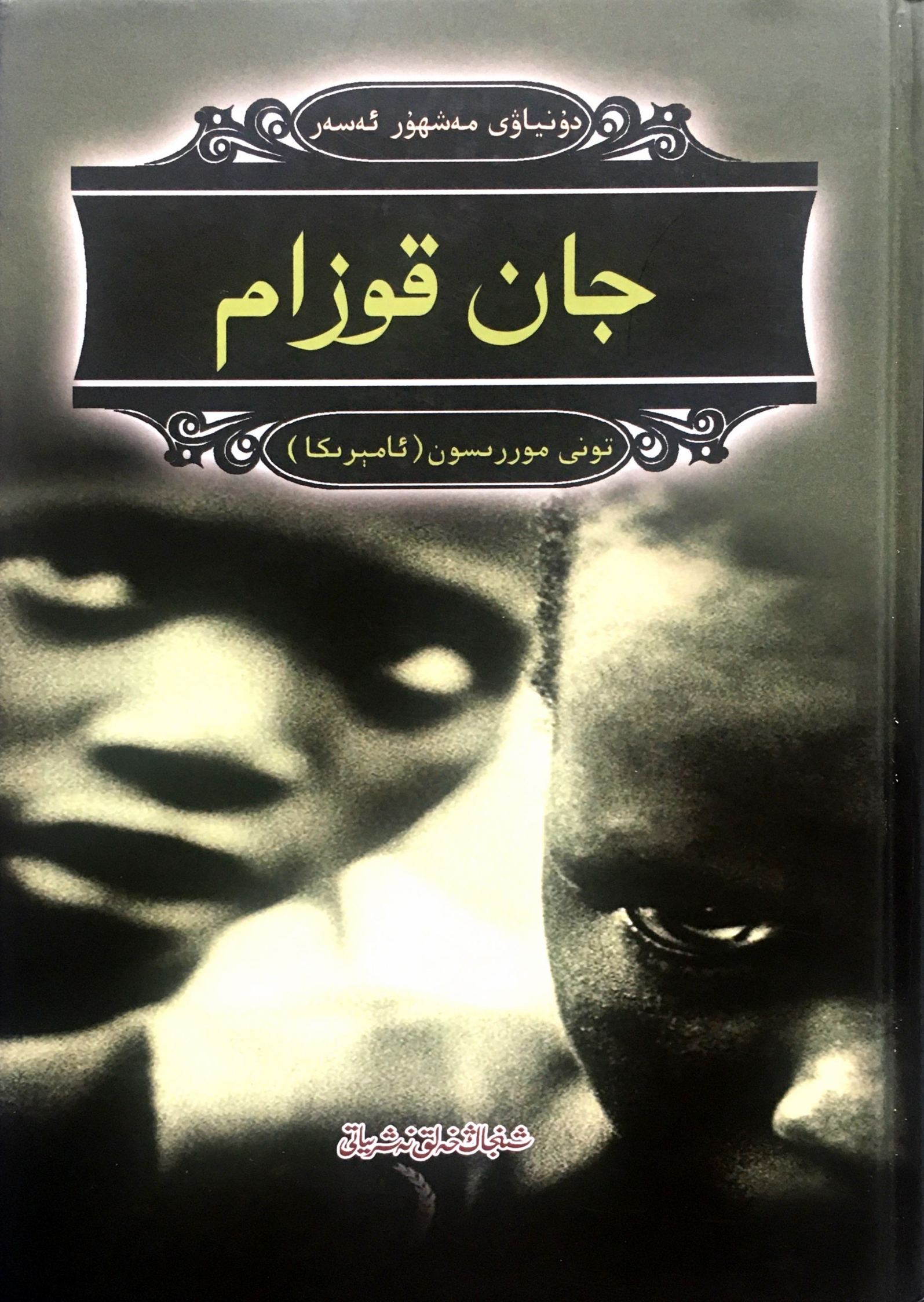
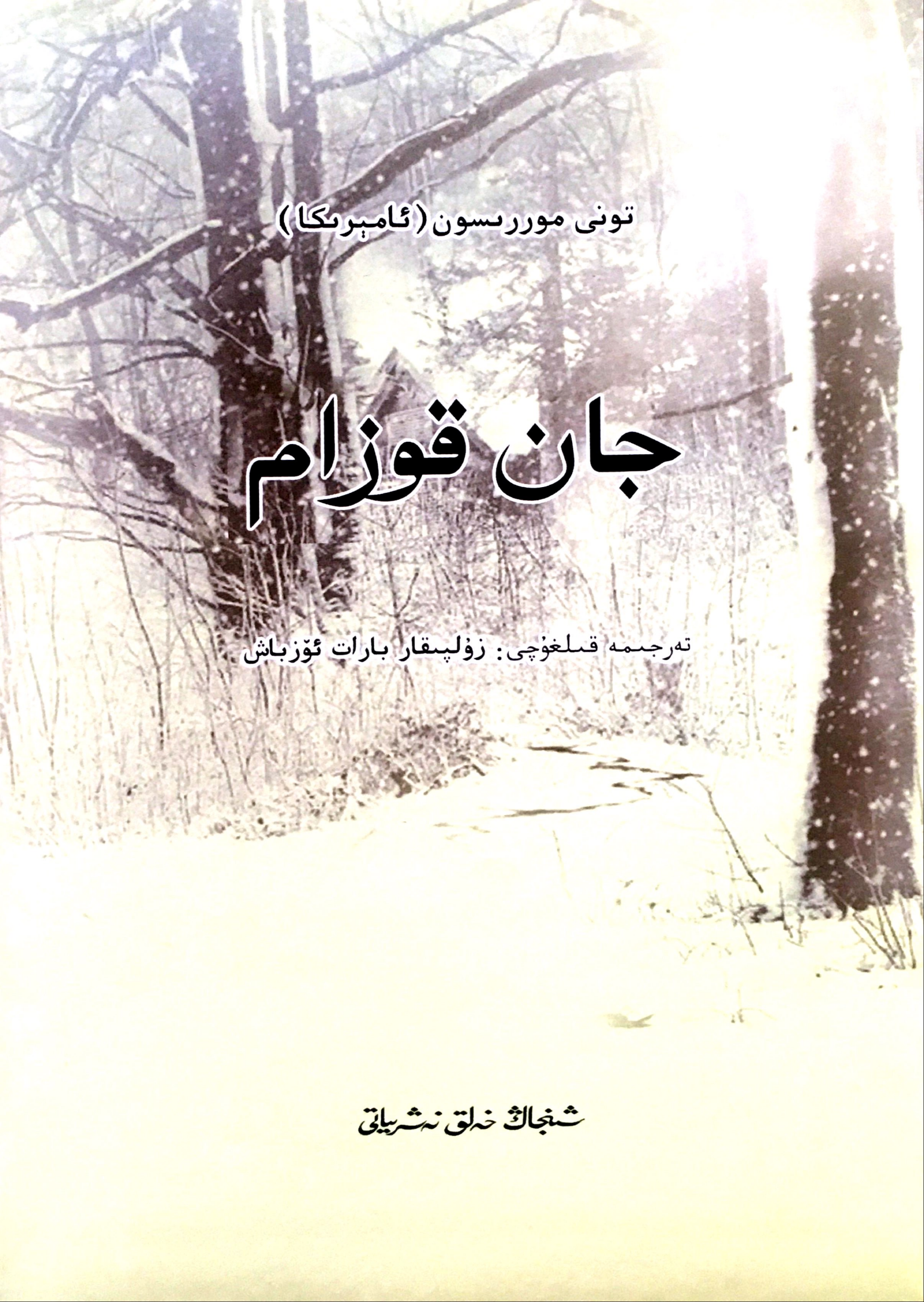
دۇنياۋى مەشھۇر ئەسەر

جان قوزام

تونى موررىسون (ئامېرىكا)

شىنجاڭ خەلق نەشرىياتى

تونی موررىسون (ئامېرىكا)

جان قوزام

تەرجىمە قىلغۇچى: زۇلپىقار بارات ئۆزباش

شىنجاڭ خەلق نەشرىياتى

بىرىنچى بۆلۈم

124 ـ نومۇرلۇق ئۆي شۇملۇق چىللايدۇ. ئۆي ئىچىده بىر بوۋاقنىڭ ئۆچمەنلىكى هۆكۈم سۈرىدۇ. بۇ هال ئۆيدىكى خوتۇنلارغىمۇ، بالىلارغىمۇ ئايدىڭ. ئۇزاقتىن بېرى بۇ ئائىلىنىڭ هەر بىر ئەزاسى بۇ خىل ئۆچمەنلىككە ئۆزى بىلگەن ئۇسۇلدا بەرداشلىق بېرىپ كەلگەنىدى. ئەپسۇس، 1873 ـ يىلىغا كەلگەنده سېس بىلەن ئۇنىڭ قىزى دەنۇبر ئاداقىى زىيانكەشلىككە ئۇچرىغۇچىلاردىن بولۇپ قالدى. چۇنكى، بۇ چاغدا بالىلارنىڭ مومىسى بېيىبىي ساگىس كۆز يۇمغان، نەۋرىلەردىن خوۋارد بىلەن بۇگلار ئاكا ـ ئۇكا ئون ئۇچ يېشىدا ئۆيدىن چىقىپ كەتكەنىدى. ئۆيدىن چىقىش ئالدىدا بۇگلارنىڭ قولىدىن ئەينەك چۇشۇپ چېقىلىپ كەتتى، تورت ئۇستىده ئۇنىڭ ئاكىسى خوۋاردنىڭ بارماق ئىزى قېپقالدى (مانا بۇ ئىككى ئىش ئۇ ئىككىسىنىڭ ئۆيدىن چىقىپ كېتىشىگه سەۋەبچى بولدى). بالىلاردىن هېچقايسىسى بېشىنى ئېگىپ، پولدىكى هورى ئۆرلەپ تۇرغان بىر كورا نوقۇتقا قاراشقا تاقەت قىلالمىدى. سودا پىرەنىكىنىڭ ئۇۋاقلىرى ئىشىك بوسۇغىسىنىڭ سىرتىغچه چېچىلغانىدى. بىر نەچچه هەپتىلەردىن ۋە ياكى بىرنەچچه ئايدىن كېيىن ئارامخۇدا بولۇپ قالىدىغان ۋاقىتلارمۇ كېلەر بولغىيدى، ئەمما بالىلارنىڭ ئۆيدىكى رىيازەتلەرگه ئەمدى بەرداشلىق بەرگۈچىلىكى قالمىغانىدى. شۇنداق قىلىپ، ئاكا ـ ئۇكا ئىككىيلەن كۇتۇپ ئولتۇرمايلا ئالدى ـ كەينىگه قارىماستىن باش

ئېلىپ چىقىپ كېتىشتى. بۇ قىش چىقىپ كېتەي دېگەن مەزگىل ئىدى، ئاكا ـ ئۇكىلارنىڭ مومىسى بېيبىي ساگىس، ئاپىسى سېس ۋە سىڭلىسى دەنۇپۇر بىلۇستون كوچىسىدىكى ئاق ۋە كۆل رەڭ رەڭدە سىرلانغان ئۆيدە قېلىپ قالدى. ئەينى چاغدا سىنسىننىاتى رايونى بۇ مەھەللىگىچە كېڭەيمىگەچكە، ئۇلارنىڭ ئۆيىگە نومۇر چاپلانمىغانىدى. ئاكا ـ ئۇكا ئىككىسى يوتقانلىنىڭ پاختىلىرىنى شەپكىلىرىگە تىقىپ، ئاياغلىرىنى كۆتۈرۈشۈپ، ئۆزلىرىنى ئارام تاپتۇرمايۋاتقان شۇملۇقتىن قېچىش ئۈچۈن ئۆيدىن ئايرىلغان شۇ چاغلاردا، ئوخشاش ئىشتاتىنىڭ مۇستەقىل بولغىنىغا ئەمدىلەتىن يەتمىش يىل بولغانىدى.

كېسەل كارىۋىتىدا ياتقان بېيبىي ساگىس مومای نەۋرىلىرىنىڭ ئۆيدىن قېچىپ ماڭغاندىكى تۇنجىلىرىنى ئاڭلاپ تۇرسىمۇ، بېشىنى كۆتۈرۈپ قاراپمۇ قويمىدى. ئۇنىڭ بۇ ھالدىمۇ مىدىر ـ سىدىر قىلمای يېتىشى ھەرگىزمۇ كېسەل سەۋەبىدىن ئەمەس ئىدى. نەۋرىلىرىنىڭ ئۆزلىرى تۇرۇۋاتقان ئائىلىنىڭ بىلۇستون كوچىسىدىكى ھېچبىر ئائىلىگە ئوخشىمايدىغانلىقىنى تېخى ئەمدىلەتىن، تولىمۇ كېچىكىپ ھېس قىلىپ يەتكەنلىكى مومايغا غەيرىي تۇيۇلۇۋاتاتتى. تۇرمۇشنىڭ ئاچچىق رىيازەتلىرى ۋە سەكراتنىڭ دەھشىتى ئارىسىدا قىينىلىۋاتقان مومايغا نىسبەتەن ھاياتلىق ۋە ياكى ئۆلۈمنىڭ ھېچبىر پەرقى يوق ئىدى، شۇڭىمۇ ئۆيدىن قاچقان ئىككى نەۋرىسىدىن ئەنسىرەشكە ھەپسىلىسى يەتمەيتتى. مومايىنىڭ ئۆتمۈشىمۇ ھازىرغا ئوخشاش چىدىغۇسىز ئىدى. گەرچە ئۇ ئۆلۈمنىڭ باشقىلار تەرىپىدىن ئۇنتۇلۇپ كېتىش ئەمەسلىكىنى بىلىپ تۇرسىمۇ، ۋۇجۇدىدىكى ئازغىنا مادارىنى يىغىپ رەڭلەرنى كۆزىتىشىنى ئۇنتۇمىغانىدى.

ـــ سىزدە بار بولسا ماڭا بىنەپشە رەڭلىكىنى ئەكىرىپ بېرىڭ، بولمای قالسا ھال رەڭ بولسىمۇ بولىدۇ.

سېس مومای ئۈچۈن ھېچنېمىنى ئايىمايتتى. رەخت پارچىسىدىن تارتىپ ئۆزىنىڭ تىلىغىچە ـــ بارلىق نەرسىلىرىنى

سەرپ قىلىپ ئۇنىڭ ئۈچۈن پايپېتەك بولاتتى. سىزنىڭ سۈزۈك ئاسمانغا ئالاھىدە زوقىڭىز بولسا، ئوخشۇ ئىشتاتىنىڭ قېشىغا چىداپ بولالماسلىقىڭىز ئېنىق. «جان بولسا جاھان، ئاش بولسا قازان» دېگەن ئەقىدە بىلەن سىنسىننىاتىنىڭ ھاۋاسىغا چىداش ۋە ئۇنى ئاساسىي خۇشاللىق ھېسابلاش تولىمۇ بىمەنىلىك. شۇڭا، سېس ۋە ئۇنىڭ قىزى دەنۋېر بېيبىي ساگىس مومای ئۈچۈن قولىدىن كېلىشىچە، چامىنىڭ يېتىشىچە خىزمەت قىلدى. خورلۇق ۋە بىئارامچىلىقلارغا ئەپلەپ ـ سەپلەپ بىرلىكتە قارشى تۇرۇپ كەلدى. ئۇستىگە كۆمتۈرۈلگەن يۇندى چېلەكلىرى، كاسىلىرىغا ئۇرۇلۇۋاتقان شاپىلاقلار ۋە ۋۇجۇدىنى ئارامىدا قويمايدىغان يېقىمسىز ھاۋا بىلەنمۇ كۈرەش قىلىشقا تۇغرا كېلەتتى. ئۇلارغا نىسبەتەن خورلۇقنىڭ نەدىن كېلىۋاتقانلىقى يورۇقلۇقنىڭ نەدىن كېلىدىغانلىقىغا ئوخشاشلا چۈشىنىشلىك ئىدى.

ئاكا ـ ئۈكىلار ئۆيدىن چىقىپ كېتىپ ئۇزاق ئۆتمەيلا بېيبىي ساگىس مومای جان ئۈزدى. سېس بىلەن دەنۋېر ئاكا ـ ئۈكىلاردىن ۋە بېيبىي ساگىستىن ئايرىلىپ قالغىنىدىن ھەسرەتلىنىپ يۈرسىمۇ، يەنىلا بىر ئامال قىلىپ ئۆزلىرىنى قىينىۋاتقان ئاشۇ ئەرۋاھنى چاقىرىپ كېلىپ، رىيازەتلىك بۇ كۈنلەرنى ئاخىرلاشتۇرۇش قارارىغا كەلدى. ئۇلار «ئەرۋاھ بىلەن پاراڭلىشىپ، پىكىر ئالماشتۇرۇپ بېقىش كېرەك، مۇشۇنداق قىلىشنىڭ پايدىسى بار» دەپ ئويلايتتى. شۇنداق قىلىپ، سېس ۋە دەنۋېر ئىككىسى بىر ـ بىرىنىڭ قوللىرىنى تۇتقىنىچە ئەرۋاھنى چاقىردى:

ـــ كېلە، كېلە، بۇ ياققا چىققىن.

چىنە ـ قاچا ئىشكاپى بىر قەدەم ئالدىغا سىلجىدى. باشقا نەرسىلەر ئىلگىرىكىدەكلا جىمجىت ئىدى.

ـــ چوقۇم بېيبىي مومام ئۇنى توسۇۋالدى، ـــ ئون ياشقا كىرگەن دەنۋېر شۇنداق دېدى. ئۇ مومىسىنىڭ ۋاپاتى ئۈچۈن

تېخىچە خاپا يۈرەتتى.

— ئىشەنمەيمەن، — سېس كۆزلىرىنى ئاچقىنىچە شۇنداق دېدى.

— ئۇنداق بولسا ئۇ نېمىشقا بۇياققا چىقمايدۇ؟

— سىڭلىڭنىڭ جان ئۈزۈش ئالدىدا قانچىلىك كىچىك ئىكەنلىكىنى ئۇنتۇپ قالدىڭمۇ؟ جان قوزام ئۆلگەن چاغدا ئاران ئىككى ياشتا ئىدى، ئىش ئۇقمايتتى، بىرنەچچە ئېغىز گەپنىمۇ ئوڭشاپ قىلالمايتتى، — ئاپىسى دەنۇپرگە شۇلارنى دېدى.

— بەلكىم ئۇ ئىش ئۇقۇشنى خالىمىغاندۇ.

— بەلكىم. ئۇ چىققانلا بولسا، مەن ئۇنىڭغا ھەممىنى ئېنىق قىلىپ چۈشەندۈرۈپ قويىاتتىم.

سېس دەنۇپرنىڭ قولىنى قويۇۋەتتى. ئىككىسى بىرلىكتە چىنە ـ قاچا ئىشكاپىنى ئىتتىرىپ ئەسلىي ئورنىغا ئاپىرىپ قويدى. سىرتتا ھارۋىكەش ئاتنى قامچىلىغىنىچە ئۇلارنىڭ ئىشىكى ئالدىدىن ئۇچقاندەك ئۆتۈپ كېتىۋاتاتتى. يەرلىك كىشىلەر 124 ـ نومۇرلۇق ئۆينىڭ ئالدىدىن ئۆتكەندە مۇشۇنداق قىلىشنىڭ زۆرۈرىيىتى بار، دەپ ھېسابلايتتى.

— شۇنچىلىك كىچىك بالىنىڭمۇ سېھرى مۇشۇ دەرىجىدە يامان بولىدىكەن دېسە، — دېدى دەنۇپر.

— سىڭلىڭنىڭ سېھرى ھەرگىزمۇ مېنىڭ ئۇنىڭغا بولغان مېھرىمدىن كۈچلۈك ئەمەس، — سېس شۇنداق دېدى. شۇئان ئاشۇ مەنزىرە ئۇنىڭ كۆز ئالدىدا يەنە بىر قېتىم زاھىر بولدى. نەقىشلەنمىگەن قەبرە تېشى كىشىگە راھەتبەخش تۇيغۇ بېرەتتى. ئۇ ئاشۇ قەبرە تېشىغا يۆلەنگىنىچە پۈتىنىڭ ئۈچىدا دەسسەپ تۇردى. ئۇنىڭ ئىككى تىزى گۆرنىڭ ئاغزىغا ئوخشاش ئېچىلغان. ئۇ تىرناقتەك ھال رەڭ، ئۇششاق پارقىراق دانىچىلەرگە تولغانىدى. «ئون مىنۇت، — دېدى نەققاش، — ئون مىنۇت ۋاقىت چىقارسىڭىزلا مەن سىز ئۈچۈن ھەقسىز ئويۇپ بېرىمەن.»

يەتتە ھەرپنى ئويۇش ئۇچۇن ئون مىڭ كىشىدۇ (ئىنگلىزچىدىكى «جان قوزام» سۆزى جەمئىي يەتتە ھەرپ). يەنە ئون مىڭ چىقارسا، ئۇمۇ «جان قوزام » غا ئېرىشەلەرمۇ؟ ئۇ بۇنى نەققاشتىن سوراپ بېقىشنى ئويلاشمىدى. بىراق، مۇنداق بىر خىل مۇمكىنچىلىك تاكى بۇگۈنگىچە ئۇنى ئازابلايتتى — يىگىرمە مىڭ ياكى ئوتتۇز مىڭ ۋاقىت چىقىرىپ، قىزىنىڭ ماتەم مۇراسىمىدا پوپ ئاتىغان ھەر بىر ھەرپنى — «جان قوزام» دېگەن خەتنى نەققاشقا بىر ـ بىرلەپ ئويدۇرغۇسى بار ئىدى. بىراق، ئۇنىڭ ئويدۇرالمغىنى يەنىلا شۇ بىرلا سۆز بولدى. ئۇ شۇ ئىشلارنى يېتەرلىك بولدى دەپ ئويلايتتى: قەبرە تېشى ئالدىدا نەققاش بىلەن يېقىنچىلىق قىلغىنىدا، نەققاشنىڭ كىچىككىنە ئوغلى بىر چەتتە غەزەپ بىلەن قاراپ تۇراتتى، ئۇنىڭدا بۇ ئىشلارغا يەنە بىر تۇرلۇك قىزىقىشمۇ بار ئىدى. بۇلار يېتەرلىك بولدى. پوپلار، قۇلدارلىق تەرەپدارلىرى ۋە شۇملۇق بىلەن قاپلانغان بۇ شەھەر ئۇچۇن بۇ بىر يېتەرلىك جاۋاب ئىدى.

ئۇ ئۆز روھىنىڭ ئارام تېپىشىنىلا ئويلاپ، يەنە بىر روھنى — ئۆلگەن قىزىنىڭ روھىنى ئېسىدىن چىقىرىپ قويدى. كىچىككىنە بىر بوۋاقنىڭ بۇنچىۋالا كۆپلىگەن ئىچ پۇشۇقىنى كۆتكىلىده ساقلاپ يۈرەلەيدىغانلىقىنى كىمۇ ئويلاپ يېتەلمىسۇن؟ قەبرە تېشى ئالدىدا، نەققاشنىڭ ئوغلىنىڭ كۆزىدىلا بىراۋ بىلەن يېقىنچىلىق قىلىشمۇ يېتەرلىك بولمىسا. ئۇنىڭ ئۇچۇن بوغۇزلانغان قىزىنىڭ غەزەپ ـ نەپرىتىگە تولغان ئاشۇ ئۆيده كۇن كەچۈرۈش زۆرۈر بولۇپلا قالماستىن، مۇدۇر ـ چوقۇر قەبرە تېشىغا يۆلىنىپ، تىزلىرىنى گۆردەك كەتكىرى ئېچىپ بەرگەن ئاشۇ ئۇن مىڭ ئۇنىڭغا نىسبەتەن ھاياتىدىنمۇ ئۇزاق، ئارامبەخش، ئۆز قىزىنىڭ بارماقلىرىغا يۇققان قىپقىزىل قانلىرىدىنمۇ بەك ھاياتي كۈچكە تولغانىدى.

— ئۆي كۆچىسەك بولامدىكىن، — بىر نۆۋەت ئۇ قېينىئاپىسىغا شۇنداق دەپ مەسلىھەت بەرگەنىدى.

— نېمە ھاجىتى بار؟ — بېيبىي ساگىس موماي شۇنداق دەيتتى، — بۇ دۆلەتتە پولدىن تارتىپ لىمىغىچە ئۆلگەن نېگىرلارنىڭ ئازابلىق روھىغا تولمىغان بىرمۇ ئۆي يوق. بىز تېخى خېلى بەختلىك ئىكەنمىز، ئۆيىمىزدىكىسى بىر بوۋاقنىڭ ئەرۋاھى. مېنىڭ ئېرىمنىڭ ئەرۋاھى بۇ يەرگە كېلىۋالدىمۇ ياكى سىزنىڭ ئېرىڭىزنىڭ ئەرۋاھىمۇ، بۇلارنى ماڭا دەپ يۈرمەڭ. سىز بەكلا تەلەيلىك، باللىرىڭىزدىن ئۇچى بولسىمۇ ھايات قالدى ئەمەسمۇ. ھايات قالغان ئۇچى پېشىڭىزگە ئېسىلىپ يۈرىدۇ، پەقەت بىرلا ئاخىرەتتىن قايتىپ كېلىشكە ئۇرۇنۇپ يۈرىدۇ. شۇكۇر قىلمامسىز؟ مەن سەككىزنى تۇغدۇم، ھەممىسىدىن ئايرىلىپ قالدىم، تۆتى قولغا ئېلىنىپ كەتتى، تۆتى قېچىپ يۈرىدۇ. مېنىڭچە، ئۇلارنىڭ ھەممىسى غەم ـ ئەندىشە بىلەن كۈن كەچۈرۈۋاتىدۇ، — بېيبىي ساگىس قاشلىرىنى سىلىدى، — تۇنجى بالام قىز ئىدى، ئۇنىڭ بولكىنىڭ كۆيۈپ كەتكەن قاسىرىقىنى يېيىشكە ئامراق ئىكەنلىكىنى ئەسلىيەلەيمەن. سىزنى ماڭا سېلىشتۇرغىلى بولامدۇ؟ سەككىزىنىڭ ئىچىدە مەن پەقەت شۇنىلا ئەسلىيەلەيمەن.

— سىز پەقەت شۇنچىلىك دەرىجىدە ئەسلەش بىلەنلا بولدى قىلىسىز، — دېدى سېس. بىراق، بۇ جەھەتتە ئۇ ئۆزىمۇ بىر قىيىنچىلىققا دۇچ كېلىۋاتاتتى. ئوغلى بۇگلار ھايات بولسىمۇ، سېسىنىڭ بۇگلار توغرىسىدىكى خاتىرىسى تېز سۇرئەتتە غۇۋالاشماقتا ئىدى. خوۋاردنىڭ باش شەكلىنى بولسىمۇ ھەرھالدا ھېچكىم ئۇنتۇپ كېتەلمەيتتى. سېسىنىڭ باشقا ھېچانداق ئىشنى ئەسلىگۈسى يوق، چۈنكى مۇشۇنداق بولغاندىلا ھەممىدىن بىخەتەر ھېسابلىناتتى.

چاتاق يېرى، ئۇنىڭ كاللىسى جىرىڭ ـ جىرىڭ ئەمەس. مەسىلەن، ئۇ ئېتىزلىقتا تېز ـ تېز مېڭىپ، ھەتتا يۈگۈرۈپ كېتىۋاتقىنىدا، قۇدۇقنىڭ يېنىغا بېرىۋېلىش ئۈچۈنلا پاچىقىدىكى ئانتېمىس شىرنىسىنى يۇيۇۋەتتى. ئۇنىڭ كاللىسىدا

بۇنىڭدىن باشقا ھېچ نەرسە يوق. ھېلىقى ئىككى ئەبلەخ ئۇنىڭ سۈتىنى ئېمىۋېلىۋاتقاندىكى مەنزىرىنىڭ ئەمدىلىكتە ئۇنىڭ كىر يۇيۇش تاختىسىنىڭ يۈزىدەك ئېگىز ـ پەس بولۇپ كەتكەن دۆمبىسىدىكى سېزىمىنى يوقاتقان نېرۋىلاردەكلا ھاياتىي كۈچى يوق. ئۇنىڭ كاللىسىدا ھېچبولمىغاندا سىياھنىڭ ئەڭ ئاجىز پۈرىقىمۇ ياكى سىياھ ياساشتا ئىشلىتىدىغان گىلاس دەرىخى يېلىمىنىڭ ۋە دۇب دەرىخى قوۋزىقىنىڭ پۈرىقىمۇ يوق. ھېچنېمە يوق. بار بولغىنى پەقەتلا ئۇ قۇدۇق تەرەپكە يۈگۈرگەندە يۈزىگە ئۇرۇلغان مەيىن شامال. ئۇ بىر پارچە لاتىنى قۇدۇق سۈيىگە چىلاپ ئانتېمىسنى ھۆللىدى. ئۇنىڭ پۈتكۈل زېھنى ئەڭ ئاخىرقى بىر تامچە ئانتېمىس شىرنىسىنى يۇيۇپ چىقىرىۋېتىشكە مەركەزلەشكەن. ئۇ يېرىم ئىنگلىز چىسى يولنى تېجەش ئۈچۈن يېقىن يول بىلەن ئېتىزلىقنى كېسىپ ئۆتكەن، بىخەستەلىكىدىن ياۋا ئوتلار تىزلىرىنى تىلىۋەتكەنىدى. ئۇ تىزلىرىنىڭ ئېچىشىپ كېتىۋاتقانلىقىنى سەزگەندىلا، ئاندىن ياۋا ئوت ـ چۆپلەرنىڭ شۇنچىۋالا ئۆسۈپ كەتكىنىنى بايقىدى. ئاندىن نېمە ئىش بولدى. بەلكىم ئۇنىڭ زېھنىگە چۈشكىنى سۈنىڭ بۇزغۇنلاۋاتقان ئاۋازى، يول بويىغا تاشلاپ قويغان پايپىقىنىڭ قىڭغىر ـ قىيسىق ھالىتى ياكى پۈتى يېنىدا تۇرۇپ سۇ ئىچىۋاتقان «جىنىتەك» (ئىتنىڭ ئىسمى) بولۇشى مۇمكىن. ئاندىن توساتتىن ئۇ ئون سەككىز يىل ئىلگىرى ئايرىلغان ئېكىنزارلىق ـــ «شېرىن ئۆي» ئۇنىڭ كۆز ئالدىغا بارا ـ بارا يېقىنلاپ كېلىشكە باشلىدى. «شېرىن ئۆي» ئۇنىڭ كۆز ئالدىدا تۇراتتى. «شېرىن ئۆي»دىكى دەل ـ دەرەخ، ئوت ـ چۆپلەردىن بىرىمۇ ئۇنى ھەيران قالدۇرماي قالمىدى، «شېرىن ئۆي»نىڭ مەنزىرىسى ئۆزىنىڭ گۈزەللىكىنى نامايان قىلىپ، ئۇنىڭ كۆز ئالدىدا نومۇسسىزلارچە زاھىر بولۇپ تۇراتتى. ئەمەلىيەتتە، بۇ جاي ئەزەلدىن ئۇنچىۋالا قورقۇنچلۇق ئەمەستەك تۇراتتى. بۇ ھالدىن سېس دوزاخمۇ مۇشۇنداق چىرايلىق جايمىدۇ، دەپ ئويلاپ

قالدى. زەھەرلىك يالقۇن بىلەن گۈڭگۇرت ئەلۋەتتە بار، ئۇلار ئەتراپىغا گۇل تىكىلگەن دەرەخزارلىقنىڭ ئارىسىغا يوشۇرۇنغان. يىگىتلەر دۇنيادىكى ئەڭ گۈزەل چىنار دەرەخلىرىگە ئېسىپ ئۆلتۈرۈلگەن. سېس بۇلارنى «شېرىن ئۆي»دىن قېچىپ ماڭغاندا بايقىغان. ئۇنىڭ يىگىتلەر توغرىسىدىكى خاتىرىسىگە قارىغاندا شۇلدىرلاپ ئاۋاز چىقىرىپ تۇرغان بۇ گۈزەل دەرەخلەر توغرىسىدىكى خاتىرىسى ئېنىقراق ئىدى. ئۇنىڭدىن بۇ نومۇس ھېس قىلدى. ئۇ يىگىتلەر توغرۇلۇق ئەسلەپ بېقىشقا تىرىشقان بولسىمۇ، يەنىلا شۇ چىرايلىق چىنار دەرەخلىرى يىگىتلەر ئۇستىدىن غالىب كەلمەكتە ئىدى. مۇشۇ سەۋەب تۇپەيلى، ئۇنىڭ ئۆزىنىڭ ئەستە تۇتۇش قابىلىيىتىنى ھەرگىزمۇ كەچۈرۈۋەتكۈسى يوق.

ئۇ ئەڭ ئاخىرقى بىر تامچە ئانتېمىس شىرنىسىنى يۇيۇۋەتكەندىن كېيىن، يول ئۇستىدىكى ئاياغ ۋە پايپاقلىرىنى ئېلىپ، ئايلىنىپ ئۆتۈپ ئۆينىڭ ئالدىغا كەلدى. ئۇنى ئۇنتۇغاق كاللىسى تۇپەيلى جازالاش ئۈچۈن بولسا كېرەك، قىرىق ئىنگلىز چىسى يىراقلىقتىكى كارىدورنىڭ پەشتىقىدا «شېرىن ئۆي» دىكى ئەڭ ئاخىرقى ئەر پائۇل . D ئولتۇراتتى. سېس ئۇنىڭ چىرايىنى ھەرگىزمۇ باشقىلارنىڭكى بىلەن ئارىلاشتۇرۇۋەتمەيدىغان بولسىمۇ، لېكىن يەنىلا ئۇنىڭدىن سورىدى:

— بۇ سىزمۇ؟

— ئۆلمەي قالغىنى شۇ، — ئورنىدىن تۇرۇپ كۇلۇمسىرەپ تۇرۇپ شۇنداق دېدى ئۇ، — يالىڭاچ پۇتلىرىڭىزنى ھېسابقا ئالمىغاندا قانداقراق تۇرۇۋاتىسىز، قىزچاق؟

سېس كۇلدى. ياش قىزلاردەك شادىمانلىق بىلەن كۇلدى:

— ئۇ تەرەپتە پۇتۇمنى مەينەت قىلۋالدىم، ئانتېمىس شىرنىسىنىڭ كاساپىتى.

پائۇل . D ئازابلىق بىر ھېسسىياتتا چىرايىنى پۇرۇشتۇردى:

— گېپىڭىزنى ئاڭلاپ مەنمۇ بىئارام بولۇپ كەتتىم، ئۇ

نەرسىدىن ئەزەلدىن سەسكىنەتتىم.
سېس پايپىقىنى پوملاپ يانچۇقىغا سالدى:
— ئۆيگە كىرەيلى.
— كاربىدور ياخشى، سېس. بۇ يەر سالقىن، — پائۇل . D ئورنىدا ئولتۇردى. ئۇ ئۆز ھېس ـ تۇيغۇلىرىنىڭ كۆزلىرىدىن بالقىپ چىقىۋاتقانلىقىنى سېزىپ تۇراتتى. ئۇ بېشىنى بۇراپ يولنىڭ ئۇ چېتىدىكى چىملىققا قاراپ قويدى.
— ئون سەككىز يىل بولدى، — دېدى سېس بوش ئاۋازدا.
— ئون سەككىز يىل بولدى، — تەكرارلىدى پائۇل . D، — مەن ھەر يىلى ئۇ ياقتىن بۇياققا كۆچۈپ يۈرۈۋاتقىنىمغا قەسەم قىلىپ بېرەلەيمەن. سىزگە ھەمراھ بولسام باشقا پىكرىڭىز يوقتۇ؟ — ئۇ سېسنىڭ پۇتلىرىغا قاراپ بېشىنى لىڭشىتقاچ، ئايىغىنىڭ شوينىسىنى يەشتى.
— پۇتىڭىزنى يۇيۇۋالغۇڭىز بارمۇ؟ سىزگە سۇ ئەكېلىپ بېرەي.
سېس ئۆيگە كىرىشكە تەمشەلدى.
— ياق، بولدى. ماڭا چىرايلىق پۇتلار بولمىسىمۇ بولىدۇ. مېنىڭ يەنە مېڭىشقا تېگىشلىك يولۇم ئۇزاق.
— ھازىرلا كەتسىڭىز بولمايدۇ، پائۇل . D، ئۇزاقراق تۇرۇڭ.
— بوپتۇ، بېيىبي ساگىسنى بولسىمۇ كۆرۈۋالارمەن. ئۇ قېنى؟
— ئۆلۈپ كەتتى.
— ئاھ، خۇدا. قاچان؟
— سەككىز يىلدىن ئاشتى، توققۇز يىل بولاي دېدى.
— قىينالدىمۇ، ئۇنىڭ قىينالماي ئۆلگەن بولۇشىنى ئۈمىد قىلىمەن.
سېس بېشىنى چايقىدى:
— ئۇ ناھايىتى ئاسانلا جان ئۈزدى. ھايات يۈرگەن بولسا قىينىلىپ كەتكەن بولاتتى. بىراق، سىز ئۇنىڭ ئېچىنارلىق

هالىتىنى كۆرمەكچىز. سىز ئۇنىڭ ئۈچۈن كەلمىگەن بولغىيتتىڭىز؟

ــ ئۇنىڭ ئىشى كېلىشمەسلىكى بىر سەۋەب، ئۇنىڭدىن كېيىن سىزنى دەپ كەلدىم. راستىنى ئېيتقاندا بۇگۈنگىچە ھەممە يەرگە بېرىپ باقتىم. بېشىم پاتقۇدەكلا جاي بولسا، ماڭا نە بولسا بولۇۋېرەتتى.

ــ قارىماققا ناھايىتى ئوبدان تۇرغاندەك كۆرۈنىسىز.

ــ قىزىق ئىش. كەيپىياتىم ئوساللاشسىلا، شەيتان مېنى ياخشى تۇرغاندەك كۆرسىتىدىكەن، ــ ئۇ سېسقا قارىدى. ئۇنىڭ «كەيپىياتىم ئوساللاشتى» دېگىنى باشقا مەنىنى بىلدۈرەتتى.

سېس كۈلۈمسىرىدى. بۇ ئۇلارنىڭ ئىلگىرىكى ئۇسۇلى ئىدى. خاللىغا ياتلىق بولۇشتىن ئىلگىرى ياكى كېيىن بولسۇن، «شېرىن ئۆي» دىكى ئەرلەر ئۇنىڭ بىلەن ناھايىتى مۇلايىملارچە مۇئامىلە قىلىشىپ، ئىچ پەش تارتىشىپ، كەيپ ـ ساپا قىلىشاتتى. بۇلارنى سېزىۋېلىشىڭىز تەسكە توختىمايتتى.

بىر قۇچاق چېچى ۋە كۆزلىرىدىكى تەلپۈنۈش ھېسسىياتىنى ھېسابقا ئالمىغاندا، پائۇل . D نىڭ تۇرقى كېنىتاكىدىكى چېغىدىكى بىلەن ئوخشاش ئىدى. ياڭاق رەڭ تېرە، بېجىرىم قامەت. يۈز مۇسكۇللىرى قېتىپ كەتكەن بىر ئەرنىڭ كۈلۈمسىرەشكە بۇنچە خۇشتار بولۇشى، ھاياجانلىنىشى، بىراۋنىڭ ھەسرىتىگە ھەمنەپەس بولۇشنى خالىشى كىشىنى ھەقىقەتەن ھەيران قالدۇراتتى. ئۇنىڭ دىققىتىنى جەلپ قىلىسىڭىزلا، ئۇ سىز بىلەن ئوخشاش ھېسسىياتقا كېلىدىغاندەك تۇرىدۇ. كۆزىڭىزنى قىسىپ قويىسىڭىزلا، ھاياتىي كۈچكە تولغان چىرايى ئېچىلىپ كېتىدۇ.

ــ بۇ يەرگە چوقۇم سىزدىن ئۇنىڭ دېرىكىنى ئالغىلى كەلمىدىم، شۇنداققۇ؟ دېيىشكە تېگىشلىك ئىشلار بولسا دېسىڭىز بولىدۇ، شۇنداقمۇ؟ ــ سېس ئۆزىنىڭ پۈتىغا تىكىلگىنىچە ھېلىقى چىنار دەرەخلىرىنى يەنە كۆرۈپ قالدى.

— سىزگە ئېيتىپ بېرىمەن، سىزگە ئەلۋەتتە ئېيتىپ بېرىمەن. ھازىر بىلىدىغانلىرىم ئىلگىرى بىلىدىغانلىرىمدىن كۆپ ئەمەس، — پائۇل . D سۆت قوچۇش ماشىنىسىنىڭ ئىشى بۇنىڭ سىرتىدا ، لېكىن سېنىڭ ئۇ ئىشنى بىلىشىڭنىڭ ھاجىتى يوق، دەپ ئويلايتتى، — سىز خاللىنىڭ ئۆلمىگەن بولۇشىنى ئارزۇ قىلامسىز؟

— ياق، ئۇنى ئۆلدى دەپ ئويلايمەن. ئۆز خاھىشىم بويىچە بولغاندىمۇ، ئۇنىڭ ھايات يۈرۈشىگە يول قويمىغان بولاتتىم.

— بېيىبي ساگىس قانداق ئويلىغان؟

— ماڭا ئوخشاش. بىراق، ئۇنىڭ گېپىنى ئاڭلىسىڭىز، ئۇنىڭ بالىلىرىنىڭ ھەممىسى ئۆلگەن ئوخشايدۇ، دەپ قالمىسىز. ھە دېسىلا قايسى بالىسىنىڭ قايسى كۈنى قانداق ۋاقىتتا كېتىپ قالغانلىقىنى سۆزلەپلا يۈرىدۇ.

— ئۇ خاللىنى قاچان كەتتى دېگەن؟

— 1855 ـ يىلى. بالام تۇغۇلغان ئاشۇ كۈنى.

— ئۇ بالىنى تۇغدىڭىز، شۇنداقمۇ؟ سىزنىڭ ئۇتۇقلۇق تۇغالمىشىڭىزنى ئويلاپمۇ باقماپتىكەنمەن، — ئۇ قاقاھلاپ كۈلدى، — ئېغىر ئاياغ پېتى قېچىپ كەتتىڭىز...

— ئامال يوق. ساقلاشقا تاقىتىم قالمىغاندى.

سېس بېشىنى ساڭگىلىتىپ، پائۇل . D بىلەن ئوخشاش ئويلاۋاتتى. ئۇنىڭ غەلىبىسى راستلا ئىشەنگۈسىز. ھېلىقى مامۇق ئىزدەپ كەلگەن قىزچاق بولمىغان بولسا، سېس ھەرگىزمۇ ئۇ ئىشنى ۋۇجۇدقا چىقىرالمايتتى.

— ئۇنىڭ ئۇستىگە، ئۆزىڭىزگىلا تايىنىپسىز، — پائۇل . D سېستىن ئېپتىخارلاندى، شۇنداقلا ئۇنىڭ ئۇچۇن كۆڭلى غەش بولدى. ئېپتىخارلىنىشى، ئۇنىڭ ئاشۇ ئىشنى ۋۇجۇدقا چىقىرالىغانلىقىدا؛ كۆڭلى غەش بولۇشى ئۇنىڭ خاللىغا ياكى ئۆزىگە ئېھتىياجى يوقلۇقى ئۇچۇن ئىدى.

— پۈتۈنلەي ئۆزۈمگە تايانىدىم دەپ كەتكىلى بولمايدۇ. بىر ئاق

تەنلىك قىز ماڭا ياردەم قىلدى.

ــ ئۇنداقتا، ئۇ ئۆزىگىمۇ ياردەم قىپتۇ. تەڭرى ئۇنى پاناھىدا ساقلىسۇن.

ــ كېچىنى مۇشۇ يەردە ئۆتكۈزسىڭىز بولىدۇ، پائۇل . D

ــ بۇ گېپىڭىز تازا كەسكىن ئەمەستەك تۇرىدۇ.

سېس ئۇنىڭ يېنىدىن ئۆتكەچ يېپىق تۇرغان ئىشىككە قاراپ قويدى.

ــ ۋوي مەن چىن دىلىمدىن شۇنداق دېدىم، پەقەت ئۆيىمىزنى ياراتماي قېلىشىڭىزدىن ئەنسىرەيمەن. كىرىڭە، دەنۋېر بىلەن پاراڭلىشىپ ئولتۇرۇپ تۇرۇڭ، سىزگە تاماق قىلىپ بېرەي.

پائۇل . D بىر جۇپ ئايىغىنى مۇرىسىگە ئارتىپ سېسقا ئەگىشىپ ئۆيگە كىردى. ئۇ ئۇدۇل ماڭغىنىچە تەۋرىنىپ تۇرغان بىر دەستە قىزغۇچ نۇرغا يېقىنلاپ بېرىپ، جايىدا چىپىدە توختىدى.

ــ سىزنىڭ ھەمراھىڭىز بار ئىكەن ـ دە؟ ــ دېدى ئۇ قوشۇمىسىنى تۇرگىنىچە ئاستا ئاۋازدا.

ــ بەزىدە بار، بەزىدە يوق، ــ دەپ جاۋاب بەردى سېس.

ــ ئاھ، تەڭرىم... ــ ئۇ ئۆي ئىچىدىن كاربىدورغا چىقىۋالدى، ــ بۇ جايدىكىسى قايسى خىلدىكى رەزىللىك؟

ــ ئۇ رەزىللىك ئەمەس، قايغۇ ـ ھەسرەت. كىرىڭە، ئۆيگە كىرىڭ.

بۇ چاغدا پائۇل . D سېسقا سىنچىلاپ قاراپ چىقتى. بايا ئۇنىڭ بىر قولىدا پايپىقىنى كۆتۈرۈپ، يەنە بىر قولى بىلەن يوپكىسىنى تۇرمەللەپ، پاچاقلىرى ھۆل بولۇپ پارقىراپ كەتكەن ھالدا ئۆينىڭ كەينىدىن ئايلىنىپ كېلگەندىكى ھالىتىگە نەزەر سالغاندىكىدىنمۇ بەك سىنچىلاپ قارىدى. خالىلىنىڭ نەزەر سېلىۋاتقىنى تۆمۈر كۆزلۈك، تۆمۈر ئومۇرتقىلىق ناتونۇش. پائۇل. D كېنىتاكىدا سېسىنىڭ چېچىنى كۆرۈپ باقمىغان. ئون سەككىز يىللىق بوران ـ چاپقۇنغا قارىمايلا، ئۇنىڭ يۈزلىرى پائۇل . D غا

ئون سەككىز يىل ئىلگىرى كۆرگەندىكىدىنمۇ بەك يېقىملىق بىلىنەتتى. بۇنداق بولۇشى ئۇنىڭ چېچى سەۋەبىدىن. ئۇنىڭ يۈزى شۇنچىلىكمۇ ئارامبەخش. ئۇنىڭ ئۆڭى بىلەن بىر خىل رەڭدىكى يۈز تېرىلىرى پائۇل . D غا پات ـ پاتلا ئۇنىڭ كۆيۈمچانلىق تۆكۈلۈپ تۇرىدىغان كۆزلىرىنى ئەسلىتىدۇ. بۇ خاللىنىڭ خوتۇنى. ئۇ ھەر يىلى قورساق كۆتۈرىدۇ. مەشنىڭ يېنىدا ئولتۇرۇپ پائۇل . D غا ئۆزىنىڭ قېچىپ كېتىدىغانلىقىنى ئېيتقان ئاشۇ يىلىمۇ شۇنداق بولغان. ئۇ ئۇچ بالىسىنى باشقىلارنىڭ ماشىنىسىغا ئورۇنلاشتۇرۇپ، نېگىرلارنىڭ ماشىنا ئەترىتىگە ئەگەشتۈرۈپ دەريادىن ئۆتكۈزگەن. ئۇلار خاللىنىڭ سىنسىناتىغا يېقىن جايدا تۇرىدىغان ئاپىسىنىڭ ئۆيىگە ئاپىرىلماقچى بولغان. ئاشۇ كىچىككىنە ياغاچ ئۆيدە مەشكە قانچىلىك يېقىن تۇرغان بولۇڭ، سىز سېسىنىڭ كوپتىسى ئاستىدىن كېلىۋاتقان ھارارەتنى سېزەلەيسىز، سېسىنىڭ يۈزلىرىدە تېخىچە ھاياجان جىلۋىلەنمىگەن. ئۇنىڭ كۆزلىرى تەگسىز قۇدۇققا ئوخشاش تىنىق، پائۇل . D نىڭ ئۆزىگە تىكىلىپ قارىشىغا يول قويمايدۇ. بۇ كۆزلەر ناكار بولغان تەقدىردىمۇ، كىشىلەرنى ئاشۇ مەنىسىزلىككە يوشۇرۇنغان بارچە نەرسىلەردىن ئاگاھلاندۇرۇش ئۈچۈن، ئۇلارنى يېپىپ قويۇش، ئۇلارغا بەلگە سېلىپ قويۇشقا توغرا كېلىدۇ. شۇڭا ئۇ پائۇل . D غا گەپ قىلغاندا، پائۇل . D نەزەرىنى ئوتقا يۆتكىدى، چۈنكى سېس ئۇنىڭ بىلەن گەپلىشىۋاتقاندا ئېرى بۇ يەردە يوق ئىدى. گارنېر ئەپەندى ۋاپات بولغاندىن كېيىن، ئۇنىڭ خوتۇنىنىڭ گېلىدا تاتلىقياقىيۇ چوڭلۇقدا بىر پارچە ئىششىق پەيدا بولۇپ، ئۇنى گەپ قىلغىلى قويمىدى. سېس يوغان قورسقىنى كۆتۈرۈپ ئوتقا يېقىن كېلىپ، ئۇنىڭغا ــ «شېرىن ئۆي» دىكى ئەڭ ئاخىرقى ئەر پائۇل . D غا گەپ قىلماقتا ئىدى.

ئېكىنزارلىقتا ئالتە قۇل بار. سېس ئۇلارنىڭ ئارىسىدىكى بىردىنبىر ئايال زاتى. گارنېر خانىم تۇل قېلىپلا بوغۇلۇپ

كەتكەن قەرزلىرىنى تۆلەش ئۈچۈن پائۇل . D نىڭ ئاكىسىنى سېتىۋېتىشكە مەجبۇر بولدى. ئاڭغىچە ئېكىنزارلىق غوجايىنى گارنېر ئەپەندىنىڭ سىڭلىسىنىڭ ئېرى ــ مەكتەپ مۇئەللىمى يېتىپ كېلىپ، ئىشلارنى ئورۇنلاشتۇرۇشقا چۈشتى. ئۇنىڭ قىلغانلىرى شۇ بولدىكى، «شېرىن ئۆي» دىكى ئۈچ ئەرنى نابۇت قىلدى. سېپىسنىڭ پولاتتەك چاقنايدىغان شەھلا كۆزلىرىدىكى نۇرنى يوقىتىپ، ئۇنى ئوتنىڭ يالقۇنىنى ئەكس ئەتكۈزۈپ بېرەلمەيدىغان چوڭقۇر ئىككى قۇدۇققا ئايلاندۇرۇپ قويدى.

هازىر سېپىسنىڭ كۆزى قايتىدىن چاقناشقا باشلىدى. چاچلىرى بىلەنلا يېقىشلىق تۇرغان يۈزى سەۋەبلىك پائۇل . D ئۇنىڭغا ئىشەنچ قويۇپ، ئىشىكىدىن ئاتلاپ كىردى، تەۋرىنىپ تۇرغان قىزىل نۇرنىڭ ئىچىگە قەدەم تاشلىدى.

سېپىسنىڭ دېگەنلىرى توغرا. بۇ قايغۇ ـ ھەسرەت. قىزىل نۇردىن ئۆتۈپ كېتىۋاتقىنىدا پائۇل . D ئۈزۈل ـ كېسىل هالدا قايغۇ ـ ھەسرەت دولقۇنىغا شۇڭغۇدى، ئىچىدىن ئۇرغۇپ چىقىۋاتقان ئاچچىق نىدادىن هۆكۈرەپ يىغلىغۇسى كەلدى. ئۇستەل ئەتراپىدىكى يورۇقلۇق ناهايىتى يىراق كۆرۈنەتتى. بىراق، ئۇ يىغلاپ تاشلىماستىن، ئوڭۇشلۇق هالدا ئۆتۈپ كەتتى.

ــ سىز ئۇنىڭ ناهايىتى ئاسانلا جان ئۈزگىنىنى، هېچقانچە قىينالمىغىنىنى ئېيتتىڭىز، ــ پائۇل . D بۇنى سېپىسنىڭ سەمىگە سالدى.

ــ ئۇ بېيىبي ساگىس ئەمەس.

ــ ئۇنداقتا كىم؟

ــ مېنىڭ قىزىم. ئىككى ئوغلۇم بىلەن بىللە ئەۋەتىۋېتىلگىنى.

ــ ئۇ هايات قالدىمۇ؟

ــ ياق. هازىر يېنىمدا مەن قېچىپ چىققان چاغدا تېخى تۇغۇلمىغان ئاشۇ قىزىم بار. ئوغۇللىرىمۇ كېتىپ قالدى. ئۇلار بېيىبي ساگىس جان ئۈزۈشتىن نەچچە كۈن ئىلگىرىلا كېتىپ

قالغان.

پائۇل . D ئۆزىنى قايغۇ ـ ھەسرەت قوينىغا تارتقان بايىقى يەرگە قارىدى. قىزىل نۇر يوقالغان، بىراق ئۆكسۈپ يىغلىغان بىر ئاۋاز ئۆي ئىچىگە تارقىلىپ كەتكەندى.

بىر نېگىر ئايىغى چىقىپ، پۇتلىرى ھەربكەتلەنگەندىن باشلاپلا ئىشقا يارايدىغان بولىدۇ. ئولتۇرغان ۋاقىت بەك ئۇزاق بولۇپ كەتسە، بىراۋ ھەرخىل ئامالالارنى ئىشلىتىپ بۇ پۇتلارنى باغلىۋالماقچى بولىدۇ. ھەر نېمە بولسا ... سېسىنىك بالىلىرى كېتىپ قاپتۇ... پائۇل . D نىڭ كۆڭۈل ئېكرانىدىن مۇشۇ ئويلار كەچتى.

— بۇ يەردە ئەر كىشى يوقمۇ، يالغۇز تۇرۇۋاتامسىز بۇ يەردە؟

— دەنۋېر بىلەن تۇرىمەن.

— بۇ بەك ياخشى بوپتۇ.

سېس پائۇل . D نىڭ ئويىنى سېزىپ، سۆزىنى داۋاملاشتۇردى:

— مەن شەھەردىكى بىر ئاشپۇزۇلدا تاماق ئېتىمەن، يەنە يىپ ـ يىڭنە ئىشمۇ قىلىپ قويىمەن.

پائۇل . D بۇ چاغدا ھېلىقى خوتۇنچە ئۇخلاش كىيىمىنى ئېسىگە ئېلىپ، ئىختىيارسىز قاقاھلاپ كۈلۈۋەتتى. سېس «شېرىن ئۆي» گە كەلگەن چېغىدا ئاران ئون ئۈچ ياشتا ئىدى. تۆمۈر كۆزلىرى بار ئىدى. شۇنىڭدىن باشلاپ ئۇ گارنېر خانىمغا نەق ۋاقتىدا سوۋغا قىلىنغان بۈيۇم بولۇپ قالدى. چۈنكى گارنېر ئەپەندىنىڭ ئۈلۈغ پىرىنسىپى بويىچە (گارنېر ئەپەندى خاللىنىڭ يەكشەنبە كۈنى يېقىن ئەتراپتىكى ئېكىنزارلىققا بېرىپ ئىشلەپ پۇل تېپىشىغا رۇخسەت قىلغان، بۇنىڭ بەدىلىگە خاللى ئاپىسى بېيىبي ساگىسىنىڭ ئەركىنلىكىنى سېتىۋالغانىدى)، گارنېر خانىم بېيىبي ساگىستىن ئايرىلغانىدى. «شېرىن ئۆي» دىكى بەش ئەر كىشى يېڭى كەلگەن بۇ قىزچاقنى كۆرۈپ ئۇنىڭغا چېقىلماسلىقنى قارار قىلىشتى. كۈچ ـ قۇۋۋىتى ئۈرغۈپ تۇرغان

بۇ ئەركەكلەر ئايال كىشى بولمىسا غەيرىي شەكىلدىكى قىلىقسىز ئىشلارنى قىلىشتىنمۇ يانمايتتى. گەرچە ئۇلار سېسقا ئېرىشىش ئۈچۈن ئۆزىدىن باشقا ھەممراھىلىرىنى ئۇرۇپ يىقىتىشقا تامامەن قادىر بولسىمۇ، سېسىنىڭ ئۆزلىرى ئارىسىدىن بىرىنى تاللىشى ئۈچۈن يەنىلا كۆزلىرى تۆمۈرگە ئوخشايدىغان بۇ قىزچاقلا چېقىلمىدى. سېس ساق بىر يىل تاللىدى. ئۇزاق، چىدىغۇسىز بىر يىلدا ئۇلار سېسىنىڭ نەزەرىگە ئىلىنىش ئۈچۈن تىرىشتى، شېرىن خىيال ئىلكىدە پاخال كۆرپە ئۈستىدە ئۇياقتىن ـ بۇياققا ئۆرۈلۈپ قىينالدى. زارىقىشقا تولغان بىر يىل، باسقۇنچىلىق قىلىش ھاياتىنىڭ بىردىنبىر سوۋغىسى بولۇپ قالغاندەك تۇراتتى. شۇنداقتىمۇ، ئۇلار بۇنداق قىلىشتىن يېنىپ، ئۆزىنى تۇتۇۋېلىشقا مەجبۇر بولدى. چۈنكى ئۇلار «شېرىن ئۆي» نىڭ ئەركەكلىرى ــ ئايال قۇللارنىڭ لايىق تاللىشىغا باشقا ئېكىنزار غوجايىنلىرى كەسكىن قارشى تۇرغان چاغدا، گارنېر ئەپەندى ئەر قۇللىرىم شۇنداق بولۇشىغا تاقەت قىلىپ تۇرالايدۇ، دەپ لاپ ئاتقان ئادەملەر مۇشۇ ئىدى.

ــ ھەممىڭلارنىڭ قۇلى بار بولىدۇ، ــ گارنېر ئەپەندى ئاشۇ غوجايىنلارغا شۇنداق دەيتتى، ــ يېشى كىچىكلىرى، يېشى چوڭلىرى، چاتاقچىلىرى، ھىيلىگەرلىرى، «شېرىن ئۆي»دە بۇگۈنگىچە بولغان نېگىر قۇللىرىمنىڭ ھەممىسى ئەزىمەتلەر. مەن ئۇلارنى ئاشۇ ھالىتىدە سېتىۋالغان، ئۇلارنى ئاشۇنداق يارامليق تەربىيەلىگەن. ھەممىسى ئەزىمەتلەر.

ــ خىجىلمەن، گارنېر. نېگىرلاردا ئەزىمەت يوق.

ــ سەن قورقۇنچاق بولساڭ، ئۇلار ئەزىمەت بولالمايدۇ، ــ گارنېر قاقاھلاپ كۈلدى، ــ سەن ئۆزۈڭ ئەزىمەت بولساڭ، ئاندىن نېگىر قۇللارمۇ ئەزىمەت بولالايدۇ.

ــ خوتۇنۇمنىڭ ئەتراپىنى ئەر نېگىر قۇللار قاپلاپ كېتىشىنى ياقتۇرمايمەن.

بۇ جاۋاب گارنېر قىزىقىپ كۈتۈۋاتقان ئىنكاس ئىدى:

ـــ مەنمۇ خالىمايمەن، ـــ دېدى ئۇ، ـــ مەنمۇ خالىمايمەن.

كىم بولۇشىدىن قەتئىينەزەر، مەيلى قوشنا بولسۇن، يات كىشى بولسۇن، ئۇششاق تىجارەتچى بولسۇن ۋە ياكى قېينئىنىسى بولسۇن، بىر ھازادىن كېيىنلا بۇنىڭدىكى مەنىنى چۈشىنىۋالالايتتى. ئاندىن بىر ھازا كەسكىن تالاش ـ تارتىش بولاتتى. بەزىدە مۇشتلىشىپ كېتىدىغان ئەھۋاللارمۇ يۈز بېرەتتى. بىراق، گارنېر ھەر قېتىم باش ـ كۆزى يېرىق ھالدا ئۆيىگە قايتىۋاتقىنىدا، ئۇ كىشىلەرگە ھەقىقىي كېنىتاكىينىڭ قانداق بولىدىغانلىقىنى بىلدۈرۈپ قويغان بولاتتى: مەردلىك ۋە چېچەنلىك ئۇنىڭ نېگىر قۇللىرىنى ئەزىمەتلەر دەپ ئاتىشىغا يېتىپ ئاشاتتى.

ئۇلار: پائۇل . D . گارنېر، پائۇل . F . گارنېر، پائۇل . A . گارنېر، خاللى ساگېس ۋە ياۋايى سىكسو، ھەممىسى يىگىرمە نەچچە ياشلاردا، ئايال زاتىغا يېقىن بېرىپ باقمىغان، قىلىقسىز ئىشلارنى ۋە باسقۇنچىلىق قىلىشنى كۆڭلىگە پۈكۈپ يۈرگەن يىگىتلەر. كۆزىگە ئۇيقۇ كەلمەستىن، پاخال كۆرپىدە ئۇياقتىن ـ بۇياققا ئۆرۈلۈپ يېڭى كەلگەن قىزچاقنى ـــ خاللى بەش يىل ئىچىدىكى ھەر يەكشەنبە كۈنى ئىشلەش بەدىلىگە قۇللۇقتىن ئازاد قىلغان بېيىبىي ساگىسىنىڭ ئورنىغا كەلگەن قىزچاقنى كۈتۈشىدۇ. بۇ ئىش بەلكىم سېسىنىڭ خاللىنى تاللىشىغا سەۋەب بولغاندۇ. يىگىرمە ياشلىق بىر يىگىتنىڭ ئاپىسىنى شۇنچىلىكمۇ ياخشى كۆرگەنلىكتىن، ئۇدا بەش يىل ھەر يەكشەنبە كۈنىدىن ۋاز كېچىپ، ئاپىسىنىڭ يېڭى ھالەتتە ئولتۇرۇشىنى ئۈمىد قىلىشى سېسىنىڭ ئۇنى تاللىشىدىكى سەۋەب ئىكەنلىكى ئېنىق.

سېس بىر يىل ساقلىدى. «شېرىن ئۆي»دىكى يىگىتلەرمۇ ئۇنى ساقلىغان ئاشۇ بىر يىل ئىچىدە ئىچ پۈشۈقىنى ئىنەكتىن چىقاردى. سېس خاللىنى تاللىدى. سېس ئۇنىڭ بىلەن تۇنجى قوشۇلۇش ئۈچۈن، ئوغرىلىقچە ئۆزىگە بىر كۆڭلەك تىكتى.

ـــ يەنە بىر مەزگىل ساقلىسىڭىز بولماسمىدى. ھېچكىمۇ

بىر كۈننى ئون سەككىز يىلدەك ئۆتكۈزەلمەيدۇ.

ئۇلار ئولتۇرغان ئۆي قاراڭغۇ، ئاق رەڭلىك پەلەمپەي ئىككىنچى قەۋەتتىكى كۆكۈچ رەڭلىك تام قەغەزنگىچە سوزۇلغان. پائۇل . D پەلەمپەي تۈتاشقان تام قەغەزنى دەللا كۆرەلىدى: كۆك رەڭلىك كۆرۈنۈش ئۈستىدىكى شۇرغانلىق كۆرۈنۈشكە سىرىق رەڭلىك توچكىلار ئۈستىلىق بىلەن كىرىشتۈرۈۋېتىلگەنىدى، پارقىراپ تۇرغان ئاق پەلەمپەي ۋە ئاق رېشاتكا ئۇنىڭ دىققىتىنى تارتتى. پائۇل . D شۇنداق ھېس قىلدىكى، پەلەمپەي تەرەپتىكى ھاۋا كىشىنى مەستخۇش قىلاتتى، شۇنداقلا سەل شالاڭ ئىدى. بىراق، پەلەمپەي تەرەپتىن كەلگەن قوڭۇر تېرىلىك سىمىزغىنە قىزچاقنىڭ تۇرقىدىن سەزگۈرلۈك چىقىپ تۇراتتى.

پائۇل . D قىزچاقنى كۆرۈپ سىسقا قاراپ قويدى. سىس كۈلگىنىچە:

— مانا بۇ مېنىڭ دەۋېرىم. بۇ بولسا «شىرىن ئۆي» دىكى پائۇل . D، سۆيۈملۈكۈم، — دېدى.

— خەيرلىك سەھەر، D ئەپەندى.

— گارنېر، قوزام. پائۇل . D . گارنېر.

— بىلدىم، ئەپەندى.

— سىزنى كۆرگىنىمدىن خۇشالمەن. ئالدىنقى قېتىم ئاپىڭىزنى كۆرگىنىمدە سىز تېخى قورساقتا ئىدىڭىز، ھەدەپ ئاپىڭىزنىڭ قورسىقىنى تېشىغا ئىتتەرگىلى تۇرۇپتىكەنسىز.

— بۇگۈنگىچە شۇنداق. ئەگەر ئۇ قايتىپ كىرەلمىگەن بولسا يەنە شۇنداق قىلاتتى، — سىس كۈلۈپ تۇرۇپ شۇنداق دېدى.

ئەڭ تۆۋەنكى پەشتاقتا تۇرغان دەۋېر توساتتىن قىزىرىپ ـ تاتىرىپ كەتتى. ئۇزاقتىن بېرى ھېچكىم (ياخشى كۆڭۈللۈك ئاق تەنلىك ئايال، پوپ، ناتىق ۋە ياكى گېزىتخانا مۇخبىرى قاتارلىقلاردىن ھېچقايسىسى) مۇشۇ ئۇستەلنىڭ يېنىدا ئولتۇرۇپ باقمىغانىدى. ئۇلارنىڭ چىرايىدىكى بىزارلىق ئۇلارنىڭ

ھېسداشلىق تەلەپپۇزىدىكى گەپلىرىنىڭ يالغان ئىكەنلىكىنى ئىسپاتلاپ بېرەتتى. بېيىبىي مومای ئۆلۈپ كېتىشتىن ئۇزاق ۋاقىت ئىلگىرى، ئون ئىككى يىلدىن بېرى ھېچكىمۇ ئۇلارنى يوقلاپ كېلىپ باقمىغانىدى. ئەلۋەتتە، ئۇلارنىڭ دوست ـ يارەنلىرى يوق ئىدى، نېگىرلارمۇ يوق ئىدى. بۇنداق ئۇزۇن چاچلىق، قوڭۇر رەڭلىك ئەر، خاتىرە دەپتەر، كۆمۈر، ئاپېلسىن ۋە بىر قۇچاق مەسىلىلەرنىڭ ھېچقايسىسى يوق ئىدى. ئۇنىڭ ئاپىسى پاراڭلىشىشنى خالايدىغان بىرمۇ ئادەم، ھەتتا ئۇ پۈتلىرىنى يالىڭاچلىغاندىمۇ ئۇنىڭ بىلەن پاراڭلىشىدىغان بىرمۇ ئادەم يوق ئىدى. ئەمدىلىكتە ئاپىسى قارىماققا ئۇزاقتىن بېرى دەنۇبر كۆنۈپ كەتكەن خانىش سۈپەت ئېغىر ـ بېسىق ئايالدىن ئۆزگىرىپ، ياش قىزچاقلارغا ئوخشاپ قالغىلى تۇردى. ئۇ ئېغىر ـ بېسىق ئايال بىر نەرسىلەردىن كۆزىنى ئېلىپ قاچمايدىغان ئايال ئىدى. ئۇنىڭ ئاپىسى ـــ خانىش سۈپەت بۇ ئايال ساۋېيىر رېستورانىنىڭ ئالدىدا بايتال بىر كىشىنى تېپىپ ئۆلتۈرۈپ قويغىنىنى؛ مېكىجىنىڭ ئۆز بالىسىنى يەپ كېتىۋاتقىنىنى كۆرگەندىمۇ يۈزىنى ئېلىپ قاچمىغاندى. ئاشۇ قېتىم «جىنىتەك» (سېسىنىڭ ئۆيىدىكى ئىت) بوۋاقنىڭ ئەرۋاھى تەرىپىدىن تامغا زەرب بىلەن ئۇرۇلۇپ، ئىككى پۇتى سۇنغاندا كۆزلىرى چاچراپ چىقىپ، پۇتۇن بەدەنلىرى تارتىشىپ، تىلىنى چىشلەپ يارا قىلىۋەتكەندىمۇ ئۇنىڭ ئاپىسى شۇركۇنمەستىن قاراپ تۇرغاندى. ئاپىسى ئىتنى بازغان بىلەن بىرنى ئۇرۇپ ھوشىدىن كەتكۈزۈۋېتىپ، ئىتنىڭ ئاغزىدىكى كۆپۈك ۋە بەدەنلىرىدىكى قاننى سۈرتۈپ چىقىرىۋېتىپ، كۆزىنى جايىغا سېلىپ، پۇتلىرىنى تېڭىپ قويدى. كېيىنچە ئىت ساقايغان بولسىمۇ ئاۋازى چىقمىدى. جايىغا چۈشمىگەن ئەگمەچ پۇتلىرى سەۋەبىدىن ئەمەس، ياخشى كۆرەلەمەيدىغان كۆزلىرى سەۋەبلىك يول ماڭسا تىترەپ ئاران ماڭىدىغان بولۇپ قالدى. مەيلى قىش، مەيلى ياز بولسۇن، ھاۋا ياخشى ياكى جۇدۇنلۇق بولسۇن،

ھېسداشلىق تەلەپپۇزىدىكى گەپلىرىنىڭ يالغان ئىكەنلىكىنى ئىسپاتلاپ بېرەتتى. بېيبىي موماي ئۆلۈپ كېتىشتىن ئۇزاق ۋاقىت ئىلگىرى، ئون ئىككى يىلدىن بېرى ھېچكىمۇ ئۇلارنى يوقلاپ كېلىپ باقمىغانىدى. ئەلۋەتتە، ئۇلارنىڭ دوست ـ يارەنلىرى يوق ئىدى، نېگىرلارمۇ يوق ئىدى. بۇنداق ئۇزۇن چاچلىق، قوڭۇر رەڭلىك ئەر، خاتىرە دەپتەر، كۆمۈر، ئاپېلسىن ۋە بىر قۇچاق مەسىلىلەرنىڭ ھېچقايسىسى يوق ئىدى. ئۇنىڭ ئاپىسى پاراڭلىشىشنى خالايدىغان بىرمۇ ئادەم، ھەتتا ئۇ پۈتلىرىنى يالىڭاچلىغاندىمۇ ئۇنىڭ بىلەن پاراڭلىشىدىغان بىرمۇ ئادەم يوق ئىدى. ئەمدىلىكتە ئاپىسى قارىماققا ئۇزاقتىن بېرى دەنۇېر كۆنۇپ كەتكەن خانىش سۈپەت ئېغىر ـ بېسىق ئايالدىن ئۆزگىرىپ، ياش قىزچاقلارغا ئوخشاپ قالغىلى تۇردى. ئۇ ئېغىر ـ بېسىق ئايال بىر نەرسىلەردىن كۆزىنى ئېلىپ قاچمايدىغان ئايال ئىدى. ئۇنىڭ ئاپىسى ـــ خانىش سۈپەت بۇ ئايال ساۋېيىر رېستورانىنىڭ ئالدىدا بايتال بىر كىشىنى تېپىپ ئۆلتۈرۈپ قويغىنىنى؛ مېكىجىنىنىڭ ئۆز بالىسىنى يەپ كېتىۋاتقىنىنى كۆرگەندىمۇ يۈزىنى ئېلىپ قاچمىغاندى. ئاشۇ قېتىم «جەنىتەك» (سېسىنىڭ ئۆيىدىكى ئىت) بوۋاقنىڭ ئەرۋاھى تەرىپىدىن تامغا زەرب بىلەن ئۇرۇلۇپ، ئىككى پۇتى سۇنغاندا كۆزلىرى چاچراپ چىقىپ، پۇتۇن بەدەنلىرى تارتىشىپ، تىلىنى چىشلەپ يارا قىلىۋەتكەندىمۇ ئۇنىڭ ئاپىسى شۇركۇنىمەستىن قاراپ تۇرغانىدى. ئاپىسى ئىتنى بازغان بىلەن بىرنى ئۇرۇپ ھوشىدىن كەتكۈزۈۋېتىپ، ئىتنىڭ ئاغزىدىكى كۆپۈك ۋە بەدەنلىرىدىكى قاننى سۈرتۈپ چىقىرىۋېتىپ، كۆزىنى جايىغا سېلىپ، پۇتلىرىنى تېڭىپ قويدى. كېيىنچە ئىت ساقايغان بولسىمۇ ئاۋازى چىقمىدى. جايىغا چۈشمىگەن ئەگمەچ پۇتلىرى سەۋەبىدىن ئەمەس، ياخشى كۆرەلمەيدىغان كۆزلىرى سەۋەبلىك يول ماڭسا تىترەپ ئاران ماڭىدىغان بولۇپ قالدى. مەيلى قىش، مەيلى ياز بولسۇن، ھاۋا ياخشى ياكى جۇدۇنلۇق بولسۇن،

«جىنىتىڭ» ئىككىنچىلىپ ئۆيگە كىرمىدى، ئۇنى ئۆيگە كىرگۈزگىلى بولمىدى.

ئەينى چاغدا ئاغرىق ئازابىدىن ئەسەبىيلىشىپ كەتكەن ئىتنى سەللىمازا ساقايتىشقا ئۇرۇنغان بۇ ئايال پۈتلىرىنى ئالمىغىنىچە تەۋرىنىپ ئولتۇرماقتا، ئۇنىڭ كۆزىگە قىزىنىڭ تەقى ـ تۇرقى سىغمىغاندەك، كۆز چېنىنى قىزىدىن يۆتكىۋالدى. سېپس بىلەن پائۇل . D ئىكىلىسى ئاياغ كىيمىگەن؛ ئۇلار ھەم قىزىقسىنغان، ھەم خىجىل بولۇشقان ھالەتتە. ئەمدىلىكتە دەنۇېر يالغۇز قالدى. ئاشۇ ئايرىلىشلار ـــ باشتا ئاكىلىرى، ئاندىن مومىسىنىڭ كېتىپ قېلىشى ئۇنىڭ ئۈچۈن بەكمۇ ئېغىر يوقىتىش بولدى. ئەمدىلىكتە ئۇنى چۆرىدىۋېلىپ ئويۇن ئوينىشىدىغان، كارىدورنىڭ رېشاتكىسىنى تېقىمى بىلەن قىسىپ تۇرۇپ پۇلاڭشىپ ئوينايدىغان بالىلاردىن ھېچقايسىسى يوق. شۇنداقتىمۇ، ئاپىسى ھازىرقىدەك يۇزىنى باشقا ياققا بۇرىۋېلىپ دەنۇېرنى تەلپۈندۈرمىسە، بۇۋاقنىڭ ئەرۋاھىدىكى نەپرەتنىڭ ئىپادىسى بولغان زارىقىش ئىلكىدىكى تەلپۈنۇشتىن يۇزىنى ئۆرۈۋالمىسىلا، بۇلارنىڭ كارايىتى چاغلىق.

ـــ ئۇ چىرايلىق قىز بوپتۇ، ـــ دېدى پائۇل . D، ـــ مەڭزلىرى دادىسىنىلا تارتىپتۇ.

ـــ دادامنى تونۇمسىز؟

ـــ تونۇيمەن، ئوبدان تونۇيمەن.

ـــ شۇنداقمۇ، خانىم، ـــ دەنۇېر ئۆز قىزىقىشىنى زورىغا بېسىۋېلىپ شۇنداق دېدى.

ـــ ئۇ ئەلۋەتتە دادىڭىزنى تونۇيدۇ، ئۇنى «شېرىن ئۆي» نىڭ ئادىمى دېمىگەنمىدىم سىزگە.

دەنۇېر بىرىنچى پەشتاقتا ئولتۇردى. ئۇنىڭ ئولتۇرۇشى ئۈچۈن بۇنىڭدىن ياخشىراق جاي يوق. ئۇلار ـــ سېپس بىلەن پائۇل . D بىر جۇپ بولدى، «سىزنىڭ دادىڭىز»، «شېرىن ئۆي» دېگەنگە ئوخشاش ـــ دەنۇېرگە ئەمەس، ئۆزلىرىگىلا مۇناسىۋەتلىك

گەپلەرنى قىلىشۇاتىدۇ. مۇنداقچە ئېيتقاندا، دادىسىنىڭ يوقلىپ كېتىشى دەنۇپر بىلەن مۇناسىۋەتسىز. يوقلىپ كېتىش ئەڭ ئاۋۋال مومىسى بېيبىي ساگىسقا تەۋە بولۇشى كېرەك ــ مومىسى ئۆزىنى ئاشۇ يەردىن سېتىۋېلىپ ئازاد قىلغان ئوغلى ئۇچۇن ئەڭ چوڭقۇر ماتەم تۇتۇشى كېرەك. ئىككىنچى قەدەمدە ئاندىن خالىلى سېسىنىڭ يوقلىپ كەتكەن ئېرى. مانا ھازىر دەنۇپرنىڭ دادىسى خالىلى مۇنۇ قوڭۇر تېرىلىك ناتونۇش ئادەمنىڭ يوقلىپ كەتكەن دوستى بولۇپ چىقتى. پەقەت ئاشۇ «شېرىن ئۆي» دىكى كىشىلەرلا ئۇنىڭ دادىسىنى ئەسلىيەلەيدىغانىدەك تۇرىدۇ، مانا ھازىر بۇلار پەس ئاۋازدا ئۇنىڭ دادىسى توغرۇلۇق سۆزلىگەچ، بىر ـ بىرىگە تېكىلىشىپ كۆزلىرىنى ئارام تاپتۇرماقتا. دەنۇپر بوۋاقنىڭ ئەرۋاھىغا يەنە بىر قېتىم نەزەر سالدى. ئىلگىرى ئۇنى چارچىتىپ ھالىدىن كەتكۈزۈۋېتىدىغان بۇ ئەرۋاھنىڭ نەپرىتى ئەمدىلىكتە ئۇنى روھلاندۇرماقتا.

ــ بىزنىڭ ئۆيدە جىن بار، ــ دەنۇپرنىڭ بۇ گېپىگە ئۇنۇم بەردى. ئەمدى سېس بىلەن پائۇل . D بىر جۇپ بولماي قالدى. ئاپىسىمۇ پۈتلىرىنى لىڭشىتىش ۋە قىزلارچە ناز قىلىشتىن توختىدى. «شېرىن ئۆي» توغرىسىدىكى ئەسلىمىلەر ئاپىسى قىزلارچە ناز قىلىۋاتقان ئاشۇ ئەر كىشىنىڭ خىيالىدىن ئاستا ـ ئاستا غايىب بولدى. ئەر كىشى بېشىنى كۆتۈرۈپ دەنۇپرنىڭ كەينىدىكى پارقىراق ئاق پەلەمپەيگە قاراپ قويدى.

ــ مەن بۇنى ئاپىڭىزدىن ئاڭلىدىم. ئاپىڭىزنىڭ دېيىشىچە، ئۇ رەزىلىڭ ئەمەس، ھەسرەت ئىكەن.

ــ ئۇنداق ئەمەس، ئەپەندى. ئۇ رەزىلىكىمۇ ئەمەس، ھەسرەتمۇ ئەمەس.

ــ ئۇنداقتا ئۇ نېمە؟

ــ ئادالەتسىزلىك. تەنھالىق ۋە ئادالەتسىزلىك.

ــ راست شۇنداقمۇ؟ ــ پائۇل . D بېشىنى بۇراپ سېستىن سورىدى.

— غېرىبلىقىمۇ، ئەمەسمۇ، مەن بۇنىڭغا بىرنېمە دېيەلمەيمەن. غەزەپ ـ نەپرەت بولۇشى مۇمكىن. لېكىن، ئۇ ھەر دائىم بىز بىلەن بىرگە تۇرسا، مەن ئۇنى ھەرگىزمۇ غېرىب دەپ ئويلىمايمەن.

— سىزدە چوقۇم ئۇنىڭغا كېرەكلىك بىر نەرسە بار.

— ئۇ پەقەتلا بىر بالا، خالاس، — دېدى سېس مۇرىسىنى قىسىپ قويۇپ.

— ئۇ مېنىڭ ھەدەم، — دېدى دەنۇېر، — ئۇ مۇشۇ ئۆيدە ئۆلگەن.

پائۇل . D ساقلىنى سىلاپ قويدى:

— «شېرىن ئۆي» نىڭ ئارقىسىدا مېڭىپ يۈرىدىغان بېشى يوق كېلىنچەك ئېسىمگە كېلىپ قالدى. ئېسىڭىزدە بارمۇ، سېس؟ ئۇ ھەرقاچان ئاشۇ ئورماندا ئايلىنىپ يۈرەتتى.

— قانداقمۇ ئۇنتۇپ قالاي؟ ئادەمنى بەكمۇ بىزار قىلاتتى...

— نېمە ئۈچۈن «شېرىن ئۆي» دىن قېچىپ چىقىقان ھەممىڭلار «شېرىن ئۆي» نى ئاغزىڭلاردىن چۈشۈرمەيسىلەر؟ ئۇ راستلا «شېرىن» بولغاندىكىن، سىلەرنىڭ شۇ يەردە تۇرۇۋەرگىنىڭلار ياخشى ئىكەنتۇق.

— قىزچاق، كىمگە گەپ قىلىۋاتىسىز؟ — دېدى سېس.

پائۇل . D قاقاھلاپ كۈلۈپ كەتتى:

— شۇنداق، توغرا. ئۇنىڭ دېگىنى توغرا، سېس. ئۇ جاي «شېرىن» مۇ ئەمەس، شۇنداقلا ئۆيمۇ ئەمەس، — پائۇل . D شۇنداق دەپ بېشىنى چايقىدى.

— بىراق، ئۇ ئىلگىرى بىز تۇرغان جاي، — دېدى سېس، — كۆپچىلىك بىرگە بولساقلا، خالاش ـ خالىماسلىقىمىزدىن قەتئىينەزەر، ئۇنى تىلغا ئالمىز، — سېس بىلىنەر ـ بىلىنمەس تىترەپ كەتتى. بىلىكىنىڭ تېرىسى غۇژمەكلەشتى، ئاندىن ئالدىراپ ـ سالدىراپلا تۇزەشتۇرۇۋالدى.

— ئوچاققا ئوت يېقىڭ، دەنۇېر. دوستىمىز كەلگەندە ياخشى

كۈتمىسەك بولمايدۇ.

— مەن ئۇچۇن ئاۋارە بولماڭلار.

— بولكا پىشۇرغانغا ئاۋارىچىلىك كەتمەيدۇ. قالغانلىرى مەن ئاشپۇزۇلدىن ئالغاچ كەلگەن نەرسىلەر. تاڭ سەھەردىن چىقىپ چۈشكىچە ئىشلەپ، ئارانلا تاماق ئالغاچ كېلەلەيمەن. موكا بېلىقنىغا ئۆچ ئەمەسسىز؟

— ئۇ ماڭا ئۆچ بولمىسىلا، مەن ئۇنىڭغا ئۆچ ئەمەس.

يەنە كەلدى، دەپ ئويلىدى دەنۇپۇر. ئۇ ئۇلارغا دۈمبىسىنى قىلىپ ئوتۇنغا ئوت ياقتى. ئوت ئۆچۈپ قالغىلى تاس قالدى.

— نېمىشقا بۇ يەردە قونۇپ قالمايسىز، گارنېر ئەپەندى؟ بۇنداق بولغاندا ئىككىڭلار كېچىچە «شېرىن ئۆي» توغرۇلۇق قانغۇچە پاراڭلىشالايسىلەر ئەمەسمۇ.

سېس شۇ هامان ئىككى ـ ئۈچ قەدەم چامداپ ئوچاق بېشىغا باردى، دەنۇپرنىڭ ياقىسىدىن تۇتۇشتىن ئىلگىرىلا قىزچاق يىغلىۋەتتى.

— سىزگە نېمە بولدى، سىزنىڭ بۇنداق بىغەرەزلىك قىلغانلىقىڭىزنى مەن ئەزەلدىن كۆرۈپ باقمىغان.

— ئۇنىڭ بىلەن كارىڭىز بولمىسۇن، مەن بىر ناتونۇش ئادەم.

— مەن دەل شۇنى دەۋاتىمەن. ناتونۇش كىشىلەرگە نەدىمۇ بۇنداق ئەدەپسىزلىك قىلغان بار. ۋاي، قوزام، نېمە ئىش بولدى؟ سىزگە زادى نېمە بولدى؟

— چىدىغۇچىلىكىم قالمىدى، چىدىغۇچىلىكىم قالمىدى.

— نېمىگە؟ نېمىگە چىدىغۇچىلىكىڭىز قالمىدى؟

— بۇ يەردە تۇرۇشقا چىدىغۇچىلىكىم قالمىدى. بارىدىغانغا يېرىم، قىلىدىغانغا ئىشىم يوق. بۇ يەردە تۇرۇشقا چىدىغۇچىلىكىم قالمىدى. هېچكىم بىز بىلەن گەپلەشمەيدۇ. بۇ يەرگە هېچكىم كەلمەيدۇ. ئوغۇللار ماڭا ئۆچ، قىزلارمۇ ماڭا ئۆچ.

— ۋاي، جېنىم بالام.

— ئۇنىڭ ھېچكىم بىزگە گەپ قىلمايدۇ، دېگىنى نېمە ئىش؟
— مۇشۇ ئۆي سەۋەبلىك. كىشىلەر....
— ياق. بۇ ئۆي ئەمەس. بىز! ياق، سىز!
— دەنۇبرا!
— بولدى قىلىڭ، سېس. كىچىككىنە بىر قىزنىڭ جىنلىق ئۆيدە تۇرمىقى ئاسان ئەمەس، ھەقىقەتەن ئاسان ئەمەس.
— بەزى ئىشلاردىن ئاسانراق تېخى.
— ئويلاپ بېقىڭ، سېس. مەن جىق ئىسسىق ـ سوغۇقنى بېشىمدىن ئۆتكۈزگەن ئادەم. ماڭا نىسبەتەن ھېچبىر ئىش يېڭىلىق ئەمەس. لېكىن، سىزگە نىسبەتەن بۇنى ئاسان ئەمەس دەۋاتىمەن. بەلكىم كۆچۈپ كېتىشىڭلار كېرەكتۇ. بۇ كىمنىڭ ئۆيى؟
سېس نەزىرىنى دەنۇبرنىڭ دولىسىدىن يۆتكەپ پائۇل . D غا سوغۇققىنە تىكىلدى:
— بۇنىڭ بىلەن نېمە كارىڭىز؟
— ئۇلار سىزنى كەتكىلى قويمامدۇ؟
— ياق.
— سېس.
— كۆچمەيمەن. كەتمەيمەن. مۇشۇ يەر ھەممىدىن ياخشى.
— بۇ بالا ھېلى سىراقڭ، ھېلى ئوقڭ بولۇپ، ئېلىشىپ قالغاندەك يۈرسە، سىز ئۇچۇن ھېچ گەپ ئەمەس، شۇنداقمۇ؟
ئۆي ئىچىدە بىر نەرسە قۇتۇرغاندەك بولدى. بىر ھازا جىمجىتلىقتىن كېيىن سېس گەپ باشلىدى:
— دۇمبەمدە بىر تۇپ دەرەخ بار، ئۆيىمىزدە جىن بار. باغرىمدىكى قىزىمدىن بۆلەك ھېچنېمەم يوق. ئەمدى قاچمايمەن، ھېچ يەرگە قاچمايمەن. ئەمدى ھەرگىزمۇ دۇنيادىكى ھەر قانداق بىر يەردىن قاچمايمەن. قېچىپ بىردەمدىن كېيىنلا بېلەت ئېلىشىم كېرەك. سىزگە شۇنى دەپ قويايلى، پائۇل . D . گارنېر، كىرا ھەققى بەك قىممەت. ئاڭلاۋاتامسىز؟ بېلەت بەك قىممەت.

ئەمدى ئولتۇرۇپ بىز بىلەن بىللە تاماق يەڭ، بولمىسا كېتىڭ.

پائۇل . D جىلىتكىسىنىڭ يانچۇقىدىن كىچىككىنە بىر تاماكا خالتىسىنى چىقاردى، پۈتۈن دىققىتى بىلەن خالتا ئىچىدىكى تاماكىغا ۋە خالتىنىڭ ئېغىزىنى بوغدىغان يىپقا قاراپ ئولتۇرۇپ كەتتى. سېس دەنۇبرنى ئۇ ئولتۇرغان دالان ئۆيدىن ياتاق ئۆيگە ئەكىرىپ كەتتى. پائۇل . D دا تاماكا ئورايدىغان قەغەز قالمىغانىدى. ئۇ تاماكا خالتىسىنى ئوينىغاچ ئېچىق تۇرغان ئىشىك تەرەپكە زەن قويۇپ، سېسىنىڭ دەنۇبرنى پەپلىشىگە قۇلاق سالدى. سېس قايتىپ چىققىنىدا پائۇل . D نىڭ تىكىلىپ قارىشىدىن ئۆزىنى چەتكە ئېلىپ، ئۇدۇل ئوچاق بېشىدىكى كىچىك ئەمبەلنىڭ يېنىغا باردى، ئۇنىڭغا دۇمبىسىنى قىلىپ تۇردى. شۇنىڭ بىلەن، ئۇ سېسىنىڭ چىرايىدىكى غەم ـ ئەندىشىگە نەزەر سېلىشتىن توختاپ، ئۇنىڭ چاچلىرىغا قاراپ ھۇزرۇلىنىشقا باشلىدى.

ـــ دۇمبىڭىزدىكىسى نېمە دەرەخ؟

ـــ ھە... ـــ سېس ئەمبەل ئۇستىگە بىر چىنىنى قويۇپ، ئەمبەلنىڭ ئاستى تەرەپتىن ئۇن ئېلىشقا تەمشەلدى.

ـــ دۇمبىڭىزدىكى نېمە دەرەخ؟ دۇمبىڭىزگە بىرەر نەرسە ئۆسۈپ قالدىمۇ؟ لېكىن، مەن دۇمبىڭىزدە بىرەر نەرسىنىڭ ئۆسۈپ قالغىنىنى بايقىمىدىم.

ـــ قانداق بولسا ئوخشاشقۇ.

ـــ دۇمبىڭىزدە دەرەخ بار دەپ كىم دېدى؟

ـــ ھېلىقى ئاق تەنلىك قىزچاق. ئۇ شۇنداق دېگەن. ئىلگىرى ئۇنى زادىلا ئۇچرىتىپ باقمىغانىكەنمەن، بۇنىڭدىن كېيىنمۇ ئۇچرىتىشىپ قېلىشىم مۇمكىن ئەمەس. بىراق، ئۇ شۇنداق دېدى. بىر تۇپ قاقشال گىلاس دەرىخى. غولى، شاخلىرى، يەنە يوپۇرماقلىرىمۇ بار. كىچىككىنە قاقشال گىلاس دەرىخى. بىراق، ئۇ ئون سەككىز يىل ئىلگىرىكى ئىش. ھازىر بەلكىم گىلاسلارمۇ پىشىپ كەتكەندۇ.

سېس كۆرسەتكۈچ بارمىقىنى ئاغزىغا سېلىپ نەمدىدى ـ دە، تېزلىك بىلەن بارمىقىنى ئوچاققا تەگكۈزۈپ قويدى، ئاندىن ئۇنىنى زومچەك ـ زومچەك دۆۋىلەرگە بۆلۈپ، ئارىسىدىن قۇرت ئىزدەشكە باشلىدى. ئۇ ھېچنېمە تاپالمىدى. ئالمىنىغا سودا ۋە تۇز تۆكۈپ، ئۇلارنى ئۇنغا ئارىلاشتۇردى. ئۇ يەنە بىر كونسېرۋا قۇتىسىنى تاپتى. ئۇنىڭدىن چاڭگىلىغا يېرىم كەلگۈدەك ماي ئېلىپ ئۇنغا ئارىلاشتۇردى. ئاندىن سول قولى بىلەن سۇ قۇيدى. شۇنداق قىلىپ، ئۇنىنى خېمىرغا ئايلاندۇردى.

ـــ ئۇ چاغدا سۈتۈم سوغۇلمىغانىدى، ـــ دېدى سېس، ـــ دەنۇبرغا ئېغىرئاياغ بولسامۇ جان قوزامنى ئېمىتىشكە سۈتۈم بار ئىدى. جان قوزامدىن ۋە خۇارد بىلەن بۇگلاردىن ئايرىلغان شۇ چاغقىچە مەن ئىزچىل جان قوزامنى ئېمىتىپ كەلگەنىدىم.

سېس نوغۇچ بىلەن خېمىرنى يېيىشقا باشلىدى.

ـــ ئۇ (سېسنىڭ سۈتىنى ئېمىۋالغان يىگىتلەردىن بىرسى) بۇنى بىلىپ قېلىشتىن ئىلگىرى بۇ ئىشنى ھېچكىم بىلمەيتتى. ئۇ سۈتنىڭ كىيىملىرىمگە سىرغىپ كەتكەنلىكىنى كۆرۈپ قالدى. مېنىڭ ھېچقانداق ئامالىم يوق ئىدى. مەن پەقەت ئۆزۈمنىڭ يۈرەك پارەم ئۇچۇن سۈتۈمنى بېرىۋاتقانلىقىمنى بىلەتتىم، ھېچكىمۇ ئۇنى ماڭا ئوخشاش ئەمدۈرەلمەيتتى، ھېچكىمۇ ماڭا ئوخشاش ئۇ ئېمىپ تويغاندا ئەمچەكتىن ئاستا ئايرىۋېلىشنى بىلمەيتتى، ھېچكىمۇ ئۇنىڭ قۇچىقىمدا ياتقاندىلا كېكىرىدىغانلىقىنى بىلمەيتتى. ئەگەر ئۇنى دولىڭىزغا مىندۈرۈۋالسىڭىز ھەرگىزمۇ كېكىرەلمەيتتى. مەندىن باشقا ھېچكىم بىلمەيتتى، مەندىن باشقا ھېچكىم ئۇنى ئەمگۈزۈپ باقمىغان، ئۇنىڭغا سۈت بېرىپ باقمىغان. مەن ھارۋىغا ئولتۇرۇپ قاچماقچى بولغان خوتۇنلارغا رەختكە شېكەر سۈيىنى تەگكۈزۈپ ئۇنىڭغا شورىتىشنى تاپىلاپ قويغان، شۇنداق قىلغاندىلا ئۇنىڭ مېنى ئۇنتۇپ قالمايدىغانلىقىنى، سۈتۈم كەلگەندە ئۇلارنىڭ كەينىدىنلا يېتىپ بارىدىغانلىقىنى ئېيتقانىدىم.

— بىز ئەرلەر ئۇنچىۋالا كۆپ ئىشلارنى بىلمىسەكمۇ، لېكىن ئەمچەكتىكى بىر بوۋاقنىڭ ئاپىسىدىن ئۇزاق ۋاقىت ئايرىلىپ تۇرسا بولمايدىغانلىقىنى ئوبدان بىلىمىز، — پائۇل . D شۇنداق دېگەچ تاماكا خالتىسىنى جىلىتكىسىنىڭ يانچۇقىغا سالدى.

— ئەرلەر كۆكسى سۈتكە تولغان خوتۇننى بالىسىدىن ئايرىۋېتىشنىڭ قانداق بولىدىغانلىقىنى بىلىشى كېرەك ئىدى.

— بايا بىز بىر تۇپ دەرەخنىڭ گېپىنى قىلىشتۇق، سېس.

— سىز بىلەن ئايرىلغاندىن كېيىن ھېلىقى ئىككىسى يېنىمغا كېلىپ سۈتۈمنى بۇلاپ كەتتى. ئۇلار شۇنىڭ ئۈچۈن كەلگەنكەن، مېنى بېسىپ تۇرۇپ سۈتۈمنى شوراپ كېتىشتى. ئۇ ئىككىسى ئۇستىدىن گارنېر خانىمغا ئەرز قىلدىم. گارنېر خانىم گەپ قىلالمىدى، لېكىن ئۇنىڭ كۆزلىرىدىن ياش قۇيۇلدى. ئۇ ئىككىسى مېنىڭ گارنېر خانىمغا شىكايەت قىلغىنىمنى بىلىپ قاپتۇ. «مۇئەللىم» بىر ئەبلەخكە دۇمبەمنى يارا قىلىۋېتىشكە بۇيرۇدى. يارا ساقايغاندىن كېيىن دۇمبەمدە بىر دەرەخ پەيدا بولدى. ھازىر ئۇ دەرەخ ئۆسۈۋاتىدۇ.

— ئۇلار سىزنى قامچا بىلەن ئۇردىمۇ؟

— يەنە مېنىڭ سۈتۈمنى بۇلاشتى.

— ئېغىرئاياغ تۇرسىكىزمۇ ئۇردىمۇ؟

— سۈتۈمنى بۇلاپ كېتىشتى.

خېمىرلار ساپلىق قازانغا تىزىلدى. سېس يەنە بىر قېتىم كۆرسەتكۈچ بارمىقىنى ھۆل قىلىپ ئوچاققا تەگكۈزۈپ قويدى. ئۇ دۇخوپكىنىڭ ئىشكىنى ئېچىپ خېمىرلارنى ئىچىگە سالدى. دۇخوپكىنىڭ ئوتتەك قىزىق تەپتىدىن ئەمدىلا ئۆزىنى تارتىپ تۇرۇشىغا، كەينىدىكى پائۇل . D نىڭ قوللىرىنىڭ كۆكسى ئاستىدا ھەركەتلىنىۋاتقانلىقى سەزدى. سېس قەددىنى رۇسلىدى. پائۇل . D نىڭ يۈزى ئۆزىنىڭ دۇمبىسىدىكى دەرەخلەرگە سۈركىلىۋاتقاندىمۇ ئۇنىڭدا ھېچقانداق سېزىم بولمىدى.

بىلىپ بىلمەستىن، پائۇل . D ئۆيگە كىرىپلا خوتۇنلارنى يىغلىتىۋېتىدىغان ئەرلەردىن بولۇپ قالدى. پائۇل . D ھەمراھ بولغان خوتۇنلار ئۇنىڭ چىرايىغا قارىغان زامانلا يىغلىشاتتى. ئۇنىڭ ۋۇجۇدىدا قانداقتۇر بىر مۇقەددەس نەرسە بار ئىدى، خوتۇنلار ئۇنى كۆرسىلا يىغلىغۇسى كېلەتتى ــ كۆكسى ۋە تىزىدىكى يارىلارنى ئۇنىڭغا دەپ بېرەتتى. غەيرەتلىك ۋە پاراسەتلىك خوتۇنلار ئۇنى كۆرگىنىدە ئۇنىڭغا خوتۇنلار ئارىسىدىلا دېيەلەيدىغان مەخپىي گەپلىرىنى ــ ھەيز كېسىلىش دەۋرىدىن ئۆتۈپ كەتكىنىنى، ھېسسىياتىنىڭ ئون بەش ياش چېغىدىكىدىنمۇ نەچچە ھەسسە كۈچىيىپ كېتىۋاتقىنىنى، ئۆزلىرىنىڭ بۇنىڭدىن ھەم نومۇس قىلىدىغىنىنى، ھەم ئازاب ھېس قىلىدىغانلىقىنى ئۇنىڭغا ئېيتاتتى. ئۇلار قۇتۇلۇش مەقسىتىدە مەخپىي ھالدا ئۆلۈمنى ئارزۇ قىلىشاتتى، ئۇلارغا نىسبەتەن مەڭگۈلۈك ئۇيقۇ ئويغاق تۇرغاندىكى ھەرقانداق ۋاقىتلىرىدىكىدىن قىممەتلىك ئىدى. ئاق كۆڭۈل قىزچاقلار ئۇنىڭغا كۆڭلىدىكى گەپلەرنى ئېيتاتتى ياكى ئۇنىڭغا چۈشلىرىدە كۆرگەن چاقىرىلمىغان مېھمانىنىڭ قانچىلىك دەرىجىدە چىرايلىق كىيىۋالغىنىنى تەسۋىرلىشىپ بېرەتتى. شۇڭا، گەرچە نېمە ئىشلار بولغىنىنى ئېنىق بىلمىسىمۇ، دەنۋېر يېگانىلىك ھېس قىلىپ، ياشلىرىنى ئوتقا ئېقىتىپ يىغلىغاندا، پائۇل . D قىلچىكىمۇ ھەيران قالمىدى. ئۇ سېسىنىڭ كەينىدە تۇرۇپ، قەددىنى ياي شەكلىدە ئەگكىنىچە سېسىنىڭ كۆكسىنى سىلىدى، مەڭزىنى ئۇنىڭ دۇمبىسىگە سۈركىدى. مۇشۇ خىل ئۇسۇل ئارقىلىق ئۇنىڭ ھەسرىتىنى، سېسىنىڭ دۇمبىسىدىكى دەرەخنىڭ يىلتىزىنى، غايەت زور غولىنى ۋە بۇك ـ باراقسان شاخ ـ شۇمبىلىرىنى ھېس قىلماقچى بولاتتى. ئۇ قولىنى سېسىنىڭ كۆڭلىكىنىڭ تۈگمىسىگە يۆتكىدى. ئۇ كۆزدىن ئاقىقان ياشلارنى كۆرمەي، ئاھ چەككەن ئاۋازلارنى ئاڭلىماي تۇرۇپمۇ ياشلارنىڭ چاناقلاردىن سىرغىپ چۈشۈۋاتقانلىقىنى بىلىپ تۇراتتى.

كۆڭلەكنىڭ ئۈستى تەرىپى سېسىنىڭ ساغرىسىغا چۈشكىنىدە، پائۇل . D سېسىنىڭ دۇمبىسىنىڭ ھەيكەلگە ئايلىنىپ كەتكەنلىكىنى كۆردى. ئۇنىڭ دۇمبىسى خۇددى بىر تۆمۈرچىنىڭ ياخشى كۆرۈپ كەتكەنلىكتىن خەققە كۆرسىتىشنى خالىمىغان ھۇنەر ـ سەنئەت بۇيۇمىغا ئوخشاپ قالغانىدى. ئۇ دەماللىققا نېمە دېيىشىنى بىلەلمەي قالدى. «ۋاي خۇدا، قىزچاق». ھەر بىر تال يوپۇرماقنى لەۋلىرى بىلەن سۈرتۈپ چىقمىغۇچە ئۇنىڭ كۆڭلى ئارام تاپمايتتى. ھالبۇكى، بۇلارنى سېس ھەرگىزمۇ سېزەلمەيتتى. چۈنكى ئۇنىڭ دۇمبە تېرىلىرىنىڭ سېزىمىنى يوقاتقىنىغا ئۇزاق يىللار بولۇپ كەتتى. ئۇ پەقەت ئىككى كۆكسىنىڭ مەجبۇرىيىتى ئەمدى باشقا بىر كىشىنىڭ قولىدا ئىكەنلىكىنىلا بىلەتتى.

كىچىككىنە بىر بوشلۇق بولۇشى كېرەكمۇ. سېس بىر ھازا ئويلىنىپ قالدى. دىشۇارچىلىقتىن ئازاد بولۇپ، غەم ـ ئەندىشىلەرنى ئۆينىڭ بىر بۇلۇڭىغا چۆرۈۋېتىپ، يېرىم يالىڭاچ ھالەتتە كۆكسىنىڭ ئېغىر مەجبۇرىيىتىدىن قۇتۇلۇپ، سۈتى بۇلاپ كېتىلگەن ۋاقىتتىكى ھېسسىياتىغا قايتىش، بولكا پىشۇرۇشنىڭ ھۆزۈرىنى سۈرۈش كېرەكمۇ؟ بەلكىم مۇشۇ قېتىم، تاماق ئېتىۋاتقان ۋاقىتتا، ئۇ باشقا ياققا يۆتكەلمەي، ھەتتا ئوچاق بېشىدىن ئايرىلماي، دۇمبىسىنىڭ ئەسلىدىنلا ھېس قىلىشقا تېگىشلىك ئاغرىقنى سېزىشى كېرەكتۇ. چۈشكۈنلەشكەن مۇشۇنداق پەيتلەردە «شېرىن ئۆي»نىڭ ئەڭ ئاخىرقى ئادىمىدىن بىرسى ئۆزى بىلەن ھەپىلىشىپ، ئۇنى چۈشكۈنلۈكتىن قۇتقۇزۇشىغا ئىشىنىشى ۋە شۇنداق ئويلىشى كېرەكتۇ؟

ئوچاق ئۆزىنىڭ يۇقىرى تېمپېراتۇرىسىغا يەتكىنىدە سىگنال بەرمىدى. ياندىكى ئۆيدىكى دەنۇبىردىن شەپە بولمىدى. قىزىل نۇر تەۋرىنىپ قايتىپ كەلمىدى. 1856 ـ يىلىدىن بېرى پائۇل . D ئۇدا سەكسەن ئۈچ كۈن تىترىگەندىن كېيىن قايتا تىتىرەپ باقمىغانىدى (پائۇل . D «مۇئەللىم» تەرىپىدىن

سېتىۋېتىلگەندىن كېيىن تىتىرەشكە باشلىغانىدى. كېيىن ئادەم ئۆلتۈرۈپ قويۇپ ئۆلۈمگە ھۆكۈم قىلىندى. تاش تېرىش مەيدانىدا سەكسەن ئۇچ كۈن تاش چېقىپ، بۇ تىتىرەش كېسىلىدىن قۇتۇلغانىدى). ئۇ چاغدا پۈت ـ قولىغا ئىشكەل سېلىنغان، بەدەنلىرى لاغلىداپ تىترىگەن، قاتتىق تىترىگەنلىكتىن تاماكسىنىمۇ چېكەلمىگەن، ھەتتا قىچىشقان يېرىنىمۇ قاشلىيالمىغانىدى. بۇ قېتىم تىتىرەۋاتقىنى ئۇنىڭ پاچىقى ئىدى. ئۇ بىردەمدىن كېيىن پاچاقلىرىنىڭ غېم ـ ئەندىشە سەۋەبىدىن ئەمەس، پولىنىڭ تەۋرىنىشى سەۋەبىدىن، سىلىق پولىنىڭ تەۋرىنىشىدىن پاچاقلىرىنىڭ تىترەۋاتقانلىقىنى بىلىپ يەتتى. ئۆيىنىڭ ھەممە يېرى تەۋرىنىۋاتاتتى. سېپىس تېيىلىپ كېتىپ يەرگە يىقىلدى، كىيىملىرىنى كىيىۋېلىشقا جان ـ جەھلى بىلەن ئۇرۇندى. پولغا پاقىچىلاپ چاپلاشتى. بۇ ئارقىلىق ئۆينى گۈمۈرۈلۈپ چۈشۈشتىن ساقلىماقچى بولغاندەك قىلاتتى. بۇ چاغدا دەۋېر ياتاق ئۆيدىن ئۇچقاندەك ئېتىلىپ چىقتى. ئۇنىڭ چىرايىنى قورقۇنچ قاپلىغان، لەۋلىرىدە يوشۇرۇن بىر تەبەسسۇم جىلۋە قىلاتتى.

ـــ ئۆلگۈر، توختاپ قال، ـــ پائۇل . D شۇنداق دەپ توۋلىغاچ دەلدەڭشىگىنىچە بېرىپ تۇتقۇچقا ئېسىلىۋالدى.

ـــ يوقال! تولا بۇ يەردە ئۆكتەملىك قىلما !

ئۇستەل ئۇنىڭغا قاراپ سۇرۇلۇپ كەلدى، ئۇ ئۇستەلنىڭ پۇتىنى تۇتۇۋالدى. ئاندىن ئاران تەستە بۇلۇڭ تەرەپتە ئورنىدىن تۇرۇۋالدى. ئۇستەلنى كۆتۈرۈۋېلىپ ھەر يانغا قالايمىقان چۆرىگىلى تۇردى، ھەربىر نەرسىنى ھالاك قىلدى، گۈلدۇرلەۋاتقان ئۆيگە قارشى ۋارقىراپ ـ جارقىرىدى:

ـــ ئۇرۇشقۇك بارما؟ كېلە! ئاناڭنى!

قالدۇق يەر تەۋرەپ، ئۆي ئىچى سۇس تەۋرىنىۋاتقان بولسىمۇ، تەۋرىنىش بېسىقىنىغا قەدەر پائۇل . D قولىدىكى ئۇستەلنى قالايمىقان چۆرۈۋەردى. ئۇ شۇرقىراپ تەرلەپ، قاتتىق نەپەس

ئېلىپ، قاچا ـ قۇچا ئىشكاپىدىن بوشىغان تامغا يۆلەندى. سېس جىددىي قۇتقۇزۇشتىن چىققان ئىككى ئايىغىنى كۆكسىگە چاپلىغىنىچە، ئوچاق يېنىدا تۇگۈلۈپ تۇراتتى. سېس، دەنۇبىر، پائۇل . D ئۇچى ھېرىپ كەتكەن بىرلا ئادەمدەك، ئوخشاش رىتىمدا نەپەس ئالماقتا. باشقا بىر نەپەسمۇ ناھايىتى ھېرىپ كەتكەندەك قىلاتتى.

ئۇ كەتتى. دەنۇبىر تىمتاسلىقنى كېسىپ ئۆتۈپ، ئوچاق يېنىغا كەلدى. ئوچاقتىكى ئوتنى كۇل بىلەن كۆمۈپ، دۇخوپكىدىن بولكىلارنى ئالدى. مېۋە مۇرابباللىرى بىلەن تولغان چىنە ـ قاچا ئىشكاپى يەردە ياتاتتى، ئىچىدىكى نەرسە ـ كېرەكلەر بۇلۇڭغا دۆۋىلىنىپ قالغانىدى. ئۇ بىر كونسېرۋا قۇتىسىنى ئالدى، ئاندىن تەخسە ئىزدىدى. ئاران دېگەندە تەخسىنىڭ پۇچۇقىدىن بىرنى تاپتى. بۇ نەرسىلەرنى ئېلىپ كاربىدورنىڭ پەشتىقىدا ئولتۇردى.

ئۇ ئىككىسى ئۇستىگە چىقىپ كەتتى. دەنۇبىرنى پەسكە تاشلاپ قويۇپ، يېنىك قەدەملەر بىلەن، تېنەپ ـ تەمتىرىمەستىن ئاق پەلەمپەي بىلەن چىقىپ كەتتى. دەنۇبىر قۇتىنىڭ ئاغزىنى ئاچتى. قۇتىنىڭ ئاغزىدا رەخت، رەختىنىڭ ئاستىدا نېپىز بىر قەۋەت موم بار ئىدى. ئۇ ئۇلارنى بىر ـ بىرلەپ ئېچىپ، مېۋە كونسېرۋاسىنى پۇچۇق تەخسىگە تۆكتى. بىر تال بولكىنى قولىغا ئېلىپ، ئۇنىڭدىكى قارا ـ قۇرا قاسراقلارنى چىقىرىۋەتتى. ئاپپاق ۋە يۇپيۇملاق بولكىدىن پۇرقىراپ ھور چىقىپ تۇراتتى.

ئۇ ئاكىلىرىنى ئەسلىدى. بۇگلار بىلەن خوۋارد ھازىر ئايرىم ـ ئايرىم يىگىرمە ئىككى ۋە يىگىرمە ئۇچ ياشلاردا. ئۇنىڭ قۇلىقى ئاڭلىماس بولۇپ قالغان مەزگىلدە (ساۋاقداشلىرى دەنۇبىردىن سېسنىڭ قەستلەپ ئۆلتۈرۈش جىنايىتى بىلەن مۇناسىۋىتى بار ـ يوقلۇقىنى سوراپ تۇرۇۋالدى. ئاپىسىدىن ھەقىقىي ئەھۋالنى

ئاڭلاپ چىداپ تۇرالماي قۇلىقى تەبىئىيلا ئاڭلىماس بولۇپ قالدى. كېيىن ئالۋاستىنىڭ پەيدا بولۇشى بىلەن قۇلىقى ساقىيىپ قالدى) ئاكىلىرى ئۇنىڭغا ناھايىتى ياخشى مۇئامىلە قىلغان، ئۇستۇنكى كارىۋاتنى پۈتۈنلەي ئۇنىڭ ئىشلىتىشى ئۈچۈن بەرگەنىدى. ئاشۇ مەنزىرە ھېلىغىچە ئۇنىڭ كۆز ئالدىدىن كەتمەيدۇ: ئۇلار ئاق رەڭلىك پەلەمپەيدە غۇزمەك بولۇپ ئولتۇرغان، دەنۇبر خوۋاردىنىڭ ياكى بۇگلارنىڭ تىزى ئارىسىدا. شۇ چاغدا ئاكىلىرى كۆپلىگەن «پېرىخون ئۆلتۈرۈش» ھېكايىلىرىنى توقۇپ چىقىپ، ئىشىنىشكە بولمىغان ھەر خىل ئۇسۇللار بىلەن پېرىخون ئۆلتۈرەتتى (دەنۇبر ۋە ئۇنىڭ ئاكىلىرى سېستىن ناھايىتى قورقاتتى، ئۇنى مەخسۇس كىچىك بالىلارنى ئۆلتۈرىدىغان پېرىخون، دەپ تەسەۋۋۇر قىلىشاتتى). دەنۇبر بېيىبي ساگىسىنىڭ ياتاق ئۆيىدە ئۆزىگە سۆزلەپ بەرگەن ھېكايىسىنى ئېسىگە ئالدى. مومىسى كۈندۈزدە دۇب دەرىخى قوۋزىقىنىڭ، كېچىسى دۇب دەرىخى يوپۇرمىقىنىڭ پۈرىقىنى سېزەتتىكەن. ئاكىلىرى ئۆيدىن قېچىپ چىقىپ كەتكەندىن كېيىن دەنۇبر مومىسىنىڭ بۇ كونا ئۆيىدە ئۇخلىماس بولغانىدى.

ئۇنىڭ ئاپىسى ھازىر ئاشۇ ئەركىشى بىلەن ئۇستۈنكى قەۋەتتە. بۇ ناتونۇش ئەر كىشى ئۇنىڭ بىردىنبىر ھەمراھىنى قوغلىۋەتتى. دەنۇبر كىچىك بىر پارچە بولكىنى مۇرابباغا مىلىدى، ئالدىرىماي چاينىپ، ئاستا ـ ئاستا، ھەسرەتلىك ھالدا يەپ تۈگىتىۋەتتى.

سېس بىلەن پائۇل . D ئالدىراپمۇ كەتمەي، ۋاقىتنى قىلچىمۇ ئىسراپ قىلماي ئۇستۇنكى قەۋەتكە چىقماقتا. پائۇل . D سېسىنىڭ ئۆيىنى ۋە سېسنى تولىمۇ ئوڭۇشلۇق تېپىۋالدى، يەنە تېخى ئۇنىڭ بىلەن ئاپاق ـ چاپاق بولۇشماقچى. پائۇل . D نىڭ كاللىسى پۈتۈنلەي قالايمىقانلىشىپ كەتتى، خاتىرىسىدىكى يىگىرمە بەش يىللىق ئەسلىمىلەرنىڭ بىرىنمۇ ئېسىگە ئالالمىدى. پائۇل . D دىن بىر باسقۇچ ئالدىدا پەلەمپەيدىن چىقىپ كېتىۋاتقىنى بېيىبي ساگىسىنىڭ ئورنىغا كەلگەن قىز ئىدى. باشقىلارنى كېچىلىرى شېرىن خىيالدا تولغىنىپ، تاڭ ئاتقاندا ئاچچىقىنى ئىنەكتىن ئېلىشقا مەجبۇر قىلغان، بىر يىل ساقلاتقان قىز شۇ ئىدى. پائۇل . D ئۇنىڭ چويۇندەك قېتىپ كەتكەن دۇمبىلىرىنى سۆيۈۋاتقاندا ئۆي تەۋرەپ كېتىپ، ئۆينى تەۋرىتىۋاتقان نەرسىنى ئۇروۋپ پارە ـ پارە قىلىشقا مەجبۇر بولدى. ئەدىلىكتە ئۇ تېخىمۇ كۆپ ئىشلارنى قىلماقچى.

سېس ئۇنى ئىككىنچى قەۋەتكە باشلاپ چىقتى. ئىككىنچى قەۋەتنىڭ دېرىزىسى تامغا ئەمەس، ئۆيىنىڭ يانتۇ تورۇسىغا ئورۇنلاشتۇرۇلغانلىقتىن، كۈن نۇرى ئۆي ئىچىگە بىۋاستە چۈشۈپ تۇراتتى. ئىككىنچى قەۋەتتە ئىككى ئېغىز ئۆي بار ئىدى. سېس ئۇنى بىرىگە باشلاپ ئەكىردى، ئالدىن تەييارلىق قىلىۋالمىغانلىقى ئۈچۈن ئۇنىڭ خاپا بولۇپ قالماسلىقىنى ئۈمىد قىلدى. گەرچە ئۇ ھېسسىياتىنى قوزغىتالايدىغان

بولسمۇ، لېكىن ھېسسىياتلىنىشىنىڭ قانداق رولى بارلىقىنى ئاللىقاچان ئۇنتۇپ كەتكەنىدى. پۈت ـ قوللىرى جانسىز، ھېس ـ تۇيغۇلىرى قالايمىقان، كۆزىگە ياتقىلى بولغۇدەك يەردىن باشقا نەرسە كۆرۈنمەيتتى. ئىشىكنىڭ تۈتقۇچى، كەمەر، ئىلمەك، بۇلۇڭدا تۇگۇلۇپ تۇرغان نادامەت، ئۆتۈۋاتقان ۋاقىت قاتارلىقلارنىڭ ھەممىسى بولۇۋاتقان ئىشلارغا توسالغۇ بولۇشتىن باشقا نەرسە ئەمەس ئىدى.

ئىككىسى كىيىملىرىنى تولۇق سېلىپ بولۇشتىن ئىلگىرىلا ئىشنى تۈگەتتى، ھەر ئىككىسى يېرىم يالىڭاچ ھالەتتە ھاسىرىغىنىچە سوزۇلۇپ ياتاتتى، بىر ـ بىرىگە، ئۈستىدىن چۈشۈۋاتقان نۇرغا نەپرەتلەنمەكتە ئىدى. پائۇل . D نىڭ سېسىق ئارزۇ قىلىپ يۇرۇشى تولىمۇ ئۇزاق يىللار ئىلگىرىكى ئىش ئىدى. سېس بولسا ئارزۇ قىلىش ھوقۇقىدىن مەھرۇم قىلىنغانىدى. ئەمدىلىكتە ھەر ئىككىلىسى ئازابلاندى، بىر ـ بىرى بىلەن گەپلىشىشتىنمۇ خىجىل بولدى.

سېس بېشىنى ئۇنىڭدىن بۇراپ ئوڭدىسىغا ياتتى. پائۇل . D نىڭ كۆزى سېسىنىڭ بىر كۆتۈرۈلۈپ، بىر پەسىيىپ تۇرغان كۆكسىگە چۈشكىنىدە بىئارام بولۇپ كەتتى. ئاستىنقى قەۋەتتە پائۇل . D نىڭ قوللىرى سېسىنىڭ كۆكسىنى بەئەينى ئەڭ قىممەتلىك نەرسىسىنى تۇتۇۋاتقاندەك تەرزدە سىلىغان بولسىمۇ، ئەمدىلىكتە ئۆزىنى تاشلىۋەتكەن، ھەم دۇگىلەك، ھەم يۇمىلاق بۇ نەرسىلەرگە پائۇل . D نىڭ ھاجىتى قالمىغانىدى. يەنە كېلىپ، ئۇ ئاشخانىدا رۇدىلار ئارىسىدىن ئالتۇن ئىزدەۋاتقاندەك ئۆزىنى سۇركىگەن چويۇندەك سىرلىق قەسىر ئەمەلىيەتتە كىشىنىڭ كۆڭلىنى ئىلەشتۇرىدىغان سەت تارتۇقلار ئىدى. ئۇ ھەرگىزمۇ سېسىنىڭ دېگىنىدەك ئاللىقانداق بىر دەرەخكە ئوخشىمايتتى. بەلكىم شەكلى ئوخشىشى مۇمكىن، لېكىن پائۇل . D ھازىرغىچە ئۇچراتقان دەرەخلەرنىڭ ھېچقايسىسىغا ئوخشىمايتتى. چۈنكى، ئۇ دەرەخلەرنىڭ ھەممىسى دوستانە، ئىشەنسىگىز بولاتتى،

خالىسىڭىز ئۇلارغا يېقىن بېرىپ كۆڭلىڭىزدىكى گەپلىرىڭىزنى دېسىڭىز بولاتتى. ئۇزاق يىللار ئىلگىرى «شېرىن ئۆي» نىڭ ئېتىزلىقىدا چۆشلۈك تاماق يەيدىغان چاغلاردا، پائۇل . D ھەر دائىم شۇنداق قىلاتتى. ئىمكانىيەت يار بەرسىلا ئوخشاش بىر جايدىلا بولاتتى، جاي تاللىماقمۇ تەسكە چۈشەتتى. چۈنكى «شېرىن ئۆي»نىڭ ئەتراپىدىكى چىرايلىق دەرەخلەر باشقا ھەرقانداق ئېكىنزارلىقلارغا قارىغاندا كۆپ ئىدى. ئۇ ئۆزى تاللىغان دەرەخنى «بۇرادەر» دەپ ئاتايتتى. دەرەخنىڭ ئاستىدا بەزىدە ئۆزى يالغۇز، بەزىدە خاللى ۋە باشقا پائۇللار بىلەن بىللە ئولتۇراتتى. كۆپ ۋاقىتلاردا سېسىنىڭ دۇمبىسىگە يېپىشقاندىكىدىنمۇ مۇلايىم ھالدا دەرەخكە يۆلىنىپ سېكسو بىلەن مۇڭدىشاتتى. ئۆڭى قارا كۆك كەلگەن سېكسونىڭ تىللىرى قىپقىزىل ئىدى. ئۇ كېچىلىرى بەرەڭگە قاقلاپ پىشۇرۇپ تەجرىبە قىلاتتى. قىزىپ، پۇرقىراپ ئىس چىقىۋاتقان تاشنى قانداق ۋاقىتتا ئورەككە سېلىپ، ئۇستىنى شاخ ـ شۇمبىلار بىلەن ئوراپ، بەرەڭگە بىلەن قوشۇپ مەھكەم چۈمكىۋەتسە بولىدىغانلىقىنى مەشىق قىلاتتى. بۇنداق بولغاندا، ئۇلار مال ـ چارۋىلارنى باغلاپ قويۇپ، ئېتىزلىقتىن ئايرىلىپ «بۇرادىرى»نىڭ يېنىغا كېلىپ، ئارام ئالغاچ تامىقىنى يەپ قايتقاندا، بەرەڭگىلەر پىشىپ تەييار بولۇپ تۇرۇشقا پايدىسى بار ئىدى. سېكسو بەزى چاغلاردا يېرىم كېچىدە ئورنىدىن تۇرۇۋېلىپ، بىر ھازا يول مېڭىپ بەرەڭگە كۆمىدىغان يەرگە باراتتى ـ دە، يۇلتۇزلارنىڭ نۇرى ئاستىدا ئورەك كولاشقا كىرىشىپ كېتەتتى. تاشنى بەكمۇ قىزىتىۋەتمەستىنلا، تامىقىنى يەپ بولۇپ ئىككىنچى كۈنىنىڭ بەرەڭگىلىرىنى كۆموشكە باشلايتتى. ئۇ دائىملا ۋاقىتنى خاتا ھېسابلاپ قويياتتى. بىراق، ئۇلار پىشماي قالغان، كۆيۈپ قاقشال بولۇپ كەتكەن بەرەڭگىلەرنى كۈلۈشۈپ تۇرۇپ يېيىشەتتى. بىر تەرەپتىن قۇسۇپ، بىر تەرەپتىن سېكسوغا ئىدىيەسىنى ئۆزگەرتىش تەكلىپىنى بېرەتتى.

ۋاقىت ئەزەلدىن سېكسونىڭ پەرەز قىلغىنى بويىچە ماڭمىغانلىقتىن، ئۇ دائىم ۋاقىتنى خاتا ھېسابلاپ قويياتتى. بىر قېتىم ئۇ ۋاقىتنى بارمىقى بىلەن سانىغاچ ئوتتۇز ئىنگلىز مىل مېڭىپ بىر قىزنى كۆرگىلى بارغاندا ۋاقىتنى مىنۇت ـ سېكۇنتقىچە ھېسابلىغانىدى. ئۇ بىر شەنبە كۈنى ئاي چىقىپ بەلگىلەنگەن جايغا كەلگەندە يولغا چىقتى، يەكشەنبە كۈنى قىزچاقنىڭ چېركاۋنىڭ ئالدىغا جايلاشقان ئۆيگە يېتىپ باردى. قىزغا پەقەتلا «خەيرلىك سەھەر» دېگۈچىلىك ۋاقىت ئۆتكەندىن كېيىنلا دەرھال كەينىگە قايتتى. دۈشەنبە كۈنى ئەتىگەنلىكى ئېتىزلىقتا ئېلىپ بېرىلىدىغان يوقلىمىغا ئۇلگۈرۈپ بېرىشى كېرەك ئىدى. ئۇ ئون يەتتە سائەت يول مېڭىپ بىر سائەت ئولتۇردى، ئاندىن كەينىگە قايتىپ يەنە ئون يەتتە سائەت يول يۈردى. خاللى ۋە پائۇللار پۈتۈن بىر كۈن ئىچىدە سېكسونىڭ مۇگدەپ قالغانلىقىنى گارنېر ئەپەندىدىن يوشۇرۇپ يۈردى. شۇ كۈنى ئۇلار بەرەڭگىمۇ يېيەلمىدى، تاتلىقياڭيۇمۇ يېيەلمىدى. تاماق ۋاقتى بولغاندا سېكسو «بۇرادەر»نىڭ يېنىدا قىپقىزىل تىللىرىنى ئۇنىڭدىن يوشۇرغىنىچە، چىرايى ھېچبىر ئىپادىسىز ھالدا ئۆلۈك يولۋاستەك مىدىر ـ سىدىر قىلماي ئۇخلاپ ياتتى. ئەمدى بۇ يەردە بىر ئەر كىشى ۋە بىر تۈپ دەرەخ بار. كارىۋاتتا ياتقىنى پائۇل . D، ئۇنىڭ يېنىدا ياتقان بىر تۈپ «دەرەخ» نېمىگە ئەرزىيتتى.

پائۇل . D ئىككى قولىنى ياستۇقىنىڭ ئاستىغا قىستۇرۇپ، پۈتۈنىڭ ئۇدۇلىغا تۇغرا كېلىدىغان تورۇستىكى دېرىزىدىن سىرتقا قاراپ ياتتى. ئۇنىڭ جەينىكى سېسىنىڭ مۇرىسىگە ئۇرۇلۇپ كەتتى، بىر پارچە رەخت سېسىنىڭ مۇرىسىگە سۇركەلدى. سېس قورقۇپ كەتتى. ئۇ كۆڭلىكىنى سېلىشنى ئۇنتۇپ قالغانىدى. كاساپەت، ئۇ ئۆزىگىمۇ، ئۇنىڭغىمۇ كۆڭلىكىنى سېلىشقا ۋاقىت بەرمىگەنلىكىنى ئويلىدى. بىراق، سېس كارىدور ئالدىدا ئۇنى كۆرۈشتىن ئىلگىرىلا كىيىملىرىنى

سېلىشقا باشلىغانلىقىنى ئۇنتۇپ قالماڭ. پايپىقى قولىدا، كىيىۋېلىشقىمۇ ئۇلگۈرمىگەن. ئاندىن پائۇل . D سېسىنىڭ ھۆل پۇتلىرىغا نەزەر تاشلاپ، ئۇنىڭ بىلەن بىرگە بولۇشنى تەلەپ قىلدى، سېس تاماق ئېتىۋاتقاندا سېسىنىڭ كىيىملىرىنى سالدۇرۇشقا باشلىدى. ئۇلارنىڭ كۆرۈشمەيلا بۇنچىلىك تېزلىك بىلەن كىيىم سېلىشقىنىنى ئويلىغاندا، ئۇلار بۇ چاغقا كىيىملىرىنى پاك ـ پاكىز سېلىپ بولغان بولسا توغرا بولاتتى. ئەركىشى دېگەن يەنىلا ئەر كىشى ـ دە. بېيىبي ساگىس دائىملا شۇنداق دەيتتى. ئۇلار سىزنى چوڭ ۋەزىپىلىرىڭىزدىن بىرىنى ئۆزلىرىنىڭ قولىغا تاپشۇرۇشقا ئىلھاملاندۇرىدۇ. ئۆزىڭىزنى شۇنچىلىك ياش، ئوماق ھېس قىلىۋاتقان ۋاقتىڭىزدا، ئۇلار سىزنىڭ يارىڭىزنى ۋە ئازابلىق ھېس ـ تۇيغۇلىرىڭىزنى تەتقىق قىلىشقا باشلايدۇ. بۇ ئىشتىن ئىلگىرى پائۇل . D بايىقىدەك قىلدى: بالىسىنى قوغلىۋەتتى، پۇتۇن ئۆيىنى ئوڭدا ـ دۇمدە قىلىۋەتتى.

سېس ئەمدى كارىۋاتتىن تۇرۇپ، پەستەكى نەرسىلەرنى جايلاشتۇرۇشى كېرەك. پائۇل . D سېسقا بۇ ئۆيدىن ئايرىلىشىنى ئېيتىۋاتىدۇ. بۇ شۇنچىۋالا ئاسان ئىشتەك. بۇ دېگەن بىر ئۆي تۇرسا، خالىغان ۋاقىتتا خەققە بېرىۋېتىدىغان ياكى قولدىن چىقىرىۋەتسە كارايىتى چاغلىق بولغان كۆڭلەك ياكى يىپ ـ يىڭنە سېۋېتى ئەمەس ـ دە. بىراق، سېسنىڭ تېخى ئۆزىنىڭ ھېسابلانمايدىغان بۇ ئۆيدىن بۆلەك ھېچنېمىسى يوق. ئۇنىڭ ئاشۇ زېمىندىن ئايرىلىشى مۇشۇ ئۆيگە كىرىشى ئۇچۇن بولغان تۇرسا. ئۇ ھەر كۈنى گارنېر خانىمنىڭ ئاشخانىسىغا بىر باغلام تېكىساقالنى ئاپىرىپ بەرگەندىن كېيىنلا، ئاندىن ئاشخانىدا ئىشلىيەلەيتتى. شۇندىلا ئاشخانىنىڭ بىر قىسمىنىڭ ئۆزىگە تەئەللۇق ئىكەنلىكىنى ھېس قىلالايتتى. چۈنكى، ئۇ ئۆز خىزمىتىنى ياخشى كۆرۈشنى ئويلايتتى. رەزىللىككىلەردىن نېرىراق تۇرۇش ئۈچۇن، ئاشۇنىڭدەك چىرايلىق گۈل ـ

گىياھلارنى ئۈزۈپ يېنىغا ئېلىۋالغان چاغدىلا، ئۇ جاينىڭ «شېرىن ئۆي»لىكىنى ھېس قىلالايتتى. ئۇ گۈل ئۈزۈشنى ئۈنتۈپ قالغان كۈنلىرى بىر بولسا قايماق يەتكۈزۈپ بېرىلمەيتتى، بىر بولسا چېلەكتىكى تۈزلۇق سۇ ئۇنىڭ بىلەكلىرىدىن سۈلۈق قاپارتما ئۆرلىتىۋېتەتتى.

ھېچبولمىغاندىمۇ قارىماققا شۇنداقراق كۆرۈنەتتى. ئۈستەل ئۈستىگە بىر نەچچە باغلام گۈل قويۇلغان. تۇتقۇچىغا قىزىل پۆپۈك باغلانغا دەزمال سېسىنىڭ سالقىنداش ئۈچۈن ئىشكىنى ئېچىپ، سالقىن ھاۋادىن ھۈزۈر ئېلىۋېلىشىغا شارائىت يارىتىپ بېرەتتى. بۇنداق بولغاندا، ئۇ گارنېر خانىم بىلەن بىللە ئولتۇرۇپ چوشقا تۈكى يۇڭدىغان ياكى سىياھ ياسىغاندا ئۆزىنى راھەت ھېس قىلاتتى. بۇنداق چاغدا يىراقتىكى ئەرلەردىن قورقمايتتى. بەش ئەر سېسقا يېقىنلا يەردە ئۇخلايتتى، لېكىن ئاخشاملىرى ئۇنىڭ يېنىغا كىرمەيتتى. ئۇلار سېسنى كۆرگىنىدە كونا شىلەپىلىرىنى قولى بىلەن بېسىپ قويۇپ، ئۇنىڭغا تىكىلىپ قارىشاتتى. سېس ئېتىزلىقتا تاماق تۇشۇغاندا، ئۇلارغا پاكىز لاتىغا ئورالغان چوشقا پاچىقى ۋە بولكا ئاپارغاندا، ئۇلار بۇ نەرسىلەرنى ھەرگىزمۇ بۇاستە سېسىنىڭ قولىدىن ئالمايتتى. ئۇلار يىراقتىراق تۇرۇپ سېسىنىڭ بوغچىنى يەرگە قويۇپ قويۇپ كېتىپ قېلىشىنى ساقلاپ تۇراتتى. ئۇلار بىر بولسا سېسىنىڭ قولىدىن نەرسە ئېلىشنى خالمايتتى، بىر بولسا ئۆزىنىڭ تاماق يەۋاتقاندىكى تۇرقىنى سېسقا كۆرسىتىشنى خالمايتتى. سېس ئىككى ـ ئۈچ قېتىم ئۇچقات دەرىخىنىڭ كەينىگە مۆكۈۋېلىپ، ئۇلارنى ئوغرىلىقچە كۆزەتكەنىدى. سېس يوق چاغدا ئۇلار باشقىچىلا ئادەملەرگە ئايلىنىپ قالاتتى، قاقاھلاپ كۈلۈشۈپ، سۈرەن سېلىشاتتى، خالىغان يەرگە تەرەت قىلىشاتتى، ناخشا تولىشاتتى. سېكسودىن باشقا ھەممىسى شۇنداق قىلىشاتتى. سېكسو ئۆمرىدە پەقەت بىرلا قېتىم ــ ھاياتىنىڭ ئەڭ ئاخىرقى دەقىقىسىدىلا قاقاھلاپ كۈلۈپ باققانىدى. ئۇلارنىڭ ئارىسىدىكى

ئەڭ ياخشىسى بېيىبىي ساگىسىنىڭ سەككىزىنچى ــ ئەڭ كىچىك ئوغلى خاللى ئىدى. ئۇ ئاپىسىنى ئازاد قىلىش ئۈچۈنلا ناھىيەگە بېرىپ ھەممە يەردىن ئىش تېپىپ قىلاتتى. يىغىپ ئېيتقاندا، ئۇمۇ ئوخشاش، بىر ئەركىشىدىن باشقا نەرسە ئەمەس.

«ئەر كىشى دېگەن پەقەتلا ئەر كىشى، خالاس، ــ دەيتتى بېيىبىي ساگىس، ــ بىراق بىر ئوغۇل بالىچۇ؟ شۇنداق، ئۇ ھەقىقىي قەھرىمان».

بېيىبىي ساگىسىنىڭ بۇنداق دېيىشىدە ناھايىتى نۇرغۇن سەۋەب بار ئىدى. سېسقا نىسبەتەنمۇ شۇنداق، ئەلۋەتتە. ئەر ـ ئايال ھەممىسى شاھماتىنىڭ ئۇرۇقلىرىدەك باشقىلار تەرىپىدىن كونترول قىلىناتتى. بېيىبىي ساگىسىنىڭ ياخشى كۆرىدىغان كىشىسىلا ئەمەس، ئۇ تونۇيدىغان بارلىق كىشىلەر ئىجارىگە بېرىلەتتى، ئۆتنە بېرىلەتتى، سېتىلاتتى، ئالماشتۇرۇلاتتى، زاپاس ساقلاپ قويۇلاتتى، گۆرۈگە قويۇلاتتى، ئۇتتۇرۇلاتتى، بۇلىناتتى. شۇ سەۋەبتىن، بېيىبىي ساگىسىنىڭ سەككىز بالىسى ئالتە دادىدىن بولغانىدى. ئۇ شۇنى بايقاپ بەكمۇ چۆچۈپ كەتكەنىدى: ئۆزلىرىنىڭ شاھمات ئۇرۇقى بولۇشىغا خاتىمە بېرىشنى، شاھمات تاختىسىنىڭ يىغىشتۇرۇلۇشى كېرەكلىكىنى ھېچكىم ئويلاپمۇ باقمايتتى، ئۇنىڭ بالىلىرىمۇ شۇنىڭ ئىچىدە. مانا مۇشۇ ئىش ئۇ تىلغا ئالىدىغان ئىپلاسلىق ئىدى. ئۇ خاللىنى يېنىدا ھەمىدىن ئۇزاق ئېلىپ قالالىدى. يىگىرمە يىل. بىر ئۆمۈر. شۇبھىسىزكى، بۇ ئۇنىڭ ئۈچۈن بېرىلگەن تولۇقلىما ئىدى. سېسىنىڭ باشقىلاردىن ئاڭلىشچە، ئۇنىڭ تېخى ئىككىنچى قېتىملىق چىشى ئالمىشىش يېيىشىغا توشمىغان ئىككى قىزى سېتىۋېتىلگەنىكەن، شۇ چاغدا بېيىبىي ساگىس قىزلىرىغا خوشمۇ دېيەلمىگەنىكەن. بۇ ئۇنىڭ ئۈچۈن تولۇقلىما. چۈنكى، ئۇ بىر ئىشبېشى بىلەن تۆت ئاي بىرگە تۇرۇش بەدىلىگە ئۇ ئۈچ بالىسىنى يېنىدا ئېلىپ قېلىشقا پۈتۈشكەن. كىم بىلسۇن، ئىشبېشى كېيىنكى يىلى ئەتىيازدا ياغاچقا تېگىشۋېتىلدى.

ھېلىقى ۋەدىسىدە تۇرمايدىغان كاززاپ ئەبلەخ بولسا ئۇنىڭ قورسىقىنى يەنە توپمايتىپ قويدى. بېيىبىي ساگىس ئۇ بالىنى ياخشى كۆرسە بولمايتتى. ئۇ ئۆزىنىڭ باشقا بالىلىرىنىمۇ ياخشى كۆرۈپ باقمايتتى.

«تەڭرى كىمنى ئېلىپ كېتىشنى ئىرادە قىلغان بولسا شۇنى ئېلىپ كېتىدۇ،» دەيتتى ئۇ. تەڭرى بالىلارنى بىر - بىرلەپ ئېلىپ كېتىپ، ئاخىرىدا ئۇنىڭغا خاللىنى بەردى. ھالبۇكى، ئۇنىڭغا خاللى بېرىلگەندە ئۇنىڭ قىلچىلىكمۇ ئەركىنلىكى يوق ئىدى.

سېس چەكسىز بەختلىك ھالدا ھېلىقى «قەھرىمان» ئوغۇل خاللى بىلەن تولۇق ئالتە يىل ئۆي تۇتتى، ھەربىر بالىسىنى ئۇنىڭغىلا تۇغۇپ بەردى. ئۇ ئېرەنسىز ھالدا بەخت ئۆزىگە بىر ئۆمۈر قۇچاق ئاچىدۇ، دەپ ھېسابلىغاندى. ئۇنىڭا نىسبەتەن «شېرىن ئۆي» ئىسمى - جىسمىغا لايىق شېرىندەك بىلىنەتتى. تۇتقۇچىغا قىزىل مىرتا چاتقىلى باغلانغان دەزمالنى ئاق تەنلىك خوتۇنىنىڭ ئاشخانىسىنىڭ ئىشىكى ئالدىدا تۇتۇپ تۇرسىلا، ئاشخانا ئۇنىڭغا تەئەللۇق بولىدىغاندەك تۇيۇلاتتى؛ ئاغزىدىكى يالپۇز نەپەس ھىدىنى ۋە ئېغىزدىكى پۇراقنى يوقىتىدۇ دەپ ئويلايتتى. دۇنيادا بۇنىڭدىنمۇ ئۆتەر ھاماقەتلىك بولسۇنمۇ.

سېس ئۆرۈلۈپ دۇم ياتماقچى بولدى - يۇ، بۇنداق قىلماسلىقنى لايىق كۆردى. ئۇ يەنە بىر قېتىم پائۇل . D نىڭ دىققىتىنى تارتىشنى خالىمىدى. شۇڭا، ئىككى پاچىقىنى جۇپلۇۋالدى.

بىراق، پائۇل . D بۇ ھەرىكەتنى ۋە ئۇنىڭ نەپىسىنىڭ ئۆزگىرىشىنى بايقىۋالدى. ئۇ يەنە بىر قېتىم سىناپ بېقىشنى، ئەمدى ئاستىراق كېلىشنى ئويلىغان بولسىمۇ، ھېسسىياتى كەلمەي قويدى. ئەمەلىيەتتە، سېسقا ھاجىتى چۈشمەسلىك ناھايىتى ياخشى ئىش ئىدى. يىگىرمە بەش يىل ئىلگىرىكى ئاشۇ قېتىمدا سېكسو بۇلار قىلغاندەك ئىشنى قىلماقچى بولغانىدى.

شۇ قېتىم ئۇ «ئوتتۇز چاقىرىملىق قىز» پەتسى بىلەن ئۇچرىشىشقا دېيىشىپ قويدى. ئۇ ئۇچ ئاي ئىچىدە ئىككى قېتىم ئوتتۇز چاقىرىم يول بېسىپ، ئۇ قىزنى ئاران دېگەندە يولنىڭ ئۇچتىن بىرىگىچە بولغان، سېكسو بىلىدىغان جايغا كەلگەچ تۇرۇشقا كۆندۈردى. ئۇ جاي تاش بىلەن قوپۇرۇلغان تاشلاندۇق قۇرۇلۇش ئىدى. قىزىل تەنلىك كىشىلەرنىڭ دېيىشىچە، ئۇزاق يىللار ئىلگىرى، بۇ جاي ئۇلارغا تەۋە ۋاقىتتا ئۇلار مۇشۇ قۇرۇلۇشنى ئىشلەتكەنكەن. سېكسو بۇ قۇرۇلۇشنى تۇنجى قېتىم يېرىم كېچىدە بۇ ياققا كېلىشىدە بايقىغان چاغدا قۇرۇلۇشتىن كىرىشكە ئىجازەت سورىدى. ئۆي ئىچىدە قىزىل تەنلىكەرنىڭ ئەرۋاھلىرى سەزگۈرلۈك بىلەن ئۇچۇشۇپ يۈرەتتى. سېكسو قۇرۇلۇشتىن ئۇنىڭ ئىچىگە ئايال كىشىنى باشلاپ كىرسە بولىدىغان ـ بولمايدىغانلىقى توغرۇلۇق يولىيورۇق سورىدى. قۇرۇلۇش ماقۇل بولدى. سېكسو ئۇ يەرگە قانداق بارىدىغانلىقىنى، ئۆزىنىڭ قوبۇل قىلىش ۋە ئاگاھلاندۇرۇش ئىسقىرىقىنى قانداق پەرقلەندۈرۈشنى قىزغا بەكمۇ تەستە ئۆگەتتى. ھېچكىمگە قېچىپ چىقىپ ئۆز ئىشلىرى بىلەن مەشغۇل بولۇشقا رۇخسەت قىلىنمىغانلىقتىن، ئۇنىڭ ئۇستىگە بۇ ئون تۆت ياشلىق قىزچاقنىڭ چاي ئىچۈرۈپ قويغان لايىقى بولغانلىقتىن، بۇ ئىشنىڭ خەتىرى بەكمۇ چوڭ ئىدى. سېكسو يېتىپ كەلگىنىدە قىزچاق تېخى كەلمىگەنكەن. ئۇ ئىسقىرىتتى، قىزچاقتىن ھېچقانداق سادا بولمىدى. ئۇ قىزىل تەنلىكلەردىن قالغان تاشلاندۇق ئۆيگە كىردى. قىزچاق بۇ يەردىمۇ يوق ئىدى. ئۇ كۆرۈشمەكچى بولغان جايغا قايتتى، قىزچاق بۇ يەردىمۇ يوق ئىدى. يەنە بىر ئاز كۈتتى، قىزچاقتىن يەنىلا شەپە بولمىدى. ئۇ قورققىنىدىن جان ـ پېنى چىقايلا دەپ قالدى. شۇنداق قىلىپ، قىزچاق كېلىدىغان تەرەپكە قاراپ چوڭ يولنى بويلاپ يۈرۈپ كەتتى. ئۇچ ـ تۆت چاقىرىم مېڭىپ قەدىمنى توختاتتى. يەنە ئازراق مېڭىپ باققان بولسىمۇ، يەنىلا

ھېچقانداق شەپە بولمىدى. شۇنىڭ بىلەن، ئۇ شامالنىق يولدا تۇرۇپ تەڭرىگە ئىلتىجا قىلدى. قۇلىقىنى دىڭ تۇتۇپ تىڭشىغاندىن كېيىن، يىغلىغان ئاۋازنى ئاڭلىدى. تاشلاندۇق ئۆي تەرەپكە بۇرلىپ يەنە تىڭشىدى. يىغلىغان ئاۋاز يەنە ئاڭلاندى. ئۇ ئەمدى زەن سېلىپ تىڭشاشتىن توختاپ، قىزچاقنىڭ ئىسمىنى بار ئاۋازى بىلەن توۋلىدى. قىزچاقنىڭ جاۋاب بەرگەن ئاۋازى ئۇنىڭغا نىسبەتەن ئۆلۈم ئەمەس، ھاياتلىقتەك بىلىنىپ كەتتى.

ـــ مەدرىلمايمەن! كۇچەپ نەپەس ئېلىڭ، سىزنى تاپالايمەن.

ئۇ قىزچاقنى تاپتى. قىزچاق شۇ يەرنى كۆرۈشۈشكە پۇتۇشكەن جاي دەپ ئويلاپ، ساقلاپ ـ ساقلاپ، ئۇ كەلمىگەنلىكتىن، ئۇنى ۋەدىسىگە ئەمەل قىلمىدى، دەپ يىغلاۋاتاتتى. ئەمدى بولغاندا تاشلاندۇق ئۆيگە قايتىپ بېرىپ مەخپىي ئۇچرىشىشقا ۋاقىت يار بەرمەيتتى. شۇنىڭ بىلەن، ئۇلار شۇ يەردىلا ئىشنى باشلىۋەتتى. ئىش تۇغگەندىن كېيىن سېكسو قىزچاقنىڭ پاچىقنى يىلان چېقىۋالغاندەك كۆرۈنسۇن دەپ يارىلاندۇرۇپ قويدى. بۇنداق بولغاندا، قىزچاق ۋاقتىدا بېرىپ كۆك تاماكىغا ئولاشقان ھاشاراتلارنى ئۆلتۇرەلمىگىنىگە پاچىقىدىكى شۇ يارىنى باھانە قىلالايتتى. سېكسو قىزچاقا ئېرىقنى بويلاپ يېقىن يول بىلەن قايتىشنى تەپسىلىي چۈشەندۇرۇپ، ئۇنىڭ قارىسى يىتكۇچە كەينىدىن قاراپ تۇردى. يولغا چىققان ۋاقىتتا تاڭ خېلىلا سۈزۈلۈپ قالغانىدى. سېكسو كىيىملىرىنى قولىغا ئېلىۋالدى. توساتتىن، يولنىڭ ئەگمىسىدىن بىر يوغان ھارۋا ئۇنىڭغا قاراپ گۇركىرەپ كەلدى. ھارۋىكەشنىڭ ئۆڭۈشۈلىدە قان دىدارى يوق، قولىدا قامچا تۇراتتى. ئۇنىڭ يېنىدا ئولتۇرغان ئايال تېزلىك بىلەن يۈزىنى ئېتىۋالدى. بىراق، قامچا سېكسونىڭ قارا كۆك كاسىسىغا تېگىشتىن ئىلگىرى، ئۇ ئۆزىنى ئورمانغا ئاتتى.

سېكسو بولۇپ ئۆتكەن ئىشلارنى تولىمۇ قىزىقارلىق قىلىپ پائۇل . F، خاللى، پائۇل . A ۋە پائۇل . D لارغا ئېيتىپ

بېرىپ، ئۇلارنى كۆلدۈرۈپ كۆزلىرىدىن ياش چىقىرىۋەتتى. سېكسو كېچىدە ئورمانغا ئۇسسۇل ئويىنىغىلى بارغانلىقىنى، ئۆز پۇشتىنىڭ، چىرىغىنى يورۇتىدىغان ئەۋلادىنىڭ بولۇشى كېرەكلىكى ئۈچۈن بارغانلىقىنى ئېيتتى. ئۇ بۇ ئىشنى يالغۇز بېرىپ مەخپىي بېجىرىپ كەلدى. بولۇپ ئۆتكەن ئىشلارنى باشقىلار ئۆز كۆزى بىلەن كۆرمىگەن بولسىمۇ، لېكىن تەسەۋۋۇر قىلالايتتى. ئۇلارنىڭ تەسەۋۋۇرىدىكى سېكسونىڭ ئىشلىرى سېكسونى كۈپكۈندۈزدە، بىخەتەر ۋاقىتتا مازاق قىلىشىغا تۈتۈرۇق بولۇپ بەردى.

بۇ ئىش سېكسو كەلگۈسى ئىستىقبالى يوق دەپ قاراپ، ئىنگلىزچە سۆزلەشنى توختىتىشتىن ئىلگىرى يۈز بەرگەنىدى. «ئوتتۇز ئىنگلىز مىللىق قىزچاق» بولغاچقىلا، سېكسو سېسقا ئۇمىدلىنىپ باغرى كاۋاپ بولمىغان بىردىنبىر كىشى ئىدى. يىگىرمە بەش يىلدىن بېرى پائۇل . D سېس بىلەن يېقىنچىلىق قىلىشتىنمۇ لەززەتلىك بىر ئىشىنىڭ بارلىقىنى تەسەۋۋۇرىغا سىغدۇرالمايتتى. ئۇ ئۆزىنىڭ بۇنچىۋالا ئەخمەقلىقىدىن قاقاهلاپ كۈلگۈسى كەلدى. بەدىنىنى بۇراپ سېسقا يۈزلەنگىنىدە، ئۆزىنىڭ ھەقىقەتەنمۇ ئۇچىغا چىققان ئەخمەق ئىكەنلىكىنى ھېس قىلدى. سېس نۇرلۇق كۆزلىرى يۇمۇلغان، چاچلىرى پاخپايغان هالەتتە ئىدى، چىرايىنىڭمۇ تايىنى يوق ئىدى. بۇنىڭدىن قارىغاندا، شۇنچە يىلدىن بېرى پائۇل . D نىڭ باغرىنى كاۋاپ قىلىپ، ئارماندا قويۇۋاتقان نەرسە سېسنىڭ نۇرلۇق كۆزلىرىدەك قىلاتتى. ئاشۇ نۇرلۇق كۆزلەر بولمىغىنىدا، سېسنىڭ چىرايى كونتروللۇقى پائۇل. D نىڭ قولىدا بولغان ئىتائەتمەن چىرايدەك كۆرۈنمەكتە. ناۋادا سېسنىڭ كۆزلىرى داۋاملىق هازىرقىدەك يۇمۇقلۇق تۇرغان بولسا... بەلكىم ئۇ... ياق، ئۇنىڭ يەنە شۇنداق چىرايلىق لەۋلىرى بار ئەمەسمۇ. خاللى ئۆزىنىڭ نېمىلەرگە ئىگىدارچىلىق قىلغىنىنى ئەسلا بىلمەپتۇ.

كۆزلىرى يۇمۇقلۇق بولسىمۇ، سېس ئۇنىڭ ئۆزىنى

كۆزىتىۋاتقانلىقىنى بىلىپ تۇراتتى. ئۇنىڭ كاللىسىدا بىر كۆرۈنۈش زاھىر بولدى: ئۇ قارىماققا نېمىدېگەن سەت. بىراق، پائۇل . D نىڭ قاراشلىرىدا ئازراقمۇ مەسخىرە يوق. ئۇ ناھايىتى مۇلايىملىق بىلەن ــ ئىنتىلىش ھېسسىياتىدىكى مۇلايىملىق بىلەن سېسقا نەزەر سالماقتا. ئۇ سېسىنى باھالاۋاتقىنى يوق، باھالىدى دېگەن تەقدىردىمۇ، ئۇنى باشقا خوتۇنلار بىلەن سېلىشتۇرۇۋاتقىنى يوق. خاللىدىن باشقا ھېچقانداق بىر ئەر كىشى ئۇنىڭغا بۇنداق نەزەردە قاراپ باققان ئەمەس. ياخشى كۆرگەنلىكتىن ئەمەس، ھېسسىياتلىنىپ كېتىۋاتقانلىقتىنمۇ ئەمەس، بەلكى قىزىقىش سەۋەبىدىن بەئەينى بىر باش قوناقنىڭ سۈپىتىنى باھالاۋاتقاندىكىدەك نەزەر بىلەن ئۇنىڭغا قارىماقتا. خاللىنى ئېرىم دېگەندىن كۆرە، قېرىندىشىغا ئوخشاتقان تۇزۇك. بىر ئەر كىشىدە بولۇشقا تېگىشلىك ئاساسلىق ئالاھىدىلىكلەرگە نىسبەتەن، خاللىنىڭ مېھرىبانلىقى قان ـ قېرىنداشلاردا بولۇشقا تېگىشلىك ھېسسىيات سۈپىتىدە ئىپادىلىنىدۇ. نەچچە يىللار مابەينىدە ئۇلار بىر ـ بىرىنى پەقەت يەكشەنبە كۈنى كۈندۈزدىلا كۆرەلەيتتى، باشقا چاغلاردا قاراڭغۇدا گەپلىشەتتى، سىلىشاتتى ياكى تاماق يېيىشەتتى. بۇنداق ئىشلارنى سۈبھىدىن ئىلگىرىكى ياكى كۈن پاتقاندىن كېيىنكى قاراڭغۇلۇقتا قىلىشاتتى. شۇڭلاشقا بىر ـ بىرىگە نەزەر سېلىش ئۇلار ئۈچۈن يەكشەنبە كۈنىنىڭ ئەتىگىنىدىكى كاتتا خۇشاللىق ھېسابلىناتتى. خاللى سېسقا تويماي قارايتى، بەئەينى ئۇنىڭ چىراي ـ تۇرقىنى كۈن يورۇقىدا مېڭىسىگە مەھكەم ئورنىتىۋېلىپ، ھەپتىنىڭ باشقا كۈنلىرى ئۈچۈن سېسىنىڭ چىرايىنى خاتىرىسىدە چىڭ ساقلىۋالماقچى بولغاندەك. خاللى سېسقا يەكشەنبە ئەتىگىنى پەقەت مۇشۇنچىلىكلا ۋاقىت ئاجرىتالايتتى. «شېرىن ئۆي»نىڭ ئىشلىرىنى قىلىپ بولۇپ چۈشتىن كېيىن بولغاندا، ئاپىسىنىڭ قەرزىنى تۆلەش ئۈچۈن ئىشلىگىلى باراتتى. خاللى سېسقا توي تەلىپى قويغاندا، سېس

خۇشاللىق بىلەن قوبۇل قىلدى. لېكىن، ئۇ ئىككىنچى قەدەمنى قانداق بېسىشنى بىلمەيتتى. توي بولغاندىكىن توي مۇراسىمى ئۆتكۈزۈش كېرەك، شۇنداق ئەمەسمۇ؟ پوپ كېلىشى، ئۇسسۇل ئوينىلىشى، كىشىلەر يىغىلىشى ۋە شۇنىڭدەك ئىشلار بولۇشى كېرەك. بۇ يەردە سېس بىلەن گارنېر خانىمدىن باشقا ئايال كىشى يوق. شۇڭلاشقا، ئۇ گارنېر خانىمدىن سورىماقچى بولدى.

— مەن خاللى بىلەن توي قىلماقچى بولۇۋاتىمەن، گارنېر خانىم.

— بۇ ئىشنى ئاڭلىدىم، — دېدى گارنېر خانىم، — ئۇ گارنېر ئەپەندىگە بۇ ئىشنى ئېيتىپتۇ. بويۇڭدا قالمىغاندۇ؟

— ياق، خانىم.

— ھە، سەن بىلمەسەن، قانداق قىلىشنى بىلمەسەن، شۇنداقمۇ؟

— شۇنداق، خانىم.

— خاللى ياخشى ئادەم، سېس. ئۇ سېنى ياخشى ئاسرايدۇ.

— بىراق، مېنىڭ دېمەكچى بولغىنىم، بىز توي قىلماقچى.

— بايا بۇنى دېدىڭغۇ. مەن قوشۇلدۇم.

— توي مۇراسىمى ئۆتكۈزۈشكە بولامدۇ؟

گارنېر خانىم قولىدىكى چۆمۈچنى قويۇپ، بىر ھازا قاقاھلاپ كۈلدى، سېسنىڭ بېشىنى سىلاپ تۇرۇپ:

— سەن بەك ئوماق بالا جۇمۇ، — دېگەندىن باشقا گەپ قىلمىدى.

سېس ئۆزىگە ئوغرىلىقچە بىر كۆڭلەك تىكىۋالدى. خاللى سالمىسىنى سېس ياتىدىغان كىچىككىنە ھۇجرىنىڭ تېمىغا ئېسىپ قويدى. ئۇلار ئاشۇ ھۇجرىدا — توپلىق يەرگە سېلىنغان پاخال كۆرپىدە ئۇچىنچى قېتىم بىر ـ بىرىگە قوشۇلۇشتى. ئالدىنقى ئىككى قېتىملىقى گارنېر ئەپەندى ئادەم ۋە مال ـ چارۋىلار ئوخشاشلا ئىستېمال قىلالايدۇ، دېگەن نىيەتتە ساقلاپ قالغان بىر پارچە قوناقلىقتا بولغاندى. سېس بىلەن خاللى

ئۆزلىرىنى ھېچكىم كۆرۈپ قالمايدىغان مەخپىي جايدا دەپ بىلەتتى. ئۇلار قوناقلىقنىڭ ئوتتۇرىسىدا بولغاچقا ئەتراپتىكى ھېچ نەرسىنى كۆرەلمەيتتى. ھالبۇكى، ئۇ ئىككىسىنىڭ باشلىرىدا لەپپەكشىپ تۇرغان قوناق شاخلىرىنى ھەممە كىشى كۆرەلەيتتى.

سېس ئۆزلىرىنىڭ تولىمۇ ھاماقەتلىكىدىن كۈلەتتى. ھەتتا بىر قاغا قوناق شاخلىرىنىڭ تەۋرىنىۋاتقىنىنى كۆرۈپ ئۇچۇپ كېلىپ قاراپ باقتى. سېس پۇتلىرىنى يىغىۋالدى، ئاۋاز چىقىرىپ كۈلۈۋېتىشتىن ئۆزىنى ئاران ـ ئاران تۇتۇپ قالدى.

«ئىنەكنى تاشلاپ قىزغا يۆتكەلگەندىن باشقا ھېچقانداق چوڭ ئۆزگىرىش بولمىدى، ـــ دەپ ئويلايتتى پائۇل . D، ـــ بۇ خاللى ئويلىغانىدەك ئۇنچىۋالا چوڭ ئۆزگىرىش ئەمەس.» سېسنىڭ ھۇجرىسى ئەمەس، ئۇتتۇرۇۋېتىلىرىنىڭ رىقابەتچىلىرىنىڭ ھۇجرىسىدىن بىرنەچچە يارد يىراقلىقتىكى قوناقلىقتا بېرىش ئادەمگەرچىلىكىنىڭ ئىپادىسى ئىدى. خاللى سېس بىلەن بولغان ئىشنى مەخپىي تۇتۇشنى ئويلىغان، لېكىن كىم بىلدى، بۇ ئىش ئۆز ـ ئۆزىدىن كۆرگەزمە بولۇپ بولغانىدى. ئاسماندا بىر پارچىمۇ بۇلۇت يوق، تىپتىنچ بىر كۈندە قوناقلىقتىكى تاماشىنى كۆرمەي ئۆتكۈزۈۋېتىشنى كىم خالايدۇ دەيسىز؟ ئۇ، سېكسو ۋە باشقا ئىككى پائۇل «بۇرادەر» نىڭ ئاستىدا نوگاي بىلەن بېشىغا سۇ قۇيۇۋاتاتتى. ئۇلارنىڭ نەزىرى بېشى ئۈستىدىن سىرغىپ چۈشۈۋاتقان قۇدۇق سۈيىدىن نېرى ياقتىكى ئېتىزلىقتىكى قارغىش تەگكۈر قوناق شاخلىرىنىڭ لەپەكشىشلىرىگە چۈشتى. قوناق شاخلىرىنىڭ چۈش ۋاقتىدىكى ئۇسسۇل ئويناشلىرىغا قاراپ ئىتتەك ھاسىراش... نېمىدېگەن ئازابلىق. قۇدۇق سۈيىنىڭ بېشى ئۈستىدىن سىرغىپ چۈشىشى ئۇلارنىڭ ئەھۋالىنى تېخىمۇ ئوساللاشتۇرىۋەتتى.

پائۇل . D پۈشۈلدىغىنىچە باشقا ياققا ئۆرۈلدى. سېسمۇ ئۇنىڭ ئۆرۈلۈشىگە ئەگىشىپلا يېتىش ھالىتىنى ئۆزگەرتىۋالدى.

سېس پائۇل . D نىڭ دۇمبىسىگە قاراپ ئاشۇ نابۇت بولغان قوناق شاخلىرىنى ئەسلەپ قالدى. قوناق شاخلىرى خاللىنىڭ دۇمبىسىگە يېقىلغان، سېسىنىڭ قوللىرى بولسا قوناق باشاقچىلىرىنىڭ سويىپىقى ۋە قوناق پۆپۈكىنى مەھكەم تۇتۇۋالغانىدى.

قوناق پۆپۈكى نېمىدېگەن ھۇزۇرلۇق، شەربىتى نېمىدېگەن راھەت.

ئاشۇ تاماشىنبىلارنى ئىسكەنجىگە ئېلىۋالغان ھەسەت شۇ كۈنى كەچتىكى كۆكباش قوناق زىياپىتىدە ئۆزىنى دالدىغا ئالدى. كۆكباشلار سۈندۈرۈلغان قوناق شاخلىرىدىن ئۈزۈپ كېلىنگەن؛ گارنېر ئەپەندى قوناقلارنىڭ سۈندۈرۈلۈشىدىن رەككون ئېيىقىنىڭ قوناقلىققا كىرگەنلىكىنى جەزم قىلىپ ئۇلگۈرگەنىدى. پائۇل . F كۆكباشلارنى ئوتتا قاقلاشقا، پائۇل . A دۇملەشكە مەسئۇل بولغانىدى. بۇ چاغدا پائۇل . D باشقا ئىككى پائۇلنىڭ تېخى ئەمدىلا دان تۈتۈشقا باشلىغان كۆكباشلارنى قانداق پىشۇرغانلىقىنى ئويلاش بىلەن ئاۋارە ئىدى. ئۇلار چوقۇم كۆكباشلارنىڭ پۆپۈكىنى قايرىۋېتىپ تىرنىقىنى كۆكباشلارنىڭ تېگىگە سانجىغان، شۇڭلاشقا كۆكباشلارنىڭ دانچىلىرىدىن بىرسىمۇ زايە بولماي تولۇق پىشقان. پائۇل . D مۇشۇلارنى ئويلىيالمىدى.

مەھكەم ئورالغان شاخلارنىڭ ئۈستىدە ياتقان سېس ئاستىدىكى غىچىرلىغان ئاۋازنى ئاڭلاپ، ئۇلارنىڭ جېنى قاقشاپ كېتىۋاتىدۇ، دەپ ئويلايتتى.

بىرىنچى قەۋەت پوستى سويۇلغاندىن كېيىن، قالغىنىنىڭ تەسلىم بولمىقى ئېنىق. كۆكباش تارتىنچاقلىق بىلەن دانچىلىرىنى كۆرسىتىشكە باشلىدى، ئاخىر ھەممە يېرىنى ئوچۇق كۆرگىلى بولدى. كۆكباشنىڭ پۆپۈكى نېمىدېگەن راھەت، خۇشبۇي پۇرىقى ئەتراپقا نېمىدېگەن تېز تارقىغان.

ھەممە چىشلىرىنى ۋە ھۆل بارماقلىرىنى ئىشقا سالغان

تەقدىردىمۇ، ئاشۇ ئاددىيغىنا كۆڭۈل ئېچىشنىڭ يۈرەكلىرىڭىزنى قانچىلىك دەرىجىدە ئويىنىتىۋېتىدىغانلىقىنى تىل بىلەن تەسۋىرلەپ بېرەلمەيسىز.

كۆكباش پۆپۈكى نېمىدېگەن راھەت، نېمىدېگەن گۈزەل، نېمىدېگەن ھۈزۈرلۇق، نېمىدېگەن ئەركىن.

دەنۇبرنىڭ مەخپىيەتلىكى بەك شېرىن. ئىلگىرى ئۇ ئەتىرنى بايقىغۇچە ئۇنىڭغا ياۋا جىراز ھەمراھ بولغان. ئەتىرنىڭ بىر قۇتىسى سوۋغاتلىق ئىدى؛ يەنە بىر قۇتىسىنى ئۇ ئاپىسىنىڭ يېنىدىن ئوغرىلاپ چىقىپ تېرەكلىك ئارىسىغا يوشۇرۇپ قويغان، ئاقىۋەتتە مۇز تۇتۇپ يېرىلىپ كەتتى. دەل شۇ يىلى كەچلىك تاماق ۋاقتىدا قىش يېتىپ كېلىپ، ساق سەككىز ئاي داۋاملاشقانىدى. بۇ يىلىمۇ ئىچكى ئۇرۇش بولۇۋاتاتتى. مىلاد بايرىمىلىق سوۋغات سۇپىتىدە ئاق تەنلىك بودۇبن خانقىز دەنۇبر بىلەن ئاپىسىغا بىر قۇتىدىن كولون ئەتىرى، ئىككى ئوغۇل بالىغا ئاپىبلىسىن، بېيبىي ساگىسقا يۇڭ يېپىنچا ھەدىيە قىلغانىدى. پۇتۇن دالا جەسەتلەر بىلەن تولغان ئاشۇ قېتىملىق ئۇرۇشنى ئەسلىگىنىدە دەنۇبرنىڭ قىزىل يۇزلىرىدە خۇشاللىق جىلۋىلىنىدۇ. ئۇنىڭ ئاۋازى ئەر كىشىنىڭكىدەك بوغۇق چىقىقىنىغا قارىماستىن، ئەتراپنى بىر ئالغان گۇل ـ گىياھلارنىڭ ھىدىدىن ھاياجانلىنىپ كېتىدۇ. دەنۇبر پەقەت دەرەخزارلىق ئارىسىدىلا ئۆزى يالغۇز ھۇزۇرلىنالايدۇ. 124 ـ نومۇرلۇق ئۆينىڭ كەينىدە ئورمانغا تۇتاشقان تار بىر پارچە ئېتىز بار ئىدى. ئورمانىنىڭ يەنە بىر تەرىپىدە ئېرىق سۇيى شىلدىرلاپ ئېقىپ تۇراتتى. ئېرىق بىلەن ئېتىزنىڭ ئارىسىغا جايلاشقان بۇ ئورمانىنىڭ چۆرىسى دۇب دەرەخلىرى بىلەن قورشالغان، چەمبەر شەكلى چىقىرىلىپ، بەش قاتار قىلىپ

تىكىلگەن بۇكسىس چاتقاللىرى يەر يۈزىدىن تۆت ئىنگلىز چىسى كۆتۈرۈلگەندە بىر - بىرى بىلەن زىچ گىرەلىشىپ، شىرىلداپ تۇرغان يۇمران يوپۇرماقلاردىن ئەللىك ئىنگلىز چىسى قېلىنلىقتا تام ھاسىل بولۇپ، ئېگىزلىكى يەتتە ئىنگلىز چىسى كېلىدىغان يۇمىلاق شەكىللىك ئىچى بوش ئالچۇقنى شەكىللەندۈرگەنىدى.

دەنۇبر بۇ ئالچۇققا ئېگىشىپ تۇرۇپ كىرەلەيدۇ. ئالچۇققا كىرىپ بولغاندىن كېيىن زۇمرەتتەك، كۆپكۆك نۇر ئىچىدە قەددىنى رۇسلاپ ئۆرە تۇرالايدۇ.

دەنۇبرنىڭ ئىستەكلىرىنىڭ ئۆزگىرىشىگە ئەگىشىپ، دەسلىپىدە بۇ كىچىك قىزچاقنىڭ ئويۇنچۇق ئۆيى بولغان بۇ ئالچۇقنىڭمۇ رولى ئۆزگەرگەنىدى. دىماقنى ئېچىشتۇرىدىغان ئەتىرنىڭ ھىدىنى ئېلىپ يېتىپ كېلىپ، ئاخىرىدا ھوشسىزلىنىپ كەتكەن توشقانچاقلارنى ھېسابقا ئالمىغاندا، بۇ جاي ناھايىتى تىنچ ۋە خىلۋەت. دەسلىپىدە بۇ بىر ئويۇنخانا ئىدى(بۇ جاي باشقا ھەرقانداق جايدىن خىلۋەت)، كېيىن بۇ ئالچۇق دەنۇبرنىڭ ئاكىلىرىنىڭ ۋەھىمىدىن پاناھلىنىدىغان پاناھگاھى بولدى، ئاندىن دەنۇبرنىڭ دائىم كېلىدىغان جايى بولۇپ قالدى. سالقىن ئالچۇق، ئەلەملىك دۇنيانىڭ جاراھەتلىرىدىن چېگرا ئايرىغان. دەنۇبر ئالچۇقنىڭ ئېچىرقاشلىرىنى ۋە ئۇنىڭ يەيدىغان نەرسىلىرىنى تەسەۋۋۇر قىلىپ چىقتى. دەنۇبر تەرەپ - تەرەپتىن غېرىبلىق چۈلغۇالغان بۇ جايغا سەۋدالارچە ئاشىق. كۆتۈرەڭگۈ روھلۇق ياپيېشىل تاملارنىڭ دالدا بولۇشى ۋە قوغدىشى ئاستىدا، ئۇ ئۆزىنى پىشىپ يېتىلگەندەك، سەگەك ھېس قىلىدۇ. قۇتۇلۇش ئۆزىنىڭ ئارزۇ - ئارمانلىرىدەك ئاسانلا يېتىپ كېلىدىغاندەك بىلىنىدۇ.

پائۇل . D كۆچۈپ كېلىپ ئاپىسى بىلەن بىللە تۇرۇشتىن ناھايىتى ئۇزاق ۋاقىت ئىلگىرىكى كۈز پەسلى. ئورماندا توساتتىن چىققان شامال ئەتىر سېپىلگەن تېرىلىرىنى سىيپاپ

ئۆتۈپ دەنۇبرنى توڭلىتىۋەتتى. ئۇ كىيىمىنى يېپىنچاقلاپ، بېلىنى ئەگكىنىچە ئالچۇقتىن چىقىۋىدا، تېشىدا قار يېغىۋاتاتتى، ئۇششاق قار ئۇچقۇنلىرى لەپىلدەپ چۈشۈاتاتتى. بۇ مەنزىرە ئاپىسى ئۇنىڭغا تەسۋىرلەپ بەرگەن، دەنۇبرنىڭ چاپما قېيىق ئۈستىدە تۇغۇلغىنىدىكى مەنزىرىگە ئوخشايتتى. قېيىق ئۈستىدە پۇتنى ئالماپ تۇرغان ئاشۇ ئاق تەنلىك قىز دەنۇبرغا ئىسسىم قويغانىدى.

دەنۇبر دىرىلداپ تىترىگىنىچە ئۆيگە كىرىپ كەلدى. ئۇ ئىلگىرىكىگە ئوخشاشلا، ئۆيىنى قۇرۇلۇش سۈپىتىدە ئەمەس، يىغلاپ، تىترەپ ئاھ ئۇرۇپ، دائىملا چېچىلىپ تۇرىدىغان بىر ئادەم سۈپىتىدە كۆرەتتى. ئۇنىڭ قەدەملىرىمۇ نەزەر سېلىشلىرىغا ئوخشاشلا ئېھتىياتچان. ئۇنىڭ ھالىتى بەئەينى ناھايىتى گاڭگۇن، بىكارتەلەپ تۇغقىنىغا يېقىنلىشۇاتقان كىچىك بالىنىڭ ئۆزى. تۇن پەردىسى دېرىزىنىڭ بىر قانىتىدىن باشقا ھەممە جاينى ئۆز قوينىغا ئالغانىدى. بېيىجىي ساگىسىنىڭ ھۇجرىسىنىڭ دېرىزىسىدىن خىرە نۇر پارلاپ تۇراتتى. دەنۇبر دېرىزە ئالدىغا بېرىپ قارىدى، ئاپىسى ئىبادەت قىلىۋاتاتتى. بۇ ناھايىتى نورمال ئىش (بولۇپمۇ ئەرۋاھ ماكان تۇتۇپ، خالىغانچە ھەركەت قىلىپ يۈرگەن ئۆيدە ئولتۇرىدىغان بىر قىزچاقنا نىسبەتەن)، نورمال بولمىغىنى، بىر ئاق كۆڭلەكنىڭ ئاپىسىنىڭ يېنىدا بىر يېڭى بىلەن ئۇنىڭ بېلىنى تۇتۇپ تىزلىنىپ ئولتۇرۇشى ئىدى. ئاپىسىنى مۇلايىملىق بىلەن تۇتۇپ تۇرغان كۆڭلەكنىڭ يېڭى سېسقا ئۆزى تۇغۇلغاندىكى ئەھۋاللارنى ئەسلەتتى. بايا دەنۇبرنىڭ پۇتى ئاستىدا تۇرغان، ئۇچقۇنلاپ چۈشۈۋاتقان قار ئۇچقۇنلىرى باراقسان چېچەكلەپ، پىشىپ مەي بولۇپ كەتكەن مېۋىلەرگە ئوخشايتتى. ئاپىسىنىڭ يېنىدا تۇرغان كۆڭلەك — ئاپىسى ئۇنى، ئۇ ئاپىسىنى يۆلەپ تۇرغان، بويىغا يەتكەن بىر جۈپ قىزغا ئوخشايتتى. دەنۇبرنىڭ تۇغۇلۇشى ئەملىيەتتە ئۆزىنىڭ ئىسمىغا ئوخشاشلا بىر مۆجىزە. ئاشۇ

قېتىملىق مۇھەببەتنىڭ شاھىتى.

دېرىزە سىرتىدا تۇرۇپ كۆرگەن مەنزىرە ئۇنىڭ ھەر دائىم ئېسىدىن چىقمايدىغان ئاشۇ ھېكايىنى سۆزلىشىگە سەۋەب بولدى. 124 ـ نومۇرلۇق ئۆينىڭ بىرلا ئىشىكى بار. ئەگەر سىز ئۆينىڭ ئارقا تەرىپىدە بولسىڭىز، ئۆينىڭ ئارقا تېمى، قازناق، سوغۇق ساقلاش ئۆيى، كەپە قاتارلىقلارنى ئەگىپ ئۆتكەندىن كېيىن ئاندىن ئىشىك ئالدىدىكى كارىدورغا كېلىسىز. شۇنىڭغا ئوخشاش، ھېكايىسىدىكى ئۆزى ئەڭ ياخشى كۆرىدىغان ئاشۇ بۆلەكنى سۆزلەش ئۈچۈن، دەنۇبر ھەممىنى باشتىن باشلاپ سۆزلىشى كېرەك: باراقسان ئورماندا قۇشلار ۋىچىرلاپ سايرىماقتا، پۇتلىرى ئاستىدىكى ئوت ـ چۆپ ۋە يوپۇرماقلار شىلدىرلىماقتا. سېس قەدەملىرىنى تېز ـ تېز يۆتكىگىنىچە، بىر ئائىلىلىكمۇ يوقتەك كۆرۈنمىدىغان تۆپىلىك تەرەپكە قاراپ ئىلگىرىلىمەكتە. سېسىنىڭ ئەسلىدە جىم تۇرۇشى كېرەك بولغان قەدەملىرى قانداق يۆتكىلىۋاتقاندۇ. بۇ پۇتلار توپتەك ئىشىپ كەتكەن، سېس پۇت بارماقلىرىغىمۇ، ئوشۇقىغىمۇ قارىمايدۇ. پۇت بارمىقىنىڭ تىرناقلىرى ئاستىدىكى گۆشلىرى بەكلا ئىشىپ كەتكەن، لېكىن ئۇ توختاپ قالسا بولمايدۇ، توختاپلا قالسا، كىچىك بۆكەن كەينىدىن كېلىپ ئۇسىدۇ، تاقەتسىزلىك بىلەن ئۇنىڭ نازۇك يېرىگە تېپىدۇ. ئەگەر يولىنى داۋاملاشتۇرۇۋەرسە، بۆكەن بالىسىمۇ جىمجىتقىنە ئوتلايدۇ. سېس شۇ سەۋەبتىن ئالتە ئايلىق بولغان قورسىقىنى كۆتۈرۈپ، توختاشقا تېگىشلىك قەدەملىرى بىلەن توختىماستىن يول يۈرمەكتە. ئۇ ئەسلىدە بالدۇرلا توختىشى كېرەك ئىدى. چۆگۈننىڭ يېنىدا، سۇت قوچۇش ماشىنىسىنىڭ يېنىدا، ۋاننا بىلەن دەزمال تاختىسىنىڭ يېنىدا توختىشى كېرەك ئىدى. يېپىشقاق ھەم چۈچۈمەل سۇت ئۇنىڭ كۆڭلىكىنى ھۆل قىلغان، پاشا ـ كۈمۈتلار، ھەتتا چېكەتكە ۋە باشقا ھاشاراتلارمۇ سۇت تېمىغان جايغا ئۆزىنى ئۇرىدۇ. تاكى دۆڭلۈكنىڭ قاپتىلىغا كەلگۈچە ئۇنىڭ ئۆزىگە

يېپىشقان ھاشاراتلارنى قوروۋەتمەسلىككە خېلى ۋاقىت بولغاندى. ئۇنىڭ قولاقلىرى جارانغ ـ جورۇق قىلغان ئاۋازدىن چارچىغاندى. بۇ ئاۋاز يىراقتىكى چېركاۋ قوڭغۇرىقىنىڭ ئاۋازىغىلا ئوخشايتتى. سېس مودۇروپ كەتتى، بېشىنى پەس قىلىپ قاراپ، ئۆزىنىڭ ئورەككە چۈشۈپ كېتىپ، يۈكۈنۈپ ئولتۇرۇپ قالغانلىقىنى كۆردى. بۇ يەردە ئۇنىڭ قورسىقى ئېچىدىكى بۆكەن بالىسىدىن باشقا جان ئىگىسى يوق. سېس مىڭ تەستە سوزۇلۇپ يېتىۋالدى. ياۋا پىياز كۆكى مەڭزى بىلەن چېكىسىنى تىلىۋەتكەنلىكى ئۈچۈن يېتىۋېلىشى كېرەكلىكىنى ئويلىدى. گەرچە ئۇ قىزىنىڭ ئاپىسىنىڭ ھاياتىدىن تولىمۇ ئەنسىرەۋاتقان بولسىمۇ، شۇ چاغدا «بولدى، ئەمدى بىر قەدەممۇ يۆتكەلمەي» دېگەن خىيالغا كەلگىنىنى كېيىنكى چاغدا دەنۋېرغا دەپ بەرگەن. ئۇ شۇنداق خىيال بىلەن قورسىقىدىكى بۆكەن بالىسىنىڭ ئۆزىگە قارشىلىق قىلىشىنى كۈتۈپ ياتتى. سېس نېمە ئۈچۈن بۆكەن بالىسىنى ئويلاپ كېتىۋاتقانلىقىنى ئۆزىمۇ بىلمەيتتى. يەنە كېلىپ، ئۇنى بىرەر قېتىممۇ كۆرۈپ باقمىغان تۇرسا. بەلكىم بۇ «شېرىن ئۆي»گە كېلىشتىن ئىلگىرى، تولىمۇ كىچىك ۋاقىتلىرىمدا خىيالىمغا كىرگۈزۈۋالغان ئوي بولۇشى مۇمكىن، دەپ ئويلايتتى سېس. ئۆزى تۇغۇلغان جايغا توغرۇلۇق (ئۇنىڭ تۇغۇلغان جايى بەلكىم كارولىنا ياكى لۇئىسئانادۇ) سېستا ئۇسسۇل بىلەن ناخشىدىن باشقا ئەسلىمە يوق. ھەتتا ئۇ ئۆز ئاپىسىنىمۇ ئەسلىيەلمەيدۇ. بوۋاقلارغا قارايدىغان سەككىز ياشلىق بىر كىچىك بالا سۇ قويۇلغان ئېتىز بېشىدا تۇرۇپ، ئېتىزلىقتا بېلىنى مۈكچەيتىپ ئەمگەك قىلىۋاتقان سانسىزلىغان دۇمبىلەر ئارىسىدىكى بىر دۇمبىنى سېسقا كۆرسىتىپ قويغانىدى. سېس بۇ ئالاھىدە دۇمبىنىڭ قەددىنى رۇسلاپ، ئېتىز بېشىغا كېلىشىنى سەۋرچانلىق بىلەن كۈتكەنىدى. ئۇنىڭ كۆرەلىگىنى پەقەتلا چىغ قالپاقلارغا ئوخشىمايدىغان نۇرغۇنلىغان لاتا بۆك بولدى. قالپاق كىيگەنلەرنىڭ ھەممىسى ئۆزلىرى

«خانىم» دەپ چاقىرىدىغان بىرسىنىڭ دۇنياسىدا كۆسۈلداپ گەپلەشكىنىچە ئۆز ئىشى بىلەن بەند ئىدى.

— سېس !

— نېمە ئىش، خانىم؟

— بالىغا قاراپ تۇر.

— سېس !

— نېمە ئىش، خانىم؟

— ئازراق ئوتۇن تېپىپ كەل.

ئاھ ! ئۇلار ناخشا ئېيتىدۇ، ئۇسسۇل ئويناىدۇ. بەزىدە ئەرلەر خانىملىرى بىلەن بېقىشىپ بۆكەن ئۇسسۇلى ئويىنىشىدۇ، خوتۇنلار ئارىسىدىكى بىرى جەزمەن سېسىنىڭ خانىمى. ئۇلار قىياپىتىنى ئۆزگەرتىپ باشقا نەرسىلەرنى دورىغىلى تۇرىدۇ. بويىندىن باغلانمىغان، ئۆزلىرى خالىغان نەرسىلەرنى دورايدۇ، قورسىقىدىكى بۆكەنگە ئوخشاش پۇت تومۇرىنىڭ سوقۇشىنى ئۆزىدىنمۇ ياخشى بىلىدىغان نەرسىلەرنى دوراشقا چۈشىدۇ.

«بۇ بالىنىڭ ئاپىسىنىڭ ئوخىئو ئىشتاتىدىكى دەريانىڭ قانلىق قىرغىقىدا، ياۋا پىيازلار ئارىسىدا ئۇ دۇنياغا كېتىدىغانلىقىغا ئىشىنىمەن.» سېس شۇ چاغدا مۇشۇ خىيالغا كېلىپ، كېيىن بۇ خىيالنى دەنۇبرغا ئېيتىپ بەرگەن. بۇ ئۇنىڭ سەمىمىيلىك بىلەن ئېيتقان گېپى ئىدى. راستىنى ئېيتقاندا، يەنە بىرنەچچە قەدەمنى ئارتۇق باسمىغان تەقدىردىمۇ، بۇ يەردە يېتىشنى ئۇنچۇالا يامانغا چىقىرىۋەتكىلى بولمايتتى. بۇ ھالدا سېس ئۆلۈپلا تۇگىشەتتى. قورسىقىدىكى بۆكەنچاق جېنى چىقىپ كەتكەن جەسەت ئىچىدە قانچىلىك ھايات كەچۈرەلەيدۇ؟ بىر سائەت؟ بىر كۈن؟ بىر كېچە ـ كۈندۈز؟ ئۇ ھەسرەت چېكىپ، ئاھ ئۇردى. ئۇنىڭ پەريادى ئون يارداچە يىراقلىقتىكى تار يولدا كېتىۋاتقان بىرىنىڭ قەدىمىنى توختىتىشىغا، مەدىر ـ سەدىر قىلماي جىم تۇرۇشىغا سەۋەب بولدى. سېس شۇنىڭغىچە بىرەرسىنىڭ يول ماڭغان شەپسىنى ئاڭلىمىغاندى، ئەمدىلىكتە

بىرسىنىڭ مېڭىشتىن توختىغانلىق شەپسىنى ئاڭلىدى، ئاندىن چاچنىڭ ھىدىنى ئالدى، «ئۇ يەردىكى كىم؟» دېگەن ئاۋازنى ئاڭلىغىنىدا، ئۆزىنىڭ بىر ئاق تەنلىك سولتەككە بايقىلىپ قالىدىغانلىقىغا ئىشەندى. ئۇنىڭمۇ لەۋلىرىنى گەز باغلاپ، قورسىقى ئېچىپ تارتىشىپ كەتكەندى. سېپىل ئۈچ بالىسىنى ئىزدەپ ماڭغان، بالىلىرىنىڭ ئىچىدىكى بىرسى ئاپىسىنىڭ سۈتىگە تەشنا، ئېرى يوقلىپ كېتىپ ئۇزاق بولمىغان، سۈتى بۇلاپ كېتىلگەن، دۈمبىسى قامچا زەربىسىدىن تىتما ـ تىتما بولۇپ كەتكەن، بالىلىرى يېتىم قالغاندىن كېيىن ئۇنىڭغا ئاسان ئۆلۈم قۇچاق ئاچمايدۇ. ياق.

سېپىل دەنۋېرغا يەردىن بىر نەرسە چىقىپ بەدىنىگە كىرىپ كەتكەنلىكىنى، ئۇ نەرسە بەدىنى ئىچىدە ھەرىكەتلىنىپ، ئىچ باغرىنى مۇزلىتىپ، ئىچىدە ئېچىڭ سۆڭىكىنى قالدۇرۇپ قويغاندەك قىلغىنىنى ئېيتىپ بەرگەن. «پۇتۇن ئەزايىم مۇزلاپ كەتكەن ئېچىڭكە ئوخشاپ قالغان ھالدا شۇ جايدا يېتىپ چىشلىرىمنى غۇچۇرلاتتىم» دېگەنىدى سېپىل دەنۋېرغا. سېپىل توساتتىن ئۆزىنى چاقىرغان ئاق تەنلىكنىڭ كۆزلىرىگە تەشنا بولدى. ئۇنى چاينىاپ پۇركۇۋەتكۈسى، يۈزلىرىنى چىشلىۋالغۇسى كەلدى.

ـــ قورسىقىم ئېچىپ ھالىمدىن كەتتىم، ـــ دېگەنىدى سېپىل دەنۋېرغا، ـــ ئۇنىڭ كۆزلىرىنى ئويلىغىنىمدا قورسىقىمنىڭ ئېچىشىغا چىداپ تۇرالمىدىم، ئاچلىققا چىدىيالمىدىم.

شۇنداق قىلىپ، سېپىل جەينىكىگە تايىنىپ ئۆرە بولدى. جەينىكىگە تايىنىپ، «كىم بار ئۇ يەردە؟» دەپ توۋلىغان ئاق تەنلىك يىگىت تەرەپكە قاراپ سلجىشقا باشلىدى.

«كېلىپ قاراپ باقمىن، ئەجىلىڭ توشتى» دەپ ئويلايتتىم ئىچىمدە. ئۇ يېنىمغا كەلگىنىدە ئۇنى بارار جايىغا ئۇزىتىپ قويۇشنى ئويلىشىپ قويغانىدىم. ئۇنىڭ پۇتىنى يەۋېتىشىم كېرەك. ھازىر ئاڭلىماقتا بۇ گەپ بەك كۈلكىلىك تۇيۇلدۇ،

بىرسىنىڭ مېڭىشتىن توختىغانلىق شەپىسىنى ئاڭلىدى، ئاندىن چاچنىڭ ھىدىنى ئالدى، «ئۇ يەردىكى كىم؟» دېگەن ئاۋازنى ئاڭلىغىنىدا، ئۆزىنىڭ بىر ئاق تەنلىك سولتەككە بايقىلىپ قالىدىغانلىقىغا ئىشەندى. ئۇنىڭمۇ لەۋلىرىنى گەز باغلاپ، قورسىقى ئېچىپ تارتىشىپ كەتكەنىدى. سېپىس ئۈچ بالىسىنى ئىزدەپ ماڭغان، بالىلىرىنىڭ ئىچىدىكى بىرسى ئاپىسىنىڭ سۈتىگە تەشنا، ئېرى يوقلىپ كېتىپ ئۇزاق بولمىغان، سۈتى بۇلاپ كېتىلگەن، دۈمبىسى قامچا زەربىسىدىن تىتما ـ تىتما بولۇپ كەتكەن، بالىلىرى يېتىم قالغاندىن كېيىن ئۇنىڭغا ئاسان ئۆلۈم قۇچاق ئاچمايدۇ. ياق.

سېپىس دەنۇېرغا يەردىن بىر نەرسە چىقىپ بەدىنىگە كىرىپ كەتكەنلىكىنى، ئۇ نەرسە بەدىنى ئىچىدە ھەرىكەتلىنىپ، ئىچ باغرىنى مۇزلىتىپ، ئىچىدە ئېچىڭ سۆڭىكىنى قالدۇرۇپ قويغاندەك قىلغىنىنى ئېيتىپ بەرگەن. «پۈتۈن ئەزايىم مۇزلاپ كەتكەن ئېچىڭكە ئوخشاپ قالغان ھالدا شۇ جايدا يېتىپ چىشلىرىمنى غۇچۇرلاتتىم» دېگەنىدى سېپىس دەنۇېرغا. سېپىس توساتتىن ئۆزىنى چاقىرغان ئاق تەنلىكنىڭ كۆزلىرىگە تەشنا بولدى. ئۇنى چاينايپ پۈركۈۋەتكۈسى، يۈزلىرىنى چىشلىۋالغۇسى كەلدى.

ـــ قورسىقىم ئېچىپ ھالىمدىن كەتتىم، ـــ دېگەنىدى سېپىس دەنۇېرغا، ـــ ئۇنىڭ كۆزلىرىنى ئويلىغىنىمدا قورسىقىمنىڭ ئېچىشىغا چىداپ تۇرالمىدىم، ئاچلىققا چىدىيالمىدىم.

شۇنداق قىلىپ، سېپىس جەينىكىگە تايىنىپ ئۆرە بولدى. جەينىكىگە تايىنىپ، «كىم بار ئۇ يەردە؟» دەپ توۋلىغان ئاق تەنلىك يىگىت تەرەپكە قاراپ سىلجىشقا باشلىدى.

«كېلىپ قاراپ باقمىن، ئەجىلىڭ توشتى» دەپ ئويلايتتىم ئىچىمدە. ئۇ يېنىمغا كەلگىنىدە ئۇنى بارار جايىغا ئۇزىتىپ قويۇشنى ئويلىشىپ قويغانىدىم. ئۇنىڭ پۇتىنى يەۋېتىشىم كېرەك. ھازىر ئاڭلىماقتا بۇ گەپ بەك كۇلكىلىك تۇيۇلدۇ،

لېكىن مەن راستلا ئۇنىڭ پۈتىنى يەۋەتمەكچى بولدۇم. ھۇجۇمغا تەييارلىنىپ، ئاچ قالغان يىلاندەك ئىنتىزارلىق بىلەن كۈتتۈم.

ــ ئۇ ئاق تەنلىك يىگىت ئەمەس، ئاق تەنلىك قىز ئىكەن. كىيىملىرىنىڭ تىتما ـ تالىڭى چىقىپ كەتكەن كۆڭ نامرات ئىكەن.

ــ ۋاھ، زەڭگى. ئەجەب قالتىس ئىش بولدى، ــ دېدى ئاق تەنلىك قىز.

ھېكايىنىڭ دەۋرىدىكى ياخشى كۆرىدىغان بۆلىكى ئەمدى باشلاندى:

ئاق تەنلىك قىزنىڭ ئىسمى ئېيىمي. دۇنيادا تويغۇدەك يەپ ـ ئىچىۋېلىشقا ئۇنىڭدىنمۇ بەك تەشنا بولغان يەنە بىرسى يوق. بىلەكلىرى چوكىدەك ئىنچىكە، بېشىدىكى چېچى تۆت ـ بەش ئادەمگە چاچ قىلىپ بۆلۈپ بېرىشكە يېتىپ ئېشىپ قالىدۇ. نەزىرى شۇنچىلىك جانسىز، ھەرقانداق نەرسىگە ئېزىلەڭگۈلۈك بىلەن قارايدۇ. گېپى شۇنچىلىك كۆپ، ئۇنىڭ شۇنچە كۆپ گەپلىرى بىلەن قوشۇپ قانداق نەپەس ئېلىۋاتقانلىقىغا كىشىنىڭ ئەقلى يەتمەيدۇ. ئۇنىڭ چوكىدەك ئىنچىكە بىلەكلىرى ئاقىۋەتتە تۆمۈردىن ياسالغاندەك كۈچتۈڭگۈرلۈكىنى ئىسپاتلىدى.

ئوت ـ چۆپنىڭ ئۈستىدە ياتقان سېس بايىقى يىلانغا ئوخشىغان ھالىتى بىلەن ئاغزىنى ئاچتى. بىراق، ئۇنىڭ ئاغزىدىن چىققىنى زەھەرلىك چىش ۋە نەشتەر بولماستىن، راست گەپ بولدى:

ــ تېز قېچىڭ، ــ دېدى سېس ئېيىمىغا. بۇ بىر كۈندىن بۇيان ئۇنىڭ ئاغزىدىن چىققان تۇنجى سۆز ئىدى. تىللىرى بوشاپ، جانسىزلىنىپ كەتكەنلىكتىن ئۇنىڭ سۆزىمۇ ئېنىق ئاڭلانمىدى.

ــ ئاھ خۇدا، مۇشۇ سىزنى قاچۇرغان پۈتلارمۇ؟ ــ ئېيىمي تىزلىنىپ ئولتۇرۇپ سېسىنىڭ پۈتلىرىغا قارىدى، ــ سىزدە يېگۈدەك بىرەر نەرسە بارمۇ؟

لېكىن مەن راستلا ئۇنىڭ پۇتىنى يەۋەتمەكچى بولدۇم. ھۇجۇمغا تەييارلىنىپ، ئاچ قالغان يىلاندەك ئىنتىزارلىق بىلەن كۈتتۈم.

— ئۇ ئاق تەنلىك يىگىت ئەمەس، ئاق تەنلىك قىز ئىكەن. كىيىملىرىنىڭ تىتما ـ تالىڭى چىقىپ كەتكەن كۆك نامرات ئىكەن.

— ۋاھ، زەڭگى. ئەجەب قالتىس ئىش بولدى، — دېدى ئاق تەنلىك قىز.

ھېكايىنىڭ دەۋرىدىغان بۆلىكى ئەمدى باشلاندى:

ئاق تەنلىك قىزنىڭ ئىسمى ئېيىمي. دۇنيادا تويغۇدەك يەپ ـ ئىچىۋېلىشقا ئۇنىڭدىنمۇ بەك تەشنا بولغان يەنە بىرسى يوق. بىلەكلىرى چوكىدەك ئىنچىكە، بېشىدىكى چېچى تۆت ـ بەش ئادەمگە چاچ قىلىپ بۆلۈپ بېرىشكە يېتىپ ئېشىپ قالىدۇ. نەزىرى شۇنچىلىك جانسىز، ھەرقانداق نەرسىگە ئېزىلەڭگۈلۈك بىلەن قارايدۇ. گېپى شۇنچىلىك كۆپ، ئۇنىڭ شۇنچە كۆپ گەپلىرى بىلەن قوشۇپ قانداق نەپەس ئېلىۋاتقانلىقىغا كىشىنىڭ ئەقلى يەتمەيدۇ. ئۇنىڭ چوكىدەك ئىنچىكە بىلەكلىرى ئاقىۋەتتە تۆمۈردىن ياسالغاندەك كۈچتۈڭگۈرلۈكىنى ئىسپاتلىدى.

ئوت ـ چۆپنىڭ ئۈستىدە ياتقان سېپىس بايىقى يىلانغا ئوخشىغان ھالىتى بىلەن ئاغزىنى ئاچتى. بىراق، ئۇنىڭ ئاغزىدىن چىققىنى زەھەرلىك چىش ۋە نەشتەر بولماستىن، راست گەپ بولدى:

— تېز قېچىڭ، — دېدى سېپىس ئېيىمىغا. بۇ بىر كۈندىن بۇيان ئۇنىڭ ئاغزىدىن چىققان تۇنجى سۆز ئىدى. تىللىرى بوشاپ، جانسىزلىنىپ كەتكەنلىكتىن ئۇنىڭ سۆزىمۇ ئېنىق ئاڭلانمىدى.

— ئاھ خۇدا، مۇشۇ سىزنى قاچۇرغان پۇتلارمۇ؟ — ئېيىمي تىزلىنىپ ئولتۇرۇپ سېپىسنىڭ پۇتلىرىغا قارىدى، — سىزدە يېگۈدەك بىرەر نەرسە بارمۇ؟

— يوق، — سېس ئۆره بولۇشقا تىرىشقان بولسىمۇ، مەغلۇپ بولدى.

— قورسىقىم ئېچىپ ئۆلەيلا دەپ قالدىم، — ئېيىمي كۆزلىرىنى ئاستا ھەركەتلەندۈرۈپ ئەتراپتىكى ئۆسۈملۈكلەرنى كۆزىتىشكە باشلىدى، — ئېيىقئۇزۇمى بارمىكىن دەپتىمەن. قارىماققا ئېيىقئۇزۇمى باردەك كۆرۈنىدىكەن. شۇنى دەپ بۇ يەرگە چىققانىدىم، قارا تەنلىك خوتۇننى ئۇچرىتىپ قېلىشنى ئويلاپمۇ باقماپتىكەنمەن. ئېيىقئۇزۇمى بار بولغان تەقدىردىمۇ، قۇشلاردىن ئاشمايدۇ. ئېيىقئۇزۇمنى ياخشى كۆرەمسىز؟

— مەن تۇغمەن، خانقىز.

ئېيىمي سېسقا قارىدى:

— ئەھۋالغا قارىغاندا سىزنىڭ بىر نەرسە يېيىشكە ئىشتىھايىڭىز يوق ئىكەن. بىراق، مەن ئازراق بىر نەرسە يەۋالمىسام بولمايدۇ.

ئۇ قولى بىلەن چاچلىرىنى تۇزەشتۇرگەچ، ئەتراپقا يەنە بىرقېتىم تەپسىلىي نەزەر سېلىپ چىقتى. ئەتراپتا يېگۈدەك بىرەر نەرسىنى تېپىشتىن ئۇمىدىنى ئۈزگەنلىكتىن، كېتىشكە تەمشەلدى. سېس ئۆزىنىڭ ئوت ـ چۆپلەر ئۇستىدە ياتقىنىنى، ئاغزىدا زەھەرلىك چىشلارنىڭ يوقلۇقىنى بايقىغىنىدا، بىردىنلا كۆڭلى ئارامىغا چۈشۈپ قالدى.

— سىز نەگە بارماقچى، خانقىز؟

ئۇ كەينىگە بۇرلىپ، پىلدىرلاپ قالغان كۆزلىرىنى سېسقا تىكتى:

— بوستونغا. مامۇق ئىزدىگىلى بارىمەن. ئۇ يەردە ۋېلسۇن دەپ بىر ماگىزىن بار. مەن رەسىمدىن كۆرگەن. ئەڭ چىرايلىق مامۇق شۇ يەردە بار. ئۇلار مېنىڭ تاپالمىشىمغا ئىشەنمەيدۇ، لېكىن مەن تاپالايمەن.

سېس بېشىنى لىڭشىتىپ، بەدىنىنى تىرەپ تۇرغان جەينىكىنى يەنە بىر جەينىكى بىلەن ئالماشتۇردى.

— خانىمىڭىز مامۇق ئىزدىگىلى چىقىدىغانلىقىڭىزنى بىلەمدۇ؟

قىزچاق يۈزىنى توسۇۋالغان چاچلىرىنى كەينىگە تاشلىدى.

— ئاپام كىرا ھەققىنى تۆلەش ئۈچۈن بۇ يەردىكى كىشىلەرگە ئىشلەيتتى. كېيىن مېنى تۇغۇپلا ئۆلۈپ كەتتى. ئۇلار قەرزنى تۆلىتىش ئۈچۈن ئاپامنىڭ ئورنىغا مېنى تۇتۇپ قالدى. مەن ھەممە ئىشنى قىلدىم. بىراق، ئەمدى ئۆزۈم ئۈچۈن مامۇق تاپمىسام بولمايدۇ.

ئۇ ئىككىلىسى بىر ـ بىرىگە يۈزمۈيۈز قارىشىپ باقمىدى، كۆزلىرى ئۈچرىشىپمۇ قالمىدى. بىراق، ئۇلار تەبىئىي يوسۇندا ئۇ يەردىن ـ بۇ يەردىن گەپلەشتى، مۇقىم بىر ئىشنى چۆرىدەپ گەپلەشمىدى. گەپلىشىۋاتقان ئىككىسىنىڭ بىرى يەردە ياتقان ھالەتتە ئىدى.

— بوستون. ئۇ يەر يىراقمۇ؟

— ھەئە، يىراق. يۈز ئىنگلىز مىل كېلىدۇ. ئۇ يەرگە خېلى بار.

— يېقىن ئەتراپتىمۇ مامۇق بولۇشى مۇمكىن.

— بولغان تەقدىردىمۇ سۈپىتىنى بوستونىنىڭكى بىلەن سېلىشتۇرغىلى بولمايدۇ. بوستونىنىڭ ئەڭ ياخشى. كىيىم قانچىلىك چىرايلىق بولۇپ كېتەرمەن ـ ھە. سىز سىلاپ باققانمۇ؟

— ياق، خانقىز. مەن ئەزەلدىن مامۇقنى سىلاپ باقمىغان، — سېس بوۋىقىنىڭ ئاق تەنلىك قىزچاقنىڭ ئاۋازى سەۋەبلىك ياكى مامۇق سەۋەبلىك ئۇخلاپ قالغىنىنى بىلمەيتتى. ئىشقىلىپ، ئاق تەنلىك قىزچاق سۆزلەۋاتقاندا ئۇنىڭ بوۋىقى ئۇخلاپ قالدى. ئۇ ئەمدى ئۇسمىدى، تەپمىدى. شۇ ۋەجدىن سېس ئۆزىنى ئېسىگە ئېلىپ ئۆرۈلدى.

— سىز مامۇقنى كۆرۈپ باقمانمۇ؟ سىزنىڭ كۆرۈپ باقمىغانلىقىڭىزنى جەزملەشتۈرەلەيمەن، — دېدى ئەيمىي

سېسقا.

— كۆرگىنىم بىلەنمۇ ماموقنىڭ قانداق بولىدىغانلىقىنى بىلمىگەنلىكتىن، ئۇنىڭ ماموق ئىكەنلىكىنى بەربىر تونۇيالمايمەن.

ئېيمىي سېسىنىڭ يۈزىگە قارىدى. قارىماققا ئۇ ئۆزىنىڭ بۇنچىۋالا چوڭ مەخپىيەتلىكىنى تامامەن ناتونۇش بىرىگە ئاشكارىلاپ قويۇشنى ھەرگىز خالىمايدىغاندەك تۇراتتى.

— ئىسمىڭىز نېمە؟ — سورىدى ئېيمىي.

«شېرىن ئۆي»دىن قانچىلىك يىراقتا ئۆزاپ كەتكەن تەقدىردىمۇ، ئۆزى ئۇچراتقان تۇنجى كىشىگە ھەقىقىي ئىسمىنى دەپ بېرىشنىڭ ھېچبىر زۆرۈرىيىتى يوقلۇقىنى ھېس قىلغان سېسىنىڭ ئېسىگە «لۇ» دېگەن ئىسىم كەلدى.

— ئۇلار مېنى لۇ دەپ چاقىرىشىدۇ.

— مۇنداقچە ئېيتساق، لۇ، ماموق يېڭىلا پەيدا بولغان دۇنياغا ئوخشايدۇ، پاكىز، يېڭى، ئۇنىڭ ئۇستىگە بەكمۇ سىلىق. مەن قوڭۇر رەڭلىك ماموقنى كۆرگەن، لېكىن بوستوندا ھەر خىل رەڭلىكلىرى تېپىلىدۇ. قىزىل ئەڭلىك. بۇ قىزىل دېگەن مەنىنى ئىپادىلەيدۇ. ماموق توغرۇلۇق گەپ قىلغان چېغىڭىزدا «قىزىل ئەڭلىك»دېيىشىڭىز كېرەك، — ئېيمىي بېشىنى كۆتۈرۈپ ئاسمانغا قارىدى. بوستون بىلەن مۇناسىۋىتى يوق ئىشلارغا شۇنچە كۆپ ۋاقتىنى سەرپ قىلىۋەتكەنلىكىنى ھېس قىلىپ مېڭىشقا تەمشەلدى، — مەن ماڭاي.

ئۇ ئورمانىنى ئۇدۇلىسىغا كېسىپ ئۆتۈش ئۈچۈن ماڭغاچ كەينىگە قارىدى:

— سىز قانداق قىلىسىز، ئاشۇ يەردە يېتىپ بوشانماقچىمۇ؟

— مەن ئورنۇمدىن تۇرالمايمەن.

— نېمە؟ — ئۇ مېڭىشتىن توختاپ سېسىنىڭ گېپىگە قۇلاق سالدى.

— مەن ئورنۇمدىن تۇرالمايمەن.

سېسقا.

— كۆرگىنىم بىلەنمۇ مامۇقنىڭ قانداق بولىدىغانلىقىنى بىلمىگەنلىكتىن، ئۇنىڭ مامۇق ئىكەنلىكىنى بەربىر تونۇيالمايمەن.

ئېيىمي سېسىنىڭ يۈزىگە قارىدى. قارىماققا ئۇ ئۆزىنىڭ بۇنچىۋالا چوڭ مەخپىيەتلىكىنى تامامەن ناتونۇش بىرىگە ئاشكارىلاپ قويۇشنى ھەرگىز خالىمايدىغاندەك تۇراتتى.

— ئىسمىڭىز نېمە؟ — سورىدى ئېيىمي.

«شېرىن ئۆي»دىن قانچىلىك يىراقتا ئۆزاپ كەتكەن تەقدىردىمۇ، ئۆزى ئۈچراتقان تۇنجى كىشىگە ھەقىقىي ئىسمىنى دەپ بېرىشنىڭ ھېچبىر زۆرۈرىيىتى يوقلۇقىنى ھېس قىلغان سېسىنىڭ ئېسىگە «لۇ» دېگەن ئىسىم كەلدى.

— ئۇلار مېنى لۇ دەپ چاقىرىشىدۇ.

— مۇنداقچە ئېيتساق، لۇ، مامۇق يېڭىلا پەيدا بولغان دۇنياغا ئوخشايدۇ، پاكىز، يېڭى، ئۇنىڭ ئۈستىگە بەكمۇ سىلىق. مەن قوڭۇر رەڭلىك مامۇقنى كۆرگەن، لېكىن بوستوندا ھەر خىل رەڭلىكلىرى تېپىلىدۇ. قىزىل ئەڭلىك. بۇ قىزىل دېگەن مەنىنى ئېپادىلەيدۇ. مامۇق توغرۇلۇق گەپ قىلغان چېغىڭىزدا «قىزىل ئەڭلىك»دېيىشىڭىز كېرەك، — ئېيىمي بېشىنى كۆتۈرۈپ ئاسمانغا قارىدى. بوستون بىلەن مۇناسىۋىتى يوق ئىشلارغا شۇنچە كۆپ ۋاقتىنى سەرپ قىلىۋەتكەنلىكىنى ھېس قىلىپ مېڭىشقا تەمشەلدى، — مەن ماڭاي.

ئۇ ئورمانىنى ئۇدۇلىسىغا كېسىپ ئۆتۈش ئۈچۈن ماڭغاچ كەينىگە قارىدى:

— سىز قانداق قىلىسىز، ئاشۇ يەردە يېتىپ بوشانماقچىمۇ؟

— مەن ئورنۇمدىن تۇرالمايمەن.

— نېمە؟ — ئۇ مېڭىشتىن توختاپ سېسىنىڭ گېپىگە قۇلاق سالدى.

— مەن ئورنۇمدىن تۇرالمايمەن.

ئېيمىي بىلىكىنى قاتتىرىغىچە كۆتۈرۈپ، ئاستا ماتىغىنىچە سېسىنىڭ يېنىغا قايتىپ كەلدى:

— ئاۋۇ ياقتا بىر ئۆي بار.

— ئۆي؟

— ھەئە. مەن بېرىپ باققان. ئادەم ئولتۇرىدىغان ئۆي ئەمەس. كەپىسىمان ئۆي دېسەك بولامدىكىن.

— قانچىلىك يىراقلىقتا؟

— نېمە پەرقى بار؟ كېچىنى بۇ يەردە ئۆتكۈزىمەن دېسىڭىز يىلانغا يەم بولىسىز.

— كەلگۈسى بولسا كېلىۋەرسۇن. يول مېڭىش ئۇ ياقتا تۇرسۇن، ئورنۇمدىنمۇ تۇرالمايۋاتسام. تەڭرى ماڭا شەپقەت قىلغاي، خانقىز. مەن پەقەتلا ئۆمىلىيەلمەيمەن.

— سىز ئۆمىلىيەلەيسىز، لۇ، يۈرۈڭ، — ئېيمىي بەش ئادەمنىڭ بېشىغا يېتىپ ئاشقۇدەك چېچىنى كەينىگە تاشلاپ، چىغىر يول تەرەپكە قاراپ قەدەم ئالدى.

سېس ئۆملەشكە باشلىدى، ئېيمىي ئۇنىڭغا يانداشىپ ماڭدى. سېس توختاپ بىرئاز ئارام ئېلىۋالماقچى بولغاندا، ئېيمىيمۇ توختاپ تۇراتتى، بۇ چاغدا بوستون، مامۇق ۋە يەدىغان ياخشى نەرسىلەر توغرۇلۇق گەپ قىلاتتى. ئېيمىينىڭ ئاۋازى ئون ئالتە ياشلىق ئوغۇل بالىنىڭ ئاۋازىدەك چىقاتتى، توختىماستىن سۆزلەيتتى. بۆكەنچاقمۇ جىمجىت ئوت يېمەكتە. سېسىنىڭ بايقى ياتقان يېرىدىن نىشانلاپ ماڭغان ئۆيگە ئۆمىلەپ بېرىشقىچە بولغان ئازابلىق سەپىرىدە بۆكەنچاق بىر قېتىمۇ مىدىرلاپ قويمىدى.

ئۇلار كەپىگە يېتىپ بارغاندا، سېسىنىڭ بەدىنىنىڭ ساق يېرى ئاز قالدى، پەقەت چېچىنى يۆگۈلگەن رەختلا شۇ پېتى ئىدى. قان تەپچىرەپ تۇرغان تىزلىرى بىردىنلا سېزىمىنى يوقاتتى، كۆكسى بولسا ھەممە يېرىگە يېڭنە سانجىلغان يۇمشاق تەگلىككە ئوخشاپ قالغانىدى. سېس ئۇنىڭ توختىماستىن مامۇق، بوستون

ۋە ياخشى يېمەكلىكلەرنىڭ گېپىنى قىلىپ ماڭغاندىكى ئاۋازىدىن روھلىنىپ تۇردى. ئۇ ئۆز تېنىنىڭ قورسىقىدىكى ئالتە ئايلىق بولغان بوۋىقىنىڭ سەكراتقا چۈشكەندىن كېيىنكى ئۆمىلەپ كېتىۋاتقان قەبرىسى ئەمەسلىكىنى ھېس قىلىشقا باشلىغانىدى.

كەپىنىڭ ئىچى غازاڭ بىلەن تولغانىدى. ئېيىمي غازاڭلارنى بىر يەرگە يىغىپ، ئۇنىڭ ئۈستىگە سېسىق ياتقۇزدى، ئاندىن نەچچە پارچە تاش ئەكېلىپ، غازاڭلارنى تاشلارنىڭ ئۈستىگە سېلىپ، ئۇنىڭ پۇتىنى ئۈستىگە ئالغاچ شۇنداق دېدى:

— مەن بىر خوتۇننى تونۇيتتۇم. ئۇ ئىشىپ كەتكەنلىكتىن پۇتقا ئوخشىماي قالغان ئىككى پۇتىنى كەستۈرۈۋەتكەن، — ئەيمي قولىنى بىرنەرسە ھەرىدەۋاتقان شەكىلدە ھەرىكەتلەندۈرۈپ، سېسىنىڭ ئوشۇقى ئۈستىگە سۈركىدى:

«غارت ـ غارت، غارت ـ غارت، غارت ـ غارت...»

— ئىلگىرى مېنىڭ ھەممە يېرىم بېجىرىم ئىدى، بىلەكلىرىمۇ ساپاق ئىدى. سىز بۇنى تەسەۋۋۇر قىلالمىدىڭىز، شۇنداقمۇ؟ ئۇلار مېنى گەمگە سولاپ قويۇشتىن ئىلگىرى شۇنداق بېجىرىم ئىدىم. بۇيۇر دەرياسىدا بېلىق تۇتۇۋاتاتتىم. ئۇ دەريادىكى سوم بېلىقلىرى توخۇ گۆشىدەكلا تاتلىق ئىدى. بېلىق تۇتۇۋاتقىنىمدا بىر نېگىر سۈدا لەيلەپ ئۆتۈپ كەتتى. مەن سۈدا تۇنجۇقۇپ قېلىشنى خالىمايدىغانلاردىن، سىزچۇ؟ سىزنىڭ بۇ ئىشىپ كەتكەن پۇتلىرىڭىز ماڭا ئاشۇ نېگىر ئەرنى ئەسلەتتى، پۇتلىرى شۇنچىلىك ئىشىپ كەتكەنىكەن.

ئەمدىلىكتە ئۇ ئاجايىپ بىر ئىش قىلىشقا چۈشتى، سېسىنىڭ پۇتىنى كۆتۈرۈپ تۇرۇپ ئۇۋۇلاشقا باشلىدى. سېس ئاغرىقىغا چىدىيالماي قالدى، كۆزلىرىدىن تۇزلۇق ياشلار شۇرقىراپ ئېقىشقا باشلىدى.

— ئاغرىۋاتقان بولسا توغرا. ئۆلگەن نەرسىلەرنىڭ ھەممىسى تىرىلگەندە ئاغرىيدۇ، — دەيتتى ئەيمي.

مەڭگۈلۈك ھەقىقەت، دەپ ئويلايتتى دەنۇبر. بەلكىم ئاپىسىنىڭ بېلىنى قامالالاپ تىزلىنىپ تۇرغان ئاشۇ ئاق كۆڭلەكمۇ ئاغرىق ئازابىدىن پۈچىلىنىۋاتقاندۇ. ئەگەر شۇنداق بولسا، ئۇ ھال بۇ كىچىك ئەرۋاھنىڭ پىلانى بارلىقىدىن دېرەك بېرىشى مۇمكىن. دەنۇبر ئىشىكنى ئاچقىنىدا سېس ياتاق ئۆيدىن چىقماقچى بولۇپ تۇراتتى.

ــ بىر ئاق كۆڭلەكنىڭ سىزنى قۇچاقلاپ تۇرغانلىقىنى كۆردۈم.

ــ ئاق كۆڭلەك؟ بەلكىم مېنىڭ كېچىلىك كىيىمىم بولۇشى مۇمكىن، قانداق شەكىلدە ئىكەن؟

ــ ئۆره ياقىلىق، دۇمبىسى بىرمۇنچە تۇگمىلەر بىلەن تۇگمىلەنگەن.

ــ تۇگمە. ئۇنداقتا مېنىڭ كېچىلىك كىيىمىم ئەمەس ئىكەن. مېنىڭ تۇگمىلىك كىيىمدىن بىرسىمۇ يوق.

ــ بېيبىي مومامنىڭ بارمىدى؟

سېس بېشىنى چايقىدى.

ــ ئۇ تۇگمىنى ئېتەلمەيتتى. ئاياغ بوغقۇچىنىمۇ چىگەلمەيتتى. يەنە نېمىلەر بار ئىكەن؟

ــ كاسىسىنىڭ ئۈستىدە پومپىيىپ چىققان بىر نەرسە بار ئىكەن.

ــ كۆڭلەكنى كۆتۈرۈپ تۇرىدىغان تەگلىكتۇر تايىنلىق.

ــ نېمىلىكىنى بىلمەيمەن.

ــ بەللىكى بارمىكەن. بېلىنىڭ ئاستى تەرىپىدە؟

ــ ھەئە، دەل شۇنداق.

ــ يوغان، ئايالچە كۆڭلەك. شايىدىن تىكىلگەن؟

ــ پاختا رەختتەك تۇرىدۇ.

ــ لىسىل يىپىدىن تىكىلگەن. ئاق پاختا لىسىل يىپىدىن. ئۇ مېنى قۇچاقلاپ تۇرۇپتىمۇ؟ بۇ قانداق ئىش؟

ــ سىزگە ئوخشايدىكەن. قارىماققا ئۇنىڭ تۇرقى سىزگە

ئوخشايدىكەن. سىز ئىبادەت قىلىۋاتقاندا بىلىكىنى بېلىڭىزدىن ئۆتكۈزۈپ، يېنىڭىزدا تىزلىنىپ ئولتۇرۇپتۇ.

— ۋاي خۇدايىم.

— نېمە ئۇچۇن ئىبادەت قىلىسىز، خانىم؟

— ھېچنېمە ئۇچۇن. مەن ئىبادەت قىلمىدىم، گەپ قىلدىم شۇ.

— ئۇنداقتا نېمە دەپ گەپ قىلدىڭىز؟

— سىز چۈشەنمەيسىز، قوزام.

— ياق. چۈشىنىمەن.

— ۋاقىت توغرۇلۇق گەپ قىلدىم. ۋاقىتقا ئىشەنگىلى بولماس بولۇپ كېتىپتۇ. بەزى نەرسىلەر بىر كەتكەنچە قايتىپ كەلمەيدىكەن، بەزى نەرسىلەر ياندا تۇرىۋېرىدىكەن. ئۇلارنى ئىلگىرىكى ئەسلىمىلىرىمنىڭ ئىپادىسى، دەپ ھېس قىلىمەن. ئاڭلاڭ، بەزى نەرسىلەرنى ئۇنتۇپ كېتىسىز، بەزى نەرسىلەر بولسا مەڭگۈ ئېسىڭىزدىن چىقمايدۇ، بىراق ئورۇن ۋە ۋاقىت ئېسىڭىزدە قالىدۇ. بىر ئۆي ۋەيران قىلىنسا، ئۇ يوق بولۇپ كېتىدۇ، بىراق ئاشۇ ئورۇن، ئۇنىڭ شەكلى ساقلىنىپ قالىدۇ، مېنىڭ خاتىرەمدىلا ساقلىنىپ قالماستىن، دۇنيادا مەۋجۇت بولۇپ تۇرىدۇ. ئەسلىمىلىرىم رەسىمگە ئوخشاش خىيالىمنىڭ سىرتىدا ئۇزۇپ يۈرىدۇ. دېمەكچى بولغىنىم، مەن ئۇنى ئويلىمىغان تەقدىردىمۇ، مەن ئۆلگەن تەقدىردىمۇ، مېنىڭ قىلغانلىرىمغا، بىلگەنلىرىمگە ۋە كۆرگەنلىرىمگە مۇناسىۋەتلىك بولغان ئاشۇ رەسىم مەۋجۇتلۇقنى يوقاتمايدۇ، يۈز بەرگەن ئاشۇ ئورۇندا ساقلىنىپ قالىدۇ. مۇشۇلارنى دېدىم، قىزىم.

— باشقىلار كۆرەلەمدۇ؟ — دەپ سورىدى دەنۇېر.

— شۇنداق، كۆرەلەيدۇ. يولغا چىققان ئاشۇ كۈنى سىز ھەممىنى ئوچۇق، ئېنىق كۆرىسىز ۋە ئاڭلايسىز. بۇلار سىزگە ئۆزىڭىز توقۇپ چىققاندەك بىلىنىدۇ، تەسەۋۋۇرىڭىزدىكى بىر كۆرۈنۈشتەك بىلىنىدۇ. لېكىن، ئەملىيەتتە ئۇنداق ئەمەس. ئۇ

چاغدا سىز باشقىلارنىڭ قايتا زاھىر بولغان ئەسلىمىسىگە دوقۇرۇشۇپ قالغان بولىسىز. مەن بۇ يەرگە كېلىشتىن ئىلگىرى تۇرغان ئاشۇ جاي راست بار جاي، ئۇ مەڭگۈ يوقمايدۇ. پۈتكۈل ئېكىنزارلىق ۋە ئۇنىڭ ھەربىر گۈل ـ گىياھلىرى يوقلىپ كەتكەن تەقدىردىمۇ، ئاشۇ بىر پارچە كۆرۈنۈش ئوخشاشلا ساقلىنىپ قالىدۇ. تېخىمۇ قىزىقى، سىز ئۇ يەرگە بېرىپ، يوقلىپ كەتكەن ئاشۇ نەرسىلەر بار يەردە تۇرغىنىڭىزدا، ئاشۇ نەرسىلەر ئالدىڭىزغا يەنە بىر قېتىم قايتىپ كېلىدۇ. ئۇ سىز ئۈچۈن ئاشۇ يەردە پەيدا بولۇپ، سىزنى ساقلاپ تۇرىدۇ. شۇنىڭ ئۈچۈن، دەنۇېر، ئۇ جايغا بارسىڭىز بولمايدۇ، ھەرگىز بولمايدۇ. گەرچە ھەممە ئىش ئۆتۈپ كەتكەن، ئاياغلاشقان بولسىمۇ، ئۇ ئاشۇ جايدا مەڭگۈ سىزنى كۈتۈپ تۇرىدۇ. مانا بۇ مېنىڭ نېمە ئۈچۈن شۇنچە كۆپ چارلەرنى ئىشلىتىپ بالىلىرىمنىڭ ھەممىسىنى قۇتقۇزۇپ چىققانلىقىمنىڭ سەۋەبى.

دەنۇېر تىرىشقىنى تاتلاپ تۇرۇپ شۇنداق دېدى:

ــ ئۇنىڭ ئاشۇ يەردە ساقلاپ تۇرغىنىغا قارىغاندا، ھېچقانداق نەرسە ئۆلمەيدىكەن.

سېپس دەنۇېرنىڭ چىرايىغا تىكىلدى:

ــ ھېچ نەرسە ئۆلمەيدۇ.

ــ سىز ماڭا ئۇ ئىشنى تولۇق بىر قېتىم سۆزلەپ بېرىپ باقمىدىڭىز، دائىملا ئۇلارنىڭ سىزنى قامچا بىلەن ئۇرغىنىنى، ئاندىن قاچقانلىقىڭىزنى، ئۇ چاغدا ماڭا ھامىلدار ئىكەنلىكىڭىزنى، مېنى كۆتۈرۈپ قاچقانلىقىڭىزنى... شۇ ئىشلارنىلا دېدىڭىز.

ــ «مۇئەللىم»دىن باشقا سۆزلەشكە ئەرزىگۈدەك ھېچ نەرسە يوق. ئۇ بىر پەتەك ئىدى، بويى بەكلا پاكار ئىدى، دائىملا ياقىسىنى قىرلاپ يۇرەتتى، ئېتىزلىققا بارسىمۇ شۇنداق، پېتىنى بۇزمايتتى. مۇئەللىم ــ گارنېر خانىمنىڭ قېيىنسىڭلىسىنىڭ ئېرى ھېسابلىغان ئۇ كىشى ئوقۇغان كىشى ئىدى. گارنېر

ئەپەندى ئۆلۈپ كەتكەندىن كېيىن، ئۇ «شېرىن ئۆي»گە كېلىپ تىجارەتنى يۈرۈشتۈرۈشكە قوشۇلدى. بۇ ئىش گارنېر خانىمنى خۇشال قىلدى. گەرچە پائۇل . F سېتىۋېتىلگەن بولسىمۇ، لېكىن ئېكىننىزارلىقتىكى ئەرلەر ئېكىنزارلىقىنى ياخشى باشقۇرۇپ كېتەلەيتتى. بىراق، خاللى ئېيتقاندەك، گارنېر خانىم ئېكىنزارلىقتىكى بىردىنبىر ئاق تەنلىك بولۇپ قېلىشنى، يەنە كېلىپ بىردىنبىر ئايال ئاق تەنلىك بولۇپ قېلىشنى خالىمىغانىدى. شۇڭا، «مۇئەللىم» كېلىشكە قوشۇلغاندا، گارنېر خانىم بەكمۇ رازى بولغانىدى. «مۇئەللىم» ئىككى سولتەكنى ئۆزى بىلەن بىللە باشلاپ كەلدى. ئۇلار ئۇنىڭ بالىلىرىمۇ ياكى جىيەنىمۇ، بۇنىسى ماڭا ئېنىق ئەمەس. ئۇلار ئۇنى تاغا دەپ چاقىراتتى، ئۇچىلىسى يۈرۈش ـ تۇرۇشىغا بەك ئەھمىيەت بېرەتتى، پەس ئاۋازدا گەپ قىلىشاتتى، تۇكۇرسە قول ياغلىقىغا تۇكۇرەتتى، نۇرغۇن جەھەتلەردە بەكلا مۆتىۋەر سۈپەت ئىدى. ئۇلار ئەيسانىڭ ئىسمىنى بىلىدىغان، ئۇنىڭغا يۈزلەنسە ئەدەپ يۈزىسىدىن ئىسمىنى بىۋاستە چاقىرمايدىغان كىشىلەر تېپىدىن ئىدى. نېمىدېگەن ياخشى غوجايىن، دەيتتى خاللى. مۇئەللىم گارنېر ئەپەندىدەك تەمبەل بولمىسىمۇ، لېكىن ئاجايىپ چېچەن ئىدى. ئۇ مەن ياسىغان سىياھىنى ياخشى كۆرەتتى. سىياھىنى مېنىڭ قوچۇپ بېرىشىمنى تېخىمۇ ياخشى كۆرەتتى. بۇ ئۇنىڭ ئۇچۇن بەك مۇھىم ئىدى. چۇنكى ئۇ ئاخشىمى ئولتۇرۇپ كىتاب يازاتتى. ئۇنىڭ يازغىنى بىزگە مۇناسىۋەتلىك كىتاب ئىكەن. لېكىن، ئۇ چاغدا بىز ئۇ يېزىۋاتقان كىتابنىڭ بىزگە مۇناسىۋەتلىك ئىكەنلىكىنى بىلمىگەنىكەنمىز. ئۇنىڭ بىزدىن سوئال سورىشىنى بىز پەقەت ئۇنىڭ ئادىتى دەپلا چۈشىنەتتۇق. ئۇ نەگىلا بارسا خاتىرە دەپتىرىنى كۆتۈرۈۋالاتتى، قىلىشقان گەپلىرىمىزنى خاتىرىسىگە كۆچۈرۈۋالاتتى.

سېپس سۆزلەشتىن توختىدى.

دەنۇبىر ئەمدىلىكتە ئاپىسىنىڭ ھەممىنى سۆزلەپ

بولغانلىقىنى بىلدى. سېس كۆزلىرىنى ئاستاغىنا چىمچىقلىتىپ قويۇپ، ئاستىنقى كالپۇكىنى ئۇستۇنكى كالپۇك بىلەن يىمىردى، ئاندىن ئۇھ تارتتى. بۇ ھال مەشئەل ئوتىنىڭ ئۆچكىنىگە ئوخشايتتى، بۇ سېسىنىڭ ھېكايىنى مۇشۇ يەردە توختاتقانلىقىنىڭ بەلگىسى ئىدى.

— ھىم، مەن ھېلىقى ئەرۋاھنىڭ پىلانى بار دەپ ئويلايمەن.

— قانداق پىلان؟

— بىلمەيمەن. لېكىن، بېلىكىزدىن قۇچاقلاپ تۇرغان ئاشۇ كۆڭلەكنىڭ بىر پىلانى بارەك تۇرىدۇ.

— بەلكىم، — دېدى سېس، — بەلكىم ئۇنىڭ راستلا بىر پىلانى باردۇ.

ئۇلارنىڭ قانداق بولغانلىقىدىن ياكى قانداق بولۇشىدىن قەتئىينەزەر، پائۇل . D ئۇلارنىڭ تۇرمۇشىنى ئەسلىگە قايتۇرغۇسىز دەرىجىدە قالايمىقانلاشتۇرىۋەتتى. ئۇ بىر ئورۇندۇق ۋە ئەركەكلەرچە نەرە تارتىش ئارقىلىق، 124 ـ نومۇرلۇق ئۆينىڭ شۇ يەردىكى يامان نامىنى يوق قىلدى. دەنۋېر نېگىرلارنىڭ ئۆزلىرىنى ئەيىبلەشلىرىدىن پەخىرلىنىشىنى ئۆگىنىۋالغان ئىدى. ئۇلار ئاشۇ ئەرۋاھ ھېچنېمىگە قانائەت قىلمايدىغان رەزىل ئالۋاستى، دېيىشەتتى. بۇنىڭغا دەنۋېرمۇ قوشۇلاتتى. ئۇلاردىن ھېچقايسىسى ئەرۋاھنىڭ نېمىدىن ھەقىقىي خۇشال بولىدىغانلىقىنى بىلمەيتتى. ئىشىنىڭ ئارقىسىدىكى ھۇزۇر تۇغرىسىدا گۇمانلانماستىن، ئۇ تۇغرۇلۇق تەپەككۇر يۈرگۈزۈشەتتى. ئىشىنىڭ ماھىيىتىنى ئاكىلىرى بىلەتتى، بىراق ئۇلار قورقۇتۇۋېتىلگەنىدى. بېيىبي ساگىس مومای بىلەتتى، بىراق ئۇ بۇ ئىشتىن ھەسرەتلىنەتتى. ھېچكىمۇ ئەرۋاھنىڭ ھەمراھ بولۇشىدىن بىخەتەر تۇيغۇدا بولالمايتتى. ھەتتا سېسمۇ ئۇنداق بولۇشىنى ياقتۇرمايتتى، بەلكى ئۇنى تۇيۇقسىز ئۆزگەرگەن ھاۋاغا ئوخشاش ئۆزىگە ئۆچراشقان نەرسە دەپ

قارايتتى.

بىراق، ئۇ ئەمدى كېتىپ قالدى. قوڭۇر تەنلىك ئەرنىڭ ۋەھشىيلەرچە نەرە تارتىشى سەۋەبلىك كېتىپ قالدى. دەنۇبرنىڭ تۇرمۇشى چۆلدەرەپ قالدى. ئەمدى ئۇنىڭ بىلەن قالغىنى ئورماندىكى يەتتە ئىنگلىز چى ئېگىزلىكىدىكى مەخپىي ئالچۇق ئىدى. ئاپىسىنىڭ سۆزلەشنى خالىمايدىغان مەخپىيەتلىكى بار. بولۇپ ئۆتكەن ئىشلارنىڭ يېرىمىنىلا سۆزلەپ بولدى قىلغىنىغا قارىمامسىز. دەنۇبرنىڭمۇ مەخپىيەتلىكى بار، لېكىن ئۇنىڭ مەخپىيەتلىكى بەكمۇ شېرىن، لاندىش گۈلىگە ئوخشاش خۇش پۇراق.

پائۇل . D كېلىشتىن ئىلگىرى سېس ئاشۇ ئاق كۆڭلەكنى كۆپ ئويلاپ كەتمەيتتى. ئۇ كەلگەندىن كېيىن سېس دەنۇبرنىڭ چۈشەندۈرۈشىنى ئويلاپ قالدى: پىلان. سېس پائۇل . D بىلەن بىللە بولغان تۇنجى كېچىدىن كېيىنكى سەھەردە دەنۇبرنىڭ ئاق كۆڭلەك توغرۇلۇق دېگەن ئاشۇ گېپىنى ئەسلەپ كۈلۈپ كەتتى. سېس ئون سەككىز يىلدىن بېرى تۇنجى قېتىم نەپسىنى قاندۇردى. شۇنداقلا پۈتۈن ئۆمرىدە پەقەت مۇشۇ قېتىملا شۇنداق بولغانىدى. سېس شۇنىڭدىن ئىلگىرى ۋە كېيىن ئازاب ـ ئوقۇبەتلەردىن قېچىش ئۈچۈن ئەمەس، ئازاب ـ ئوقۇبەتلەرگە يۈزلىنىش ئۈچۈن پۈتۈن تىرىشچانلىقىنى ئىشقا سالدى. «شېرىن ئۆي» دىن قېچىشتىن ئىبارەت پىلانى ئۇزۇل ـ كېسىل بەربات بولغاندىن كېيىن، يەنە بىر قېتىم قۇتراشنى ئويلاپمۇ باقمىدى.

پائۇل . D نىڭ يېنىدا ئويغانغان ئاشۇ ئەتىگىنى سېسنىڭ خىيالىغا قىزى نەچچە يىل بۇرۇن دېگەن ئاشۇ سۆز كىرىۋالدى. ئۇ دەنۇبر تەسۈرلەپ بەرگەن، يېنىدا تىزلىنىپ ئولتۇرغان نەرسىنى ئويلاپ قالدى. پائۇل . D نىڭ ئوچاق بېشىدا ئۆزىنى مەھكەم قۇچاقلىغاندىكى ئىشەنچ ۋە ئەسلىمىلىرىنىڭ ئېزىقتۇرۇشىنىمۇ ئويلاپ قالدى. ئاشۇنداق قىلىش توغرىمۇ؟

ئاشۇ ئەسلىمىلەرنى ئەسلەش ئورۇنلۇقمۇ؟ بىرەر نەرسىگە بېقىنىشقا بولامدۇ، يوق؟

سېس پائۇل . D نىڭ يېنىدا ئۇنىڭ پۇشۇلدىشىغا قۇلاق سېلىپ يېتىپ ئېنىق ئەسلىيەلمىدى. شۇ ۋەجدىن پەم بىلەن، ناھايىتىمۇ ئېھتىياتچانلىق بىلەن كارىۋاتتىن چۈشتى.

سېس ئۆزى دائىم كىرىپ گەپ قىلىدىغان، ئويلىنىدىغان ئاشۇ ياتاق ئۆيىدە تىزلىنىپ ئولتۇردى، كەيپىياتى بىردىنلا جانلىنىپ كەتتى. بېبىي ساگىسنىڭ نېمە ئۈچۈن رەڭگارەڭلىكە شۇنچىۋالا تەشنا بولغىنىنى چۈشەنگەندەك بولدى. يوتقاندىكى ئاپىلسىن رەڭلىك ئىككى پارچە ياماقتىن سىرت، ئۆي ئىچىدە ھېچقانداق رەڭ يوق ئىدى. ئۆيدىكى سىيداملىق كىشىنىڭ ئىچىنى سىقاتتى. ئۆينىڭ تېمى كۈل رەڭدە، پول سېرىق رەڭدە ئىدى. چىنە ـ قاچا تىزىلغان ياغاچ ئىشكاپ ئۆزىنىڭ ئەسلىدىكى رەڭگىدە ئىدى. پەردە ئاق رەڭدە، ئۆي ئىچىدىكى ئەڭ چوڭ بىسات بولغان تۆمۈر كارىۋات ئۈستىدىكى يوتقان كۆك رەڭلىك بىجى رەختى بىلەن قارا، قوڭۇر، كۈل رەڭلىك يۈڭ توقۇلمىلاردىن تىكىلگەنىدى. بۇ ھال تېجەشلىك ۋە ئاددىي ـ ساددىلىق ئۆزىدە ئىپادە قىلالايدىغان بارچە ئىمكانىيەتلەردىن بارلىققا كەلگەن غۇۋالىق ۋە مۇلايىملىق تۈسىنى ئۆزىدە جەم قىلغان. ئۆي ئىچىدىكى سىيدام مەنزىرە ئىچىدە يوتقانغا تىكىلگەن ئىككى پارچە ئاپىلسىن رەڭ ياماق جاراھەتتىكى تېتىكلىككە ئوخشاش ئاجايىپ بىر مەنزىرىنى شەكىللەندۈرگەن.

سېس قوللىرىغا ۋە كىيىمىنىڭ يېشىل رەڭلىك يېڭىگە قاراپ شۇلارنى ئويلايتتى: ئۆي ئىچىدىكى سىيدام مەنزىرە سەۋەبلىك ئۆزىنىڭ بېيىبىي ساگىسقا ئوخشاش بۇلار ئۈچۈن غەمگە پاتماسلىقى ھەقىقەتەنمۇ ئەقىلگە سىغمايدۇ. بۇنىڭدا بىر قەستەنلىك بار، دەپ ئويلايتتى ئۇ. چۈنكى، قىزىنىڭ قەبرە تېشى

ئۇستىدىكى ھال رەڭ دانچىلار ئۇنىڭ خاتىرىسىدىكى ئەڭ ئاخىرقى رەڭ ئىدى. شۇ ئىشتىن كېيىن ئۇ بەئەينى بىر مېكىيانغا ئوخشاش رەڭ تونۇماس بولۇپ قالغانىدى. ئۇ ھەر سەھەردە مېۋىلەرنى ئاقلاپ چىرايلىق شەكىلدە تىزىش، كۆكتات ۋە گۆش تەييارلاش قاتارلىق ئىشلارنى قىلاتتى، لېكىن ھازىر ئۇنىڭ ئەسلىمىسىدە بىرەر يېڭى ئالما ياكى سېرىق رەڭلىك كاۋىلارنىڭ ئىزناسىمۇ يوق؛ ھەر سەھەردە قۇياش نۇرى بىلەن ئۇچرىشىپ تۇرغان بولسىمۇ، بىرەر قېتىممۇ ئۇنىڭ نۇرلىرىغا زەن سېلىپ باقمىغان. سېپس بۇنداق قىلىشنىڭ ئورنىغا بىر كۈنى قىزىنىڭ قىپقىزىل قانلىرىنى كۆرگەندەك، يەنە بىر كۈنى قەبرە تېشىدىكى ھال رەڭ دانچىلارنى كۆرگەندەك ھېسسىياتتا يۈرەتتى. ئۇنىڭ ئۇچۇن بارلىق رەڭلەر مۇشۇ ئىككى خىل رەڭ بىلەنلا چەكلىنەتتى.

124 ـ نومۇرلۇق ئۆي ھەر دائىم كۈچلۈك ھېسسىياتقا تولۇپ تۇرىدۇ. سېپس ئۇچۇن ھەر قانداق چوڭ بالا ـ قازامۇ بەربىر ھېسابلىنىشى مۇمكىن. بىر چاغلاردا ئۇ ھەر ئەتىگىنى ئېتىزلىققا نەزەر سېلىپ باللىرىنى ئىزدەيتتى، ئېچىقلىق دېرىزىنىڭ ئالدىدا تۇرۇپ ئەتراپىدىكى چۆنلەرنىڭ گىزىلداشلىرىغمۇ پىسەنت قىلماستىن، بېشىنى سول تەرەپكە قىيسايتىۋالاتتى، كۆزلىرىنى ئوڭ تەرەپكە ئاغدۇرۇپ باللىرىنى ئىزدەيتتى. بۇلۇتلارنىڭ يول ئۇستىگە چۈشكەن سايىسى، قېرى ئايال، باغلاقسىز ھالەتتە تىكەن يەۋاتقان ئۆچكە قاتارلىق نەرسىلەرنىڭ ھەربىرى ئۇنىڭ كۆزىگە خوۋارد، ياق، بۇگلار بولۇپ كۆرۈنەتتى. سېپس بارا ـ بارا ئىزدىمەس بولدى. ئۇنىڭ خاتىرىسىدە باللىرىنىڭ ئون ئۇچ ياشلار ئەتراپىدىكى چىرايى غۇۋالىشىپ، چۈشىدە كۆرىدىغان بالا ۋاقىتتىكى ھالىتىلا قالغانىدى. ئۇ 124 ـ نومۇرلۇق ئۆينىڭ سىرتىنى چۈشەيتتى. ئۇنىڭ چۈشلىرى 124 ـ نومۇرلۇق ئۆينىڭ تېشىدا خالىغانچە ئايلىنىپ يۈرەتتى. ئۇ بەزىدە باللىرىنى چىرايلىق دەرەخلەرنىڭ

ئۇستىدە كۆرەتتى، ئۇلارنىڭ پۇتلىرى يوپۇرماقلار ئارىسىدا بىر كۆرۈنۈپ، بىر كۆرۈنمەي قالاتتى. بەزىدە ئۇلار قاقاھلاپ كۈلگىنىچە رېلىسنى بويلاپ يۈگۈرۈشۈپ يۈرەتتى. زىيادە خۇشاللىق بىلەن كۈلگەنلىكتىن سېسىنىڭ چاقىرغان ئاۋازىنى ئاڭلىمىغان بولسا كېرەك، ھەرگىزمۇ بېشىنى بۇراپ ئۇنىڭغا قارىمايتتى. سېس ئويغىنىپ كېتىپ ئۆزىنى ئۆيىدە كۆرەتتى. ئەينى چاغدا سودا پىرەنىكىنىڭ ئۇۋاقلىرى چېچىلغان ئاشۇ ئىشىك، قىزى يامىشىپ ئويناشىنى ياخشى كۆرىدىغان ئاق پەلەمپەي، بېيىبي ساگىس ئاياغ يايدىغان بۇلۇڭ، سوغۇق ساقلاش ئۆيىدىكى يەنە بىر دۆۋە ئاياغ، دەنۇبرنىڭ قولىنى كۆيدۈرۈپ قويغان مەش، شۇنداقلا ئۆيدە ھۆكۈم سۈرىدىغان شۇملۇق — ئۆي بۇلاردىن باشقا ھېچقانداق نەرسىنى سىغدۇرالمايدىغاندەك تۇراتتى. پائۇل . D كېلىپ بۇ يەرنى مالىماتاك قىلىپ، ئەرۋاھنى قوغلاپ چىقىرىۋەتكەندىن كېيىنلا ئۇنى سىغدۇرغۇدەك جاي چىقتى.

شۇڭلاشقا، ئۇ پائۇل. D كەلگەندىن كېيىنكى تۇنجى ئەتىگىنى ياتاق ئۆيدە تىزلىنىپ ئولتۇرۇپ، سىيدام ۋە مۇدھىشلىق قاپلىغان 124 ـ نومۇرلۇق ئۆيدىكى ئاشۇ ئىككى پارچە ئاپلېسىن رەڭلىق ياماق سەۋەبىدىن بىئارام بولدى.

ھەممىسى پائۇل . D نىڭ كاساپىتى. ئۇنىڭ ھېسسىياتى پائۇل . D نىڭ ھەمراھلىقىدا جانلىنىشقا باشلىدى. ئىشلار ئىلگىرىكى ھالىتىگە قايتتى: مەنسىزلىكە مەنسىزلىككە قاراپ تۇراتتى، ئىسسىقلىق قىزىقلىققا ئالماشقانىدى. دېرىزىنىڭ ئىچى ئۇشتۇمتۇت يېڭى مەنزىرىنى كۆتۈۋالغانىدى. يەنە تېخى پائۇل . D نىڭ ناخشا ئېيتىشقا ئامراق ئەر ئىكەنلىكىنى ئويلاپمۇ باقمىغان بولغىيتتىڭىز.

ئازغىنا گۈرۈچ، بىرئاز پۇرچاق،
گۆش يوق يەي دېسەڭ ئازراق.

ئەمگەك ئېغىر، جاپا كۆپ،
بولكا يەيسەن مايسىز ۋە قۇرغاق.

پائۇل. D ئورنىدىن تۇرۇپ ناخشا ئېيتقاچ، تۇنۇگۈن ئۇرۇپ – چاققان نەرسىلەرنى رەتلىگىلى تۇردى. ئۇ تۇرمىنىڭ ئەمگەك مەيدانىدا ۋە كېيىن ئۇرۇش دەۋرىدە ئۆگىنىۋالغان بىر نەچچە ناخشىنى ئېيتاتتى. بۇ ناخشىلار ھەرگىزمۇ «شېرىن ئۆي» دە زوق – شوخ بىلەن ئېيتىلمىدىغان شادىمان ناخشىلاردىن ئەمەس ئىدى.
ئۇنىڭ گېئورگىيەدىن ئۆگىنىپ كەلگەن ناخشىلىرى كىشىگە بەئەينى توكۇلدىتىپ مىخ قېقىۋاتقاندەك تۇيغۇ بېرەتتى.

رېلىستۇر، ياستۇقۇم رېلىس،
پويىز كېلىپ ئىدىيەمنى يانجارمىش.
ھاك ئادەمگە ئايلانسام ئەگەر
ئەتىرەت باشلىقىنىڭ كۆزىنى قۇياتتىم چوقۇم.
بەش سېنت مىس ياماق،
ئون سېنت كۇمۇش ياماق،
تاشلارنى چېقىشىمىز ۋاقىتنى يارماق.

بۇلار پەقەتلا قاملاشمىغان ناخشا بولۇشىغا قارىماستىن، ئۇستەلنىڭ پۈتىنى ئورنىتىش، دېرىزىلەرنى رېمونت قىلىش دېگەندەك ئىشلار بىلەن مەشغۇل بولۇۋاتقان پائۇل . D ئۇچۇن شۇنچىلىك يېقىملىق، جەزبىدار بىلىنەتتى.
ئۇ «شېرىن ئۆي» دە ئېيتىدىغان «سۇدىكى شۇرغان» دېگەن ناخشىنى ئېيتالماس بولۇپ قالغانىدى. شۇڭلاشقا ئۇ «غىك، غىك، غىك» قىلىپ غىڭشىپ يۇرۇپ، بىر جۇملە سۆز تاپسىلا ناخشىغا سېلىپ ئېيتاتتى. ناخشىلىرىدا ئادەتتە «يالاڭ ئاياغ قىز، ئانتېمىس، ئايغىمنى سالدۇر، شىلەپەمنى ئال» دېگەندەك گەپلەر كۆپ تەكرارلىناتتى.

بۇ سۆزلەر ئادەمنى بەكمۇ مەپتۇن قىلاتتى(ئايىغىمنى بەر، شىلەپىنى بەر). چۈنكى، ئۇ ئۆزىنىڭ ھەرقانداق بىر ئايال كىشى بىلەن بەك ئۇزاق تۇرۇپ كېتەلمىگە، ئۇچ ئاي ۋاقىت ئىچىدە ئىككى ئاي بىللە تۇرالمىغا ئىشەنمەيتتى. دېلاۋېردىن ئايرىلغاندىن بېرى، ئۇ بىرەر جايدا ئەڭ ئۇزاق بولغاندىمۇ تەخمىنەن شۇنچىلىك ۋاقىت تۇرالىغاندى(پائۇل . D ئىلگىرى دېلاۋېر ئىسمىلىك بىر توقۇمچىلىق ئىشچىسى بىلەن ئون سەككىز ئاي بىللە تۇرغان). ئۇنىڭدىن ئىلگىرى ئۇ گېئورگىيەنىڭ ئالفېرد دېگەن يېرىدە يەر ئاستىدا تۇرغانىدى. پەقەت تاش چاققىنى چىققاندىلا قۇياش نۇرىنى كۆرەلەيتتى. پائۇل. D تەييارلىقنى پۈختا قىلىپ ئۇ يەردىن قېچىپ كەتسىلا، ئۆزىنىڭ ئىشكەل سېلىنغان ھالەتتە ئۇخلاش، سىيىش، تاماق يېيىش ۋە بازغان ئۇرۇش قاتارلىق ئىشلارنى قىلىشتىن قۇتۇلدىغانلىقىنى بىلەتتى.

لېكىن، سېس ھەرگىزمۇ ئادەتتىكى ئۆيدىكى ئادەتتىكى بىر ئايال ئەمەس. ئۇ قىزىل نۇر بىلەن ئۇچراشقاندىلا، 124 ـ نومۇرلۇق ئۆيدىن باشقا دۇنيادىكى ھەرقانداق جايىنىڭ قاقاس زېمىن، تاقىر تاغدىن باشقا نەرسە ئەمەس ئىكەنلىكىنى ھېس قىلاتتى. ئالفېردتىن قاچقاندىن كېيىن پائۇل . D بەدىنىنىڭ ئەڭ چوڭ ئەزاسى بولغان كاللىسىنىڭ ناخشا ئېيتىش، تاماق يېيىش، يول مېڭىش ئۇچۇن ئىشلىتىدىغان ئازراق قىسمىدىن باشقىسىنى ئىشلەتمەي قۇلۇپ سېلىپ قويدى. ئۇنىڭ ئاز ـ تولا ئۆي ئىشى قىلىشتىن، سېس بىلەن يېقىنچىلىق قىلىشتىن باشقا ئارتۇق ئارزۇلىرى يوق. ئەگەر ئۇ باشقىنى ئويلاشقا كاللىسىنى ئىشلەتسە، خاللىنىڭ چىرايى ۋە سېكسونىڭ قاقاھلاپ كۈلۈشلىرى ئۇنى ئىسكەنجىگە ئېلىۋېلىشى، يەر ئاستى تۇرمىسىدىكى تىترەشلىرىنى ئەسلەپ كېتىشى تۇرغانلا گەپ. تاش چېقىش مەيدانىدا قۇياش نۇرى ئاستىدا ئېغىر ئەمگەك قىلغاندىلا، ئۇنىڭ قولىدا تۆمۇر بازغان بولغانلىقى ئۈچۇن،

كامېردا ياتقان چېغدىكىدەك تىترىمەيتتى. تۇرمىنىڭ قەپىسى «شېرىن ئۆي» ئويۇنىيالمىغان رولنى ئويۇنىدى؛ ئېشەكتەك ئىشلەپ، ئىتتەك ياشاشلارمۇ ئويۇنىيالمىغان رولنى ئويناپ ئۇنى سارايغ قىلىپ قويغىلى تاس قالدى.

كېيىن ئۇ ئوخشۇ ئىشتاتىغا باردى، سىنسىننىاتىغىمۇ باردى. ئۇ خالىلى ساگىسىنىڭ ئاپىسىنىڭ ئۆيى ئالدىدا تۇرغان چاغدا، ئۆزىنىڭ كۆرمىگەن كۈنى، قىلمىغان ئىشى قالمىغانلىقىنى ئويلىدى. ئۇ ئۆزى بۇزۇۋەتكەن دېرىزىنىڭ كېشىكىنى رېمونت قىلىۋاتقان چاغدىمۇ، بېشىغا ياغلىق چەگمىگەن، پۇتلىرى يالىڭاچ، ئۆينىڭ كەينى تەرىپىدىن چىقىپ كەلگەن خالىلىنىڭ خوتۇنىنىڭ تېخىچە ھايات ئىكەنلىكىنى بىلگەندىكى خۇشاللىقىنى تىلى بىلەن ئىپادىلەپ بېرەلمەيتتى.

— مەن سىرتتىن قىلغۇدەك ئىش تاپسامىكىن دەپ ئويلاۋاتىمەن، سىز چىچۇ؟

— قىلغۇدەك جىق ئىش يوق. ھەممىسى دەريا بىلەن چوشقىغا مۇناسىۋەتلىك ئىشلار.

— ھىم، مەن ئەزەلدىن سۇ ئۈستىدە ئىشلەپ باقمىغان، لېكىن ئۆزۈمگە ئوخشاش ھەرقانداق ئېغىر نەرسىنى يۆتكىۋېتەلەيمەن. چوشقىمۇ بۇنىڭ سىرتىدا ئەمەس.

— بۇ يەرنىڭ ئاق تەنلىكلىرى كېنتاكىلىقلاردىن كۈچتۇڭگۇر، شۇنداقتىمۇ ئۇرۇنۇپ كۆرۈڭ قېنى.

— ئۇرۇنۇپ كۆرۈشۈم ئېنىق، مەسىلە نەگە بېرىپ ئۇرۇنۇپ بېقىشىمدا. سىزچە بۇ يەردە ئۇرۇنۇپ باقسام بولارمۇ؟

— بەك قالتىس بولىدۇ.

— قىزىڭىز دەنۇبرىنىڭ ئوي ـ خىيالى باشقىچىرەك تۇرىدۇ.

— نېمىشقا بۇنداق دەيسىز؟

— ئۇ دائىم بىرسىنى كۈتۈۋاتقانىدەكلا. لېكىن، ئۇنىڭ كۈتۈۋاتقىنى مەن ئەمەس.

— بۇنىڭ قانداق ئىش ئىكەنلىكىنى بىلمەيمەن.

— ھەم. نېمە بولۇشىدىن قەتئىينەزەر، ئۇ مېنى ئۆزىگە كاشىلا بولدى دەپ ئويلايدۇ.

— ئۇنىڭدىن ئەنسىرىمەك. ئۇ ياخشى قىز. كىچىكىدىنلا شۇنداق.

— شۇنداقمۇ؟

— ھەم، ئۇنىڭ ئىش تېرىشى مۇمكىن ئەمەس. كۆرمىدىڭىزمۇ، مەن تونۇيدىغان ھەممە كىشىلەر ئۆلۈپ تۈگىدى. ئۆلدى. بىراق، ئۇنىڭغا ھېچ ئىش بولمىدى. مېنىڭ دەنۇبۇرىمغا ھېچ ئىش بولمىدى. مەن ئۇنىڭغا ئېغىرئاياغ ۋاقتىمدا پەقەتلا بولالماي قالدىم، ئۇمۇ بولالماي قالدى. بىراق، ئۇ تاغ تەرەپتىن بىر ئاق تەنلىك قىزنىڭ يېنىمىزغا كېلىشىگە سەۋەب بولدى. بۇ يارەمنى سىز ئويلاپمۇ خىيالىڭىزغا كەلتۈرەلمەيسىز. كېيىن «مۇئەللىم» بىزنى تېپىۋالدى، قانۇندىن پايدىلىنىپ بىزنى بۇ يەرگە پالىغۇزدى.

— «مۇئەللىم» سىزنى تېپىۋالدى؟

— خېلى ئاۋارە بولغان بولسىمۇ تېپىۋالدى. ئاخىر تېپىۋالدى.

— سىزنى قايتۇرۇپ ئېلىپ كەتمەپتۇ ـ دە؟

— ياق. قايتىپ كەتمىدىم. كىمنىڭ كىمنى تېپىۋالغىنى بىلەن كارىم بولمىدى. ئۇ يەرگە قايتىپ كېتىشتىن باشقا قانداقلا تۇرمۇش بولسا بولىۋېرەتتى. مېنى تۇرمىگە سولىدى. دەنۇبۇر كىچىك بالا بولغانلىقى ئۈچۈن، ئۇمۇ مەن بىلەن بىللە تۇرمىگە كىردى. ئۇ يەرنىڭ چاشقانلىرى ھەممىلا نەرسىنى غاجىلايدىكەن، پەقەت ئۇنىلا غاجىمىدى.

پائۇل . D گەۋدىسىنى بۇرىدى. ئۇنىڭ بۇ توغرۇلۇق كۆپرەك ئاڭلىغۇسى بار ئىدى. لېكىن، تۇرمە توغرىسىدىكى گەپلەر ئۇنىڭغا گېئورگىيەدىكى ئالفېردنى ئەسلىتىپ قويدى.

— ماڭا ئازراق مىخ لازىم. ئەتراپتا مىخ ئۆتنە بېرىپ تۇرغۇدەك كىشى چىقامدۇ؟ ياكى شەھەرگە بىر كىرىپ چىقىشىم

كېرەكمۇ؟

ــ شەھەرگە كىرىسىڭىز بولامدىكىن. سىزگە باشقا نەرسىلەرمۇ لازىم بولۇپ قېلىشى مۇمكىن.

بىر كىچە ئۆتەر ـ ئۆتمەيلا ئۇلار ئەر ـ خوتۇنلاردەك پاراڭلىشىشقا باشلىدى. ئۇلار مۇھەببەت ۋە قەسەم بېرىشلەردىن بىراقلا ئاتلاپ ئۆتۈپ، «مۇشۇ يەردە ئىش تاپسىڭىز ياخشى بولامدىكىن» گە چۈشكەنىدى.

سېس كەلگۈسى دېمەك قىينىچىلىقلارنى ئۆتمۈشكە قويۇپ قويۇش دېگەنلىك، دەپ بىلەتتى. ئۇ ئۆزى ۋە دەنۇېر ئىككىسى جەزملەشتۈرگەن «ياخشى تۇرمۇش» ھەرگىزمۇ باشقا شەكىلدىكى تۇرمۇش بولسا بولمايتتى(بۇ يەردىكى باشقا تۇرمۇش «شېرىن ئۆي»دىكى قۇللۇق تۇزۈمىنى كۆرسىتىدۇ).

پائۇل . D «باشقا شەكىلدىكى تۇرمۇشتىن» سېسىنىڭ كارىۋىتىغا كەلگەنىدى. بۇمۇ بىر ياخشى تۇرمۇش ئەمەسمۇ. شۇنىڭدىن باشلاپ ئۇنىڭ كاللىسىنى ئۇنىڭ بىلەن بىللە ئۆتۈش كېرەكمۇ ياكى ئۇنىڭسىز ئۆتۈش كېرەكمۇ، دېگەن ئوي ئىسكەنجىگە ئېلىۋالغانىدى. دەنۇېرغا كەلسەك، سېسىنىڭ ھېلىغىچە دەنۇېرنى كۈتۈپ تۇرغان ئۆتمۈشتىن دەنۇېرنى قۇتقۇزۇش مەسئۇلىيىتى بار. بۇ ھەممىدىن مۇھىم بىردىنبىر ئىش.

سېس هەم خۇشاللىق، هەم بىئارام‌لىق ئىچىدە ياتاق ئۆيدىن ۋە دەنۇبرنىڭ ئەلەسلەرچە قارىشىدىن ئۆزىنى چەتكە ئالدى. ئۇنىڭچە بولغاندا، تۇرمۇش مۇشۇنداق بولغان تەقدىردىمۇ، بۇنداق قىلىشنى ئۇنۇملۇك ئۇسۇل دېگىلى بولمايتتى. دەنۇبر ئەمدى ئۇلارنىڭ ئىشىغا قەتئىيلىك بىلەن ئارىلاشتى. ئۇچىنچى كۈنى تۈزۈت قىلىپ ئولتۇرماستىن پائۇل .D دىن بۇ يەردە يەنە قانچىلىك تۇرىدىغانلىقى توغرۇلۇق سورىدى.

دەنۇبرنىڭ گېپىدىن بىئارام بولغان پائۇل.D نىڭ ئەتىگەنلىك تاماقنى يېيىشكىمۇ رايى بارمىدى. قەھۋە ئىستاكانى يەرگە چۈشۈپ كېتىپ، يانتۇ پولدا غىلدىرلاپ مېڭىپ كەتتى.

«غولدۇر ـ غولدۇر» پائۇل.D ئۆزى تەرەپكە بۇسۇپ كېلىۋاتقان بالايىئاپەتكە قاراپمۇ قويمىدى.

ـــ دەنۇبر، نېمە بولدى سىزگە؟ ـــ سېس ئوڭايسىزلانغاندىن بەكرەك ئاچچىقلانغان قىياپەتتە قىزىغا قارىدى.

ـــ ئەمدى يولۇمغا ماڭسام بولمىدىغان ئوخشايدۇ، ـــ پائۇل .D ساقلىنى سىلاپ قويۇپ شۇنداق دېدى.

ـــ بولمايدۇ! ـــ سېس ئاۋازىنىڭ يۇقىرى چىقىپ كەتكىنىدىن ئۆزىمۇ چۆچۈپ كەتتى.

ـــ ئۇ ئۆزىنىڭ نېمىگە ئېھتىياجلىق ئىكەنلىكىنى بىلىدۇ، ـــ دېدى دەنۇبر.

ـــ لېكىن، سىز بىلمەيسىز، ـــ دېدى سېس، ـــ سىز

ئۆزىڭىزنىڭ نېمىگە ئېھتىياجلىق ئىكەنلىكىنىمۇ بىلمەيسىز. ئەمدى سىزدىن يەنە بىرەر ئېغىز گەپ ئاڭلىغۇم يوق.

— مەن پەقەت سوراپ باقتىم شۇ.

— ئاغزىڭىزنى يۇمۇڭ! چىقىپ كېتىڭ. باشقا ياققا چىقىپ كېتىڭ.

دەنۇبر تەخسىسىنى كۆتۈرۈپ شىرەدىن تۇردى. تەخسىگە بىر پارچە توخۇ تۆشى ۋە بىرنەچچە بولكىنى سېلىپ چىقىپ كەتتى. پائۇل .D يەرگە ئېڭىشىپ، تۆكۈلۈپ كەتكەن قەھۋەنى كۆك قول ياغلىقى بىلەن سۈرتۈشكە تەمشەلدى.

— مەن سۈرتۈۋېتەي، — سېپس دەرھال ئورنىدىن تۇرۇپ مەش تەرەپكە ماڭدى. مەشنىڭ كەينىگە ھۆل، نەم، قۇرغاق بولۇپ نەچچە پارچە لاتا ئېسىلغانىدى. سېپس ئۇنىدىمەستىن شىرەنى سۈرتۈپ، ئىستاكاننى ئالدى. ئاندىن پائۇل .D غا يەنە بىر ئىستاكان قەھۋە قۇيۇپ، ئۇنىڭ ئالدىغا ئاستاغىنا قويدى. پائۇل .D ئىستاكانغا چېكىپ قويۇپ، بىر ئېغىزمۇ گەپ قىلماستىن ئولتۇردى. ئۇنىڭغا بىر ئېغىز «رەھمەت» دەپ قويۇشمۇ ئورۇنلىماق تەس بولغان ۋەزىيەتتە، قەھۋە بولسا قوبۇل قىلغىلى بولمايدىغان سوۋغىدەك بىلىنمەكتە ئىدى.

سېپس ئورۇندۇقىغا قايتىپ كېلىپ، بىر ھازاغىچە ئۇندىمەستىن ئولتۇرۇپ كەتتى. ئاخىرىدا بۇ تىمتاسلىقنى ئۆزى ئاخىرلاشتۇرۇشى كېرەكلىكىنى تونۇپ يەتتى.

— مەن ئۇنى ھەرگىزمۇ بۇنداق تەربىيەلىمىگەن.

پائۇل .D ئىستاكاننى چېكىپ قويدى.

— ئۇنىڭ قىلىقىدىن بەكلا چۆچۈدۈم. سىزگە ئوخشاشلا كۆڭلۈم ئازار يېدى.

پائۇل .D سېپسقا قارىدى:

— ئۇنىڭ سوئالىنىڭ تارىخى بارمۇ؟

— تارىخى؟ بۇ نېمە دېگەن گەپ؟

— مەن دېمەكچى، ئۇ مەندىن ئىلگىرىكى كىشىلەردىنمۇ

مۇشۇنداق سورىغانمىدى ياكى شۇنداق دەپ سورىغۇسى كېلەمتى؟
سېس ئىككى مۇشتۇمىنى تۇگۈپ، كاسىسىنىڭ ئاستىغا باسۇرۇپ ئولتۇردى.
— سىز ئۇنىڭغا ئوخشاشلا ئەسكى ئىكەنسىز؟
— بولدى، سېس.
— ياق، مەن دەيمەن، مەن.
— مېنىڭ نېمە مەقسەتتە دېگەنلىكىمنى سىز بىلىسىز؟
— بىلىمەن، لېكىن مەن بۇنداق سوئالدىن بىزار.
— ئاھ، ئەيسا، — پائۇل .D شۇنداق دەپ غودۇڭشىدى.
— كىم؟ — سېسىنىڭ ئاۋازى يەنە يۇقىرى چىقىپ كەتتى.
— ئەيسا ! مەن ئەيسا دېدىم. ئەمدىلا ئولتۇرۇپ ئاغزىم تاماققا بارا ـ بارماي ئىككى قېتىم تىل ـ دەشنەمگە سازاۋەر بولدۇم. بىر قېتىملىقى بۇ يەردە تۇرۇپ قالغانلىقىم ئۈچۈن؛ يەنە بىر قېتىملىقى نېمىشقا دەشنەم ئىشتىدىغانلىقىمنى سورىغىنىم ئۈچۈن.
— ئۇ سىزنى تىللىمىدى.
— تىللىمىدى؟ ماڭا شۇنداق بىلىندى.
— گېپىمنى ئاڭلاڭ. ئۇنىڭ ئۈچۈن سىزدىن كەچۈرۈم سورايمەن. مەن راستلا...
— سىزنىڭ سورىغىنىڭىز ھېساب ئەمەس. ۋاكالىتەن كەچۈرۈم سوراش ھېچنېمىگە ھېساب ئەمەس. ئۇ ئۆز ئاغزى بىلەن كەچۈرۈم سورىسۇن.
— ئۇنداقتا، مەن ئۇنى كەچۈرۈم سورىغۇزالايمەن، — سېس شۇنداق دەپ ئۇھ تارتتى.
— مېنىڭ بىلمەكچى بولغىنىم، ئۇ سورىغان سوئال سىزنىڭ كاللىڭىزدىمۇ بارمۇ؟
— ئاھ ! ۋاي ياق. ئۇنداق ئەمەس، پائۇل .D. مەن ھەرگىزمۇ ئۇنداق ئويلىغىنىم يوق.
— دېمەك، ئۇنىڭ كاللىسىدا بىر خىيال، سىزنىڭدەك باشقا

بىر خىيال بار ئىكەن ـ دە؟

ـــ مېنى كەچۈرۈڭ. لېكىن، مەن ئۇنىڭدىن بۇ توغرۇلۇق بىر ئېغىزمۇ يامان گەپ ئاڭلاپ باقمىغان. ئۇنىڭ ئەدىپىنى بېرىمەن. سىزنىڭ كارىڭىز بولمىسۇن.

«بەك خەتەرلىك، ـــ دەپ ئويلىدى پائۇل . D، ـــ ئىلگىرى قۇل بولغان بىر ئايالغا نىسبەتەن بىرەر نەرسىنى بۇنچىۋالا ياخشى كۆرۈپ كېتىش بەك خەتەرلىك، بولۇپمۇ ئۆزىنىڭ قىزىنى بۇنچىۋالا ياخشى كۆرۈپ كېتىش.» ئەڭ ياخشى ئامالنى پائۇل . D بىلىدۇ: ئازراقلا ياخشى كۆرۈپ قويۇش كېرەك. ھەرقانداق نەرسىنى ئازراقلا ياخشى كۆرۈپ قويۇش كېرەك. شۇنداق بولغاندا، ياخشى كۆرۈلگۈچى ئۆزىنى چەتكە تارتقاندا، ياخشى كۆرگۈچى كېيىنكىسى ئۈچۈن مۇھەببىتىنىڭ يەنە بىر قىسمىنى قالدۇرۇپ قويالايدۇ.

ـــ نېمە ئۈچۈن؟ سىز نېمە ئۈچۈن ئۇنىڭغا ۋاكالىتەن مەندىن كەچۈرۈم سورىماقچى بولىسىز؟ ئۇ بويىغا يېتىپ بولدى.

ـــ ئۇنىڭ قانداق بولغانلىقى بىلەن كارىم يوق. بويىغا يېتىش بىر ئانىغا نىسبەتەن ھېچنېمىگە ھېسساب ئەمەس. بالا دېگەن بەربىر بالا. ئۇلار چوڭ بولىدۇ، قېرىيدۇ. بويىغا يەتتى دېگەن نېمە گەپ؟ مەن ئۈچۈن بويىغا يېتىش ھېچنېمىگە ھېساب ئەمەس.

ـــ ئۇنىڭ بويىغا يەتكەنلىكى ئۇنىڭدىن ھەممە ئىشلىرىغا مەسئۇل بولۇش كېرەكلىكىنى تەلەپ قىلىدۇ. سىز ھەر دائىم ئۇنى قوغدىيالمايسىز. سىز دۇنيادىن كەتكەندە ئۇ قانداق قىلىدۇ؟

ـــ ھېچقانداق قىلمايدۇ! ھايات ۋاقتىمدا ئۇنى قوغدايمەن، ئۆلگەندىن كېيىنمۇ شۇنداق بولىدۇ.

ـــ بولدى، دەيدىغان گېپىم قالمىدى، مەن تەسلىم بولدۇم، ـــ دېدى پائۇل . D.

ـــ شۇنداق ئىش، پائۇل . D، سىزگە بۇنىڭدىنمۇ ياخشى

چۈشەندۈرۈپ بېرەلمەيمەن. ئىشلار مانا مۇشۇنداق. مېنىڭ باشقا تاللىشىم يوق.

— مۇشۇنداق بولسا توغرا بولىدۇ. مەن سىزنىڭ تاللىشىڭىزنى تەلەپ قىلمايمەن، ھېچكىم سىزدىن بۇنى تەلەپ قىلمايدۇ. مەن سىزگە ... مەن سىزنى بۇ يەردە مەن پاتقۇدەك جاي بەرسىكەن، دەپ ئويلايمەن.

— ئۇمۇ مەندىن سوراۋاتىدۇ.

— سىز ئۆزىڭىزنى قاچۇرۇپ بولالمايسىز. ئۇنىڭغا ئېيتىشىڭىز كېرەك، ئۇنىڭغا بۇنىڭ ئۆزىدىن كېچىپ باشقىلارنى تاللاش ئەمەس، ئىككىڭلارنىڭ بىرلىكتە بىراۋ ئۇچۇن تۇرىدىغانغا جاي چىقىرىپ بېرىش ئىكەنلىكىنى ئېيتىڭ. سىز بۇلارنى دېيەلەيسىز. بايىقىدەك ئويلىغان بولسىڭىز، بەربىر مېنىڭ ئاغزىمنى توسۇۋالالمايدىغانلىقىڭىزنى بىلىپ قېلىڭ. مەن ھەرگىزمۇ ئۇنىڭغا زىيانكەشلىك قىلمايمەن، قولۇمدىن كېلىشىچە ئۇنىڭغا ياخشى قاراشقا تىرىشىمەن. بىراق، ئۇ بىغەرەزلىك قىلسا، ئۇ ھالدا ھېچكىمنىڭ مېنى ئاغزىڭنى يۇم دېيىشىگە يول قويمايمەن. بۇ يەردە تۇرۇشۇمغا قوشۇلسىڭىز، ئاغزىمنى يۇمۇشۇمغا ھېرىس بولمىغايسىز.

— بەلكىم شۇنداق قىلىشىم كېرەكتۇ.

— قانداق؟

— بىز ياخشى ئۆتەلەيمىز.

— مىجەزىمىزچۇ؟

— مەن بىراۋنىڭ ئىچىگە كىرىپ چىقالمايمەن.

— سېپس، دەنۇھر ئىككىڭلار بىلەن بىللە تۇرسام، سىز خالىغان يېرىڭىزگە بارالايسىز، سەكرىگۈڭىز كەلسە سەكرەيسىز، مەنمۇ سىزگە ئەگىشىپ سەكرەيمەن، قىزچاق. يىقىلىپ چۈشەي دېسىڭىز يۆلىۋالىمەن. قانچىلىك ماڭىمەن دېسىڭىز شۇنچىلىك ماڭالايسىز. مەن سىزنىڭ ئوشۇقىڭىزنى ئۇۋۇلاپ قويىمەن، سىزنىڭ يەنە ماڭالىشىڭىزغا كاپالەتلىك قىلىمەن. ھەرگىزمۇ

ماڭا تۇرار جاي كېرەك بولغانلىقى ئۈچۈن بۇنداق دەۋاتقىنىم يوق، ماڭا كېرەكلىك نەرسە بۇ ئەمەس. ئۆزۈمنىڭ بىر يولۇچى ئىكەنلىكىمنى سىزگە ئېيتتىم. لېكىن، مەن ئۇدا يەتتە يىل سىز تەرەپنى نىشانلاپ يۆتكەلدىم. بۇ رايوندا ئۇياقتىن ـ بۇياققا يۆتكىلىپ تۇردۇم: شىمالدىكى، جەنۇبتىكى ئىشتاتلارغا، غەربتىكى، شەرقتىكى ئىشتاتلارغا يۆتكىلىپ يۈردۇم، نامسىز جايلارغىمۇ باردىم، لېكىن ئۇ يەرلەردە ئۇزاق تۇرمىدىم. مەن بۇ يەرگە كېلىپ كاردور ئالدىدا سىزنى ساقلاپ ئولتۇرغان چېغىمدا، مەن بۇ يەرنى دەپ ئەمەس، سىزنى دەپ كەلگەنلىكىمنى ھەقىقىي ھېس قىلدىم. بىز بىرلىكتە يېڭى دۇنيا ياراتمىز، قىزچاق، يېڭى دۇنيا.

— بىلمەيمەن. مەن بىلمەيمەن.

— بۇ ئىشنى ماڭا تاپشۇرۇڭ. قانداق بولىدىغانلىقىغا دىققەت قىلىڭ. ئەگەر سۆزلىرىمگە قوشۇلمىسىڭىز، ھازىرچە جاۋاب بەرمەڭ. بىز ئاۋۋال قانداق بولىدىغانلىقىنى كۆتەيلى، بولامدۇ؟

— بولىدۇ.

— سىز ئۇنى ماڭا تاپشۇرۇپ بەرمەكچىمۇ؟

— شۇنداق، بىر قىسمىنى.

— بىر قىسمىنى؟ ياخشى بولدى. ئاۋۋال سىزگە بىر قىسمىنى بېرەي. شەھەردە پەيشەنبە كۈنى، يەنى ئەتە كارنىۋال بايرىمى ئۆتكۈزۈلىدۇ، مەخسۇس نېگىرلار يىغىلىدۇ. يېنىمدا ئىككى سوم پۇل بار. مەن، دەنۋېر، سىز ئۇچىمىز بېرىپ خەجلەپ تۇگىتىۋېتەيلى. سىزچە قانداق؟

سېپىس «ياق» دېدى. ئۇ شۇنداقمۇ دېدى (ئەگەر ئۇ ئەتە غوجايىنىدىن بىر كۈنلۈك رۇخسەت سورىسا، ئۇ نېمە دەر)، ئېغىزىدا بۇنداق دېگىنى بىلەن، كۆڭلىدە كۆزلىرى ئۇنىڭ يۈزىگە تىكىلىشىنى نەقەدەر ياخشى كۆرىدىغانلىقىنى ئېتىراپ قىلىپ تۇراتتى.

پەيشەنبە كۈنى. چېكەتكىلەر چىرىلدايتتى. چۈشتىن بۇرۇن سائەت ئون بىر بولغان چاغ، زېمىن راسا قىزىغاندى. سېسىنىڭ كىيىۋالغان كىيىمى ئىسسىق ھاۋا بىلەن قوشۇلۇپ ئۇنى تېخىمۇ بىئارام قىلغىلى تۇردى. بىراق، بۇ ئۇنىڭ ئون سەككىز يىلدىن بېرى تۇنجى قېتىم ئاممىۋى سورۇنغا قاتنىشىشى بولغانلىقتىن، سېسنى قانچىلىك بىئارام قىلسۇن، ئۆزى ياخشى كۆرىدىغان بۇ كۆڭلەكنى كىيىۋېلىشىم كېرەك، دەپ ئويلايتتى. سېس شىلەپە كىيىۋالغاندى، شىلەپە كىيىشنىڭ ئەلۋەتتە زۆرۈرىيىتى بار. سېسنىڭ ئىشقا ماڭغان كىشىلەردەك بېشىنى ئورىۋالمىغان جونىس خانىمنى ياكى ئېللانى ئۇچراتقۇسى يوق. سېسنىڭ ئۇچىسىدىكى ساپ يۇڭ رەختتىن تىكىلگەن تۇگمىلىك كۆڭلەكنى بېيبىي ساگېسنى ياخشى كۆرىدىغان ھېلىقى بودۇېن خانقىز مىلاد بايرىمىلىق سوۋغات سۇپىتىدە بېيبىي ساگېسقا ھەدىيە قىلغاندى. دەنۋېر بىلەن پائۇل . D بۇ كۈندە ئالاھىدە كىيىم كىيىشنىڭ ھېچقانداق زۆرۈرىيىتى يوق، دەپ ئويلىغانلىقتىن، ئۆزلىرىنىڭ ئادەتتىكى كىيىملىرى بىلەنلا چىققاندى. ئىسسىتىپ بىئارام قىلىۋېتىدىغان كىيىملەرنى كىيمىگەنلىكتىن، ئۇ ئىككىسى ئۆزىنى سېسقا قارىغاندا راھەتردەك ھېس قىلدى. دەنۋېرنىڭ شىلەپىسى مۇرىسىگە تېگىپلا تۇراتتى؛ پائۇل . D جىلىتكىسىنىڭ ئالدىنى ئېچىۋېتىپ، كۆڭلىكىنىڭ يېڭىنى جەينىكىگىچە تۇرىۋالغان، ئۇچىسىغا چاپان كىيمىگەندى. ئۇلار بىر ـ بىرىنى قولتۇقلىۋالمىغان بولسىمۇ، لېكىن سايىلىرى بىر ـ بىرى بىلەن جىپسلىشىپ كەتكەندى. سېس سول يېنىغا قاراپ قويدى، ئۇچەيلەن چاڭ ـ توزاندىن ئۆتكۈچە سايىلىرى قولتۇقلىشىۋالدى. بەلكىم پائۇل . D نىڭ دېگىنى توغرىدۇ. بىر خىل تۇرمۇش. سېس ئۇچ سايىنىڭ قول تۇتۇشۇپ مېڭىۋاتقاندىكى ھالىتىنى كۆرۈپ، ئۆزىنىڭ چېركاۋغا باردىغاندەك ياسىنىۋالغان تۇرقىدىن خىجىل بولدى. ئەتراپىدىكى كىشىلەر ئۇنى ئىككى قەۋەتلىك ئۆيدە تۇرغانلىقىدىن ئۆزىنى

چوڭ تۇتۇپ، باشقىلارغا ئوخشاپ قالماي، دەپ مۇشۇنداق ئالاھىدە كىينىۋالدى؛ ھېچكىم بېشىدىن كەچۈرۈپ باقمىغان، بېشىغا كەلگەن كىشى ھەرگىزمۇ بەرداشلىق بېرەلمەيدىغان ئىشلارنى بېشىدىن كەچۈرۈپ، بەرداشلىق بېرىپ ياشاپ كېلىۋاتقانلىقى ئۈچۈن كۆپچىلىككە ئۆزىنىڭ قەتئىي بوشاشمايدىغان قەيسەر ئايال ئىكەنلىكىنى بىلدۈرۈپ قويۇش ئۈچۈن ئالاھىدە بولىۋالدى، دەپ ئويلايتتى. دەنۇبر سېسىنىڭ ياسىنىپ ـ تارىنىش تەكلىپىنى رەت قىلدى، سېس قىزىنىڭ چېچىنى ئۆرۈش ئاۋارىچىلىكىدىن قۇتۇلغانلىقى ئۈچۈن خۇشال ئىدى. لېكىن، دەنۇبر ئاردىكى كەيپىياتنى ياخشىلاش ئۈچۈن ھەرقانداق شەكىلدىكى تىرىشچانلىق كۆرسىتىشنى خالىمايتتى. دەنۇبر ئۆزى خالىمىغان ھالدا بۇ يەرگە كېلىشكە قوشۇلغانىدى. ئۇ «قېنى، مېنى قانداق خۇشال قىلارسىلەركىن، كۆرۈپ باقاي» دەپ ئويلايتتى. پائۇل . D خۇشال ئىدى. ئۇ يىگىرمە ئىنگلىز چىسى دائىرىدە ئۈچرىغان ھەربىر ئادەم بىلەن سالاملىشاتتى، قاغىلارنىڭ قاقىلدىشىغا جاۋاب قايتۇراتتى، سولىشىپ قالغان گۈللەرنى پۈرايتتى. ئۇلار مەيلى نېمە ئىشلارنى قىلسۇن، دەنۇبر پېشانىسىدىكى تەرلەرنى سۈرتكەندە مېڭىشتىن توختاپ ئايىغىنىڭ بوغقۇچىنى ئەتكەندە بولسۇن ياكى پائۇل . D تاشلارنى تەپكەچ كېتىۋېتىپ قولىنى سوزۇپ بىر ئايالنىڭ دولىسىدىكى بالىنىڭ مەڭزىنى چىمدىغاندا بولسۇن، ئۇلارنىڭ سول تەرىپىدە قىيپاش تۇرغان سايە باشتىن ـ ئاخىر بىر ـ بىرىدىن ھەرگىز نېرى كەتمىدى. بۇنىڭغا سېستىن باشقا ھېچكىم دىققەت قىلمىدى. سېس بۇنى بىر ياخشىلىقنىڭ ئالامىتى، دەپ ئويلاپ، قەدىمىنى توختىتىپ سايىلەرگە قايتا ـ قايتا قارىدى. بىر خىل تۇرمۇش. بەلكىم شۇنداقتۇ.

ياغاچ ساقلاش مەيدانىنىڭ رېشاتكىلىرى ئەتراپىدىكى ئەتىرگۈللەر سولىشىپ كەتكەنىدى. ئۇلارنى ياغاچ كېسىش ئۇستىسى يىگىرمە يىل ئىلگىرى بەلكىم ئۆزى ئىشلەيدىغان يەرنى كۆركەملەشتۇرۇش، ياغاچلارنى كېسىپ نابۇت قىلغاندىكى

جىنايەتكار تۇيغۇدىن قۇتۇلۇش ئۈچۈن تىككەن بولغىيتتى. ئۇ گۈللەرنىڭ ناھايىتى تېز سۇرئەتتە ئۆسۈپ بۇك ـ باراقسانلىشىپ كەتكىنىدىن ھەيران قالغانىدى. گۈللەر ياغاچ ساقلاش مەيدانىنىڭ رېشاتكىلىرىنى بۇككىدە ئورۇالغان، ياغاچ ساقلاش مەيدانىنىڭ يېنىدىكى ئېتىزلىق ياغاچ ساقلاش مەيدانىدىن ئايرىلىپلا كەتكەنىدى. ئۆيى يوق سەرگەردان كىشىلەرنىڭ ھەممىسى ئاشۇ يەردە كېچىنى تاڭغا ئۇلايتتى؛ بالىلار چۈرقىرىشىپ يۈگۈرۈپ يۈرۈشەتتى؛ سېرىكچىلەر بۇ يەرگە يىلدا بىر قېتىم كېلىپ كەپىلىرىنى تەكشىتەتتى. ئەتىرگۈللەر قۇرۇغانسېرى، ئۇلارنىڭ خۇش ھىدلىرى ئەتراپقا بارغانچە تارقىغىلى تۇردى. كارنىۋال بايرىمىغا قاتناشقان ھەممە كىشى قۇرۇشقا باشلىغان ئەتىرگۈللەرنىڭ ھىدى ئارىسىدا يۇرمەكتە. بۇ پۇراق بەزىدە ئۇلارنىڭ بېشىنى قايدۇرۇپ، ئۇسسىتىدىغان بولسىمۇ، بۇ ھال مەيدانغا توپلىشىش ئۈچۈن ئايىغى ئۇزۇلمەستىن كېلىۋاتقان نېگىرلارنىڭ قىزغىنلىقىنى بوشاشتۇرالمايتتى. ئۇلارنىڭ بەزىلىرى يول ياقىسىدىكى ئوت ـ چۆپلەرنى بېسىپ ماڭاتتى، بەزىلىرى يولنىڭ قاپ ئوتتۇرىسىدا ئىرغاڭشىپ كېتىۋاتقان يوغان ھارۋىنىڭ چاڭ ـ توزانلىرىدىن ئۆزىنى چەتكە ئېلىشاتتى. ھەممە كىشىنىڭ پائۇل . D غا ئوخشاشلا كەيپىياتى كۆتۈرەڭگۇ ئىدى. ئۆلۈشكە ئاز قالغان ئەتىرگۈللەرنىڭ پۇرىقىنىمۇ توسۇۋالغىلى بولمايتتى. كىشىلەر قىستاشقىنىچە مەيدانىنىڭ ئېغىزىغا يېتىپ كەلگىنىدە، چىراغقا ئوخشاش جانلىنىپ كەتتى. ئۇلار ئاق تەنلىكىلەرنى ھېچقانداق چەكلىمىسىزلا كۆرەلىگەنلىكى ئۈچۈن ھاياجانلانغىنىدىن نەپەسلىرىنىمۇ چىقىرالماي قالدى. سېرىكچىسى، ھەزىلكىشى، باشسىزى ياكى ئىككى باشلىقى، ئېگىزلىكى يېگىرمە ئىنگلىز چىسى كېلىدىغىنى ياكى يېگىرمە دىيۇم كېلىدىغىنى، بىر تونىنا ئېغىرلىقتىكىسى، پۇتۇن بەدىنىنى چەكتۇرۇۋالغىنى، ئەينەك يەيدىغىنى، ئاغزىدىن ئوت پۈركۈيدىغىنى، يىپلارنى چاڭ چىگىلگەن پېتى قۇسۇپ

چىقىرىدىغىنى، ئەلئىبھرام مۇنارىنى ياسايدىغىنى، چامباشچىلىق قىلىدىغىنى بولۇپ ھەر خىل ئاق تەنلىكلەردىن تەركىب تاپقان سېرىك ئۆمەك ئەزالىرى مەيدانغا توپلاشقانىدى.

بۇلارنىڭ ھەممىسى ئېلان تاختىسىغا يېزىلغان. خەت تونۇيدىغانلىرى ئوقۇيتتى، ساۋاتسىزلىرى بىر تەرەپتە تۇرۇپ ئوقۇپ بەرگەنىنى ئاڭلايتتى. يېزىلغىنى گەرچە قالايمىقان بىلجىرلاشلار بولسىمۇ، بۇ مەيدانغا كەلگەن تاماشىبىنلارنىڭ قىزغىنلىقىغا سوغۇق سۇ سېپەلمەيتتى. ئۇلارنىڭ سېتىقچىلىرى نېگىرلارنى ۋە ئۇلارنىڭ بالىلىرىنى تىللاپ تۇرۇپ خېرىدار چاقىراتتى. لېكىن، پائۇل . D نىڭ جىلىتكىسىدىكى يېمەكلىكلەر ۋە ئىشتىنىدىكى تۆشۈك ئۇنىڭ بۇ ھاقارەتلىك تىللارنى پىسەنتىگىمۇ ئېلىپ قويماسلىقىغا سەۋەب بولاتتى. قانداق بولۇشىدىن قەتئىينەزەر، ئۆزلىرى ھېچقاچان ئېرىشەلمەيدىغان خۇشاللىق ئۈچۈن بۇنچىلىك بەدەل تۆلەشكە ئەرزىيەتتى. خۇشاللىقتا ئېرىشىشنى ئويلىغاندا بۇ بەدەل ھەقىقەتەنمۇ كىچىك بەدەل ئىدى. شۇنداق قىلىپ، چاكىنا دەپ ئاتاشقىمۇ شەرتى توشمايدىغان كارنىۋال بايرىمى تۆت يۈزچە قارا تەنلىكنى غىدىقلاپ راسا بىر يايرىۋېلىشىغا پۈرسەت يارىتىپ بەردى.

«بىر تونىلىق خانىم» ئۇلارغا تۈكۈردى. بىراق، ئۇنىڭ يوغان بېشى ئۇنى مەقسىتىگە يەتكۈزمەي قويدى. ئۇنىڭ كىچىك كۆزلىرىدىكى ئىپلاسلىق ئۇلارنىڭ قىزىقىشىنى قوزغىدى. «مىڭ بىر كېچە»دىكى ئۇسسۇلچى قىز يىگىرمە مىنۇتلۇق نومۇرنى ئۇچ مىنۇتقا قىسقارتىۋەتتى. بۇ ئىش كىچىك بالىلارنى خۇش قىلمۇەتتى، چۈنكى ئۇسسۇلچى قىزغا ئابۇ يىلان ئويناتقۇچىسى ئەگىشىپلا يۈرگەنىدى.

دەنۋېر ئېگىز قونچلۇق ئۆتۈك كىيگەن ئاق تەنلىك قىزنىڭ ساتمىسىدىن تومۇز ئوت شەربىتى، چۈچۈكبۇيا شەربىتى، يالپۇز شەربىتى، لىمون شەربىتى قاتارلىقلارنى سېتىۋالدى.

چىقىرىدىغىنى، ئەلئىبھرام مۇنارىنى ياسايدىغىنى، چامباشچىلىق قىلىدىغىنى بولۇپ ھەر خىل ئاق تەنلىكىلەردىن تەركىب تاپقان سېرىك ئۆمەك ئەزالىرى مەيدانغا توپلاشقانىدى.

بۇلارنىڭ ھەممىسى ئېلان تاختىسىغا يېزىلغان. خەت تونۇيدىغانلىرى ئوقۇيتتى، ساۋاتسىزلىرى بىر تەرەپتە تۇرۇپ ئوقۇپ بەرگەنىنى ئاڭلايتتى. يېزىلغىنى گەرچە قالايمىقان بىلجىرلاشلار بولسىمۇ، بۇ مەيدانغا كەلگەن تاماشىبىنلارنىڭ قىزغىنلىقىغا سوغۇق سۇ سېپەلمەيتتى. ئۇلارنىڭ سېتىقچىلىرى نېگىرلارنى ۋە ئۇلارنىڭ بالىلىرىنى تىللاپ تۇرۇپ خېرىدار چاقىراتتى. لېكىن، پائۇل . D نىڭ جىلىتكىسىدىكى يېمەكلىكلەر ۋە ئىشتىنىدىكى تۆشۈك ئۇنىڭ بۇ ھاقارەتلىك تىللارنى پىسەنتىگىمۇ ئېلىپ قويماسلىقىغا سەۋەب بولاتتى. قانداق بولۇشىدىن قەتئىينەزەر، ئۆزلىرى ھېچقاچان ئېرىشەلمەيدىغان خۇشاللىق ئۈچۈن بۇنچىلىك بەدەل تۆلەشكە ئەرزىيتتى. خۇشاللىقا ئېرىشىشنى ئويلىغاندا بۇ بەدەل ھەقىقەتەنمۇ كىچىك بەدەل ئىدى. شۇنداق قىلىپ، چاكىنا دەپ ئاتاشقىمۇ شەرتى توشمايدىغان كارنىۋال بايرىمى تۆت يۈزچە قارا تەنلىكنى غىدىقلاپ راسا بىر يايرىۋېلىشىغا پۈرسەت يارىتىپ بەردى.

«بىر تونىلىق خانىم» ئۇلارغا تۈكۈردى. بىراق، ئۇنىڭ يوغان بېشى ئۇنى مەقسىتىگە يەتكۈزمەي قويدى. ئۇنىڭ كىچىك كۆزلىرىدىكى ئىپلاسلىق ئۇلارنىڭ قىزىقىشىنى قوزغىدى. «مىڭ بىر كېچە»دىكى ئۇسسۇلچى قىز يىگىرمە مىنۇتلۇق نومۇرنى ئۆچ مىنۇتقا قىسقارتىۋەتتى. بۇ ئىش كىچىك بالىلارنى خۇش قىلىۋەتتى، چۈنكى ئۇسسۇلچى قىزغا ئابۇ يىلان ئويناتقۇچىسى ئەگىشىپلا يۈرگەنىدى.

دەنۋېر ئېگىز قونچلۇق ئۆتۈك كىيگەن ئاق تەنلىك قىزنىڭ ساتمىسىدىن تومۇز ئوت شەربىتى، چۈچۈكبۇيا شەربىتى، يالپۇز شەربىتى، لىمون شەربىتى قاتارلىقلارنى سېتىۋالدى.

ئىچىملىكلەرنى ئىچىپ روھلانغان دەنۇبرنىڭ ئەتراپىنى بىر توپ ئادەم ئورنۇالدى. ئۇلار دەنۇبرغا قاراپ كەتمەيتتى، پەقەت پات ـ پاتلا ئۇنى «ھەي، دەنۇبر» دەپ چاقىرىپ قويياتتى. دەنۇبر پائۇل . D نىڭ بەك ئەسكى ئادەم ئەمەسلىكىنى ھېس قىلىپ خۇش بولدى. راستىنى ئېيتقاندا، پائۇل . D نىڭ ئالاھىدە تەرەپلىرى بار ئىدى. ئۇچەيلەننىڭ بىرلىكتە پەتەكلەر ئۇسسۇلىنى كۆرۈۋاتقاندىكى ھالىتىدىن باشقا نېگىرلارنىڭ چىرايىدا خۇشاللىق ئەكس ئەتتى. دەنۇبر ئىلگىرى ئۇلارنىڭ چىرايىدىن ئاشۇ خىل ھالەتنى كۆرۈپ باققىنىنى بىلمەيتتى، ھەتتا بىرنەچچىسى ئۇنىڭ ئاپىسىغا باش لىڭشىتىپ كۈلۈمسىرەپ قويدى. گىگانىت ئادەم بىلەن پەتەك ئۇسسۇل ئويىنىغىنىدا، قوش باشلىق ئادەم بىرنېمىلەرنى دەپ ئۆز ـ ئۆزىگە گەپ قىلغىنىدا، پائۇل. D خۇشلۇقىدىن يوتىسىغا شاپىلاقلاپ كەتتى. ئۇ دەنۇبرنىڭ كۆڭلى تارتقان ھەممە نەرسىنى ئېلىپ بەردى، دەنۇبر تەلەپ قىلمىغان نەرسىلەرنىمۇ ئېلىپ بەردى. ئۇ ئۇنى ـ بۇنى دەپ يۈرۈپ، سېس كىرىشكە ئۇنىمىغان چېدىرغا ئۇنى ئېلىپ كىردى، سېسىنىڭ يېگۈسى يوق مېۋىلەرنى ئۇنىڭ ئاغزىغا سېلىپ قويدى. «ئافرىقىلىق ياۋايى ئۇسسۇلچى ئەر» قولىدىكى كالتەكنى پۇلاڭلىتىپ قالايمىقان چۈرقىرىغىلى تۇرغاندا، پائۇل . D ھەممەيلەنگە بۇ كىشىنى روئانوكتا تۇرغان چېغىدىلا تونۇيدىغانلىقىنى ئېيتتى.

پائۇل . D بىر نەچچە كىشى بىلەن تونۇشۇپ، ئۆزىنىڭ قانداقراق خىزمەت قىلغۇسى بارلىقىنى ئۇلارغا ئېيتتى. سېس ئۆزىگە كۈلۈمسىرەۋاتقان چىرايغا كۈلۈمسىرەش بىلەن جاۋاب قايتۇردى. دەنۇبر خۇشاللىقتىن مەست بولدى. ئۆيگە قايتىدىغان يولدا، ئۇچ كىشىلىك سايە قول تۇتۇشقىنىچە ئۇلارنىڭ ئالدىدا جىلۋە قىلىپ ماڭدى.

رەتلىك كىيىنگەن بىر قىز سۇدىن چىقىپ كەلدى. ئۇ تولىمۇ تەسلىكتە قىرغاققا چىقتى. ئۇجمە دەرىخىنىڭ ئاستىغا كېلىپ ئۆزىنى تاشلىدى، شۇ ئولتۇرغانچە ساق بىر كېچە ـ كۈندۈز ئولتۇردى. بېشىنى ئۇجمە دەرىخىنىڭ شېخىغا تاشلاپ ئولتۇرغانلىقتىن، بېشىدىكى چىغ قالپاقنىڭ چۆرىلىرى قىرچىلىپ كەتكەنىدى. بەدىنىنىڭ ھەممە يېرى ئاغرىيتتى، ئۆپكىسىنىڭ ئاغرىقى ھەممىدىن قاتتىق ئىدى. پۇتۇن بەدىنى ھۆل، نەپەس ئېلىشى جىددىي ئىدى، ھالسىزلانغىنىدىن قاپىقىنىڭ ئېغىرلىقىنى كۆتۈرۈشمۇ تەس كېلەتتى. كۈندۈزنىڭ مەيىن شامىلى ئۇنىڭ كىيىملىرىنى قۇرۇتسا، كېچە شامىلى پۈرلەشتۈرۈۋېتەتتى. ھېچكىمۇ ئۇنى بايقىمىدى، ھېچكىمۇ بۇ يەردىن ئۆتۈپ قالمىدى. ئادەم ئۆتكەن تەقدىردىمۇ، ئۇنىڭغا يېقىنلاشىپ قاراپ بېقىشتىن ئىككىلىنىپ تۇرۇپ قالغان بولاتتى. ئۇنىڭ پۇتۇن بەدىنى ھۆل بولۇپ كەتكەنلىكى ئۈچۈن ئەمەس، ئۇيقۇلۇق ھالەتتە خىرقىراپ ئاۋاز چىقىرىۋاتقانلىقىدىنمۇ ئەمەس، ئۇ مۇشۇ ھالەتتىمۇ كۈلۈمسىرەپلا تۇرغانلىقى ئۈچۈن ھېچكىمنىڭ ئۇنىڭغا يېقىن كېلىپ قاراپ باقماسلىقى ئېنىق. ئەتىسى ئۇ ياتقان يېرىدىن مىڭ تەسلىكتە ئۆمىلەپ قوپتى. توپتوغرا يېرىم كۈن سەرپ قىلىپ ئورمانىنى كېسىپ ئۆتتى، شەمىست دەرىخى ياغىچىدىن ياسالغان چېركاۋدىن ئۆتۈپ، ئېتىزلىققا كىرىپ، كۈل رەڭ ئۆيگە يېقىنلاپ

باردى. ھالسىزلانغىنچە شۇ جايدا ــ 124 ـ نومۇرلۇق ئۆيگە يېقىن دەرەخزارلىقتا ئولتۇرۇپ قالدى. ئەمدىلىكتە ئۇنىڭغا كۆزلىرىنى ئېچىش ئۇنچىۋالا تەس كەلمىدى. كۆزى يۇمۇلۇپ كەتمەي، ئىككى مىنۇت، ھەتتا ئۇنىڭدىنمۇ ئۇزاق ۋاقىت بەرداشلىق بېرەلىدى. ئۇنىڭ تەخسىنىڭ دىيامېترچىلىكمۇ كەلمەيدىغان ئوروق بويىنى قىيسايغان، ئېڭىكى كۆڭلىكىنىڭ گۈل توتۇلغان ياقىسىغا تېگىشىپ تۇرغان ھالەتتە ئىدى.

تەبرىكلەش مۇراسىمى بولمىغان چاغلاردىمۇ شامپان ئىچىۋېلىپ، گىرۋەكلىرى قىرچىلىپ كەتكەن چىغ قالپاقلىرىنى قىيسايتىپ كىيىۋېلىپ، ئۇچرىغانلا كىشىگە بېشىنى لىڭشىتىپ، ئايىغىنىڭ بوغقۇچىنىمۇ ياخشى ئەتمەي يۇرىدىغان ئاياللارنىڭ تۇرقى ئۇنىڭ ھازىرقى تۇرقىغا ئوخشايتتى. لېكىن، ئۇلارنىڭ ھېچقايسىسىنىڭ تېرىسى 124 ـ نومۇرلۇق ئۆينىڭ پەشتەقىغا يېقىن جايدىكى بۇ ئايالنىڭ تېرىسىگە يەتمەيتتى. ئۇنىڭ تېرىسى يېڭى، قورۇق چۈشمىگەن، پارقىراق ئىدى، ھەتتا بارماقلىرىنىڭ ئۇگىلىرىگىچە شۇنداق ئىدى.

كارنىۋال بايرىمى ئاخىرلاشقان چاغدا ئاللىقاچان گۈگۈم چۈشۈپ كەتكەنىدى. نېگىرلاردىن تەلىيى كەلگەنلىرى مەپىگە ئولتۇرۇپ ئۆيىگە قايتىۋالدى، قالغانلىرى پىيادە قايتماقتا ئىدى. بۇ چاغدا ھېلىقى ئايال يەنە ئۇخلاپ قالدى. كۈن نۇرى ئۇنىڭ يۈزىدە جىلۋىلىنىپ تۇراتتى. سېس، دەنۋېر، پائۇل . D ئۇچى قايتىش يولىدىكى ئايلانمىغا كەلگەندە، بىر قارا كۆڭلەكنى ۋە بوغقۇچلىرى يېشىلىپ كەتكەن بىر جۈپ ئاياغنى بايقاپ قالدى. بۇ چاغدا جىنتەك ھېچ يەردە كۆرۈنمەيتتى.

ــ قاراڭ، دەنۋېر، ئاۋۇ نېمە؟

ئاشۇ ئايالنىڭ چىرايىنى پەرق قىلالىغۇدەك يېقىنلىققا كېلەي دېگەندە، توساتتىن سېسنىڭ ھاجىتى قىستاپ قالدى. سېس «كەچۈرۈڭلار» دېگىنىچە يۇگۇرگەن پېتى 124 ـ نومۇرلۇق ئۆينىڭ ئارقىسىغا ئۆتۈپ كەتتى. ئۆزىنىڭ ھالىدىن خەۋەر

ئېلىۋاتقان سەككىز ياشلىق قىز ئۇنىڭغا ئاپىسىنى كۆرسىتىپ قويغان ئاشۇ بالىلىق مەزگىلىدىن تا ھازىرغىچە سېس كونترول قىلىش تەس بولغان بۇنداق جىددىي ئەھۋالغا يولۇقۇپ باقمىغانىدى. ئۇ ھاجەتخانىغا ئولگۈرمەستىنلا، ھاجەتخانا ئىشىكى ئالدىدا ئولتۇرۇپ شارقىرىتىپ قويۇۋەتتى. ئاتقا ئوخشاش سىيىۋەردى. ياق، ئۇ شۇنداق ئويلىدى، بۇ ھالىتىم دەۋېرنى تۇغقان چاغدا قېيىق ئۇستىدە باش سۈيۈم تېشىپ كەتكەنگە بەكرەك ئوخشايدۇ. شۇنچىۋالا كۆپ سۇنى كۆرگەن ئەيمىي: «ئەمدى بولدى قىلىڭ، لۇ، سۈيىڭىز چىقىۋەرسە قېيىقىمىز چۆكۈپ كېتىدۇ» دېگەنىدى. ئېتىلىپ چىققان باش سۈيى توختىمىغاندەك، ئۇنىڭ سۈيدۈكىمۇ توختاي دېمەيتتى. ئۇ پائۇل. D نىڭ مېھرىبانلىقى تۇتۇپ كېتىپ ئۆزىنى ئىزدەپ كېلىپ قالماسلىقىنى تىلەيتتى، سۈيدۈكىنىڭ بېسىمىدىن ھاسىل بولغان ئويمانچاقنى پائۇل . D نىڭ كۆرۈپ قېلىشىدىن ئۇيلاتتى. ئۇ كارىۋال بايرىمىدا ئۆزلىرىگە بىرەر يېڭىلىق بولغان ـ بولمىغانلىقىنى ئويلاۋاتقىنىدا سۈيدۈكى توختىدى. ئۇ كىيىملىرىنى تۈزەشتۈرۈپ كاربىدور تەرەپكە چاپتى. ھېچكىم كۆۋنمەيتتى. ئۇچەيلەن ئۆيگە كىرىپ كەتكەن، دەۋېر بىلەن پائۇل . D ناتونۇش ئايالنىڭ بېشىدا ئۇنىڭ ئارقا ـ ئارقىدىن بىر ئىستاكاننى بىكارلاپ بولۇپ يەنە بىرنى ئۇلاپ سۇ ئىچىشىگە قاراپ تۇراتتى.

ـــ ئۇ ئۇسساپ كەتتىم دېگەنىدى، قارىماقتا ھەقىقەتەنمۇ ئۇسساپ كېتىپتۇ، ـــ پائۇل . D شۇنداق دېگەچ بېشىدىن شىلەپىسىنى ئالدى.

ئۇ ئايال ئالابالداق قەلەي ئىستاكاندا غۇرتۇلدىتىپ سۇ ئىچەتتى، ئىچىپ بولۇپ يەنە سۇ تەلەپ قىلاتتى. ئۇ بايىلا چۆلدىن كەلگەندەك، ئارقا ـ ئارقىدىن تۆت ئىستاكان سۇ ئىچىۋەتتى. سۇنى ئىچىپ بولغاندىن كېيىن ئېڭىكى ئۇستىدىكى سۇلارنى سۈرتىۋەتمەستىن، ئۇيقۇلۇق كۆزلىرى بىلەن سېسقا قارىدى.

«ئوزۇقلىنىشى ياخشى ئەمەس ئىكەن، ــ دەپ ئويلىدى سېس، ــ كىيىۋالغان كىيىمىگە قارىغاندىنمۇ ياش ئىكەن، ياقىسىدىكى گۈللۈك زىغىرنى نېمىدېگەن چىرايلىق؛ شىلەپىسى ئاقسۆڭگەك خانىملارنىڭ شىلەپىسىدىن ئىكەن تېخى. تېرىلىرىدە قىلچىمۇ نۇقسان يوق، پەقەتلا پېشانىسىدە ئۇچ تال ئىنچىكە ئىز تۇرىدۇ. قارىماققا چاچىتەك قىلىدۇ، تېخى قويۇق ئۆسمىگەن بوۋاقنىڭ چېچىغا ئوخشايدىكەن، شىلەپىسىنىڭ ئاستىدىكى قارا يۇڭ بىلەن تۇتىشىپ كەتمەپتۇ.»

ــ سىز يېقىن ئەتراپتىن كەلدىڭىزمۇ؟ ــ دەپ سورىدى سېس.

ئۇ بېشىنى چايقىغاچ، قولىنى سوزۇپ ئايىغىنى يەشتى. كۆڭلىكىنى تىزىغىچە كۆتۈرۈپ، ئۇزۇن پايپىقىنى سالدى. ئۇ پايپىقىنى ئايىغىنىڭ ئىچىگە سېلىۋاتقاندا، سېس ئۇنىڭ پۇتلىرىنىڭمۇ قولىغا ئوخشاشلا سىلىق ۋە پارقىراق ئىكەنلىكىگە دىققەت قىلدى. ئۇ چوقۇم ھارۋا كىرا قىلىپ كەلگەن بولۇشى مۇمكىن، دەپ ئويلىدى سېس. غەربىي ۋىرگىنىيەلىك قىزلارنىڭ ئارىسىدا كۆممىقوناق ۋە تاماكا ئەڭ چوڭ نېمەت ھېسابلىنىدىغان ھاياتتىن زېرىكىپ يېڭىچە تۇرمۇش ئىزدەپ چىقىدىغان قىزلارمۇ بولىدىغان، بەلكىم مۇنۇسى شۇلارنىڭ بىرى بولۇشى مۇمكىن. سېس ئېڭىشىپ ئاياغنى ئالدى.

ــ ئىسمىڭىز نېمە؟ ــ دەپ سورىدى پائۇل . D.

ــ جان قوزام، ــ ئۇنىڭ ئاۋازى تولىمۇ تۆۋەن، بوغۇق چىقتى. ئۇچەيلەن ئىختىيارسىز بىر ـ بىرىگە قاراشتى. ئۇلار دەسلىپىدە بوغۇق ئاۋازنى، ئاندىن ئىسمىنى ئاڭلىدى.

ــ فامىلىڭىز بارمۇ، جان قوزام، ــ سورىدى پائۇل . D.

ــ فامىلە؟ ــ ئۇ ھاڭۋېقىپ تۇرۇپ قالغاندىن كېيىن «يوق» دەپ جاۋاب بەردى، ئىسمىنىڭ ھەرپلىرىنى ئۇلارغا بىرمۇبىر ئوقۇپ بەردى. ئۇنىڭ ھەرپلەرنى ئاستا تەلەپپۇز قىلىشىدىن ھەرپلەر تۇنجى بولۇپ ئۇنىڭ ئاغزىدا ئىجاد قىلىنىۋاتقاندەك

تۇيغۇ بېرەتتى.

سېس كالانپايلىق بىلەن ئايىغىنى سالدى. دەنۇبۇر ئورنىدا ئولتۇردى. پائۇل. D نىڭ چىرايىدا تەبەسسۇم جىلۋىلەندى. پائۇل. D ئۇنىڭ ھەرپلەرنى ئېھتىيات بىلەن تەلەپپۇز قىلىۋاتقىنىنى ھېس قىلغانىدى. ئۆزىگە ئوخشاش ئېلىپنى تاياق دەيدىغان، ئۆز ئىسمىنىڭ ھەرپلىرىنى يادلىۋالغان كىشىلەرلا ئىسىملىرىنى ئاشۇنداق تەلەپپۇز قىلاتتى. پائۇل . D ئۇنىڭدىن ئۆيدىكىلىرىنى سوراپ بېقىشنى ئويلىغان بولسىمۇ، يەنىلا ئۆزىنى بېسىۋالدى. بىر مۇساپىر قارا تەنلىك ئايال ھالاكەت ئىچىدىن سەرگەردان بولۇپ كەلگەنىدى. پائۇل . D تۆت يىل ئىلگىرى روچېستېرغا بارغانىدى. ئۇ يەردە ئون تۆت قىز بالىنى ئەگەشتۇرۇۋالغان بەش ئايالنى كۆردى. ئۇلارنىڭ ئاكا ـ ئىنىسى، تاغىسى، دادىسى، ئەرلىرى ۋە ئوغۇللىرىنىڭ ھەممىسى بىر ـ بىرلەپ ئېتىۋېتىلگەنىدى. ئۇلار قولىدا بىر ۋاراقچىنى كۆتۈرگىنىچە دېۋور كوچىسىدىكى پوپىنىڭ يېنىغا باردى. بۇ چاغدا ئۇرۇش توختىغىنىغا تۆت ـ بەش يىل بولغان بولسىمۇ، مەيلى ئاق تەنلىك بولسۇن، ياكى قارا تەنلىك بولسۇن، ھېچقايسىسىنىڭ بۇ ئىشتىن خەۋىرى يوقتەك قىلاتتى. ۋاقىتلىق ھەمراھ بولۇشقان ۋە ئايرىلىپ كېتىشكەن نېگىرلار سىنېكتادىيىدىن جېكسونغىچە بولغان ئارقا كوچا ۋە چىغىر يوللاردا لاغايلاپ يۈرۈشەتتى. ئۇلار ئارامسىزلانغان ھالەتتە نەۋرە ئىنىسىنىڭ، كىچىك ئاپىسىنىڭ، «چىكاگو تەرەپكە ئۆتسەڭ چوقۇم مېنى ئىزدىگىن» دەپ تاپىلىغان دوستلىرىنىڭ ئىز ـ دېرىكىنى قىلىشاتتى. ئۇلارنىڭ ئارىسىدا بەزىلىرى ئۆزى تۇرۇۋاتقان ئۆيىدىن تويغۇدەك تاماقنى ئېرىشەلمەي قېچىپ چىققان، بەزىلىرى ئۆيلىرىگە قېچىشقان، يەنە بەزىلىرى ھوسۇلسىز زىرائەتلىرى، ئۆلگەن تۇغقانلىرى يېنىغا، باشقىلارنىڭ ئىلكىگە ئۆتۈپ كەتكەن خەتەرلىك زېمىنلىرى تەرەپكە قېچىشقانىدى. ئۇلارنىڭ ئارىسىدا بۇگلار بىلەن خۇۋاردتىنمۇ كىچىك بالىلار، يېڭى تۇغۇتلۇق ئاياللار، بىرلىكتە

يۇرگەن ياشتا چوڭ كىشىلەر بار ئىدى. بۇنىڭ ئەكسىچە، خەقنىڭ يۇرتىدا سەرگەردان بولۇشقا مەجبۇر بولغان، قوغلۇۋېتىلگەن، قولغا ئېلىنغانلارنىڭ ھەممىسى ئەرلەر ئىدى. ھەممىسى ئاممۇي قاتناش ۋاستىلىرىغا ئولتۇرۇشتىن چەكلەنگەن، قەرزلىرى ۋە ئىپلاس «جىنايەتكارلىق ئارخىپى» تۇپەيلى سۇرگۈن قىلىنغان، شۇ ۋەجدىن ئارقا كوچىلاردا يۇرۇشكە مەجبۇر بولغانلار ئىدى. ئۇلار ئۇپۇق ئۇستىدە ئۆز بەلگىسىنى ئىزدىشىدۇ، شۇنداقلا ھەر ئىشتا بىر ـ بىرىگە تايىنىدۇ. ئادەتتىكى سالام ـ سەھەتنى ھېسابقا ئالمىغاندا، بىر ـ بىرى بىلەن ئۇچراشقىنىدا ئۇلار ئارىسىدا جىمجىتلىق ھۆكۈم سۇرىدۇ، بىر ـ بىرىگە شىكايەت قىلىشمايدۇ، دەرد ـ ھەسرەتلىرىدىن قۇتۇلۇش ئۈچۈن ھەر تەرەپكە چېپىپ چارىمۇ ئىزدەشمەيدۇ. ئاق تەنلىكلەرنى تىلغا ئېلىشقا ئەرزىمەيدۇ. ئۇلارنىڭ ئەھۋالى ھەممىگە ئايان.

شۇ ۋەجدىن، پائۇل. D شىلەپىسى قىرچىلىپ كەتكەن بۇ قىزچاقنىڭ نەدىن كەلگىنىنى، قانداق كەلگىنىنى كوچىلاپ سوراپ يۇرمىدى. قىزچاق بۇ ئىشلارنى ئۇلارغا بىلدۇرگۈسى بولسا، ھالسىزلىنىپ كەتكىنىگە قارىماستىن چىداپ تۇرۇپ بايىلا سۆزلەپ بەرگەن بولاتتى. ئۇلار بۇ دەقىقىدە «بۇ قىزچاققا نېمە كېرەكتۇ» دەپ ئويلاۋاتاتتى. بۇ مۇھىم مەسىلىدىن سىرت، ھەركىمنىڭ كاللىسىدا يەنە بىر مەسىلە يوشۇرۇنغانىدى. پائۇل. D ئۇنىڭ ئايىغىنىڭ يېپىيېڭى ئىكەنلىكىدىن ھەيرانۇھەس قېلىۋاتاتتى. سېس ئۇنىڭ چىرايلىق ئىسمىدىن تەسىرلەنگەن، ۋالىلداپ نۇر چېچىپ تۇرغان قەبرە تېشى توغرىسىدىكى ئەسلىمىلىرى خىيالىدىن كەچكەن، قىزچاقنى ئۆزىنىڭ قان ـ قېرىندىشى سۈپىتىدە تەسەۋۋۇر قىلىۋاتقانىدى. دەنۇپۇر بولسا تىترىگەن ھالدا بۇ ئۇيقۇدىكى ساھىبجامالغا نەزەر تاشلىغىنىچە تەگسىز خىيالغا غەرق بولغانىدى.

سېس شىلەپىسىنى ئىلمەككە ئىلىپ، قىزچاققا مۇلايىملىق بىلەن بۇرۇلدى.

ـــ تولىمۇ چىرايلىق ئىسىمكەن...جان قوزام. نېمىشقا شىلەپىڭمزنى ئېلىۋەتمىگەندىمەن؟ ئەمدى مەن يەيدىغان نەرسە تەييارلاي. بىز بايا سىنىسىنناتىغا يېقىن جايدا ئۆتكۈزۈلگەن كارنىۋال بايرىمىدىن قايتىپ كەلدۇق. ئۇ يەردىكى ھەربىر نەرسىنى بىر كۆرۈشكە ئەرزيدىكەن.

سېس قىزچاقنى قارشى ئالىدىغانلىقىنى بىلدۈرۈۋاتاتتى. قىزچاق بولسا ئورۇندۇق ئۈستىدە سوزۇلۇپ يېتىپ شېرىن چۈش ئىلكىدە ئۇخلاۋاتاتتى.

ـــ خانقىز، خانقىز، كىرىپ ئارام ئېلىۋالامسىز؟ ـــ پائۇل.D ئۇنى يېنىك تەۋرەتتى.

ئۇ كۆزلىرىنى يېرىم ئېچىپ ئۆرە بولدى، ماغدۇرىدىن كەتكەن سېپتا پۈتلىرىنى تەسلىكتە سۆرەپ ياتاق ئۆيگە كىردى، كىرىپلا بېيبىي ساگىسىنىڭ كارىۋىتىغا تاشلاندى. دەۋېر ئۇنىڭ شىلەپىسىنى ئېلىپ، ئىككى يۈزىگە رەڭلىك ياماق سېلىنغان يوتقانىنى پۈتىغا يېپىپ قويدى. ئۇ ناھايىتى بوغۇلغان ھالدا نەپەس ئېلىشقا باشلىدى.

ـــ زىققىدەك قىلمىدۇ، ـــ دېدى پائۇل . D.

ـــ ئۇ قىزىپ كېتىپتىمۇ، دەۋېر؟ ئۇنى تۇتۇپ بېقىڭا.

ـــ قىزىماپتۇ، مۇزدەك تۇرىدۇ.

ـــ ئۇنداقتا، ئۇ قىزىۋېتىپتۇ. قىزىتما قىزىقلىقتىن سوۋۇيدۇ.

ـــ خولېرادەك تۇرىدۇ، ـــ دېدى پائۇل . D.

ـــ شۇنداقمىدۇ؟

ـــ بۇنچىۋالا كۆپ سۇ ئىچىش ئېنىقلا كېسەللىكنىڭ ئالامىتى.

ـــ قانداق قىلارمىز. ئۆيدە ئۇنىڭ كېسىلىگە داۋا بولغۇدەك ھېچ نەرسە يوق. ئۇ ياخشى بولۇپ قالسا بولاتتى. ئۇ كېسەل بەك خەتەرلىك.

ـــ ئۇنىڭدا كېسەل يوق، ـــ دەۋېرنىڭ ھاياجانلىق ئاۋازى

ئۇلارنى كۆلدۈرۈۋەتتى.

جان قوزام تۆت كۈن ئۇخلىدى، پەقەت سۇ ئىچىش ئۈچۈنلا ئويغىنىپ ئۆرە بولدى. دەنۋېر ئۇنىڭ ھالىدىن خەۋەر ئالدى. ئۇنىڭ شېرىن ئۇخلاۋاتقان ھالىتىنى كۆزىتىپ، قىينىلىپ نەپەس ئېلىشىنى تىڭشاپ ئولتۇردى. ئۇ ھېلىدىن ـ ھېلىغا سۈيدۈكىنى تۇتالماي سىيىۋەتكەندە، بىر خىل مۇھەببەت ۋە قىزغىنىش ھېسسىياتى بىلەن بالىنىڭ ئاستىنى ئادالىدى ۋە ئۆز كەمچىلىكىنى يوشۇرغاندەك بىر تەرزدە ئۇنىڭ ئاشۇ ھالىتىنى باشقىلاردىن يوشۇرۇشقا تىرىشتى. سېس ئاشپۇزۇلغا، پائۇل . D يۈك چۈشۈرۈشكە ياردەملىشىش ئۈچۈن چاتما كېمە ئىزدەپ چىقىپ كەتكەندە، دەنۋېر كىرلىكنى ئوغرىلىقچە يۇيۇۋەتتى، جان قوزامنىڭ ئىچ كىيىمىنى سۇغا چىلىدى. ئۇنىڭ قىزىتمىسىنىڭ يېنىشىنى، ئازراقمۇ كېسەل ئاسارىتى قالماسلىقنى تىلىدى. دەنۋېر ئۇنى شۇنچىلىك كۆڭۈل قويۇپ پەرۋىش قىلىدىكى، ھەتتا تاماق يېيىشنىمۇ ئۇنتۇدى. ئورماندىكى زۇمرەت ئۆيىگە بېرىشنى ھەم ئۇنۇتتى.

ـــ جان قوزام؟ ـــ دەنۋېر ئاستاغىنا ئۇنىڭ ئىسمىنى چاقىراتتى، ـــ جان قوزام؟ ـــ بىراق، ئۇنىڭ قارا كۆزلىرى بىلىنەر ـ بىلىنمەس ھالەتتە، «دەنۋېر، مەن بۇ يەردە، مەن بۇ يەردە» دېيىشتىن باشقا گەپ قىلمايتتى.

جان قوزام ئۇخلىغان بولۇۋېلىپ، گەپ ـسۆز قىلماستىن لەۋلىرىنى يالاپ، پۇشۇلداپ تىنىپ جىممىدە يېتىۋالغاندا، دەنۋېر:

ـــ نېمە بولدىڭىز؟ ـــ دەپ سورىدى.

ـــ ئاستىم بەك پېتىپ كەتتى، ـــ جان قوزام گاراڭ ـ گۇرۇڭ ئاۋازدا شۇنداق جاۋاب بەردى.

ـــ ئۆرە بولۇپ باقامسىز؟

ـــ ياق.

ئۇچىنچى كۈنىگە كەلگەندىلا جان قوزام ئۆزىگە يېپىلغان

رەڭسىز يوتقاندىكى ئىككى پارچە ئاپپلىسىن رەڭلىك ياماقتا دىققەت قىلدى. ئۆز بىمارىنىڭ ئويغىنىپ، يوتقانغا دىققەت قىلغۇدەك مادارغا كەلگىنى ئۈچۈن، دەنۇبر خۇش بولۇپ كەتتى. جان قوزامنىڭ دىققىتى رەڭگى ئۆڭۈپ كەتكەن ئاپپلىسىن رەڭلىك ياماقلارغا مەركەزلەشكەندەك قىلاتتى، ھەتتا ئۇ جەينىكىگە تايىنىپ تۇرۇپ، ياماقلارنى سىلاپ باقتى. جەينىكىگە تايىنىپ بەدىنىنى كۆتۈرۈش جان قوزامنى ھالىدىن كەتكۈزۈۋەتتى. دەنۇبر ئۇنى جايلاشتۇرۇپ ياتقۇزدى. يوتقاندىكى ئەڭ ھاياتىي كۈچكە ئىگە بولغان ئاشۇ ئىككى پارچە ياماقنى ئۇنىڭ كۆرۈش دائىرىسىگە توغرىلاپ قويدى.

دەنۇبر ئەزەلدىن ئاڭلاپ باقمىغان سەۋر ـ تاقەت ئەمدىلىكتە دەنۇبرغا قۇچاق ئاچتى. ئاپىسى ئۇنىڭ يېنىغا كەلمىسىلا، دەنۇبر كۆيۈمچانلىقىنىڭ ئۇلۇگىسى سۈپىتىدە جان قوزامنى كۈتەتتى. ئاپىسى ئۆزىنى يارەمگە چاقىرغاندا بولسا، دەنۇبرنىڭ مىجەزى قوپاللىشىپ، قاپىقىدىن مۇز ياغاتتى.

ـــ ئۇ بۈگۈن بىر نەرسە يېدىمۇ؟ ـــ دەپ سورىدى سېس.

ـــ ئۇ خولېرا كېسىلى ئىكەن، بىر نەرسە يېسە بولمايدۇ.

ـــ شۇنداقلىقىغا جەزم قىلالامسىز؟ ئۇ پائۇل . D مۇنداقلا دەپ قويغان گەپتۇ.

ـــ بىلمەيمەن، نېمىلا دېيىشتىن قەتئىينەزەر، ھازىر ئۇ بىر نەرسە يېسە بولمايدۇ.

ـــ خولېرا كېسىلى بولغان ئادەمنى توختىماستىن قۇسىدۇ دەپ ئويلايمەن.

ـــ ئۇنداقتا بىر نەرسە يېمىگىنى ئەڭ ياخشى، شۇنداق ئەمەسمۇ؟

ـــ ئۇ ئاچلىقتىن ئۆلۈپ كەتسە بولمايدۇ، دەنۇبر.

ـــ ئەنسىرىمەڭ، ئۇنىڭ ھالىدىن مەن خەۋەر ئېلىۋاتقان تۇرسام.

ـــ ئۇ بىرەر گەپ قىلدىمۇ؟

ـــ گەپ قىلسا سىزگە دەپ بېرىمەن.
سېس قىزىغا قارىدى. كۆڭلىدە «شۇنداق، ئۇ ھەقىقەتەنمۇ بەكلا غېرىب» دەپ ئويلىدى.
ـــ غەلىتە ئىشقۇ، جىنىتەك نەگە كەتكەندۇ، ھېچ يەردە كۆرۈنمەيدىغۇ؟ ـــ دېدى سېس پاراڭ تېمىسىنى بۇراپ.
ـــ ئۇ قايتىپ كەلمەيدۇ.
ـــ سىز قانداق بىلىسىز؟
ـــ بىلىمەن، ـــ دەنۇېر تەخسىدىن بىر پارچە بولكىنى ئالغاچ شۇنداق دېدى.
دەنۇېر ياتاق ئۆيگە كىرىپ ئەمدى ئولتۇرۇشىغا، جان قوزام پاللىدە كۆزىنى ئاچتى. دەنۇېرنىڭ يۈرىكى دۈپۈلدەپ سوقۇپ كەتتى. ئۇنىڭ بۇنچە ئالاقزەدە بولۇشىنىڭ سەۋەبى جان قوزامنىڭ چىرايىدا ئۇخلىغانلىق ئالامىتىنىڭ بولمىغىنىدىن ئەمەس، ئۇنىڭ قارىچۇقىنىڭ قاپقارا ۋە يوغان ئىكەنلىكىدىنمۇ ئەمەس، كۆز ئېقىنىڭ زىيادە ئاقلىقىدىنمۇ ئەمەس، بەلكى ئۇنىڭ كۆزلىرىدە ھېچقانداق بىر ئىپادە بولماستىن، ئۆلۈكنىڭ كۆزىگە ئوخشاپ قالغىنىدىن ئىدى.
ـــ بىرەر نەرسە لازىممۇ؟
جان قوزام دەنۇېرنىڭ قولىدىكى بولكىغا قارىدى. دەنۇېر قولىدىكى بولكىنى ئۇنىڭغا ئۇزاتتى. ئۇ دەنۇېرغا قاراپ جىلمايدى. بۇ ھالەتتىن دەنۇېرنىڭ ئالاقزەدىلىكلىرى پەسكويغا چۈشتى، كۆڭلى ئارام تېپىپ، دىلى يايرىدى.
شۇنىڭدىن باشلاپ جان قوزام شېكەر بىلەنلا كۈپايىلەندى. قارىماققا ئۇ تاتلىق يېمەكلىكلەرنى يېيىش ئۈچۈنلا ياشاۋاتقاندەك قىلاتتى. سېس ئاشخانىدىن ئالغاچ كەلگەن شىرنىلىك پېچىنە، ھەسەل، سېرىق ماي، شېكەر قوشۇلغان ھامبۇرگ بولكىسى، بوتۇلكا ئىچىدىكى قېتىپ كەتكەن شېكەر قىيامى، لىمون شەربىتى، شېكەر ۋە ھەسەل ئۈيۈتمىسى ئۇنىڭ ئۈچۈن تەييارلانغانىدى. جان قوزام شېكەر قومۇشىنى چاينىپ تاتلىقى

تۇگىگەندىن كېيىنمۇ ئاغزىدىن چىقارماي شوراپ كېتەتتى. بۇ ھالدىن سېس قاقاھلاپ كۈلەتتى، دەنۇبر كۈلۈمسىرەپ قويياتتى، پائۇل . D بولسا بىئارام بولۇپ، كۆڭلى ئېلىشىپ كېتەتتى.

سېس ئۇنىڭ بىر مەزگىل ئارام ئېلىش ۋە پايدىلىق نەرسىلەرنى ئىستېمال قىلىش ئارقىلىق سەللىمازا ساقىيىپ كېتىشىگە ئىشىنەتتى. لېكىن، ئۇنىڭ بۇ ھالىتى ئۇزاق داۋاملاشتى، سەللىمازا ساقىيىپ، مەڭزلىرىگە قان يۈگۈرگەندىن كېيىنمۇ، ئۇ يەنىلا شۇ ھالىتىدە يېتىۋالدى. ئۇنىڭ كەتكۈدەك يېرى يوقتەك تۇراتتى. ئۇ بىرەر جايىنىڭ ئىسمىنىمۇ ئاغزىغا ئېلىپ باقمىدى. ئۆزىنىڭ بۇ يەردە نېمە ئىش قىلىدىغىنىنىمۇ، ئىلگىرى قەيەردە تۇرغىنىنىمۇ بىلمەيتتى. ئۇ ئاشۇ قېتىملىق قىزىتمىنى خاتىرىسىنىڭ يوقىلىشىغا ۋە مېڭىش ـ تۇرۇشتا پالاكەتلىشىپ كېتىشىگە سەۋەب بولدى، دەپ قارايتتى. زىلۋا بويلۇق، ئون توققۇز ـ يىگىرمە ياشلار ئۆپچۆرىسىدىكى بىر قىزنىڭ مېڭىش ـ تۇرۇشى قېرى ئادەملەرنىڭكىدىنمۇ بەتتەر ئىدى: ماڭغاندا ئۆي جاھازلىرىغا تايىنىۋالاتتى، بىر قولى بىلەن بېشىنى تىرىۋالاتتى. قارىماققا ئۇنىڭ بېشى بوينىغا بەكلا ئېغىر كەلگەندەك قىلاتتى.

ـــ سىز ئۇنى مۇشۇ پېتى مەڭگۇ باقماقچىمۇ؟ ـــ ئۆزىنىڭ ئاۋازىدىكى نارازىلىق ئىنتوناتسىيەدىن پائۇل . D بەكلا چۆچۈپ كەتتى.

ـــ دەنۇبر ئۇنى ياخشى كۆرىدۇ. ئۇ بىزگە ئاۋارىچىلىك تېپىپ بەرگىنى يوق. مېنىڭچە، ئۇنىڭ نەپەسلىنىشى ياخشىلانغاندا ئاندىن بىرنېمە دېسەك بولارمىكىن. ئۇنىڭدا يەنە ئازراق كېسەل بار.

ـــ ئۇ قىزچاق سەل غەلىتە ئىكەن، ـــ پائۇل . D بۇ قېتىم ئۆز ـ ئۆزىگە پىچىرلىغان تەرزدە شۇنداق دېدى.

ـــ قانداق غەلىتە ئىكەن؟

ـــ كېسەلمەندەك ھەرىكەت قىلىدۇ، گېپىنى ئاڭلىغان

ئادەمگىمۇ كېسىلى باردەك تەسىر بېرىدۇ. لېكىن، قارىماققا كېسىلى باردەك قىلمايدۇ. تېرىسى سۇزۇك، كۆزلىرى پارقىراق، كالىدەك بېجىرىم تۇرمامدۇ.

— ئۇ بېجىرىم ئەمەس. ماڭماقچى بولسا بىر نەرسىگە تايانمىغۇچە ماڭالمايۋاتسا.

— شۇنداق، ساق ماڭالمايۋاتىدۇ. لېكىن، مەن ئۇنىڭ بىر قولى بىلەن يۆلەنچۈكلۈك ئورۇندۇقنى كۆتۈرگىنىنى ئۆز كۆزۈم بىلەن كۆردۈم.

— قارىسىغا گەپ قىلىۋاتىسىز.

— بۇنى مەندىن كۆرمەڭ. ئىشەنمىسىڭىز دەنۋېردىن سوراپ بېقىڭ. شۇ چاغدا ئۇنىڭ يېنىدا دەنۋېر بار ئىدى.

— بۇ ياققا كىرىڭ، دەنۋېر.

دەنۋېر بوسۇغىنى يۇيۇشنى توختاپ، دېرىزىدىن بېشىنى تىقتى:

— پائۇل . D جان قوزامنى بىر قولى بىلەن يۆلەنچۈكلۈك ئورۇندۇقنى كۆتۈردى، بۇ چاغدا دەنۋېر ئىككىمىز بار ئىدۇق، دەيدۇ، راست شۇنداق ئىش بولغانمۇ؟

ئۇزۇن ۋە قويۇق كىرپىكلىرى دەنۋېرنىڭ كۆزىنى ئەملىيەتتىكىدىنمۇ بەك جىددىي قىلىپ كۆرسىتىۋەتتى، ھەتتا پائۇل . D غا ئىشەنمەسلىك بىلەن تىكىلگىنىدە ھەم شۇنداق بولدى.

— ياق، — دېدى دەنۋېر، — ئۇنداق ئىشنى ئەسلا كۆرمىدىم.

پائۇل . D قوشۇمىسىنى تۇرۇپ ھېچنېمە دېمىدى. ئۇلارنىڭ ئارىسىنى ئوچۇق تۇرغان ئىشىك ئايرىپ تۇراتتى، ئەمدىلىكتە ئىشىك يېپىلىپ كەتتى.

قارىغايلارنىڭ غولى يامغۇر سۈيىگە چىلىشىپ تۇراتتى. جان قوزامنىڭ كۆزلىرى سېستىن بىر دەقىقىمۇ ئايرىلمىدى. سېس بېلىنى ئېگىپ ئوچاقنىڭ شامالچىسىنى ھەركەتلەندۈرگەندە بولسۇن ياكى ئوچاققا ئوت قالىغاندا بولسۇن، جان قوزامنىڭ كۆزى ھامان سېسنىڭ ھەركىتىگە ئەگىشىپ ھەركەت قىلاتتى. جان قوزام ھەيدىمسە كەتمەيدىغان يۈزى قېلىن مېھماندەك، سېس قايسى ئۆيگە كىرسە شۇ يەردە ئەگىشىپ يۈرەتتى. ئۇ سەھەردە ئورنىدىن تۇرۇپ، سىلاپ ـ سىيپاشتۇرۇپ يۈرۈپ ئاشخانىغا چىقتى، سېسنىڭ ئىشقا مېڭىشتىن ئىلگىرى ئۇستۇنكى قەۋەتتىن چۈشۈپ ئۆزىگە بولكا پىشۇرۇپ بېرىشنى كۈتۈپ تۇردى. چىراغ ئاستىدا، ئوچاقنىڭ يېنىدا ئىككىيلەننىڭ سايىسى جەڭگاھتىكى قىلىچتەك بىر ـ بىرىگە سوقۇلۇپ، كىرىشىپ كېتەتتى. سېس سائەت ئىككىدە ئۆيگە قايتىپ كەلگۈچە، جان قوزام ئۇنى ئىشىك تۈۋىدە ياكى دېرىزە تۈۋىدە ساقلاپ تۇراتتى، ئاندىن كاربىدورغا، پەلەمپەيگە، چىغىر يولغا، ئۇنىڭدىن ئۆتۈپ كوچىغا ئاياغ باساتتى، ئاندىن بىلۈستون كوچىسىدا بىر قەدەم ـ بىر قەدەمدىن ئىلگىرىلەپ، ئىشتىن چۈشكەن سېس بىلەن ئۇچرىشاتتى، ئىككىسى بىرلىكتە 124 ـ نومۇرلۇق ئۆيگە قايتىپ كېلەتتى. ئۇ ھەر كۈنى چۈشتىن كېيىن يېشى بىر يەرگە بېرىپ قالغان بۇ ئايالنىڭ قايتىپ كېلىشىدىن قايتىدىن گۈمانغا چۈشكەندەك بولاتتى.

جان قوزامنىڭ ئاق كۆڭۈل، ئۆزىگە تولىمۇ سادىقلىقىدىن سېس بەكلا ھاياجانلىناتتى. ناۋادا، جان قوزام سېسىقا كۆرسىتىۋاتقان ساداقەتنى دەنۇبر كۆستىدىغان بولسا، ئۇ ھالدا سېسنىڭ بىزار بولۇشى تۇرغانلا گەپ ئىدى. ئۆزى بېقىپ چوڭ قىلغان، ھە دېسىلا ئاپىسىغا تايىنىۋالىدىغان كۈلكىلىك قىزنى خىيالىغا كەلتۈرگىنىدە، سېس ئىختىيارسىز سەسكىنىپ كېتەتتى. بىراق، سېس بۇنداق تاتلىق، ئالاھىدە مېھمان بىلەن بىللە بولغىنىدىن ناھايىتى خۇشال. بۇ ھالەت بىر ئەسەبىي شاگىرتنىڭ ئۇستازىنىڭ خۇشاللىقىدىن مەمنۇن بولغىنىغا ئوخشايدۇ.

كۈندىن ـ كۈنگە بالدۇر قاراڭغۇ چۈشۈۋاتقانلىقتىن، چىراغىمۇ بارغانچە بالدۇر يېقىلىدىغان، سېس قاراڭغۇدا ئىشقا ماڭىدىغان بولدى. پائۇل . D قاراڭغۇ چۈشكەندە ئىشتىن قايتىپ كېلەتتى. ھەم سوغۇق، ھەم قاراڭغۇ بىر ئاخشىمى، سېس بىر پارچە كاللەكىبەسەينى تۆتكە بۆلۈپ پىشۇردى. سېس دەنۇبرنى يېرىم جاۋۇر كۆك پۇرچاقنى بىر كېچە چىلاپ قويۇشقا بۇيرۇدى، ئاندىن ئولتۇرۇپ دېمىنى ئالدى. ئوچاقنىڭ ھارارەتلىك تەپتى سېسنى مۇگدىتىپ قويدى. كۆزى ئەمدى ئۇيقۇغا ئىلىنىشىغا، جان قوزامنىڭ ئۆزى بىلەن ھەپىلىشىۋاتقىنىنى سەزدى. جان قوزام ئۇنى ھەۋەس بىلەن يەڭگىل سىيپايىتتى. سېس كۆزىنى ئاچتى. ئۇ ئاۋۋال جان قوزامنىڭ مۇرىسى ئۈستىدىكى يۇمران قولىغا، ئاندىن كۆزىگە قارىدى. ئۇنىڭ كۆزلىرىدىن چەكسىز تەلپۈنۇشنى، ئاران تىزگىنلىۋېلىۋاتقان كۈچلۈك ئىستەكنى بايقىدى. سېس جان قوزامنىڭ قوللىرىغا ئۇرۇپ قويۇپ دەنۇبرغا قارىدى. ئۇ بىرچەتتە پۈتۈن ئەس ـ يادى بىلەن پۇرچاق ئاقلاۋاتتى.

ـــ بىرىلىيانتىڭىز قېنى؟ ـــ جان قوزام سېسنىڭ يۈزىگە زەن سالدى.

ـــ بىرىلىيانت؟ ماڭا بىرىلىيانتنىڭ نېمە كېرىكى، ـــ دېدى

سېس.

— قۇلىقىڭىزغا تاقىمامسىز.

— شۇنداق بولۇشىنى خالايمەن. بىر جۈپ خىرۇستال ھالقام بار ئىدى. ئۇنى مەن خىزمىتىنى قىلغان خانىم ماڭا سوۋغا قىلغان.

— ماڭا سۆزلەپ بېرىڭ، — جان قوزام خۇشال كۈلدى، — ماڭا بىرىلىيانتىڭىز توغرۇلۇق سۆزلەپ بېرىڭ.

بۇمۇ جان قوزامنى پەپىلەيدىغان ئىشلارنىڭ بىرى ئىدى. دەنۇبىر تاتلىق يېمەكلىكلەرنىڭ جان قوزامغا تازا پايدا قىلمۇاتقىنىنى بايقىغاندا، سېس جان قوزامنىڭ ھېكايە ئاڭلاشقا ئىشتىياقى بارلىقىنى جەزملەشتۇرگەنىدى. سېس ئۆتمۇشىنى ئەسلىسە ئازابلىناتتى، ئۆتمۇشىنىڭ ھەممىسى ئازاب ـ ئوقۇبەت ياكى ئۇنتۇلۇشتىن باشقا نەرسە ئەمەس. سېس بىلەن بېيىبى ساگىس ئىككىلىسى ئۇچۇن ئۆتمۇشنىڭ ئازابتىن باشقا نەرسە ئەمەسلىكى ئايدىڭ ئىدى. دەنۇبىر ئۇنىڭدىن ئۆتمۇشتىكى ئىشلارنى سورىغىنىدا، سېس قىسقارتىپلا بايان قىلىپ بېرەتتى ياكى كاللىسىغا كەلگىنى بويىچە يالغاندىن توقۇيتتى، ھەتتا ئاشۇ ئازابلىق ئۆتمۇشنىڭ ھەسرەتلىرىنى ئۆزى بىلەن تەڭ كۆتۈرۇشۇپ بەرگەن ھەم ئۆزى ئېغىر ـ بېسىقلىق بىلەن پاراڭلىشالايدىغان پائۇل . D بىلەن بىللە تۇرغاندىمۇ دەردى يەڭگىللىمەيتتى، قەلبىدىكى جاراھەتتىن دالالەت بەرگەن ھالدا جاۋغىيدا ئازاب ئالامىتى ئەكس ئېتىپ تۇرغىنى تۇرغاندى.

بىراق، ھالقىسى توغرۇلۇق سۆزلەۋاتقىنىدا، ئۇ ئۆزىنىڭ بۇ ھېكايىنى ياخشى كۆرۈپ قېلىۋاتقىنىنى ھېس قىلىپ قالدى. بۇ بەلكىم جان قوزامنىڭ ئۆزىگە يېپىشىپ ئولتۇرۇپ، ھېكايىنى ھېرىسمەنلىك بىلەن ئاڭلاۋاتقانلىقىدىندۇر. قانداق بولۇشىدىن قەتئىينەزەر، بۇ ھېكايە ئۇنىڭ ئۈچۇن تۆگمەس خۇشاللىق ئىدى.

پۈرچاق ئاقلاۋاتقاندا چىققان غىرىس ـ غىرىس ئاۋاز، قازاندا

قاياقاتقان كاللەكبەسەينىڭ خوشبوي ھەدى ئۆي ئىچىنى بىر ئالغان، سېس ئىلگىرى قولىقىغا ئاسقان خىروستال ھالقىسى توغرولوق سوزلىمەكتە.

— ماڭا ھالقىنى كېنتاكىدا خىزمىتىنى قىلغان خانىم تويومدا سوۋغات قىلغان. شو چاغدىكى ئاتالمىش توينىڭ مۇراسىمسىز، ھېچقانداق قائىدە - يوسۇنسىز ئۆتكۈزۈلگەنلىكىدىن بەكلا بىئارام بولىمەن. توي ئوچۇن ھېچ نەرسە تەييارلانمىغانىدى. مەن بولسام توي بولغانلىقىنى بىلدۇرۇش ئوچۇن ئاز - تولا بولسىمۇ بىر ئىشلارنىڭ ئورۇنلاشتۇرۇلۇشىنى تىلىگەن. ئىچىگە قوناق سويىپقى تىقىلغان پاخال تۆشەكنىڭ بىرىدىن يەنە بىرىگە ئۆمىلەپ يۈرۈشىنى ھەرگىزمۇ خالىمىغانىمەن. تەرەت قاچامنى خاللىنىڭ كىچىككىنە ئۆيىگە ئېلىپ كىرىش بىلەن ھەم خوشوم يوق ئىدى. مۇراسىم ئۆتكۈزۈلۈشىنى، ئوسۇل - تانسىلارنىڭ ئويناپلىشىنى، قولىقىمغا گول قىستۇرۇلۇشىنى بەكلا ئارزۇ قىلاتتىم، — سېس كولدى، — مەن توي مۇراسىمىنى ئەزەلدىن كۆرۈپ باقمىغان، لېكىن كىيىم ئاسقوچتىكى گارنېر خانىمنىڭ توي كۆڭلىكىنى كۆرگەن، توي مۇراسىمىنىڭ قانداق ئۆتكۈزۈلگەنلىكىنى ئوندىن ئاڭلىغان. ئوننىڭ دېيىشچە، تويىدا تورتقا ئىككى قاداق كىشمىش ئارىلاشتۇرۇلغان، تۆت قوي سويولغان؛ تويغا كەلگەنلەر تاكى ئىككىنچى كۈنىگىچە توختىماي يەپ - ئىچكەن ئىكەن. تويومنىڭ مۇشوندىق بولوشىنى ئارزۇ قىلاتتىم. بەلكىم خاللى ئىككىمىز «شېرىن ئۆي» دىكى بارلىق ئەرلەر بىلەن بىرلىكتە بىر ۋاق غىزا يەر بولغويتتوق، ئالاھىدە يېمەكلىكلەرگە ئېغىز تېگەر بولغىيتتوق. سېكسو ئوغرىلىقچە باردىغان كونۇكتون ياكى ئورمانزار مەھەللىرىدىكى قارا تەنلىكلەرنى تويغا تەكلىپ قىلار بولغىيتتوق. بىراق، ئولار ھېچنېمىنى بىلمەيدو. توي دېسە ئەر - خوتونچىلىق قىلىش دەپلا چوشىنىدو.

شوندىق قىلىپ، مەن بىر كۆڭلىكىمنىڭ — ئىش قىلغاندا

كىيىدىغان تاغاردەك كىيىم ئەمەس، يېڭى كۆڭلەكمىنىڭ بولۇشى كېرەكلىكىنى قارار قىلدىم. شۇنىڭ بىلەن، ئازراق رەخت ئوغرىلاپ، دەپ بەرسەم سىز ھەرگىزمۇ ئىشەنمەيدىغان بىر كۆڭلەكنى تىكىپ چىقتىم. ئۇستى تەرىپى گارنىر خانىمنىڭ يىپ ـ يىڭنە سېۋىتىدىكى ئىككى پارچە ياستۇق قېپىدىن، ئالدى تەرىپى ئۇستىگە شامنىڭ سۇيى ئېقىپ كېتىپ تۆشۈك بولۇپ قالغان داستىخاندىن، بەلبېغى داغالنى سىناش ئۈچۈن ئىشلىتىلىدىغان بىر پارچە رەختتىن پۈتۈپ چىقتى. يەلكە تەرىپىنى پۈتكۈزۈشكە بەك كۆپ ۋاقتىم كەتتى. مەن كۆڭلەكنىڭ قالغان يېرىنى پۈتكۈزۈشكە ماس كەلگۈدەك بىرەر نەرسە تاپالماي قالدىم. چۈنكى، كۆڭلەككە ئىشلەتكەن رەخت ـ لاتىلارنى ئىش تۈگىگەندىن كېيىن ئەسلىي ئورنىغا قويۇپ قويۇشۇم كېرەك ئىدى. كۆڭلىكىم پۈتكۈچە خالىلى مېنى سەۋرچانلىق بىلەن كۈتتى. بۇ كۆڭلەك بولمىسا بىر قەدەممۇ ماڭالمايدىغانلىقىمنى خالىلى بىلەتتى. ئاخىر تاشقىرى قازناقتىكى مىخقا ئېسىپ قويۇلغان پاشىلىقنى تېپىپ كەلدىم. بىز ئۈنى مېۋە قىيامى سۈزۈش ئۈچۈن ئىشلىتەتتۇق. مەن كۆپ تىرىشچانلىق بىلەن ئۈنى قايتا ـ قايتا يۇدۇم، ئاندىن توم يىڭنە بىلەن پاشىلىقنى كۆڭلەكنىڭ ئارقىسى قىلىپ تىكىشكە باشلىدىم. سىزنىڭ تەسەۋۋۇرىڭىزدىكى ئەڭ سەت قارا كۆڭلەك كىيگەن كېلىنچەك دەل مەن شۇ. بەختىمگە يارىشا، ئۇستۇمدىكى يېپىنچامىلا بۇلۇڭ ـ پۇچقاقلاردا توۋلاپ يۈرۈپ سېتىقچىلىق قىلىدىغان بىچارە سېتىقچىغا ئوخشاپ قېلىشىمدىن ساقلاپ قالغان بولۇشى مۇمكىن. ئۇ چاغدا مەن ئەمدىلا ئون تۆت ياشتا ئىدىم. ھازىر ئويلىسام، شۇ سەۋەبتىنلا مەن شۇنچىلىك مەغرۇر يۈرگەنىكەنمەن.

قانداق بولۇشىدىن قەتئىينەزەر، مەن كۆڭلەكنى ئۇچامغا كىيدىم. ئۆزۈمچە ئوغرىلىقنى بەك قاملاشتۇرۇۋەتتىم، پەقەت چاندۇرمىدىم، دەپ ئويلىغىنىم بىلەن، گارنىر خانىم بۇ

ئىشلىرىمنى سېزىپ تۇرغانىكەن. شېرىن ئاي مەزگىلىم خاللى بىلەن قوناقلىققا بېرىش بوپتۇ. ئۇ بىز تۇنجى قېتىم بارغان جاي ھېسابلىنىدۇ. ئۇ شەنبە كۈنى چۈشتىن كېيىن ئىدى، خاللى ئاغرىپ قالدىم دەپ رۇخسەت سورىغانلىقى ئۈچۈن، شەھەرگە ئىشلىگىلى كىرمىدى. بېيىبي ساگىسنى ئازاد قىلىش ئۈچۈن، خاللى ھەر شەنبە، يەكشەنبە كۈنى بازارغا ئىشلەمچىلىك قىلغىلى باراتتى. ئۇ رۇخسەت سورىدى، مەن كۆڭلىكىمنى كىيدىم، ئىككىمىز قول تۇتۇشقىنىمىزچە قوناقلىقنىڭ ئوتتۇرىسىغا كىردۇق. ھازىرمۇ پائۇللار ۋە سېكسو قاقلاپ پىشۇرۇۋاتقان قوناقنىڭ يىراقلاردىن يېتىپ كەلگەن پۇرىقىنى پۇرىيالايمەن. ئەتىسى گارنېر خانىم مېنى ئەگەشتۇرۇپ ئىككىنچى قەۋەتتىكى ھۇجرىسىغا باشلاپ كىردى. ياغاچ قۇتىنى ئېچىپ، ئىچىدىن بىر جۈپ خىرۇستال ھالقىنى ئالدى.

— ساڭا بۇنى بېرەي، سېس.

— ماقۇل، خانىم.

— قۇلىقىڭنى تەشتۈرگەنمۇ؟

— ياق، خانىم.

— ئۇنداقتا تەشتۈرگىن، شۇندىلا بۇ ھالقىنى تاقىيالايسەن. بۇنى ساڭا بېرەي. خاللى ئىككىڭلارغا بەخت تىلەيمەن.

ئۇنىڭغا رەھمەت ئېيتتىم. بىراق، تاكى ئۇ جايدىن ئايرىلغۇچە خىرۇستال ھالقىنى تاقاپ باقمىدىم. بۇ ئۆيگە كەلگەندىن كېيىن بېيىبي ساگىس رۇباشكامنى چۈۋۈپ، ھالقىنى ئالدى. مەن مۇشۇ يەردە — ئوچاقنىڭ يېنىدا ئولتۇردۇم، دەنۇبىر قۇچىقىمدا ئىدى. بېيىبي ساگىس قۇلىقىمنى تېشىپ، ھالقىنى تاقاپ قويدى.

— مەن سىزنىڭ ھالقا تاقىغىنىڭىزنى ئەزەلدىن كۆرۈپ باقمىدىم، ھالقىڭىز نەدە؟ — دەپ سورىدى دەنۇبىر.

— يوقىلىپ كەتكەن، دەنۇبىر، بۇرۇنلا يوقىلىپ كەتكەن، — ئۇچەيلەن بوران چىققانلىقتىن قۇراي دەپ قالغان نەم كىرلىك

ۆه رۇباشكىلارنى ئۆيگه قايتۇرۇپ كىرگۈچه سېس شۇنىڭدىن باشقا گەپ قىلمىدى. ئۇلار ھاسىراپ ـ ھۆمۈدىشىپ، كۈلۈشۈپ تۇرۇپ كىرلەرنى ئۇستەل ـ ئورۇندۇقلارغا ئارتتى. جان قوزام داستىكى سۇنى قانغۇچه ئىچىپ، سېسىنىڭ دەنۇبرنىڭ چېچىنى مۇنچا لۆڭگىسى بىلەن سۇرتۇپ قۇرۇتۇشىغا قاراپ ئولتۇردى.

— ئۆرۈمه چاچلىرىمىزنى چۇۋۇساق بولامدۇ، قانداق؟ — دېدى سېس.

— ھىم، ئەتە بولسۇن، — دەنۇبر بېشىغا سۇزگۈچ تېگىشى بىلەنلا بەدەنلىرىنىڭ پۈكۈلۈپ كېتىدىغانلىقىنى ئېسىگه ئالدى.

— بۇگۈنىنىڭ ئىشىنى بۇگۈن تۈگىتىش كېرەك، ئەتىگه قالدۇرۇشقا يول يوق، — دېدى سېس.

— ئاغرىيدىكەن، — دېدى دەنۇبر.

— كۈندە تاراپ تۇرسا ئاغرىمايدۇ.

— ۋايجان.

— ئايال سىزنىڭ چېچىڭىزنى تاراپ قويۇپ باققانمۇ؟ — دەپ سورىدى جان قوزام.

سېس بىلەن دەنۇبر بېشىنى كۆتۈرۈپ جان قوزامغا قارىدى. جان قوزامنىڭ كەلگىنىگه تۆت ھەپتە بولغان بولسىمۇ، ئۇلار تېخىچه جان قوزامنىڭ تۆۋەن ئاۋازىغا كۆنۈپ بولالمىغانىدى. جان قوزامنىڭ ئاۋازى ناخشىدەك چىقاتتى، ئۇلارنىڭ ئاۋازى بولسا باشقا چاستوتىدا بولۇپ، جان قوزامنىڭكى بىلەن ئوخشىمايتتى.

— ئايال سىزنىڭ چېچىڭىزنى تاراپ قويۇپ باقتانمۇ؟ — بۇ سوئال سېستىن سورالغانىدى. چۈنكى، سېس جان قوزامغا قاراپ تۇراتتى.

— ئايال؟ ئاپامنى دېمەكچىمۇ؟ ئاپام تاراپ قويغان بولۇشى ئېھتىمال، لېكىن مەن ئەسلىيەلمەيمەن. ئۇنىڭ ئېتىزدا ئىشلەۋاتقىنىنى بىرنەچچه قېتىم كۆرگەنمەن. بىر قېتىم ئۇنىڭ كۆچەت قەلەمچىسى تىكىۋاتقىنىنى كۆرگەنىدىم. مەن ئەتىگىنى ئويغانغاندا، ئاپام ئاللىبۇرۇن ئىشچىلار سېپىگه قوشۇلۇپ ئىشقا

چۈشۈپ كەتكەن بولاتتى. ئەگەر ئايدىڭ كېچە بولسا، ئۇلار كېچىلىرىمۇ ئىشلەيتتى. ئاپام يەكشەنبە كۈنلىرى مەدرىسىدىن قىلماستىن ئۆلۈكتەك ئۇخلايتتى. ئۇ مېنى ئۇچ ھەپتىلا ئېمىتكەن بولۇشى ئېنىق. چۈنكى ئۇ يەردىكى قارا تەنلىك ئاياللارنىڭ ھەممىسى شۇنداق قىلىشقا مەجبۇر بولاتتى. ئۇ شال تېرىشقا كېتەتتى. مەن بالىلارغا قاراشقا مەسئۇل ئايالنىڭ يېنىغا بېرىپ سۈت ئىچەتتىم. دېمەك، بايىقى سوئالىمغا «ياق» دەپ جاۋاب بەرسەم بولىدىكەن. ئاپامنىڭ چېچىمىنى تاراپ قويۇپ باقمىغانلىقىنى جەزم قىلالايمەن. ئۇ چېچىمىنى تاراپ قويۇپ باقمىغان، باشقا ئىشمۇ قىلىپ بېرىپ باقمىغان، ھەتتا ئۇ مەن بىلەن بىر ئۆيدە ئۇخلاپمۇ باقمىغان. مېنىڭچە، ھەمراھلىرىدىن ئايرىلىپ كېتىشتىن قورققان بولسا كېرەك. ئۇ مۇنداق بىر ئىشنى قىلغان: ئۇ مېنى كۆرگىلى كەلدى، قولۇمدىن يېتىلەپ گۆش سۈرلەيدىغان ئۆينىڭ كەينىگە باشلاپ چىقتى. مەيدىسىنى ئېچىپ، كۆكسىنى كۆتۈردى، كۆكسىنىڭ ئاستىنى ماڭا كۆرسەتتى. كۆكسىنىڭ ئاستىدىكى قوۋۇرغىسى يۇمىلاق چەمبەرنىڭ ئىچىگە ئېلىنغان كىرىست بەلگىسىنىڭ شەكلى چىقىرىلىپ داغمالانغانىكەن.

— بۇ سېنىڭ ئاپاڭ، — دېدى ئۇ داغمالانغان جايىنى ماڭا كۆرسىتىپ تۇرۇپ، — ھازىر يالغۇز مېنىڭلا مۇشۇنداق بەلگەم بار. مەندىن باشقىلارنىڭ ھەممىسى ئۆلۈپ تۈگىدى. ماڭمۇ بىر كۈنى ئۆلۈم يېتىپ قالسا، يۈزۈمگە قاراپ تونۇيالمايسەن، مېنى پەقەت مۇشۇ بەلگەم ئارقىلىق تونۇيالايسەن، — بۇنىڭدىن بەك قورقۇپ كەتتىم. مەن پەقەت بۇ ئىشنىڭ بەك مۇھىم ئىكەنلىكىنىلا ئاڭقىرالىدىم. بۇنداق مۇھىم ئىشقا قانائەتلىنەرلىك ئىنكاس قايتۇرۇشۇم كېرەك ـ دە. كاللامغا ھېچقانداق گەپ كەلمىدى. ئاخىر شۇنداق دېدىم:

— بىلدىم، ئاپا. بىراق، سىز مېنى قانداق تونۇيسىز؟ مېنى قانداق تونۇيالايسىز؟ مېنىمۇ داغلاپ قويۇڭ.

— ماڭمۇ بەلگە سېلىندى، — سېس شۇنداق دېگىنىچە قاقاھلاپ كۈلۈپ كەتتى.
— ئۇ سىزگە بەلگە سالدىمۇ؟ — سورىدى دەنۇبر.
— مېنى بىر شاپىلاق سالدى.
— نېمىشقا؟
— ئەينى چاغدا نېمىشقا شۇنداق قىلغانلىقىنى مەنمۇ بىلمىدىم. كېيىن مېنىڭ بەدىنىمگىمۇ بەلگە چۈشتى.
— ئاپىڭىز قانداق بولدى؟
— دارغا ئېسىپ ئۆلتۈرۈلدى. كىشىلەر ئۇنى داردىن چۈشۈرگەندە، ھېچكىمنىڭ ئۇنىڭ بەدىنىدە يۇمىلاق چەمبەر ۋە كىرپىست بەلگىسى بارلىقىنى ئېنىق كۆرەلمىدى، لېكىن مەن ئوچۇق كۆردۈم، — سېس سۈزگۈچتىكى چاچلارنى ئېلىپ ئوچاققا تاشلىدى. چاچ ئوتتا چاراسلىغىنىچە غەلىتە پۇراق چىقىرىپ كۆيۈشكە باشلىدى.
— ئاھ، خۇدا، — سېس دىرىڭشىدە ئورنىدىن تۇردى. دەنۇبرنىڭ چېچىغا قىسىلغان سۈزگۈچ يەرگە چۈشۈپ كەتتى.
— ئاپا؟ نېمە بولدىڭىز، ئاپا؟
سېس ئورۇندۇقنىڭ يېنىغا باردى، كىرلىكتىن بىرنى قولىغا ئېلىپ غۇلىچىنىڭ ئۈزۈنلۇقىدا ئاچتى، ئاندىن قاتلىدى. ئۇ يەنە بىر كىرلىكنى قولىغا ئالدى. كىرلىك تولۇق قۇرۇپ بولالمىغان بولسىمۇ، ئۇ كىرلىكنى قاتلاشتىن ھۇزۇر ئېلىۋاتاتتى، توختىماي قاتلايتتى. ئۇ بىرەر ئىش بىلەن مەشغۇل بولۇشى كېرەك ئىدى. چۈنكى، ئۇ ئاللىقاچان ئۈنتۈلۈپ كەتتىم، دەپ ئويلايدىغان بەزى ئىشلار ئۈنىڭ ئەسلىمىسىدە زاھىر بولۇشقا باشلىغانىدى، يۈزىگە تەگكەن تەستەك، تەستەك قالدۇرغان ئىز ۋە بىر قاتار نومۇسلۇق ئەسلىمىلىرى كاللىسىغا كىرىۋالغانىدى.
— ئۇلار نېمىشقا ئاپىڭىزنى ئېسىپ ئۆلتۈرۈشىدۇ؟ — سورىدى دەنۇبر. دەنۇبر تۇنجى قېتىم ئاپىسىنىڭ ئاپىسى توغرۇلۇق ئاڭلاۋاتاتتى. ھالبۇكى، ئۇ بېيىبي ساگىسنى ئۆزىنىڭ

بىردىنبىر مومىسى دەپ بىلەتتى.

ــ مەنمۇ بۇنىڭ نېمە ئۈچۈنلۈكىنى بىلمەپ بولالمىدىم. نۇرغۇن كىشىلەر ئاشۇنداق ئۆلتۈرۈلدى، ــ سېس كىيىملەرنى قايتا ـ قايتىلاپ قاتلاۋاتقىنىدا، ئاپىسىنىڭ بەدىنىدىكى بەلگىنى كۆرۈشتىن ئىلگىرى ئۆزىنى ئۆلۈكلەر ئارىسىدىن ئېلىپ چىقىپ كەتكەن ئايالنىڭ ئىسمىنىڭ نەن ئىكەنلىكىنى بارغانچە ئېنىق جەزملەشتۈردى. سېس نەن ئىسىملىك ئايالنى ياخشى تونۇيتتى. ئۇ ھەركۈنى بالىلارغا سۈت بېرىپ، تاماق ئېتىپ بېرەتتى، بىر قولى بېجىرىم، يەنە بىر قولىنىڭ يېرىمى يوق ئىدى. نەن باشقا بىر تىلدا سۆزلەيتتى. سېس ئەينى ۋاقىتتا ئۇنىڭ سۆزىنى چۈشىنەلەيتتى، لېكىن ھازىر ئۇنىڭ قانداق سۆزلەيدىغانلىقىنى دەپ بېرەلمەيدۇ. شۇ سەۋەبتىن، «شېرىن ئۆي» دىكى ئۆز خاتىرىسىنىڭ تاماق يېيىش، ناخشا ئېيتىش ۋە قىستا ـ قىستاڭ كىشىلەر توپى قاتارلىقلاردىن باشقىسىنى ئۇنتۇلغانلىقىغا ئىشىنىدۇ. سېس نەنىنىڭ ئۆزىگە گەپ قىلغاندىكى تىلىنى، ھەتتا ئۆزىگە نېمىلەرنى دېگەنلىكىنى تامامەن ئۇنتۇپ كەتكەن، ئاپىسى سۆزلەيدىغان تىلمۇ ئاللىقاچان كەلمەسكە كەتكەن، لېكىن شۇ تىلدىن ھاسىل بولغان مەنىلەر تېخىچە مەۋجۇت بولۇپ تۇرماقتا. سېس نەم كىرلىكلەرنى كۆكرىكىگە باسقىنىچە، ئۆزى چۈشىنىشكە قادىر بولالمايدىغان ئاشۇ مەخپىي شېپرلار ئارىسىدىن مەنە ئىزدىمەكتە. نەن كېچىلىرى بېجىرىم قولى بىلەن سېسىنى سىيپايتتى، يېرىمى يوق يەنە بىر ناكار قولى بوشلۇقتا پۇلاڭشىيتتى.

ــ سىزگە دەپ بېرەي، مەن سىزگە سۆزلەپ بېرەي، سېس قىزچاق، ــ نەن سېسىنىڭ ئاپىسىغا ئالاقىدار ئىشلارنى ئۇنىڭغا ئېيتىپ بەردى. نەن سېسىنىڭ ئاپىسى بىلەن بىرلىكتە دېڭىز ئارقىلىق ئەكېلىنگەن، ئىككىيلەن نۇرغۇن قېتىملاپ پاراخوت ئىشچىلىرى تەرىپىدىن كېمىنىڭ بۇلۇڭ ـ پۇچقاقلىرىغا ئەكېتىلگەنىكەن.

ـــ ئاپىڭىز بالىلىرىنىڭ ھەممىسىنى تاشلىۋەتكەن، پەقەت سىزنىلا ئېلىپ قالغان. پاراخوت خادىمىدىن بولغان بالىسىنى ئارالغا تاشلاپ قويغان، ئاق تەنلىكلەردىن بولغان باشقا نۇرغۇنلىغان بالىلىرىنىڭ ھەممىسىنى تاشلىۋەتكەن، ئىسمىنىمۇ قويماستىنلا تاشلىۋەتكەن، پەقەت سىزگىلا ئاشۇ قارا تەنلىكنىڭ ئىسمىنى قويدى. نەن سېپسىن قۇچاقلىدى. نەن سېپستىن باشقا ھېچبىر بالىنى بۇنداق قۇچاقلاپ، پەپلەپ باقمىغان، ئەزەلدىن ئۇنداق قىلىپ باقمىغانىدى. سىزگە دەپ بېرەي، سېپس قىزچاق.

سېپس بالا ۋاقىتلىرىدا ھېچ ئىشنى چۈشىنىپ يېتەلمەيتتى. بويىغا يەتكەندىن كېيىنلا غەزەپلىنىدىغىنىنى ھېپس قىلدى، لېكىن نېمىگە غەزەپلىنىدىغىنىنى ئۆزىمۇ بىلمەيتتى. بېيىبىي ساگىسىنىڭ كۈچلۈك ئارزۇسى بەئەينى دېگىز دولقۇنىدەك سېپسقا ئۇرۇلاتتى. سېپس ئوچاق يېنىدىكى ئىككى قىزغا ـــ تېرىسى سۇزۇك مېھمانغا، ئىچى تىتىلدىغان، غېرىب قىزىغا قارىدى. ئۇلار قارىماققا ھەم كىچىك، ھەم يىراقتىكىدەك كۆرۈنەتتى.

ـــ پائۇل . D بىردەمگىچە قايتىپ كېلىدۇ، ـــ دېدى سېپس.

دەنۇېر چوڭقۇر ئۇھسىندى. بايا ئاپىسى كىرلىكلەرنى قاتلاۋاتقىنىدا دەنۇېر چىشىنى مەھكەم چىشلەپ، ھېكايىنىڭ تېزرەك ئاخىرلىشىشىنى تىلەپ كەتتى. دەنۇېر ئاپىسىنىڭ ئۆزى بىلەن مۇناسىۋەتسىز كىشىلەرنىڭ گېپىنى قىلىشىدىن بىزار ئىدى. شۇڭا، ئۇ ئاپىسىدىن ئەيمىي توغرۇلۇقلا سورايتتى. بۇنىڭدىن سىرت، تاشقى دۇنيا تېخىمۇ پارلاق، تېخىمۇ ھۇزۇرلۇق ئىدى، دەنۇېر بولمىغىنىدا تېخىمۇ شۇنداق بولاتتى. دەنۇېر سېپس سۆزلەۋاتقان ھېكايىلەرنىڭ ئۆزى بىلەن مۇناسىۋىتى يوق ئىكەنلىكىدىن بىئارام بولۇش بىلەنلا قالماي، جان قوزامنىڭمۇ سېپسنىڭ گەپلىرىدىن بىزار بولۇشىنى ئۈمىد قىلاتتى. ھالبۇكى، جان قوزامنىڭ بىزار بولۇشىدا ئازراقمۇ ئۈمىد يوق ئىدى. جان قوزام بارلىق پۈرسەتلەردىن تولۇق پايدىلىنىپ غەلىتە سوئاللارنى سوراپ، سېپسنى ئېغىز ئاچۇراتتى. دەنۇېر جان قوزامنىڭ

سېسىنىڭ ھېكايىلىرىنى ئاڭلاشقا ئەسەبىيلەرچە زوقى بارلىقىنى بايقىدى. ئەمدى ئۇ يەنە بىر يېڭى ئىشقا دىققەت قىلدى. جان قوزام «بىرلىيانتىڭىز قېنى»، «قىزىڭىز چېچىڭىزنى تاراپ قويۇپ باققانمۇ» دېگەندەك سوئاللارنى سورايتتى. ئۇنىڭ «ھالقىڭىز توغرۇلۇق سۆزلەپ بېرىڭ» دېيىشى ھەيران قالارلىق ئىدى.

جان قوزام بۇنى قانداق بىلگەندۇ؟

جان قوزام ئاپتاپتەك يېقىملىق بولسىمۇ، پائۇل . D ئۇنى ياقتۇرمايتتى. قىزلار ئۆسۈپ يېتىلىشكە باشلىغاندا بەئەينى بۆلجۇرگەن ئائىلىسىدىكى ئۆسۈملۈكلەرگە ئوخشاش تەدرىجىي ۋايىگە يېتىدۇ: ئاۋۋال يېشىل رەڭلىك تاشقى كۆرۈنۈشىدە ئاستا ـ ئاستا ئۆزگىرىش يۈز بېرىشكە باشلايدۇ، ئاندىن ساپىقى تۈتىدۇ، ئاخىرىدا غۇنچىلايدۇ. غۇنچىلىرى تۆكۈلۈپ، يالپۇز رەڭلىك بۆلجۇرگەن يېتىلىشكە باشلىغاندا، ياپراقلىرىنىڭ رەڭگى ئالتۇن يالاتقاندەك پارقىراق، مومىلاپ پەردازلىغاندەك سىلىق هالەتكە كېلىدۇ. مانا بۇ جان قوزامنىڭ قىياپىتى، باشتىن ـ ئاياغ ئالتۇندىن هەل بەرگەندەك نازاكەتلىك، ئاپتاپتەك چىرايلىق. پائۇل . D ئويغانغاندىن كېيىن سېس بىلەن يېقىنچىلىق قىلىدى. بۇنداق بولغاندا، ئۇ سەل تۇرۇپ پەلەمپەيدىن چۈشۈۋېتىپ، جان قوزامنىڭ سېسىنىڭ بولكا پىشۇرۇشىغا زېرىكمەستىن قاراپ تۇرغىنىنى كۆرگەندە كاللىسى سۈزۈك هالەتتە بولاتتى.

كەچتە پائۇل . D ئىشتىن قايتىپ كەلدى. سېس، دەنۇبىر، جان قوزام ئۇچەيلەن تاماق ئۈچۈن داستىخان تەييارالاۋاتقاندا، جان قوزامنىڭ نۇرى ئەتراپنى قاپلىغانىدى. پائۇل . D سېس بىلەن دەنۇبرنىڭ بۇنى بايقىمىغىنىدىن ئەجەبلەندى. بەلكىم ئۇلار بايقىغاندۇ. ئەگەر ئۆزلىرى ئىچىدىن بىرىدە ئىشق ئوتى يانغان بولسا، تەبىئىيلا بۇنى بايقۇبلىشقان بولاتتى. خۇددى ئەرلەر

ئۆزئارا بايقىۋېلىشقاندەك. پائۇل . D جان قوزامغا زەن سېلىپ قاراپ، ئۇنىڭ بۇنى سېزىدىغان ـ سەزمەيدىغانلىقىغا دىققەت قىلدى. ھالبۇكى، جان قوزام پائۇل . D غا نەزىرىنى سېلىپمۇ قويمىدى، ھەتتا پائۇل . D نىڭ سېستىن ئوچۇقتىن ـ ئوچۇق سورىغان سوئاللىرى دائىم جاۋابسىز قالاتتى. جان قوزام پائۇل . D غا قارىغاندا ئاغزىنى ئېچىپمۇ قويمايتتى. جان قوزامنىڭ بۇ ئۆيگە كىرگىنىگە بەش ھەپتە بولغان بولسىمۇ، ئۇلار جان قوزام توغرۇلۇق ئۇنى بەش ھەپتە ئىلگىرى دەرەخ تۈۋىدە كۆرگەن چاغدىكىدىن ئارتۇق چۈشەنچىگە ئىگە بولالمىدى.

ئۇلار پائۇل . D بۇ ئۆيگە كىرگەن كۈنى بۇزغۇنچىلىقا ئۇچرىغان ئۈستەلگە كېلىپ ئولتۇردى، ئۈستەلنىڭ قايتىدىن چېتىلغان پۈتى ئىلگىرىكىدىن پۈختا بولغانىدى. كاللەكبەسەي قورۇمىسى پاك ـ پاكىز يېيىلدى. سېس پىچىرلاپ تىلەك تىلىگەن ھالدا داستىخانغا بولكا كەلتۈردى، كونا ئاشپەزلەرنىڭ قائىدىسى بويىچە، تەييارلىغان بولكىسى ئۈچۈن كۆپچىلىكتىن ئۆزرە سورىدى. بۇ چاغدا جان قوزامنىڭ چىرايىدا بىر خىل ھالەت ئەكس ئەتتى. ئۇ كۆزلىرىنى سېسقا تىككەندە، ئۆزىنىڭ قىممەتلىك بىر بۇيۇمىغا خۇشاللىق ئىلكىدە قاراۋاتقان ھالەتتە بولاتتى. بۇ ھال پائۇل . D نىڭ سوئال سورىشىغا سەۋەب بولدى.

ـــ سىزنىڭ بىرەرمۇ بىر تۇغقان قېرىندىشىڭىز يوقمۇ؟

جان قوزام قوشۇق بىلەن ھەپىلەشكەچ، پائۇل . D غا قاراپمۇ قويماستىن جاۋاب بەردى:

ـــ مېنىڭ ھېچكىمىم يوق.

ـــ سىز بۇ يەردىن زادى نېمىگە ئېرىشمەكچى؟

ـــ مۇشۇ جايغا، مېنى تۇرغۇزالايدىغان مۇشۇ جايغا.

ـــ بىرەرسى سىزگە بۇ ئۆي توغرۇلۇق سۆزلەپ بەرگەنمۇ؟

ـــ كۆۋرۈكتىكى چېغىمدا ئۇ ماڭا سۆزلەپ بەرگەن.

ـــ ئۇ چوقۇم ئىلگىرىكىلەردىن بىرسى، ـــ دېدى سېس.

ئىلگىرى 124 ـ نومۇرلۇق ئۆي ئاغزاكى خەۋەر

يەتكۇزگۇچىلەرنىڭ ۋە خەت ئەۋەتكۇچىلەرنىڭ ئۆتىكى ئىدى.
124 ـ نومۇرلۇق ئۆيدە كىچىككىنە خەۋەرلەرمۇ دەسلەپ بۇلاق سۇيىدىكى كۆپۈكچىلەردەك بۇزغۇنلاپ، كېيىن ئاستا ـ ئاستا يوقىلىپ كېتەتتى.

ـــ سىز بۇ يەرگە قانداق كەلگەن؟ سىزنى كىم ئەكەلگەن؟

ئەمدىلىكتە جان قوزام پائۇل . D غا تەمكىنلىك بىلەن تىكىلدى، لېكىن سوئالىغا جاۋاب قايتۇرمىدى.

پائۇل . D سېس بىلەن دەنۇبىر ئىككىلىسىنىڭ چېكىنگەنلىكىنى، قورساق مۇسكۇللىرىنى يىغىپ، چاپلاشقاق ئۆمۇچۈك تورىنى قويۇۋېتىپ بىرلىشۇالغىنىنى ھېس قىلدى. پائۇل . D قانداق بولۇشىدىن قەتئىينەزەر، جان قوزامنى قىستاپ يۇرۇپ ئاغزىدىن جاۋاب ئېلىش نىيىتىگە كەلدى.

ـــ كىم سىزنى بۇ يەرگە ئەكەلدى، دەپ سوراۋاتىمەن؟

ـــ ئۆزۈم كەلدىم، ـــ دېدى جان قوزام، ـــ ناھايىتىمۇ ئۇزۇن، بەك ئۇزۇن يولنى بېسىپ كەلدىم. ھېچكىم مېنى ئەكېلىپ قويغىنى يوق، ھېچكىمۇ ماڭا ياردەم بەرگەن ئەمەس.

ـــ ئايىغىڭىز يىپىيېڭى تۇرمامدۇ؟ ئۇزۇن يول بېسىپ كەلگەن بولسىڭىز، ئايىغىڭىزنىڭ بۇنچە يېڭى تۇرۇشىنى قانداق چۈشىنىمىز؟

ـــ بولدى، ئۇنىڭ يېغىرىغا تەگمەڭچۇ، پائۇل . D.

ـــ مېنىڭ بىلگۈم بار، ـــ دېدى پائۇل . D، خۇددى بايراق خادىسىنى كۆتۈرگەندەك، پىچاق سېپىنى قولىدا تۇتقان ھالدا.

ـــ ئايىغىمنى قولۇمغا ئېلىۋالدىم، كۆڭلۈمنى تۇرۇۋالدىم. مەن ئاياغ بوغقۇچىنى چىگەلمەيمەن، ـــ دېدى جان قوزام. ئۇ پائۇل . D غا غەزەپ بىلەن ئالايدى. دەنۇبىر ئىختىيارسىز ھالدا جان قوزامنىڭ بىلىكىنى ئاستا سىلاپ قويدى.

ـــ ئاياغنىڭ بوغقۇچىنى چىگىشىنى مەن سىزگە ئۆگىتىپ قويىمەن، ـــ دېدى دەنۇبىر. ئۇ مۇكاپات سۇپىتىدە جان قوزامنىڭ كۇلۇمسىرەپ بېقىشىغا ئېرىشتى.

پائۇل . D ئەمدىلا قۇيرۇقىنى تۇتۇۋالغان بۇ يوغان پارقىراق بېلىقنىڭ قولىدىن سىيرىلىپ چىقىپ كەتكىنىنى ھېس قىلدى. بۇ قېتىم بېلىق يەنە قاراڭغۇ سۇغا شۇڭغۇپ كىرىپ كېتىپ غايىب بولدى. لېكىن، پارقىراپ تۇرغان بېلىق چىقىرىندىلىرى بېلىقنىڭ ئۇزۇش يۆنىلىشىنى بەلگىلەپ تۇراتتى. بىراق، جان قوزامنىڭ بۇنچىۋالا ئېچىلىپ كېتىشى پائۇل . D ئۈچۈن بولمىسا، كىم ئۈچۈندۇ؟ پائۇل . D ئۈچراتقان ئايالىلار ئىچىدە ھېچكىمۇ ئالاھىدە بىرسى ئۈچۈن تەييارلىق قىلىپ، ئاپتاپتەك ئېچىلىپ كەتمەستىن، مۇنداقلا ئۆزىنى تۇزەشتۈرۈپ قويياتتى. پائۇل . D نىڭ تەجرىبىسىگە ئاساسلانغاندا، ئاۋۇال بىر مەركىزىي نۇقتا بولۇشى كېرەك، شۇنداقلا باشقا تەرەپلەرمۇ مەركىزىي نۇقتىغا ئەگىشىپ ئۆزىنى ئىپادىلىيەلەيدۇ. «ئوتتۇز چاقىرىملىق قىز» نى ئېلىپ ئېيتساق، ئۇ كارىز ئىچىدە ئۆزى بىلەن بىللە ئادەم ساقلاۋاتقىنىدا، تۇرقىدىن تولىمۇ ئاددىيلىق چىقىپ تۇراتتى، لېكىن سېكسو كېلىشىگىلا توزدەك گۈزەللىشىپ كەتتى. ئۇ سېسىنىڭ ھۆل بولغان پۇتلىرىنى تۇنجى قېتىم كۆرگىنىدە دەل مۇشۇنىڭدەك ھېسسىياتتا بولغانىدى. بولمىسا، ھەرگىزمۇ قارامىلىق بىلەن ئۇنى قۇچىقىغا ئالمىغان، ئۇنىڭ دۇمبىسىگە يۈزىنى سۈركەپ تۇرۇپ تاتلىق سۆزلەرنى قىلمىغان بولاتتى.

بۇ سەرگەردان قىز جان قوزام ھەممىنى بېسىپ چۈشەتتى. پائۇل . D يىگىرمە يىلدىن بېرى ئۇچراتقان قارا تەنلىك ئايالىلارنىڭ ئىچىدە ئۆزلىرىنى ھەرقانچە پەردازلىغانلىرىمۇ ئۇنىڭغا يېتەلمەيتتى. پائۇل . D ئۆزىنىڭ نېمە ئۈچۈن بۇنداق ئويلايدىغانلىقىنىڭ سەۋەبىنى چۈشەندۈرۈپ بېرەلمەيتتى. جەڭدىن ئىلگىرى، جەڭدىن كېيىن ياكى جەڭ مەزگىلىدە بولسۇن، پائۇل . D ئاچلىقتىن يېرىم جان بولغان، ھالىدىن كەتكەن، تالان ـ تاراج قىلىنغان نۇرغۇنلىغان نېگىر قۇللارنى ئۇچراتتى. ئەنە شۇلارنىڭ خاتىرىسىنى ئەسلىگە كەلتۈرۈش ياكى

ئاغزىدىن گەپ ئېلىشىنىڭ ئۆزىنى مۆجىزە دېيىشكە بولاتتى. ئۇلارمۇ پائۇل . D غا ئوخشاش ئۆڭكۈرلەرنى ماكان تۇتۇپ، مۇشۇكياپىلاق بىلەن يېمەكلىك تالىشىپ ياشىغانىدى. ئۇلار پائۇل . D غا ئوخشاش چوشقىنىڭ يېمەكلىكلىرىنى ئوغرىلاپ يېگەنىدى. ئۇلار پائۇل . D غا ئوخشاش كېچىسى دەرەخ ئۈستىدە ئۇخلاپ، كۈندۈزى يول يۈرەتتى. پائۇل . D غا ئوخشاش پاتقاقلىق مىلىنىپ، باشقۇرغۇچى خادىم، زىيانكەشلىك قىلغۇچى، جاللات، جەڭدىن قايتقان ئەسكەرلەر، تاغلىقلار، قوراللىق قىسىم ۋە كۆڭۈل ئېچىۋاتقان كىشىلەرنىڭ ئۆزلىرىنى كۆرۈپ قېلىشىدىن ئەنسىرەپ، ئۆزلىرىنى قۇدۇققا ئاتاتتى. بىر قېتىم پائۇل . D ئورماندا ئۆزى يالغۇز ياشايدىغان ئون تۆت ياشلىق بىر ئوغۇل بالىنى ئۇچراتتى. ئۇ ئىلگىرى ئۆزىنىڭ نەدە ياشىغىنىنى ئەسلەپ بېرەلمىگەنىدى. ئۇنىڭ پائۇل . D غا دەپ بېرىشچە، ئېلىشىپ قالغان بىر نېگىر ئايال بىرنەچچە ئۆردەكنى ئۆزىنىڭ بوۋىنقى دەپ ئويلاپ ئوغرىلىغانلىقى سەۋەبلىك دارغا ئېسىلغانىكەن.

يۆتكىلىپ، مېڭىپ، يۈگۈرۈپ، تىقىپ، ئوغرىلاپ، ئاندىن توختىماستىن ئالغا ئىلگىرىلىدى. بىر قېتىم پائۇل . D بىر ئايال بىلەن ياكى بىر ئائىلە بىلەن ئىككى ئايدىن ئارتۇق ۋاقىت بىللە تۇردى. ئاشۇ ئىككى يىلدەك ۋاقىتتا دېلاۋېيردىكى توقۇمچى ئايال بىلەن بىللە ياشىدى. دېلاۋېير كېنتاكى ئىشتاتىنىڭ پۇلاسكى ناھىيەسىدىن قالسىلا نېگىرلارغا ئەڭ يامان مۇئامىلە قىلىنىدىغان جاي ئىدى. بۇ يەردىكى مۇئاملىلەرنى گېئورگىيەنىڭ تۇرمىسىدىكى مۇئاملىلەر بىلەن سېلىشتۇرۇش مۇمكىن ئەمەس، ئەلۋەتتە.

يۇقىرىقىدەك نېگىرلار بىلەن سېلىشتۇرغاندا، جان قوزام ئۇلارغا پەقەتلا ئوخشىمايدۇ. ئۇنىڭ جۇلالىق تەقى ـ تۇرقى، يېڭى ئايىغى دائىملا پائۇل . D نى بىئارام قىلىدۇ. بەلكىم بۇ بىر ئۇدۇل كېلىپ قېلىشتۇ، پائۇل . D بىلەن سېس ئىككىسى تالاش ـ تارتىشىنى توختىتىپ، بىرلىكتە ئامىۋى سورۇنغا بېرىپ،

بىر ئائىلە كىشىلىرىدەك خۇشاللىققا چۆمگەن ئاشۇ كۈنى جان قوزام ئۇلارنىڭ تۇرمۇشىدا پەيدا بولغانىدى. مۇنداقچە ئېيتقانىدا، دەنۇېر پائۇل . D غا بولغان قارىشىدىن ياندى. سېس خۇشال كۈلۈپ يۈرمەكتە؛ پائۇل . D مۇقىم خىزمىتى بولىدىغانلىقى توغرۇلۇق ۋەدىگە ئېرىشتى؛ 124 ـ نومۇرلۇق ئۆيدىكى جىن قوغلاپ چىقىرىلدى. ئاللىقاچان يېڭىچە تۇرمۇش باشلانىدى. بىراق، پائۇل . D ئۇچۇن يامان بولغىنى، بىر سۇ ئىچىلەيدىغان ئايال ئۇلارنىڭ ئۆيىدە يېتىپ ساقايدى، ئەمدىلىكتە ئۇنىڭ ئۇۋۇسىنى يۆتكىشىدىن ئەسەرمۇ يوق ئىدى.

پائۇل . D نىڭ جان قوزامنى ئۆيدىن چىقىرىۋەتكۈسى بار؛ سېس بولسا جان قوزامنىڭ مۇشۇ يەردە تۇرۇشىنى خالايدۇ. ئۆزىنىڭ ئۆيى بولمىغاندىكىن پائۇل . D نىڭ جان قوزامنى چىقىرىۋېتىشكە كۈچى يەتمەيدۇ. ئالۋاستىنى ئۆيدىن قوغلاپ چىقىرىۋېتىش بىلەن باشپاناھسىز بىر نېگىر قىزنى ئۆيدىن ئۇچ K پارتىيەسىنىڭ بۇزغۇنچىلىقى ئاستىدىكى يەرگە چىقىرىۋېتىش بىر ـ بىرىگە تامامەن ئوخشايدىغان ئىككى ئىش. ئۇچ K پارتىيەسىدىن ئىبارەت بۇ ياۋۇز ئەجدىها ئوخىئو ئىشتاتىدا نېمىنى خالىسا شۇنى قىلىپ، نېگىرلارنىڭ قېنىنى تۆكمىسە مەۋجۇت بولۇپ تۇرالمايدىغاندەك، ھەر جايدا نېگىرلارنى خورلايتتى.

پائۇل . D تاماقتىن كېيىن شىرەنىڭ يېنىدا ستىزۇس ئوتنى چىشلەپ ئولتۇرۇپ، يەنىلا جان قوزامنى ئۆز ئارامىدا قويۇشنى، شەھەردىكى نېگىرلار بىلەن مەسلىھەتلىشىپ، ئۇنىڭغا تۇرغۇدەك باشقا بىر جاي ھەل قىلىپ بېرىشنى قارار قىلدى.

پائۇل . D مۇشۇ ئويغا كېلىپ تۇرۇشىغا، جان قوزام بولكا ئارىسىدىن سۇغۇرۇپ ئېلىۋالغان كىشمىش ئۇزۇمنى يەۋېتىپ، كىشمىش ئۇزۇم گېلىغا تۇرۇپ قالدى. ئۇ گېلىنى قامالالاپ يەردە دومىلاپ كەتتى. سېس ئۇنىڭ دۇمبىسىگە مۇشتلىدى؛ دەنۇېر جان قوزامنىڭ قولىنى گېلىدىن ئاجراتتى. جان قوزام بىر تەرەپتىن

قۇسۇپ، بىر تەرەپتىن ناھايىتى تەستە نەپەس ئېلىۋاتاتتى.
جان قوزام ئوڭشالغاندا، دەنۇبر پولدىكى قۇسۇقلارنى تازىلىۋەتتى.
ــ كىرىپ ئۇخلىۋالاي، ــ دېدى جان قوزام.
ــ مېنىڭ ئۆيۈمدە ئۇخلاڭ. مەن ئۇستۇنكى كارىۋاتتا ياتىمەن، ھالىڭىزدىن ياخشى خەۋەر ئالىمەن، ــ دېدى دەنۇبر.
دەنۇبر جان قوزام بىلەن بىر ئۆيدە يېتىشنى ئارزۇ قىلىۋېرىپ ئېلىشىپ قالايلا دېگەندى. مانا ئەمدى پۇرسەت كەلدى. ئۇستۇنكى كارىۋاتتا ئارامخۇدا ئۇخلاشمۇ بىر مۇشكۇل ئىش. ئۇنداق بولغاندا، جان قوزامنىڭ كېسىلى قوزغىلىپ قالغانمىدۇ، دەپ دەككە ـ دۈككىدە ياتىدۇ. ئۇنىڭ ئۇزاق مۇددەت ئۇخلاپ ئويغىنالماسلىقىدىن (خۇدا ساقلىسۇن، ھەرگىز بۇنداق بولمىسۇن) ياكى بۇ ئۆيگە قانداق كىرگەن بولسا، ئەمدىلىكتە ئۇخلاۋاتقان يېرىدىن قوپۇپ ئۆيدىن شۇنداق چىقىپ كېتىشىدىن ئەنسىرەيدۇ. ئۇ ئىككىسى بىر ئۆيدە تۇرسا، خالىغان چاغدا مۇڭدىشالايدۇ، كېچىدە سېس بىلەن پائۇل . D ئىككىسى ئۇيقۇغا كەتكەندە، كۈندۈزلىرى ئۇ ئىككىسى ئۆيدە يوق چاغدا خالىغانچە تاغدىن ـ باغدىن پاراڭ سېلىشالايدۇ، شېرىن ئارزۇ ـ ھەۋەسلىرى ۋە كىشىنى ھاياجانغا سالىدىغان ئىشلار ئۈستىدە مۇڭدىشىۋالىدۇ.
قىزلار ئۆيگە كىرىپ كەتكەندىن كېيىن سېس چىنە ـ قاچىلارنى يىغىشتۇرۇپ سۇ ئېلىنغان داسىنىڭ يېنىغا قويدى.
ــ ئۇ سىزگە نېمە يامانلىق قىلغان؟
پائۇل . D قوشۇمىسىنى تۈرگىنىچە لام ـ جىم دېمىدى.
ــ ئىككىمىز دەنۇبر توغرۇلۇق ئۇرۇشقان ئىدۇق، ئەمدى جان قوزام توغرۇلۇقمۇ بىر پەدە ئۇرۇشۇپ باقامدۇق؟ ــ دېدى سېس.
ــ مەن نېمە ئۈچۈن بۇنداق بولىدىغىنىنى زادىلا چۈشىنەلمىدىم. ئۇ سىزگە يېپىشىپلىۋالىدۇ، ئۇنى ئاز دېگەندەك، سىزنىڭمۇ ئۇنىڭدىن ئايرىلغۇڭىز كەلمەيدۇ. بۇ ئىش

پەقەتلا ئىدىيەمدىن ئۆتمەيدۇ.

سېس قولىدىكى تەخسىنى تاشلاپ پائۇل . D غا تىكىلدى.

ــ كىمنىڭ يېپىشۇبلىشى، كىمنىڭ ئايرىلغۇسى كەلمەسلىكى بىلەن سىزنىڭ نېمە كارىڭىز؟ ئۇنىڭ ھالىدىن خەۋەر ئېلىشنىڭ ھېچبىر تەس يېرى يوق. ئاشخانىدىن ئالغاچ كەلگەن ئېشىپ قالغان تاماقلاردىن ئۇ پەقەت ئازراقلا يەيدۇ. ئۇ دەنۇېر بىلەنمۇ شۇنداق چىقىشىدۇ. بۇنى سىزمۇ بىلىسىز. ئۇنداقتا، نېمە ئۈچۈن ئاغزىڭىز قىچىشقاندەك يوقىلاڭ گەپلەرنى قىلىپ يۈرىسىز؟

ــ مەنمۇ بىلمەيمەن. ئىشقىلىپ، مەندە بىر غەلىتە سېزىم بار.

ــ ئەمىسە ئۇ سېزىمنى ھېس قىلىپ باقسىڭىزلا بولمىدىمۇ؟ ــ دېدى سېس، ــ يەنە ئۇخلاش ئۈچۈن بىر كارىۋاتقا ئېرىشىشنىڭ ۋە سىزنى كۈندىلىك باش قېتىنچىلىقىدىن خالاس قىلالايدىغان بىرسى بىلەن بىرگە ئۆتۈشنىڭ تەمىنىمۇ ھېس قىلىپ بېقىڭ. ئەگەر بۇمۇ يەتمىسە، تەقدىرنىگە تەن بەرگەن، سەرسان ـ سەرگەردان، قېقىندى ـ سوقۇندى بولۇپ ئۆتۈشكە مەجبۇر بولغان بىر قارا تەنلىك ئايالنىڭ دەردىنى ھېس قىلىپ باقسىڭىزمۇ بولىدۇ.

ــ ئۇ خىل سېزىمنى مەن ئېنىق ھېس قىلالايمەن، سېس. مەن تېخى تۆنۈگۈن تۈغۇلغان ئەمەس، ئىش بىلمەيدىغان سەبىي بالا ئەمەسمەن. مەن بۇ ئۆمرۈمدە بىرەر ئايال كىشىگە يامان مۇئامىلە قىلىپ باققان ئەمەس.

ــ ئۇنداقتا، دۇنيادا سىزدەك ئادەمدىن يالغۇز بىرلا بار ئىكەن.

ــ باشقا بىرى يوقمۇ؟

ــ باشقا بىرى يوق.

ــ خاللىچۇ؟ ئۇ سىزگە نېمە قىلغان؟ ئۇ ھەر چاغ سىزدىن ئايرىلمىغاندى. ئەجەبا ئۇ سىزنى تاشلاپ كەتكەنمۇ؟

— مېنى تاشلاپ كەتمسە، كىمنى تاشلاپ كەتتى ئۇنداقتا؟
— بىلمىدىم. ئىشقىلىپ، ئۇنىڭ سىزنى تاشلاپ كەتمىگىنى ھەقىقەت.
— ئۇنداقتا، ئۇ تېخىمۇ ئەسكى ئىكەن. ئۇ ئۆز بالىسىنى تاشلىۋەتتى.
— بۇنداق دېمىگىن ھەرگىز بولمايدۇ.
— ئۇ ئۇ يەردە ئەمەس ئىكەن. ئەسلىدە ئۇ ئۆزىنىڭ شۇ يەردە بولىدىغانلىقىنى ئېيتقان، لېكىن ئۇنداق بولمىدى.
— ئۇ شۇ يەردە ئىدى.
— ئۇنداقتا ئۇ نېمىشقا چىقمايدۇ؟ يۈرەك پارىلىرىمنى يولغا سېلىپ قويۇپ، نېمىشقا خاللىنى ئىزدىگۈدەكمەن؟
— ئۇنىڭ ئېغىلدىن چىقىشقا ئامالى يوق ئىدى.
— نېمە ئېغىل؟
— ھېلىقى قوتاننى دەيمەن.
سېپس ئۇزاق ۋاقىت سەرپ قىلىپ ئاستا ـ ئاستا ئورۇندۇق تەرەپكە سۈرۈلدى.
— ئۇ كۆرۈپتىمۇ؟
— كۆرۈپتۇ.
— ئۇ سىزگە شۇنداق دېدىمۇ؟
— سىز ماڭا شۇنداق دېگەن.
— نېمە؟
— مەن بۇ يەرگە كەلگەن كۈنى سىز ئۇلارنىڭ سۈتىگىزنى ئېلىپ قاچقانلىقىنى ئېيتقان. مەن قايسى ئىشىنىڭ ئۈنى شۇنچىۋالا نادامەتكە سېلىۋەتكىنىنى بىلمەي يۈرەتتىم. پەمىچە، دەل ئاشۇ ئىش ئىكەن. مەن پەقەت قانداق ئىشىنىڭ ئۈنى ھالسىرىتىپ قويىدىغانلىقىنىلا بىلمەن. شۇنچە يىللاپ شەنبە، يەكشەنبە كۈنلىرى ۋە كەچلىرىمۇ دەم ئالماي ئىشلەش ئۇنىڭغا قىلچىلىكمۇ تەسىر كۆرسىتەلمىگەنىدى. بىراق، ئۇ ئېغىلدا كۆرگەن ئىش ئۇنى قاقشال دەرەختەك سولاشتۇرۇپ قويدى.

— ئۇ كۆرۈپتىمۇ؟ — سېس جەينەكلىرىنىڭ ئۈچۈپ كېتىشىدىن قورققاندەك، ئۇلارنى چىڭ قىسىپ تۇرۇۋالدى.

— كۆرگەن، ئېنىق كۆرگەن.

— ئۇ ئاشۇ ئەبلەخلەرنىڭ ماڭا قىلغان ئىشىنى كۆرۈپ تۇرۇپ كارى بولمىغانمۇ؟ ئۇ كۆرگەنمۇ؟ راستلا كۆرگەنمۇ؟

— ھەي، ھەي، ھەي. سۆزۈمنى ئاڭلاڭ، سېس. ئەر كىشى دېگەن كۈنلىرىنىڭ ھەر بىر دەقىقىسىنى كېسىش، چېپىش، پارچىلاش بىلەن ئۆتكۈزىدىغان ئۆلگۈر پالتا ئەمەس. پالاكەتچىلىكنى تاپقان ئۇ. ئۇ بۇ ئىشلارنى كېسىۋېتەلمەيتتى، چۈنكى ئۇ ئىشلار قەلبكە مۇناسىۋەتلىك ئىشلار ئىدى.

سېس چىراغ نۇرى ئاستىدا ئۇياقتىن ـ بۇ ياققا مېڭىشقا باشلىدى.

— يەر ئاستى ئالاقە خادىمى ماڭا ئەڭ كېچىككەندىمۇ يەكشەنبە كۈنى كېلىدىغانلىقىنى ئېيتقان. ئۇلار مېنىڭ سۈتۈمنى بۇلاۋاتقاندا، ئۇ كۆرۈپ تۇرۇپ چۈشمىدى. يەكشەنبە كۈنى بولدى، بىراق ئۇ يەنىلا كەلمىدى؛ دۈشەنبە بولدى، خاللىدىن يەنىلا خەۋەر يوق. مەن شۇ چاغدا ئۇنى ئۆلۈپ كەتكەنلىكى ئۈچۈن كەلمىدى، دەپ ئويلىدىم. كېيىن ئۇلار ئۇنى تۇتۇۋالغان بولسا، شۇڭا كېلەلمىدى، دەپ ئويلىدىم. كېيىن ياق، ئۇ ئۆلمىدى، ئۇ ئۆلگەن بولسا، مەن خەۋەر تاپقان بولاتتىم، دەپ ئويلىدىم. ئۇنىڭدىن كېيىن، سىز شۇنچە يىللاردىن كېيىن بۇ يەرگە كېلىپ، يەنىلا ئۇنى ئۆلدى دېمىدىڭىز. چۈنكى سىزمۇ بىلمەيتتىڭىز. مەن «بوپتۇ، بەلكىم ئۇ ئۆزى ئۈچۈن تېخىمۇ ياخشى ياشاش يولى تاپقاندۇ» دەپ ئويلىدىم. ئەگەر ئۇ يېقىن بىر جايدا بولغان بولسا، مېنى ئىزدەپ كەلمىگەن تەقدىردىمۇ، ئاپىسى بېيىبىي ساگىسىنى چوقۇم ئىزدەپ كەلگەن بولاتتى. مەن ئۇنى ھەرگىزمۇ كۆردى دەپ ئويلىمايتتىم.

— ئەمدى بولغاندا، بۇلارنىڭ نېمە مۇناسىۋىتى بار؟

— ئەگەر ئۇ ھايات بولۇپ، ھەممىنى كۆرگەن بولسا،

ھەرگىزمۇ مېنىڭ بوسۇغامدىن ئاتلاپ كىرمەيدۇ. خاللىي ھەرگىز ئۇنداق قىلمايدۇ.

— ئۇ ھالاك بولدى، سېس، — پائۇل . D ئۇلۇغ كىچىك تىنىپ، بېشىنى كۆتۈردى، — ھەممىنى بىلىپ قالغىنىڭىز ياخشى. مەن ئەڭ ئاخىرقى قېتىم ئۇنى كۆرگىنىمده، ئۇ سۈت قوچۇش ماشىنىسىنىڭ يېنىدا ئولتۇرغانىكەن. ئۇ يۈزىنى قايماق بىلەن سۈۋۈتكەنىكەن.

ھېچ ئىش يۈز بەرمىگەنلىكى ئۈچۈن سېس خۇشال بولدى. ئادەتتە ئۇ ئاڭلىغان گەپلەر ئەمەلىيەتتە يۈز بېرەتتى. بىراق، ئۇ پائۇل . D نىڭ دېگەنلىرىنى ئەمەلىيەتتە يولۇقتۇرمىدى، كاللىسىدىمۇ ھېچقانداق زىددىيەت يۈز بەرمىدى. سېس ناھايىتى ئېھتىيات بىلەن ئاخىر مۇھىم سوئالدىن بىرىگە ئۆتتى.

— ئۇ بىرەر نەرسە دېدىمۇ؟

— ياق.

— ھېچنېمە دېمىدى؟

— ھېچنېمە دېمىدى.

— ئۇنىڭغا گەپ قىلدىڭىزمۇ؟ ھېچنېمە دېمىدىڭىز؟ چوقۇم گەپ قىلدىڭىز!

— گەپ قىلالمىدىم، سېس. ھېچنېمە... دېيەلمىدىم.

— نېمىشقا؟!

— ئاغزىم يەمىلىشىپ قالغانىدەك...بىر ئېغىزمۇ گەپ چىقمىدى.

سېس ئىشىكنى ئېچىپ ئايۇانىنىڭ پەلەمپېيىدە ئولتۇردى. قۇياشسىز ئاسمان يەر يۈزىنى گۇڭگالاشتۇرۇشقا ئۇلگۇرگەن بولسىمۇ، سېس يىراقتىكى چىملىققا چۈشكەن دەرەخ سايىسىنى ئىلغا قىلالىدى. ئۇ بېشىنى ئۇياق ـ بۇياققا چايقاپ ئۇچقۇر خىيالىلىرىنى ۋە تىنچىماس مېڭىسىنى مەيلىگە قويۇپ بەردى. نېمىشقىمۇ رەت قىلمىغان بولغىيدى؟ ئۇ ئاشۇ كۈلپەتلىك، پۈشايمانلىق، نومۇسلۇق ئىشىنى نېمىشقا رەت قىلمىغان

بولغىيتتى؟ ھېچبولمىسا ئاشۇ قېتىم بولسىمۇ، بولدى، رەھمەت، بايا يەپ بولغاندىم، يەنە يېسەم سىڭدۈرەلمەيمەن، دېيىشى كېرەك ئىدىغۇ! چىشلىرى بىگىزدەك ئىككى ئەبلەخنىڭ بىرى كۆكسۈمنى شوربدى، يەنە بىرى مېنى بېسىپ تۇردى. ئۇلارنىڭ بىلىملىك، تەربىيە كۆرگەن ھېلىقى ئوقۇتقۇچىسى بۇ ئىشلارغا بىر تەرەپتە قاراپ ئولتۇرۇپ، بىر نەرسىلەرنى خاتىرىلەۋاتاتتى. ھازىرغىچە كاللامدا شۇ ئىشلا بار. ئەمدى ئوشۇقىنى ئويلاشقا ھەپسىلەم بارمايدۇ. ئېرىم بولغان ئادەم مەن بار ئۆيىنىڭ ئۆگزىسىدىكى بالىخانىدا بولۇۋاتقان ئىشلارنى كۆرۈپ تۇرۇپتۇ، ھېچكىم ئىزدەپ كەلمەيدۇ، دەپ ئويلاپ يوشۇرۇنۇۋالغان يېرىدە مەن كۆرۈشنى خالىمايدىغان ئاشۇ ئىشنى كۆرۈپ تۇرۇپتۇ. ئۇ ئەبلەخلەرنى توسۇماستىن، كۆزىنى پارقىراتقىنىچە قاراپ تۇرۇپتۇ. مېنىڭ بۇ تىنچىماس مېڭەم شۇلارنى ئەسلەش بىلەن توختاپ قالىدىغاندەك ئەمەس. يەنە بىر كۆرۈنۈش خىيال ئېكرانىمدىن ئۆتتى. ئېرىم سۈت قوچۇش ماشىنىسىنىڭ يېنىدا زوڭزىيىپ ئولتۇرۇپ قايماق سۈركەۋاتاتتى. ئۇلار سۈتنى ئېلىپ قاچىدۇ، دېگەن خىيال كاللىسىغا كىرىۋالغانلىقى ئۈچۈن، تېنەشلىك بىلەن يۈز - كۆزىنى قايماق بىلەن بويىۋالغانىدى. بىر تۇرۇپ ئۇ بۇ ئىشنى پۈتۈن دۇنيادىكىلەر بىلىپ كەتسىمۇ كەتسۇن، دەپ ئويلايتتى. شۇ چاغدا كاللىسىدىن كېتىپلا قالغان بولسا، بۇ چاغقا بەلكىم بۇ لەنىتى دۇنيا بىلەن خوشلاشقانمۇ بولار ئىدى.

ئەگەر پائۇل . D نىڭ ئاغزىغا ئېغىزدۇرۇق سېلىنغانلىقى سەۋەبلىك خاللىغا گەپ قىلالمىغان، تەسەللىمۇ بېرەلمىگەن بولسا، ئۇنداقتا پائۇل . D تېخىمۇ كۆپ ئىشلارنى ماڭا دەپ بېرىشى ئېنىق. ئۇ ئىشلارنى بىلگۈمۇ، ئەسلىگۈمۇ يوق. مېنىڭ قىلىدىغان باشقا ئىشلىرىم بار: غەم يەيمەن، ئەتە ئۈچۈن، دەنۇبۇر ئۈچۈن، جان قوزام ئۈچۈن، قېرىلىق ۋە كېسەللىك ئۈچۈن غەم يەيمەن. مۇھەببەتنى دېمەيلا قويايلى.

بىراق، سېسىنىڭ مېڭىسى كەلگۈسىگە قىزىقمايتتى. ئۇنىڭ مېڭىسى ئۆتمۈشنى ئەسلەش بىلەن ئاۋارە. يەنە كېلىپ، ئۆتمۈشتىكى تېخىمۇ كۆپ ئىشلارغا تەشنا بولۇش بىلەن ئاۋارە. شۇنداق بولغانلىقى ئۈچۈن، مېڭىسى سېسىنىڭ تەسەۋۋۇر قىلىشى، ھەتتا ئەتىكى ئىشلار ئۈستىدە پىلان تۈزۈشى ئۈچۈن ئازراقمۇ بولۇشۇپ بەرمەيدۇ. ئاشۇ ياۋا پىياز تېرىلغان ئېتىزلىقتىكى چۈشتىن كېيىنگە ئوخشاش. شۇ چاغدا ئۇ تەسەۋۋۇر قىلىپ يېتەلىگەن ئەڭ يىراق كەلگۈسى ــ بىر قەدەمنىڭ نېرىسى ئىدى. باشقا ھەممىسى سەۋدايى بولۇپ كەتتى، سېس نېمىشقا ئۇنداق بولمىدى؟ باشقىلارنىڭ كاللىسى توختاپ قالدى، بەدىنىدىن ئايرىلىپ، يېڭى نەرسىنى ئىزدەش ئۈچۈن كەتتى. خاللى چوقۇم مۇشۇنداق بولغان بولۇشى مۇمكىن. شۇنداق بولۇش نېمىدېگەن لەززەتلىك ـ ھە! ئۇ ھالدا خاللى ئىككىسى سۈت كەپسىگە ئارقىسىنى قىلىپ، سۈت قوچۇش ماشىنىسىنىڭ يېنىدا زوڭزىيىپ ئولتۇرۇپ ئۆزلىرىنىڭ يۈزلىرىگە مۇزدەك قايماقلارنى سۈۋىغان بولاتتى. قايماقنىڭ سىلىق ۋە چاپلاشقاقلىقىدىن ھۇزۇرلانغاچ، چاچلىرىنى سىلىغان قوللىرى ئارىسىدىن سىرغىپ چىقىۋاتقان قايماقلارنىڭ لەززىتىنى سۈرەلەيتتى. مۇشۇ يەردە توختىسا، شۇنداق ئاياغلاشسا ـ ھە ! ئېتىپ قويىدۇ. قۇلۇپلىۋېتىدۇ. قايماق چىقىرىدۇ. بىراق، ئۇنىڭ ئۈچ بالىسى ھازىر ئوخشىتىنىڭ يولىدا، ئەدىيال ئاستىدا شېكەر سۈيى قاچىلانغان سوسكىنى شۇمۇپ ياتىدۇ. بۇنى ھەرقانداق قايماق ئويۇنىمۇ ئۆزگەرتەلمەيدۇ.

پائۇل . D بوسۇغىدىن ئاتلاپ ئۆتۈپ، سېسىنىڭ مۈرىسىنى سىلىدى.

ــ ئۇنى سىزگە ئېيتىشنى ئويلىشىپ باقمىغانىدىم.

ــ مەن ئاڭلاشنى ئويلىشىپ باقمىغانىدىم.

ــ ئۇ ئىش ئېغىزىمدىن چىقىپ بولدى. لېكىن، شۇنىڭغا مۇناسىۋەتلىك ئىشلارنى ئەمدى قويۇپ تۇرىمەن.

ئۇ ماڭا سۆزلەپ بەرمەكچى بولۇۋاتىدۇ، دەپ ئويلىدى سېس. ئۇ ئەينى ۋاقىتتا ئۆزىنىڭ قانداق ھېسسىياتتا بولغانلىقىنى سوراپ بېقىشىمنى خالايدۇ. ئېغىزدۇرۇق كاساپىتىدىن تىللىرى قايرىلىپ تۇرۇش نېمىدېگەن ئازابلىق. بۇ ھالدىكى كىشى تۇكۇرۇكىنى بىر يۇتۇۋېلىشقا نەقەدەر ئىنتىزار. بۇ خىل سېزىمنى سېس بۇرۇنلا بىلەتتى. «شېرىن ئۆي» گە كېلىشتىن ئىلگىرى سېس بۇنداق ئىشلارنى ئۆز كۆزى بىلەن نەچچە قېتىملاپ كۆرگەن. ئەرلەر، بالىلار، سەبىي قىزلار، ئايالار. كالپۇكلىرى كەينىگە تارتىشىپ كەتكەن شۇ دەقىقىدە كۆزلەرگە ئەسەبىيلىك تىقىلىدۇ. ئېغىزدۇرۇق بوشىتىلغاندىن كېيىنكى كۈنلەردە ئېغىزلار غاز مېيى بىلەن مايلىنىدۇ، بىراق تىلنى ئوڭشايدىغان نەرسە يوق. ئېغىزدۇرۇق ئېلىۋېتىلگەندىن كېيىنمۇ كۆزلەردىكى غەزەپ يوقالمايدۇ.

سېس بېشىنى كۆتۈرۈپ پائۇل . D نىڭ كۆزىگە قارىدى. ئۇنىڭ كۆزىدە بىرەر ئىز قالغان ـ قالمىغانلىقىنى ئىزدىدى.

ـــ كىچىك چېغىمدا كۆرگەن ئاشۇ كىشىلەر ئەغزىغا ئېغىزدۇرۇق سېلىنغاندا بەكمۇ ئەسەبىيلىشىپ كېتەتتى. ئۇلارنىڭ نېمە ئۈچۈن ئۇلارغا ئېغىزدۇرۇق سالغانلىقىنى كىم بىلسۇن. ئىشقىلىپ، ئېغىزدۇرۇق سېلىش پەقەتلا قاملاشمىغان ئىش. چۈنكى ئېغىزدۇرۇق ئارقىلىق تەسۋىرلەپ بولغۇسىز ئەسەبىيلىك ۋۇجۇدقا چىقاتتى. سىزگە قارىسام، ئۇ ھالەتلەر يوق ئىكەن. كۆزىڭىزدە ئۇ خىلدىكى ئەسەبىيلىك يوق ئىكەن، ـــ دېدى سېس.

ـــ ئەسەبىيلىكنى ئەكس ئەتكۈزۈشىڭمۇ، ئەسەبىيلىكنى يوقىتىشىڭمۇ ئۇسۇلى بار. ئىككىلى خىل ئۇسۇلنى ياخشى بىلىمەن. لېكىن، قايسىسىنىڭ تېخىمۇ ئوسال ئىكەنلىكىنى ئويلاپ باقمىدىم، ـــ پائۇل . D سېسنىڭ يېنىدا ئولتۇردى. سېس پائۇل . D غا سەپسالدى. غۇۋا كۈن نۇرى ئاستىدا پائۇل . D نىڭ مىس رەڭلىق ئورۇق يۈزلىرى سېسنىڭ كۆڭلىنى تىنچىتتى.

— ماڭا دەپ بەرگۈڭىز بارمۇ؟ — دېدى سېس پائۇل . D غا.
— بار ـ يوقلۇقىنى بىلمەيمەن. مەن ئەزەلدىن دەپ باقمىغان، ھېچكىمگە دەپ باقمىغان. بەزى چاغدا دېگۈم كېلىدۇ، لېكىن ھېچكىمگە دەپ باقمىدىم.
— دەڭە، مېنىڭ ئاڭلىغۇم بار.
— بەلكىم ئاڭلىغۇڭىز باردۇ، بىراق مەن دېيەلمىشىمگە جەزم قىلالمايمەن. دېمەكچى بولغىنىم، سىزگە توغرا ھالدا دەپ بېرەلەش ـ بېرەلمەسلىكىم ئېغىزدۇرۇق بىلەن مۇناسىۋەتسىز، ھەرگىز ئۇنىڭغا مۇناسىۋەتلىك ئەمەس.
— ئۇنداقتا بۇنىڭ سەۋەبى نېمە؟
— خوراز. خورازلارنىڭ يېنىدىن ئۆتۈپ كېتىۋاتقىنىمدا، ئۇلار شۇ ھالەتتە ماڭا قاراپ تۇرۇشتى.
— ھېلىقى دەرەخنىڭ ئۈستىدە تۇرۇپمۇ؟ — كۈلدى سېس.
— شۇنداق، — پائۇل . D سېسقا قوشۇلۇپ كۈلدى، — دەرەخ ئۈستىدە بەش خوراز، ئەللىكتەك مېكىيان بار ئىدى.
— «ئەپەندى» مۇ بارمىتى؟
— دەسلەپتە ئۇنى كۆرمەپتىمەن. بىراق، يىگىرمە قەدەمچە ماڭغاندىن كېيىن ئۇنى كۆردۈم. ئۇ رېشاتكىدىن چۈشۈپ ياغاچ تەڭنىگە چىقىپ ئولتۇردى.
— ئۇ ئاشۇ ياغاچ تەڭنىنى ياخشى كۆرەتتى، — سېس شۇ گەپنى قىلىۋېتىپ، كۆڭلىدە «چاتاق بولدى، ئەمدى ئۆزۈمنى توختىتىۋالالمايدىغان بولدۇم» دەپ ئويلاشقا باشلىدى.
— ئەلۋەتتە ياخشى كۆرەتتى، خۇددى مەرۋايىت تەختىكە ياخشى كۆرەتتى. بىلەمسىز، مەن ئۇنى تۇخۇم شاكىلىدىن تارتىپ چىقارغان. مەن بولمىغان بولسام، ئۇ تۇنجۇقۇپ ئۆلەتتى. ھېلىقى مېكىيان ئۇۋۇسىدىن چىقىپ ماڭغاندا، ئۇنىڭ كەينىدىن تۇخۇمدىن يېڭى چىققان بىرمۇنچە چۇجىلىرى چىكىلداپ ئەگىشىۋالغان، پەقەت مۇشۇ تۇخۇملا قالغانىدى، قارىماققا قۇرۇق شاكالدەك تۇراتتى. كېيىن مەن ئۇنىڭ مىدىرلاۋاتقىنىنى كۆرۈپ

شاكالنى چاقتىم. تۇخۇمدىن چىقىقىنى دەل «ئەپەندى» بولدى، پۇتى سەل ئاقساق ئىدى، كېسەلچان ئىدى. مەن ئاشۇ ئىتتىنىڭ بالىسىنىڭ چوڭ بولۇۋېلىپ، ھويلىدا زومىگەرلىك قىلىپ يۈرگىنىنى ئۆز كۆزۈم بىلەن كۆردۈم.

ــ «ئەپەندى» ھەر دائىم ئاشۇنداق يىرگىنچلىك ئىشلارنى قىلاتتى، ــ دېدى سېپس.

ــ راست، ئۇ بەكلا يىرگىنچلىك ئىدى. ھەم ئۇرۇشقاق، ھەم قەبىھ، ئەگرى ـ دوناي پۇتلىرى بىلەن كەلسە ـ كەلمەس ئەسكىلىك قىلاتتى. تاجىسى مېنىڭ ئالمىنىمدەك يوغان، قىپقىزىل ئىدى. ئۇ تەڭنە ئۈستىدە ئولتۇرۇپ ماڭا قاراپ تۇردى. قەسەم قىلىپ ئېيتىمەنكى، ئۇ ماڭا قاراپ كۈلۈمسىرىدى. ئەسلىدە كاللام خاللىنىڭ بايا مەن كۆرگەندىكى ھالىتى بىلەن بەند ئىدى. مەن ئاشۇ ئېغىزدۇرۇقنى ئويلاپمۇ ئېسىمگە ئالالمايمەن. پەقەت خاللي بىلەن ئۇنىڭ ئالدىدا تۇرغان سېكسولا ئۇنى ئېسىگە ئالالمىشى مۇمكىن. «ئەپەندى» نى كۆرگەن چېغىمدا ئۇ يەردە ئۆزۈمنىڭمۇ بار ئىكەنلىكىمنى بىلدىم. ئۇلارلا ئەمەس، ئۆزۈمنىڭمۇ شۇ يەردە ئىكەنلىكىنى بايقىدىم. ئۇلاردىن بىرسى سارىڭ بولۇپ قالدى، يەنە بىرسى سېتىۋېتىلدى، يەنە بىرسى ئوت قويۇپ ئۆلتۈرۈلدى، مەن بولسام، ئاغزىمدا ئېغىزدۇرۇق، ئىككى قولۇم ئارقىسىغا قايرىلىپ باغلانغان ھالدا ئىدىم. مەن «شېرىن ئۆي» دىكى ئەڭ ئاخىرقى ئەر بولۇپ قالدىم.

«ئەپەندى» قارىماققا ئەنە شۇنداق ئەركىن، مەندىن كۈچلۈك، مەندىن قامەتلىك، مەندىن ياماڭ. ئۇ ئىتتىنىڭ كۈچۈكى ئۆز ۋاقتىدا تۇخۇم شاكىلدىنمۇ چىقالماي يۈرگەن، كېيىن پادىشاھتەك يوغىناپ كەتتى. بىراق، مەن... ــ پائۇل . D توختاپ قالدى، سول قولى بىلەن ئوڭ قولىنى قىسۋالدى. ئۇ شۇ ھالەتتە ئۇزاق تۇرۇپ كەتتى. «ئەپەندى» بىلەن دۇنيا بېسىققاندا، ئاندىن سۆزىنى داۋاملاشتۇردى:

ــ «ئەپەندى»نىڭ بولىدىغان يېرى، ئۇ يەنىلا ئۆزى بولالىدى،

بىراق مېنىڭ ئۆزۈم بولۇشۇمغا رۇخسەت قىلىنمىدى. بۇ ئەبەينى مەن «ئەپەندى» نىڭ گۆشىدە سەي قورۇۋاتقان، ھالبۇكى ئۆزۈمۇ بىر خورازنى دۇملەپ پىشۇرۇۋاتقان توخۇ ئىكەنلىكىمگە ئوخشايدۇ. بىراق مەن ئۆلۈشىمۇ، ھايات قېلىشىمۇ بەربىر بولغان پائۇل . D بولۇپ تۇرۇۋەرسەم بولمايتتى. «مۇئەللىم» مېنى ئۆزگەرتتى، مەن باشقا بىر نەرسىگە ئۆزگەردىم. لېكىن، بۇنداق ئۆزگىرىشىم يەنىلا قۇياش نۇرى ئاستىدا تەڭنىدە ئولتۇرۇپ ئاپتاپسىنىدىغان چۈجىنىڭ كۈنىگە يەتمەيتتى.

سېس قولى بىلەن پائۇل . D نىڭ تىزىنى سىلىدى.

پائۇل . D سۆزىنى ئەمدى باشلىغانىدى. ئۇنىڭ سېسىقا ئېيتقانلىرى پەقەتلا ئىشلارنىڭ باشلىنىشى ئىدى، خالاس. لېكىن، سېس بارماقلىرىنى پائۇل . D نىڭ تىزىغا قويۇپ ئۇنىڭغا تەسەللى بەرمەكتە، ئۇنىڭ مۇشۇ يەردە بولدى قىلىشىنى ئۈمىد قىلماقتا. بۇمۇ ياخشى بولدى. يەنە داۋاملاشتۇرۇپ سۆزلەۋەرگەندە ئىككىلىسى ئوڭايسىز ئەھۋالغا چۈشۈپ قالمىدۇ، بۇ ھالەتتىن قۇتۇلالمايدۇ. ئۇلار قالدى ئىشلارنى شۇ ئىشلار تۇرۇشقا تېگىشلىك جايدا ــ پائۇل . D نىڭ تاماكا قۇتىسى سېلىنغان مەيدە يانچۇقى ئاستىدىكى كۆكرىكى ئىچىدە قالدۇرۇپ قويۇشتى. ئۇ كۆكرەك ئىچىدە بىر ئاتەشلىك يۇرەك تېپىچەكلىمەكتە. تاماكا قۇتىسىنىڭ ئاغزى داتلىشىپ كەتكەنىدى. پائۇل . D ھازىر بۇ قەيسەر ۋە شېرىن ئايالنىڭ ئالدىدا ئۇنى ئاچالمايدۇ. ئۇنىڭ ئىچىدىكى نەرسىنى سېس كۆرسە پائۇل . D نىڭ ئۆزىنى قويىدىغان جاي تاپالماي قېلىشى ئېنىق. ئەكسىچە، ئۇنىڭ كۆكرىكى ئاستىدا «ئەپەندى» نىڭ تاجىسىغا ئوخشايدىغان قىپقىزىل يۇرەكنىڭ تېپىچەكلىمەيۋاتقانلىقىنى بىلگىنىدە، سېس يەنىلا ئازابلىنىپ كېتىشى مۇمكىن.

سېس قولىدىكى دەسمالنى چىڭ سىقىمدىغىنىچە پائۇل . D نىڭ تىزىدىكى بۆرتۇپ چىققان تېرىنى سىلىدى. ئۇ پائۇل . D نى تىنچلاندۇرۇشقا تىرىشاتتى. پىشۇرۇقلار ئۇستەلگە چىقىشتىن

ئىلگىرى غوۋا نۇر چۈشۈپ تۇرغان ئاشخانىدا، كەڭلىكى ئۇزۇن ئورۇندۇقتىن سەل كەڭرى كېلىدىغان جايدا، سۈت ئىدىشىنىڭ ئارقا سول تەرىپىدە خېمىر يۇغۇرۇش ئۈنىڭ مېڭمسىنى شۇنداق تىنچلاندۇراتتى. ئۇ پائۇل . D نىڭمۇ شۇنداق تىنچلىنىشىنى ئۈمىد قىلاتتى.

ئۇستۇنكى قەۋەتتە جان قوزام ئۇسسۇل ئويناۋاتىدۇ. مەيدىسىنى كېرىگىنىچە يېنىك ئىككى قەدەم ئېلىپ، يەنە ئىككى قەدەم ئېلىپ، بىر قەدەم ئېلىپ، پۇتىنى سىيرىپ...

دەنۇبر كارىۋات ئۇستىدە كۇلۇپ ئولتۇرۇپ ئۇنىڭغا مۇزىكا تەڭكەش قىلىپ بەرمەكتە.

ئۇ ھېچقاچان جان قوزامنىڭ بۇنچىلىك خۇشال ھالىتىنى كۆرۇپ باقمىغان. ھەرقاچان دومسىيىپلا تۇرىدىغان جان قوزام تاتلىق يېمەكلىكلەرنى يېگەندە ياكى دەنۇبر ئۇنىڭغا بىرەر ئىشنى سۆزلەپ بەرگەندىلا ئاندىن چىرايىغا كۇلكە يۇگۇرتەتتى. ئاپىسى بېشىدىن ئۆتكەن ئىشلارنى سۆزلەپ بەرگەندىمۇ دەنۇبر جان قوزامنىڭ كەيپىياتى كۆتۇرۇلگەنلىكىنى بايقىغان، لېكىن ھېچقاچان ئۇنىڭ ھازىرقىدەك خۇشال بولغىنىنى كۆرۇپ باقمىغانىدى. تېخى ئون مىنۇت ئىلگىرىلا سېس پۇتلىرىنى كىرىشتۇرۇپ، كۆزىنىڭ پاختىسىنى چىقىرىپ، گېلىنى سىقىمدىغىنىچە يەردە يۇمىلاقلىغانىدى. ئەمدىلىكتە دەنۇبر كارىۋاتقا ئۆزىنى تاشلاپ بىرەر مىنۇت ئۆتەر ـ ئۆتمەستىن جان قوزام شادىمانلىق بىلەن ئۇسسۇل ئويناشقا.

ـــ ئۇسسۇل ئويناشنى نەدە ئۆگەنگەنىدىڭىز؟ ـــ سورىدى دەنۇبر.

ـــ ھېچ يەردە ئۆگەنگىنىم يوق. قاراڭ ـ ھە! ـــ جان قوزام

مۇشتۇمىنى كاسىسىغا قويۇپ، يالىڭاچ پۇتى بىلەن تاقلىغىلى تۇردى. دەنۇپر قاقاھلاپ كۈلدى.

ــ نۆۋەت سىزگە كەلدى، كېلىڭ، سىزمۇ ئويىنغىنىڭىز ياخشى، ــ جان قوزام شۇنداق دېدى. ئۇنىڭ قارا كۆڭلىكى ئۇياقتىن ـ بۇياققا لەپىلدەيتتى.

دەنۇپر كارىۋاتتىن تۇردى، بەدىنىنىڭ مۇزلاپ كەتكىنىنى ھېس قىلدى. ئۇ ئۆزىنىڭ جان قوزامدەك ئىككى كېلىدىغىنىنى بىلەتتى. لېكىن، ئۇ قار گۈلدەك مۇزدەك ۋە ئەۋرىشىملىك بىلەن ئۇسسۇلغا چۈشتى.

جان قوزام بىر قولى بىلەن دەنۇپرنىڭ قولىنى تۇتۇپ، يەنە بىر قولىنى ئۇنىڭ مۇرىسىگە قويۇۋالدى. شۇنداق قىلىپ، ئۇلار بىرلىكتە ئۇسسۇلغا چۈشتى، بىرلىكتە پىرقىرىغىلى تۇردى. بېشى قايغانلىقتىنمۇ ياكى ئۆزىنى يېنىك، سوغۇق ھېس قىلغانلىقتىنمۇ، دەنۇپر ئاۋازىنى قويۇۋېتىپ كۈلدى. بۇ كۈلكىدىن يۇقۇملانغان جان قوزاممۇ ئۇنىڭغا ئەگىشىپ قاقاھلاپ كۈلدى. ئۇلار بىر جۈپ ئارسلانلاردەك ئۇياقتىن ـ بۇياققا پىرقىراپ، ئاخىر ھېرىپ ھالىدىن كەتكەندە پول ئۈستىدە ئولتۇرۇپ قېلىشتى. جان قوزام بېشىنى كارىۋاتنىڭ قىرىغا يېقىن ئاپىرىپ، دېمى ئۇزۇلۈپ قالغۇدەك دەرىجىدە قاتتىق ھاسىرىدى. بۇ چاغدا دەنۇپر ھېلىقى نەرسە (سېس جان قوزامنى ئۆلتۈرگەن چاغدا ئۇنىڭ بوينىدا قالغان كېسىلگەن ئىز) نى كۆرۈپ قالدى. جان قوزام بېشىنى قويۇپ ياتقاندا، كېسىلگەن تارتۇق ئىزىنىڭ ھەممىسى ئوچۇق كۆرۈندى. ئۇ جان قوزامنىڭ تارتۇقىغا قاراپ پەس ئاۋازدا سورىدى:

ــ سىز نېمىشقا ئۆزىڭىزنى جان قوزام دەپ ئاتايسىز؟

جان قوزام كۆزىنى يۇمدى:

ــ قاراڭغۇلۇقتا مېنىڭ ئىسمىم جان قوزام.

دەنۇپر ئۇنىڭغا يېقىنلاشتى:

ــ سىز تۇرغان جاي قانداقراق؟ ماڭا ئېيتىپ بېرەلەمسىز؟

— قاراڭغۇلۇق، — دېدى جان قوزام، — ئۇ يەردە مەن مانا مۇشۇنداق كىچىك ئىدىم، — جان قوزام بېشىنى كارىۋاتنىڭ قىرىدىن يۆتكەپ، يېنىچىلاپ ياتتى، ئاندىن يۇپيۇمىلاق بولۇپ تۇگۇلدى.

دەنۇبر بارماقلىرى بىلەن لېۋىنى توستى.

— ئۇ يەردە توڭلىدىڭىزمۇ؟

دەنۇبر تېخىمۇ بەك تۇگۇلگىنىچە بېشىنى چايقىدى.

— ئىسسىپ ئۆلەي دېدىم. ئۇ يەردە نەپەس ئېلىشقىمۇ ئىمكان يوق، تۇرغۇدەكمۇ جاي يوق.

— بىرەرسىنى كۆردىڭىزمۇ؟

— توپ ـ توپ كىشىلەرنى كۆردۇم. يەنە ئۆلۈكلەرنىمۇ كۆردۇم.

— ئەيسانى كۆردىڭىزمۇ؟ بېيىبي ساگىسىنچۇ؟

— بىلمەيمەن. مەن بۇ ئىسىملارنى ئاڭلاپ باقمىغان، — جان قوزام ئولتۇردى.

— ماڭا ئېيتىپ بېرىڭە، سىز بۇ يەرگە قانداق كەلدىڭىز؟

— ساقلا ـ ساقلا، ئاخىر كۆۋرۈككە چىقتىم. ئۇ يەردە بىر كېچە، بىر كۈندۈز، بىر كېچە ، بىر كۈندۈز تۇردۇم. بەك ئۇزاق تۇردۇم.

— شۇنچە ئۇزاق ۋاقىت كۆۋرۈكتە تۇردىڭىزمۇ؟

— ياق. ئۇ كېيىنكى ئىش. مەن چىقىشتىن كېيىنكى ئىش.

— نېمىشقا قايتىپ كەلدىڭىز؟

جان قوزام تەبەسسۇم قىلدى:

— ئۇنىڭ يۈزىنى كۆرۈش ئۈچۈن.

— خانىمىڭىمۇ؟ سېسىنىڭمۇ؟

دەنۇبر بىئارام بولدى، ئۆزىنى پەس كۆردى. چۈنكى دەنۇبر جان قوزامنىڭ بۇ يەرگە كېلىشىدىكى ئاساسىي سەۋەب ئەمەس ئىدى.

— ئىككىمىزنىڭ ئېرىق بويىدا ئويىنىغىنى ئېسىڭىزدە

يوقمۇ؟
— مەن كۆڭۈلۈكتە ئىدىم، — دېدى جان قوزام، — كۆڭۈلۈكتە تۇرغىنىمىزنى كۆرگەنمىتىڭىز؟
— ياق، ئېرىق بويىدا، كەينى تەرەپتىكى ئورمان ئىچىدىكى ئېرىق بويىدا كۆرگەن.
— ھە، مەن سۇدا ئىدىم، سۇنىڭ ئاستىدا ئۇنىڭ بىرلىيانتىنى كۆردۈم. بىرلىيانتنى قولۇم بىلەن تۇتۇشقا تامامەن قۇربۇم يېتەتتى.
— ئۇنداقتا نېمىشقا تۇتۇپ باقمىدىڭىز؟
— ئۇ مېنى كەينىدە قالدۇرۇپ قويدى. ئۆزۈم يالغۇز قالدىم، — جان قوزام شۇنداق دەپ دەنۇبرنىڭ قاپىقىنى تۇرگەن ـ تۇرمىگەنلىكىنى بىلىش ئۈچۈن ئۇنىڭ كۆزىگە قاردى. دەنۇبرنىڭ پېشانىسىدىكى ئىنچىكە تىرناق يارىسى ئۇنىڭغا دەنۇبر قاپىقىنى تۇرگەندەك كۆرۈنگەن بولۇشى مۇمكىن.
دەنۇبر يۇتۇندى.
— ياق، ياق. سىز بىزدىن ئايرىلمايسىز، شۇنداققۇ؟
— شۇنداق، ھەرگىز ئايرىلمايمەن. بۇ مەن مەڭگۈ تۇرىدىغان جاي.
چازا قۇرۇپ ئولتۇرغان دەنۇبر توساتتىنلا بەدىنىنى ئالدىغا سوزۇپ جان قوزامنىڭ بىلىكىگە ئېسىلدى.
— ئاپامغا ئۆزىڭىزنىڭ كىملىكىڭىزنى ھەرگىز دېمەڭ، سىزدىن ئۆتۈنۈپ قالاي، ئاڭلىدىڭىزمۇ؟
— قانداق قىلىشىم كېرەكلىكى توغرىسىدا گەپ قىلماڭ، قانداق قىلىشىم كېرەكلىكى توغرۇلۇق ھەرگىز ئېغىز ئاچماڭ.
— بىراق، مەن سىز تەرەپتە تۇرىمەن، جان قوزام.
— مەن ئۇنىڭغا موھتاج. سىز كەتسىڭىزمۇ مەيلى، لېكىن مەن ئۈچۈن ئۇ بولمىسا ھەرگىز بولمايدۇ، — جان قوزامنىڭ قاراڭغۇ كېچىدەك قاپقارا كۆزلىرى يوغان ئېچىلىدى.
— مەن سىزگە ھېچنېمە قىلمىغان. مەن ئەزلىدىن سىزگە

زىيانكەشلىك قىلىپ باقمىغان. مەن ئەزەلدىن بىرەرسىگە زىيانكەشلىك قىلىپ باقمىغان، ــ دېدى دەنۇېر.

ــ مەنمۇ شۇنداق، مەنمۇ شۇنداق.

ــ سىز قانداق قىلىشنى ئويلاۋاتىسىز؟

ــ بۇ يەردە قالىمەن. مەن بۇ يەرگە تەئەللۇق.

ــ مەنمۇ بۇ يەرگە تەئەللۇق.

ــ ئۇنداقتا بۇ يەردە يۈرۈۋېرىڭ، لېكىن ماڭا ھەرگىز قانداق قېلىش كېرەكلىكى توغرۇلۇق گەپ قىلماڭ. ھەرگىز ئۇنداق قىلماڭ.

ــ بايا ئىككىمىز ئۇسسۇل ئويناندۇق، تېخى بىر مىنۇت ئىلگىرىلا ئىككىمىز بىللە ئۇسسۇل ئويناۋاتقانىدۇق. يەنە بىرئاز ئۇسسۇل ئوينايلى.

ــ مېنىڭ ئويناغۇم يوق، ــ جان قوزام كارىۋاتتا ياتتى. ئۇلارنىڭ جىمجىتلىقى بەئەينى پاتىپاراق بولغانلىقتىن تامنىڭ ئۈستىدە قالايمىقان ئۇچۇشۇپ يۈرگەن قۇشقاچلارغا ئوخشايتتى. قوبۇل قىلغىلى بولمايدىغان بۇ يوقتىش ئەكەلگەن تەھدىت ئالدىدا دەنۇېر ئاخىر نەپەسلىنىشىنى تەڭشۇالدى.

ــ سېسىنىڭ قولۇاق ئۈستىدە سىزنى قانداق تۇغقانلىقىنى ماڭا ئېيتىپ بېرىڭ، ــ دېدى جان قوزام.

ــ ئۇ بۇلارنى ماڭا تەپسىلىي سۆزلەپ بەرمىگەن، ــ دېدى دەنۇېر.

ــ دەپ بېرىڭچۇ.

دەنۇېر كارىۋاتقا چىقىپ، قولىنى كۆڭلىكىنىڭ ئاستىغا قويۇپ ئولتۇردى. كارىنۇال بايرىمى تۇغىپ جان قوزام ئۇلارغا ئۇچرىغان شۇ كۈندىن ئېتىبارەن دەنۇېر ئورمانىدىكى ئالچۇقمۇغا بېرىپ باقمىغانىدى. ئەپسۇسكى، مۇشۇنداق ئۈمىدسىز پەيتتە ئالچۇقنى ئەسلەپ قالغان دەنۇېر ئۇنى تولىمۇ ئۇزاق مۇددەت يوقلىماي تاشلىۋەتكەنلىكىنى ئېسىگە ئالدى. دەنۇېر ئۇ يەرنىڭ ھالىدىن خەۋەر ئالالمايدىغان ھالدا ئەمەس ئىدى. دۇپۇلدەپ

سوقۇقاتقان يۇرەك، ئارزۇ ـ ئارمان، ئالاقە، خەتەر ۋە گۈزەللىك ئۇ يەرگە كېرەك نەرسىلەردىن ئىدى. دەنۋېر ئىككى قېتىم يۈتۈنۈپ، ھېكايە سۆزلەشكە تەمشەلدى، تۇغۇلغىنىدىن بېرى ئاڭلىغان بارلىق يىپ ئۇچىدىن بىر تور توقۇپ، جان قوزامنى ئۇنىڭغا ئىلىندۇرۇشقا تۇتۇندى.

ــ ئۇنىڭ دېيىشىچە، ئۇنىڭ بىر جۈپ چېۋەر قولى بار ئىكەن. ئۇنىڭ دېيىشىچە، ئاق تەنلىك قىزچاقنىڭ بىلەكلىرى ئىنچىكە بولسىمۇ، ئۇنىڭ بىر جۈپ چېۋەر قولى بار ئىكەن. ئۇنىڭ دېيىشىچە، ئۇ بۇنى بىردەمدىلا بايقىۋاپتۇ. ئۇنىڭ دېيىشىچە، ئاق تەنلىك قىزنىڭ چېچى بەش ئايالنىڭ چېچىنى يىغسا ئاندىن تەڭلەشكۈدەك دەرىجىدە ئۆسۈپ، پاخپىيىپ كەتكەنىكەن، قوللىرى بەكمۇ چېۋەر ئىكەن. مېنىڭ ھېس قىلىشىمچە، ئۇ ئۆزىنىڭ بىر جۈپ چېۋەر قولىنىڭ بىزنى دەريادىن ساق ـ سالامەت ئۆتكۈزۈپ قويالايدىغانلىقىغا ئىشەنگەنىكەن. ئۇنىڭ توختىماي گەپ قىلىپ تۇرىدىغان ئاشۇ ئاغزى ئۇنى ئىزچىل ھېچنېمىدىن ئەيمەندۈرمىگەن. ئۇ «سىز ئاق تەنلىكلەرنىڭ قانداق ئادەملەر ئىكەنلىكىنى ھەرگىز بىلمەيسىز؛ ئۇلارنىڭ قانداق تەرەت قىلىدىغىنىنمۇ بىلمەيسىز. بىر ياقتىن سۆزلەپ، بىر ياقتىن تەرەت قىلىدۇ. بىراق، بەزى ھاللاردا جاۋغىيىدىن بىلمۇالايسىز» دېگەنىكەن. سېسىنىڭ دېيىشىچە، ئاغزىدىن يامغۇردەك گەپ تۆكۈلىدىغان بۇ قىزنىڭ جاۋغايلىرىدىن ھېچقانداق ياۋزۇلۇق ئاسارىتىنى تاپقىلى بولمايدىكەن. ئۇ چېۋەر قىز سېسىنى كەپىگە ئاپىرىپ ياتقۇزۇپ، ئۇنىڭ پۇتلىرىنى تۇتۇپ قويۇپتۇ، مانا بۇ ئۇنىڭ رەھىمسىز ئەمەلسىكىنىڭ پاكىتى ئىكەن. سېس ئۇ قىزنىڭ ئۆزىنى ئۇلارغا تاپشۇرۇپ بېرىپ پۇلغا ئېرىشىش نىيىتى يوقلۇقىغا ئىشىنىپتۇ. ھالبۇكى، ئۇ قىز ئەڭ ئېھتىياجلىق نەرسە پۇل ئىكەن. ئۇنىڭ ئەس ـ يادى ماموققا ئېرىشىش ئىكەن.

ــ ماموق دېگەن نېمە؟

— يۇمشاق بىر خىل رەخت.
— ھە، دەۋېرىڭ.
— قانداق بولۇشىدىن قەتئىينەزەر، ئۇ سېسىنىڭ پۈتلىرىنى مۇجۇپتۇ. سېس ئاغرىققا چىدىيالماي يىغلاپ كېتىپتۇ، بېيىبىي ساگىسىنىڭ يېنىغا بېرىشقا ئازلا قالدىم، دەپ ئويلاپتۇ. بىراق...
— بېيىبىي ساگىس دېگەن كىم؟
— بايا دېدىمغۇ، مېنىڭ مومام.
— سېسىنىڭ ئاپىسىمۇ؟
— ياق، دادامنىڭ ئاپىسى.
— سۆزلەۋېرىڭ.
— ھەممەيلەن بېيىبىي مومامنىڭ يېنىدا ئىكەن. ئىككى ئاكام، يەنە ھېلىقى قىز بوۋاقمۇ شۇ يەردە ئىكەن. سېس ئۇلارنى ئۆزىدىن ئىلگىرى ئەۋەتىۋېتىپ، ئۇلارغا بېيىبىي ساگىسىنىڭ يېنىدا ئۆزىنى ساقلىشىنى تاپىلىغانىكەن. سېس ئۇ يەرگە بېرىش ئۈچۈن تارتمىغان جاپاسى قالماپتۇ. ئەيمىي قىزچاق سېسقا بەك چوڭ ياردەم قىپتۇ.

دەنۇېر سۆزلەشتىن توختاپ چوڭقۇر نەپەس ئالدى. ئەمدىكىسى بۇ ھېكايە ئىچىدىكى ئۆزى ئەڭ ياخشى كۆرىدىغان بۆلەك ئىدى. دەنۇېر ئەمدى شۇ ئىشنى سۆزلىمەكچى. ئۇ ھېكايىنىڭ مۇشۇ بۆلىكىگە شۇنىڭ ئۈچۈن ئامراق ئىدىكى، بۇ بۆلەك پۈتۈنلەي ئۆزىگە مۇناسىۋەتلىك ئىدى. يەنە بىر جەھەتتىن بۇ بۆلەككە ئۆچ ئىدى، چۈنكى بۇ بۆلەكتىن ئۆزىنى قەرزدار ھېس قىلاتتى. بۇ قەرزنى تۆلەيدىغان كىشى يەنىلا ئۆزى ئىدى. لېكىن، ئۇ ئۆزىنىڭ زادى كىمگە قەرزدار ئىكەنلىكىنى، بۇ قەرزنى قانداق تۆلەش كېرەكلىكىنى ئەسلا بىلمەيتتى. بۇ چاغدا ئۇ جان قوزامنىڭ سەزگۈرلەشكەن ۋە ھېكايىنىڭ داۋامىغا تەلپۈنگەن چىرايىغا نەزەر سالدى. ئۇنىڭ ھەربىر سۆزىنى ئاڭلىغاندا قانداق ھالەتتە بولۇۋاتقانلىقىغا، قۇلىقى ئاڭلىغان ھەربىر نەرسىنىڭ چوڭ ـ كىچىكلىكى، ھەتتا رەڭگىنىڭ قانداقلىقىغا قەدەر

تەسەۋۋۇر قىلىۋاتقانلىقىغا دىققەت قىلدى. دەنۇبر سۆزلەۋاتقانلىرىنى ئاڭلاپلا قالماي، ئۆزى بايان قىلىۋاتقان ھېكايىنى ئۆز كۆزى بىلەن كۆرۈشكە باشلىدى. ئۆزىدىن بىر ياش چوڭ بولغان ئون توقۇز ياشلىق نېگىر قۇل قىز ئورماندىن كېسىپ ئۆتۈپ، ئۆز بالىلىرىنى ئىزدەش ئۈچۈن ماڭغانىدى. ئۇ ھېرىپ هالىدىن كەتتى. سەل قورققان بولۇشمۇ، ھەتتا يولدىن ئادىشىپ قېلىشمۇ مۇمكىن. ھەممىدىن مۇھىمى، ئۇ ئۆزى تىكەندەك يالغۇز بولۇشىغا قارىماي، قورسىقىدىكى بالىسىدىن بەكلا ئەنسىرىمەكتە. ئۇنىڭ كەينىدە بەلكىم ئىت، بەلكىم تاپانچا بولۇشى مۇمكىن. ئۇ كېچىدىن ئانچە قورقۇپ كەتمىدى، چۈنكى كېچە ئۇنىڭ تېرىسىدەكلا قاپقارا ئىدى. ئەمما، كۈندۈزى خەتەرلىك، مىدىرلىغانلىكى نەرسە بىر بولسا بىر پاي ئوق ياكى تۈيدۇرماي كەينىگە چۈشۈۋالغان بىرەرسى بولۇشى مۇمكىن.

دەنۇبر بۇلارنى جان قوزام ئارقىلىق كۆرۈپ، ھېس قىلىپ تۇراتتى، ئاپىسىنىڭ ئەينى ۋاقىتتىكى روھىي هالىتىنى ھېس قىلىپ تۇراتتى. ئەينى ۋاقىتتىكى مەنزىرە ئۇنىڭ كۆز ئالدىدا ئۆز پېتى نامايان بولۇپ تۇراتتى. يېڭى ـ يېڭى گەپلەر چىقىۋاتقىنىدا، جان قوزام تېخىمۇ ئىشتىياق بىلەن ئاڭلاشقا كىرىشتى. دەنۇبر ئاپىسى ۋە مومىسى سۆزلەپ بەرگەن ھېكايىلەر ئارقىلىق ۋەقەلىكنىڭ داۋامىنى پەرەز قىلماقتا. ئۇ ئىككىسى كارىۋاتتا يانمۇيان ياتقىنىدا تاق كىشىلىك ناخشا قوش كىشىلىك ناخشىغا ئۆزگىرىپ كەتتى. دەنۇبر ئارقىلىق جان قوزامنىڭ خۇمارى بېسىلاتتى. بۇ هالىدىن دەنۇبر بەئەينى جان قوزامنىڭ ئاشقىدەك بىلىنىشەتتى. دەنۇبر ئارقىلىق ھۇزۇر تېپىش جان قوزامنى ئەركە ئۆگىتىپ قويغانىدى. ئىككى پارچە ئاپېلسىن رەڭلىك ياماق سېلىنغان يوتقانمۇ ئۇلار بىلەن بىللە ئىدى، چۈنكى، جان قوزام ئۇخلايدىغان ۋاقىتىدا شۇ يوتقانىنىڭ يېنىدا بولۇشىنى تەلەپ قىلاتتى. يوتقاندىن ئوت ـ چۆپ پۇرىقى كېلەتتى. يوتقانىنىڭ تېشى بىكار تۇرماي ئىش قىلىپ تۇرىدىغان

ئىشچان ئايالنىڭ قولىدەك قۇرغاق، ئىللىق، يىرىك ئىدى. دەنۇبر سۆزلەيتتى، جان قوزام ئاڭلايتتى. ئىككىسى ئەڭ زور تىرىشچانلىقى بىلەن ئىشنىڭ ھەقىقىي مەنزىرىسىنى كۆز ئالدىغا كەلتۈرۈشكە تىرىشاتتى. لېكىن، قانداق بولۇشىدىن قەتئىينەزەر، بۇلارنى پەقەت سېسلا چىنلىق بىلەن كۆز ئالدىغا كەلتۈرەلەيتتى. چۈنكى، ئۇ سېس ئۆز بېشىدىن ئۆتكۈزگەن ئىش ئىدى. شۇ ئىشتىن كېيىن پەقەت سېسلا ئەيمىنىڭ ئاۋاز تۇسى ۋە ئۇنىڭ كۆيۈۋاتقان ياغاچتەك ئاتەشلىك نەپەسلىنىشى قاتارلىقلارنى دەل ۋە ئىخچام قىلىپ تەسۋىرلەپ بېرەلەيتتى. ئېدىرلىقنىڭ ھاۋاسى بەكلا ئۆزگىرىشچان: كېچىسى مۇزدەك، كۈندۈزى ئىسسىق، تۇمانلىق ئىدى. ئەمما، ئۇ مۇشۇ ئاق تەنلىك قىزدەك تولىمۇ غەمسىز ئىدى.

— تاغ قاپتىلىدا ئۇياقتىن ـ بۇياققا چۆرگۈلەپ يۈرۈشىڭىز قىلىدىغانغا ئىش تاپالمىغانلىقىڭىز ئۈچۈنمۇ، خانقىز؟

— ۋاي، كىم بۇ، گېپى نېمانچە توك. بۇ يەردە قىلىدىغان ئىشىم سىزنىڭكىدىن تولا. ئۇلار سىزنى تۇتۇۋالسا بېشىڭىزنى تېنىڭىزدىن جۇدا قىلىدۇ. مېنى ھېچكىم قوغلاۋاتقىنى يوق، بىراق سىزنى بىراۋنىڭ قوغلاپ كېلىۋاتقانلىقى ماڭا ئايان، — ئەيمىي بارمىقىنى سېسنىڭ تاپىنىغا نىقتاپ تۇرۇپ سورىدى، — بالا كىمنىك؟

سېس جاۋاب بەرمىدى.

— ئۆزىڭىزمۇ بىلمەيدىكەنسىز، خۇدا ئۆزى بىلىپ تۇرىدۇ، — ئەيمىي ئېغىر بىرنى تىنىپ بېشىنى چايقىدى، — ئاغرىدىمۇ؟

— ئازراق.

— ياخشى. قانچە ئاغرىسا شۇنچە ياخشى. بىلەمسىز، ئاغرىمسا چاتاق چىققىنى شۇ. نېمىگە مىدىرايسىز؟

سېس بېلىكىگە تايىنىپ بەدىنىنى كۆتۈردى. يېتىۋېرىپ تاغاق سۆڭىكى ئۇيۇشۇپ قالغانىدى. پۇتى ئىچىدىكى ئوت ۋە

دۇمبىسىدىكى ئوت ئۇنى تەرگە چۆمۈلدۇرۇۋەتكەنىدى.

— دۇمبەم ئاغرىۋاتىدۇ، — دېدى سېس.

— دۇمبىڭىز؟ ئىشىڭىز بەك تولا قىز ئىكەنسىز. ئۆرۈلۈڭە، مەن قاراپ باقاي!

سېس بارچە كۇچىنى سەرپ قىلىدى، قورسىقى قاتتىق ئاغرىۋاتاتتى، ئۇ ئاخىر ئوڭ يېنىنى بېسىپ ئۆرۈلدى. ئەيمىي سېسىنىڭ دۇمبىسىنى ئېچىپ چۆچۈپ كەتكىنىدىن «ئاھ، خۇدا» دەۋەتتى. ئەيمىينىڭ «ئاھ خۇدا» دېگىنىچە ئۇزاق ۋاقىت جىمىپ كەتكىنىنى سەزگەن سېس دۇمبىسىدىكى دەردىنىڭ چوقۇم بوش ئەمەسلىكىنى ئويلاپ يەتتى. ئەيمىي جىممىدە بولۇپ كەتكەن ۋاقىتىدا سېس ئاشۇ چېۋەر بارماقلارنىڭ ئۆزىنىڭ دۇمبىسىنى ئۇۋۇلاۋاتقىنىنى هېس قىلدى. ئۇ ئاق تەنلىك ئەيمىينىڭ نەپەسلىنىشىنى ئاڭلاپ تۇرۇۋاتقان بولسىمۇ، ئەيمىي تېخىچە بىرەر ئېغىز گەپ قىلمىدى. سېس مىدىرلىسا بولمايتتى، دۇم ياتسا ياكى ئوڭدا ياتسا تېخىمۇ بولمايتتى. يېنىچە ياتاي دېسە لوقۇلداپ قاتتىق ئاغرىۋاتقان ئۆلگۈر پۇتلىرىنى بېسىۋالاتتى. ئەيمىي جۆيلىگەندەك گەپ قىلىشقا باشلىدى:

— بىر تۇپ دەرەخ، لۇ. بىر تۇپ قاقشال گىلاس دەرىخى. قاراڭ، بۇ دەرەخنىڭ غولىغا. قىپقىزىل، تىتىلىپ كەتكەن، غولىدىن شىرنە چىققىلى تۇرۇپتۇ. بۇ يەردىن شاخلار ئۇنۇپتۇ. سىزنىڭ شاخلىرىڭىز بەك كۆپ ئىكەن. يەنە يوپۇرماقلارمۇ بارەك تۇرىدۇ. يەنە بۇ نەرسىلەر. بۇلار گۇل بولماي قالسا بەك غەلىتە تۇرىدۇ. كىچىككىنە، ئاپپاق گىلاس ياپرىقى. دۇمبىڭىزدە بىر تۇپ دەرەخ بار ئىكەن، غۇنچىلىغىلى تۇرۇپتۇ. تەڭرىنىڭ قىسمەتلىرىدىن ئويلىنىپ قالدىم. مەنمۇ قامچا يەپ باققان، لېكىن هېچقاچان بۇنداق بولۇپ كەتمىگەن. باددى ئەپەندىمۇ بەك زالىم كىشى ئىدى، ئۇنىڭغا تىكىلىپ قاراپ قويسىڭىزمۇ قامچا يەيتتىڭىز. شۇنداق بولۇشى مۇقەررەر ئىدى. بىر قېتىم ئۇنىڭغا تىكىلىپ قاراپ قالدىم، ئۇ ۋارقىراپ ـ جارقىرىغىنىچە

قولىدىكى قىزىق قىسقۇچنى ماڭا ئاتتى. ئۇ نېمە ئويلاۋاتقانلىقىمنى بىلىۋېلىۋاتقاندەك ھېس قىلدىم.

سېس ئىگىرىغىلى تۇردى. ئەيمىي قۇرۇق خىيالدىن ئۆزىگە كېلىپ، سېسىنىڭ پۇتلىرىنى غازاڭ بىلەن چۇمكەلگەن تاشنىڭ ئۈستىگە يۆتكىدى.

— بۇنداق قىلسام سەل ياخشى بولامدىكەن؟ ئاھ خۇدا، نېمىدېگەن ئېچىنىشلىق. بىلەمسىز، سىز بۇ يەردە ئۆلۈپ كېتىسىز، ھېچ يەرگە بارالمايسىز. خۇداغا ھەمدۇسانا ئوقۇڭ. مەن بۇ يەردىن ئۆتۈپ قالمىغان بولسام، سىز جەزمەن ئوت ـ چۆپلەر ئارىسىدا ئۆلۈپ كەتكەن بولاتتىڭىز. يىلانلار قېنىڭىزنى شورىغان، ئېيىقلار تېنىڭىزنى يەپ كەتكەن بولاتتى. بەلكىم سىزنىڭ ئاشۇ يەردە تۇرۇۋەرگىنىڭىز ياخشى بولار ئىدى، لۇ. دۇمبىڭىزگە قاراپ سىزنىڭ نېمىشقا ئۇ يەردە تۇرۇپ قالمىغانلىقىڭىزنى بىلدىم، ھا... ھا... ئۇ دەرەخنى دۇمبىڭىزگە كىم تەككەن بولۇشىدىن قەتئىينەزەر، ئۇ ئادەم باددى ئەپەندىدىن يۈز ھەسسە زالىم ئىكەن. بەختكە يارىشا مەن سىز بولۇپ قالماپتىمەن. قارىغاندا، سىزگە ئازراق ئۆمۈچۈك توری تېپىپ بەرسەم بولىدىغاندەك تۇرىدۇ. بۇ كەپىدىكى ئۆمۈچۈك تورلىرى يەتمەيدۇ، سىرتقا چىقىپ ئىزدەپ باقسام بولىدۇ. مۇخ بولسىمۇ بولاتتى، لېكىن ئىچىدە قۇرت دېگەندەك نەرسىلەرنىڭ بولۇپ قېلىشىدىن قورقىمەن. بەلكىم دۇمبىڭىزدىكى گۈللەرنى ئېچىپ، ئىچىدىكى يىرىڭلارنى سىقىپ چىقىرىۋەتسەم ياخشى بولىدىغاندۇ، سىزچىچۇ؟ خۇدانىڭ قىسمەتلىرىنى كۆرمەمدىغان. سىز چوقۇم بىر ئىش چىقىرىپ قويۇپسىز. ئەمدىلىكتە ھېچ يەرگە قاچالمايسىز.

سېس ئەيمىنىڭ ناخشا غىڭشىغىنىچە ئورماندا ئۆمۈچۈك توری ئىزدەۋاتقىنىنى ئاڭلاپ ياتتى. ئەيمىي چىقىپ كېتىشىگىلا سېسىنىڭ قورسىقىدىكى بالا تېپىچەكلەشكە باشلىغانلىقتىن، سېس ئەيمىي غىڭشىپ ئوقۇۋاتقان ناخشىنى يۇرىكى بىلەن تىڭشىماقتا

ئىدى. سورىغىنى ياخشى بولدى، دەپ ئويلىدى سېس. خۇدا نېمىنى ئىراده قىلغان بولغىيتتى؟ ئەيمىي سېسىنىڭ دۇمبىسىنى ئېچىپ قويغانىدى. يەلپۇپ ئۆتكەن يېنىك شامال سېسىنىڭ دۇمبىسىدىكى چىدىغۇسىز ئاغرىقىنى بىرئاز پەسەيتتى. دۇمبىسىنىڭ ئاغرىقى پەسەيمىشى بىلەن ئۇ تىلىنىڭ ئاغرىۋاتقىنىنى هېس قىلدى. ئەيمىي يوغان ئىككى توپ ئۆمۈچۈك تورىنى كۆتۈرگىنىچە قايتىپ كەلدى. ئۆمۈچۈك توردىكى قۇرتلارنى چىقىرىپ تاشلىۋېتىپ، ئۆمۈچۈك تورىنى سېسىنىڭ دۇمبىسىگە ياپقاچ، بۇ خۇددى مىلاد بايرىمىدا مىلاد دەرىخىنى زىننەتلىگەنگە ئوخشىدى، دەپ قويدى.

ـــ بىزنىڭ ئۇ تەرەپتە بىر قارا تەنلىك موماي بار. ئۇ هېچنېمىنى بىلمەيدۇ، باددى ئەپەندىنىڭ يىڭنە ئىشلىرىنى قىلىپ بېرىدۇ، يىڭنە ئىشىغا بەك چېۋەر. لېكىن، ئىككى ئېغىز گەپنىمۇ ئوڭشاپ قىلالمايدۇ. ئۇ سىزگە ئوخشاشلا هېچنېمىنى بىلمەيدۇ. لېكىن، مەن ئۇنداق ئەمەس. بوستونغا بېرىپ ئۆزۈم ئۈچۈن مامۇق تېپىشىم كېرەك، ئەت رەڭلىكىنى تېپىشىم كېرەك. سىز بۇلارنى ئاڭلاپمۇ باقمىغان، شۇنداقمۇ؟ بۇنىڭدىن كېيىنمۇ كۆرەلىشىڭىز مۇمكىن ئەمەس. بۇنىڭدىن كېيىن سىزنىڭ قۇياش نۇرى ئاستىدىمۇ ئۇخلىيالمايدىغانلىقىڭىزغا باغلىشىمەن. مەن ئىككى قېتىم ئاشۇنداق ئۇخلاپ باققان. ئادەتتە قاراڭغۇ چۈشۈشتىن بۇرۇن هايۋانلارغا يەم بېرىپ بولىمەن. قاراڭغۇ چۈشۈپ خېلىدىن كېيىنلا ئاندىن ئۇخلىيالايمەن. لېكىن، بىر قېتىم مەن هارۋىدا يېتىپلا ئۇخلاپ قالغان. قۇياش نۇرى ئاستىدا ئۇخلاش جاهاندىكى ئەڭ هۇزۇرلۇق ئىش. مەن ئىككى قېتىم ئۇخلاپ باققان. بىرىنچى قېتىمقىدا مەن تېخى كىچىك ئىدىم، ئۇ چاغدا هېچكىم ماڭا دەخلى قىلمايتتى؛ ئىككىنچى قېتىمدا هارۋىدا يېتىپلا ئۇخلاپ قاپتىمەن. نەس باسقاندەك، چۈجە يوقلىپ كەتتى. باددى ئەپەندى كاسسامغا تازا سالدى. كېنتاكى ئادەم تۇردىغان جاي ئەمەس.

بوستون ياشاشقا ماس كېلىدىغان جاي. ئاپام باددى ئەپەندىگە سوۋغات قىلىۋېتىلىشتىن ئىلگىرى شۇ يەردە تۇراتتىكەندۇق. جوناساننىڭ دېيىشىچە، باددى ئەپەندى مېنىڭ دادامىش. لېكىن، مەن ئىشەنمەيمەن. سىز چىچۇ؟

سېسىمۇ باددىي ئەپەندىنىڭ ئۇنىڭ دادىسى ئىكەنلىكىگە ئىشەنمەيدىغانلىقىنى ئېيتتى.

— سىز دادىڭىزنى بىلىسىزغۇ ـ ھە؟

— بىلمەيمەن، — دېدى سېس.

— مەنمۇ بىلمەيمەن، پەقەت باددى ئەپەندىنىڭ مېنىڭ دادام ئەمەسلىكىنى بىلىمەن.

ئەيمىي ئىشىنى تۇگەتكەندىن كېيىن ئورنىدىن تۇرۇپ، كەپە ئىچىدە ئۇياقتىن ـ بۇياققا ماڭغىلى تۇردى. ئۇنىڭ چاچلىرى قۇياش نۇرى ئاستىدا پارقىرايتتى. ئۆلۈك كۆزلىرى تېخىمۇ جانسىز كۆرۈنەتتى. ئۇ ناخشا ئېيتىشقا باشلىدى:

ئالدىراشلىقتا ئۆتتى بىر كۈنۈم،
مېنىڭ ئوماق جان قوزام،
ياتار بۆشۈكتە تەۋرىنىپ ھامان.
گۈگۈم شامىلى يېلپۈپ ئۆتىدۇ،
جىلغىدىكى چېكەتكىلەر بەس ـ بەستە،
شاۋقۇن سېلىپ تۇرار توختىماي.
ياپيېشىل چىم جەننەتتەك گۈزەل،
ئۇندا پەرىلەر ئويناپدۇ ئۇسسۇل،
تۇمان باسقان ئاسمانىنى قويۇق،
يېتىپ كەلدى پالكۆز مومای.

ئەيمىي تۇيۇقسىز ئىرغاڭلاشتىن توختاپ، ئىنچىكە بىلەكلىرى بىلەن تىزىنى قۇچاقلاپ ئولتۇردى، چېۋەر قوللىرى بىلەن جەينەكلىرىنى قاماللىدى. كۆزلىرى خۇشياقمىغان ھالدا

پۈتىدىكى لايغا تىكىلگەنىدى.
— بۇ ئاپامنىڭ ناخشىسى ئىدى، ماڭا ئۆگىتىپ قويغان.

ئۆتسەك قىغ دۆڭىسىدىن، تۇمان، گۇگۈمدىن،
بىزنىڭ ئۆيىمىز، تىنچ ۋە گۈزەل.
يېقىملىق ناخشا ئاڭلىنار مۇڭلۇق،
توختىماستىن تەۋرىنەر بۆشۈك.
چىكىلداپ مېڭىپ سائەت توختىماي،
خەۋەر بەردى بىر كۈن ئۆتكەننى،
ئاي نۇرى زېمىننى قاپلىغان،
ئويۇنچۇقلار ئۇيقۇغا كەتكەن.
ئۇخلاڭلار قانغۇچە قوزىچاقلىرىم،
پالكۆز مومای كېلىپ قالدى مانا.

قوللىرىنى تاشلىشىپ
مېنىڭ هارغىن قوزىچاقلىرىم،
قوللىرى بۇدرۇق، ئېچىلغان، ئاپپاق
ئامراقلىقىنى كەلتۈرىدۇ ئادەمنىڭ
بۇدۇر چېچى شۇنچىلىك گۈزەل.
قارا كۆزلىرىنى بوشقىنا يۇمۇپ،
يۇمۇش كېرەك چىڭىدە،
هەربىرىڭ سېپتىلىقتا بەسلىشىدۇ پەي بىلەن،
پالكۆز مومای كېلىپ قالدى مانا.

ئەيمىي ناخشىسىنى تۇگىتىپ جىمىدە ئولتۇرۇپ كەتتى. كېيىن ناخشىسىنىڭ ئاخىرقى كۇپلېتىنى تەكرارلىغىنىچە ئورنىدىن تۇرۇپ كەپىدىن چىقتى. بىرنەچچە قەدەم مېڭىپ بىر تۇپ كىچىك ئاق تېرەككە يېقىنلاشتى. ئۇ قايتىپ كىرگىنىدە قۇياش ئاللىقاچان پەستىكى تاغ جىلغىسىغا يوشۇرۇنۇپ بولغان

بولسمۇ، بۇ ئىككىيلەن تۆپلىكتە تۇرۇپ، كېنىتاكىنىڭ كۆپكۆك نۇرىغا چۆمۈلمەكتە ئىدى.

— ئۆلمىگەنسىز، لۇ؟ لۇ؟

— تېخى ئۆلمىدىم.

— سىز بىلەن باغلىشىمەن. مۇشۇ كېچىدىن ساق ـ سالامەت ئۆتۈپ كېتەلىسىڭىزلا هايات قالىسىز، — ئەيمىي يوپۇرماقلارنى تېخىمۇ ياخشى يېيىتىپ، تىزلىنىپ ئولتۇردى، ئاندىن سېسىنىڭ پۇتىنى ئۇۋۇلاشقا كىرىشتى، — پۇتلىرىڭىزنى بەكرەك ئۇۋۇلاپ قويايلى.

سېس پۇششىدە تىنىپ سوغۇق نەپەس ئالدى.

— ئاغرىڭىزنى يۇمۇڭ. ئاغرىڭىزنى چىڭ يۇمۇڭ، — دېدى ئەيمىي.

سېس تىلىنى ئاۋايلىغىنىچە لەۋلىرىنى چىشلىدى. ئەيمىنىڭ چېۋەر قوللىرى بىر خىل رىتىمدا سېسىنىڭ پۇتىنى ئۇۋۇلاشقا كىرىشتى. ئىشىنى تۈگەتكەندىن كېيىن، ئەيمىي كەپىنىڭ بىر بۇلۇڭىغا بېرىپ ئولتۇردى، ئۆرۈمە چېچىنى بىر تەرەپكە قىيسايتىپ سۆز باشلىدى:

— هەرگىزمۇ ماڭا بۇ كېچىدە ئۆلۈپ بەرمەڭ، ئاڭلىدىڭىزمۇ؟ سىزنىڭ بۇ سەت هەم قارا يۈزلىرىڭىزنىڭ روهىنى ئازابلىشىنى خالىمايمەن. ئەگەر راستلا ئۆلمەكچى بولسىڭىز، ئۇ هالدا چوقۇم مەن كۆرمەيدىغان جايغا بېرىپ ئۆلۈڭ، ئاڭلىدىڭىزمۇ؟

— ئاڭلىدىم، مەن ئەڭ زور تىرىشچانلىقىم بىلەن شۇنداق قىلىشقا تىرىشىمەن، خانقىز، — دېدى سېس.

سېسنىڭ كۆزىنى ئېچىپ بۇ دۇنياغا قارىغۇدەكمۇ رايى يوق ئىدى. شۇڭلاشقا، ئۇ بىرسىنىڭ پۇتى بىلەن كاسىسىغا تېپىۋاتقانلىقىنى سېزىپ، ئۆزىنى ئۆلۈمگە ئېلىپ ماڭغان ئۇيقۇسىدىن تولىمۇ تەسلىكتە ئويغاندى. ئۇ جايىدا ئولتۇردى، پۇتۇن ئەزالىرى قېتىپ كەتكەندى، ۋۇجۇدى تىترەپ تۇراتتى. ئەيمىي ئۇنىڭ ئۇماچتەك شىلىمشىق بولۇپ كەتكەن دۇمبىسىنى

تەكشۈردى.

— قارىماققا چاتاق چوڭدەك تۇرىدۇ. بىراق، بۇ كىچىدىن ئۆتۈپ كېتەلمەيدىغىز. ئاھ خۇدا، لۇ بۇ كىچىدىن ئۆتەلمەدى. بۇ ئەلۋەتتە مېنىڭ تىرىشچانلىقىمدىن بولدى. مەن كىسەل داۋالاشقا نېمىدېگەن ئۇستا ـ ھەا! ماڭالايدىغاندەك تۇرامسىز؟

— قانداقلا قىلىپ بولسۇن باش سۈيۈمنى قويۇۋەتسەم بولاتتى.

— بىز پۈتلىرىڭىزنىڭ يول مېڭىشىنى كۆرۈپ باقايلى.

بەك ئوڭۇشلۇق دېگىلى بولمىسىمۇ، سېس ھەر ھالدا ماڭالمىدى. ئاۋۇال ئەيمىغا ئېسىلىپ ماڭدى، ئاندىن بىر تال كىچىك كۆچەتنىڭ غولىغا تايىنىپ يولىنى داۋاملاشتۇردى.

— سىزنى مۇشۇنچىلىك ھالغا مەن كەلتۈردۈم. كىسەل داۋالاشتا بەك ئېپىم بار ئىكەن، شۇنداقمۇ؟

— شۇنداق، سىز بەك يامان ئىكەنسىز.

— ئەمدى پەسكە چۈشمىز، يۈرۈڭ. سىزنى تاغ قاپتىلىدىكى دەريا بويىغا ئاپىرىپ قويىمەن. شۇنداق قىلسام يول سىزگە ئۇدۇل كېلىدۇ. مەن پايكقا بارىمەن، پايك بوستونغا ئۇدۇل. كىيىملىرىڭىزگە يېپىشۋالغان نېمە ئۇ؟

— سۇت.

— سىز بەك گالۋاڭكەنسىز.

سېس بېشىنى ئېگىپ قورسىقىنى سىلىدى. بالا ئۆلۈپتۇ، كىچىدە سېس ئۆلمىگەن بىلەن بالا ئۆلۈپتۇ. ئەگەر راستلا شۇنداق بولغان بولسا، ئەمدى ھەرگىز توختاشقا بولمايدۇ. كىچىك قىزنىغا سۇتىنى يەتكۈزۈپ بېرىش ئۈچۈن تېز مېڭىش كېرەك.

— قورسىقىڭىز ئاچمىدىمۇ؟ — سورىدى ئەيمي.

— مەن ئۇلگۈرۈپ بېرىشنىلا ئارزۇ قىلىمەن، خانقىز.

— ۋوي، ئاستىراق مېڭىڭ. ئاياغ كىيىۋالامسىز؟

— نېمە دەيسىز؟

— مەن ئامال ئويلاپ باقاي، — ئەيمي بىر ئامال تېپىپ

چىقتى. ئۇ سېسىقنىڭ يېپىنچىسىدىن ئىككى پارچە رەختنى يىرتىۋالدى، ئۇنىڭغا يوپۇرماقلارنى سېلىپ، سېسىقنىڭ پۇتىغا ئوردى. ئۇ توختىماي گەپ قىلاتتى.

— نەچچىگە كىردىڭىز، لۇ؟ مەندىنمۇ ئۇدا تۆت يىل قان كەلگەن، لېكىن ھېچكىمدىن ھامىلدار بولۇپ قالغىنىم يوق. مەندىن سۈت تامغىنىنى ھەرگىز كۆرەلمەيسىز. چۈنكى...

— بىلىمەن، سىز بوستونغا بارماقچى.

چىڭقىچۇش مەزگىلىدە ئۇلار دەريانى كۆردى، يەنىمۇ يېقىلاشقىنىدا، دەريا سۈيىنىڭ شارقىراپ ئېقىۋاتقان ئاۋازىنى ئاڭلىدى. ئەگەر ئۇلار خالىسىلا، كەچ بولغۇچە دەريانىڭ سۈيىدىن ئىچەلەيدۇ. ئاسماندا تۆت دانە يۇلتۇز پەيدا بولغان بولسىمۇ، ئۇلار سېسىنى — بىر قاچقۇننى دەريادىن ئۆتكۈزۈپ قويىدىغان بىرمۇ قېيىق ئۇچراتمىدى. قىرغاقتا پەقەتلا ئوغرىلاپ ئىشلەتسە بولىدىغان بىر قېيىق تۇراتتى. نۇرغۇن يېرىپ تېشىلىپ كەتكەن بۇ قېيىقتا بىر تال پالاق بار ئىدى، يەنە ئىككى قۇش چاڭگىسى بار ئىدى.

— ماڭالايدىغان بولدىڭىز، لۇ. خۇدا سىزنى كۆرۈپ تۇرىدۇ.

سېس دەرياغا قاراپ بىر ھازا تۇرۇپ كەتتى. نەچچە يۈز چاقىرىم كېلىدىغان مىسسىسىپى دەرياسىدىن بىر تاشلۇېتىلگەن قولۇاقتا ئېقىنغا قارشى ئۇزۇپ ئۆتۈشكە تىرىشاتاتتى. قولۇاق ئۇنىڭغا بىر ئىللىق ئۆيدەك بىلىنمەكتە. بوۋاقمۇ (ئەگەر ئۆلمىگەنلا بولسا) شۇنداق ئويلاۋاتىدۇ. دەرياغا كىرىشى بىلەنلا سېسىنىڭ باش سۈيى دەريا سۈيى بىلەن قوشۇلۇپ كەتتى. ئاۋۋال تېپىرلىدى، ئاندىن تۇغۇت سىگنالى كېلىشكە باشلىدى. سېسىنىڭ بەللىرى پۈكۈلۈپ كەتتى.

— ئۇ يەردە نېمە ئىش قىلىۋاتىسىز؟ — سورىدى ئەيمى، — كاللىڭىز بارمۇ، يوق. توختاڭ. مەن سىزنى توختاڭ دەۋاتىمەن، لۇ. سىز دۇنيادىكى ئەڭ گالۋاڭ ئىنسان ئىكەنسىز. لۇ ! لۇ !

سېس نەگە بېرىش كېرەكلىكىنى بىلەلمەي، قولۇاقنا چىقىشنى ئويلىدى. ئۇ قاتتىق تولغاقتىن كېيىنكى شېرىن تۇيغۇنى كۆتمەكتە ئىدى. سېس ئۆمىلەپ بېرىپ قولۇاقنا چىقىۋالدى. قولۇاق سېسىنىڭ بەدىنى ئاستىدا تەۋرەنمەكتە. ئۇ يوپۇرماق بىلەن تېڭىلغان پۇتىنى قولۇاقنىڭ ئورۇندۇقىغا قويدى. ئىككىنچى قېتىملىق تولغاقنىڭ دەھشەتلىك ئاغرىقىدىن ياز ئاسمىنىدىكى تۆت يۇلتۇز ئاستىدا قاتتىق ھاسىرىغىنىچە چاترىقىنى كېرىدى.

بوۋاق قىسىلىپ قالدى. ئۇنىڭ يۈزى ئاسمانغا قارىغان، ئاپىسىنىڭ قېنى بىلەن بويالغانىدى. ئەيمىي تەڭرىگە ئىلتىجا قىلىشنى توختىتىپ، تىللاشقا كىرىشتى.

— كۆچەڭ، — دەپ چىرقىرىدى ئەيمىي.

— تارتمامسىز، — سېس پەس ئاۋازدا شۇنداق دېدى.

ئەيمىنىڭ كۆچلۇك قوللىرى تۆتىنچى قېتىمدا كۆچىنى كۆرسەتكەن بولسىمۇ، لېكىن دەرھال ئۇنۇمى كۆرۈلمىدى. چۈنكى، قولۇاقنىڭ تۇشۇكلىرىدىن ئېقىپ كىرگەن سۇ سېسىنىڭ كاسىسىغىچە يېتىپ كەلگەنىدى. سېس بىر قولىنى كەينىگە سوزۇپ قولۇاقنىڭ ئارغامچىسىنى مەھكەم سىقىمدىدى. دەل شۇ ۋاقىتتا ئەيمىمۇ بوينىنى قىسىپ قويدى. قولۇاقتا بىر كىچىك پۇت پەيدا بولۇپ، قولۇاق ياغىچىغا ۋە سېسىنىڭ كاسىسىغا تەپكىلى تۇرغاندا، سېس ئىشىنىڭ تۇگىگەنلىكىنى بىلدى. ئەمدى بىر ئاز ھوشسىزلانسا بولىدىغانلىقىنى ھېس قىلدى. سېس ھوشىغا كېلىپ يىغا ئاۋازىنى ئاڭلىمىدى، ئەكسىچە ئەيمىنىڭ «ھۇ..ھۇ..ھۇ» دېگىنىچە بالىنى ئەركىلىتۋاتقىنىنى ئاڭلىدى. بالا شۇنچە ئۇزاق ۋاقىتتىن بېرى مىدىرلىمىغانلىقى ئۈچۈن، ئۇلار بالىنى ئۆلدى دەپ ئويلىغانىدى. سېس بەدىنىنى كۆتۈرۈپ، ھامىلە قېپىنى بەدىنىدىن سىقىپ چىقىرىۋەتتى. بوۋاق يىغلاشقا باشلىدى. سېس بوۋاققا قارىدى، بوۋاقنىڭ قورسىقىغا يۆگىشىپ كەتكەن كىندىك بېغى يىگىرمە ئىنگلىز چىسىچە كېلەتتى. بالا

كېچىنىڭ سوغۇقىدا تىترەيتتى. ئەيمي كۆڭلىكى بىلەن بالىنى ئوراپ، پۈتۈن ئەزايى نەملىشىپ شالتاق بولۇپ كەتكەن ئىككى ئايال قىرغاققا ياماشتى.

يازنىڭ سالقىن كېچىسىدىكى دەريا بويىدا ئىككى ئايال ھاياتىنى ساقلاپ قېلىش ئۈچۈن كۆكۈچ نۇر ئاستىدا جان تالاشماقتا. ئۇلار بۇ دۇنيادا يەنە قايتا ئۇچرىشىش پۇرسىتى يوق ئىكەنلىكىنى، شۇنداق پۇرسەت بولغان تەقدىردىمۇ ئۇنىڭ ھېچ ئېتىبارى يوقلۇقىنى ئويلاپمۇ قويمايدۇ. بىراق، ئۇلار بىر ئىشنى ناھايىتى غەلىبىلىك تاماملىۋالغىنى ھەقىقەت. ئەگەر بۇ جايدىن بىر تەرتىپ ساقلاش خادىمى ئۆتۈپ قالغان بولسا، تاشلىۋېتىلگەن بۇ ئىككى ئايالنىڭ — بىر قۇل ۋە چېچى تاپىنىغا چۈشكەن بىر ئاق تەنلىك قىزدىن ئىبارەت ئىككى قاچقۇننىڭ تۇغۇلغىنىغا ئەمدىلا ئون مىنۇت بولغان بوۋاقنى ئۆزى كىيىدىغان كونا كىيىملىرى بىلەن يۆگىۋالغىنىنى كۆرۈپ چوقۇم ئوغرىلىقچە پىخىلداپ كۈلۈۋەتكەن بولاتتى. لېكىن، بۇ يەردە تەرتىپ ساقلاش خادىمىمۇ، پوپمۇ يوق. دەريا سۈيى ئۇلارنىڭ ئاستىدا ئۆز - ئۆزىنى يالماپ يۇتماقتا. ئۇلار ئىشىغا كىرىشكەن چاغدا ھېچقانداق نەرسە ئۇلارغا كاشىلا قىلمىدى. شۇڭا ئۇلار ئىشىنى غەلىبىلىك تاماملىۋالدى.

تاڭ يورۇشقا باشلىغاندا ئەيمي ئۆزىنىڭ ماڭىدىغانلىقىنى ئېيتتى. ئەيمي كۈپكۈندۈزدە، ئادەملەر ئۆتۈشۈپ تۇرىدىغان دەريا بويىدا بىر قاچقۇن قۇل بىلەن بىللە قولغا چۈشۈپ قېلىشنى خالىمايتتى. ئۇ دەريا سۈيىدە يۈز - كۆزلىرىنى يۇدى، ئاندىن ئورنىدىن تۇرۇپ، سېسىنىڭ قۇچىقىدىكى زاكىلانغان بوۋاقىقا قارىدى:

— ئۇ مېنىڭ كىملىكىمنى مەڭگۈ بىلەلمەيدۇ. سىز كىمنىڭ ئۇنى بۇ دۇنياغا كۆز ئاچتۇرغانلىقىنى ئېيتىپ بېرەمسىز؟ — ئۇ ئاغزىنى ئېچىپ، قۇياش نۇرىغا چۆمۈلگەن جايغا نەزىرىنى يۆتكىدى، — ئۇنىڭغا ئېيتىپ بېرىڭ. ئاڭلاۋاتامسىز؟ بوستونلۇق

ئەيمي دەنۇير خانقىزنىڭ شۇنداق قىلغانلىقىنى ئۇنىڭغا سۆزلەپ بېرىڭ.

سېس ئۆزىنىڭ ئۇيقۇغا كېتىۋاتقانلىقىنى، بۇ قېتىم ناھايىتى قاتتىق ئۇخلاپ كېتىدىغانلىقىنى ھېس قىلدى. چۈش دېگىزغا غەرق بولۇشتىن ئىلگىرى، ئۇ «بۇ ئىسىم بەك چىرايلىق ئىكەن. دەنۇير. ھەقىقەتەن ياخشى ئىسىمكەن» دەپ ئويلىدى.

ھەممە ئىشلارنى بىر ياققا قايرىپ قويىدىغان ۋاقىت كېلىپ قالدى. پائۇل . D بۇ يەردە پەيدا بولۇشتىن ئىلگىرى ياتاق ئۆيىدىكى كۇسۇلداپ پاراڭ سېلىشلار سېسىقا داۋاملىق ياشاش جاسارىتى ئاتا قىلاتتى؛ ئۆزىنى ئازابلاۋاتقان ئەرۋاھلارنىڭ پاراكەندىچىلىكىگە چىداشقا ئۇندەيتتى. ئەمدىلىكتە خالىلىنىڭ يۈزى سۈت قوچۇش ماشىنىلىرى ئارىسىدا بارغانچە يوغىناپ كۆرۈنمەكتە. خالىلىنىڭ چىرايى شۇ ھالەتتە سېسىنىڭ كۆز ئالدىغا كېلىۋېلىپ، ئۇنى بىئارام قىلىپ، بېشىنى ئاغرىتماقتا. سېس بېيبىي ساگىسىنىڭ بىر تەرەپتىن ئۆزىنىڭ گەدىنىنى ئۇۋۇلىغاچ، يەنە بىر تەرەپتىن: «قويۇپ قويۇڭ، سېس، قىلىچ بىلەن قالقاننى قويۇپ قويۇڭ، ئىككىلىسىنى دەريا بويىغا قويۇپ قويۇڭ. ئەمدى يەنە ئۇرۇشنى تەتقىق قىلىمەن دېمەڭ. بۇ قالايمىقان نەرسىلەرنىڭ ھەممىسىنى تاشلاڭ. قىلىچ بىلەن قالقاننى تاشلاڭ» دېيىشىنى بەكمۇ ئارزۇ قىلىدۇ. ئاشۇ كۈچەپ ئۇۋۇلاۋاتقان بارماقلار ۋە تىنچقىنە تەلىم ـ تەربىيە ئاستىدا سېس بېيبىي ساگىسىنىڭ دېگىنىدەك قىلىدۇ. قارشى تۇرۇشقا تېگىشلىك ئازاب ـ ئوقۇبەتلەرنى، پۇشايمانلارنى، يارىدار قىلىپ كىشىنى ئازابلايدىغان خەنجەر ـ پىچاقلارنى سېس بىر ـ بىرلەپ سۇزۇك سۇلىرى مەۋج ئۇرۇپ ئېقىۋاتقان دەريا قىرغىقىغا قويۇپ قويىدۇ.

سېسنىڭ بېيبىي ساگىسىنىڭ بارماقلىرى ۋە ئاۋازىدىن

ئايرىلغىنىغا توپتوغرا توققۇز يىل بوپتۇ، بۇ نېمىدېگەن چەكتىن ئاشقانلىق ـ ھەي! ئۇنىڭ ئۈستىگە، ياتاق ئۆيدىكى پىچىرلىشىشلار ھەم جىق نەرسىلەرگە دالدا بولالمايدۇ. يۇز ـ كۆزىگە قايماق سۈۋالغان، خۇدا ياراتقان ئۇ ئەر سېپس ئۇچۇن ھەيۋەتلىك قوپۇرۇلغان ئەگمە ئىشىك ياكى چىرايلىق تىكىلگەن بىر قۇر سوۋغاتلىق كىيىمچىلىك، بۇرۇندىن داۋاملىشىپ كەلگەن بىر مۇراسىمچىلىك شېرىن ئەمەس. سېپس ئورمانىڭ ئوتتۇرىسىدىكى بوش مەيدانغا بېرىشنى قارار قىلدى. ئۇ يەردە ئىلگىرى بېيىبي ساگىس ئۇسسۇل ئويناپغانىدى.

124 ـ نومۇرلۇق ئۆيدىكى بارچە كىشىلەر ئايرىۋېتىلىشتىن ۋە مۆكۈنۈپ يۇرۇشكە مەجبۇر بولۇشتىن ئىلگىرى، ئۇ يەر ئەرۋاھلارنىڭ ماكانىغا ئايلىنىپ قېلىشتىن ئىلگىرى 124 ـ نومۇرلۇق ئۆي بەكمۇ ئاۋات ئىدى. بېيىبي ساگىس بۇ يەردە باشقىلارغا نەسىھەت قىلاتتى، تەنبىھ بېرەتتى، باشقىلارنىڭ ھالىدىن خەۋەر ئالاتتى. ئۇ يەردە بىر ئەمەس، ئىككى قازان ۋاراقشىپ قاينىاپ تۇراتتى. ئۆيدە كېچىچە چىراغ ئۆچمەيتتى. ناتونۇش كىشىلەر بۇ ئۆيگە كىرىپ ئارام ئالغان ۋاقىتتا، بالىلار ئۇلارنىڭ ئاياغلىرىنى كىيىپ باقاتتى. ھەر قانداق خەۋەر مۇشۇ ئۆيدىن تارقىلاتتى، خەۋەر ئاڭلىماقچى ياكى تارقاتماقچى بولغان ھەرقانداق كىشى جەزمەن مۇشۇ ئۆيگە كېلەتتى. گەپلەشكەندىكى ئاۋاز بەكمۇ پەس بولاتتى، گەپ تۇگىگەندە ئارتۇق ـ تۆشۈك گەپلەر بولۇنمايتتى. چۇنكى، بېيىبي ساگىس قۇرۇق گەپنى پەقەت خالىمايتتى. «ھەممە ئىشنىڭ چېكى بار، ـــ دەيتتى ئۇ، ـــ ھەرقانداق ئىشنىڭ ۋاقتى ـ سائىتى بولىدۇ.»

يېڭى تۇغۇلغان بوۋىقىنى مەيدىسىگە چىڭ تېڭىۋالغان سېپس 124 ـ نومۇرلۇق ئۆينىڭ ئالدىدا ھارۋىدىن چۈشتى. بۇ قېتىم ئۇنىڭ قېيىنئانىسى تۇنجى بولۇپ ئۇنى قۇچاق ئېچىپ كۈتۈۋالدى. بېيىبي ساگىس سىنسىناتىغا ئالدىنئالا يېتىپ كەلگەنىدى. قۇللۇق تۇزۇم ئۇنىڭ ئىككى پۇتى، دۇمبىسى،

مېڭىسى، كۆزى، بىر جۈپ قولى، بۆرىكى، بالىياتقۇسى ۋە تىلىنى كېرەكتىن چىقارغانىدى. ھېچ يېرى ساق قالمىغان بېيىبىي ساگىس پەقەت ئەقلىگە تايىنىپلا كۈن كەچۈرۈش كېرەكلىكىنى تونۇپ يەتتى. شۇ سەۋەبتىن ئەمەلىيەتكە ماسلىشىپ ھەرىكەتكە ئۆتتى. ئۇ ئىسمىنىڭ ئالدىغا ھەرقانداق ھۆرمەت نامىنى قويۇپ چاقىرىلىشىنى رەت قىلدى، پەقەتلا ئىسمىنىڭ كەينىگە ھۆرمەتنى ئېيادىلەيدىغان نام قوشۇپ چاقىرىشقا رۇخسەت قىلدى. شۇنداق قىلىپ، ئۇ دىنغا كىرمىگەن پوپ بولۇپ قالدى. مۇنبەرگە چىقىپ ئۇلۇغ يۈرىكىنى ئېھتىياجلىق كىشىلەرگە ئاچىتى. شۇنداق قىلىپ، ئۇ قەلبىنى AME (ئافرىقىنىڭ گۈزەللىك ئۇچۇن گۈزەللىك مەسلىكى) مۇرىتلىرىغا، ئىممىرسىئون مۇرىتلىرىغا، ئۇلۇغ مىسسىيونېرلار سېپىگە، پاك مىسسىيونېرلار سېپىگە مايىل قىلدى؛ دۇنيانى قۇتقۇزۇش مەسلىكىدىكى كىشىلەرگە ۋە گۈناھ يۇيۇش مەسلىكىگە مايىل بولدى. باشقىلارنىڭ تەكلىپسىز، دىنىي تونسىز، پەرداز قىلمىغان ھالەتتە ئۇنىڭ ئۇلۇغ يۈرىكى كىشىلەر ئالدىدا سوقۇپ تۇراتتى. ھاۋا ئىللىغان چاغلاردا، ئاپەتتىن ئامان قالغان نېگىر ئەرلەر، ئاياللار ۋە بالىلار بېيىبىي ساگىسنىڭ كەينىدىن ئەگىشىپ يۈرەتتى.

بېيىبىي ساگىس سىلىقلانغان يوغان قورام تاشنىڭ ئۈستىدە ئولتۇرۇپ، بېشىنى ساڭگىلاتقىنىچە ئۇنسىز تىلاۋەت قىلىشقا باشلىدى. كىشىلەر ئورماندا ئۇنىڭغا قاراپ تۇراتتى. ئۇ قولىدىكى ھاسىسىنى يەرگە قويغان چاغدا، كىشىلەر ئۇنىڭ تەيىار بولغىنىنى بىلدى. بېيىبىي ساگىس يۇقىرى ئاۋازدا شۇنداق دېدى:

ــ ئاناڭلارغا قاقاھلاپ كۈلگىنىڭلارنى ئاڭلىتىڭلار، ــ ئۇ شۇنداق دېيىشى بىلەنلا، ئورماننىڭ ئىچى جارانلاپ كەتتى. چوڭلار كۈلكىسىنى باسالمىغان ھالدا قاراپ تۇرۇشاتتى.

ــ ئەرلەر بۇ ياقتا كەلسۇن، ــ دېدى بېيىبىي ساگىس. جارانلاپ تۇرغان ئورمان ئارىسىدىن ئەرلەر بىرىنىڭ كەينىدىن

بىرى چىقىپ كەلدى.

— ئايال ۋە بالىۋاقىلىرىڭلار سىلەرنىڭ ئۇسسۇل ئويىنىغىنىڭلارنى كۆرسۇن، — بېيبىي ساگىس شۇنداق دېيىشى بىلەن زېمىن ئۇلارنىڭ پۇتلىرى ئاستىدا تەۋرىنىشكە باشلىدى.

ئاخىرىدا ئۇ ئاياللارنى چاقىرتىپ:

— يىغلاڭلار، — دەپ بۇيرۇق چۈشۈردى، — هايات قالغانلار ۋە ئۆلگەنلەر ئۈچۈن يىغلاڭلار.

ئاياللار ئىچ ـ ئىچىدىن يىغلاشقا باشلىدى.

بۇنىڭ باسقۇچلىرى مۇنداق بولدى: قاقاهلاپ كۈلگەن بالىلار، ئۇسسۇل ئويىنىغان ئەرلەر، ئېسىلىپ يىغلىغان ئاياللار. ئاخىرىدا هەممىسى قوشۇلۇپ كەتتى. ئاياللار يىغىسىنى توختىتىپ ئۇسسۇلغا چۈشتى؛ ئەرلەر ئولتۇرۇۋېلىپ يىغلاشقا باشلىدى؛ بالىلار ئۇسسۇل ئويىنىدى؛ ئاياللار كۈلدى؛ بالىلار يىغلىدى. ئاخىرىدا هەممىسى هېرىپ هالىدىن كېتىپ، ئورمان ئىچىدىكى مەيدانىدا يېتىپ قالدى. بۇنىڭغا ئەگەشكەن جىمجىتلىق ئىچىدە بېيبىي ساگىس ئۆزىنىڭ ئۇلۇغ يۈرىكىنى كۆپچىلىك ئۈچۈن قۇربان قىلدى.

ئۇ ئۇلاردىن ئۆز هاياتىنى پاكلاشنى تەلەپ قىلمىدى، ئۇلارنىڭ ئەمدى گۇناه ئۆتكۈزمەسلىكى كېرەكلىكىنىمۇ تەلەپ قىلمىدى. بېيبىي ساگىس ئۇلارغا ئۇلارنىڭ تۇغۇلۇشىدىنلا تولىمۇ ئىتائەتچان، پاك نامى ئەبەدىلئەبەد ساقلىنىدىغان، دۇنيادىكى ئەڭ بەختلىك كىشىلەر ئىكەنلىكىنى ئېيتىمىدى.

ئۇ ئۇلار ئېرىشىدىغان بەختنىڭ ئۆز تەسەۋۋۇرىدىكى بەخت ئىكەنلىكىنى ئېيتتى.

— بۇ يەردىكىسى بىزنىڭ جىسمىمىز، يىغلىغان ۋە كۈلگەن جىسمىمىز؛ ئوت ـ چۆپ ئۈستىدە يالاڭ ئاياغ ئۇسسۇل ئويىنىغان جىسمىمىز. ئۇنى سۆيەيلى، ئۇنى پۈتۈن ۋۇجۇدىمىز بىلەن سۆيەيلى. ئۇ يەردە ئۇلار جىسمىڭلارنى ياخشى كۆرمەيدۇ، ئۇنى پەس كۆرىدۇ. ئۇلار كۆزلىرىڭلارنى ئۆچ كۆرىدۇ، هەش ـ پەش

دېگۈچە كۆزلىرىڭلارنى ئويۇڭالمدۇ؛ ئۇلار دۈمبىلىرىڭلارنى ئۆچ كۆرىدۇ، دۈمبەڭلارنىڭ تىتما ـ تالىڭىنى چىقىرىۋېتىدۇ. ئەي مېنىڭ بالىلىرىم! ئۇلار قوللىرىڭلارنى ياخشى كۆرمەيدۇ، ئۇلار ئۇنى پەقەت قۇل قىلىشقىلا تۇرىدۇ، قوللىرىڭلارنى باغلاپ، كېسىپ ھېچنېمىگە ئېرىشەلمەس قىلىۋېتىدۇ. قوللىرىڭلارنى سۆيۈڭلار، قىزغىن سۆيۈڭلار، قوللىرىڭلارنى كۆتۈرۈپ تۇرۇپ سۆيۈڭلار. قوللىرىڭلار بىلەن باشقىلارنى سىلاپ قويۇڭلار. قوللىرىڭلارنى بىر ـ بىرىگە ئۇرۇپ چاۋاك چېلىڭلار. ئۇلار سىلەرنىڭ يۈزلىرىڭلارنى ياقتۇرمىغانلىقى ئۈچۈن، قوللىرىڭلار بىلەن يۈزۈڭلارنى سىلاڭلار. سىلەر ئۇنى سۆيۈشۈڭلار كېرەك. سىلەر! ياق، ئۇلار سىلەرنىڭ ئاغزىڭلارنى ياخشى كۆرمەيدۇ، ئاغزىڭلاردىن قان ئېقىۋاتقانلىقىنى كۆرۈپ تۇرۇپمۇ ئۇنىڭغا پىچاق سانجىيدۇ. ئۇلارنىڭ ئاغزىڭلاردىن قانداق گەپ چىقىشى بىلەن كارى يوق. ئۇلار چىرقىراۋاتقىنىڭلارنى ئاڭلىمايدۇ. ئۇلار بەدىنىڭلارنى قۇۋۈەتلەندۈرۈش ئۈچۈن ئاغزىڭلارغا سالغان يېمەكلەرنى تارتىۋېلىپ، ئۇنىڭ ئورنىغا ئاغزىڭلارغا ئاشقان ـ تاشقان، ئەسكى ـ تۈسكى نەرسىلەرنى تىقىپ قويىدۇ. ياق، ئۇلار ئاغزىڭلارنى يامان كۆرىدۇ. ئاغزىڭلارنى ياخشى كۆرۈڭلار. ئۇسسۇل ئويناش ۋە ئارام ئېلىشقا پۈت كېرەك؛ بەدىنىمىزنى كۆتۈرۈپ تۇرىدىغان دۈمبە كېرەك؛ بىلىكىدىن ئايرىلىپ قالمىغان مۈرە كېرەك. مېنىڭ دەۋاتقىنىم كۈچتۈڭگۈر بىلەك. ئى مېنىڭ خەلقىم! ئۇلار سىرتماق سېلىنمىغان، تىككىدە تۇرغان بوينۇڭلارنى ئۆچ كۆرىدۇ. شۇنىڭ ئۈچۈن بوينۇڭلارنى ياخشى كۆرۈڭلار. قولۇڭلار بىلەن ئۇنى ئۇۋۇلاڭلار. بوينۇڭلارنى تىك تۇتۇڭلار. ئۇلار يەنە سىلەرنىڭ بارلىق ئىچكى ئەزالىرىڭلارنى ئۆچ كۆرىدۇ. بېشىڭلارنى كېسىپ چوشقىغا تاشلاپ بېرىدۇ. سىلەر ئۇ ئەزالىرىڭلارنى ياخشى كۆرۈڭلار. قوڭۇر رەڭ جىگىرىڭلارنى ئەتىۋارلاڭلار، دۈپۈلدەپ سوقۇۋاتقان يۈرىكىڭلارنى ھەم ئەتىۋارلارڭلار، ئاسراڭلار. كۆزۈڭلارنى، پۇتۇڭلارنى

ئاسرىغاندىنمۇ بەك ئاسراڭلار، ياخشى كۆرۈڭلار؛ كۆزۈڭلارنى ئەركىن ـ ئازادە نەپەسلىنىشىڭلار ئۈچۈن يارىتىلغان ئۆپكەڭلارنى ئاسرىغاندىنمۇ بەك ئاسراڭلار، ئۈياتلىق جايلىرىڭلارنى ۋە ئەۋلاد كۆپەيتىش ئەزالىرىڭلارنى ئاسرىغاندىنمۇ بەك ئاسراڭلار. سۆزۈمنى ئاڭلاڭلاركى، يۇرىكىڭلارنى سۆيۈڭلار، سىلەرنىڭ قىممىتىڭلار ئۇنىڭدا، ــ بېيىبىي ساگىس بۇ گەپلەردىن كېيىن ئورنىدىن تۇرۇپ، كۆڭلىدىكى قالغان گەپلىرىنى ئىپادىلەش ئۈچۈن ئەيىبناق پۇتلىرى بىلەن ئۇسسۇلغا چۈشتى. كۆپچىلىك ئېغىزالىرىنى ئاچقىنىچە ئۇنىڭ ئۇسسۇلىغا تەڭكەش قىلدى. ئاۋازى ساز، تۆت ئەزايى ساق ئەگەشكۈچىلەر ئۇنىڭ سۆيۈملۈك ئەزالىرىغا ماسلىشىپ ئۇزۇلمەس مېلودىيەنى ئەۋجىگە كۆتۈردى.

ئەمدىلىكتە سېسىنىڭ ئاشۇ يەرگە بارغۇسى كەلدى. ئاشۇ تۈگمەس مېلودىيەنىڭ ئاخىرىدىكى نەپىس ئاھاڭلارنى ئاڭلىۋېلىش ئۈچۈن بولسىمۇ بارغۇسى كەلدى. بولۇپمۇ، ئۆلۈپ كەتكەن ئېرىنىڭ ئاپىسىدىن خەنجەر ۋە قالقانلىرىنى قولىغا ئالسا بولىدىغان ـ بولمايدىغانلىقى توغرۇلۇق سوراش ئۈچۈن بارغۇسى كەلدى. ئاھ خۇدا، بېيىبىي ساگىس ئۇلۇغ قەلبىنى يوقىتىپ، رەڭدارلىقا ئاشىق بولۇش سەۋەبلىك دەمالىلىقا ئويغىنىپ بولالمايدىغان ساراڭغا ئوخشاش بولۇپ قالغىنىغا مانا توققۇز يىل بولدى.

ــ ئاشۇ ئاق تەنلىك ئالۋاستىلار مېنىڭ بارلىقىمنى ۋە ئارزۇ ـ ئارمانلىرىمنى نابۇت قىلدى، ــ دەيتتى ئۇ، ــ يۇرىكىمنى پارە ـ پارە قىلىۋەتتى. دۇنيادا ئاق تەنلىك ئالۋاستىلاردىن باشقا قەبىھ نەرسە يوق، ــ 124 ـ نومۇرلۇق ئۆينىڭ ئىشىكى تاقالغانىدى. ئۆيدىكى ئەرۋاھ ئەمدىلىكتە خالىغانچە ئەسكىلىك قىلاتتى. پۇتۇن كېچە ئۆچۈرۈلمەيدىغان چىراغلار، ئايىغى ئۈزۈلمەيدىغان مېھمانلار ئەمدى يوق، كەچلىك تاماقتىن كېيىن تۆۋەن ئاۋازدا گەپلىشىدىغان ئىشلار تېخىمۇ يوق، ناتونۇش كىشىلەرنىڭ

ئايىغىنى كىيىپ ئويناپدىغان بالىلار تېخىمۇ يوق. سېينىت بېيىبىي ساگىس ئۆزىنىڭ يالغان سۆزلىگىنىنى ئېتىراپ قىلدى. مەيلى ئەمەلىيەتتە بولسۇن، ياكى خىيالدا بولسۇن، خەير ـ ئېھسان، ئىلتىپاتتىن ئەسەرمۇ يوق. ئورماندىكى ئوچۇقچىلىقتىكى ئۇسسۇل ئويناشمۇ بۇ رېئاللىقنى قىلچە ئۆزگەرتەلمىدى. بېيىبىي ساگىسنىڭ سەممىيىتى، سۆيگۈسى، تەسەۋۋۇر كۈچى ۋە ئۇلۇغ يۈرىكى كېلىنى يېنىغا كەلگەندىن كېيىنكى يىگىرمە سەككىزىنچى كۈنىدىن باشلاپ خاراب بولۇشقا يۈزلەندى.

سېس خاللىغا تەزىيە بىلدۈرۈش ئۈچۈن يەنىلا ئورماندىكى بوش يەرگە بېرىشنى قارار قىلدى. سېس يېپىنچىسىنى ئۈچىسىغا ئارتتى، دەنۇېر بىلەن جان قوزامغىمۇ يېپىنچىسىنى ئارتقۇزدى. ئۈچەيلەن بىر شەنبە كۈنى سەھەردە ئىشىكتىن چىقىتىشتى. سېس يول باشلىدى، قىزچاقلار ئەگەشتى. يولدا بىرەر ئادەمنىڭ قارىسىمۇ كۆرۈنمەيتتى.

ئورمانغا يېتىپ بارغاندىن كېيىن سېس بىر ئاز ۋاقىتنىمۇ بىكارغا ئۆتكۈزمەستىن، ئورمانىنىڭ ئىچىگە تۈتاشقان چىغىر يولنى ئىزدەپ تاپتى. چۈنكى يىللارنىڭ ئۆتۈشىگە ئەگىشىپ، بۇ يەردە چوڭ شەھەرلەرنىڭ دىنىنى جانلاندۇرۇش بايرىمى ئۆتكۈزۈلىدىغان بولغانىدى. بۇ يەردە ھەشەمەتلىك داستىخانلار تەييارلىناتتى، چېدىرلار تىكىلەتتى، بانجودىن تارتىپ ھەممە نەرسە تېپىلاتتى. ئۆتمۈشتىكى يىلان باغرى چىغىر يول بۇگۈنكى كۈنلۈكتە داغدام يولغا ئايلانغان، يولنىڭ ئىككى قاسنىقىدىكى بىر ـ بىرىگە گىرەلىشىپ قۇببە شەكلىنى ھاسىل قىلغان دەرەخلەر ئۆز پېتى ساقلىنىپ قالغانىدى.

سېس ھەرقانچە تىرىشچانلىق كۆرسەتكەن بولسىمۇ، بېيىبىي ساگىسنىڭ تۇغۇشىپ كېتىشىدە ئۆزىنى گۇناھكار ھېسابلايتتى. بېيىبىي ساگىس قانچە قېتىملاپ ئىنكار قىلغان بولسىمۇ، سېس شۇنى ئېنىق بىلەتتىكى، 124 ـ نومۇرلۇق ئۆينىڭ

بەختسىزلىكى سىپ يېڭى تۇغۇلغان بوۋىقىنى بوستونلۇق ئاق تەنلىك قىزنىڭ ئىچ كىيىمى بىلەن يۆگەپ ھارۋىدىن چۈشكەن ۋاقىتتىن كېيىن باشلانغانىدى.

سىپس ئىككى قىزنى باشلاپ دۇب دەرىخى ۋە ئېسكۈلۈس دەرىخىدىن ھاسىل بولغان يېشىل رەڭلىك يورۇق يولدا كېتىۋاتىدۇ. ئۇ تەرلەشكە باشلىدى. ئۇنىڭ بۇ ھالىتى ئۇنىڭ ئوخشىمىغان چىپىلداپ تەرلىگىنىچە ئويغانغان، پۈتۈن بەدىنىنى پاتقاق بولۇپ كەتكەن ھالىتىگە ئوخشايتتى.

ئەيمىي كەتتى. سىپس يالغۇز قالدى. ئۇ ناھايىتى ئاجىزلاپ كەتكەن بولسىمۇ، ھايات ئىدى. ئۇنىڭ بوۋىقىمۇ ھايات ئىدى. سىپس دەريا ئېقىنىنى بويلاپ بىر ھازا ماڭدى، ئاندىن مېڭىشتىن توختاپ، دولقۇنلاپ ئېقىۋاتقان دەريانا نەزەر سالدى. ئۇنىڭ كۆزىگە بىر قولۇاق كۆرۈندى. لېكىن، قولۇاقتىكى ئادەمنىڭ ئاق تەنلىك ياكى ئەمەسلىكىنى ئىلغا قىلالمىدى. ئۇ قىزىتمىسى ئۆرلەپ كەتكەنلىكتىن تەرلەشكە باشلىدى. شۇنداقتىمۇ خۇداغا شۈكۈر دېيىش كېرەك. بۇنداق بولغاندا ئۇنىڭ بوۋىقى توڭلىماي ئىسسىق تۇرىدۇ. ئۇ قولۇاقنى كۆرەلمىدى. دەلدەڭشىگىنىچە ئالدىغا مېڭىۋەردى. ئۇ بېلىق تۇتۇۋاتقان ئۇچ نېگىرنى ئۇچراتتى، ئۇلار بىر ئەر، ئىككى ئوغۇل ئىدى. سىپس توختاپ، ئۇلارنىڭ ئۆزىگە گەپ قىلىشىنى كۈتۈپ تۇردى. ئوغۇللاردىن بىرى سىپسقا يېقىن كېلىپ ئۇنىڭ تەق ـ تۇرقىغا زەن سالدى. ئۇ ئوغۇل بالا بىر قاراپلا بۇ ئايالغا نېمە ئىش بولغانلىقىنى بىلۈالالايتتى. بىر ھازاغىچە ھېچكىم گەپ قىلمىدى. ئاخىرىدا ئەر كىشى:

— دەريادىن ئۆتەمسىز؟ — دەپ سورىدى.

— شۇنداق، ئەپەندى، — دېدى سىپس.

— كېلىدىغىنىڭىزنى بىرەرسى بىلەمدۇ؟

— بىلمىدۇ، ئەپەندى.

ئۇ سىپسقا يەنە بىر قېتىم قارىدى، ئۆزىنىڭ كالپۇكىغا

ئوخشاش ئۇستىگە كۆتۈرۈلۈپ تۇرغان بىر تاشنى ئېچىكى بىلەن ئىشارەت قىلدى. سېپس كېلىپ تاشتا ئولتۇردى. تاش قۇياش نۇرىنى سۈمۈرۈپ خېلى بەكلا قىزىغان بولسىمۇ، لېكىن تاشنىڭ قىزىقى سېپسنىڭ قىزىتمىسىغا يەتمەيتتى. سېپسنىڭ ھېرىپ ھالى قالمىغانىدى. سېپسنىڭ كۆزىگە چۈشكەن قۇياش نۇرى ئۇنىڭ كۆزىنى قاراڭغۇلاشتۇرۇۋەتتى. سېپسنىڭ بەدىنىدىن شۇرقىراپ ئېقىۋاتقان تەر بوۋاقنى باشتىن - ئاياغ ھۆل قىلىۋەتتى. سېپس ئولتۇرغان پېتى ئۇيقۇغا كەتتى. سېپس كۆزىنى ئاچقان چاغدا ھېلىقى ئەر قولىدا كاۋاپ قىلىنغان يىلانبېلىقنى تۇتقان پېتى ئۇنىڭ ئالدىدا ئۆرە تۇراتتى. سېپس بارلىق كۈچىنى سەرپ قىلىپ، قولىنى سوزۇپ يىلانبېلىقنى ئالدى، يەنە شۇنداق زور كۈچىنى سەرپ قىلىپ بېلىقنىڭ پۇرىقىنى پۇرىدى. بېلىقنى سېپسنىڭ يېيىلىشى مۇمكىن ئەمەس ئىدى. سېپس ئەردىن سۇ سورىدى. ئەر ئۇنىڭغا ئوخشاش دەرياسىنىڭ سۈيىدىن بىر بوتۇلكا بەردى. سېپس بىرلا كۆتۈرۈپ ھەممىنى ئىچىۋەتتى. ئۇ يەنە سۇ سورىدى. ئۇنىڭ كەينى تەرىپىدىن جاراڭ - جۇرۇڭ ئاۋاز ئاڭلانماقتا.

ئەر كىشى سېپسنىڭ شۇرقىراپ تەر قۇيۇلۇۋاتقان يۈزىگە قاراپ، بالىلاردىن بىرىنى چاقىرىپ كەلدى:

— چاپىنىڭنى سال.

— ئەپەندى؟

— ئاڭلاۋاتامسەن.

بالا چاپىنىنى سالغاچ غودۇڭشىدى:

— نېمە قىلغىنىڭىز بۇ، مەن نېمە كىيىمەن؟

ئەر بالىنى سېپسنىڭ قولىدىن ئېلىپ چاپانغا يۆگىدى، چاپاننىڭ يېڭى بىلەن بالىنى باغلىدى.

— مەن نېمە كىيىمەن؟

ئەر پۇشۇلداپ تىنغىنىچە بىردەمدىن كېيىن ئېغىز ئاچتى:

— قايتىپ كەلگۈچە بولسا، چاپاننى بالىدىن تارتىۋېلىپ،

بالىنى چۆپلۈككە يالىڭاچ تاشلاپ قوي. ئاندىن چاپىنىڭنى كىيىۋالسام بولىدۇ. شۇنداق قىلماقچى بولسام بۇ يەردىن كەت، ئىككىنچى قايتىپ كەلمە.

بالا بېشىنى ساڭگىلاتقىنىچە كەينىگە بۇرلىپ بايىقى جايىغا كەتتى. سېپىنىڭ قولىدا بېلىق بار ئىدى. بوۋاق سېپىنىڭ پۇتىنىڭ يېنىدا ئاغزىلىرى قۇرۇغان هالدا شۇرقىراپ تەرلىگىنىچە پۇشۇلداپ ئۇخلاۋاتاتتى. قاراڭغۇ چۈشەي دېگەندە ئەر سېپىنىڭ مۇرىسىگە نوقۇدى.

سېپىنىڭ تەسەۋۋۇر قىلغىنىنىڭ ئەكسىچە، قولۇاق ئۇستۇنكى ئېقىنغا قاراپ ئۈزۈشكە باشلىدى. سېپس ئەرنى ئۆزىنى كېنىتاكىغا ئېلىپ ماڭدى، دەپ ئويلىدى. قولۇاق مىلتىق ئوقىغا ئوخشاش ئوخشىتو دەريانىنى كېسىپ ئۆتمەكتە ئىدى. ئەر سېپىنى يۆلەپ تىك قىرغاقىقا چىقاردى، چاپىنى يوق بالا بوۋاقنى كۆتۈرگەندى. ئەر سېپىنى كەپە سېلىنغان چاتقاللىققا باشلاپ كەلدى.

— بۇ يەردە ساقلاڭ. بىردەمدىلا بىرسى سىزنى ئىزدەپ كېلىدۇ. هەرگىز يۆتكەلمەڭ، ئۇلار سىزنى ئىزدەپ كېلىشى مۇمكىن.

— رەهمەت سىزگە. ئىسمىڭىزنى ماڭا دەپ بەرسىڭىز.

— ئىسمىم ستەمپ پىيد. بوۋىقىڭىزغا ياخشى قاراڭ. ئاڭلىدىڭىزمۇ؟

— ئاڭلىدىم، ئاڭلىدىم، — سېپس شۇنداق دەپ جاۋاب بەرگەن بولسىمۇ، ئۆزى بۇنى ئاڭلىمىدى. بىرنەچچە سائەت ئۆتكەندىن كېيىن بىر ئايال سېپىنىڭ يېنىغا كەلدى. ئايالنىڭ كەلگەندىكى شەپىسىنى سېپس پەقەتلا سەزمىگەندى. ئۇ بويى پاكار، ياش ئايال ئىدى، قولىدا بىر خالتا بار ئىدى. ئايال سېپسقا سالام قىلدى.

— سىگنالنى خېلى ئىلگىرى كۆرگەنىدىم، لېكىن بۇنىڭدىنمۇ تېز ماڭالمىدىم، — دېدى ئۇ.

— نېمە سىگنالنى دەيسىز؟ — سورىدى سېپس.

— بىرەرسى دەريادىن ئۆتسە، ستەمىپ بۇ كونا چوشقا قوتىنىنى ئېچىپ قويىدۇ. ئەگەر بالىسى بولسا، قوتانىنىڭ تۈۋرۈكىگە ئاق لاتا باغلاپ قويىدۇ.

ئايال تىزلىنىپ ئولتۇرۇپ خالتىدىكى نەرسىلەرنى ئېلىشقا باشلىدى.

— ئىسمىم ئېللا، — ئايال شۇنداق دەپ، خالتىدىن بىر يۈك ئەدىيال، ئازراق پاختا رەخت، ئىككى تال پىشۇرۇلغان تاتلىقياڭيۇ ۋە بىر جۇپ ئەرەنچە ئاياغنى چىقاردى، — مېنىڭ ئېرىم جون، سىرتتا ئىشلەيدۇ. سىز قەيەرگە بارماقچى؟

سېس ئۇچ بالىنى باشقىلارغا تاپشۇرۇپ، بېيبىي ساگىس تەرەپكە ئەۋەتىۋەتكەنلىكىنى ئېيتتى.

ئېللا بالىنىڭ كىندىكىنى بىر پارچە رەخت بىلەن چىڭگىدە تاڭغاچ، سېسىنىڭ گېپىدىكى قولاشماسلىقلارغا دىققەت قىلدى. ئۇ قاچقۇنلار ئادەتتە ئاغزىدىن چىقارمايدىغان ۋە قاچقۇنلاردىن سورالمايدىغان گەپلەرنى تىڭشىماقتا ئىدى. ئېللا ئۆزى بىلىشكە تېگىشلىك بولمىغان ئىشلارنى، كىشىلەرنىڭ ئىسىملىرىنى ئاڭلاشتىن ئۆزىنى تارتتى. ئېللا ئەرەنچە ئاياغنىڭ ئىچىدىكى قۇم ـ شېغىللارنى قېقىۋېتىپ، ئاياغنى سېسىنىڭ پۇتىغا كىيدۈرمەكچى بولدى، بىراق ئاياغنى كىيدۈرگىلى بولمىدى. ئاخىر بولماي، ئاياغنىڭ ئارقىسىنى يىرتىپ ئاندىن سېسقا كىيدۈردى. سېس ئۇچۇن بۇنچىۋالا قىممەتلىك بولغان بۇيۇمنىڭ بۇزغۇنچىلىقىغا ئۇچرىشى بەكمۇ ئەپسۇسلىنارلىق ئىش ئىدى. سېس بۇ ئاياغلارنى ئۆزىنىڭ ئوغۇللىرىدىن بىرەرسىنىڭ چۈشۈپ قالغان ئايىغىمىدۇ، دەپ ئويلىدى ـ يۇ، بۇنى سوراشقا پېتىنالمىدى.

— ئۇلار ساق ـ سالامەت بارالىدى. ستەمىپ ئۇلارنى دەريادىن ئۆتكۈزۈپ، بىلۇستون كوچىسىغا قەدەر ئاپىرىپ قويدى. ئۇ يەرنى بەك يىراق دەپكەتكىلى بولمايدۇ.

سېس مىننەتدارلىقىنى قانداق ئىپادىلىسە ياخشى

بولىدىغانلىقىنى بىلەلمىدى. شۇنىڭ بىلەن تاتلىقياڭچىۇدىن بىرنى ئاقلاپ يېيىشكە باشلىدى، ئاندىن قۇستى، كېيىن يەنە ئازراق يېدى.

— ئۇلار سىزنى كۆرسە چوقۇم خۇش بولۇپ كېتىدۇ، — دېدى ئىللا، — بوۋاقنى قاچان تۇغدىڭىز؟

— تۇنۇگۈن، — سېس ئېڭىكى ئاستىدىكى تەرنى سۇرتتى، — ئۇنىڭ ئۆلۈپ كەتمەسلىكىنى تىلەيمەن.

ئىللا يۈڭ ئەدىيالغا يۆگەلگەن بوۋاقنىڭ كىچىككىنە يۈزىگە بىر قۇر قارىۋېتىپ شۇنداق دېدى:

— بىرنېمە دېمەك تەس. بىرەرسى مەندىن سورىسا، مەن «ھېچنېمىنى ياخشى كۆرمەيمەن» دەپ جاۋاب بېرىمەن، — ئىللا پاراسەت بىلەن سۆزلەشتىن ئۆزىنى تارتىپ سېسقا كۈلۈمسىرەپ قويدى.

— بالىنى ئۆزىڭىز تۇغدىڭىزمۇ؟

— ياق. ئاق تەنلىك قىزچاق يارەملەشتى.

— بىز سەھەردىن پايدىلىنىپ يولىمىزنى مېڭىۋالايلى.

بېيىبىي ساگىس سېسىنىڭ ئاغزىغا سۆيدى. ئۇنى دەرھال بېرىپ بالىلارنى كۆرگىلى قويمىدى. بېيىبىي ساگىس بالىلارنىڭ ئۇخلاۋاتقانلىقىنى، ئۇنىڭ ئۈستىگە سېسىنىڭ قىياپىتىنىڭ بەك سەتلىكىنى، بۇ كېچىدە بالىلارنى كۆرۈشكە بولمايدىغانلىقىنى ئېيتتى. بېيىبىي ساگىس بوۋاقنى قولىغا ئېلىپ، بېشىغا يۈمشاق بۆك كىيىۋالغان بىر ياش ئايالغا تاپشۇرۇپ، سېسىنىڭ سۈيدۈكى كەلمىگۈچە بوۋاقنىڭ ئىككى كۆزىنى يۇماي تۇرۇشنى تاپىلىدى.

— بالا يىغلىدىمۇ؟ — سورىدى بېيىبىي ساگىس.

— ئازراقلا يىغلىدى.

— شۇ يېتەرلىك. بىز ئاۋۋال ئاپىسىنى ياساپ ـ تارايلى.

بېيىبىي ساگىس سېسىنى ياتاق ئۆيگە باشلاپ كىرىپ، ئىسپىرت لامپا ئاستىدا ئۇنىڭ ئەزالىرىنى بىرـ بىرلەپ يۇيۇشقا باشلىدى.

ئاۋۋال يۇزىدىن باشلىدى، ئاندىن سېسىنىڭ يېنىدا ئولتۇرۇپ، قازاندىكى سۇنىڭ ئىسسىشىنى كۈتكەچ، بىر پارچە كۆل رەڭ پاختا رەختتە كۆڭلەك تىكىشكە باشلىدى. سېس ئۇخلاپ قالدى. بېيىمي ساگىس ئۇنىڭ بىلىكى ۋە قولىنى يۇيۇۋاتقاندىلا ئويغاندى. بېيىمي ساگىس ئۇنىڭ ھەربىر ئەزاسىنى يۇيۇپ بولۇپ ئۇستىگە يوتقان يېپىپ قويياتتى، ئاندىن ئاشخانىغا كىرىپ قازانغا سۇ قۇيۇپ ئىسسىتاتتى. ئۇ كىرلىكنى يىرتىپ، كۆل رەڭ پاختا رەختنى بىر ـ بىرىگە ئۇلاپ تىكەتتى. شۇنىڭ بىلەن بىر ۋاقىتتا، يىغلىغىنىچە تاماق ئېتىۋاتقان يۇمشاق بۆكلۈك ئايالنىڭ بوۋاقنىڭ ھالىدىن خەۋەر ئېلىشىنى نازارەت قىلاتتى. بېيىمي ساگىس سېسىنىڭ پاچىقىنى يۇيۇپ بولۇپ پۇتىغا قارىدى. پاچىقىنى يېنىك سۈرتۈپ قۇرۇتتى. ئۇ سېسىنىڭ چاتىرىقىنى ئىككى قازان سۇ بىلەن يۇدى، ئاندىن كىرلىك بىلەن ئۇنىڭ قورسىقى ۋە نومۇسلۇق يېرىنى ئوراپ قويدى. ئۇ ئەڭ ئاخىرىدا سېسىنىڭ تونۇغۇسىز بولۇپ كەتكەن پۇتىنى يۇيۇشقا كىرىشتى.

— سەزدىڭىزمۇ؟ — سورىدى بېيىمي ساگىس.

— نېمىنى دەيسىز؟ — سورىدى سېس.

— ھېچقىسى يوق، ئورنىڭىزدىن تۇرۇڭ ! — ئۇ سېسىنى تەۋرەنمە ئورۇندۇقىغا ئولتۇرغۇزۇپ، پۇتىنى بىر چېلەك تۇزلۇق سۇغا چىلىدى. سېس بىر كېچىنى پۈتى تۇزلۇق سۇغا چىلانغان ھالدا ئۆتكۈزدى. ئۇ سېسىنىڭ ئەمچەك توپچىسىنى چوشقا مېيى بىلەن يۇمشىتىپ، ئاندىن يۇدى. سەھەردە بوۋاق ئۇيقۇسىدىن ئويغىنىپ ئاپىسىنى ئەمدى.

— خۇدانىڭ ئىلتىپاتى بىلەن ھېچ ئىش چىقمىدى. سۈتىڭىز تۈگىسىلا بالا مېنى چاقىرىدۇ، — دېدى بېيىمي ساگىس. بېيىمي ساگىس كەينىگە بۇرىلىپ ماڭاي دەۋېتىپ، كىرلىك ئۇستىدىكى قارا داغنى كۆرۈپ قالدى. ئۇ قاپىقىنى تۇرگىنىچە، ئېگىلىپ تۇرۇپ بوۋىقىنى ئەمدۇرۇۋاتقان كېلىنىگە نەزەر تاشلىدى. سېسىنىڭ دۇمبىسىگە ئورالغان ئەدىيالدىن قىپقىزىل

ئەترگۈللەر پورەكلەپ ئېچىلماقتا ئىدى. بېيىبي ساگىس قولى بىلەن ئاغزىنى تۇتۇۋالدى. بوۋاق سۈتنى ئېمىپ بولۇپ، كۆزىنى يېرىم ئاچقىنىچە ئۇيقۇغا كەتتى. چۈشەكەپ تىلىنى شورىغىنىچە، مومىسىنىڭ ئاۋاز چىقارماستىن ئەترگۈل ئېچىلىۋاتقان دۈمبىگە ماي سۈركىگىنىنى، يېڭى تەككەن كۆڭلەكنىڭ ئىچىگە ئىككى قات رەختنى ئارتۇق سالغانلىقىنى كۆردى.

بۇ تېخى راست ئەمەس. ئۇنىڭ ئىككى ئوغلى ئۇيقۇلۇق كۆزلىرىنى ئېچىپ ئۇنىڭ ئالدىغا كىرگەندە ۋە ھېلىقى «ئۆملىيەلەمدۇ» دېگەن قىزى ئەكىرىلگەندە، ئۇلارنىڭ كىرىشى سېسقا ھېچقانداق يېڭىلىق تۇيۇلماسمۇ؟ سېس كارىۋاتتا ياتاتتى. ئۇلار سېسنى ئورىۋېلىشتى. قىزىنىڭ شۆلگىيى سېسنىڭ يۈزىگە ئېقىپ كەتتى. سېس خۇشاللىقىدىن قاقاھلاپ كۈلۈپ كەتتى. بەك قاتتىق كۈلگەنلىكتىن «ئۆملىيەلەمدۇ» دېيىلگەن قىزى كۆزلىرىنى چىمچاقشىتىپ كەتتى. خوۋارد بىلەن بۇگلار سېسنىڭ كۆرۈمسىز پۈتىنى ئاۋۇال تۇتۇپ بېقىشقا بىر ـ بىرىنى ئىتتىرىشتى، ئاندىن ئىككىسى بىرلىكتە سېسنىڭ پۈتلىرىنى ئويناشقا باشلىدى. سېس ئۇلارنى تويماي سۆيەتتى، ئۇلارنىڭ بوينىنى، بېشىنى ۋە ئالقىنىنى سۆيەتتى. سېس ئۇلارنىڭ كۆڭلەكلىرىنى قايرىپ قورسىقىغا سۆيۈشكە باشلىغاندا، بالىلار ئەمدى مۇشۇ يەردە توختايدۇ، دەپ خىيال قىلىشتى.

ـــ دادام كەلدىمۇ؟ ـــ دېگەن سوئال ئۇنىڭ بالىلارنى قانماستىن سۆيۈۋېرىشىگە خاتىمە بەردى.

سېس يىغلىمىدى، ئەكسىچە كۈلۈپ تۇرۇپ «كېلىشىگە ئاز قالدى» دەپ جاۋاب بەردى. شۇنداق قىلغاندىلا ئۇلار ئاپىسىنىڭ كۆزىدە ئەگىگەن ياشنى دادىسىغا بولغان مۇھەببەتنىڭ سەۋەبىدىن دەپ چۈشىنىشەتتى. خېلى ۋاقىت ئۆتكەندىن كېيىن، سېس بېيىبي ساگىسقا بالىلارنى ئەكېتىشىنى بۇيرۇدى. شۇنىڭ بىلەن، ئۇ ئاران دېگەندە قېينىئانىسى ئاخشام تەككەن پاختا رەختلىك

كۈل رەڭ كۆڭلەكنى كىيىۋالدى. ئاندىن ئۇ يېتىۋالدى، قۇچىقىدا «ئۆملىيەلەمدۇ» دەپ سورالغان كىچىك قىزى بار ئىدى. سېس ئوڭ قولىنىڭ ئىككى بارمىقى بىلەن سول كۆكسىنى مۇجىدى. بوۋاق ئاغزىنى ئاچتى. سېس بىلەن ئۇنىڭ سۈتى ئۆيگە بىللە كەلگەنىدى.

بېيىبىي ساگىس ئۆيگە كىرىپلا ئۇلارغا قاراپ كۈلدى. ئۇ سېسقا قىزىنىڭ ساغلام، چېچەن چوڭ بولۇۋاتقانلىقىنى، ئۆملىگۈدەك بولغانلىقىنى ئېيتتى. ئاندىن ئۇ ئېڭىشىپ تۇرۇپ ئاللىقاچان سېسىنىڭ كىيىمىگە ئايلىنىپ كەتكەن ئاشۇ ئەسكى رەختنى يىغىشتۇردى.

— ئېلىپ قېلىشقا ئەرزىگۈدەك ھېچنېمە يوق، — دەيتتى ئۇ.

سېس نەزىرىنى يۆتكىدى:

— توختاڭ، ئىچ كىيىمگە بىرەر نەرسە چىگىكلىكمۇ - ئەمەسمۇ، ئۆرۈپ - چۆرۈپ قاراپ بېقىڭ.

بېيىبىي ساگىس قايناق سۇغا بېسىلغان كىيىملەرنى سىرتىدىن بىرەر قۇر سىلاشتۇردى. قولىغا تاشتەك بىر نەرسە ئۇرۇندى. ئۇ ئۇنى سېسقا ئۇزارتتى.

— خوشلىشىش سۆزغىتى؟

— توي سۆزغىتى.

— بۇنىڭ بىلەن قوشۇلۇپ يىگىتمۇ بىللە كەلگەن بولسا تېخىمۇ ياخشى بولاتتى، — بېيىبىي ساگىس سېسىنىڭ قولىدىكى نەرسىگە قاراپ شۇنداق دېدى، — سىزچە ئۇ قانداقراق تۇرغاندۇ؟

— بىلمەيمەن، — دېدى سېس، — ئاشۇ يەردە ئۇچرىشىشنى دېيىشىپ قويغان، لېكىن ئۇ كەلمىدى. مەن قېچىپ چىقىۋالدىم. قاچمىسام بولمايتتى، — سېس ئېمىپ ئۇخلاپ قالغان بالىسىغا بىر ھازا قارىۋەتكەندىن كېيىن شۇنداق دېدى، — ئۇ چوقۇم غەلىبە قىلىدۇ. مەن غەلىبە قىلسامىلا، خاللىمۇ غەلىبە قىلالايدۇ.

— بولدى، ھالقىڭىزنى تاقىۋېلىڭ. بەلكىم بۇلار خالىلىنىڭ

يولىنى يوروتۇپ بېرەر، ــ بېيىبي ساگىس بىرىليانتىنى سېسقا سۇندى، بۇ چاغدا ئۇ ئوغلىنىڭ ئۆلگەنلىكىگە جەزم قىلىپ بولغاندى.

ــ قۇلىقىمنى تەشتۇرسەم بولاتتى.

ــ مەن تېشىپ قويماي، بىردەمدىلا پۇتىدۇ، ــ دېدى بېيىبي ساگىس.

سېس ھالقىنى جىرىڭلىتىپ، ئۆمىلەۋاتقان قىزنىڭ دىققىتىنى تارتىشقا تىرىشتى.

سېس «ئورماندىكى بوش يەر»گە بېرىپ بېيىبي ساگىس جامائەتكە ۋەز ئېيتقان تاشنى تاپتى. قۇياش نۇرىدا پارلىنىۋاتقان يوپۇرماقلارنىڭ پۇرىقىنى پۇرىدى، گۈپۈرلەپ ئاۋاز چىقىرىۋاتقان ئايىغ تۈۋىنى ئاڭلىدى. سېسنىڭ قۇللۇق ئاسارىتىدىن قۇتۇلغىنىغا يىگىرمە سەككىز كۈن بولغاندى. كىچىك قىزى يۈزىگە ئېقىتىپ قويغان شۆلگەي ئۇنىڭ مايلىق قېنىغا سىڭىپ بولغۇچە مانا ساق يىگىرمە سەككىز كۈن ئۆتتى. بۇ جەريانىدا ئۇ باشقا قىرىق ــ ئەللىك نېگىرنىڭ ئىسمىنى، كۆز قارىشىنى، ئادىتىنى، مەشغۇل بولۇۋاتقان ئىشلارنى بىلىشكە ئۇلگۈردى. ئۇلارنىڭ بېشىغا كەلگەن ئىسسىق ـ سوغۇقلارنىڭ تېگىگە يېتىپ، ئۆزىنىڭ ئازاب ـ ئوقۇبەتلىرىگە تەسەللى تاپتى. بىرەيلەن ئۇنىڭغا ئېلىپبە ئۆگەتتى، يەنە بىرسى ئۇنىڭغا يىڭنە ئىشى قىلىشنى ئۆگەتتى. ھەممىسى بىرلىكتە ئۇنىڭغا سەھەردە ئۇيقۇدىن ئويغانغاندا شۇ كۈنلۈكى نېمە ئىش قىلىش كېرەكلىكىنى ئۆگەتتى. بۇنداق بولغاندا، ئۇ خاللىنى سەۋرچانلىق بىلەن كۈتكەن ۋاقىتلارنى ئۆتكۈزۈش ئۈچۈن قىلغۇدەك ئىش تاپالايتتى. ئاستا ـ ئاستا 124 ـ نومۇرلۇق ئۆيدە ۋە ئورماندىكى بوش يەردە باشقىلارغا ئوخشاشلا ئۆزىنىڭ ھۆددىسىدىن ئۆزى چىقالايدىغان بولدى. ئۆزىنى ئازاد قىلىش بىر ئىش بولسا، ئازادلىققا ئېرىشكىنىدىن كېيىن ئۆزىنىڭ بارلىق

هوقۇقىنى قولىغا ئېلىش باشقا بىر ئىش ئىدى.

بۇ چاغدا سېس بېيبىي ساگىس ئولتۇرغان تاشنىڭ ئۈستىگە بېرىپ ئولتۇردى. دەنۇبر بىلەن جان قوزام ئورماندا ئۇنىڭغا قاراپ تۇراتتى. ئەمدى ئۇ كۈنلەر كەلمەسكە كەتتى، خاللى ھەرگىزمۇ قايتىپ كېلىپ ئىشىكنى چەكمەيدۇ، دەپ ئويلايتتى ئۇ. بىلمەسلىكنىڭ دەردى يامان، بىلىشنىڭ ئازابى ئۇنىڭدىنمۇ يامان بولىدىكەن.

پەقەت ئاشۇ بارماقلىرىڭىز، پەقەت ئاشۇ بارماقلىرىڭىز بىلەن گەدىنىمنى تۇتقىنىڭىزنى سەزسەملا ھەممە ئىشنى تاشلاپ، بۇ مۇشكۈل ئەھۋالدىن قۇتۇلۇشقا بىر يول تاپقان بولاتتىم، سېس شۇنداق ئويلىماقتا ئىدى. سېس بېشىنى تۆۋەن سالدى. جەزمەشتۇرۇش كېرەككى، بارماقلار كېلىشۋاتىدۇ. بارماقلار تېخىمۇ يېنىك ئۇۋۇلىماقتا، قۇش پېيىدىنمۇ يېنىك تەگمەكتە. ئۇ بارماقلار كۆيۈمچانلىق بىلەن ئۇۋۇلىماقتا. سېس بارماقلارغا ئۆزىنى ئۇۋۇلىتىپ بىر ھازا راھەتلىنىۋېلىشى كېرەك. بارماقلار شۇنچىلىك لەززەتلىك، بوۋاقنىڭ ھەربكىتىدەك يېنىك. بارماقلار ئۇۋۇلاش ئەمەس، سېسنى يېنىك سۆيمەكتە. سېس بېيبىي ساگىسنىڭ تىرىشچانلىقىغا تەشەككۈر ئېيتتى. بېيبىي ساگىسنىڭ يىراقلاردىن يېتىپ كەلگەن مۇھەببەتنى سېس بىلىدىغان، تېرىلەرنىڭ تېگىشىدىن سېزىلىدىغان مۇھەببەتتىنمۇ يۇكسەك ۋە شېرىن.

ئۇ پاۋۇل . D نىڭ ئۆز تۇرمۇشىغا بىر يېڭىلىقنى، ئىشەنگۈسى كەلسىمۇ ئىشىنىشتىن قورقىدىغان بىر نەرسىنى ئەكەلگەنلىكىنى بىلىدۇ. ئەمما، پاۋۇل . D ئەمدىلىكتە سېسنىڭ دەردىگە دەرد قاتماقتا ۋە كونا ئەسلىمىلىرىنى ئاۋۇتماقتا. ئۇزاق يىللار ئىلگىرى، 124 ـ نومۇرلۇق ئۆي ئاۋات ۋاقتىدا ھەر تەرەپتىن كەلگەن دوست ـ يارەنلەر سېسنىڭ ئازابلىق كۆڭلىگە تەسەللى بېرىپ، ئۇنى يەڭگىللىتەتتى. كېيىن تەسەللى بېرىدىغانلاردىن بىرسىمۇ قالمىدى. چۈنكى ئۇلار جىن ئۇۋلاپ

هوقۇقىنى قولىغا ئېلىش باشقا بىر ئىش ئىدى.

بۇ چاغدا سېس بېيبىي ساگىس ئولتۇرغان تاشنىڭ ئۈستىگە بېرىپ ئولتۇردى. دەنۇبر بىلەن جان قوزام ئورماندا ئۇنىڭغا قاراپ تۇراتتى. ئەمدى ئۇ كۈنلەر كەلمەسكە كەتتى، خاللى ھەرگىزمۇ قايتىپ كېلىپ ئىشكنى چەكمەيدۇ، دەپ ئويلايتتى ئۇ. بىلمەسلىكنىڭ دەردى يامان، بىلىشنىڭ ئازابى ئۇنىڭدىنمۇ يامان بولىدىكەن.

پەقەت ئاشۇ بارماقلىرىڭىز، پەقەت ئاشۇ بارماقلىرىڭىز بىلەن گەدىنىمنى تۇتقىنىڭىزنى سەزسەملا ھەممە ئىشنى تاشلاپ، بۇ مۇشكۈل ئەھۋالدىن قۇتۇلۇشقا بىر يول تاپقان بولاتتىم، سېس شۇنداق ئويلىماقتا ئىدى. سېس بېشىنى تۆۋەن سالدى. جەزمەشتۇرۇش كېرەككى، بارماقلار كېلىۋاتىدۇ. بارماقلار تېخىمۇ يېنىك ئۇۋۇلىماقتا، قۇش پېيىدىنمۇ يېنىك تەگمەكتە. ئۇ بارماقلار كۆيۈمچانلىق بىلەن ئۇۋۇلىماقتا. سېس بارماقلارغا ئۆزىنى ئۇۋۇلىتىپ بىر ھازا راھەتلىنىۋېلىشى كېرەك. بارماقلار شۇنچىلىك لەززەتلىك، بوۋاقنىڭ ھەربكىتىدەك يېنىك. بارماقلار ئۇۋۇلاش ئەمەس، سېسنى يېنىك سۆيمەكتە. سېس بېيبىي ساگىسنىڭ تىرىشچانلىقىغا تەشەككۇر ئېيتتى. بېيبىي ساگىسنىڭ يىراقلاردىن يېتىپ كەلگەن مۇھەببىتى سېس بىلىدىغان، تېرىلەرنىڭ تېگىشىشىدىن سېزىلىدىغان مۇھەببەتتىنمۇ يۇكسەك ۋە شېرىن.

ئۇ پاۋۇل . D نىڭ ئۆز تۇرمۇشىغا بىر يېڭىلىقنى، ئىشەنگۈسى كەلسىمۇ ئىشىنىشتىن قورقىدىغان بىر نەرسىنى ئەكەلگەنلىكىنى بىلىدۇ. ئەمما، پاۋۇل . D ئەمدىلىكتە سېسنىڭ دەردىگە دەرد قاتماقتا ۋە كونا ئەسلىمىلىرىنى ئاۋۇتماقتا. ئۇزاق يىللار ئىلگىرى، 124 ـ نومۇرلۇق ئۆي ئاۋات ۋاقتىدا ھەر تەرەپتىن كەلگەن دوست ـ يارەنلەر سېسنىڭ ئازابلىق كۆڭلىگە تەسەللى بېرىپ، ئۇنى يەڭگىللەتتى. كېيىن تەسەللى بېرىدىغانلاردىن بىرسىمۇ قالمىدى. چۈنكى ئۇلار جىن ئۇۋلاپ

قالغان بۇ ئۆيگە ئۇنى كۆرگىلى كېلىشنى خالىمايتتى. سېس بولسا كۆپچىلىكنىڭ نارازىلىقىغا خورلانغۇچىنىڭ كۈچلۈك مەغرۇرلۇقى ئارقىلىق ئىنكاس قايتۇراتتى. ئەمدىلىكتە دەردلەرنى تەڭ تارتىشىپ بېرىدىغان بىرسى كەلدى. ئۇ بۇ ئۆيگە كېلىپلا ئەرۋاھنى قوغلاپ چىقاردى. تا بۈگۈنگىچە ئەرۋاھنىڭ قارىسىمۇ كۆرۈنمەيدۇ. ئۆيدە ئەرۋاھنىڭ پاراكەندە قىلىپ تۇرۇشىمۇ ئۇنىڭ ئۈچۈن بىر چوڭ بەخت ئىدى. پاۋۇل . D كېلىپ ئۇنىڭ ئورنىنى ئالدى. بىراق، ئۇ يېڭى بىر شۇم خەۋەرنى — خاللىنىڭ يۈزىگە كالا مېيى ۋە ئىرىمچىك سۈركەپ توشقۇزۇۋەتكەنلىكىنى، ئۆزىنىڭ ئاغزىغا ئېغىزدۇرۇق سېلىنغانلىقىنى ئەكەلدى. سېس ئاڭلاشنى خالىغان بولسا ئۇنىڭ يەنە قانداق گەپلەرنى دەيدىغانلىقىنى خۇدا ئۆزى بىلىدۇ.

بۇ چاغدا ئۇنىڭ گەدىنىنى سىلاۋاتقان بارماقلار سەل كۈچەشكە باشلىدى. ئۇۋۇلاش كۈچى تېخىمۇ ئاشتى. بېيبىي ساگىس كۈچىنى يىغىۋاتقاندەك قىلاتتى. باش بارمىقى گەدەنىڭ ئوتتۇرىسىغا قويۇلغان، باشقا بارماقلار ئىككى يانىنى ئۇۋۇلىماقتا ئىدى. بارماقلار بارا ـ بارا كۈچەشكە باشلىدى، ئاندىن چەمبەرسىمان ھالەتتە نەپەس يولىغا يۆتكەلدى. سېس قورقۇپ كەتكەندىن كۆرە ھەيران قالغان ھالدا ئۆزىنىڭ بوغۇپ ئۆلتۈرۈلمەكچى بولغىنىنى سەزدى. نېمىلا دېيىشتىن قەتئىينەزەر، بېيبىي ساگىسنىڭ بارماقلىرى سېسنى بوغۇپ، ئۇنى نەپەس ئالدۇرماي قويدى. سېس ئۆزى ئولتۇرغان تاشتىن ئالدىغا يىقىلدى، قولىنى ئەمەلىيەتتە مەۋجۇت بولمىغان بېيبىي ساگىسنىڭ قولىغا سوزدى. سېس ھەدەپ تېپىچەكلەيتتى. بۇنى كۆرۈپ دەنۇبر يۈگۈرۈپ كەلدى، جان قوزامۇ ئۇنىڭغا ئەگىشىپ كەلدى.

— ئاپا !ئاپا ! — ۋارقىرىدى دەنۇبر، — ئاپا ! — دەنۇبر ئاپىسىنى ئۆرۈپ، ئوڭدىسىغا ياتقۇزدى.

بارماقلار بوشىشىپ كەتتى. سېس ھاسىرىغىنىچە كۈچەپ

نەپەس ئالدى، ئاندىن ئۆزىنىڭ بېشىدا قاراپ تۇرغان قىزنىڭ چىرايىنى ۋە دەنۇبرىنىڭ يېنىدا پايپېتەك بولۇپ ئۇياقتىن ـ بۇياققا مېڭىپ يۈرگەن جان قوزامنىڭ چىرايىنى تونۇدى.

ـــ سىزگە ھېچ ئىش بولمىغاندۇ؟

ـــ بىرسى مېنى بوغۇپ ئۆلتۈرمەكچى بولدى، ـــ دېدى سېپس.

ـــ كىم؟

سېپس گېپلىنى تۇتقىنىچە ئورنىدىن تۇرۇشقا تىرماشتى.

ـــ بېيبىي مومىگىز. مەن شۇنداق پەرەز قىلىمەن. ئۇنىڭدىن ئىلگىرىكىگە ئوخشاش بوينۇمنى ئۇۋۇلاپ قويۇشنى تەلەپ قىلغانىدىم. دەسلەپىدە شۇنداق يېنىك ئۇۋۇلىدى، كېيىن غالجىرلارچە گېپلىمنى سىقىشقا باشلىدى. مەن شۇنداق پەرەز قىلدىم.

ـــ مومام سىزگە ھەرگىز ئۇنداق قىلمايدۇ، ئاپا. بېيبىي مومام؟ بۇ ھەرگىز مۇمكىن ئەمەس.

ـــ مېنى قويقۇزۇپ قويۇڭ.

ـــ قاراڭ ! ـــ جان قوزام سېپسنىڭ گېپلىنى كۆرسەتتى.

ـــ نېمە بار ئىكەن، نېمىنى كۆردىگىز؟ ـــ سوردى سېپس.

ـــ يارىنى، ـــ جاۋاب بەردى دەنۇبر.

ـــ مېنىڭ بوينۇمدىمۇ؟

ـــ بۇ يەردە، بۇ يەردە يەنە بار ئىكەن، ـــ دەنۇبر سېپسنىڭ بويىنىدىكى ئالىپاساق يەرلەرنى ئۇۋۇلاشقا باشلىدى. بۇ ئالىپاساقلارنىڭ رەڭگىنىڭ سېپسنىڭ بويىنىدىنمۇ قارا ئىكەنلىكىنى بايقىدى. دەنۇبرنىڭ بارماقلىرى مۇزلاپ كەتتى.

ـــ بۇنىڭ ھېچقانداق رولى يوق، ـــ دېدى سېپس. بىراق، جان قوزام بەدىنىنى سوزۇپ، سېپسنىڭ نەم تېرىلىرىنى ئىككى قوللاپ ئۇۋۇلاشقا باشلىدى. سېپسنىڭ تېرىسى ئۇۋۇلىغان ئادەمگە بۆكەن تېرىسىدەك تۇيۇلاتتى.

سېپس ئىڭرىغىلى تۇردى. قىزچاقنىڭ مۇزدەك بارماقلىرى

سېسىنىڭ بويىنىنى مېھرىبانلارچە ئۇۋۇلىماقتا. سېسىنىڭ مۇرەككەپ، مەخپىي، خەتەرلىك ھاياتى بىرئاز ئىزىغا چۈشكەندەك بولدى. قارىماققا پاۋۇل . D ئۇنىڭغا ئەكىلگەن خەۋەرلەرگە بەرداشلىق بېرەلىسىلا، ئۇنىڭ كارىنۋال بايرىمىغا ماڭغاندىكى قول تۇتۇشقان كۆلەڭگىلەردىن بايقىغان بەخت تۇيغۇلىرىنىڭ ئەمەلگە ئېشىشى مۇمكىنلىكى تۇراتتى. سېس قۇلىقىغا يەتكەن ھەربىر يىرگىنچلىك خەۋەردىن تۇگىشىپ كەتمىسىلا، ئۆزىنى يوقىتىپ قويمىسىلا، يىغلاپ تاشلىمىسىلا بەختكە ئېرىشىشى مۇمكىنلىكى قىلاتتى.

سېس ئىلگىرىكىگە ئوخشاشلا ھاياتىنى داۋاملاشتۇرۇشنى ئويلايدۇ. جىنلىق ئۆيدە قىزى بىلەن يالغۇز ياشاپ، ھەممە ئىشلارغا ئۆزى تاقابىل تۇرۇپ كەلگەن، ئەمدىلىكتە پاۋۇل . D ئاشۇ ئەرۋاھنىڭ ئورنىغا ئالماشقاندىن كېيىن ئۇ نېمە ئۈچۈن ئەندىكىپ كېتىدۇ؟ نېمىشقا قورقىدۇ؟ نېمە ئۈچۈن بېيىنىغا موھتاج بولىدۇ؟ ئەڭ قىيىن كۈنلەر ئۆتۈپ كەتكەنىدىغۇ؟ ئۇ ھاياتىنى ساقلاپ قالالىغانىدىغۇ؟ ئەرۋاھ 124 ـ نومۇرلۇق ئۆينى ئىسكەنجىگە ئېلىۋالغاندىمۇ، سېس بۇلارغا بەرداشلىق بەرگەن، ھەممە ئىشلارنى ھەل قىلىپ كېتەلىگەنىدى. ئەپسۇس، خەتەرلىك پەيتلەر ئۆتۈپ كەتكەن بۇ كۈنلەردە خاللى توغرۇلۇق يىپ ئۈچىغا ئېرىشىپلا، ئانىسىنى يوقىتىپ قويغان بۆجەندەك پاتىپاراق بولۇپ ئۆزىنى يوقىتىپ قويدى.

جان قوزامنىڭ بارماقلىرى كىشىنى ئاجايىپ مەستخۇش قىلاتتى. جان قوزامنىڭ ئۇۋۇلىشى بىلەن سېسىنىڭ نەپەسلىنىشى ئەسلىگە كېلىپ، قىينىلىشلىرى بېسىقتى. سېس بۇ يەردىن ئىزدىگەن خاتىرجەملىك ئەمدىلىكتە ئاستا ـ ئاستا ئۇنىڭ قەلبىدىن ئورۇن ئېلىشقا باشلىدى.

بىز ئاجايىپ بىر مەنزىرىنى كۆرەلەيمىز، دەپ ئويلىدى سېس، ئاندىن كۆزىنى يۇمدى. «ئورماندىكى بوش يەر»نىڭ قاپ ئوتتۇرىسىدا، بېيىبي ساگىسنىڭ سۆيۈملۈك تېشىنىڭ يېنىدا

ئۇچ ئايال بار. ئۇلارنىڭ بىرسى ئولتۇرغان، قالغان ئىككىسى سېسىنىڭ ئالدىدا يۇكۇنگەن، سېس بوينىنى يۇكۇنگەنلەردىن بىرىنىڭ مېھرىبان قولىغا تاپشۇرغانىدى.

دەنۇبر ئۇ ئىككىسىنىڭ چىرايىغا تىكىلدى. بارماقلىرىنىڭ ھەربىكەتلىنىشىگە قارىغاندا، سېسىنىڭ بوينىنى ئۇۋۇلاۋاتقان جان قوزام جەزمەن كۆز ئالدىدىكى بۇ ئايالنى ياخشى كۆرىدۇ، چۈنكى ئۇ ئېڭىشىپ تۇرۇپ سېسىنىڭ بوينىغا سۆيمەكتە.

دەنۇبر بىلەن جان قوزام سېسىنىڭ ئۆزىنى سۆيۈۋاتقان لەۋلەرنىڭ ھالىتىنىڭ قانداق شەكىلدە ئىكەنلىكىنى بىلىشنى ئەمەس، قانداق قىلسا ياخشى بولىدىغانلىقىنى، ئۇنىڭ شۇ سۆيۈشلەردىن ھۇزۇرلىنىشىنى قانداق قىلىپ توختىتىشنى بىلمىگەنلىكى ئۈچۈن ئۇ ئىككىسى شۇ ھالەتتە بىر ھازا تۇرۇپ قالدى. ئاندىن سېس جان قوزامنىڭ چېچىدىن تۇتۇپ، كۆزىنى چىمچاقلاتقىنىچە ئەسلىگە كەلدى. سېس بۇ ئىشتىن كېيىن جان قوزامنىڭ نەپەس ھىدى ساپ سۈتنىڭ ھىدى بىلەن ئوخشاشلىقىنى بايقىدى. ئاندىن ئۇ قاپىقىنى تۇرۇپ، قوپاللىق بىلەن شۇنداق دېدى:

— ئەمدى بولدى قىلىڭ، يېشىڭىز كىچىك ئەمەس، سىزمۇ چوڭ بولۇپ قالدىڭىز.

جان قوزام دەنۇبرگە قارىدى. بۇ ۋەھىمىنىڭ باشقا بىر ھادىسىگە ئايلىنىپ كېتىدىغانلىقىنى بايقاپ، دەرھال ئورنىدىن تۇرۇپ كەتتى، بۇ كومېدىيەلىك كۆرۈنۈشكە خاتىمە بەردى.

— تۇرۇپ كېتىڭلار! تۇرۇپ كېتىڭلار ! — سېس قىزلارنى ئىتتىرىپ تۇرغۇزۇۋەتتى. ئۇلار «ئورمانىدىكى بوش يەر» دىن قايتقاندا كەلگەندىكىگە ئوخشاش سېس يول باشلىغان، ئىككى قىز ئۇنىڭغا ئەگەشكەن ھالدا يۇرۇپ كەتتى. كۆپچىلىك كەلگەن چاغدىكىگە ئوخشاشلا گەپ ـ سۆزسىز كېتىۋاتقان بولسىمۇ، ھازىرقى ھېسسىياتى كەلگەن چاغدىكى ھېسسىياتىغا قىلچىلىكمۇ ئوخشىمايتتى. سېس تولىمۇ مۇدھىش ھالەتتە

ئىدى. ئۇنىڭ بۇنداق بولۇشى جان قوزامنىڭ سۆيۈشىدىن ئەمەس، سۆيۈشتىن ئىلگىرى جان قوزامنىڭ تولىمۇ كۆيۈمچانلىق بىلەن ئۇۋۇلاپ ئاغرىقنى توختىتىشى، كىشىنىڭ ئامراقلىقىنى كەلتۈرىدىغان ئاشۇ بارماقلار سەۋەبىدىن، شۇنداقلا ئاشۇ ئاۋۇال سىلىق ئۇۋۇلاپ، ئاندىن گېلىنى سىقىقان بارماقلار سەۋەبىدىن ئىدى. شۇ ئۇۋۇلاشلار ئۇنىڭغا قايسىدۇر بىر ئىشلارنى ئەسلەتكەنىدى. بىراق، ئۇ ئىشلارنىڭ قايسى ئىشلار ئىكەنلىكىنى سېس ئېسىگە ئالالمىدى. لېكىن، گۇمانلىنىشقا بولمايدىغان يېرى، ئەمەلىيەتتە بېيىبىي ساگىس ئۇنىڭ گېلىنى سىقمىغانىدى. سېس ئەمدىلىكتە ــ بايا ئويلىغىنىغا قارشى هالدا ــ شۇنداق ئويلاشقا باشلىدى. دەنۇبرنىڭ دېگىنى توغرا. «ئورماندىكى بوش يەر» نىڭ ئەپسۇنىدىن بىراقلاشقاندا، بىر ـ بىرى بىلەن گىرەلىشىپ كەتكەن دەرەخ سايىلىرىنىڭ ئارىسىدا سېسىنىڭ كاللىسى ئەسلىگە كەلدى. سېس ئاشۇ بارماقلارنى ئېسىگە ئالدى، سېس ئۇ بارماقلارنىڭ هالىتىنى ئۆزىنىڭ بارماقلىرىنىڭكىدىنمۇ ياخشى بىلەتتى. ئۇ بارماقلار ئىلگىرى سېسىنىڭ هەممە ئەزالىرىنى بىرمۇبىر يۇغانىدى. ئۇنىڭ نومۇسلۇق يېرىنى ئوراپ قويغان، چاچلىرىنى تاراپ قويغان، كۆكسىنىڭ توپچىسىغا ماي سۈركىگەن، ئۇنىڭغا كىيىم تكىپ بەرگەن، پاچاقلىرىنى يۇغان، دۇمبىسىگە ماي سۈركىگەن، قولىدىكى هەممە ئىشنى تاشلاپ، ئۇنىڭ گەدىنىنى ئۇۋۇلاپ قويغان، بولۇپمۇ دەسلەپكى كۈنلەردە سېسىنىڭ روهىي هالىتى ئۇ بارماقلارنىڭ ئىگىسىنىڭ ئېسىدە بار ۋە ئېسىدە قالمىغان ئىشلار تۈپەيلى تۈگىشىشكە باشلىغانىدى. «مۇئەللىم» نىڭ جىيەن ئوغۇللىرى ئۇنى ئويۇنچۇق قاتاردا كۆرۈۋاتقان پەيتتە، «مۇئەللىم» بىر چەتتە قاراپ تۇرۇپ، سېس ئۆز قولى بىلەن ياسىغان سىياه ئارقىلىق شۇ ئىشلارنى خاتىرلىگەن. ئېتىزنىڭ ئوتتۇرىسىدا كىگىز شىلەپە كىيىپ تىك تۇرغان ئايالنىڭ (ئۇ ئايال سېسىنىڭ ئاپىسى) چىرايى سېسىنىڭ خاتىرىسىدە ئەكس

ئېتىشكە باشلىدى. دۇنيادىكى بارلىق قوللارنىڭ ئىچىدە سېس مامۇق ئىزدەپ ماڭغان ئاق تەنلىك قىزنىڭ قوللىرىنى تونۇۋالغاندەكلا، بېيبىي ساگىسنىڭ قوللىرىنىمۇ تونۇۋالالايتتى. ئون سەككىز يىلدىن بېرى ئۇ ياشاۋاتقان ئۆي باشقا بىر دۇنيادىن كەلگەن سىلاش ـ ئۇۋۇلاشلار بىلەن تولغانىدى، ئاشۇ ئۇۋۇلاشلار ئۇنىڭ گەدىنىنى ئۇۋۇلىغان ئاشۇ بارماقلارنىڭ ئۇۋۇلىشى بىلەن ئوپمۇئوخشاش ئىدى. بەلكىم ئۆيدىكى ئەرۋاھ پاۋۇل . D قوغلاپ چىقىرىۋەتكەندىن كېيىن «ئورماندىكى بوش يەر»گە بارغان بولۇشى مۇمكىن، دەپ ئويلىدى سېس.

سېس قۇياش نۇرىنىڭ ئاجىز تەپتى چۈشۈپ تۇرغان يېشىل كاربىدوردا ئالدىراپ كېتىۋاتقاندا، ئىككى قىزچاقنىڭ بىر قورساق ئاچا ـ سىڭىللاردەك بىر ـ بىرىگە ئوخشايدىغانلىقىنى توساتتىن ھېس قىلدى. ئۇ ئىككىسىنىڭ كىشىنى ھەيران قالدۇرغۇدەك دەرىجىدە بىر ـ بىرىگە ئامراقلىقى ۋە بىر ـ بىرىگە بەك ئىشىنىدىغانلىقى سېسنىڭ كاللىسىدىن يالت قىلىپ ئۆتتى. سېس دەنۇبرنى چۈشىنەتتى، يالغۇزلۇق دەنۇبرنى ھەممە ئىشىنى يوشۇرىدىغان قىلىپ قويغانىدى. ئۆلگىنىگە نەچچە يىل بولغان بىر جانىنىڭ ئەرۋاھى كىشىنىڭ ئىشەنگۈسى كەلمىگۈدەك دەرىجىدە قىزنى تۇرغان ـ پۈتكىنىنى بىلمەيدىغان قىلىپ قويغان ۋە سەزگۈرلەشتۈرۈۋەتكەنىدى.

سېس بوسۇغىدىن پۈتىنى ئالماي تۇرۇپلا ئاشخانىدىكى نەرسىلەرنى ئويلاشقا باشلىدى. كاللىسىنى ئۆزى لايىھەلىگەن تاماق رىسالىسى ئىگىلىۋالغانلىقتىن، دەماللىققا ئاق پەلەمپەينىڭ ئاستىدىكى ياغاچ داسنى ۋە داس ئىچىدىكى پاۋۇل . D نى كۆرمىدى. پاۋۇل . D نى كۆرگەندىن كېيىن سېس ئۇنىڭغا قاراپ كۈلۈمسىرىدى. پاۋۇل . D مۇ ئۇنىڭغا قاراپ كۈلۈمسىرىدى.

ـــ يازمۇ ئۆتۈپ كەتتى مانا، ـــ دېدى سېس.

ـــ كىرىڭە.

ـــ قىزچاقلار كەينىمدىن كېلىۋاتىدۇ.

— مەن ھېچنېمىنى ئاڭلىمىدىمغۇ.
— مەن بېرىپ تاماق ئېتەي، پاۋۇل . D.
— مەنمۇ تاماق ئېتىمەن، — پاۋۇل . D ئورنىدىن تۇرۇپ سېسىنى قۇچاقلىۋېلىپ ماڭغىلى قويمىدى. پاۋۇل . D نىڭ بەدىنىدىكى سۇ سېسىنىڭ كۆڭلىكىنى ھۆل قىلىۋەتتى. پاۋۇل . D ئېڭىكىنى سېسىنىڭ قۇلىقىغا سۈركىدى. سېسىنىڭ ئېڭىكى پاۋۇل . D نىڭ مۇرىسىگە سۈركىلەتتى.
— نېمە تاماق ئېتەي دەيسىز؟
— پۇرچاق پىشۇرايمىكىن دەيمەن.
— ھە، ياخشىغۇ.
— قوناقمۇ قورۇيمۇ؟
— ئۇنداقتا تېخىمۇ ياخشى.
ئەلۋەتتە، سېسىنىڭ بۇلارنى تەييارلاشقا قۇربى يېتىدۇ. 124 ـ نومۇرلۇق ئۆيگە يېڭى كەلگىنىدىكىدەك، ئۇنىڭ سۈتى گېپ ـ سۆزسىز ھەممە بالىسىنىڭ ئېمىشىگە يېتەتتى.

جان قوزام ئىشكىتىن كىرىپ كەلدى. ئۇلار ئەسلىي جان قوزامنىڭ تۇنۇشىنى ئاڭلىشى كېرەك ئىدى، لېكىن ئاڭلىماي قالدى.
ھاسىراشلار... پىچىرلىشىشلار... ئىشىك جان قوزامنىڭ دۇمبىسىگە ئۇرۇلغاندىلا، ئۇ ئۇلارنىڭ ئاۋازلىرىنى ئاڭلاشقا باشلىدى. ئىشكىنىڭ جاڭگىدە قىلغان ئاۋازى بىلەن جان قوزام سەكرەپ كەتتى. ئۇ بېشىنى بۇراپ، پەلەمپەينىڭ ئارقىسىدىكى ئاۋازلارنى چۈشەندى. جان قوزام بىر قەدەم ئالدىغا مېڭىپ يىغلىۋەتكىلى تاسلا قالدى. ئۇ كىرگەندىلا سېس بىلەن بولغان ئارىلىقى يېقىن ئىدى، ئەمدىلىكتە تېخىمۇ يېقىنلاشتى. جان قوزامنىڭ شۇ تاپتىكى غەزىپى سېسىنىڭ ئۆزىگە مۇناسىۋىتى يوق ئىشلارنى قىلغاندىكى ياكى ئويلىغىنىدىكى غەزىپىدىن ئاسمان ـ

زېمىن پەرقلىنەتتى. سېس ھەپتىدە بىر كۈننى چىقىرىۋەتكەندە ھەر كۈنى توقۇز ـ ئون سائەت ئىشلەشكە بەرداشلىق بېرەلەيتتى. ھەتتا تام بىلەن ئىشىك تۈتقۇچىنىڭ كەينىدە ئۇنىڭ بىلەن بىللە ياتقان ئاشۇ كېچىلەرگە بەرداشلىق بېرەلەيتتى، ئۇ چاغلاردا سېس ئۇنىڭغا ناھايىتى يېقىن بولسىمۇ، لېكىن كۆزگە چېلىقمايتتى.

ئاغرىنىشقا توغرا كەلسە پاۋۇل . D دىن ئاغرىنىش كېرەك. پاۋۇل. D سېسقا ئورمانغا بېرىپ تاش ئۈستىدە ئولتۇرۇپ، ئۆز ـ ئۆزىگە گەپ قىلىشنى ئېيتقان. كېچىلىرى پاۋۇل . D سېسنى ئىشكىنىڭ ئارقىسىغا يوشۇرغانىدى. ھازىرمۇ ئۇ سېسنى ئىگىلىۋېلىپ، پەلەمپەينىڭ ئارقىسىدا كۈسۈرلىماقتا.

جان قوزام كەينىگە بۇرلىپ چىقىپ كەتتى. دەنۋېر بىر بولسا تېخى كېلىپ بولالمىغانىدى، بىر بولسا ئىشىك ئالدىدىكى بىرەر جايدا ساقلاۋاتاتتى. جان قوزام ئۇنى ئىزدەپ ماڭدى. يېرىم يولدا توختاپ، دەرەخنىڭ ئۈچىدىن غولىغا قاراپ ئۈچۈۋاتقان بىر قىزىل قۇشقاچنى كۆرۈپ قالدى. ئۇنىڭ كۆز قارىچۇقى قۇشنىڭ ئۈچۈشىغا ئەگىشىپ يۆتكىلەتتى. قۇشقاچ يوقالغاندىلا، ئۇ قۇشنى يەنە بىر قېتىم كۆرۈشنى ئارزۇ قىلغان ھالدا يولىنى داۋاملاشتۇردى.

جان قوزام ئاخىر كەينىگە بۇرلىپ، ئورمانىنى كېسىپ ئۆتۈپ ئېرىق تەرەپكە قاراپ يۈگۈردى. ئېرىق بويىدا تۇرۇپ، ئېرىق سۈيىگە چۈشكەن كۆلەڭگىسىگە نەزەر سالدى. دەنۋېرنىڭ كۆلەڭگىسى ئۇنىڭ سۈدىكى كۆلەڭگىسىنىڭ يېنىدا پەيدا بولغاندا، ئىككىسى بىر ـ بىرىگە قاراشتى.

ـــ سىز شۇنداق قىلغانمۇ؟ مەن ئۇنى كۆردۈم.

ـــ نېمىنى دەيسىز؟

ـــ سىزنىڭ چىرايىڭىزنى كۆردۈم. ئۇنى ئالاقزەدە قىلىۋەتتى.

ـــ مەن ئۇنداق قىلمىدىم.

— سىز ماڭا سېسىنى ياخشى كۆرىدىغانلىقىڭىزنى ئېيتقانىدىڭىز.

— ئۇنىڭ بويىنىنى مەن ساقايتتىم. شۇنداقتۇ؟

— ئۇ كېيىنكى ئىش، سىزنىڭ ئۇنىڭ بويىنىنى سىققىنىڭىزدىن كېيىنكى ئىش.

— مەن ئۇنىڭ بويىنىغا سۆيدۈم. گېپىنى سىقمىدىم. تۆمۈر چەمبىرەك سىقتى.

— مەن سىزنىڭ شۇنداق قىلغىنىڭىزنى كۆردۈم، — دەنۇبر جان قوزامنىڭ بىلىكىنى تۇتتى.

— دىققەت قىلىڭ، قىزچاق، — جان قوزام شۇنداق دېگىنىچە دەنۇبرنىڭ قولىدىن سۇغۇرۇلۇپ، ئورمانىنىڭ بىر تەرىپىدە شىلدىرلاپ ئېقىۋاتقان ئېرىقنى بويلاپ بار كۈچى بىلەن يۈگۈردى.

دەنۇبر ئۇ يەردە ئۆزى يالغۇز قالدى، خاتا چۈشىنىپ قالدىمۇ نېمە، دېگەن خىيال بىلەن ئەجەبلەندى. ئەينى ۋاقىتتا — سېس تاش ئۈستىدە ئولتۇرغاندا، ئۇ جان قوزام بىلەن ئورماندا تۇرۇپ قۇلاق يېقىشىپ كۈسۈرلاشقانىدى. دەنۇبر ئورماندىكى بوش يەرنىڭ بېيىبي ساگىسنىڭ ۋەز ئېيتىدىغان جايى ئىكەنلىكىنى بىلەتتى. لېكىن، بېيىبي ساگىس ۋەز ئېيتقان شۇ چاغلاردا ئۇ تېخى كىچىككىنە بوۋاق ئىدى. ئۇ ئەزەلدىن كېيىنچە ئۆزىنىڭ نەلەرگە بارغىنىنى ئەسلىيەلمەيتتى. 124 ـ نومۇرلۇق ئۆي ۋە بۇ ئۆينىڭ كەينىدىكى دالا ئۇنىڭ ئۈچۈن ئۆزى بىلىدىغان ۋە موھتاج بولىدىغان دۇنيانىڭ ھەممىسى ئىدى.

بىرئاز ۋاقىت ئۆتكەن ئىلگىرىكى مەزگىللەردە ئۇ كۆپ نەرسىلەرنى چۈشەندى، شۇنداىلا تېخىمۇ كۆپ نەرسىلەرنى بىلگۈسى كەلدى. ئۇ چىغىر يولىنى بويلاپ يەنە بىر ھەقىقىي ئۆيگە قاراپ ماڭدى. ئىلگىرى دېرىزە ئاستىدا ئوغرىلىقچە تىڭشايتتى. ئۇ تۆت قېتىم شۇنداق قىلغانىدى: ئاپىسى بىلەن مومىسى ئۆي ئىشلىرىنى قىلىپ بولغان، ھوشيارلىقىنى

بوشاشتۇروۋپ ئازادە ھالەتتە تۇرغان، تېخى كەچلىك تاماقتا تەييارلىق قىلىش باشلانمىغان چۈشتىن كېيىنكى ۋاقىتتا دەنۇېر غېپىدە قىلىپ 124 ـ نومۇرلۇق ئۆيدىن چىقىپ، كەچلىك ۋەزىپىسىنى تاپشۇرۇۋېلىشتىن ئىلگىرىكى بىرئاز بوش ۋاقىتتىن ئۇنۇملۇك پايدىلىناتتى. باشقا بالىلار بارالايدىغان، لېكىن ئۆزى بارالمايدىغان ئاشۇ ئۆيگە ئوغرىلىقچە باراتتى. ئۆينىڭ يېنىغا بارغاندا قورقۇنچاقلىقىدىن ئۆينىڭ ئىشىكىگىچە بېرىشقا جۈرئەت قىلالمايتتى، پەقەتلا دېرىزىدىن بوينىنى سوزۇپ، ئۆينىڭ ئىچىگە ئوغرىلىقچە مارايتتى. ئۆي ئىچىدە جونېس خانىم يۆلەنچۈكلۈك ئورۇندۇقتا يۆلىنىپ ئولتۇراتتى، بىرنەچچە بالا باداشقان قۇرغان ھالدا يەردىكى پولدا جونېس خانىمغا قاراپ ئولتۇراتتى. جونېس خانىمنىڭ قولىدا كىتاب بار ئىدى، بالىلارنىڭ قولىدا بولسا تاش تاختا بار ئىدى. جونېس خانىم بىرنېمىلەرنى دەيتتى، بىراق، بەك تۆۋەن ئاۋازدا گەپ قىلىۋاتقانلىقى ئۈچۈن، دەنۇېر ئۇنىڭ نېمە دەۋاتقانلىقىنى ئاڭلىيالمايتتى. بالىلار جونېس خانىمنىڭ دېگىنىگە ئەگىشەتتى. دەنۇېر مۇشۇ ئۆيگە تۆت قېتىم كەلدى. بەشىنچى قېتىم جونېس خانىم ئۇنى تۇتۇۋېلىپ: «ئالدى ئىشىك بىلەن كىرىڭ، دەنۇېر خانقىز، بۇ ھەرگىزمۇ ئويۇن ئەمەس» دېدى.

شۇنىڭ بىلەن، ئۇ ساق بىر يىلدەك ۋاقىت ساۋاقداشلار بىلەن بىللە ئوقۇدى، ئېلىپبە ۋە ھېساب ئۆگەندى. ئۇ چاغدا دەنۇېر يەتتە ياشتا ئىدى. چۈشتىن كېيىنكى ئاشۇ ئىككى سائەتلىك ۋاقىت ئۇنىڭ ئۈچۈن تولىمۇ قىممەتلىك ئىدى. تېخىمۇ قىممەتلىك يېرى، بۇ ئىككى سائەتتە ئۇ پۈتۈنلەي ئۆزىگە تايىناتتى. يەنە كېلىپ، ئاكىلىرىنىڭ ۋە ئاپىسىنىڭ خالىغانچە سىرتلارغا چىقىشىغا توسالغۇ بولمايتتى. ئۇ ھەر ئايدا جونېس خانىمغا بەش سېنت تاپشۇراتتى. جونېس خانىم ئاق تەنلىكلەر قانۇنلۇق، ھېچ زۆرۈرىيىتى يوق، دەپ قارايدىغان ئىشنى قىلاتتى: ئۇنىڭ كىچىككىنە مېھمانلىق ئۆيى كىتاب ئوقۇشقا

قىزىقمىدىغان ۋە ۋاقتى چىقمىدىغان نېگىر بالىلار بىلەن لىق تولغانىدى. جونېس خانىمغا بېرىدىغان بەش سېنتتىنى قول ياغلىقىغا چىگىپ بېلىگە تاڭغىنىچە ئېلىپ ماڭغان دەۋېرىنىڭ غەيرىتى ئۇرغۇپ، قانلىرى ئۆركەشلەپ كېتەتتى. ئۇ بوردا سەت ئاۋاز چىقارماستىن خەت يېزىشنى كۆپ مەشىق قىلدى. دەۋېر W نىڭ چوڭ يېزىلىشىغا ۋە i نىڭ كىچىك يېزىلىشىغا ئامراق ئىدى. ئۆزىنىڭ ئىسمىغا كېلىدىغان ھەرپلەرنى ۋە جونېس خانىم دەرسلىك قىلىپ ئۆتۈۋاتقان «ئىنجىل» دىكى قايغۇلۇق جۇملىلەرنى ياخشى كۆرەتتى. دەۋېر ھەر ئەتىگىنى دەرسلەرنى تەكرارلاپ، چۈشتىن كېيىن تالانتىنى نامايان قىلغىلى دەرسكە ماڭاتتى. ئۇ شۇ دەرىجىدە خۇشال بولغانلىقتىن ساۋاقداشلىرىنىڭ ئۇنى چەتكە قېقىشىمۇ ئۇنىڭغا بىلىنمەيتتى: ئۇلار ئۇنىڭدىن قۇسۇر ئىزدەيتتى، ئۇنىڭ بىلەن بىللە ماڭمايتتى. نېلسون لورد ئىسىملىك دەۋېرگە ئوخشاشلا ئەقىللىك ئوغۇل بالا ئۇلارنىڭ دەۋېرنى چەتكە قېقىشىغا خاتىمە بەردى. ئۇ دەۋېردىن ئاپىسى توغرۇلۇق سوئال سورىدى. بور، i نىڭ كىچىك يېزىلىشى ۋە چۈشتىن كېيىنكى باشقا ئىشلارنى ئېغىزغا ئېلىپ يۈرمىدى. ئۇ دەۋېردىن سوئال سورىغاندا دەۋېر كۈلۈپلا قويسىمۇ ياكى ئۇنى بىر ياققا ئىتتىرىۋەتسىمۇ بولاتتى. بىراق، نېلسون لوردنىڭ چىراي ئىپادىسى ۋە ئاۋازىدا يامان نىيەت يوق ئىدى، پەقەت قىزىقسۇاتقانلىقى ئۈچۈن شۇنداق سوراۋاتاتتى. ئۇنىڭ ئۈستىگە، ئۇ سوئال سورىغاندا دەۋېر ھەيرانلىق ھېس قىلىپ، يۈرەكلىرى سېلىپ كېتەتتى، ئۇنىڭ سورىغانلىرى ئۇنتۇلۇپ كەتكىنىگە ئۇزاق بولغان ئىشلار ئىدى.

شۇنىڭدىن باشلاپ دەۋېر مەكتەپكە بارمىدى، سېس نېمىشقا بارمايدىغانلىقىنى سورىسىمۇ جاۋاب بەرمىدى. دەۋېر نېلسون لورد سورىغان سوئالنى ئاكىلىرىدىن ياكى باشقا بىرەرسىدىن سۈرۈشتۈرۈپ جاۋابىنى بىلىپ بېقىشقا جۈرئەت قىلالمىدى. چۈنكى، دەۋېرنىڭ ئاپىسىنىڭ ئاشۇ قورقۇنچلۇق، غەلىتە

ئىشغا بولغان ھېسسىياتى ئەمدىلىكتە يۈرىكىدىن سەكرەپ چىققان نەرسىنىڭ ئەتراپىغا توپلاشماقتا ئىدى. بېيىبي ساگىس ۋاپات بولغاندىن كېيىن دەنۇبر ئاكىلىرىنىڭ نېمە ئۈچۈن ئۆيدىن چىقىپ كەتكەنلىكىگە ئەجەبلىنىپ يۈرمىدى. ئۇ سېسىنىڭ ئۆيىدە جەن بار بولغانلىقى ئۈچۈن چىقىپ كەتكەن، دېگەندەك چۈشەندۈرۈشلىرىگە ئىشەنمىدى. ئەگەر راست شۇنداق بولسا، ئۇلار نېمىشقا ئۇنداق كېيىن چىقىپ كېتىدۇ؟ ئۇلارنىڭ ئەرۋاھ بىلەن بىر ئۆيدە ياشىغان ۋاقتى دەنۇبرنىڭكى بىلەن ئوخشاش ئۇزاق تۇرسا. نېلسون لوردنىڭ ئۇلار ئىچى پۈشۈپ بىئارام بولغانلىقتىن، بارچە ئامال بىلەن ئۆيدىن يىراققا كەتكەن بولۇشى مۇمكىن، دېگىنى راستمىدۇ.

شۇنىڭ بىلەن بىر ۋاقىتتا، دەنۇبر پۈتۈن ئەس ـ يادى بىلەن ئەرۋاھقا قارشى تۇرۇشقا باشلىغانىدى. شۇنداق قىلىپ ئۇ سېسقا مۇناسىۋەتلىك قاباھەتلىك چۈشتىن قۇتۇلدى. نېلسون لوردنىڭ سوئال سورىشىدىن ئىلگىرى، دەنۇبر ئەرۋاھنىڭ قالايمىقانچىلىق چىقىرىشىغا بەك دىققەت قىلىپ كەتمەيتتى. كېيىن ئەرۋاھ ئۇنى خاپا قىلغىلى تۇردى، قىلىقسىزلىقلار دەنۇبرنى ھاردۇرۇپ ھالىنى قويمىدى. بۇ دەل ئۇنىڭ ئىشىكتىن چىقىپ بالىلارغا ئەگىشىپ جونېس خانىمنىڭ مەكتىپىگە ماڭغان ۋاقىتقا توغرا كېلەتتى. شۇنىڭ بىلەن ئۇنىڭ بارلىق غەزىپى، مۇھەببىتى ۋە قورقۇنچى ئاشۇ ئەرۋاھقا باغلاندى. ئۇ بۇ ئىشلاردا زادى قانداق قىلسا ياخشى بولىدىغانلىقىنى پەقەتلا بىلەلمىدى، ھەتتا ئۇ غەيرىتىنى يىغىپ نېلسون لورد سورىغان سوئالنى مومىسىدىن ۋە ئاپىسىدىن سورىغاندىمۇ ئۇنىڭ جاۋابىنى ئالالمىدى. شۇنىڭدىن كېيىن بۇ توغرۇلۇق بىر ئېغىزمۇ جاۋابقا ئېرىشەلمىدى. ساپمۇ ساق ئىككى يىل ۋاقىتتا ئۇ قېچىپمۇ قۇتۇلغىلى بولمايدىغان جىمجىتلىق ئىچىدە ياشىدى. بىراق، بۇ جەريانىدا ئۇنىڭ كۆزىدە ئۆزىنىڭمۇ ئىشەنگۈسى كەلمەيدىغان بىر خىل كۈچ پەيدا بولدى. مەسىلەن، ئۇ ئاتمىش ئىنگلىز چىسى ئېگىزلىكتىكى دەرەخ

شېخىغا قونۇۋالغان قۇشقاچنىڭ بۇرۇن تۆشۈكىنى كۆرەلەيتتى. ئۇ دەلمۇدەل ئىككى يىل ۋاقىت ئىچىدە ھېچنېمىنى ئاڭلىيالمىدى. كېيىن توساتتىن گۈلدۈرلەپ پەلەمپەيگە چىقىۋاتقان ئاۋازنى ئاڭلىدى، بېيىبىي ساگىس ئۆيدىكى ئىت ئەزەلدىن كىرىپ باقمىغان جايغا كىردى، دەپ چۈشەندى. سېس بولسا، بالىلار ئويناۋاتقان ئىندىيان شارى پەشتاقتىن دوملاپ چۈشتى، دەپ ئويلىدى.

— ئۇ ئۆلگۈر ئىت ھوشىدىن كەتتىمۇ نېمە؟ — دەپ ۋارقىرىدى بېيىبىي ساگىس.

— ئىت دالاندا، ئىشەنمىسىڭىز ئۆزىڭىز چىقىپ قاراپ بېقىڭ، — دېدى سېس.

— ئۇنداقتا، ئاڭلىغىنىم نېمە ئاۋاز؟

سېس تاققىدە قىلىپ مەشىنىڭ ئاغزىنى ياپتى.

— بۇگلار ! بۇگلار ! سىلەرگە ئۆيدە توپ ئويىنىماڭلار دېمىگەنمىدىم ! — سېس ئاق پەلەمپەي تەرەپكە قاراپ قويدى. دەنۇېر ئەڭ ئۈستۈنكى پەشتاقتا ئىدى.

— ئۇ پەشتاققا چىقىشنى ئۆگەنگىلى تۇرۇپتۇ.

— نېمە؟ — سېس مەشىنىڭ ئاغزىنى ئېچىش ئۈچۈن ئىشلىتىلىدىغان لاتىنى قولىدا چاڭگاللىۋالغانىدى.

— ھېلىقى كىچىك بالا، — دېدى دەنۇېر، — ئۇنىڭ ئۆمىلەۋاتقىنىنى ئاڭلىمىدىڭلارمۇ؟

ئەمدىلىكتە مۇنداق سوئال تۇغۇلدى: زادى دەنۇېر بىرەر شەپىنى سەزدىمۇ ياكى ئۆملىگۈدەك بولغان كىچىك بوۋاق خالىغىنىنى قىلىپ، ھەددىدىن ئېشىپ كەتتىمۇ؟

دەنۇېرنىڭ ئاڭلاش سېزىمى ئاڭلىسا چىداپ تۇرالمايدىغان جاۋاب سەۋەبلىك رولىنى يوقاتقانىدى. ئەمدىلىكتە ئۆلۈپ كەتكەن ھەدىسىنىڭ پەلەمپەيگە چىقماقچى بولغاندىكى شەپىسىدىن ئۇنىڭ قۇلىقى ئېچىلدى. بۇ ئىش 124 ـ نومۇرلۇق ئۆيدىكىلەرنىڭ تەقدىرىدە يەنە بىر قېتىملىق ئۆزگىرىش بولىدىغانلىقىنىڭ

بەلگىسى ئىدى. بۇگلار بىلەن خوۋاردقا ئۆزلىرىنىڭ ئۆيىدە ئاياللار بىلەن بىللە تۇرۇش ھار كەلدى. ئۇلار شەھەردىكى سۇ توشۇيدىغان ۋە ھايۋانلارغا يەم بېرىدىغان ۋاقىتلىق خىزمەتكە بارمىسا، دائىملا بىئارام بولۇپ، ئۆي ئىچىدىكى ئايالىلاردىن ئاغرىنىپ يۇرەتتى. ئاخىر ئۆيدىكىلەر بۇگلار ۋە خوۋارد ئىككىسىنى ئۆيدىن قوغلاپ چىقاردى. بېيىبي ساگىس ھېرىپ كەتكەنلىكتىن دائىملا كارىۋاتتا ياتاتتى. موماي زەئىپ، ئەمما ئۇلۇغۋار غايىلەر بىلەن تولغان يۇرىكى سوقۇشتىن توختىغانغا قەدەر شۇنداق قىلدى.

ھاياتىنىڭ ئەڭ ئاخىرقى كۈنى بولغان ئاشۇ كۈنى چۈشتىن كېيىن، بېيىبي ساگىس كارىۋاتتىن چۈشۈپ، مىسىلداپ، دەلدەڭشىگەن ھالدا ياتاق ئۆيگە كىردى. سېس بىلەن دەنۇبرغا ئاتمىش يىللىق قۇللۇق ھاياتى ۋە ئون يىللىق ئەركىن ھاياتىدىن خۇلاسىلىگەن دەرسىنى تاپىلىدى: «دۇنيادا ئاق تەنلىكلەردىن باشقا بەختسىزلىك يوق». بېيىبي ساگىس «بۇلار بۇ گەپنى ھازىرچە چۈشىنىپ بولالمىدى» دېدى ـ دە، ئۇلاردىن ئايرىلىپ كارىۋىتىغا چىقتى، يوتقىنىنى يېپىنىپ ياتتى. ئۇلارغا بايىقى ئىدىيەنى مەڭگۈلۈك مىراس قالدۇرۇپ كەتتى.

بۇنىڭدىن كۆپ ئۆتمەي، سېس بىلەن دەنۇبر ئاشۇ ئەرۋاھنى تېپىپ كېلىپ، ئۇنىڭ بىلەن سۆھبەتلەشمەكچى بولغان بولسىمۇ، ئۇلارنىڭ ئۇرۇنۇشلىرى بىكارغا كەتتى. ئاقۇبەتتە بىر ئەر كىشى ــ پاۋۇل . D پەيدا بولدى، ئەرۋاھنى قوغلاپ چىقىرىپ، ئۆزى ئۇنىڭ ئورنىنى ئالدى. كارىۋال بايرىمىنىڭ بولۇش ـ بولماسلىقىدىن قەتئىينەزەر، دەنۇبر پاۋۇل . D دىن كۆرە غەزىپى تاشقان ئاشۇ بوۋاقنى قوبۇل قىلىشنى خالايتتى. پاۋۇل . D پەيدا بولغان دەسلەپكى كۈنلەردە دەنۇبر ئاشۇ ئالچۇقتا ئامال بولسىلا ئۇزاقراق تۇرۇشقا تىرىشتى. ئۇ تاغدەك تەنھا ئىدى. ھەممە ئادەمنىڭ ھەمراھى بار، پەقەت ئۇنىڭلا يوق،

ئەدناسى بىر ئەرۋاھنى ھەمراھ قىلىشقىمۇ مۇمكىن بولمىغانىدى. دەنۋېر شۇ كۈنلەردە دائىم مۇشۇلارنى ئويلايتتى، شۇڭىلاشقا ئۇ ئاشۇ قارا كۆڭلەكنى ۋە ئۇنىڭ ئاستىدىكى بوغقۇچى چىگىلمىگەن بىر جۈپ ئاياغنى كۆرگەندە، پۈتۈن بەدىنى جۇغۇلداپ كېتەتتى، مەخپىي ھالدا خۇداغا ھەمدۇسانا ئوقۇيتتى. جان قوزامنىڭ قانچىلىك جەلپ قىلىش كۈچى بولسۇن، ھەيۋىسى قانچىلىك بولسۇن، جان قوزام ھامان دەنۋېرنىڭ ئىدى. جان قوزامنىڭ سېپىس ئۈچۈن پىلانلىغان پىلانىنىڭ خەتىرىنى ئويلىغىنىدا، دەنۋېر ھوشيارلىشاتتى، لېكىن يەنىلا قارشى تۇرغۇدەك كۈچىنىڭ يوقلۇقىنى ھېس قىلاتتى. ئۇ باشقىلارنى جان ـ دىل بىلەن ياخشى كۆرۈشكە بەكمۇ ئىنتىزار بولۇپ كەتكەنىدى. «ئورماندىكى بوش يەر» دىكى ئاشۇ ئىش ئۇنى خىجىل قىلاتتى. چۈنكى، سېپىس بىلەن جان قوزامنىڭ بىرىنى تاللاش ئىشىدا ھېچقانداق زىددىيەت مەۋجۇت ئەمەس ئىدى.

دەنۋېر ئالچۇقتىن ئايرىلىپ، ئېرىق تەرەپكە قاراپ يۈرۈپ كەتتى، لېكىن جان قوزام راستلا ئاپامنى بوغۇپ ئۆلتۈرمەكچى بولسا، ئۇنداقتا قانداق قىلىش كېرەك، دېگەن خىيالدىن نېرى بولالمىدى. ئۇ بۇنداق بولۇشىغا قاراپ تۇرالامدۇ؟ قەستلەپ ئۆلتۈرۈش. نېلسون لورد شۇنداق دېگەن: «ئاپىڭىز قەستلەپ ئۆلتۈرۈش جىنايىتى تۇپەيلى سولانمىدىمۇ؟ ئۇ كىرىپ كەتكەنده كەينىده سىز ئىدىڭىزغۇ؟»

ئاشۇ ئىككىنچى سوئال شۇنچە ئۇزاق ۋاقىت ئۆتكەندىن كېيىن دەنۋېرنىڭ سېپىستىن سورىغان تۇنجى سوئالى بولۇپ قالدى. ئاشۇ چاغدا پولتوڭلاپ كەتكەن نەرسە مۇشۇنداق بىر جايغا نىقتاپ قويۇلغانىدى: قاراڭغۇلۇق، بىر تال تاش، يەنە ئۆزىنى ھەربىكەتلەندۈرىدىغان مەلۇم بىر نەرسە. ئۇ جاۋابنى ئاڭلىماي تۇرۇپلا قۇلىقى پاك بولۇپ قالغان. قۇياش نۇرى چۈشكەن جايلارنى قوغلاپ يۈرۈپ ئېچىلىپ، قۇياش نۇرى يېتكەنده

چىڭدىمە يۇمۇلۇۋالىدىغان يەسىمەنگۈلدەك، دەنۋېر ئىزچىل ئاشۇ بوۋاقنى كۈتتى. ئەتراپىدىكى ھەممە ئىشلار ئۇنىڭ ئۈچۈن بەربىر ئىدى. پاۋۇل .D كەلگۈچە شۇنداق بولدى. بىراق، پاۋۇل.D نىڭ بۇزغۇنچىلىق قىلىشى جان قوزامنىڭ قايتا تىرىلىشى بىلەنلا تەبىئىي ھالدا تەسىرىنى يوقاتتى.

كۆز ئالدىدا، ئېرىق بويىدا دەنۋېر جان قوزامنىڭ سۈرىتىنى كۆرەلەيدۇ: ئۇنىڭ يالىڭاچ پۇتى سۇ ئىچىدە، قارا كۆڭلىكى پاقالچىقىغچە تۇرۇلگەن، چىرايلىق بېشى پۈتۈن دىققىتى بىلەن يەرگە سانجىلىغان.

دەنۋېر كۆزلىرىدىن ياش ئاققان ھالدا جان قوزامغا يېقىنلاشتى — ئۇ بىر جۈملە سۆزنى دېيىشكە، كەچۈرۈمنى ئىپادىلەيدىغان بىر سۆزنى دېيىشكە زارىققانىدى.

دەنۋېر ئايىغىنى سالدى، ئۇنىڭ يېنىدا ئولتۇرۇپ پۇتىنى سۇغا تىقتى. بىر ھازادىن كېيىن ئۇ نەزىرىنى جان قوزامنىڭ بېشىدىن بىر نەرسىگە تىكىلىۋاتقان كۆزىگە يۆتكىدى.

بىر تاشپاقا ئېرىقنى بويلاپ ئاستا ماڭغانچە بىر بۇرىلىپلا قۇرغاق يەر تەرەپكە يول ئالدى. ئۇنىڭ كەينىدە، يېقىنلا يەردە يەنە بىر تاشپاقىنىڭ بېشىمۇ شۇ يۆنىلىشكە قارىغانىدى. كەينى تەرەپتىكى چۆپلۈكتىن ئەركەك تاشپاقا تېزلىك بىلەن ئۆمىلەپ چىقىپ، يەنە شۇنداق تېزلىك بىلەن چىشى تاشپاقىنىڭ دۇمبىسىگە ئارتىلدى. ئەركەك تاشپاقا ناھايىتى جەسۇر ئىدى، ئۇنىڭ چىشى تاشپاقىنىڭ مۇرىسى يېنىدىكى پۇتى توپىغا پېتىپ كەتتى. ئەركەك تاشپاقىنىڭ بوينى تۆۋەنگە ئىنتىلگەن، چىشى تاشپاقىنىڭ بولسا يۇقىرىغا سوزۇلغان، ئۇلارنىڭ بويۇنلىرى چىرمىشىپ كەتتى. ئۇلارنىڭ بېشى بىر - بىرىنىڭكىگە سۈركىلەتتى. چىشى تاشپاقا ئېچىرقىغان گەجگىسىنى ئېگىز كۆتۈردى. ئادەملەر بارماقلىرىنى بىر - بىرىگە سوزغانىدەك، چىشى تاشپاقا بوينىنى ئەركەك تاشپاقىغا سوزدى، ئەركەك

تاشپاقىنىڭ يۈزىگە قېنىۋېلىش ئۈچۈن ئۇۋۇسىنىڭ سىرتىدا ھەممە نەرسىگە تەۋەككۈل قىلدى. ئۇلارنىڭ كېلەچىسىز قاسىراقلىرى بىر - بىرىگە ئۇرۇلاتتى...

جان قوزام يوپكىسىنى تۇردى، يوپكىسى ئۇنىڭ ئەتراپىدا كەڭرى ئېچىلدى، ئاندى سۇغا چىلىشىپ، رەڭگى تۇتۇقلاشتى.

«ئەپەندى» نىڭ كۆزى يەتمەيدىغان يەرگە بېرىۋېلىپ، خورازلار بېشىنىڭ خىرىسىدىن قۇتۇلغان پاۋۇل. D تىتىرەشكە باشلىدى. ئۇنىڭ تىترىشى تۈيۈقسىز باشلانغانمۇ ئەمەس، شۇنداقلا بۇنى ئاسانلىقچە بايقىۋالغىلىمۇ بولمايدۇ. ئۇنىڭ بويىنى ئارغامچا بىلەن باغلىنىپ، ئات هارۋىسىنىڭ ئوقىغا چېتىلغاندا، ئۇ ئامالىنىڭ بارىچە بويىنىنى بۇراپ، ئەڭ ئاخىرقى قېتىم «قېرىندىشى»نى كۆرۈۋېلىشنى ئارزۇ قىلغاندا؛ كېيىن ئۇلار ئۇنىڭ قول ـ پۇتىغا كويزا ـ كىشەن سالغاندا ئۇنىڭدىن تىترەشنىڭ ئېنىق ئالامەتلىرىنى سەزگىلى بولمايتتى. ئۇ مىڭ ئىنگلىز چىسى ئۇزۇنلۇقتىكى، بەش ئىنگلىز چىسى كەڭلىكتىكى، بەش ئىنگلىز چىسى چوڭقۇرلۇقتىكى توپىلىق كارىز ئىدى. ئاشۇ يەردىكى ياغاچ زىندانغا كىردى. زىنداننىڭ ئىشىكى سىرتماق ئارقىلىق ئۈستىگە كۆتۈرۈلۈپ ئېچىلاتتى. ئۇنىڭ بېشىنىڭ ئۈستىدە ئىككى ئىنگلىز چىسى ئەتراپىدا بوشلۇق بار ئىدى، ئالدىدا ئۈچ ئىنگلىز چىسى نېرىسىغا كولانغان خەندەك بار ئىدى. ئۆمىلەيدىغان ۋە ماڭىدىغان نەرسىلەر بىلەن تەڭ بەھرىمەن بولىدىغان مۇنداق گۆردىن بۇنىڭكىنى قوشقاندا جەمئىي قىرىق بەشى بار ئىدى. پاۋۇل . D نى «مۇئەللىم» بىراندى هارىقى ئىشلەيدىغان كىشىگە سېتىۋەتكەنىدى. پاۋۇل . D بىراندى هارىقى ئىشلەيدىغان كىشىنى ئۆلتۈرمەكچى بولغانلىقى ئۈچۈن بۇ يەرگە سولاندى. ئەسلىدە بىراندى هارىقى سودىگىرى پاۋۇل .

D ۋە باشقا ئون قۇلدىن بىر گۇرۇپپا تەشكىللەپ، كېنتاكى ئارقىلىق ۋىرگىنىيە ئىشتاتىغا بارماقچى ئىدى. پاۋۇل . D خاللى، سېكسو، پاۋۇل . A، پاۋۇل . F ۋە «ئەپەندى» دەپ ئاتىلىدىغان خورازدىن باشقا زادى نېمىنىڭ ئۆزىنىڭ قانۇن بىلەن ئوينىشىشقا تۇرتكە بولغىنىنى بىلەلمىدى. كېيىن ئۇ بۇ ئىشنىڭ تېگى ـ تەكتىنى ئايدىڭلاشتۇرغىنىدا ئاللىبۇرۇن تىترەشكە باشلىغانىدى.

ئاۋۋال كۆكسىدىن باشلىنىپ، ئاندىن دولىسىغا تۇتاشقان تىترەك ئۇنىڭ ئىچكى قىسمىدا يۇز بېرىۋاتقانلىقتىن، بۇنى باشتىن ـ ئاياغ ھېچ كىشى سېزەلمەيتتى. تىترەك دەسلەپتە مەيىن شامالدەك باشلىنىپ، كېيىن ئەسەبىيلىشەتتى، ئۇنى ئېلىپ جەنۇب تەرەپكە كېتىدىغاندەك بىلىنەتتى. ئۇنىڭ مۇز تۇتۇپ كەتكەن كۆلگە ئوخشاش قېتىپ كەتكىنىگە يىگىرمە يىل بولغان قانلىرى ئېرىشكە، پارچىلىنىشقا باشلىدى. ناۋادا ئۇنىڭ قېنى ئېرىسە، چۆرگۈلەشتىن باشقىسى بولمايتتى، بۇنىڭدىن باشقا تاللىشى يوق ئىدى. بەزى چاغلاردا تىترەك ئۇنىڭ يوتىسى ئىچىدە بولاتتى، ئاندىن ئومۇرتقىسىنىڭ ئاستى تەرىپىگە كۆچەتتى. ئۇ كىشىلەر ئۇنى ھارۋىدىن چۈشۈرۈپ، كۆز ئالدىدا ياۋا ئوت ـ چۆپلەر شىلدىرلاپ تۇرغان دۇنيا نامايان بولغاندا، بۇ يەردە ئىت توپى ۋە كىچىك ئىككى ئېغىز ياغاچ ئۆيدىن باشقا نەرسە يوقلۇقىنى كۆردى، ئۇنىڭ غەزىپى ئۆرلىدى، قانلىرى ھاياجانلىق ئۆركەشلىدى، لېكىن بۇنى ھېچكىم سېزەلمىدى. ئۇ كويزا سېلىنىشى ئۈچۈن قوللىرىنى چىقاردى. ئۇنىڭ بېغىشلىرى كۈچتۈڭگۈر ئىدى. ئۇلار ئۇنىڭ بەدىنىنى كۆتۈرۈپ تۇرغان پۇتلىرىغا كىشەن سالدى. پۇتلىرىمۇ شۇنداق كۈچتۈڭگۈر ئىدى. بىراق، ئۇلار ئۇنى قەپەسكە سولاپ، قەپەس ئىشىكىنى چۈشۈرۈۋەتكەندىن باشلاپ ئۇنىڭ قوللىرى گەپ ئاڭلىماسلا بولدى. ئۇلار ئۆزلۈكىدىن ھەرىكەتلىنىپ كېتەتتى، ھېچقانداق نەرسە بۇ قوللارنى توختىتۇالالمايتتى، شۇنداقلا ھېچقانداق

نەرسە بۇ قوللارنىڭ دىققىتىنى تارتالمايتتى. بۇ قوللار ئۇنىڭ ئەۋرىتىنى تۇتۇپ كىچىك تەرەت قىلىشىغا ياكى قوشۇق تۇتۇپ ئاغزىغا لىما پۇرچىقى سېلىشىغا بويسۇنماي، قارشىلىق كۆرسىتەتتى، پەقەت تاڭ ئېتىپ، ئۇنىڭ قولىغا بازغان چىققاندا، قوللار ئۇنىڭغا شۇنچىلىكمۇ ماسلىشىپ بېرەتتى.

مىلىتسق ئاۋازىدىن قىرىق ئالتە ئەر ئۇيقۇسىدىن ئويغاندى. قىرىق ئالتىسىنىڭ ھەممىسى ئويغاندى. ئۇچ ئاق تەنلىك خەندەكنى بويلاپ كېلىپ، قەپەسلەرنىڭ قۇلۇپىنى كەينى - كەينىدىن ئاچقىلى تۇردى، ئەڭ ئاخىرقى قۇلۇپ ئېچىلغاندىن كېيىن، ئۇ ئۇچ ئاق تەنلىك قەپەسلەرنىڭ ئاغزىنى بىر - بىرلەپ ئېچىشقا باشلىدى. نېگىرلار قەپەستىن چىقىشقا باشلىدى. قەپەستە بىرەر كۈن يېتىپ باققانلىكى نېگىر بولسا، قەپەستىن چىقىشتا ناھايىتى چەبدەسلىك بىلەن ھەركەت قىلاتتى. پاۋۇل. D غا ئوخشاش يېڭى كەلگەنلەرگە بولسا بىرەر قېتىم مىلىتسق پاينىكى تەگكەندىلا ئاندىن چەبدەسلىكنى ئۆگىنەتتى. قىرىق ئالتە ئادەم خەندەك ئىچىدە ئۇزۇن بىر سەپ بولۇپ تىزىلىپ بولغاندا، يەنە بىر مىلىتسق ئېتىلىپ، ئۇلارنى خەندەكتىن ئۇستىگە چىقىشنى بۇيرۇيتتى. خەندەكتىن چىققاندا، جورجىيە بويىچە ئەڭ مۇنەۋۋەر بۇ ئەمگەكچىلەر زەنجىر - كىشەنلەر بىلەن بىر - بىرىگە چېتىلغان ھالدا بەللىرىنى ئەگكىنىچە بۇيرۇق كۈتۈپ تۇراتتى. ئەڭ بېشىدىكى مەھبۇس قۇل زەنجىرنىڭ بىر ئۇچىنى كۆتۈرۈپ پۇتىدىكى كىشەنگە باغلايتتى، ئاندىن قەددىنى رۇسلاپ، زەنجىرنى يېنىدا تۇرغان مەھبۇسقا بېرەتتى، بۇ مەھبۇسمۇ ئالدىنقىسىغا ئوخشاش زەنجىرنى يېنىدا تۇرغىنىغا بېرەتتى. زەنجىرنىڭ يەنە بىر ئۇچى ئەڭ ئاخىرىدا تۇرغان مەھبۇسنىڭ پۇتىغا چېتىلىپ، ھەممە مەھبۇس قۇللار بىر - بىرى بىلەن چېتىلىپ بولغاندا، بۇ بىر سەپ ئەر كەينىگە بۇرلىپ، يۈزىنى بايا ئۆزلىرى يامىشىپ چىققان قەپەس تەرەپكە قارىتاتتى. مەھبۇسلاردىن ھېچبىرى باشقا بىرىگە گەپ

قىلمايتتى. بىرەر گەپ قىلماقچى بولسا كۆزلىرى ئارقىلىق ئىپادىلەيتتى: «بۇگۈن ئەتىگەندە ماڭا بىر ياردەم قىلمۇەتكىن، چاتاق بولدى»، «مەن ھايات»؛ «مەن يېڭى كەلدىم»؛ «ئالدىرىما، ھازىر ۋاقتى ئەمەس»...

ئۇلار شۇ ھالەتلىرى بىلەن تىزلاندى. بۇنداق چاغدا شەبنەملەر كۆپىنچە ھالدا تۇمانغا ئايلانغان بولاتتى، بەزىدە ئەھۋال بۇنىڭدىنمۇ ئېغىر بولاتتى. ئىت قاۋىماستىن جىمجىت نەپەس ئېلىۋاتقان بولسا، كەپتەرلەرنىڭ بۇقۇلداشلىرىنى ئاڭلىغىلى بولاتتى. ئۇلار تۇمان ئارىسىدا تىزلىنىپ ئولتۇرغىنىچە، بىر - ئىككى ياكى ئۈچ گۇندىپايىنىڭ قىيناشلىرىنى كۈتەتتى. ئۈچ گۇندىپايىنىڭ كاللىسىدا بىرلا ئۇسۇل پەيدا بولۇشى — مەلۇم مەھبۇسقا قانداق تاقابىل تۇرۇش ياكى ھېچكىمنى ئازابلىماسلىق ياكى ھەممىسىنى جازالاش توغرۇلۇق بىرەك پىكىرە بولۇشى مۇمكىن ئىدى.

— ناشتا؟ ناشتا قىلغۇڭ بارمۇ، زەڭگى؟

— شۇنداق، ئەپەندى.

— قورسىقىڭ ئېچىپتۇ - دە، زەڭگى؟

— ھەئە، ئەپەندى.

— ئۇجمەڭنى يە، ھۇ ئاناڭنى...

بەزىدە تىزلىنىپ ئولتۇرغانلاردىن بىرسى كاللىسىغا مىلتىق بىلەن ئۇرۇلۇپ، خۇدانىڭ دەرگاھىغا كېتىشكە تاللىنىشى، ئۇياتلىق جايلىرىنىڭ تېرىلىرى كېسىلگەن ھالدا خۇدانىڭ دەرگاھىغا كېتىشى مۇمكىن ئىدى. شۇ چاغدا پاۋۇل . D بۇ بەختسىز كىشىنىڭ كىم بولىدىغانلىقىنى بىلەلمىدى. كۆزەتچى پاۋۇل . D نىڭ ئوڭ يېنىدىكى تۇمان ئىچىدە تىزلىنىپ تۇرغان مەھبۇسنىڭ ئالدىدا تۇرغاندا، پاۋۇل . D ئۆزىنىڭ تارتىشىپ قېلىۋاتقان ھالىتىنى كۆزەتكەچ، بىر تەرەپتىن كۆزەتچىنىڭ ھىدىنى پۇراپ، يەنە بىر تەرەپتىن كۆزەتچىنىڭ ئىچىدىن چىقىۋاتقان غۇرتۇلدىغان ئاۋازغا زەن سالدى. پاۋۇل . D

ئەمدىكىسىنىڭ ئۆزى بولمىغانلىقىنى پەملەپ، قۇرۇق ھۆ بولدى. لېكىن، ئۇ ھېچنېمىنى يوقۇرالمىدى. كۆزى ئىتتىك كۆزەتچىدىن بىرسى مىلتىقىنىڭ پايىنكىنى كۆتۈرۈپ ئۇنىڭ دۈمبىسىگە زەرب بىلەن ئۇردى. پاۋۇل . D نىڭ ئالدىغا كېلىشكە تەمشىلىۋاتقان كۆزەتچى ئايال ۋە ئىشتانلىرىنىڭ ئۇنىڭ قۇسۇقىدا پاسكىنا بولۇپ كەتمەسلىكى ئۈچۈن، ۋاقتىنچە ئۇنى ئاتلاپ ئۆتۈپ كەتتى.

— ھەي!

«شۇنداق، ئەپەندى» دېگەن گەپنى ھېسابقا ئالمىغاندا، بۇ قۇل مەھبۇسلار سېپىنىڭ ئەڭ بېشىدا تۇرغان مەھبۇسنىڭ تۇنجى قېتىم چىقارغان ئاۋازى ئىدى. بۇ مەھبۇس ھەر ئەتىگىنى تۇنجى قېتىم ۋارقىراش رۇخسىتىگە ئېرىشكەنىدى، پەقەت ئۇنىڭلا مۇشۇ ھوقۇقى بار ئىدى. پاۋۇل . D «ھەي» دېگەن بۇ ئاۋازنى زادى قانداق ۋاقىتتا چىقىرىشنى باشتىن ـ ئاياغ بىلەلمىدى. ئۇلار ئۇنى «ھەي ئۇستام» دەپ چاقىراتتى. پاۋۇل . D دەسلىپىدە مەھبۇسلار خەندەكتىن چىقىپ ئەمگەك قىلغاندا تاقىلدىغان كىشەننىڭ چىقارغان ئاۋازىدىن بىر ـ ئىككى پەدە تاقلىۋېلىش ئۈچۈن بېرىلىدىغان بەلگىنى قاچان بېرىشنى كۆزەتچى ئۆگەتكەن، دەپ بىلدى. كېيىن ئۇلار تېڭىرقاپ تۇرۇپ قالدى. ئۇ بۇگۈنگىچە ئەتىگەنكى «ھەي» ۋە كەچتىكى «ھوي» نى «ھەي ئۇستام» تەشەببۇسكارلىق بىلەن ئۇستىگە ئالغان ۋەزىپە، دەپ ئىشىنەتتى. چۈنكى، پەقەت ئۇلا بۇ تاۋۇشنىڭ قانچە قېتىم دېيىلسە مۇۋاپىق بولىدىغانلىقىنى، قانداق بولسا چەكتىن ئېشىپ كېتىدىغانلىقىنى، قانداق ۋاقىتتا تۇگەپ، قانداق ۋاقىتتا يېتىپ بارىدىغانلىقىنى بىلەتتى.

ئۇلار زەنجىر ـ كىشەن سېلىنغان ھالدا ئېتىزلارنى ۋە ئورمانىنى كېسىپ ئۆتۈپ، بىر چىغىر يولغا يېتىپ كەلدى. چىغىر يولنىڭ باشلىنىشى گۈزەللىكىدىن كىشىنى ھاڭ ـ تاڭ قالدۇرىدىغان تاش كان ئىدى. بۇ يەردە پاۋۇل . D نىڭ قوللىرى

ئۇنىڭ غەزەپتىن يېرىلغۇدەك بولۇپ، ئۆركەشلەۋاتقان، ئىسيان ئوتى لاۋۇلداۋاتقان قېنىغا قارشى هالدا دىققىتىنى مەركەزلەشتۈردى. «هەي ئۇستام»نىڭ باشچىلىقدا، ئۇلار قوللىرىغا ئۇزۇن ساپلىق يوغان بازغانلارنى ئېلىپ، جاپالىق ئىشلەشكە كىرىشىپ كەتتى. ئۇلار قەلبىدىكى غۇملىرىنى ناخشا بىلەن ئىپادىلىشەتتى، ئاندىن تاش چاقاتتى. باشقىلارنىڭ چۈشىنىپ قالماسلىقى ئۈچۈن ناخشا تېكىستلىرىنى ئۆزگەرتۈپتەتتى. ناخشىنىڭ مەزمۇنىنى ئۆزگەرتۈپتىش ئارقىلىق ئۆزلىرىگە ئويۇن تاپاتتى. ئۆزلىرى تونۇيدىغان ئاياللارغا ئاتاپ ناخشا ئېيتاتتى، بالىلىقىنى ئەسلەپ ناخشا ئېيتاتتى، ئۆزلىرى باققان ياكى باشقىلار بېقىپ كۆندۈرگەن هايۋانلار ئۈچۈن ناخشا ئېيتاتتى. ئىش بېشى، غوجايىن ۋە قىزچاقلارنى، قېچىر، ئىت ۋە هاياتتىكى نومۇسسىزلىقلارنى ناخشىغا قاتاتتى، سەممىي هېسسىياتى بىلەن قەبرىلەر ۋە يىراقتا كەتكەن هەدە ـ سىڭىللىرى ئۈچۈن ناخشا ئېيتاتتى. ئورماندىكى چوشقىلارنى، قازاندىكى تاماقلارنى، قارماققا ئىلىنغان بېلىقلارنى، شېكەر قومۇشلارنى، يامغۇر سۈيى ۋە يۆلەنچۈكلۈك ئورۇندۇق قاتارلىقلارنى ناخشىغا قاتاتتى.

ئۇلار چاقماقتا، ئىلگىرى ئۆزلىرى تونۇيدىغان، لېكىن هازىر ئىلكىدە بولمىغان ئاياللارنى، كەلمەسكە كەتكەن بالىلىقىنى چاقماقتا. ئۇلار ئەنە شۇنداق قايتا ـ قايتا، ئۇزۇل ـ كېسىل هالدا ئىش بېشىدىن بىرنى مىجىپ ئۆلتۈرەتتى، ئۇنى يەنە مىجىپ گۆش قىيمىسىغا ئايلاندۇرۇۋېتىش ئۈچۈن قايتىدىن تىرىلدۈرەتتى. ئۇلار ئورماندا ئىسسىق تورتنى تېتىپ، ئۇنى يەنە چاقماقتا. ئۇلار بىر تەرەپتىن ئۆلۈم ئەپەندىسىگە ناخشا ئېيتىپ، بىر تەرەپتىن ئۇنىڭ مېڭىسىنىڭ قېتىقىنى چىقىرىۋەتمەكتە. هەتتا ئۇلار ئۆزلىرىگە يول باشلاپ، قۇياشنىڭ يەنە شەرقتىن چىقىشىنىڭ ئەرزىيدىغانلىقىنى ئۇلارغا هېس قىلدۇرغان ئاشۇ ئايالنى ناخشىلىرىدا ئۆلتۈرۈشتى؛ سائەتنىڭ ئاۋازى ئاخىر

ئۇنىڭ غەزەپتىن يېرىلغۇدەك بولۇپ، ئۆركەشلەۋاتقان، ئىسيان ئوتى لاۋۇلداۋاتقان قېنىغا قارشى هالدا دىققەتىنى مەركەزلەشتۈردى. «هەي ئۇستام»نىڭ باشچىلىقدا، ئۇلار قوللىرىغا ئۆزۈن ساپلىق يوغان بازغانلارنى ئېلىپ، جاپالىق ئىشلەشكە كىرىشىپ كەتتى. ئۇلار قەلبىدىكى غۇملىرىنى ناخشا بىلەن ئىپادىلىشەتتى، ئاندىن تاش چاقاتتى. باشقىلارنىڭ چۈشىنىپ قالماسلىقى ئۈچۈن ناخشا تېكىستلىرىنى ئۆزگەرتۈپتەتتى. ناخشىنىڭ مەزمۇنىنى ئۆزگەرتۈپتىش ئارقىلىق ئۆزلىرىگە ئويۇن تاپاتتى. ئۆزلىرى تونۇيدىغان ئاياللارغا ئاتاپ ناخشا ئېيتاتتى، بالىلىقىنى ئەسلەپ ناخشا ئېيتاتتى، ئۆزلىرى باققان ياكى باشقىلار بېقىپ كۆندۈرگەن هايۋانلار ئۈچۈن ناخشا ئېيتاتتى. ئىش بېشى، غوجايىن ۋە قىزچاقلارنى، قېچىر، ئىت ۋە هاياتتىكى نومۇسسىزلىقلارنى ناخشىغا قاتاتتى، سەممىي هېسسىياتى بىلەن قەبرىلەر ۋە يىراقتا كەتكەن هەدە ـ سىڭىللىرى ئۈچۈن ناخشا ئېيتاتتى. ئورماندىكى چوشقىلارنى، قازاندىكى تاماقلارنى، قارماققا ئىلىنغان بېلىقلارنى، شېكەر قومۇشلارنى، يامغۇر سۈيى ۋە يۆلەنچۈكلۈك ئورۇندۇق قاتارلىقلارنى ناخشىغا قاتاتتى.

ئۇلار چاقماقتا، ئىلگىرى ئۆزلىرى تونۇيدىغان، لېكىن هازىر ئىلكىدە بولمىغان ئاياللارنى، كەلمەسكە كەتكەن بالىلىقىنى چاقماقتا. ئۇلار ئەنە شۇنداق قايتا ـ قايتا، ئۇزۇل ـ كېسىل هالدا ئىش بېشىدىن بىرنى مىجىپ ئۆلتۈرەتتى، ئۇنى يەنە مىجىپ گۆش قىيمىسىغا ئايلاندۇرۇۋېتىش ئۈچۈن قايتىدىن تىرىلدۈرەتتى. ئۇلار ئورماندا ئىسسىق تورتنى تېتىپ، ئۇنى يەنە چاقماقتا. ئۇلار بىر تەرەپتىن ئۆلۈم ئەپەندىسىگە ناخشا ئېيتىپ، بىر تەرەپتىن ئۇنىڭ مېڭىسىنىڭ قېتىقىنى چىقىرىۋەتمەكتە. هەتتا ئۇلار ئۆزلىرىگە يول باشلاپ، قۇياشنىڭ يەنە شەرقتىن چىقىشىنىڭ ئەرزىيدىغانلىقىنى ئۇلارغا هېس قىلدۇرغان ئاشۇ ئايالنى ناخشىلىرىدا ئۆلتۈرۈشتى؛ سائەتنىڭ ئاۋازى ئاخىر

توختىدى. پەقەت ئۇلارنى يوقاتقاندىلا، ئاندىن بۇ مەھبۇسلار بىخەتەر بولالايتتى.

ئۇلار شۇ يەردە سەكسەن ئالتە كۈن ئىشلىدى. ھاياتلىق ئۆلدى. پاۋۇل . D ئۈنۈك نەپىسى توختىغۇچە ھەر كۈنى ئۈنى توختىماي يانجىدى. سەكسەن ئالتە كۈن ئۆتۈپ، ئۈنۈك قولى تىترىمەس بولدى. چاشقانلار قۇتراپ كەتكەن ھەربىر كىچىدە ئۇ سەھەردە توۋلىنىدىغان «ھەي» دېگەن ئاۋازنى تەقەززالىق بىلەن كۈتەتتى، بازغانىنىڭ سىپىنى ئاجايىپ ئېتىزارلىق ئىچىدە چىڭ قامالالايتتى. ھاياتلىق كەينىگە بۇرىلىپلا ئۆلۈمگە يۈزلەندى. ھېچبولمىغاندىمۇ ئۇ مۇشۇنداق ئويلايتتى.

يامغۇر ياغدى.

يىلان شەمشاد ۋە قارىغاي دەرەخلىرىدىن ئۆملەپ چۈشتى.

يامغۇر يېغىۋاتىدۇ.

بەش كۈنلۈك يامغۇردا يۇيۇنغان ئارچا، شەمشاد، ئاق تېرەك ۋە پالما دەرەخلىرىنىڭ باشلىرى ساڭگىلاپ كەتتى. سەككىزىنچى كۈنىگە كەلگەندە كەپتەرلەرنىڭ قارىسىمۇ كۆرۈنمەي قالدى، توقۇزىنچى كۈنى سەمەندەرمۇ يوقالدى. ئىت قۇلىقىنى سالپايتىپ، ئۆزىنىڭ تىرنىقىغا قارىغىنچە خىيالغا كەتكەندى. ئەرلەر ئىشلەشكە ئامالسىز قالدى. كىشەنلەر بوشىتىلىپ، ئەتىگەنلىك تاماقلار توختىتىلدى. ئىككى قەدەملىك تاقلاشلار شالاڭ چۆپلۈك ۋە پاتقاقتا قەدىمىنى سۆرەپ ئاران مېڭىشقا ئۆزگەردى.

ئاخىرىدا مەھبۇسلارنىڭ ھەممىسىنى يامغۇر توختىغۇچە ياكى پەسەيگىچە يەر ئاستىدىكى قەپەسلەرگە سولاش قارار قىلىندى. بۇنداق قىلغاندا بىرلا ئادەم كۆزەتچىلىك قىلىسىمۇ يېتىشەلەيتتى، مىلتىقلارمۇ يامغۇردا ھۆل بولۇپ كەتمەيتتى، ئۆلگۈر ئىتمۇ دىرىلداپ تىترىمەيتتى. زەنجىرلەر جورجىيە بويىچە ئەڭ ئىشچان قىرىق ئالتە كىشىنىڭ قولىدىكى كويزىلاردىن ئۆتكۈزۈلدى.

يامغۇر ياغماقتا.

خەندەكتىكى مەھبۇس قۇللار بىر تەرەپتىن يامغۇر سۇيىنىڭ خەندەككە تولۇۋاتقان ئاۋازىغا قۇلاق سالسا، يەنە بىر تەرەپتىن زەھەرلىك يىلاندىن ئېھتىيات قىلاتتى. ئۇلار پاتقاق سۇدا تىزلىنىپ ئولتۇراتتى، پاتقاق سۇدا ئۇخلاپ، پاتقاق سۇغا سىيەتتى. پاۋۇل . D ئۆزىنى ۋارقىراۋاتقان دەپ ئويلىدى: ئۇنىڭ ئاغزى ئېچىلغانىدى، چىرقىراق ئاۋاز ئۇنىڭ قۇلقىغا كىرمەكتە ئىدى. لېكىن، بۇ باشقىلارنىڭ ۋارقىرىغان ئاۋازى بولۇشىمۇ مۇمكىن. ئارقىدىن ئۇ ئۆزىنى يىغلاۋاتقان دەپ ھېس قىلدى، بىر نەرسە ئۇنىڭ مەڭزىنى بويلاپ سىرغىپ چۈشۈۋاتاتتى. ئۇ ئىككى قولىنى كۆتۈرۈپ يېشىنى سۈرتتى. كۆردىكى، ئېقىپ چۈشكەن نەرسىلەر كۆز يېشى ئەمەس، پاتقاق ئىكەن. ئۇ سولانغان قەپەسنىڭ ئۆگزىسىدىن لاي سۇ تېشىپ ئۆتۈپ، ئۇنىڭ بېشىغا قۇيۇلماقتا. «ئۆگزە چۈشۈپ كېتىدىغان بولسا، ــ دەپ ئويلايتتى ئۇ، ــ مېنىڭ مىجىقمىنى چىقىرىۋېتىدۇ.» ئىشلار بۇنچە تېز يۈز بېرىۋاتقانلىقتىن، ئۇ ئارتۇقچە ئويلاپ يۈرۈشكە ئۈلگۈرەلمىدى. بىرسى زەنجىرنى زەرب بىلەن تارتتى، تۇيۇقسىزلا تارتىلغانلىقتىن، پاۋۇل . D پۇتى تېيىلىپ كېتىپ پاتقاققا يىقىلدى. ئۇنىڭغا ئۆزىنىڭ بۇنى قانداق ئويلىغانلىقى، باشقىلارنىڭ قانداق چۈشەنگەنلىكى باشتىن ـ ئاخىر نامەلۇم ئىدى. لېكىن، ئۇ چۈشەندى، ئۇ چۈشەندى. شۇنىڭ بىلەن، ئۇ ئىككى قولىدا زەنجىرنىڭ سول تەرىپىنى تۇتۇپ تۇرۇپ كۈچەپ تارتتى. ئۇنىڭ يېنىدىكىسىمۇ نېمە ئىش ئىكەنلىكىنى بىلدى. سۇ ئۇنىڭ ئوشۇقىدىن ئاشمىغان، لېكىن ئۇخلايدىغان تاختىينى بېسىپ كەتكەنىدى. ئۇنىڭدىن كېيىنكىسىنى دېيىش بىھاجەت. ئاكوپ گۈمۈرۈلۈپ كەتتى. لاي ـ پاتقاقلار قاشانىڭ ئاستى ۋە ئوتتۇرىدىن ئېقىپ كىرىشكە باشلىدى.

ئۇلار ــ قىرىق ئالتە ئادەمنىڭ ھەممىسى ساقلىماقتا. ئۇلارنىڭ كۆپچىلىكى ئۆزىنى ئاران ـ ئاران تۇتۇپ تۇرۇۋاتقان

بولسمۇ، لېكىن ھېچكىم ۋارقىرىمىدى. پاتقاق سۇ پاقالچىقىغا كەلمەستىنلا، پاۋۇل . D قاشانى تۇتۇپ تۇرۇۋالدى. بۇ چاغدا زەنجىر يەنە بىر قېتىم قاتتىق تارتىلدى، بۇ قېتىمقىسى سول تەرەپتىن كەلگەن، زەنجىرنى لاي ـ پاتقاقلار بېسىۋالغانلىقى ئۈچۈن، بۇ قېتىم ئالدىنقى قېتىمقىدىنمۇ بەك كۈچەشكە توغرا كېلەتتى.

يەنە بىر قېتىملىق كۈچەش باشلاندى. زەنجىرنى ماسلىشىپ، ھە ـ ھۇ بىلەن تارتىش نەتىجىسىدە، ئۇلار سەپ بويىچە سۇغا چۆكتى، خەندەكنىڭ قاشاسىدىن شارقىراپ چۈشۈۋاتقان لاي سۇ ئىچىدە بىر ھازا تىمىسقىلاشتى. پەمى بار بىرنەچچىسى كۆڭلىكىنى بېشىغا ئوراپ، ئەسكى لاتا بىلەن يۈزىنى ئېتىپ، ئاياغلىرىنى كىيىۋالدى. قالغانلىرى لاي ـ پاتقاقتا چۆكۈپ كېتىۋاتاتتى. بىردە چۆكۈپ، بىردە يۇقىرىغا ئىنتىلىپ، بار كۈچى بىلەن ھاۋادىن نەپەسلىنىۋېلىشقا تىرىشاتتى. بىرسى يۆنىلىشىنى تاپالماي قالسا، ھەمراھلىرى ئالاقزەدە بولۇپ، ئۇنى ئامالنىڭ بارىچە چىڭ تۇتۇۋېلىشقا كۈچەيتتى. چۈنكى، بىرسىلا يۆنىلىشتىن ئېزىپ قالسا، پۈتۈن سەپنىڭ ھەرىكىتى شۇنىڭغا باغلىنىپ قالاتتى. ئۇلارنى بىر قاتار قىلىپ باغلىغان زەنجىر بىر بولسا ئۇلارنىڭ ھەممىسىنى قۇتقۇزاتتى، بىر بولسا ھەممىسىنى ھالاك قىلاتتى. شۇنداق قىلىپ، «ھەي ئۇستام» قۇتقۇزۇشقا كىرىشتى. ئۇلار زەنجىر ئارقىلىق سۆزلىشىشتى. ئاھ خۇدا، ئۇلارنىڭ ھەممىسى چىقالمىدى. توۋا قىلمىغان ئۆلۈكلەرگە ۋە دۇنيا قانۇنلىرىنىڭ جازاسىغا تارتىلمايدىغان مۇردىلارغا ئوخشاش، ئۇلار زەنجىر ـ كىشەننى قولىغا ئېلىشتى. ئۇلار قاراڭغۇ كېچىگە ئىشەنگەنىدى. شۇنداق، ئۇلار «ھەي ئۇستام» ۋە ئۆزلىرىگە ئىشەنگەنىدى.

ئۇلار ئىت كاتىكىدىن ئۆتكەندە، ئىت خامۇش ھالدا ياتاتتى. ئۇلار ئىككى كۆزەتچىلەر ئۆيىدىن، ئۇيقۇغا كەتكەن ئات ئېغىلىدىن، تۇمشۇقىنى پەيلىرىنىڭ ئارىسىغا تىقىۋالغان

مېكىيانىنىڭ ئالدىدىن ئۆتتى. ئۇلار ماڭماقتا. ئۇلارنىڭ مېڭىشىغا ئاي يارىدەم بەرمىدى، چۈنكى ئۇ نەق مەيدانىدا يوق. ئېتىزلار سازلىققا، يوللار ئۆستەڭگە ئايلانغان. پۈتكۈل جورجىيە چۆكۈپ كېتىۋاتقاندەك، ئېرىپ كېتىۋاتقاندەك ئىدى. ئۇلار يولنى توسۇۋالغان دۇب دەرىخىنىڭ شاخلىرىنى سۇندۇرۇپ تاشلىماقچى بولدى.

ئۇ چاغلاردا جورجىيە ئىشتاتىنىڭ دائىرىسى پۈتكۈل ئالاباما ۋە مىسسىسىپپىنى ئۆز ئىچىگە ئالاتتى، ئىشتات چېگرasi يوق ئىدى. ئەمەلىيەتتە، ئىشتاتلار ئارا چېگرانىڭ قىلچىلىك ئەھمىيىتى يوق ئىدى. ئەسلىدە ئەمەلىي ئەھۋالنى بىلگەن بولسا، ئۇلار ئالفېرد ۋە تاش كېنىدىن قاچقاندىن كېيىن، ساۋاننىغا يېقىن يولىماستىن، تارام ـ تارام ئېقىندىن ھاسىل بولغان دېڭىزغا ۋە ئۇنىڭ ئوتتۇرىسىدىكى تاقىم ئاراللار يۆنىلىشىگە قاراپ ماڭغان بولاتتى. لېكىن، ئۇ چاغدا ئۇلار بۇنى بىلمەيتتى.

تاڭ يورۇدى. ئۇلار سېرىس دەرىخى توپى ئارىسىدا قىستىلىشقىنىچە دۇگىلەك بولۇپ تۇگىلىۋېلىشتى. قاراڭغۇ چۈشكەندە جايلىرىدىن قىمىرلاپ تاغقا ياماشتى. يامغۇرنىڭ توختاپ قالماي يېغىپ ئۆزلىرىنى قوغدىشىنى، يامغۇر سەۋەبلىك كىشىلەرنىڭ سىرتقا چىقماسلىقىنى تىلىدى. ئۇلار غوجايىنىنىڭ تۇرغان جايىغا يىراق، ئىچىدە ئارغامچا ئېشىۋاتقان ياكى بەرەڭگى پىشۇرۇۋاتقان بىرەر يالغۇز كەپىنى ئۇچرىتىشنى ئارزۇ قىلىشاتتى. ئۇلارغا بىر كېسەل چېروكى ئىندىيانىنىڭ كەپىسى ئۇچرىدى. بىر خىل ئەتىرگۈل شۇلارنىڭ نامى بىلەن ئاتالغانىدى.

كىشىلەر شىددەت بىلەن قىرىلىۋاتقان بولسىمۇ، چېروكى ئىندىيانلىرى ئوكلاخوماغا كېتىپ ياشاشتىن بۇ يەردە مەھكۇملارچە ھايات كەچۈرۈشنى ئەلا بىلىپ، ئۆز مەۋقەسىدە قەتئىي بوشاشماستىن چىڭ تۇرغانىدى. ئۇلارنىڭ شۇ چاغدىكى

ئەھۋالى ئىككى يۈز يىل ئىلگىرى نوپۇسنىڭ يېرىمى قىرىۋېتىلگەن چاغدىكىدەك ئىدى. بۇ ئاپەتلىك مەزگىللەردە ئۇلار لوندونغا بېرىپ گېئورگى III بىلەن كۆرۈشكەن، ئۆز ئالدىغا گېزىت چىقارغان، سېۋەت ياسىغان، ئوگلېسورپىنى ئورماندىن ئېلىپ چىقىقان، زۇڭتۇڭ ئاندرېۋ جېكسونغا يارەملىشىپ كېرىك ئىندىيانلىرى بىلەن ئۇرۇش قىلغان، قوناق دۇملەپ يېگەن، قانۇن تۈزگەن، ئىسپانىيە پادىشاھىغا مەكتۇپ يوللىغان، دارتموس ئىنستىتۇتى تەرىپىدىن تەجرىبە قىلىنغان، پاناھگاھلارنى قۇرغان، ئۆز تىلى ئاساسىدا يېزىق ئىجاد قىلغان، مۇستەملىكىچىلەرگە قارشى تۇرغان، ئېيىق ئوۋلىغان ۋە ئىلاھىي كىتابلارنى تەرجىمە قىلغانىدى. ئەمما، قىلغان ئەجرلىرىنىڭ ھەممىسى بىكار كەتتى. ئۇلار ئۆزى يارەم بەرگەن زۇڭتۇڭنىڭ بۇيرۇقى بىلەن ئارگانزاس دەرياسىغا سۈرگۈن قىلىندى. بۇنىڭ بىلەن ئاساسلىق كۇچى تىرىپىرەن بولغان چېروكى ئىندىيانلىرىنىڭ يەنە تۆتتىن بىرى يوقىتىلدى.

ئۇلار تىركىشىشنى مۇشۇ يەردە توختىتىپ، كېلىشىمنانە ئىمزالىغان چېروكى ئىندىيانلىرىنىڭ سېپىدىن ئايرىلىپ چىقىپ، ئورمانغا بېكىنىپ، قىيامەت كۈنىنى كۈتمەكتە ئىدى. ئۇلارنىڭ ھازىرقى كېسىلىنى ئىلگىرىكىگە سېلىشتۇرغاندا پەقەتلا بىر ئاۋارىگەرچىلىك دېيىشكە بولاتتى، خالاس. بىراق، ئۇلار يەنىلا پۈتۈن كۈچى بىلەن بىر ـ بىرىنى قوغدىشاتتى. تېنى ساغلاملىرى ئۆز بازىلىرىدىن نەچچە ئىنگلىز مىل ئالدىغا ئەۋەتىلەتتى؛ كېسەل، ئاغرىقچانلىرى ئۆلگەنلەر بىلەن بىللە ئۆز جايلىرىدا قالاتتى، ئۇلار ياكى ھاياتىنى داۋاملاشتۇرالايتتى، ياكى ئۆلۈكلەر سېپىگە قېتىلىپ كېتەتتى.

گېئورگىيەنىڭ ئالفېرد رايونىدىن قېچىپ كەلگەن قاچقۇنلار چېروكى ئىندىيانلىرىنىڭ بازىسىغا يېقىن جايدا يېرىم چەمبەر بولۇپ ئولتۇرۇشتى. ئۇلار شۇ يەردە ئولتۇرۇۋەردى، لېكىن ئۇلارنىڭ يېنىغا ھېچكىم كەلمىدى. بىرنەچچە سائەتتىن كېيىن

يامغۇر سەل پەسلەشكە باشلىدى. ئاخىر بىر ئايال ئۆيدىن بېشىنى چىقاردى. كېچە باشلاندى، ھېچ ئىش يۈز بەرمىدى. تاڭ سەھەردە چىرايلىق تېرىلغۇلارنى قۇلۇلە قېپى بىلەن ئورىۋالغان ئىككى ئەر ئۇلار تەرەپكە كەلدى. بىر مەھەلگىچە ھېچكىم گەپ ـ سۆز قىلمىدى. ئاندىن «ھەي ئۇستام» قولىنى كۆتۈردى. ئىككى چېروكىلىق كىشى زەنجىرنى كۆرۈپلا كېتىپ قالدى. ئۇلار قايتىپ كەلگەن چېغىدا بىردىن پالتا كۆتۈرۈۋالغانىدى. ئىككى بالا يامغۇردا سوۋۇپ كەتكەن ۋە سۈيۇلۇپ كەتكەن بىر قازان ئۇماچنى كۆتۈرۈپ ئۇلارغا ئەگىشىپ كەلدى.

ئۇلار قاچقۇنلارنى سۇ كالىسى دەپ ئاتاشتى. ئۇلار ئۇماچ كۆتۈرگەن، زەنجىر ـ كىشەنلەرنى چېقىۋاتقان بۇ يېڭى كەلگەن كىشىلەر بىلەن تىلىنى چاينىغان ھالدا گەپلىشىشكە باشلىدى. گېئۇرگىيە ئالفېرد رايونىدىكى قەپەسلەردە ياشىغان بۇ كىشىلەر چېروكىلارنىڭ ئۆزىنىڭ كېسىلىدىن پەخەس بولۇشقا ئاگاھلاندۇرۇشىغا قىلچە پىسەنت قىلماستىن، قىرىق ئالتە كىشىنىڭ ھەممىسى بۇ يەردە قېلىپ قالدى. ئۇلارئارام ئالغاچ، ئەمدىكى قەدىمىنى قانداق بېسىشنى پىلانلاشتى. پاۋۇل . D قانداق قىلىش كېرەكلىكىنى پەقەتلا بىلمەيتتى، ئۇنىڭ ئۇستىگە بىلىدىغانلىرى سەپداشلىرىغا قارىغاندا بەكلا ئاز ئىدى. ئۇ سەپداشلىرىنىڭ دەريا، ئىشتات، شەھەر ـ بازار ۋە تېررىتورىيە توغرىسىدا پاراڭلىشىشلىرىنى، چېروكىلارنىڭ دۇنيانىڭ باشلىنىشى ۋە ئاخىرلىشىشى توغرۇلۇق ئۇجۇر ـ بۇجۇرگىچە سۆزلەشلىرىنى ئاڭلاپ ئولتۇرۇشقىلا يارايتتى، خالاس. چېروكىلار ئۇلارغا بىرنەچچە ئىنگلىز مىل يىراقلىقتىكى ساغلاملىق لاگېرىدا ئۇلارغا ئوخشاش سۇ كالىسىدىن ئۇچى بارلىقىدىن خەۋەر بەردى. «ھەي ئۇستام» ئۇلار بىلەن ئۇچرىشىش تەكلىپىنى بەردى. بەزىلەر بۇ پىكىرگە قوشۇلدى، بەزىلەر بۇ يەردىن كېتىشنى ئېيتتى، بەزىلەر مۇشۇ يەردە تۇرۇش كېرەكلىكىنى ئېيتىشتى. بىرنەچچە ھەپتە ئۆتكەندىن كېيىن،

پاۋۇل . D ئازراقمۇ كۆز قارىشى بولمىغان بىردىنبىر سۇ كالىسى سۇپىتىدە، بۇ يەردە ئۆزى يالغۇز قېلىپ قالدى. «ھەي ئۇستام» نىڭ ئىلگىرى دەپ ئۆتكىنىگە قارىماي، ئۇنىڭ پۈتۈن ئەس ـ يادى ئوۋ ئىتىنىڭ ئاياغ ئىزىغا ئەگىشىش ئىدى. ھالبۇكى «ھەي ئۇستام» يامغۇردىن كېيىن ئىز قوغلاشنىڭ نەتىجىسى ھەرگىز غەلىبىلىك بولمايدۇ، دېگەنىدى. بۇ يەردە قېلىپ قالغان بىردىنبىر سۇ كالىسى ھېسابلانغان پاۋۇل . D ئاخىر كېسەل باسقان چېروكىلىقلار ئارىسىدا ھوشىنى تېپىپ، ئۆزىنىڭ ھاماقەتلىكىنى ئېتىراپ قىلدى. شۇنىڭ بىلەن، شىمالغا قانداق بارىدىغانلىقى توغرۇلۇق باشقىلاردىن سۈرۈشتە قىلىشقا باشلىدى. ئەركىن شىمال، خاسىيەتلىك شىمال، مېھماندوست، مېھرىبان شىمال. چېروكىلار كۈلۈمسىرەپ ئەتراپقا قارىدى. بىر ئاي ئىلگىرىكى قاتتىق يامغۇر ھەممە نەرسىلەرنى ئېچىلدۇرۇۋەتكەن ۋە پارلاندۇرغانىدى.

«ئاشۇ يول بىلەن بارغىلى بولىدۇ، ـــ دېدى ئۇلار، ـــ گۈل ئېچىلغان دەرەخلەرنى بويلاپ مېڭىڭ، گۈل ئېچىلغان دەرەخلەر نەگە ماڭسا سىزمۇ شۇيەرگە مېڭىڭ. گۈل ئېچىلغان دەرەخلەر يوقالغاندا سىز بارماقچى بولغان يېرىڭىزگە يېرىپ بولغان بولىسىز.»

شۇنىڭ بىلەن، ئۇ تاغ يولىدا شاپتۇل چېچىكى تەرەپكە قاراپ يۈگۈردى. شاپتۇل چېچەكلىرى بارا ـ بارا ئازىيىپ، ئاخىرىدا يوقالغان چاغدا گىلاس چېچەكلىرىنى بويلاپ ماڭدى، ئاندىن تەرتىپ بويىچە مودەنگۈل، تاغ ياڭىقى گۈلى، ياڭاق چېچىكى ۋە تىكەنلىك نەشپۈت چېچىكىنى بويلاپ ماڭدى. ئاخىرىدا ئۇ ئەمدىلا مېۋە تۈتۈشقا باشلىغان بىر ئالمىزارغا يېتىپ كەلدى. ئەتىياز پەسلىدە ئۇ ئاستا قەدەملەر بىلەن بۇ يەرگىچە كەلدى، ئۇ بۇ ھەمراھىغا يېتىشۈپلىش ئۈچۈن ئەسلىدە پۈتۈن كۈچى بىلەن يۈگۈرگەن بولسا توغرا بولاتتى. 2 ـ ئايدىن 7 ـ ئايغىچە ئۇ ئىزچىل گۈل ـ چېچەك ئىزدەپ، شۇلارنى بويلاپ مېڭىپ يۈردى.

ئاخىرىدا گۈل - چېچەكلەرنى ئۈچرىتالمىغىنىدا، ئۆزىگە يول باشلايدىغان چېچەكلەرنى تاپالمىغىنىدا، مېڭىشنى توختىتىپ، تۆپىلىكتىكى بىر تۈپ دەرەخكە يامىشىپ چىقتى.

ئالمىزارلىق ئەسلىدە ھېلىقى توقۇمىچى قىز تۇرىدىغان تېلاۋېير ئىشتاتىغا تەۋە ئىدى. پاۋۇل . D توقۇمىچى قىز بەرگەن كولباسانى ئەمدى يەپ بولۇشىغا، توقۇمىچى قىز بىردىنلا ئۇنى قۇچاقلىۋالدى. ئاندىن پاۋۇل . D يىغلىغىنىچە ئۇنىڭ كارىۋىتىغا چىقتى. توقۇمىچى قىز ئۇنى سىيراكۇستىن كەلگەن جىيەنىم دەپ تونۇشتۇرۇپ، ئۇنى بىۋاستىلا ئاشۇ جىيەنىنىڭ ئىسمى بىلەن چاقىردى. ئون ئايدىن كېيىن پاۋۇل . D يەنە گۈل ئىزدەشكە چىقتى، بىراق بۇ قېتىم ئۇ ھارۋىغا ئولتۇرۇپ چىققانىدى.

خېلى بىر مەزگىلدىن كېيىنلا ئۇ جورجىيەنىڭ ئالفېرد رايوننى، سېكسونى، «مۇئەللىم»نى، خاللىنى، ئاكىلىرىنى، سېسنى، خوراز «ئەپەندى» نى، ئېغىزدۇرۇقنىڭ تەمىنى، قايماق سۇركىگەن مەنزىرىنى، ياڭاقنىڭ پۇرىقىنى، خاتىرە دەپتەرنىڭ ۋاراقلىرىنى بىر - بىرلەپ مەيدە يانچۇقىدىكى تاماكا قۇتىسىنىڭ ئىچىگە سولىۋەتتى. ئۇ 124 - نومۇرلۇق ئۆيگە كەلگىنىدە، دۇنيادىكى ھېچقانداق نەرسە تاماكا قۇتىسىنى ئاچالمايتتى.

ئۇ ئايال پاۋۇل . D نى قوغلاپ چىقىرىۋەتتى.

ئۇنىڭ پاۋۇل . D نى قوغلاپ چىقىرىشى ھەرگىزمۇ پاۋۇل . D نىڭ ۋارقىراپ دېرىزىنى چېقىپ، مۇرابباالارنى قالايمىقان ئۆرۈپ، 124 ـ نومۇرلۇق ئۆيدىكى ئەرۋاھنى قوغلاپ چىقارغىنىغا ئوخشىمايدۇ. بىراق، ئۇ ئايال يەنىلا پاۋۇل . D نى قوغلاپ چىقاردى. پاۋۇل . D ئۇنى قانداق توسۇشنى بىلمىدى، چۈنكى قارىماققا ئۇ ئۆزى كۆچۈپ چىقىۋالغاندەك تۇراتتى. ئۇ 124 ـ نومۇرلۇق ئۆيدىن ئۆزىمۇ سەزمىگەن ھالدا، ناھايىتى چىرايلىق كۆچۈپ چىقىۋالدى.

ئىشىنىڭ باشلىنىشى بەكلا ئاددىي ئىدى. بىر كۈنى كەچلىك تاماقتىن كېيىن پاۋۇل . D مەش يېنىدىكى تەۋرەنمە ئورۇندۇقتا ئولتۇرۇپ، بەل ۋە پۇتلىرى ئۇيۇشقان، چىلىق ـ چىلىق تەرلىگەن ھالەتتە ئۇيقۇغا كەتتى. سېسىنىڭ ناشتىلىق تەييارلاش ئۈچۈن ئۈستۈنكى قەۋەتتىن چۈشۈۋاتقاندىكى تىۋىشى ئۇنى ئويغىتىۋەتتى.

ـــ مەن تېخى سىزنى بىرەر يەرگە كەتكەن ئوخشايدۇ دەپتىمەن، ـــ دېدى سېس.

پاۋۇل . D غودۇڭشىپ قويدى، ئۆزىنىڭ ئاخشام ئولتۇرغان يېرىدىن تۇرغانلىقىنى بايقاپ چۆچۈپ كەتتى.

ـــ ئېيتىپ بېقىڭا، مەن پۈتۈن بىر كېچە مۇشۇ يەردە ئۇخلىمىغاندىمەن ـ ھە؟

سېس كۈلۈپ كەتتى:
ـــ مەندىن سوراۋاتامسىز؟ سىزگە ھېچنېمە دەپ بەرمەيمەن.
ـــ نېمىشقا مېنى ئويغىتىپ قويمىدىڭىز؟
ـــ ئويغاتتىم. ئۇچ ـ تۆت قېتىم چاقىردىم. يېرىم كېچە بولغاندىلا بولدى قىلدىم. سىزنى بىرەر ياققا كەتكەن چېغى دەپتىمەن.
پاۋۇل . D ئورنىدىن تۇردى. غوللىرىم ئۇيۇشۇپ كەتكەندۇ، دەپ ئويلىغان، لېكىن ئۇنداق بولماپتۇ، ھېچ يېرىدىن غىرىسلاپ ئاۋاز چىقمىدى. ئەمەلىيەتتە، ئۇ روھلىنىپ قالغانىدى. بەزى ئىشلار ئاشۇنداق، بۇ ئۇخلاشقا بەك ماس كېلىدىغان جاي ئىكەن، دەپ ئويلىدى ئۇ.
ئەتىسى ئاخشىمى پاۋۇل . D يەنە مۇشۇ يەردە ئۇخلىدى، ئۆگۈدىمۇ شۇنداق قىلدى. جان قوزامغا مەپتۇن بولۇپ قېلىشتىن ساقلىنىش ئۈچۈن، ئۇ كېچىسى سېس بىلەن يېقىنچىلىق قىلىپ كۆنۈپ قالغانىدى. بۇ كۈنلەردە ئۇ ئۇستىگە چىقىپ سېس بىلەن بىرگە بولۇشى ياكى كەچلىك تاماقتىن كېيىن ئۇنىڭ بىلەن بىللە يېتىشى كېرەكلىكىنى ھېس قىلاتتى. پاۋۇل D تەۋرەنمە ئورۇندۇقتا ئۇخلاش ئۈچۈن بىر باھانە تاپتى. ئۇ دۇمبىسىنى ئوتتۇرىغا چىقىرىشنى ـــ جورجىيەدە قەپەسكە سولانغان كۈنلەردە تېپىۋالغان كېسىلىنىڭ ئەۋج ئېلىۋاتقانلىقىنى، بۇنىڭغا تاقابىل تۇرۇش ئۈچۈن دۇمبىسىنى بىر نەرسىنىڭ تىرەپ تۇرۇشى كېرەكلىكىنى باھانە قىلىشنى لايىق تاپتى.
سېس بىلەن ئىككىسىنىڭ ئايرىلىپ يېتىشى داۋاملاشماقتا ئىدى. بىر كۈنى كەچلىك تاماقتىن كېيىن ئۇ سېسقا يېقىنچىلىق قىلىپ بولۇپ، ئۇستۈنكى قەۋەتتىن چۈشۈپ تەۋرەنمە ئورۇندۇقتا ئولتۇردى. قانداق بولدى، تۇرۇپلا ئۇنىڭ بۇ ئورۇندۇقتا ئولتۇرغۇسى كەلمىدى. ئۇ ئورنىدىن تۇردى، لېكىن ئۇستۈنكى قەۋەتكە چىققۇسى يوق ئىدى. ئۇنىڭ كۆڭلى پاراكەندە، يەنە ئارام ئېلىشقا موھتاج ئىدى. ئۇ بېيبىي

ساگسىنىڭ ھۇجرىسىغا كىردى. موماي جان ئۇزگەن كارىۋاتنىڭ ئۈستىدە يېتىپلا ئۇيقۇغا كەتتى. قارىغاندا، ئىش مۇشۇنداق داۋاملىشىدىغاندەك قىلاتتى. بېيىبي ساگسىنىڭ ھۇجرىسى پاۋۇل D نىڭ ھۇجرىسى بولۇپ قالدى. سېس بۇنى ئېغىر ئالمىدى. پاۋۇل D كېلىشتىن ئىلگىرى سېس ئۆزىنىڭ قوش كىشىلىك كارىۋىتىدا ئون سەككىز يىل ئۆزى يالغۇز ياتقانىدى. بەلكىم مۇشۇنداق بولغىنى ياخشىدۇ. ئۆيدە ياش قىزلار بار، ئۇنىڭ ئۈستىگە پاۋۇل . D سېسىنىڭ ئېرى ئەمەس. قانداقلا بولسۇن، پاۋۇل . D نىڭ سېس بىلەن بولغان مۇناسىۋىتى ئۇزۇلۈپ قالمىغانلىقتىن، ئۇ سېسىنىڭ ئۆزى ئۈستىدىن بىرەر ئېغىزمۇ شىكايەت قىلغىنىنى ئاڭلىمىدى.

بۇ خىل ھالەت داۋاملىشىۋەردى. بىر كۈنى پاۋۇل . D سېسىنىڭ يېنىدىن قايتىپ چۈشۈپ يەنە بېيىبي ساگسىنىڭ ھۇجرىسىغا كىردى، لېكىن ئەدىلىكتە ئۇنىڭ بۇ يەردە ئۇخلىغۇسى كەلمىدى. ئۇ ئۆيدىن ۋەھىمگە چۈشۈش كېسىلىگە گىرىپتار بولغان ئوخشايمەن، دەپ ئويلىدى. ئاسان ئاچچىقلانمايدىغان ئەرلەر بەزىدە ۋارقىراپ ـ جارقىرىغۇسى كەلگەندە ياكى بىرەر نەرسىلەرنى ئۇرۇپ ـ چاقىۋسى كەلگەندە، ھېچبولمىغاندىمۇ قېچىپ كەتكۈسى كەلگەن چاغلاردا ئاياللارنىڭ ئۆيىدە ئۆزىنى سىقىلىۋاتقاندەك ھېس قىلىدۇ. بۇ ھال ئۇنىڭغا بەكمۇ چۈشىنىشلىك. پاۋۇل . D بۇنداق ھېسسىياتنى ئۆز بېشىدىن نۇرغۇن قېتىم ئۆتكۈزۈپ باققان. مەسىلەن، دېلاۋېردىكى توقۇمچى قىزنىڭ ئۆيىدە. بىراق، ئۇ دائىملا ئۆيدىن ۋەھىمگە چۈشۈش كېسىلىنى شۇ ئۆيدىكى قىز بىلەن مۇناسىۋەتلەشتۈرۈۋالاتتى. ئەمما، بۇ قېتىملىق جىددىيلىشىشنىڭ بۇ ئۆيدىكى ئايال بىلەن قىلچە مۇناسىۋىتى يوق. پاۋۇل . D نىڭ ئۇنىڭغا بولغان مۇھەببىتى كۈندىن ـ كۈنگە ئاشماقتا. ئۇنىڭ كۆكتات تېرىدىغان قوللىرىنى، يىڭنىگە يىپ ئۆتكۈزگەندە يىپنىڭ ئۇچىنى نەمدەپ قويىدىغان ياكى يىڭنە

ئىشى تۇگىگەندە يېپىنى چىشلەپ ئۇزىدىغان ئېغىزلىرىنى بارغانچە ياخشى كۆرۈپ كېتىۋاتماقتا؛ قىزلىرىنى (ھازىر جان قوزاممۇ ئۇنىڭ قىزى بولۇپ كەتتى) قوغدىغاندا ياكى بىرەر قارا تەنلىك ئايال ھاقارەتكە ئۇچرىغاندا قىزىرىپ قانغا تولۇپ كېتىدىغان كۆزلىرىنى ياخشى كۆرۈشكە باشلىماقتا. ئۇنىڭ بۇ قېتىملىق ئۆيدىن ۋەھىمگە چۈشۈش كېسىلىدە غەزەپ - نەپرەت، بوغۇلۇش ۋە باشقا جايغا تەلپۈنۈش ھېسسىياتى يوق. ئۇ پەقەتلا ئۇستۇنكى قەۋەتتە، يۆلەنچۈكلۈك ئورۇندۇقتا، بېيىبىي ساگىسىنىڭ كارىۋىتىدا ئۇخلىيالمايۋاتىدۇ، شۇ يەرلەردە ئۇخلىغۇسى كەلمەيۋاتىدۇ. ئاخىرى ئۇ قازناقتا كىردى.

بۇ خىل ھالەت داۋاملىشىۋەردى. بىر كۈنى پاۋۇل . D سېسىنىڭ يېنىدىن قايتىپ چۈشۈپ، قازناقتىكى تۆشۈكىگە كىرىپ ياتتى، بۇ قېتىم ئۇنىڭ بۇ يەردىمۇ تۇرغۇسى كەلمىدى، شۇنىڭ بىلەن 124 - نومۇرلۇق ئۆينىڭ ئاساسىي گەۋدىسىدىن ئايرىلىپ تۇرغان سوغۇق ساقلاش ئۆيىنى نىشانلىدى. سوغۇق ساقلاش ئۆيىدىكى لىق تاتلىقياقنىڭ قاچىلانغان ئىككى خالتىنىڭ ئۈستىدە تۇگۇلۇپ ياتقىنىچە، چوشقا مېيى قېيىمىغا تىكىلدى، ئۇزىدە تەۋرىنىش ھېس قىلدى. بۇ ھەرگىزمۇ ئۇنىڭ زىيادە سەزگۈرلىشىپ كەتكىنىدىن ئەمەس ئىدى، بىرسى ئۇنى بۇ يەردىن قوغلاۋاتقاندەك قىلاتتى.

ئۇ شۇ ھالەتتە تاڭ يورۇشنى كۈتۈپ بىر كېچىنى ئۆتكۈزدى. سەھەردە سېسىنى ئىزدىدى. كەچ كىرگەندە سوغۇق ساقلاش ئۆيىدە ئۇنى كۈتتى.

ئۇ كەلدى. پاۋۇل . D ئۇنى يەرگە بېسىشنى ئويلىدى.

ئوخىئو ئىشتاتىدا پەسىللەر كومېدىيەلىك ھالدا نۆۋەتلىشىدۇ. پاۋۇل . D 124 - نومۇرلۇق ئۆينىڭ كەينىدىكى كەپىگە چىقىپ كېتىشكە مەجبۇر بولغاندا، ياز پەسلى كۈزگە ئورۇن بوشاتتى. كېچىلىرى بەھۇزۇر ئۇخلىۋېلىشى كېرەك

ئىدى، لېكىن ئۇنداق بولمىدى. يىراقتىن كېلىۋاتقان ئاۋازلار ئۇنىڭ ئارامىنى بۇزاتتى. پاۋۇل . D ئەدىيالىنىڭ بىر ئۇچىنىڭ ئۇستىگە گېزىتلەرنى يېيىپ ئاستىغا سالدى، بىر ئۇچىنى ئۇستىگە يېپىندى. ئۇنىڭ بۇنداق قىلىشى ھەرگىزمۇ توغلاپ كەتكەنلىكىدىن ئەمەس ئىدى. كەينىدىن ئىشىكنىڭ ئېچىلغان ئاۋازى ئاڭلاندى. لېكىن ئۇ كەينىگە ئۆرۈلمىدى.

— سىز بۇ يەرگە كېلىپ نېمە قىلماقچى؟ زادى نېمە قىلماقچى؟ — پاۋۇل . D ئەسلىدە ئۇنىڭ ھاسىراشلىرىنى ئاڭلىيالمىسا توغرا بولاتتى.

— سىز بەدىنىمگە كىرىپ سىلاپ قويۇڭ، يەنە مېنىڭ ئىسمىمنى چاقىرىڭ.

پاۋۇل . D ئەمدىلىكتە تاماكا قۇتىسىدىن ئەنسىرەپ يۇرمىدى. تاماكا قۇتىسى داتلىشىپ كەتكەنىدى. شۇنىڭ ئۈچۈن، ئۇ كۆڭلىكىنى كۆتۈرۈپ، تاشپاقىدەك بېشىنى بۇرىغاندا، پاۋۇل . D نىڭ كۆزلىرى ئاي نۇرى ئاستىدا پارقىراپ تۇرغان چوشقا مېيىغا تىكىلگەن، بىر خىلدا گەپ قىلىۋاتاتتى:

— ئۇ ياخشى كۆڭلى بىلەن سىزنى ئېلىپ قالدى، سىزگە ياخشى مۇئامىلە قىلدى. ياخشىلىقنى قايتۇرۇش نىيىتىدە بولۇشىڭىز كېرەك ئىدى. سىز ھەرگىز.... سېپس سىزنى ياخشى كۆرىدۇ، ئۆزىنىڭ قىزىنى ياخشى كۆرگەندەك ياخشى كۆرىدۇ. بۇنى سىز بىلىسىز.

پاۋۇل D گەپ قىلىۋاتقاندا جان قوزام كۆڭلىكىنى تۇرۇپ، خىيالغا پاتقانچە ئۇنىڭغا قاراپ تۇراتتى. جان قوزام شەپە چىقارماستىن ئالدىغا بىر قەدەم ئېلىپ، پاۋۇل . D نىڭ كەينىگە يېقىن كېلىپ توختىدى.

— ئۇ مېنى مەن ياخشى كۆرگەندەك ياخشى كۆرمەيدۇ. مەن ئۇنىڭدىن بۆلەك ھېچكىمنى ياخشى كۆرمەيمەن.

— ئۇنداقتا بۇ يەرگە نېمىشقا كەلدىڭىز؟

— بەدىنىمگە كىرىپ سىلاپ قويۇشىڭىز ئۈچۈن.

— قايتىپ كېتىپ ئۇخلاڭ.

— مېنى سىلاپ قويۇشىڭىز، بەدىنىمگە كىرىپ سىلاپ قويۇشىڭىز كېرەك، ئىسمىمنى چاقىرىشىڭىز كېرەك.

پاۋۇل . D كۆزىنى چوشقا مېيىغا چۈشكەن ئاي نۇرىدىن ئالمىسىلا، ئۇنىڭغا ھېچ ئىش بولمايدۇ. بىراق ئۇ تىتىرەپ، ئاياللارچە ئىستېكى بىلەن كەينىدىكى بۇ گۇناھكار يارالمىشقا قارىسىلا، بۇ لەنەتگەردى كەلگۈندىگە ئىچ ئاغرىتسىلا، ئارىسىدىكى يېقىنلىقنى نەزەردە تۇتۇپ بۇ ئەرۋاھنى باغرىغا باسماقچى بولسىلا، ئېنىقكى، ئۇ ئاداشقان بولىدۇ.

— ئىسمىمنى چاقىرىڭ.

— ياق.

— ئۆتۈنۈپ قالاي. ئىسمىمنى چاقىرسىڭىزلا مەن كېتىپ قالاتتىم.

— جان قوزام، — پاۋۇل. D ئۇنىڭ ئىسمىنى چاقىردى، ئۇ يەنىلا كەتمىدى. پاۋۇل . D ئۇنىڭ يەنە بىر قەدەم يېقىنلاشقانلىقىنى سەزمىدى، تاماكا قۇتىسىدىكى تۇتاشقان جايدىن ئۇۋاق داتلارنىڭ چۈشۈۋاتقاندىكى ئاۋازىنىمۇ ئاڭلىمىدى، تاماكا قۇتىسىنىڭ ئېغىزى بوشاۋاتقانلىقىنىمۇ تۇيمىدى. پاۋۇل. D ئۆزىنىڭ ئۇنىڭ بەدىنىگە كىرىپ بولغىنىنى بىلگەندە توختىماستىن «ئاتەش يۈرەك، ئاتەش يۈرەك» دېيىشكە باشلىدى. بۇنى ئاۋۋال بوش ئاۋازدا دېدى. بارا — بارا ئاۋازى كۆتۈرۈلۈپ دەنۋېرنى، شۇنداقلا ئۆزىنىمۇ ئويغىتىۋەتتى. «ئاتەش يۈرەك. ئاتەش يۈرەك. ئاتەش يۈرەك.»

ئەڭ دەسلەپكى ئېچىرقاش ھالىتىگە قايتىش مۇمكىن ئەمەس. دەنۇپۇر ناھايىتى تەلەيلىك، باشقىلارغا قاراش بىلەنلا قانائەتلىنىدۇ. بىراق، باشقىلار ئۇنىڭغا قارىسا، ئۇ بەرداشلىق بېرەلمەيدۇ، ئاشۇ قاراش تېرىلغۇدىن بۆسۈپ ئۆتۈپ، ئىچ باغرىدىكى ئېچىرقاش بېرىشقا ئۇلگۈرمىگەن مەلۇم جايغا بېرىپ توختايدۇ. بۇنداق ئەھۋال ھەمىشە روي بەرمەيدۇ. چۈنكى، جان قوزام ئۇنىڭغا كۆپىنچە ھاللاردا ئۇدۇلدىن قارىمايدۇ، قارىغاندىمۇ نەزەرىنى دەنۇپرىنىڭ چىرايىدىن تېزلا ئېلىپ قاچىدۇ. دەنۇپۇر بۇنى ھېس قىلالايدۇ. بەزىدە دەنۇپۇر تەييارلىقسىز تۇرغان چاغلاردا جان قوزام ئېڭىكىنى تېرىگەن ھالدا دەنۇپرگە سىنچىلاپ قاراشقا باشلايدۇ.

نېمىدېگەن ئوماق بېقىشلار. ئۇ قاراش تىكىلىپ قاراشقىمۇ، مۇنداقلا قاراپ قويۇشقىمۇ ئوخشىمايدۇ. شۇ خىل تەرزدە قارىغان چېغىدا جان قوزامنىڭ بىر نەرسىگە ئېھتىياجى بارلىقىنى سېزىۋالغىلى بولىدۇ. دەنۇپر جان قوزامنى تولۇق چۈشەنگەن بولسا، ئەلۋەتتە خۇشاللىق بىلەن يارەم قىلغان بولاتتى... ئەنە، جان قوزام يۈزىنى قولىنىڭ كەينى بىلەن تۇسۇپ تۇرۇپ، بىر ئازالنى ھازىرمۇ ئەسلىيەلەيدىغانلىقىنى، ئۆزىنىڭ ئۇنىڭ يېنىدىن بۇلاپ كېتىلگەنلىكىنى ئەسلىيەلەيدىغانلىقىنى ئېيتتى. ئۇنىڭدىن باشقا، جان قوزامنىڭ ئەسلىمىسىدە ئېنىق قالغىنى ئاشۇ كۆۋرۈك ۋە كۆۋرۈكنىڭ ئۈستىدە تۇرۇپ پەسكە قارىغانلىقى

ئىدى. ئۇ بۇنى كۆپ قېتىم تىلغا ئالغان. ئۇ يەنە بىر ئاق تەنلىك كىشىنىڭ گېپىنى قىلغان.

سېس مۇشۇ دېتاللاردىن تېخىمۇ مۇھىم يېپ ئۇچىغا ئېرىشكىلى بولىدىغانلىقىنى، بۇ بايانلارغا دىققەت قىلىش كېرەكلىكىنى تونۇپ يەتتى. ئۇ دەئۆبرغا بۇ ئىش توغرۇلۇق سۆزلەپ بەرگەن چاغدا چىقارغان ھۆكۈمىدىن گۇمانلانمايتتى.

ـــ سىز كۆڭلىكىڭىز بىلەن بۇ بىر جۈپ ئايىغىڭىزنى نەدىن تاپقان؟ ـــ دەپ سورىدى سېس.

ـــ جان قوزام بۇ كىيىملەرنى ئۆزۈم تاپتىم دېگەنىدى.

ـــ كىمدىن ئالغان بولغىيدى؟

سۈكۈت. تىرىنقىنى تاتىلاش. دەئۆبر بىلمەيتتى.

ـــ ئۇف، ـــ دېدى سېس دەئۆبرغا پەرىزىنى ئېيتىپ، ـــ ئىلگىرى بىر ئاق تەنلىك ئادەم ھاۋايى ـ ھەۋىسىنى قاندۇرۇش ئۈچۈن جان قوزامنى سولاپ قويغان. كېيىن جان قوزام كۆۋرۈكتەك بىر جايغا قېچىپ كەلگەن، ئەمما ئارىدا نېمە ئىش بولغانلىقىنى ئەسلىيەلمىگەن. جان قوزامنىڭ بۇ كەچۈرمىشى ئىللانىڭكىگە ئوخشايدۇ. بىراق، ئىللا دادا ـ بالا ئىككىسىنىڭ قىلغان ـ ئەتكەنلىرىنى ئوچۇق بايان قىلىپ بېرەلەيدۇ. دادا ـ بالا ئىككىسى ئۆزىنىڭ ھاۋايى ـ ھەۋىسىنى قاندۇرۇش ئۈچۈن ئىللانى بىر يىلدىن كۆپرەك ۋاقىت بىر ئۆيگە سولاپ قويغان. ئىللا ھەمىشە ئۇ ئىككىسىنىڭ ماڭا نېمىلەرنى قىلغانلىقىنى تەسەۋۋۇر قىلالمايسىز، دەيتتى.

سېس جان قوزامنىڭ پاۋۇل . D غا تۇتقان مۇئامىلىسىدىن ئۇنىڭ بۇ ئەردىن بىزار ئىكەنلىكىنى ھېس قىلالايتتى ھەم ئۆزىنىڭ يەكۈنىگە تېخىمۇ بەكرەك ئىشىنەتتى.

ئەمما، دەئۆبر سېسىنىڭ يەكۈنلىرىگە ئىشەنمەيتتى، ئۇنىڭ يەكۈنىگە ھېچقانداق ئىسپاده بىلدۇرمەيتتى. بېشىنى ساڭگىلىتىپ، سوغۇق ساقلاش ئۆيىدىكى ئىشلارنى ئېغىزىدىن چىقارمايتتى. دەئۆبر ئاپىسى بىلەن ياتاق ئۆيده تىزلىنىپ

ئولتۇرۇپ بىللە ئىبادەت قىلغان ئاشۇ ئاق كۆڭلەكنىڭ جان قوزام ئىكەنلىكىنى جەزملەشتۇرەتتى، يېرىم ئۆمرىنى ئۆزىگە ھەمراھ بولۇپ ئۆتكۈزگەن ئاشۇ بوۋاقنىڭ ھەقىقىي قىياپەتتە نامايان بولۇشى، دەپ بىلەتتى. جان قوزام ياتقاندا ياكى كىيىملىرىنى سېلىپ ئۇخلىغاندا دەئۇبۇر ئۇنىڭ بوينىدىكى ئاشۇ تارتۇقنى كۆرەلەيتتى. دەئۇبۇر ناھايىتى زەن سېلىپ قارايتتى. سېس ئاشخانىغا كىرىپ كەتكەندە، ئۇ جان قوزامغا ھېكايە سۆزلەپ بېرىپ ۋاقىت ئۆتكۈزەتتى.

ئۇ كۈنى ئۇلار تېشىدا ئىدى. ھاۋا سوغۇق، قارلار مۈزغا ئايلانغانىدى. دەئۇبۇر جونېس خانىم ئۆزلىرىگە ئۆگىتىپ قويغان ساناق سان ناخشىسىنى ئېيتىپ بولدى. ئۇ ئارغامچىدىكى قېتىم كەتكەن ئىچ كىيىملەرنى يىغدى، جان قوزام كىيىملەرنى ئۇنىڭ قولىدىن ئالاتتى. دەئۇبۇر قېتىم كەتكەن كىيىملەرنى جان قوزامنىڭ قۇچىقىغا ئېڭىكىگە تاقاشقۇچە دەستىلىدى. قېتىم كەتكەن كىيىملەر جان قوزامنىڭ قۇچىقىدا غايەت زور قارتىلاردەك تۇراتتى. ئېشىپ قالغان كۆڭلەك ۋە قوڭۇر رەڭ پايپاقنى دەئۇبۇر ئۆزى ئېلىۋالدى. توڭلىغىنىدىن ئۇلارنىڭ قۇلاقلىرى غوڭۇلداپ كەتتى. ئاندىن ئۆيگە قايتىپ كىردى. كىيىملەر ئاستا ـ ئاستا ئېرىپ نەملەشتى. كىيىملەرگە دەزمال سېلىشقا باشلىغاندا، دەزماللىنىۋاتقان كىيىمدىن ئىسسىق يامغۇرنىڭ پۇرىقىدەك پۇراق چىقاتتى. جان قوزام سېسىنىڭ كۆڭلىكىنى كىيىپ قاراڭغۇلۇقتا گۈل بار ـ يوقلۇقىنى بىلىش ئۈچۈن ئۆي ئىچىدە ئۇسسۇل ئويناندى. دەئۇبۇر مەشكە ئوتۇن سالغاچ، ئۇنىڭغا قاراپ جەزملەشتۇرگەن تەلەپپۇزدا «بار» دېدى. جان قوزام يۈزلىرىنى ياغلىق بىلەن ئورىۋالغان، كۆڭلەكنىڭ بەل تاسمىسىنى بېلىگە چىڭ باغلىغانىدى، ئۇ پىرقىرىغاچ «ئۇسساپ كەتتىم» دېدى.

دەئۇبۇر ئالما شەربىتىنى قىزىتىش تەكلىپىنى بەردى. شۇنداقلا بۇ ئۇسسۇل چولپىنىغا ھەۋەس قىلغان ۋە ئۇنىڭدىن

خۇشال بولغان هالدا، نېمىلەرنى قىلىش ۋە نېمىلەرنى دېيىش توغرىسىدا ئويلاندى. دەنۇبر ئەمدىلىكتە بارچە ۋاستىلەرنى قوللىنىپ بولسىمۇ سېس ئىشتىن قايتىپ كەلگۈچە بولغان ئارىلىقتا جان قوزامنى يېنىدا ئېلىپ قېلىش كويىدا بىر چوڭ ھىيلە ـ مىكىرچىگە ئايلانغاندى. سېس قايتىپ كەلگەندە جان قوزام دېرىزە ئالدىدا ئۇياقتىن ـ بۇياقتا ماڭاتتى، ئاندىن ئىشىكتىن چىقىپ، پەشتاقتىن چۇشۇپ، چوڭ يول ياقىسىغا قاراپ يول ئالاتتى. ھىيلە ـ مىكىر دەنۇبرنى ئۆزگەرتىۋەتكەنىدى. ئىلگىرى ئۇ بىر ئىش خۇشياقماس ھۇرۇن ئىدى، ئىش قىلىشتىن بەكلا بىزار ئىدى. ئەمدىلىكتە بولسا چەبدەس ۋە چېۋەرلىشىپ، ھەتتا سېس ئۇنىڭغا بۆلۈپ بەرگەن ۋەزىپىلەردىنمۇ ئاشۇرۇپ ئىش قىلىدىغان بولدى. نېمە ئىشلا قىلسا «قىلىپ تۇگەتمىگۈچە بولدى قىلمايمىز»، «ئانام شۇنداق قىلىشىمىزنى بۇيرۇدى» دەيدىغان بولۇپ كەتتى. دەنۇبر بۇنداق قىلمىسا جان قوزام يېتىمسىراپ، بوينى قىسىلىپ قالاتتى ياكى جىمىقىپ كېتىپ بىئارام ھالدا يۇرەتتى. بۇنداق بولغاندا، ئۇنىڭ دەنۇبرغا زەن سېلىپ قارايدىغان پۇرسىتى ئازىيىپ كېتەتتى، ھەتتا يوق بولاتتى. دەنۇبر كەچلىك ۋەزىيەتنى كونترول قىلالمايتتى. سېس بىر ئىش قىلىۋاتقانلا بولسا، جان قوزامنىڭ كۆزى ھامان ئۇنىڭدىلا بولاتتى. كېچىدە، كارىۋات ئۇستىدە ھەرقانداق ئىشنىڭ يۈز بېرىش مۇمكىنچىلىكى بار. قاراڭغۇدا، دەنۇبر ئۇنى كۆرەلمىگەندە ئۇنىڭ ھېكايە ئاڭلىغۇسى كېلىپ قېلىشى مۇمكىن، ياكى ئورنىدىن تۇرۇپ پاۋۇل . D ئالىلىقاچان ئۇيقۇغا كەتكەن سوغۇق ساقلاش ئۆيىگە كىرىشى مۇمكىن، ياكى يوشۇرۇن ھالدا يىغلىشىمۇ مۇمكىن. ھەتتا تاشتەك قېتىپ ئۇخلاپ كەتكەن، شېكەر شىرنىسى ياكى شىرنىلىك پىرەنىك كۇملىچى يېگەنلىكتىن نەپەسلىرىمۇ تاتلىقلىشىپ كېتىشى مۇمكىن. دەنۇبر جان قوزامغا ئالدىنى قىلىپ يېتىشقا ئامراق ئىدى. بۇنداق بولغاندا، جان قوزام ئۇنىڭغا قاراپ ئۇخلاۋاتقان

بولسىلا، ئۇ جان قوزامنىڭ تاتلىق نەپسىنى قېنىپ - قېنىپ سۈمۈرۈۋالالايتتى. ئەگەر جان قوزام دەنۋېرگە دۈمبىسىنى قىلىپ ياتقان بولسا، دەنۋېر بىردەم - بىردەم ئورنىدىن تۇرۇپ، جان قوزامنىڭ ئالدى تەرىپىگە ئۆتۈپ، ئۇنىڭ نەپسىنى پۇرايتتى.

شۇ چاغلاردا دەنۋېر پەقەتلا باشقىلارنىڭ قول ئىشارىتىگە جاۋاب قايتۇرالايتتى. خەقلەر ئۇنىڭغا گەپ قىلسا ھېچنېمىنى ئاڭلىيالمايتتى. ئۇ چاغدا ھەربىر كىچىك نەرسە ۋە ھەرقانداق رەڭ ئۇنىڭ كۆزىدىن قېچىپ قۇتۇلالمايتتى، ئەمدىلىكتە بولسا ئۇنىڭ ھەرقانداق نەرسىنى كۆرۈشكە رەغبىتى يوق، قۇياشنىڭ پېتىشىنى، تەخسىدەك چوڭلۇقتىكى يۇلتۇزلارنى ۋە كۈن چىققاندىن كېيىنكى تەبىئەت مەنزىرىسىنى تاماشا قىلىشقا تاۋى يوق. پەقەتلا ئەڭ سۈس سېرىق رەڭدىن كۆڭلى خاتىرجەم بولىدۇ، چۈنكى بۇ سېرىق رەڭ جان قوزامنى ئەسلىتىدۇ.

ئالما مۇرابباسىنىڭ بوتۇلكىسى بەك ئېغىر، ئۇ ئەزەلدىنلا شۇنداق، ئىچىدە ھېچنېمە يوق چاغدىمۇ شۇنداق ئېغىر. دەنۋېر ئۇنى كۈچىمەستىنلا كۆتۈرەلەيدىغان بولسىمۇ، جان قوزامنى كۆتۈرۈشۈپ بېرىشكە چاقىردى. بوتۇلكا سوغۇق ساقلاش ئۆيىدىكى شېكەر شىرنىسى ۋە ئالتە قاداق ئېغىرلىقتىكى تاشتەك قېتىپ كەتكەن ئىرىمچىكىنىڭ يېنىدا. ئۆينىڭ ئوتتۇرىسىدا پاخال كۆرپىدىن ياسالغان كارىۋات بار، ئۇنىڭ ئۈستىگە گېزىت ۋە ئەدىيال سېلىنغان. قىشنىڭ سوغۇقى قار - مۇزلارغا ئەگىشىپ كىرىپ بولغىلى خېلى بولغان بولسىمۇ، بۇ كارىۋاتنىڭ ئۇخلاۋاتقىنىغا بىر ئايچە ۋاقىت بولدى.

چىكقىچۇش مەزگىلى. سىرت يوپيورۇق بولسىمۇ، ئۆي ئىچى ئۇنداق ئەمەس. قۇياش نۇرى تۆكۈلۈك ۋە تاملارنىڭ ئاراچلىرىدىن چۈشۈپ تۇرسىمۇ، تەپتى بەكلا ئاجىز بولغانلىقتىن، ھەربىر دەستە نۇر ئۆي ئىچىنى يورۇتالمايدۇ. گۆر قاراڭغۇلۇقى ئاجىز نۇرلارنى بېلىجانلاردەك يۇتۇۋېتىدۇ.

ئىشىك جاڭ قىلىپ يېپىلدى. دەنۋېر جان قوزامنىڭ نەدە

تۇرغانلىقىنى جەزم قىلالمىدى.

— سىز نەدە؟ — سورىدى دەنۇبر ناھايىتى بوش ئاۋازدا.

— بۇ يەردە، — دېدى جان قوزام.

— نەدە؟

— كېلىپ مېنى تېپىڭ.

دەنۇبر ئوڭ قولىنى سوزۇپ ئالدىغا ئىككىي قەدەم چامدىدى. ئۇ پۇتى تېيىلىپ كېتىپ پاخال كارىۋاتقا يىقىلدى. گېزىتلەر ئۇنىڭ ئاستىدا شالدۇر ـ شۇلدۇر ئاۋاز چىقىرىپ كەتتى. دەنۇبر قاقاھلاپ كۈلۈپ كەتتى.

— ۋاي، ۋاي ! قېنى سىز، جان قوزام؟

جاۋاب كەلمىدى. دەنۇبر قوللىرىنى پۇلاڭلىتىپ، كۆزلىرىنى يوغان ئاچتى. بەرەڭگى خالتىسى ۋە بىر پارچە سۇر گۆشىنىڭ شولىسى ئىچىدىن ئادەمنىڭ شولىسىنى ئىلغا قىلالىدى.

— ئويناشماڭ ئەمدى، — ئۇ بۇ يەرنىڭ سوغۇق ساقلاش ئۆيى ئىكەنلىكىنى، كۆز ئالدىدىكى ئىشلارنىڭ چۈشىدە ئەمەس، ئوڭدا يۈز بېرىۋاتقانلىقىنى تېخىمۇ ياخشى بىلىۋېلىش ئۈچۈن بېشىنى كۆتۈرۈپ قۇياشقا قارىدى. غۇۋا نۇرلار ئۆينىڭ ئۇ يەر ـ بۇ يەرلىرىدە غىل ـ پال كۆزگە چېلىقىپ تۇرغان بولسىمۇ، دەنۇبر تۇرغان يەرنى يورۇتالمىغانىدى.

— ئۇسساپ كەتكەنىدىڭىزغۇ. ئالما شەربىتى ئىچەمسىز؟ — دەنۇبر قوپاللىق بىلەن ئەمەس، سىلىقلىق بىلەن شۇنداق سورىدى. ئۇ ئاچچىقلانماقچى ئەمەس، پۈتۈن ئەزايىنى ئۆزىنىڭ چېچىدەكلا ئورۇۋالغان قورقۇنچىنى چاندۇرۇپ قويۇشنىمۇ خالىمايدۇ. جان قوزامنىڭ شولىسىمۇ كۆرۈنمەيدۇ، ئاۋازىمۇ يوق. دەنۇبر شالدىراپ كەتكەن گېزىتلەرنىڭ ئۈستىدىن قوپتى، قوللىرىنى سوزۇپ ئاستاغىنا ئىشىك تەرەپنى نىشانلاپ ماڭدى. ئىشىكنىڭ يا چۈلۈكى، يا تۈتقۇچى يوق، پەقەت مىخقا باغلاپ قويۇلغان يۇمىلاق سىملا بار. دەنۇبر ئىشىكنى ئىتتىرىپ ئاچتى. قۇياشنىڭ سوغۇق نۇرى قاراڭغۇلۇقنىڭ ئورنىنى ئالدى. ئۆينىڭ

ئىچى ئۇلار كىرگەندىكى ۋاقىتتىكىدىن پەرقلەنمەيدۇ ، لېكىن جان قوزام يوق تۇراتتى. ئۇنى يەنە ئىزدەپ يۈرۈشنىڭ ھاجىتى يوق ئىدى. لېكىن، دەنۇبىر يەنە ئىزدىشى كېرەك، چۈنكى بۇ يوقىتىشنىڭ ئورنىنى تولدۇرۇۋالغىلى بولمايتتى. دەنۇبىر سوغۇق ساقلاش ئۆيىنىڭ ئىشىكىنى تاراقلىدە ئېچىپ ئۆي ئىچىگە يەنە كىردى. گۆرەك قاراڭغۇلۇق ئىچىدە تېز سۈرئەت بىلەن ئۆي ئىچىنى ئاختۇرۇشقا باشلىدى. ئۆمۈچۈك توري قولىغا ئۇرۇلدى، پىشلاقنى تاپتى، ئىشكاپنى ئۆرۈۋەتتى، ھەربىر قەدەم ماڭسا پاخال سېلىنچا ئۇنىڭ پۇتىغا ئىلىنىشاتتى، يەرگە يىقىلىپ چۈشسىمۇ يىقىلغىنىنى سەزمەيتتى، چۈنكى ئۆزىنىڭ قايسى ئەزاسىنىڭ بىلىكى، قايسىلىرىنىڭ تىزى ياكى پۇتى ئىكەنلىكىنى بىلمەيتتى. ئۇ ئۆزىنى ئېرىق يۇزىدىكى قاتتىق توڭلاپ كەتكەن مۇزدىن ئايرىلىپ چىققان مۇز پارچىسىدەك ھېس قىلماقتا. قاراڭغۇلۇقتا توختىماستىن يۆتكىلىپ، ئەتراپىدىكى نەرسىلەرگە بىر ـ بىرلەپ پۇتلاشماقتا. مۇز پارچىسى ئاسان چېقىلىپ، ئاسان ئېرىيدۇ، بىراق ئۇ بەكلا سوغۇق.

ئۇنىڭ نەپەس ئېلىشى قىينىلاشتى. ئۇنىڭ ئۇستىگە، مۇشۇ پەيتتە ئۆي ئىچى يورۇغان تەقدىردىمۇ، ئۇ ھېچ نەرسىنى كۆرەلمەيتتى. چۈنكى ئۇ يىغلاۋاتىدۇ. ئۇ تېخى بايىاتىن بىرەر ئىش يۈز بېرىدىغانلىقىنى سەزگەندەك بولغان، راست دېگەندەك ئىشىنىڭ يوغىنى چىقتى. بۇ ئىش خۇددى ئۆيگە كىرىش قانچە ئاسان بولسا شۇنداق ئاسان يۈز بەردى. دەرەخلىكتە تۇيۇقسىز پەيدا بولغاندا يۈزلىرىنى قۇياش نۇرى سۆيۈپ تۇرغانىدى، ئەمدىلىكتە بۇ يەرگە كىرىپ قاراڭغۇلۇقتا جىنەكىلا يوقالدى.

ـــ كەتمەك، ـــ ئۇنىڭ ئاۋازى ناھايىتى تەسلىكتە بوغۇلۇپ چىقماقتا، ـــ قايتىپ كەتمەك.

ئۇنىڭ ھازىرقى ھالىتى پاۋۇل. D 124 ـ نومۇرلۇق ئۆيدە پەيدا بولغان ئاشۇ كۈنى باشپاناھسىز قالغان ھالدا مەشكە يۈزىنى قىلىپ يىغلاپ كەتكەن چاغدىكىدىنمۇ ئېچىنىشلىق ئىدى. ئۇ

چاغدا دەنۇبر ئۆزى ئۇچۇن يىغلىغاندى. ھازىر بولسا ئۆزىنىڭ يوق بولغانلىقى ئۇچۇن يىغلىماقتا. بۇنىڭ بىلەن سېلىشتۇرغاندا ئۆلۈم دېگەن يېيىلمەي قالغان بىر ۋاقلىق تاماق. ئۇ بەستلىك ھالىتىنىڭ بارغانسېرى كىچىكلەپ، نېپىزلەپ، ئېرىپ تۇگەۋاتقانلىقىنى ھېس قىلماقتا. ئۇ چېكىسىدىكى چاچلىرىنى تۇتتى، ئېرىپ تۇگىشىنى بىردەم بولسىمۇ كېچىكتۇرۇش ئۇچۇن چاچلىرىنى يىلتىزى بىلەن يۇلۇپ تاشلاشنى ئويلىدى. دەنۇبر چىشىنى مەھكەم چىشلەپ يىغىدىن توختىدى، بېرىپ ئىشكىنىمۇ ئاچمىدى. چۇنكى سىرتتىكى دۇنيا يوقالغانىدى. ئۇ ئۆي ئىچىدىكى قاراڭغۇلۇقنىڭ ئاجىز نۇرلارنى يالماپ يۇتۇۋەتكىنىگە ئوخشاش ئۆزىنىمۇ يالماپ يوق قىلىۋېتىشىنى ئويلاپ، مۇشۇ يەردىن چىقماسلىقنى قارار قىلدى. ئۇ ئەمدىلىكتە يەنە بىر قېتىملىق ئايرىلىشقا، يەنە بىر قېتىملىق ئەخمەق قىلىنىشقا چىدىمايتتى. ئۇ بىردەمدىن كېيىن ئېسىگە كېلىپ، ئاكىلىرىنىڭ سېلىنچا ئۇستىدە ئۆزىنىڭ ئومۇرتقىسىنى نۆۋەتلىشىپ دەسسەۋاتقانلىقىنى بايقىدى. شۇ كۇنى ئۇ ئۇستەل يېنىدا ئولتۇرۇپ، ھاراقنى مومىسىغا ئېلىپ قويۇپ، ئۆزى تۇرۇپ يېگەنىدى. ئاپىسى قولىنى ياتاق ئۆينىڭ ئىشكى ئۇستىگە قويۇپ تۇرۇپ: «بېيىبىي ساگىس كېتىپ قالدى، دەنۇبر» دېدى.

جان قوزام بايا دەنۇبر ئىزدەپ تاپالمىغان جايدا ھېچبىر تەۋىسىزلا، كۇلۇمسىرىگىنىچە پەيدا بولدى.

دەنۇبر جان قوزامنىڭ كۆڭلىكىنىڭ بۇرجىكىنى تۇتتى:

— مەن تېخى سىزنى مېنى تاشلاپ كەتتى، قايتىپ كەتتى، دەپ ئويلاپتىمەن.

— ماڭا ئۇ يەر كېرەك ئەمەس، تۇرىدىغان جايىم مۇشۇ يەر، — دېدى جان قوزام كۇلۇمسىرىگىنىچە. ئۇ پاخال سېلىنچا ئۇستىدە ئولتۇردى، ئاندىن قاقاھلاپ كۇلگىنىچە سېلىنچا ئۇستىدە ئوڭدىسىغا يېتىپ، ئۇستىدىكى نۇرغا قارىدى. دەنۇبر جان قوزامنىڭ كۆڭلىكىنىڭ بىر بۇرجىكىنى مەھكەم

سەمەدبەگنىڭ ھەرگىز قويۇۋەتمەيدىغانلىقى ئۇنىڭ قىلغانلىرىنىڭ ئاساسى بار ئىدى. جان قوزام بىردىنلا ياتقان يېرىدىن قوپۇپ ئولتۇردى.

— نېمە بولدىڭىز؟ — سورىدى دەنۇپر.

— قاراڭ، — جان قوزام قۇياشنىڭ ئۇششاق نۇرلىرىنى كۆرسەتتى.

— نېمىنى دەيسىز؟ مەن ھېچنېمىنى كۆرەلمىدىم، — دەنۇپر ئۇ قولىدا كۆرسەتكەن تەرەپكە قاراپ شۇنداق دېدى.

جان قوزام قولىنى چۈشۈردى:

— مەن شۇنىڭغا ئوخشايمەن.

دەنۇپر جان قوزامنىڭ قەددىنى پۈكۈپ، يۇپيۇمىلاق بولۇپ تۇگۈلگىنىچە تەۋرىنىۋاتقىنىنى كۆردى. ئۇنىڭ كۆزى قوپقۇرۇق، ھېچنېمە يوق، ئىڭرىشىمۇ شۇنچە جانسىز ئىدى. دەنۇپر ھېچنېمىنى ئاڭلىيالمىدى.

— سىزگە بىرەر ئىش بولدىمۇ، جان قوزام؟

جان قوزام كۆزىنى كۆز نۇرىنىڭ كېسىشىش نۇقتىسىغا تىكتى:

— ئەنە، ئۇنىڭ يۈزى.

دەنۇپر جان قوزام قارىغان جايغا قارىدى، قاراڭغۇلۇقتىن باشقا ھېچنېمە يوق ئىدى.

— كىمنىڭ؟ كىمنىڭ يۈزىنى دەيسىز؟

— مېنىڭ. مېنىڭ يۈزۈم.

جان قوزام يەنە كۈلۈپ كەتتى.

«شېرىن ئۆي» دىكى ئەڭ ئاخىرقى ئەر بۇنداق چاقىرىلىشتىن ھەيران قالمايتتى. تونۇش ـ بىلىشلىرىمۇ ئۇنى شۇ نام بىلەن ئاتايتتى، ئۇ شۇنداق چاقىرىشقا كۆنۈپ قالغانىدى. باشقا تۆتەيلەنمۇ كۆنۈپ قالغانىدى، بىراق ئۇلار ئاللىقاچان كېتىپ قالغان، سېتىۋېتىلگىنى ئەمدى قايتىپ كەلمەيدۇ، يوقلىپ كەتكىنىنى ئەمدى تاپقىلى بولمايدۇ، ئۇنىڭغا ئايان، يەنە بىرى چوقۇم ئۆلۈپ كەتتى، يەنە بىرىنىڭمۇ ئۆلگەن بولۇشىنى ئۇمىد قىلىدۇ. چۈنكى، قايماق ۋە ئىرىمچىكلەر ھاياتلىقتىن دېرەك بەرمەيدۇ، ئۇلار ھاياتلىقنىڭ ئاساسلىق شەرتلىرىمۇ ئەمەس. ئۇ كىچىكىدىن ھازىرغىچە كېنىتاكىدا نېگىرلاردىن پەقەت ئۆزى بىلەن قوشۇپ ئاشۇ بەشلا ئەر كىشى بار، دەپ ئويلايتتى. گارنېر ئەپەندى ئۇلارنىڭ ئۇنى ئوڭۇشسىغا رۇخسەت قىلاتتى ۋە ئىلھاملاندۇراتتى، ھەتتا ئۇلارنىڭ ئۇنىڭغا قارشى تۇرۇشىغىمۇ يول قويۇاتتى. ئۇلار ئىش قىلىشتا يېڭى ـ يېڭى يۇزلىنىشلەرنى تېپىپ چىقىشقا كۈچەيتتى. نېمە ئىش قىلىشى كېرەكلىكىگە قاراپ، غوجايىنىدىن تەستىق كۈتۈپ ئولتۇرماستىنلا، لازىملىق ئىشلارنى قول سېلىپ ئىشلەۋېرەتتى. بىر ئانىنى ھەق تۆلەپ قايتۇرۇۋالسا بولاتتى، بىرەر ئات ياكى ئايال كىشىنى تاللىيالايتتى، قورال ـ ياراغلىرىنى خالىغانچە ئىشلىتەلەيتتى. ئۆزلىرى خالىسىلا ھەتتا كىتاب ئوقۇشنىمۇ ئۆگىنەلەيتتى. بىراق، ئۇلار بۇنى خالىمىدى. ئۇلارغا نىسبەتەن ھەرقانداق

مۇھىم ئىشلارنى قەغەزگە يېزىشقا بولمايتتى.

ئۇلارنىڭ گارنېر ئەپەندى بىلەن بولغان مۇناسىۋىتى ناھايىتى ياخشى ئىدى. گارنېر ئەپەندى ئۇلارغا ئىشىنەتتى. ھەممىدىن مۇھىمى، گارنېر ئەپەندى ئۇلارنىڭ گېپىنى يېرمايتتى. گارنېر ئەپەندى ئۇلارنىڭ دېگەنلىرىنىڭ قىممىتى بار، دەپ ئويلايتتى. ئۇلارمۇ بۇ ئىشلارغا ئەستايىدىل پوزىتسىيە تۇتاتتى. ئۆز قۇللىرىنىڭ پىكرىگە بويسۇنۇش گارنېر ئەپەندىنىڭ ھەيۋىسى ۋە ھوقوق ـ مەنپەئەتىنى دەخلىگە ئۇچرىتالمايتتى. «مۇئەللىم» نىڭ ئۇلارغا ئۆگىتىدىغىنى بولسا بۇلارنىڭ دەل ئەكسىچە. قارا بۇغداي ئېتىزىدىكى قارانچۇققا ئوخشاش: ئۇلار «شېرىن ئۆي» دىلا «شېرىن ئۆي» نىڭ ئەرلىرى بولالايدۇ، بۇ ئۆيدىن ئايرىلغاندا بولسا ئىنسانلار ئارىسىدىكى ئەڭ چۈپرەندە مەخلۇق بولۇپ قالىدۇ. چىشلىرى قالمىغان ئىشىك باقار ئىتقا، مۇڭگۈزى يوق بۇقىغا، پىچىۋېتىلگەن ئايغىرغا ئوخشاش بىچارىلىشىدۇ.

ئۇ ھەر قېتىمقى كەچلىك تاماقتىن كېيىن 124 ـ نومۇرلۇق ئۆيدىكى تاماق ئۈستىلىدىن تۇرۇپ پەلەمپەي تەرەپكە بۇرالغاندا، ئاۋۇال يۈرىكى ئاغاتتى، ئاندىن كۆڭلى بىئارام بولۇشقا باشلايتتى. ئۇ بىر چاغلاردا بولۇققىدە چېچەكلىگەن قارىئۆرۈك دەرىخى ئاستىدا، يۈرەك سوقۇشى تېخى توختىمىغان كەپتەرنىڭ پوكىنىدىن چىشلەپلا گۆشىنى يەۋەتكەنىدى. چۈنكى ئۇ ئەركىشى ـ دە. ئەر كىشى دېگەن قىلىمەن دېگىنىنى قىلىشى كېرەك، دەپ ئويلايتتى ئۇ. يەنە بىر قېتىم باشقا بىر ئەر بىلەن بىللە كاۋاپ پىشۇرۇۋاتقاندا، ئۇنىڭغا ئەر كىشىنىڭ قانداق بولىدىغانلىقىنى بىلدۈرۈپ قويۇش ئۈچۈن كۆزىگە ئىس كىرىپ كەتسىمۇ كۆزىدىن ياش چىقارماي تۇرغانىدى. مانا ئەمدى شۇنداق قاپ يۈرەك، جەسۇر بىر ئەركەك جورجىيەدىن دېلاۋېرغا كېلىپ، ئەرلەر تۇرۇشقا بولمايدىغان 124 ـ نومۇرلۇق ئۆيدە، ئايال كىشىنىڭ ئۆيىدە ئۆزى خالاپ تۇرۇۋاتىدۇ. نە ئات، نە نومۇس.

پاۋۇل . D نىڭ پۈتلىرى ئۆزىنىڭ ئىختىيارىدا ئەمەس ئىدى،

بىراق ئۆزىنى يەنىلا سۆزلىيەلەيدىغاندەك ھېس قىلاتتى. شۇڭىمۇ، ئاردىكى قاتمال ھالەتكە خاتىمە بېرىش نىيىتىگە كېلىپ، سېس بىلەن ئۆتۈپ كەتكەن ئۇچ ھەپتە خۇسۇسىدا سۆزلەشمەكچى بولدى، سېس «ئاشپۇزۇل» دەپ ئاتىۋالىدىغان ئۇستى ئوچۇق پىۋىخانىدىن ئىشتىن چۈشۈپ، ئۆزى يالغۇز ئۆيگە قايتىۋاتقاندا، ئۇنىڭغا دەيدىغانلىك ھەممىسىنى دېيىش قارارىغا كەلدى.

پاۋۇل . D سېسىنى ساقلىماقتا. قىش كۈنلىرى قۇياش چۈشتىن قايرىلغان ھامان كىشىگە كەچ كىرگەندەك تۇيغۇ بېرىدۇ. پاۋۇل . D ساۋېيىر ئاشپۇزۇلىنىڭ ئارقىسىدىكى تار كوچىدا تۇرۇپ ساقلايتتى، سېسىنىڭ قىياپىتىنى ئەسلىگەچ ئۇنىڭغا دېمەكچى بولغانلىرىنى خىيالىدىن ئۆتكۈزەتتى.

«بۇ، ھە... قارا، ئۇنداق ئەمەس، راستلا ئۇنداق ئەمەس... دېمەكچى بولغىنىم، بۇ ئاجىزلىق ئەمەس، غەلىبە قازىنىش سەپىرىدىكى ئاجىزلىق ئەمەس. مەن ئازراق ئىش چىقىرىپ قويدۇم. ئۇنى ئەزەلدىن ياخشى كۆرمەيدىغانلىقىم سىزگە ئايان. بىراق، ئۇ ماڭا ئەسكىلىك قىلدى، مېنى ئەخمەق قىلدى. سېس، ئۇ مېنى كولدۇرلاتتى، بىراق مەن ئۇنى تاشلىۋېتەلمىدىم.»

نېمە؟ سوقا ـ سەندەلدەك بىر ئەر كىشى بىر قىزغا ئالدىنىپ كەتتى؟ بىراق، ئۇ قىز بالا بولماي، قىز بالا قىياپىتىگە كىرىۋالغان بولسىچۇ؟ مەسىلە تاتلىق قىز بالا قىياپىتىگە كىرىۋالغان پېسەندى بىرىگە چېقىلمىغانلىقىدا ئەمەس، 124 ـ نومۇرلۇق ئۆيدە ئەمدى ئازادە كەيپىياتتا تۇرۇش ـ تۇرالماسلىقىدا. يەنە سېستىن ئايرىلىپ قېلىش خەتىرىمۇ بار. چۈنكى، ئۇ ھازىر ھەقىقىي ئەركەكلەردەك جاسارەتلىك ئەمەس، شۇڭا ئۇنىڭغا سېس بولمىسا بولمايدۇ. سېس بۇ ئىشتا ئۇنىڭغا ياردەم بېرىپ، مەسىلىنى ھەل قىلمىسا بولمايدۇ. بىراق، ئۇ ئۆزى قوغدىماقچى بولغان ئايالدىن ياردەم سوراش ئالدىدا تۇرغانلىقىدىن نومۇس قىلماقتا. ئەجەبمۇ تەس بولدى.

پاۋۇل . D قوللىرىنى ئىشقىلاپ تۇرۇپ پۈۋلىدى. غۇررىدە چىققان شامال ئاشخانىنىڭ ئاشقان ـ تاشقان تامىقىنى ساقلاپ تۇرغان ئىتنىڭ تۈكلىرىنى يەلپۈپ ئۆتتى. ئۇ ئىتقا، ئىت ئۇنىڭغا قاراپ قالدى.

ئارقا ئىشىك ئاخىر ئېچىلدى. سېپس ئاشقان تاماقلار ئېلىنغان قاچىنى كۆتۈرۈپ چىقىپ كەلدى. سېپس پاۋۇل . D نى كۆرۈپ «ۋوي» دەۋەتتى. ئۇنىڭ كۈلۈمسىرىشىدىن خۇشاللىق ھەم ھەيرانلىق ئەكس ئېتەتتى.

پاۋۇل . D سېپسقا كۈلۈمسىرەپ جاۋاب قايتۇرماقچى بولغان بولسىمۇ، ئۇنىڭ سوغۇقتا توڭلاپ، تارتىشىپ كەتكەن مەڭزلىرى ئۇنىڭغا بويسۇنمىدى.

ـــ سىز ئۆزۈمنى ماڭا قىز بالىدەك ھېس قىلدۇرىدىڭىز. ئىشتىن چۈشىدىغاندىمۇ مېنى ئالغىلى كەپسىز. بۇنىڭدىن ئىلگىرى ھېچكىممۇ مېنى بۇنداق ساقلاپ باقمىغان.

سېپس چاقچاقلىق بىلەن يوغان بىر تال ئۈستىخاننى يەرگە تاشلىدى. بۇنداق قىلغاندا، ئىت مۇشۇ سۆڭەككە تويىدىغانلىقىنى بىلىپ، سېپستىن يەيدىغان نەرسە تالىشىپ يۈرمەيتتى. ئۇ ئاشخانىدا ئىشلىتىلمەيدىغان، ئۆزىمۇ كېرەك قىلمايدىغان ئاشقان ـ تاشقان نەرسىلەرنى ئىتنىڭ ئالدىغا دۆۋىلەپ قويدى. بۇ نەرسىلەردىن ئىسسىق ھور كۆتۈرۈلۈپ تۇراتتى.

ـــ قايتىپ كىرىپ بۇنى يۇيۇۋېتەي، بىردەمدىلا چىقىمەن، ـــ دېدى سېپس.

پاۋۇل . D بېشىنى لىڭشىتتى. سېپس ئاشپۇزۇلغا قايتىپ كىرىپ كەتتى.

لازىملىق نەرسىسىگە ئېرىشكەن ئىت ئاۋاز چىقارماستىن بايىقى نەرسىلەرنى يېمەكتە.

ـــ ئىشتىن چۈشتىڭىزمۇ ياكى بىرەر ئىش بولدىمۇ؟ ـ سورىدى سېپس.

ـــ ھە، بالدۇرراق قايتقانىدىم.

— ئىشىڭىز بارمىتى؟
— شۇنداق دېسەممۇ بولىدۇ، — پاۋۇل . D شۇنداق دەپ ئاغزىنى سۈرتتى.
— ئىشتىن بوشىتىلمىغانسىز؟
— ياق، ياق. ئىشلارغا ئۇلار يېتىشەلەيدۇ. مەن پەقەت...
— ھە؟
— سېس، دېمەكچى بولغان گەپلىرىم سىزگە ياقمايدۇ.
سېس قەدىمىنى توختاتتى. يۈزىنى پاۋۇل . D غا — ئاچچىق شامال تەرەپكە بۇرىدى. زەھەردەك سوغۇق شامال سېستىن باشقا ئايالنىڭ يۈزىگە ئۇرۇلغان بولسا، ھېچبولمىغاندىمۇ ئۇ ئايالنىڭ كۆزىدىن تارامىلاپ ياش قۇيۇلغان بولاتتى. باشقا ئايال بولغان بولسا پاۋۇل . D نىڭ سۆزىدىن «مەن كېتىدىغان بولدۇم، خوش» دېگەن مەنىنى سېزىپ، پاۋۇل . D غا يالۋۇرغان، ھەتتا ئۆچمەنلىك نەزىرى بىلەن قارىغان بولاتتى.
سېس رېئاللىقنى قوبۇل قىلماقچى، ئۇنى قويۇپ بەرمەكچى ياكى گۇناھلىق ئىش قىلغان بولسا، ئۇنىڭ گۇناھىدىن ئۆتمەكچى بولغاندەك بىر ھالەتتە پاۋۇل . D غا جىممىدە قاراپ تۇردى. قانداق سەۋەب بولۇشىدىن قەتئىينەزەر، ھېچقىسى يوق، ھېچكىمنى ئەيىبلەشكە بولمايدۇ.
پاۋۇل . D سېسىنىڭ ھازىر نېمە ئويلاۋاتقىنىنى بىلەتتى. سېس خاتا چۈشىنىپ قالدى، پاۋۇل . D بۇ يەردىن كەتمەكچى ئەمەس، مەڭگۈ كەتمەيدۇ. لېكىن، ئۇ سېسقا دېمەكچى بولغان ئىش تېخىمۇ قورقۇنچلۇق. ئۇ سېسىنىڭ ئەيىبلەش ئىپادىسى يوق مەيۈس چىرايىنى كۆرۈپ، دېمەكچى بولغانلىرىنى دېيىشتىن يالتايدى. پاۋۇل . D نەشتەردەك سانجىلىۋاتقان سوغۇق شامالدا كۆزىنى مىتمۇ قىلىپ قويمىغان بۇ ئايالغا «مەن ئەركەك ئەمەس» دېيەلمىدى.
— دەۋېرىڭ، پاۋۇل . D، گەپلىرىڭىزگە رايىم بار ـ يوقلۇقى بىلەن كارىڭىز بولمىسۇن.

پاۋۇل . D تەييارلاپ قويغان گەپلىرىنى دېيەلمەستىن، ئۆزى ئويلاپمۇ باقمىغان گەپلەرنى دەپ سالدى.

ــ مەن سىزنى ھامىلدار قىلماقچى، سېس. شۇنداق قىلىشىمنى خالامسىز؟

سېس قاقاھلاپ كۈلۈپ كەتتى. پاۋۇل . D مۇ كۈلدى.

ــ بۇ يەرگە كېلىشىڭىز ماڭا مۇشۇ گەپنى قىلىش ئۈچۈنمىدى؟ سىز ھەقىقەتەن بىر سارائ ئىكەنسىز. راست دەيسىز، بۇنداق گەپنى ئاڭلاشنى خالىمايمەن. مېنىڭ قېرى كېلىپ قالىدىغىنىمنى ھېس قىلمىدىڭىزمۇ؟ ــ سېس بارماقلىرىنى پاۋۇل . D نىڭ قوللىرى ئارىسىغا كىرگۈزدى. بۇ ھال ئىلگىرىكى ئۇلارنىڭ سايىلىرىنىڭ جۈپلىشىپ تۇرغاندىكى ھالىتى بىلەن ئوپئوخشاش ئىدى.

ــ ئويلىشىپ بېقىڭ، ــ دېدى پاۋۇل . D. توساتتىن ئۇنىڭ خىيالىغا بىر ئوي كەلدى: سېسنى مەھكەم تۇتۇۋېلىپ قويۇپ بەرمىسە، ئۆزىنىڭ ئەرلىك جاسارىتىنى كۆرسىتىپ قويغىلى، يەنە كېلىپ ئاشۇ قىزنىڭ سېھرىي كۈچىدىن قۇتۇلغىلى بولىدۇ، بۇنداق قىلىش بىر چالمىدا ئۈچ پاختەك سوقىقانلىق ئەمەسمۇ. پاۋۇل . D سېسنىڭ بارماقلىرىنى ئۆزىنىڭ يۈزىگە ئاپاردى. سېس زەھەردەك سوغۇق شامالدا، كۈپكۈندۈزدە بۇ ئىشنى يولدىن ئۆتۈپ كېتىۋاتقان كىشىلەرنىڭ كۆزۈپ قالماسلىقى ئۈچۈن، كۈلگىنىچە قولىنى ئۇنىڭدىن تارتىۋالدى.

ھازىر پاۋۇل . D نىڭ ئازراق ۋاقتى بار. ئەمەلىيەتتە، بۇ ۋاقىتنى ئۇ سېتىۋالغان. ئۇ ئاشۇ باھانىڭ ئۆزىنى نابۇت قىلىۋەتمەسلىكىنى ئۈمىد قىلىدۇ. بۇ ھال بىر چۈشتىن كېيىنىنى كەلگۈسىدىكى تۇرمۇش راسخوتى ئۈچۈن سېتىۋالغانغا ئوخشايدۇ.

ئۇلار كۈلكىلىرىنى توختىتىپ، قوللىرىنى قويۇۋېتىشتى، قەددىنى رۇس تۇتۇپ تار كوچىدىن چوڭ يولغا چىقتى. چوڭ كوچىدا سوغۇق شامال ئانچە كۈچلۈك ئەمەس ئىدى. بىراق،

قۇرۇق سوغۇق يەنىلا يولدا كېتىۋاتقانلارنى تېز مېڭىشقا مەجبۇرلايتتى، ھېچكىمنۇ ئىشىك ئالدىدا ياكى ماگىزىنلارنىڭ كۆزنىكى ئالدىدا تۇرمىغان، ئاشلىق ۋە ياغاچ ماتېرىياللىرىنى توشۇيدىغان ھارۋىلار سوغۇقتىن قورققاندەك، ئۇلارنىڭ ئوقىدىن غاراس ـ غاراس ئاۋاز چىقماقتا. قاۋاقخانا ئىشىكى ئالدىغا باغلانغان ئات كۆزىنى يۇمۇۋېلىپ، ھەدەپ تىترىمەكتە. تۆت ئايال ئىككىدىن بولۇپ، بىر ـ بىرىگە مۇرىلىرىنى يېقىشىپ يېقىنلاپ كەلدى. ئۇلارنىڭ ئايىغى ياغاچتىن ياسالغان پېيادىلەر يولىدا دوڭ ـ دوڭ ـ دوڭ ئاۋاز چىقىراتتى. پاۋۇل . D سېپىنى جەينىكىدىن تارتىپ ياغاچ يولدىن چۈشۈرۈپ، كېلىۋاتقان ئاياللارغا يول بەردى.

يېرىم سائەتتىن كېيىن ئۇلار شەھەر چېتىگە يېتىپ كەلدى. بۇ چاغدا پاۋۇل . D بىلەن سېپىس ئىككىسى قوللىرىنى بىر ـ بىرىگە گىرەلەشتۇرۇپ، پۇرسەتتىن پايدىلىنىپ بىر ـ بىرىنىڭ كاسىسىنى سىلاپ قويدى. ئۇلار شۇنچە ياشقا كىرىپ قېلىپمۇ بالىلاردەك ئىش قىلىۋاتقىنىدىن بىر تۇرۇپ ھاياجانلانسا، بىر تۇرۇپ خجىل بولاتتى.

بىر قارارغا كېلىپ بولدۇم، دەپ ئويلايتتى پاۋۇل . D. مۇشۇنداق بولسا، ئانىسى يوق قىزمۇ بۇزغۇنچىلىق قىلالمايدۇ، ماكانى يوق كەلگۈندى ئايالمۇ ئۇنى ئانىسي تاپالمايدۇ، قانداق قىلىشىنى بىلەلمەي، غەم ـ ئەندىشىگە چۈشۈپ قالىدىغان ئىشمۇ بولمايدۇ. پاۋۇل . D ئۆزىنىڭ غەلىبە قازىنىدىغانلىقىغا قەتئىي ئىشىنىپ، سېپىنى مۇرىسىدىن مەھكەم قۇچاقلىدى. سېپىس بېشىنى ئۇنىڭ مەيدىسىگە قويدى. بۇ پەيت ئىككىلىسى ئۇچۇن قىممەتلىك ئىدى. ئۇلار مېڭىشتىن توختىدى، يولدىن ئۆتۈپ كېتىۋاتقانلارغىمۇ پەرۋا قىلمىدى. قىشتىكى كۈن نۇرى غۇۋا ئىدى. سېپىس كۆزىنى يۇمدى. پاۋۇل . D يول بويىدىكى دەرەخلەرگە قارىدى. ئۇلار ئۆزلىرىنى سوغۇق شامالدىن قوغداش ئۇچۇن، قوللىرى بىلەن ئۆزىنى دالدا قىلىشتى. توساتتىن قار

لەپلدەپ يېغىشقا باشلىدى. گويا ئاسماندىن قىممەتلىك سوۋغات چۈشۈۋاتقاندەك، سېس كۆزىنى ئېچىپ «ئاھ، بۇ ئىلتىپاتنى قاراڭ» دەۋەتتى. پاۋۇل . D بولسا ئۆزلىرىگە ياغقان بۇ ئىلتىپاتنىڭ ئۇلارنىڭ ھازىرقى ھېسسىياتلىق ھالىتىنى خاتىرلەش ئۈچۈن، كېيىنكى كۈنلەردە مۇشۇ كۈننى ئۇنتۇپ قالماي ئەسلەپ تۇرۇشى ئۈچۈن چۈشكەنلىكىگە ئىشەندى.

لەپلدەپ چۈشۈۋاتقان قار گۈللىرى قېلىن ھەم ئېغىر ئىدى، ھەتتا تاش ئۈستىگە بەش سېنتىلىق تەڭگەدەك قاتتىق چۈشەتتى. قار ھامان پاۋۇل . D نى ھەيران قالدۇراتتى، قاردىكى جىمجىتلىق نەقەدەر يۇكسەك ـ ھە. قار يامغۇرغا ئوخشىمايدۇ، بەلكى بىر مەخپىيەتلىككە ئوخشايدۇ.

ـــ تېز يۈگۈرۈڭ، ـــ دېدى پاۋۇل . D.

ـــ سىز يۈگۈرۈڭ، ـــ دېدى سېس، ـــ مەن پۈتۈن بىر كۈن ئۆرە تۇردۇم.

ـــ مەنچۇ؟ ئولتۇرۇۋېلىپتىمەن ـ دە؟ ـــ پاۋۇل . D يول بويى سېسقا يېپىشىپ ماڭدى.

ـــ توختاڭ، توختاڭ، ـــ دېدى سېس، ـــ پۈتلىرىم بۇنىڭغا بەرداشلىق بېرەلمەيدۇ.

ـــ ئۇنداقتا كېلىڭ، ـــ پاۋۇل . D سېسنىڭ جاۋابىنى كۈتمەستىنلا، ئۇنى ھاپىلا ـ شاپىلا ھاپاش قىلىپ، چوڭ يولدا يۈگۈرۈپ مېڭىشقا باشلىدى. شۇ ھالەتتە ئاقىرىشقا باشلىغان قوڭۇر رەڭلىك دالانى كېسىپ ئۆتتى.

پاۋۇل . D ئاخىر نەپىسى يېتىشمەي، ھاسىرىغىنىچە قەدىمىنى توختاتتى. سېس يەرگە چۈشتى. ئىككىسى ئۆزىنى توختىتىۋالالماي كۈلۈشۈپ كەتتى.

ـــ سىزگە قار ئۈستىدە ئويناشىپ بېرىدىغانغا بالىلار كېرەك، ـــ سېس شۇنداق دېگەچ ياغلىقىنى ئوڭشىدى.

پاۋۇل . D كۈلگىنىچە توڭلاپ كەتكەن قولىنى ھوردىدى.

ـــ مەن ئەلۋەتتە شۇنىڭغا موھتاج. بۇنىڭ ئۈچۈن ماڭا يەنە

ئۆزى خالايدىغان ھەمكارلاشقۇچى كېرەك.

— مەن بەكمۇ، بەكمۇ خالايمەن دېيەلەيمەن، — دېدى سېس جاۋابەن.

سائەت تۆت بولاي دېدى، 124 - نومۇرلۇق ئۆيگە يەنە يېرىم ئىنگلىز مىل يول قالدى. بىر ئادەم ئۇلار تەرەپكە كېلىۋاتاتتى، قار گۈللىرى ئارىسىدا كېلىۋاتقان كىشىنىڭ قارىسى بىر كۆرۈنۈپ، بىر كۆرۈنمەي قالدى. ئۇ تۆت ئايدىن بېرى ئىزچىل ھالدا سېسنى كۈتۈۋالغىلى كېلىۋاتاتتى، ھازىرمۇ پاۋۇل . D بىلەن سېسنىڭ بىر - بىرىگە تېكىلىپ تۇرغىنىنى كۆرۈپ كۆڭلى بىئارام بولۇپ كەتتى.

جان قوزام پاۋۇل . D بىلەن كارى بولماستىن، سېسقا قارىدى. جان قوزام ئۇستىگە چاپانمۇ كىيمىگەن، بېشىدا ياغلىقمۇ يوق ئىدى. بىراق، قولىدا بىر يېپىنچا بار ئىدى. جان قوزام يېپىنچا بىلەن سېسنى ئوراپ قويدى.

— ئەخمەق قىز، سىرتقا چىققان ئادەم قېلىنراق بىر نەرسە كىيمەپسىزغۇ؟ — دېدى سېس. ئاندىن ئۇ پاۋۇل . D دىن ئايرىلىپ، يېپىنچىسى بىلەن جان قوزامنىڭ بېشى ۋە مۇرىلىرىنى ئوراپ قويدى، — ئىشىنىڭ ئېپىنى ئۆگەنسىگىز بولاتتى، — سېس شۇنداق دەپ، سول قولى بىلەن جان قوزامنى قۇچاقلىدى. بۇ چاغدا قار گۈللىرى لەپىلدىمىدى. پاۋۇل . D جان قوزام كېلىشتىن ئىلگىرى بەدىنىنىڭ سېسنىڭ بەدىنىگە تېگىشكەن جايلىرىنىڭ مۇزدەك بولۇپ كەتكەنلىكىنى ھېس قىلدى. ئۇ ئىككى ئايالنىڭ ئارقىسىدىن ئەگىشىپ ماڭدى، ۋۇجۇدىنى ئاچچىق پىغان قاپلىغانىدى.

سېس ھەممىنى ھەل قىلدى. ئۇنىڭ ناھايىتىمۇ بىخەتەر ۋە كەسكىن ھەرىكىتى ئويلىمىغان يەردىن ھەممە ئىشنى ھەل قىلدى.

— بۇ قېتىم يەنە سىرتتا ئۇخلىمايسىز، شۇنداقمۇ، پاۋۇل.

D؟ ــ سېس پاۋۇل . D غا كۈلۈپ تۇرۇپ شۇنداق دېدى. ئوچاق موربىسى سىرتتىن كىرىۋاتقان سوغۇق ئېقىمغا قارشى يۆتەلمەكتە. دېرىزە رامكىلىرى زەھەردەك سۇغۇق شامالدا جالاقلاپ تىترىمەكتە.

پاۋۇل. D لېگەندىكى دۇملىمە گۆشتىن نەزىرىنى يۆتكىدى.

ــ ئۇستىگە چىقىپ، ئۆزىڭىز ئۇخلاشقا تېگىشلىك جايدا ئۇخلىسىڭىز... شۇ يەردە تۇرىۋەرسىڭىز، ــ دېدى سېس.

ئۇستەلنىڭ يەنە بىر تەرىپىدە ئولتۇرغان جان قوزام تەرەپتىن كېلىۋاتقان ياماق غەرەزلەر سېسنىڭ ئىللىق كۈلۈمسىرەشلىرى ئالدىدا ئۆز كۈچىنى يوقاتتى.

ئىلگىرى پاۋۇل . D بىرلا قېتىم بىر ئايالدىن مىننەتدار بولۇپ باققان. شۇ قېتىم پاۋۇل . D ئاچلىق ۋە تەنھالىق ئازابى ئىچىدە ئورماندىن ئۆمىلەپ چىقىپ، ۋىلىمكىتون نېگىرلار رايونىدا ئالدىغا ئۇچرىغان بىرىنچى ئۆينىڭ ئارقا ئىشىكىنى چەكتى. ئىشىكنى ئاچقان ئايالغا ئۆزىگە ئازراق يەيدىغان نەرسە بەرسىلا، شۇنىڭ بەدىلىگە ئوتۇن كەسلەپ بېرىدىغانلىقىنى ئېيىتتى. ئايال ئۇنىڭغا بىر قۇر نەزەر سېلىپ چىقتى.

ــ بىر ئاز ساقلاپ تۇرۇڭ، ــ دېدى ئايال ئىشىكنى يوغانراق ئېچىپ قويۇپ. ئايال ئۇنىڭغا چوشقا گۆشى كولباساسى ئاچىقىپ بەردى. ئاچلىقتىن ئۆلەي دېگەن ئادەمنىڭ بۇنداق نەرسىگە كۆڭلى تارتامدۇ دەيسىز. لېكىن، پاۋۇل . D ۋە ئۇنىڭ قورسىقى ئۇنى يېيىشكە باشقىچە پىكىرده بولمىدى. كېيىن پاۋۇل . D ئايالنىڭ ھۇجرىسىدىكى كارىۋاتقا سېلىنغان ئاق پاختا رەخت ياپقۇچنى ۋە ئىككى ياستۇقنى كۆرۈپ، ئۆزىنى تۇتۇۋالالماستىن كۆزلىرىنى ئۇۋۇلىۋەتتى. ئۇنىڭ بۇنداق قىلىشى بىر ئەر كىشىنىڭ كۆزىدىكى مىننەتدارلىق يېشىنى يوچۇن ئايالنىڭ بايقاپ قالماسلىقى ئۈچۈن ئىدى. ئۇ توپلىق يەرده، ئوت ـ چۆپ ئۇستىده، پاتقاقتا، توپان، يوپۇرماقلار، ئوت ـ چۆپ، ئۆمۈچۈك توري، قۇلۇله قېپى قاتارلىق نەرسىلەر ئۇستىده ئۇخلاپ باققان،

بىراق ئەزەلدىن ئاپپاق كىرلىك ئۇستىدە ئۇخلاپ باقمىغانىدى. ئۇ خورسىنغىنىچە كىرلىك ئۇستىدە يېتىشقا تەمشەلدى، بەختكە يارىشا ئايالىنىڭ ياردىمىگە ئېرىشكەنلىكتىن، ئايالىنىڭ كىرلىكى بىلەن ئەمەس، ئايالىنىڭ ئۆزى بىلەن يېقىنچىلىق قىلىشقا باھانە تېپىلدى. شۇ ئاخشىمى گۆشكە تويۇپ، شەھۋىتىنى قاندۇرغاندىن كېيىن پاۋۇل . D ئۆزىنىڭ ئۇ ئايالدىن مەڭگۈ ئايرىلمايدىغانلىقىغا ۋەدە بەردى. ئايال ئۇنى كارىۋىتىدىن قوغلاپ چىقارماقچى بولغاندا، پاۋۇل . D نى ئۆلتۈرۈۋەتمەكچە بولدى قىلمايدىغاندەك ئەلپازدا ئىدى. ئۇ ئون سەككىز ئايدىن كېيىن «شىمالىي قۇتۇپ بانكىسى ۋە تۆمۈرىيول شىركىتى» گە سېتىۋېتىلگەندىن كېيىن، ئاشۇ كىرلىك ئۇستىكى ئۇچرىشىشقا يەنە بىر قېتىم مىننەتدارلىقىنى بىلدۈرگەنىدى.

مانا بۈگۈن ئۇنىڭ قەلبىنى ئىككىنچى قېتىملىق مىننەتدارلىق چۈلغىۋالدى. ئۇ ئۆزىنى بىراۋ چوڭقۇر ھاڭدىن تارتىۋېلىپ، بىخەتەر يەر ئۇستىگە چىقىرىپ قويغاندەك ھېس قىلاتتى. سېس خالىسلا، ئۇ سېسىنىڭ كارىۋىتىدا ئاشۇ ئىككى ئەخمەق قىزغا تاقابىل تۇرالايتتى. ئۇ گەۋدىسىنى سوزۇپ، قار ئۇچقۇنلىرى چۈشۈۋاتقان دېرىزىگە نەزەر تاشلىدى. ئەمدىلىكتە ئۇ ئاشپۇزۇلنىڭ كەينىدە تۇرغاندىكى دەككە ـ دۈككىدىن ئاسانلا قۇتۇلدى. ئۇنىڭ ئۆزىدىن ئۈمىد قىلغىنى بەكلا زور بولدى، ئۇ تىلغا ئالغان قورقۇنچاقلىقلار ھەممە ئادەمدە بولىدىغان نورمال ھالەت ئىدى.

سېس پاۋۇل. D نىڭ بىلەكلىرى ئارىسىغا قىسىلىپ، پاۋۇل. D نىڭ كوچىدا بالا تەلەپ قىلغان ئاشۇ ھالىتىنى خىيال قىلدى. شۇ چاغدا گەرچە ئۇ قاقاھلاپ كۈلگىنىچە پاۋۇل . D نىڭ قولىنى تۇتقان بولسىمۇ، ئەمەلىيەتتە بۇ گەپتىن چۆچۈپ كەتكەنىدى. بالىلىق بولۇش پاۋۇل . D نىڭ ھەقىقىي ئارزۇسى بولسا، ئۇ ھالدىكى يېقىنچىلىق نەقەدەر لەززەتلىك ـ ھە! بىراق، ئۇنىڭ يەنە بىر قېتىم بالىلىق بولۇش خىيالى راستلا قورقۇنچلۇق، دەپ

ئويلىغانىدى سېس. بۇنىڭ ئۇچۇن قاتتىق سىناقلارنىڭ ھۆددىسىدىن چىقالايدىغان جاسارەت، زور دەرىجىدىكى چەبدەسلىك كېرەك، يەنە ئالاھىدە كۆيۈنۈش ئاستىدا ئىشلارنى قايتا باشلاش كېرەك. شۇلارغا يېتىش ئۇچۇن چوقۇم ئۇزاقراق ياشاش كېرەك. ئاھ خۇدا، مېنى قۇتقۇزغىن، دېدى سېس ئىچىدە. غەم – ئەندىشىدىن خالىي بولمىغان ئانا مۇھەببىتى نەقەدەر قورقۇنچلۇق. ئۇ سېسنى ھامىلدار قىلىپ نېمىگە ئېرىشمەكچى؟ سېسنى شۇ ئارقىلىق تۇتۇپ قالماقچىمۇ؟ مۇشۇ باسقۇچلۇق ھاياتىدا شۇ يوسۇندا خاتىرە قالدۇرماقچىمۇ؟ بەلكىم ئۇنىڭ ئۆزى تۇرغان ھەربىر جايدا بالىسى بولۇشى ئېھتىمال. ئون سەككىز يىل سەرگەردان بولۇپ يۈرگەن ئادەم شۇنداق بولماي قالامدۇ. ياق، ئۇ چوقۇم سېسنىڭ بالىلىرىدىن بىزار، چوقۇم شۇنداق. سېس خىيالىنى ئوڭشۇالدى. بىر بالا، ئۇنىڭغا قوشۇپ ئۇ كۇندە كۆرۈپ تۇرىدىغان جان قوزام. بۇ ئىشلار ئۇنى بىزار قىلغان بولۇشى ئېنىق. ئىككى قىزنىڭ سېستىن ئورتاق بەھرىمەن بولۇشىدىن ئۇنىڭ رايى كەتكەن. سېس ۋە ئۇ ئىككى قىزنىڭ پاۋۇل. D چۈشىنىپ بولمايدىغان تەرزدە كۈلۈشلىرىنى ئاڭلاۋېرىپ، ئۇلارنىڭ ئارىسىدىكى مەخپىي بەلگىنىڭ تېگىگە يېتەلمەي ئىچى سىقىلغان گەپ. ئۇ ئۇچى نېمىلا دېگەنبىلەن بەربىر بىر ئائىلە كىشىلىرى، پاۋۇل . D لا يات ئادەم.

ماڭا يارەملىشىپ بۇنى تىكشۈپتەمسىز، قوزام؟

ئەلۋەتتە تىكشۈپتىمەن. بۇ كۆڭلەكنىڭ ئىشىنى تۈگىتىپ بولۇپ ئاندىن تىكشۈپتەي. ھەرقانداق ئادەم ئۇچىسىنى يېڭىلاپ تۇرۇشقا ئىنتىلىدۇ. بىراق، ئۇ مۇشۇ يەرگە كەلگەندىكى كۆڭلىكى بىلەنلا.

پۈرىدىن بىرسىمۇ قالمىدىمۇ؟

دەنۇېرنىڭ ئەڭ ئاخىرقى بىر پارچىسىنى يەۋەتكىنى ئېسىمدە.

پاۋۇل . D نىڭ ئۆينىڭ خالىغان يېرىدە ئۇخلىشىغا ئاغرىنىش

كەتمەيدۇ. بۇگۈن سېسىنىڭ رەھمى كېلىپ پاۋۇل . D نىڭ كېچىسى ئۆز جايىغا قايتماسلىقىغا خاتىمە بەردى.

سېس ئۇھ تارتقىنىچە قولىنى پاۋۇل . D نىڭ مەيدىسىگە قويدى. ھامىلدارلىقتىن ساقلىنىش ئۈچۈن، سېس ئۇنىڭ پۇخادىن چىقىشىغا يول قويمايتتى، سېس بۇنىڭدىن بىرئاز خىجىل ئىدى. سېسقا ئۆزىنىڭ بالىلىرى يېتىپ ئاشاتتى. ناۋادا ئۇنىڭ ئوغۇللىرى بىر كۈنى ئۆيگە قايتىپ كەلسە، جان قوزام بىلەن دەنۇبر يەنە تۇرۇۋەرسە... ۋاي خۇدا، بۇ ھەقىقەتەن كىشىنى قاتتىق غەمگە سالىدىغان ئىش بولاتتى. شۇنداق ئەمەسمۇ؟ سېس يولدىكى ئۈچ كىشى قول تۇتۇشقان سايىنى كۆرگەندىن كېيىن ھايات يۆنىلىشىدە نېمىدېگەن چوڭ ئۆزگىرىشلەر بولدى ـ ھە! يەنە شۇ چاغدا ئاياغ ۋە كۆڭلەكنىڭ ئىشكى ئالدىدا تۇرغىنىنى كۆرۈپ، ئۇ ئۆزىنى يوقاتقان. كۈن نۇرى ئاستىدا كۆيۈۋاتقان ئاشۇ چىرايىنى يىللاردىن بېرى ئويلاپ كېلىۋاتقان ئەمەسمىدى.

پاۋۇل . D نىڭ كۆكرىكى ئۇنىڭ قوللىرى ئاستىدا بىر ـ كۆتۇرۈلۈپ، بىر پەسەيمەكتە.

دەنۇبر چىنىنى يۇيۇپ بولۇپ، ئۇستەلگە كېلىپ ئولتۇردى. جان قوزام سېس بىلەن پاۋۇل . D ئۇستىگە چىقىپ كەتكەندىن بېرى مىدىر ـ سىدىر قىلماستىن مۇشۇ يەردە بارمىقىنى شوراپ ئولتۇراتتى. دەنۇبر جان قوزامنىڭ يۈزىگە بىر ھازا تىكىلىپ تۇرغاندىن كېيىن ئېغىز ئاچتى:

ـــ ئۇ پاۋۇل . D نىڭ مۇشۇ يەردە تۇرۇشىنى ياخشى كۆرىدۇ.

جان قوزام بارمىقى بىلەن ئاغزىنى كولىغاچ:

ـــ ئۇنى كۆزۈمدىن يوقىتىڭ، ـــ دېدى.

ـــ ئۇ كەتسە سېس سىز بىلەن قېيىدىشىپ قالىدۇ.

جان قوزام باش بارمىقىنىمۇ ئېغىزىغا سېلىپ، قۇرت يېگەن بىر تال چىشىنى تارتىپ چىقاردى، پەقەتلا قان چىقمىغان بولسىمۇ، دەنۇبر يەنىلا ۋارقىراپ تاشلىدى:

ـــ ۋاي.... ئاغرىدىمۇ؟

جان قوزام چىشىغا قاراپ: « ئاخىر كەلدى. كېيىنكى قېتىمقىسى بىلەك، قول، پۇتىنىڭ بارمىقى بولىدۇ» دەپ ئويلىدى. ئۇنىڭ بەدىنىدىكى ئەزالار بىر ـ بىرلەپ ياكى بىراقلا چۇشۇپ كېتىشى مۇمكىن، بەلكىم بىر كۈنى ئەتىگەنده دەنۇبر ئۇيقۇسىدىن ئويغىنىشتىن ئىلگىرى، سېس ئىشقا كەتكەندىن كېيىن، ئۇ چاك ـ چېكىدىن بۆسۈلۈپ كېتىشى مۇمكىن. ئۇ ئۆزى يالغۇز چېغىدا بېشىنى بوينى ئۇستىده، پۇتىنى يانپىشىدا تۇرغۇزۇشى بەكلا مۇشكۈل ئىدى. ئۇ ئېسىگە ئالالمىغان مۇنداق

بىر ئىش بار: ئۇ تۇنجى قېتىم ئۆزىنىڭ قايسى كۈنى ھوشىغا كەلگىنىنى بىلگەندىن كېيىن، ئۆزىنىڭ بىر دۆۋە ئۇششاق دېتاللارغا ئايلىنىپ قالغانلىقىنى بايقىدى. ئۇ ئىككى قېتىم چۈش كۆردى: بىر قېتىمدا ئۆزىنىڭ پارتلاپ كەتكىنىنى، يەنە بىر قېتىمدا يېتتۇرۇۋېتىلگىنىنى چۈشىدى. ئۇنىڭ چىشى چۈشۈپ كەتكەندە ــ ئېزىق چىشى چۈشۈپ كەتكەندە ھالاكەتنىڭ باشلانغانلىقىنى سەزدى.

ــ بۇ چوقۇم ئەقىل چىشى، ئاغرىمىدىمۇ؟ ــ سورىدى دەنۋېر.

ــ ئاغرىۋاتىدۇ.

ــ ئۇنداقتا نېمىشقا يىغلىمايسىز؟

ــ نېمە؟

ــ ئاغرىغان بولسا، نېمىشقا يىغلىمايسىز؟

شۇنىڭ بىلەن، جان قوزام يىغلاشقا باشلىدى. ئورنىدا ئولتۇرۇپ، بەكمۇ نۇرلۇق ئالمىنىغا چىشىنى ئېلىپ يىغلاپ كەتتى. ئاشۇ قېتىمقىغا ئوخشاش، قىزىل رەڭلىك قۇش دەرەخ ئارىسىدا يوقىلىپ، ئارقىدىن ئىككى تاشپاقا سۇ ئىچىدىن ئارقىمۇئارقا چىققان چاغدىكىدەك، ئاق پەلەمپەي ئاستىدا سېپىنىڭ پاۋۇل . D تەرەپكە ماڭغانلىقىنى كۆرگەندە يىغلىغىنىدەك يىغلىدى. ئۇ ئېغىزىغا كىرىپ كەتكەن تۇزلۇق ياشلىرىنى تىلى بىلەن يالاپ باقتى. دەنۋېرنىڭ ئۆزىنى مۇرىسىدىن مەھكەم تۇتۇۋېلىپ، ئۆز جىسمىنىڭ پارە ـ پارە بولۇپ كېتىشىنىڭ ئالدىنى ئېلىشنى ئۈمىد قىلدى.

ئۇستۇنكى قەۋەتتىكى بىر جۈپلەر ھېچنېمىنى ئاڭلىماستىن بىر ـ بىرىگە كىرىشىپ كېتىشتى. ھالبۇكى، ئۇلارنىڭ ئاستىدا، سىرتتا، 124 ـ نومۇرلۇق ئۆينىڭ ئەتراپىدا لەپىلدەپ قار يېغىۋاتاتتى. قارلار دۆۋىلىنىپ، ئۆزىنى ئۆزى كۆمۈۋاتاتتى. قارلار ئېگىزلەپ، بارغانچە چوڭقۇرلىشىۋاتاتتى.

بېيىبىي ساگىسىنىڭ كۆڭلىنىڭ چوڭقۇر يېرىدە مۇنداق بىر خىيال بولۇشى مۇمكىن: خۇدا رەھمىتىنى ياغدۇرۇپ، خاللى كۇھىقاپتىن قۇتۇلۇپ چىقالىسا، بۇ ئىشنى خۇشاللىق بىلەن تەبرىكلەش كېرەك. پەقەتلا كىچىك ئوغۇل دادىسى ئۇچۇن ئىشلەشكە ئۇنىدى. خۇددى ئەينى ۋاقىتتا ئۇلارنىڭ دادىسى ئاۋۋال بېيىبىي ساگىس ئۇچۇن، ئاندىن ئۇچ بالىسى ئۇچۇن ئىشلىگىنىگە ئوخشاش. بىر ياز كېچىسى جون بېلەن ئېللا ئۇچ بالىنى بېيىبىي ساگىسىنىڭ ئۆيى ئالدىغا ئېلىپ كەلدى. بالىلار يېتىپ كەلگەندە سېس تېخى كەلمىگەنىدى. بۇنىڭدىن بېيىبىي ساگىس بەكلا قورقتى، شۇنداقلا مەنۇن بولدى. مەنۇن بولۇشى: هايات قالغان بالىلار ئۆزىنىڭ نەۋرىلىرى ئىدى. دەسلەپتىكى بىرنەچچىسى، ئۆزى بىلمىدىغان ئاشۇ نەۋرىلىرى — ئىككى ئوغۇل نەۋرىسى ۋە ئۆمىلەشكە باشلىغان قىز نەۋرىسى ئىدى. بىراق، ئۇنىڭ كۆڭلى يەنىلا ئۆيۇپ تۇراتتى. سېس بىلەن خاللىغا نېمە ئىش بولدى، ئۇلار نېمىشقا كەلمىدى، سېس نېمىشقا هارۋىدا بىللە كەلمىدى، دېگەنلەرنى سوراشنى خالىمىدى. هېچكىممۇ ئۆزىگە تايىنىپلا ئۇتۇق قازىنالمايدۇ. ئۇلارنىڭ بۇركۇتنىڭ چاڭگىلىغا چۈشكەندەك تۇتۇلۇپ قېلىشى، تورغا چۈشكەن توشقاندەك قولغا چۈشۈپ قېلىشىنى دېمەيلا تۇرايلى، ئۇلار قانداق قېچىشنىمۇ بىلمەيدۇ. يول باشلاپ بېرىدىغان ئادەم بولمىسا، مەڭگۇ ئادىشىپ، ئېزىپ يۇرۇشى

مۇمكىن.

شۇڭلاشقا، سىس يېتىپ كەلگەندە (پۇتۇن بەدىنىنىڭ تېتىمالىقى چىقىپ كەتكەن، قولىدا بوۋىقى بار ئىدى) بېيىبىي ساگىسىنىڭ خۇشاللىقتىن سۆرەن سالغۇسى كەلدى. بىراق، تېخىچە خاللىنىڭ ئىز ـ دېرىكى بولمىغانلىقتىن، ئۇنىڭ ئۇستىگە سىسىمۇ ئۇنىڭ نەدىلىكىنى بىلمىگەنلىكى ئۈچۈن، بېيىبىي ساگىس تەنتەنە قىلىشتىن يالتايدى. ئالدىراپ خۇش بولۇپ كېتىپ، كېيىنكى پۇرسەتلەردىن مەھرۇم قېلىشنى خالىمىدى.

بۇنى ستەمپ پېيىد باشلىغانىدى. سىس 124 ـ نومۇرلۇق ئۆيگە كېلىپ يىگىرمە كۈن بولغاندا، ستەمپ پېيىد جىيەننىڭ چاپىنىغا يۆگەلگەن بوۋاقنى كۆرگىلى كەلدى، ئۆز قولى بىلەن يىلانبېلىق كاۋىپى بەرگەن ئاننىنى يوقلاپ كەلدى. ئاندىن مەلۇم سەۋەبلەر تۈپەيلىدىن، ئىككى چېلەكنى ئېلىپ، دەريا بويىدىكى پەقەت ئۆزىلا بىلىدىغان جايغا باردى. بۇ يەردە شېرىن تەملىك قارا بۆلجۇرگەنلەر ئۆسۈپ كەتكەن، يېگەن ئادەمگە ئىبادەتخانىغا بارغاندەك تۈيغۇ بېرەتتى. بىر تال بۆلجۇرگەننى يەپ قالسىڭىز، مەلھەم سۈركەپ قويغاندەك تۈيغۇغا كېلىسىز. ئۇ ئالتە ئىنگلىز مىل يول يۈرۈپ، دەريا بويىغا يېتىپ كەلدى، چاتقاللار ئۆسۈپ كەتكەنلىكتىن يېقىن كېلىشمۇ تەس بولغان جىلغىغا يۈگۈرۈپ يېتىپ كەلدى. ئۇ تىكەنلەر ئارىسىدا تەمتىرەپ يۈردى، قاتار تىزىلىپ تۇرغان قانخور تىكەنلەر ئۇنىڭ كۆڭلىكىنىڭ يېڭى بىلەن ئىشتىنىنى يىرتىۋەتتى. شۇنىڭ بىلەن بىر ۋاقىتتا، ئۇ پاشا، ھەرە ۋە مۇشۇ ئىشتات بويىچە زەھىرى ئەڭ يامان بولغا ئانا ئۆمۈچۈكلەرنىڭ ھۇجۇملىرىغا چىدىدى. ئۇنىڭ پۇتۇن بەدىنى تىلىنغان، ھاشاراتلارغا يەم بولغان بولسىمۇ، ئۇ قىلماقچى بولغىنىنى مۇۋەپپەقىيەتلىك ئورۇنلىدى: ھەربىر تال بۆلجۇرگەننى بارمىقىنىڭ ئۇچى بىلەن ناھايىتى ئاۋايلاپ ئۈزدى، بىرىنىمۇ زىيادە قىلىۋەتمىدى. كەچ كىرەي دېگەندە ئۇ 124 ـ

نومۇرلۇق ئۆيگە يېتىپ كەلدى. لىق بۆلجۇرگەن قاچىلانغان ئىككى چېلەكنى دالان ئۆيگە قويدى. بېيىبي ساگىس ئۇنىڭ تىتىلىپ كەتكەن كىيىملىرىنى، قان تەپچىرەپ تۇرغان قوللىرىنى، تىلىنىپ كەتكەن يۇز ۋە بويۇنلىرىنى كۆرۈپ، ئولتۇرغىنىچە قاقاھلاپ كۈلۈپ كەتتى.

بۇگلار، خوۋارد، شىلەپە كىيگەن ئايال ۋە سېس ئۇنىڭ ئەتراپىغا ئولىشىپ، بۇ ھېيلىگەر، چىدامليق قېرى نېگىر ئەرنىڭ تۇرقىدىن بېيىبي ساگىس بىلەن بىرلىكتە كۈلگىلى تۇردى. ئۇ يەر ئاستى خەۋەرچىسى، بېلىقچى، كېمىچى، كېمە سۆرىگۈچى، قۇتقۇزغۇچى پىدائىي، رازۋېدكىچى قاتارلىق كۆپ خىل ئىشلارنى قىلاتتى. ئۇ ئۇلارنىڭ كۈلكىلىرىگە پىسەنت قىلىپمۇ قويمىدى، قولىغا بۆلجۇرگەندىن بىر تال ئېلىپ، ئۇچ ھېپتىلىك بولغان دەنۋېرنىڭ ئاغزىغا سېلىۋىدى، ئايالار چۇرقىراپ كېتىشتى.

— ئۇ تېخى كىچىك، ستەمپ.

— ئۇچەيلىرى يېرىلىپ كەتمىسۇن.

— ئۇنى يېسە ئىچى سۇرۇپ كېتىدۇ.

ھالبۇكى، بوۋاق كۆزلىرىنى چىمچىقلىتىپ، ئاغزىنى تەمشىپ، ئاغزىغا سېلىنغان شېرىن تەملىك بۆلجۇرگەنلەرنى يېيىشكە باشلىدى. بېيىبي ساگىس بالىلارنىڭ قولىدىن چېلەكنى تارتىۋېلىپ، ستەمپنى چېلەكتىكى بۆلجۇرگەنلەرنى تۇرۇبىغا ئاپىرىپ يۇيۇپ كېلىشكە ماڭدۇردى. بېيىبي ساگىس بۇ ئەر كىشىگە يۇز كەلگۈدەك ۋە ئۇ ياخشى كۆرگۈدەك بىر ئىش قىلىشنى كۆڭلىگە پۈكتى. ئىش شۇنداق باشلاندى.

ئۇ پېچىنە پىشۇرۇش ئۇچۇن خېمىر يۇغۇردى. ئاندىن جون بىلەن ئېللانى مېھماندارچىلىققا چاقىرىشنى ئويلاشتى. چۈنكى ئۇچ ياكى تۆت تال پۆرە بىر ئائىلە كىشىلىرى ئۇچۇن جىق بولۇپ كېتەتتى. سېس يەنە ئىككى توخۇ قوشۇۋېتىش خىيالىنى ئېيىتتى. ستەمپ ئوكۇن ۋە ئامۇرسوم بېلىقلىرىنىڭ ھازىر

كېمىگە بېشىنى سوزۇۋاتقىنىنى، ئۇلارغا قارماق تاشلاپ يۇرۇشنىڭ ھاجىتى يوقلۇقىنى ئېيتتى.

دەنۇبرنىڭ ھاياجانلانغان كۆزلىرىنى قوشقاندا مېھماندارچىلىق توقسان كىشىلىك زىياپەتكە ئايلاندى. 124 ـ نومۇرلۇق ئۆيدىن چىقىقان ۋاراڭ ـ چۇرۇڭلار كېچە ئاسمىنىدا تەرەپ ـ تەرەپكە تارقىلىپ كەتتى. توقسان كىشى بەھۇزۇر يەپ، شادىمان كۇلدى. ھالبۇكى، ئۇلارنىڭ ئىچ باغرى بۇنىڭدىن ئەلەمگە تولدى. ئۇلار ئەتىسى ئەتىگىنى ئويغىنىپ، سەمەپ پەيدىنىڭ ئوكۇن بېلىقىنى ياڭاق دەرىخىنىڭ ياغىچىغا ئۆتكۇزۇپ كاۋاپ قىلغانلىقىنى ئېسىگە ئالدى؛ قايماق سېلىپ پىشۇرۇلغان قوناق قاتلىمىسىنى ئەسلەشتى؛ يەپ ـ ئىچىپ تويغان بالىلارنىڭ چارچاپ كېتىپ پاخال سېلىنچىلاردا قوللىرىدا كاۋاپ قىلىنغان توشقان ئۇستىخىنىنى تۇتقىنىچە ئۇخلاپ قالغانلىقىنى ئەسلەپ، ئاچچىقى كېلىشكە باشلىدى.

بېيبىي ساگىس ئۇچ ـ تۆت تال پۆرىنى ئون ياكى ئون ئىككى تالغا كۆپەيتكەنىدى. سېپىسىنىڭ ئىككى توخۇسى بەش كۇرۇك توخۇغا ئاۋۇغان، يىراق سىستىناتىدىن تاۋۇز ۋە يالپۇزلارغا قوشۇپ ھاراق ياساش ئۇچۇن ئەكېلىنگەن مۇز پارچىسى داسقا تۆكۇلگەن بۆلجۇرگەنلەرگە ئارىلاشتۇرۇلغانىدى. 124 ـ نومۇرلۇق ئۆيىنىڭ كۇلكە سادالىرى، سەممىيلىك ۋە توقسان كىشىنىڭ تويماس نەپسى ئارىسىدا تەۋرىشى ئۇلارنىڭ ئاچچىقىنى كەلتۇرۇپ قويدى. بەك چەكتىن ئېشىپ كەتتى، دەپ ئويلايتتى ئۇلار. بېيبىي ساگىس نېمىسىگە تايىنىپ ئۇلارنىڭ ھەممىسىنى ئىگىلىۋالمدۇ؟ نېمىشقا ئۇ ئىككىسى باشتىن ـ ئاخىر ئۇلارنىڭ مەركىزىدە بولمدۇ؟ ئۇ نېمىسىگە تايىنىپ قانداق ۋاقىتتا نېمە قىلىش كېرەكلىكىنى بىلىپ تۇرىدۇ؟ پىكىر ـ تەكلىپىنى ئوتتۇرىغا قويمىغانلىقى، خەۋەر يەتكۇزمىغانلىقى، كېسەللەرنى داۋالايدىغانلىقى، قاچقۇنلارنى مۆكتۇرۇپ قويمىغانلىقى، تاماق ئېتىشنى، ۋەز ئېيتىشنى، ناخشا

ئېيتىشنى، ئۇسسۇل ئويناشنى ياخشى كۆرىدىغانلىقى، شۇنداقلا ھەربىر كىشىنى ياخشى كۆرىدىغانلىقى سەۋەبلىك پەقەت ئۇلا ئاشۇ سالاھىيەتنى ئۆزىدە ھازىرلىغان بولۇشى ئېھتىمال.

مانا ئەمدىلىكتە ئۇ ئىككى چېلەك بۆلجۇرگەندىن ئون ياكى ئون ئىككى قاتلىما پىشۇردى. پۈتۈن شەھەر خەلقىنىڭ يېيىشىگە يېتىدىغان كۇرۇك توخۇلارنى، توققۇز ئايلىق كۆك پۇرچاقنى، يېڭى قايماقلارنى، سۈتلۈك بولكىنى، باقالىنى، ئېچىپ قالغان بولكىنى، سىرىق ماي قوشۇلغان بولكىنى ــ ھەممىسىنى يەپ تۈگىتىۋەتتى. لېكىن، ئۇلار بۇنىڭ دەردىنى تارتتى. ئەتىسى ئەتىگىنى ئۇلار قورسىقىدىكى قاتتىق بىئارامىلىقىنى سودا سۈيى ئىچىش ئارقىلىق بېسىقتۇردى. 124 ـ نومۇرلۇق ئۆي سېخىيلىق بىلەن ئورۇنلاشتۇرغان ئاشۇ زىياپەت ئۇلارغا باش ئاغرىقى تېپىپ بەردى.

ھاۋادا غەلىتە بىر پۇراق ، ئۇلار ھېچقاچان پۇراپ باقمىغان بىر پۇراق بار ئىدى. بېيىمي ساگىس نەۋرىلىرى ئۇچۇن ئۇماچ قاينىتىۋېتىپ بۇ پۇراققا دىققەت قىلدى. بۇنىڭ نېمە ئىش ئىكەنلىكىنى بىلەلمىدى. بىردەمدىن كېيىن ئۇ قارىمۇچ مايىسىنىڭ تۇۋىنى بوشىتىۋاتقاندىمۇ بايىقى پۇراقنى پۇرىدى. ئۇ بېشىنى كۆتۈرۈپ ئەتراپقا نەزەر سالدى. ئۇ تۇرغان يەرنىڭ ئارقا تەرىپىگە توغرا كېلىدىغان نەچچە يارد يىراقلىقتا، سېپىس پۇرچاقلىق ئارىسىدا تىزلىنىپ ئولتۇراتتى. دۇمبىسىدىكى يارىنى داۋالاش ئۇچۇن كۆڭلىكىنىڭ كەينىگە قويۇلغان فلانېل سەۋەبىدىن سېسىنىڭ مۇرىسىنىڭ شەكلى ئۆزگىرىپ كەتكەندەك تۇراتتى. يېنىدىكى سېۋەتكە ئۇچ ئايلىق بوۋىقى سېلىنغانىدى. بېيىمي ساگىس بېشىنى كۆتۈرۈپ ئاسمانغا قارىدى، ھاۋا بەكمۇ ئوچۇق ئىدى، يېشىل يوپۇرماقلار ئارىسىدا ئۆلۈمنىڭ ئىزناسى تېپىلمايتتى. ئۇ قۇشلارنىڭ سايراشلىرىنى ئاڭلىدى، يەنە تېخى يىراقتىكى ئېرىق سۈيىنىڭ بىر ئاڭلىنىپ، بىر ئاڭلانماي شىلدىرلاپ ئېقىشلىرىغا قۇلاق سالدى. ئىت تۇنۇگۈنكى

زىياپەتتىن ئېشىپ قالغان بىرنەچچە تال سۆڭەكنى غاجىلاۋاتاتتى. ئۆي تەرەپتىن خوۋارد، بۇگلار ۋە ئۆمىلىگۈدەك بولغان قىزچاقنىڭ ئاۋازى ئاڭلاندى. قارىماققا بىرەر غەيرىي ئەھۋال بايقالمىغان بولسىمۇ، قاياقلاردىندۇر كېلىۋاتقان سېسىق پۇراق دىماقنى ئېچىشتۇراتتى. بېيىي ساگىس كۆكتاتلىققا يىراق، ئەمما ئېرىقتا يېقىن كۈنگەي ئېتىزغا قوناق تېرىغانىدى. زىياپەت ئۇچۇن قوناقلار بەكلا كۆپ ئۇزۇلگەن بولسىمۇ، قوناقلىقتا قوناق باشاقلىرى يەنىلا ساڭگىلاپ تۇراتتى. بېيىبىي ساگىس بۇنى جايىدا تۇرۇپلا ئېنىق كۆرەلىدى. ئوتىغۇچنىڭ بىسى ياۋا گىياھنى گاچچىدە كەستى. كېسىلگەن گىياھنى ئۇ شىلەپىسىنىڭ يىرتىلغان يېرىگە قىستۇرۇۋالدى، شىلەپىنىڭ يىرتىقىغا پاتمىغانلىرىنى بىر ياققا چۆرۈۋەتتى. ياغاچ كەسلىگەندىكى تاق ـ تۇق ئاۋاز ئۇنىڭ دىققىتىنى تارتتى. ستەمپ تۇنۇگۈن ئۆزى ۋەدە قىلىپ قويغان ئىشقا تۇتۇش قىلغانىدى. بېيىبىي ساگىس قولىدىكى ئىشلارغا قاراپ خورسىنىپ قويدى. بىردەمدىن كېيىن ئۇ بېلىنى رۇسلاپ، ئاشۇ سېسىق پۇراقنىڭ زادى نەدىن كېلىۋاتقىنىنى يەنە بىر قېتىم ھىدلاپ چىقتى. ئۇ ئوتىغۇچنىڭ سېپىنى تۇتۇپ، ناھايىتى تەپسىلىي ھىدلايتتى. ئۇ ھېچكىمنىڭ ئۆزى ئۇچۇن دۇئا ـ تىلاۋەت قىلماسلىقىغا كۆنۈپ قالغانىدى. لېكىن، ھەر تەرەپتە لەيلەپ يۈرگەن بۇ سېسىق پۇراق ئۇنىڭ ئۇچۇن يېڭىلىق ئىدى. ئۇ ھەرگىز ئاق تەنلىك ئەمەس ـــ ئۇ بۇنى تولۇق جەزملەشتۇرەلەيتتى ـــ شۇنىڭ ئۇچۇن ئۇ قارا تەنلىك بولۇشى كېرەك ئىدى. شۇنىڭ بىلەن، ئۇ ھەممىنى چۈشەندى. ئۇ بەك مەردلىكى تۇتۇپ كېتىپ، يىراق ـ يىراقلاردىن مېھمان چاقىرغانلىقى، ئىسراپ قىلماسلىقا تېگىشلىك نەرسىلەرنى كەڭ قوللۇق بىلەن زىياپەتكە ئىشلىتىۋەتكەنلىكى ئۇچۇن دوستلىرى ۋە قوشنىلىرىنىڭ ئاچچىقىنى كەلتۈرۈپ قويغانىدى.

بېيىبىي كۆزىنى يۇمدى. بەلكىم ئۇلارنىڭ توغرىدۇ. ئۇ

توساتتىن سېسىق پۇراقتىن كېيىن ناھايىتى يىراقلاردىن كېلىۋاتقان يەنە بىر پۇراقنى سەزدى. ئۇ پۇراق تاپ باستۇرۇپ كەلمەكتە. سېسىق پۇراقنىڭ كۈچلۈك ھىدى ئۇنى بېسىپ كەتكەچە، بېيىبىي بۇنىڭ نېمە پۇراق ئىكەنلىكىنى بىلەلمىدى. ئۇ كۆزلىرىنى چىڭقالدۇرۇپ، بۇنىڭ زادى نېمە ئىكەنلىكىگە قارىدى. ئۇنىڭ كۆرگىنى پاسونىنى ئۇ ياخشى كۆرمەيدىغان بىر جۈپ ئېگىز قونچلۇق ئاياغ بولدى. بېيىبىي مەيۈسلۈك ۋە تەشۋىش ئىلكىدە ئوتىغۇچ بىلەن يەرنى بوشىتىشنى داۋاملاشتۇردى. مىغىلداپ كەلگەن بۇ نەرسە زادى نېمىدۇ؟ ئەدىلىكتە ئۇنىڭغا ئازار يەتكۈزمىگەن نېمە قالغان بولغىيتتى؟ خاللىنىڭ ئۆلۈم خەۋىرىمىدۇ؟ ياق. ئۇ خاللىنىڭ ئۆلۈمى توغرىسىدا ئۇنىڭ ھايات قالغانلىقىدىنمۇ بەكرەك ئىدىيەۋى تەييارلىق قىلىپ بولغان. خاللى ئۇنىڭ بالىلىرىنىڭ كىچىكى. خاللى تۇغۇلغاندا بېيىبىي ئۇنىڭغا كۆزىنىڭ قۇيرۇقىدا قاراپمۇ قويمىغان. چۈنكى، ئۇنىڭ تەق ـ تۇرقىنى تونۇۋېلىشنىڭ ھېچقانداق پايدىسى يوق ئىدى. بەلكىم خاللىنىڭ چوڭ ئەر بولۇپ كەتكەن ھالىتىنى مەڭگۈ كۆرەلمەسلىكى مۇمكىن. بېيىبىي يەتتە قېتىم شۇنداق قىلغان: ئۇنىڭ كىچىككىنە پۇتىنى تۇتقان، بارماقلىرى بىلەن ئاشۇ كىچىك بارماقلارنى تەكشۈرۈپ باققان. ئۇ ھازىرغىچە بالىلىرىنىڭ چىشى چۈشۈپ كەتكەندىن كېيىن قانداق چىش چىققانلىقىنى، ماڭغان چېغىدا بېشىنى قانداق تۇتىدىغانلىقىنى بىلمەيدۇ. پەتىنىڭ تىلى قانداق بولغاندۇ؟ فېيموسنىڭ تېرىسىنىڭ رەڭگى قانداق بولغىيتتى؟ جونىيىنىڭ مەڭزىدىكىسى تارتۇق بولغىيمىدى ياكى زىنىخ بولغىيمىدى؟ ئۇ ئاغزىنى ئاچسىلا مەڭزىدىكى ئۇ ئويمان يوقلىپ كېتەر بولغىيمىدى؟ تۆت قېرىز، ئۇ ئۇلارنى ئەڭ ئاخىرقى قېتىم كۆرگىنىدە، ئۇلارنىڭ قولتۇقلىرىغا تۈك چىقمىغانىدى. ئاردىلىيە ھازىرمۇ بولكىنىڭ كۆيۈكىنى يېيىشنى ياخشى كۆرەمدىغاندۇ؟ يەتتىسىنىڭ ھەممىسى كەتتى ياكى ئۆلۈپ

تۇگىدى. ئەڭ كىچىكىگە بۇ قەدەر ئەھمىيەت بېرىپ كېتىشنىڭ نېمە ئەھمىيىتى بولسۇن؟ بىراق، نېمە سەۋەبتىنكىن، ئۇلار بېيىبىينىڭ خاللىنى ئېلىپ قېلىشىغا رۇخسەت قىلىشقانىدى.

خاللى ئاپىسىغا ئەگىشىپلا يۇرەتتى، ئاپىسى نەگە بارسا شۇ يەرگە باراتتى.

كارولىنادىكى چېغىدا بېيىبىينىڭ كاسسى يارىلانغانىدى. بۇ يارا گارنېر ئەپەندىنىڭ ئۇنى ئون ياشلىق نېگىر بالىدىنمۇ ئەرزان سېتىۋېلىشىغا پۇرسەت يارىتىپ بەرگەن. گارنېر ئەپەندى ئانا ـ بالا ئىككىسىنى كېنتاكىغا ئەكېلىپ، «شېرىن ئۆي» دەپ ئاتىلىدىغان ئېكىنزارلىققا يەرلەشتۈردى. كاسسىدىكى يارا سەۋەبلىك، بېيىبىي ئۈچ پۈتلۈق ئىتقا ئوخشاش دىڭگۈسلاپ مېڭىپ يۈردى. ئۇ «شېرىن ئۆي» نىڭ شال ئېتىزلىرىنى ياكى تاماكا ئېتىزلىرىنى كۆرۈپ باقمىدى، ئۇنى ھېچكىم بىرەر قېتىممۇ ئۇرۇپ باقمىدى. نېمىشقىكىن لىلليەن گارنېر بېيىبىي ساگىسنى جېننى دەپ چارقىراتتى. بىراق، گارنېر ئۇنى ئۇرۇپ ياكى تىللاپمۇ باقمىغانىدى. ھەتتا ئۇ كالا تېزىكىگە تېيىلىپ كېتىپ ئېتىكىدىكى تۇخۇملارنىڭ ھەممىنى چېقىۋەتكەندىمۇ ھېچكىم ئۇنىڭغا «ۋاي، قارا قانجۇق، نېمىش قىلدىڭ» دەپمۇ باقمىدى. ھېچكىممۇ ئۇنى ئۇرۇپ باقمىدى.

«شېرىن ئۆي» بېيىبىي ساگىس ئىلگىرى تۇرغان جايلار بىلەن سېلىشتۇرغاندا بەكلا كىچىك ئىدى. گارنېر ئەپەندى، گارنېر خانىم، بېيىبىي ساگىس، خاللى، كۆپىنىڭ ئىسمى پاۋۇل بىلەن باشلىنىدىغان تۆت يىگىت بۇ يەردە بار ـ يوق ئادەمزاتنىڭ ھەممىسى شۇ ئىدى. گارنېر خانىم ئىش قىلىۋاتقاندا ناخشا غىڭشىشقا ئامراق ئىدى؛ گارنېر ئەپەندىچۇ؟ قارىماققا يەرشارى ئۇنىڭ ئويۇنچۇقىدەك ھالەتتە ئىدى. ھېچكىم بېيىبىيگە يەر تېرىيسەن دېمەيتتى. گارنېر ئەپەندىنىڭ بالىلىرى، خاللىيمۇ ئۇنداق دېمەيتتى. بۇ بەلكىم ئۇنىڭ تەلىيى بولسا كېرەك، لېكىن بېيىبىي بەربىر ئۇ ئىشلارنى قىلالمايتتى. ئۇ پەقەت ناخشا

غىڭشىپلا يۈرىدىغان لىللىيەن گارنىزونىڭ يېنىدا بولاتتى، ئىككىسى بىرلىكتە تاماق ئېتەتتى، كۆكتات چىلايتتى، كىر يۇيۇاتتى، دەزمال سالاتتى؛ شام، سوپۇن ۋە ئالما شەربىتى قاتارلىقلارنى ياسايتتى، كىيىم ـ كېچەك تىكەتتى؛ توخۇ، چوشقا، ئىتلارنىڭ قورسقىغا مەسئۇل ئىدى؛ كالا ساغاتتى، قايماق ئېلىشتۇراتتى، چوشقا مېيى قاينىتاتتى، ئوت قالايتتى... بۇلارنى ئىش دېگىلى بولسۇنمۇ. لېكىن، ھېچكىمۇ ئۇنى ئۇرۇپ باقمىدى.

بېيىنىڭ كاسىسى ھەر كۈنى ئاغرىيتتى، لېكىن ئۇ بۇنى ھېچكىمگە دېمەيتتى. پەقەتلا خالىلى ئەڭ ئاخىرقى تۆت يىلدا ئاپىسىنىڭ ھەربىكىتىنى تەپسىلىي كۆزىتىپ، ئاپىسىنىڭ كارىۋاتقا چىقىپ ـ چۈشكەندە يوتىسىنى ئىككى قولى بىلەن يۆتكەيدىغانلىقىنى بىلدى. مۇشۇ ئىش تۈپەيلى، ئۇ گارنىزون ئەپەندىگە ئۇنى ئازاد قىلىۋېتىشنى، ئۇ ئولتۇرۇۋالسا كېسىلىدە ياخشىلىنىش بولىدىغانلىقىنى ئېيتتى. نېمىدېگەن كۆيۈمچان پەرزەنت ـ ھە! خالىلى ئاپىسى ئۈچۈن جاپالىق بىر ئىشنى ئۈستىگە ئالدى: ئەمگىكىنى، تۇرمۇشىنى ئۇنىڭغا ئاتىدى. مانا بۇگۈنكى كۈنلۈكتە بالىلىرىنىمۇ ئاپىسىغا ئاتىغاندى. ھازىر بېيىبىي كۆكتاتلىقتا تۇرۇپ، سېسىق پۇراقلا ئەگىشىپ كېلىۋاتقان نەرسىنىڭ نېمە ئىكەنلىكىنى ئويلاۋاتقىنىدا، ئۇلارنىڭ ئاۋازىنى ئاڭلىدى. شەك ـ شۈبھىسىزكى، «شېرىن ئۆي» ھەقىقەتەن بىر كۆرۈنەرلىك ئىلگىرىلەش ئىدى. بىراق، بۇمۇ بەربىر؛ ھەسرەت ئۇنىڭ روھىدا، ئۆزىنى يوقاتقان ئۆزلۈكى ماكان تۇتقان مۇزدەك قەلبىدە ئىدى.

ئۇ ناخشا ئېيتالامدۇ؟ (ناخشىنى چىرايلىق ئېيتالامدۇ؟) ئۇ چىرايلىقمۇ؟ ئۇ ياخشى دوست بولالامدۇ؟ ئۇ بىر مېھرىبان ئانا بولالامتى؟ ۋاپادار ئايال بولالامتى؟ مېنىڭ بىر ھەدەم بار، ئۇ مېنى ياخشى كۆرەرمۇ؟ ئەگەر ئانام مېنى تونۇپ قالسا، ئۇ يەنە مېنى ياخشى كۆرۈۋېرەرمۇ؟

بېيىبىي لىللىيەن گارنېرنىڭ ئۆيىدىن ــ كاسىسىنى زەخىملەندۇرىدىغان دېھقانچىلىق ئىشلىرىدىن، روھىنى بىخۇدلاشتۇرىدىغان ھارغىنلىقتىن قۇتۇلۇپ چىقتى. لىللىيەن گارنېرنىڭ ئۆيىدە ھېچكىم ئۇنى يەرگە بېسىپ باسقۇنچىلىق قىلالمايتتى. ئۇ ئاق تەنلىك ئايالنىڭ ئىش قىلغاچ غىڭشۇاتقان ناخشىلىرىغا قۇلاق سالدى. گارنېر ئەپەندى كىرىپ كەلگەندە ئۇنىڭ يۈزلىرىنىڭ باشقىچە نۇرلىنىپ كەتكەنلىكىگە دىققەت قىلىپ، كۆڭلىدە بۇ يەر بەك ياخشى ئىكەن، لېكىن مەن بۇ يەردەك ياخشى ئەمەسكەنمەن دەپ ئويلىدى. ئۇنىڭچە، گارنېر ئەر ـ ئايال ئالاھىدە بىر خىل قۇلدارلىق تۈزۈمىنى يولغا قويغان، قول ئاستىدىكىلەرگە يالالانما ئىشچىغا مۇئامىلە قىلغاندەك مۇئامىلە قىلاتتى، قۇللارنىڭ گېپىنى ئاڭلايتتى، ئۇلار بىلىشنى، ئۆگىنىشنى خالىغان نەرسىلەرنى ئۇلارغا ئۆگىتىپ قويياتتى.

بېيىبىي ساگىس ئاۋارىچىلىك تېپىۋېلىشتىن ساقلىنىش ئۈچۈن ئامال بار ئاز گەپ قىلاتتى. ئۇنىڭ دېگۈدەك نېمە گەپلىرى بار دەيسىز. بۇنىڭدىن ئاق تەنلىك خانىم يېڭى كەلگەن قۇلىنىڭ كىم سۆز ۋە ئىشچان، ئۆزىنىڭ ئىشىنى قىلغاچ، ئۇنىڭ ناخشىسىغا قۇلاق سالىدىغان ياخشى يارەمچى ئىكەنلىكىنى بايقىغانىدى.

گارنېر ئەپەندى خاللىنىڭ ئورۇنلاشتۇرۇشىغا قوشۇلدى. مۇنداقچە ئېيتقاندا، دۇنيادا خاللى ئۈچۈن بېيىبىي ساگىسنىڭ ئازادلىقىدىنمۇ بەكرەك مەنىلىك بولغان يەنە بىر ئىش يوق ئىدى. شۇنداق قىلىپ، بېيىبىي ساگىس ئۆز رايى بويىچە دەريادىن ئۆتكۈزۈپ قويۇلدى. ئۇ تاللاش قىيىن بولغان ئىككى خىل ئىش ئۈستىدە بەكلا ئىككىلىنىپ قالدى: بۇ يەردە مەڭگۈلۈككە تۇرۇۋېرىش كېرەكمۇ ياكى دۇنيادا بەلكىم بىردىنبىر ھايات ياشاۋاتقان ئەڭ كىچىك بالىسىدىن ئايرىلىشى كېرەكمۇ؟ ئۇ ئۆزىنى خۇشال قىلىدىغان ئاشۇ قىيىن ئىشنى تاللىدى. ئىزچىل ئۆزىنى قىيناپ كېلىۋاتقان بۇ مەسىلە توغرۇلۇق ئوغلىدىن

مەسلىھەتمۇ سورىمىدى. نېمە ئۈچۈن؟ ئاتمىش ياشقا يېقىنلىشىپ قالغان، ئۈچ پۈتلۈق ئىتتەك دىڭگۈسلاپ ماڭمىدىغان بىر ئايال قۇلغا ھۆرلۈكىنىڭ نېمە كېرىكى؟ ئۇنىڭ پۈتلىرى ئەركىنلىك تۈپرىقىغا دەسسىگەن چاغدا، ئۇ خاللىنىڭ ئۆزىدىن كۆپ نەرسىلەرنى بىلىدىغانلىقىغا ئىشەنگۈسى كەلمىدى. ئەزەلدىن ئەركىن نەپەس ئېلىپ باقمىغان خاللىنىڭ دۇنيادا ھۆرلۈكتىن ئارتۇق يەنە بىر نەرسىنىڭ يوقلۇقىنى چۈشىنىپ يەتكەنلىكىگە ئىشەنگۈسى كەلمىدى. ئۇ بۇلاردىن چۆچۈپ كەتتى.

ئازراق مەسىلە چىقتى. نېمە مەسىلە چىقتى؟ نېمە مەسىلە چىقتى؟ بېيىبىي ساگىس ئۆزىدىن شۇنداق سورايتتى. ئۇ ئۆزىنىڭ تەق ـ تۇرقىنىڭ قانداق ئىكەنلىكىنى بىلمەيتتى ھەم ئۇنى بىلىشكە قىزىقمايتتى. توساتتىن ئۇ ئۆزىنىڭ بىر جۈپ قولىنى بايقىدى. شۇنداللا ئۇنىڭ كاللىسى سەگەكلىشىپ، ئۇي ـ خىياللىرى سۈزۈلدى: «بۇ بىر جۈپ قول ماڭا تەۋە. بۇ مېنىڭ قولۇم.» بۇنىڭغا ئەگىشىپ، ئۇ كۆكرىكىنىڭ زەربىگە ئۇچراۋاتقانلىقىنى ھېس قىلىپ، يەنە بىر نەرسىنى ـــ دۈپۈلدەپ سوقۇۋاتقان ئۆزىگە تەۋە يۈرىكىنى بايقىدى. قالايمىقان تېپىچەكلەۋاتقان بۇ يۈرەك ئىزچىل مەۋجۇتلۇقىنى ساقلاپ تۇرارمۇ؟ ئۇ ئۆزىنى بەئەينى بىر ساراڭدەك ھېس قىلىپ، ئاۋازىنى قويۇپ بېرىپ قاقاھلاپ كۈلدى. گارنېر ئەپەندى بېشىنى بۇراپ، قوڭۇر كۆزلىرىنى يوغان ئېچىپ ئۇنىڭغا قارىدى. ئۇمۇ ئۆزىنى تۇتۇۋالالماي كۈلۈپ كەتتى.

ـــ كۈلگۈدەك نېمە ئىش بولدى، جېننى؟

ئۇ تېخىچە كۈلكىدىن توختىمايتتى.

ـــ يۈرىكىم سوقۇۋاتىدۇ، ـــ دېدى ئۇ.

بۇ راست ئىدى.

گارنېر ئەپەندى قاقاھلاپ كۈلدى.

ـــ قورققۇدەك ھېچ ئىش يوق، جېننى. باشتا قانداق بولغان بولسا، ئاخىرىغىچە شۇنداق بولسەن، ساڭا ھېچ ئىش بولمايدۇ.

بېيبىي بەك يۇقىرى ئاۋازدا كۈلۈپ كەتمەسلىك ئۈچۈن، ئاغزىنى توسۇۋالدى.

— سېنى كۆرۈشتۈرمەكچى بولغان كىشى ساڭا ھەر جەھەتتىن ياردەم بېرىدۇ. ئىسمى بودۇن. ئاكا ـ سىڭىل، شوتلاندىيەلىك. ئۇلار بىلەن تونۇشقىنىمغا يىگىرمە يىلدىن ئاشتى.

بېيبىي ساگىس بۇنىڭ ياخشى پۇرسەت ئىكەنلىكىنى بىلىپ، ئۇزاقتىن بېرى سورىيالماي يۈرگەن بىر ئىشنى ئۇنىڭدىن سورىدى.

— گارنېر ئەپەندى، سىز نېمىشقا مېنى جېنىنى دەپ چاقىرىسىز؟

— سېنىڭ سېتىلىش باھا تاختاڭغا شۇنداق يېزىلىپتىكەن، قىزچاق. ئۇ سېنىڭ ئىسمىڭ ئەمەسمۇ؟ ئۆزۈڭنى نېمە دەپ ئاتايسەن؟

— ياق. مەن ئۆزۈمنى ھېچنېمە دەپ ئاتىمايمەن.

گارنېر ئەپەندىنىڭ يۈزى ئۆپكىدەك ئېسىلىپ كەتتى.

— سېنى كارولىنادىن ئېلىپ مېڭىۋاتقىنىمدا، ۋېتلوۋ سېنى جېنىنى دەپ چاقىرغان، سېنىڭ باھا تاختاڭدىمۇ جېنىنى ۋېتلوۋ دەپ يېزىلغانىكەن. سېنىڭ ئىسمىڭ جېنىنى ئەمەسمۇ؟

— ياق، ئەپەندى. ئۇ مېنى شۇنداق ئاتىغان تەقدىردىمۇ، مەن ئاڭلاپ باقماپتىكەنمەن.

— ئۇنداقتا، سەن ئۇلارغا قانداق جاۋاب بېرەتتىڭ؟

— ھەر خىل جاۋاب بېرەتتىم. لېكىن، ئېرىمنىڭ ئىسمى ساگىس.

— سەن توي قىلغانمۇ، جېنىنى؟ بۇنى مەن تېخى بىلمەيدىكەنمەن.

— توي قىلغان دېيىشكە بولىدۇ.

— ئېرىڭنىڭ نەدىلىكىنى بىلەمسەن؟

— بىلمەيمەن، ئەپەندى.

— ئۇ خاللىنىڭ دادىسىمۇ؟
— ياق، ئەپەندى.
— ئۇنداقتا، سەن نېمىشقا خاللىنى ساگىس دەپ چاقىرىسەن؟ ئۇنىڭ باھا تاختىسىدىمۇ سېنىڭكىگە ئوخشاش ۋېتلوۋ دەپ يېزىلغانكەن.
— ساگىس مېنىڭ فامىلەم، ئەپەندى، ئېرىمنىڭكىگە بېقىنغان. ئېرىم مېنى جېننى دەپ چاقىرمايتتى.
— ئۇ سېنى نېمە دەپ چاقىراتتى؟
— بېيىبىي دەپ.
— شۇنداقمۇ، — گارنېر ئەپەندى يەنە بىر قېتىم كۈلدى، — سېنىڭ ئورنۇڭدا مەن بولغان بولسام، ئىزچىل ھالدا جېننى ۋېتلوۋ دېگەن ئىسىمنى قوللىناتتىم. ئازاد قىلىنغان ئايال قۇلغا نىسبەتەن بېيىبىي ساگىس خانىم دېگەن نام ئاڭلىماققا ئادەمنىڭ ئىسمىغا ئوخشىمايدۇ.
بەلكىم شۇنداقتۇ، دەپ ئويلايتتى ئۇ. بىراق، «بېيىبىي ساگىس» دېگەن ئىسىم ئۇنىڭ ئاتالمىش ئېرىدىن قالغان بىردىنبىر نەرسە ئىدى. ئەستايىدىل، مىسكىن ئۇ ئەر بېيىبىيغا ئاياغ تىكىشنى ئۆگىتىپ قويغان. ئۇ ئىككىسى كىمگە پۇرسەت كەلسە، شۇ قېچىپ كېتىدۇ، بىللە قېچىپ كېتەلىسەك تېخى ياخشى، بىراق يالغۇز قېچىشقا پۇرسەت چىقىپ قالسا، يەنە بىرىگە ھەرگىز تارتىشمايدۇ، دەپ شەرت قويۇشقانىدى. ئۇنىڭ ئېرىگە پۇرسەت كېلىپ، ئىز ـ دېرەكسىز غايىب بولدى، شۇنىڭ بىلەن بېيىبىي ئۇنىڭ غەلىبە قىلغانلىقىنى جەزملەشتۇرگەنىدى. ھازىر بېيىبىي ئۆزىنى سېتىۋېتىلگەن چاغدىكى ئىسىم بىلەن ئاتىسا، ئېرى ئۇنى قانداق تاپالايدۇ، كىشىلەردىن نېمە دەپ سۇرۇشتۇرىدۇ؟
بېيىبىي شەھەرگە كۆنەلمىدى. نوپۇسى كارولىنادىكىدىنمۇ كۆپ، ئاق تەنلىكلەرنىڭ كۆپلۈكىدىن كىشى تۇنجۇقۇپ قالغىلى تاس قالىدۇ. ئىككى قەۋەتلىك بىنالارنى ھەممىلا يەردە

ئۇچراتقىلى بولىدۇ. پىيادىلەر يولى تەپتەكشى كېسىلگەن ياغاچ تاختىلاردىن ياسالغان، يول گارنىر ئەپەندىنىڭ داچىسىدەك كەڭرى.

— بۇ بىر سۇ شەھىرى، — دېدى گارنىر ئەپەندى، — ھەممە نەرسە سۇ ئارقىلىق توشۇپ كېلىنىدۇ. دەريا سۈيى ئوڭ كەلمىسە قانالالار ئارقىلىق توشۇلىدۇ. بۇ شەھەر شەھەرلەر ئىچىدىكى خانىش، جېننى. سەن خىيالىڭغا كەلتۈرگەن ھەممە نەرسىنى بۇ يەردىكىلەر ئۆز ئەينى بويىچە ياساپ چىقىرالايدۇ. مەش، تۈگمە، كېمە، كۆڭلەك، تارغاق، سىر، ھور ماشىنىسى، كىتاب قاتارلىق ھەممىنى. تىككۈچى ئۇستاملارنىڭ ماھارىتى كۆزۈڭنى ئالاچەكمەن قىلىۋېتىدۇ. راستلا شۇنداق. مانا بۇ بىر ھەقىقىي شەھەر. ئەگەر سەن چوقۇم شەھەردە تۇرۇشنى خالىساڭ، مۇشۇ يەر ئەڭ مۇۋاپىق.

بودۇن ئاكا ـ سىڭىللار بىر چوڭ كوچىنىڭ ئوتتۇرا بۆلىكىدىكى قاتمۇقات ئۆي سېلىنغان ۋە دەرەخلەر تىكىلگەن ئۆيلەردىن بىرىدە تۇراتتى. گارنىر ئەپەندى ھارۋىدىن سەكرەپ چۈشۈپ، ئاتنى مۇستەھكەم تۆمۈر قوزۇققا باغلىدى.

— مانا كەلدۇق.

بېيىبىي بوغچىسىنى كۆتۈرۈپ، كاسسىدىكى جاراھەت ۋە نەچچە سائەتلىك سەپەر جاپاسى تۈپەيلى ھارۋىدىن ناھايىتى تەستە چۈشتى. ئۇ يەرگە چۈشۈپ بولغۇچە گارنىر ئەپەندى كاربىدوردىن ئۆتۈپ، پېشايۋاننىڭ ئالدىغا بېرىپ بولغانىدى. بېيىبىي بۇ چاغدا ئىشىكنىڭ ئالدىدا تۇرۇپ، تار يول ئارقىلىق ئۆينىڭ كەينىگە ئۆتۈپ كەتكەن بىر قارا تەنلىك قىزنى كۆردى. قارىماققا ئۇ بەك ئۇزاق كۈتۈپ كەتكەندەك قىلاتتى. شۇ چاغدا بىر قىزچاق ئاشخانىنىڭ ئىشىكىنى ئېچىپ، بېيىبىينى دېرىزە ئالدىدىكى ئورۇندۇقتا ئولتۇرۇشقا تەكلىپ قىلدى.

— سىزگە ئازراق يەيدىغان نەرسە تەييارلاپ بېرەيمۇ، خانىم؟ — دەپ سورىدى قىزچاق.

— ياق، قەدىرلىكىم. مەن پەقەت ئۇسساپ قالدىم، خالاس.
قىزچاق چىنە يۇيۇش كۆلچىكى يېنىغا بېرىپ بىر ئىستاكان سۇ ئەكەلدى، ئىستاكاننى بېيىبىي ساگىسنىڭ قولىغا تۇتقۇزدى.
— مېنىڭ ئىسمىم جېينىي، خانىم.
بېيىبىي سۇدىن سەل شەكلەنگەن بولسىمۇ، يەنىلا ئىچكەن ئادەمگە دورىدەك تېتىيدىغان بۇ بىر ئىستاكان سۇنىڭ ھەممىسىنى ئىچىۋەتتى.
— ساگىس، — دېدى ئۇ قولىنىڭ دۈمبىسى بىلەن ئېغىزىنى سۈرتۈپ، — بېيىبىي ساگىس.
— سىزنى كۆرگىنىمدىن تولىمۇ خۇشالمەن، ساگىس خانىم. سىز مۇشۇ يەردە تۇرۇپ قالماقچىمۇ؟
— نەدە تۇرۇپ قېلىشىمنى ئۆزۈمۇ بىلمەيمەن. مېنى بۇ يەرگە گارنىر ئەپەندى ئەكەلدى. ئۇ ھەممە ئىشلارنى ئورۇنلاشتۇرۇپ قويغانلىقىنى ئېيتقانىدى، — بېيىبىي شۇنداق دەپ قوشۇپ قويدى، — مەن ھۆرلۈككە چىقتىم، سىز بىلىسىز كېرەك.
جېينىي كۈلدى.
— شۇنداق، بىلمەن، خانىم.
— ئۆيىڭىزدىكىلەر يېقىن ئەتراپتا تۇرامدۇ؟
— شۇنداق، خانىم. ھەممىمىز بىلۈستون كوچىسىدا تۇرىمىز.
— بىز تەرەپ - تەرەپكە چېچىلىپ كەتتۇق، — دېدى بېيىبىي ساگىس، — بەلكىم بىر يەرگە جەم بولىدىغىنىمىزغىمۇ ئۇزاق ۋاقىت قالمىغاندۇ.
«ئاھ، قۇدرەتلىك پەرۋەردىگار، — دەپ ئويلايتتى بېيىبىي، — ئىشنى نەدىن باشلىسام بولار؟ بىرەرسىنى تېپىپ ۋېتلوۋغا خەت يازدۇرسام بولامدىكىن، پەتتىي بىلەن روسالىنى كىم ئەكەتتىكىن.» ئۇنىڭ ئاڭلىشىچە، دان ئىسىملىك بىرى ئاردېلىيەنى ئېلىپ غەربكە كېتىپتۇ. نەنسىي بىلەن فېيموس

ۋىرگىنىيە قىرغىقىدا ساۋاننىاغا مېڭىش ئۇچۇن تەمشىلگەن كېمىدە ئۆلۈپ كېتىپتۇ. بېيىبىينىڭ بىلىدىغىنى مۇشۇ.

ۋېتنلوۋ تەرەپتىكى ئىش بېشى بېيىبىيغا خەۋەر ئەكەلدى. بۇ ئۇنىڭ كۆڭلىنىڭ ياخشىلىقىدىن ئەمەس، بەلكى شۇ ئارقىلىق بېيىبىينى خالىغانچە بوزەك قىلىشقا يول ئېچىش ئىدى. كېمە باشلىقى پورتتا ساق ئۇچ ھەپتە تۇرۇپ، كېمىگە مالالارنى لىق قاچىلاپ بولغاندىن كېيىن قوزغالغانكەن. مال بۆلۈمچىسىدە جېنىدىن ئايرىلغان نېگىر قۇللاردىن ئىككىسى ۋېتلوۋنىڭ قۇللىرى ئىكەن، ئۇلارنىڭ ئىسمى... ئىش بېشى مۇشۇ خەۋەرنى بېيىبىيغا يەتكۈزگەنىدى.

بىراق، بېيىبىي ئۇلارنىڭ ئىسمىنى بىلىدۇ. شۇنداق، ئۇ بىلىدۇ. بېيىبىي قۇلاقلىرىنى قولى بىلەن مەھكەم ئېتىۋېلىپ، ئىش بېشىنىڭ ئاغزىدىن ئاشۇ ئىسمىنى ئاڭلاشتىن ئۆزىنى تارتتى.

جېينىي ئازراق كالا سۈتى قاينىتىپ، ئۇنى ئىستاكانغا قۇيدى، سۈت بىلەن بىللە بىر تەخسە قوناق بولكىسىنى بېيىبىينىڭ ئالدىغا ئەكەلدى. بېيىبىي ساگىس بىرئاز تەكەللۇپ سۆزى قىلىۋېتىپ، ئۇدۇل كېلىپ شىرە ئالدىدا ئولتۇردى. بولكىدىن ئازراق ئوشتۇپ سۈتكە چىلىدى. بۇ چاغدا ئۇ ئۆمرىدە ھازىرقىدەك ئېچىرقاپ باقمىغانلىقىنى ھېس قىلدى. بۇ ھال مەلۇم نەرسىلەرنى چۈشەندۈرۈپ بېرەلەيدۇ.

— ئۇلار بۇنىڭغا بىر نېمە دەرمۇ؟

— ئۇنداق بولمايدۇ، — دېدى جېينىي، — قانچىلىك يېگۈڭىز بولسا شۇنچىلىك يەڭ. بۇ بىز يەيدىغان نەرسىلەر.

— بۇ يەردە يەنە باشقا كىشىلەر بارمۇ؟

— مەن يالغۇزلا، ئاندىن ۋۇدراف ئەپەندى بار. ئۇ سىرتنىڭ ئىشلىرىنى قىلىدۇ، ھەپتىسىگە ئىككى ـ ئۈچ قېتىملا كېلىدۇ.

— سىلەر ئىككىڭلارلا بار ئىكەنسىلەر ـ دە؟

— شۇنداق، خانىم. مەن تاماق ئېتىش، كىر يۇيۇش

ئىشلىرىغا مەسئۇل.

— بەلكىم سىلەرنىڭ ئۆيدىكىلەر ياردەملىشىدىغان ئادەمگە موھتاج بىرەرسى بىلىدىغاندۇ؟

— مەن سىزگە ئۇقۇشۇپ بېرەي. مەن قۇشخانىغا بىر ئايال كىشىنىڭ لازىملىقىنى بىلىمەن.

— نېمە ئىشقا سالىدىكەن؟

— بىلمىدىم.

— ئەرلەرگە ياقمايدىغان بىرەر ئىش بولسا كېرەك، پەرىزىمچە.

— نەۋرە ھەدەمنىڭ دېيىشىچە، چوشقا گۆشىدىن قانچىلىك ئالىمەن دېسە شۇنچىلىك ئالغىلى بولارمىش، ئاندىن سائەتلىك ھەققى ئىككى يېرىم سېنىت ئىكەن. ئۇ يازلىق كولباسا تەييارلايدۇ.

بېيىمي ساگىس قوللىرىنى بېشىغا كۆتۈردى. پۇل؟ پۇل؟ ئۇلار ھەر كۈنى پۇل بېرىدۇ؟ پۇل؟

— ئۇ قۇشخانا قەيەردە؟ — سورىدى بېيىمي ساگىس.

جېينىمي جاۋاب بېرىشكە ئۇلگۈرمەستىنلا، بودۇن ئاكا ـ سىڭىللار ئۆيگە كىرىپ كەلدى، ئۇلارنىڭ كەينىدىن گارنېر ئەپەندى كۈلگىنىچە ئەگىشىپ كىرىۋاتاتتى. ئاكا ـ سىڭىل ئىككىسى ئوخشاشلا كۈل رەڭلىك كىيىم كىيگەن، قاردەك ئاپپاق چاچلىرى ئاستىدىكى يۈزلىرى ئۇلارنى تولىمۇ ياش كۆرسىتەتتى.

— ئۇنىڭغا يېگۈدەك نەرسە بەردىڭمۇ، جېينىمي؟ — سورىدى بودۇن ئەپەندى.

— بەردىم، ئەپەندى.

— بولدى، ئورنۇڭدىن تۇرما، جېننى، — دېدى بودۇن ئەپەندىنىڭ سىڭلىسى، قارىغاندا خۇش خەۋەرلەرنىڭ ئەڭ ياخشىسى ئەمدى چىقىدىغاندەك قىلاتتى.

ئۇلار بېيىمىدىن نېمە ئىشلارنى قىلالايدىغانلىقىنى سورىدى.

بېيىمي ئۆزى قىلغان نەچچە يۈز تۈرلۈك ئىشلارنى بىر - بىرلەپ ساناپ ئۆتمەستىنلا، ئاشۇ قۇشخانىنىڭ گېپىنى چىقاردى. «ئۇ ئىشلارنى قىلىشقا يېشى چوڭ كېلىپ قالىدۇ» دېيىشتى ئۇلار.

— ئۇ سىلەر ئۇچرىتالايدىغان موزدۇزلارنىڭ ئەڭ ئۇستىسى، — دېدى گارنېر ئەپەندى.

— موزدۇز؟ — بودۇن ئاكا - سىڭىللارنىڭ قاپقارا قاشلىرى لىككىدە كۆتۈرۈلۈپ كەتتى، — ساڭا كىم ئۆگەتكەن؟

— بىر قۇل ئۆگەتكەن، — جاۋاب بەردى بېيىمي ساگىس.

— يېڭى ئاياغ تىكەمسەن ياكى كونىلىرىنى يامامسەن؟

— يېڭى - كونا ھەممىسىنى قىلىمەن.

— ياخشىكەنغۇ، قالتىسكەنسەن، لېكىن سەن يەنە باشقا ئىشلارنىمۇ قىلىشىڭ كېرەك، — دېدى بودۇن ئەپەندى.

— كىرلەرنى ئاپىرىپ يۇيىدىغان ئىش بولسىمۇ قىلامسەن؟ — سورىدى بودۇن ئەپەندىنىڭ سىڭلىسى.

— قىلىمەن، خانىم.

— بىر قادىقى ئىككى سېنىت.

— بولىدۇ، خانىم. لېكىن، قەيەرگە ئاپىرىپ يۇيىمەن ؟

— نېمە؟

— ئۆزىڭىز كىرلەرنى ئاپىرىپ يۇيىدىغان ئىش بولسىمۇ قىلامسەن، دەپ سورىدىڭىز، مەن كىرنى ئاپىرىپ يۇيىدىغان جاي قەيەر؟

— مۇنداق گەپ، جېننى، — دېدى گارنېر ئەپەندى، — بۇ ئىككى جانابنىڭ بىر ئۆيى بار، ئۇنى ساڭا بېرىدۇ. ئۇ ئۆي شەھەر سىرتىدا.

ئۇ ئۆي ئۇلار شەھەرگە كۆچۈپ كىرىشتىن ئىلگىرى ئۇلارنىڭ ئاتا - ئانىسىنىڭ ئىگىدارچىلىقىدا ئىدى. يېقىندا ئۇ ئۆينى ئىجارىگە ئېلىپ ئولتۇرغان بىرمۇنچە قارا تەنلىكلەر ئوخشاش ئىشتاتىدىن باشقا يەرگە كېتىشكەنىدى. بېيىمي ساگىس بىر ئادەمگە نىسبەتەن ئۇستۇنكى قەۋىتى ئىككى ئېغىزلىق،

ئاستىنقى قەۋىتى ئىككى ئېغىزلىق ئۇ ئۆي بەك چوڭ كېلىپ قالىدۇ. لېكىن، بېيىبىيغا ئاشۇ ئۆينى بېرىش ئۇلارنىڭ ئەڭ ياخشى، شۇنداقلا بىردىنبىر تاللىشى ئىدى. كىر يۇيۇش، يىگىنە ئىشى قىلىش، مۇرابىا ياساش ۋە شۇنىڭغا ئوخشاش ئىشلارنى قىلىش بەدىلىگە ئۆينى چوقۇم پاكىز تۇتۇش شەرتى بىلەن، ئۇلار بېيىبىينى ئاشۇ ئۆيدە تۇرۇشقا ئورۇنلاشتۇردى. ئىلگىرى ئولتۇرغان قارا تەنلىكلەر ئۆينى تازا پاكىز تۇتالمىغان. بېيىبي ساگىس بۇ ئىشلارنى قىلىشنى ئۆز ئۈستىگە ئالدى. بېيىبي ساگىسنىڭ پۇل تاپىدىغان ئاشۇ ئىشنى قىلىش نىيىتى سۇغا چىلاشقان، ئۇ بۇنىڭدىن تولىمۇ بىئارام بولغان بولسىمۇ، بىراق ئىككى قەۋەتلىك ئۆي ئۇنى بەكلا هاياجانلاندۇرۇۋەتتى، گەرچە ئۇ ئۈستۈنكى قەۋىتىگە چىقالمىسىمۇ. گارنېر ئەپەندى بودۇن ئاكا ـ سىڭىللارغا بېيىبىينىڭ ئاياغ تىكىشتىلا ئەمەس، تاماق ئېتىشتىمۇ ئېپى بارلىقىنى ئېيتتى. گارنېر تومپايغان قورسىقى ۋە پۇتىنى كۆرسىتۇندى، كۆپچىلىك قاقاهلاپ كۈلۈپ كېتىشتى.

— نېمە لازىم بولسا بىزگە دېگىن، — دېدى بودۇن ئەپەندىنىڭ سىڭلىسى، — بىز قۇلدارلىق تۈزۈمنى قوللىمايمىز. هەتتا گارنېر تۇتقان يولنىمۇ شۇنداق.

— ئۇلارغا دېگىن، جېينىي. سەن مېنىڭ ئۆيۈمدىنمۇ ياخشىراق جايدا تۇرۇپ باققانمۇ؟

— ياق، تۇرۇپ باقمىغان، ئەپەندى.

— سەن «شېرىن ئۆي» دە قانچىلىك تۇردۇڭ؟

— مېنىڭ هېسابلىشىمچە، ئون يىل تۇردۇم.

— ئاچ قېلىپ باقتىڭمۇ؟

— ياق، ئەپەندى.

— سوغۇقتا قېلىپ باقتىڭمۇ؟

— ياق، ئەپەندى.

— بىرەرسى سېنىڭ بىر تال بارمىقىڭغا چېقىلىپ باقتىمۇ؟

— ياق، ئەپەندى.
— خاللىنىڭ سېنى ئازاد قىلىش تەلىپىگە قوشۇلدۇممۇ؟
— قوشۇلدىڭىز، ئەپەندى. قوشۇلدىڭىز، — دېدى بېيىبىي ساگىس. «لېكىن، سىز مېنىڭ ئوغلۇمنى ئىگىلىۋالدىڭىز، شۇنداقلا مېنىڭ بارلىقىمنى ئىگىلىۋالدىڭىز. مەن ئازاد بولغاندىن كېيىن، خاللىنىڭ قەرزىنى قايتۇرۇشى ئۈچۈن، سىز ئۇنى خالىغان يەرگە ئىجارىگە بېرىۋاتىسىز» دېدى ئۇ ئىچىدە.
ئۇلار «ۋۇدراف ئۇنى بۇ يەردىن ئەكېتىدۇ» دەپ، ئۇچىلىسى ئاشخانا ئىشكى ئالدىدىن غايىب بولۇشتى.
— ئەمدى تاماق ئېتىشىم كېرەك، — دېدى جېينىي.
— مەن يارەملىشەي، — دېدى بېيىبىي ساگىس، — بويىڭىز بەك پاكار ئىكەن، ئوتقا بويىڭىز يەتمەي قالمىسۇن.
ۋۇدراف ئاتقا قامچا سېلىپ ئۇچقانداك ماڭغان چاغدا ئاللىبۇرۇن قاراڭغۇ چۈشۈپ بولغانىدى. ئۇ قويۇق ساقاللىق يىگىت ئىدى، ئېڭىكىدىكى كۆيۈپ جاراھەتلەنگەن يېرىگە ساقال ئۇنمەي قالغانىدى.
— سىز مۇشۇ يەردە تۇغۇلۇپ چوڭ بولغانمۇ؟ — سورىدى بېيىبىي ساگىس ئۇنىڭدىن.
— ياق، خانىم. ۋىرگىنىيەدە چوڭ بولغان. بۇ يەرگە كەلگىنىمگە ئىككى يىل بولدى.
— ھە، ئەسلىدە مۇنداقكەن ـ دە.
— سىز باربىدىغان ئۆي بەك ياخشى ھەم چوڭ. ئىلگىرى ئۇ ئۆيدە بىر پوپ ئائىلىسىدىكىلەر بىلەن بىللە تۇرغان. ئۇنىڭ ئون سەككىز بالىسى بار ئىدى.
— ۋاي خۇدايىم ! ئۇلار نەگە كەتتى؟
— ئىللىنويسقا كېتىشتى. ئېپىسكوپ ئېللىن ئۇنى شۇ يەردىكى بىر چوڭ چېركاۋنى باشقۇرۇشقا قويدى.
— بۇ تەرەپلەردە چېركاۋ بارمۇ؟ چېركاۋغا قەدەم بېسىپ باقمىغىنىمغا ئون يىل بوپتۇ.

ـــ نېمىشقا ئەمدى؟
ـــ بىزنىڭ ئۇ ياقلاردا چېركاۋ يوق. تەڭرى مەندەك بىر قۇلنى ئۇنتۇپ كەتتى چوقۇم.
ـــ پايىك ئىسىملىك پوپنى ئىزدىسىڭىز بولىدۇ، خانىم. ئۇ سىزنى قايتىدىن چېركاۋغا تونۇشتۇرۇپ قويىدۇ.
ـــ ئۇنىڭ تونۇشتۇرۇشىغا ھاجىتىم يوق. ئۆزۈمنى ئۆزۈم تونۇشتۇرالايمەن. ئۇ بالىلىرىمنى ماڭا تونۇشتۇرۇپ قويسىلا بولدى. ئۇ خەت تونۇيدىغاندۇ؟
ـــ ئەلۋەتتە.
ـــ بۇ ياخشى بولدى. نۇرغۇن ئىشلارنى ئايدىڭلاشتۇرۇۋېلىشىم كېرەك.
بىراق، ئۇلارنىڭ ئايدىڭلاشتۇرۇپ بەرگەن خەۋەرلىرى بەكلا ئاز بولغانلىقتىن، بېيبىي ساگىس ئۇ ئىشلارنى ئايدىڭلاشتۇرۇۋېلىشتىن يالتايدى. بېيبىي ساگىس پوپقا ئىككى يىل خەت يازدۇردى. ئىككى يىلدا ئۇ كىر يۇيۇش، ياماق ياماش، مۇرابا ياساش، ئاياغ تىكىش، كۆكتات تېرىش ۋە چېركاۋغا بېرىش قاتارلىق ئىشلارنى قىلدى. لېكىن، ئۇنىڭ ئېرىشكەن خەۋىرى پەقەت « ۋېتلوۋغا تەۋە جاي يوق » دېگەن ئۇچۇرلا بولدى. ئەمما، مۇنداق خۇش خەۋەرمۇ بار: خاللى توي قىپتۇ، پات ئارىدا بالىسى تۇغۇلىدىكەن. شۇ خەۋەردىن كېيىن بېيبىي ساگىس پۈتۈن زېھنىنى قىلماقچى بولغان ئىشى ئۈستىگە قويدى. بۇ ئارقىلىق ئۇ ئوخشىمىغان ئۆتۈشىگىلا تېپىچەكلەپ كېتىدىغان يۈرىكىنى تىنچلاندۇرماقچى ئىدى.

تۆت ئاتلىق ئادەم ــ «مۇئەللىم»، ئۇنىڭ جىيەنى، قۇل ئوۋلىغۇچى ۋە ساقچى ئەمەلدارى بىلۇستۇن كوچىسىدىكى بۇ ئۆيگە يېتىپ كەلگەندە، ئۆي تولىمۇ جىمجىت ئىدى. ئۇلار بەك كېچىكىپ كېلىپ قاپتۇق، دەپ ئويلاشتى. ئۇچى ئاتتىن چۈشتى، بىرسى ئېگەردىن مىدىرلىماستىن، «ئىتلار چىشلىۋالمىسۇن» دېگەن ئەندىشە بىلەن مىلتىقىنى بەتلەپ، ئۆينى كۆزەتتى. ئالتە ـ يەتتە قارا تەنلىك چوڭ يولدىن ئۆي تەرەپكە قاراپ كېلىۋاتاتتى. قۇل ئوۋلىغۇچىنىڭ ئوڭ تەرىپىدىن ئىككى ئوغۇل، سول تەرىپىدىن بىرنەچچە ئايال يېقىنلاپ كەلدى. قۇل ئوۋلىغۇچى مىلتىقىنى بەتلىدى. ئايالىلار ۋە بالىلار ئۆز جايىدا چېچىلىپ توختاپ قالدى.

ھېلىقى جىيەن ئوغۇل ئۆي ئىچىگە ئوغرىلىقچە قارىدى. قايتىپ كېلىپ، بارمىقىنى لېۋىگە تەگكۈزۈپ جىم تۇرۇشنى ئىشارەت قىلدى، ئاندىن ئىزدەيدىغان ئادەمنىڭ ئۆينىڭ كەينىدە ئىكەنلىكىنى قولى بىلەن كۆرسەتتى. قۇل ئوۋلىغۇچى ئاتتىن چۈشۈپ باشقىلارغا قوشۇلدى. «مۇئەللىم» بىلەن جىيەن ئوغۇل ئۆينىڭ سول تەرىپىگە ماڭدى، قۇل ئوۋلىغۇچى بىلەن ساقچى ئەمەلدارى ئوڭ تەرەپتىن ماڭدى. بىر دەلدۇش، قېرى قارا تەنلىك قولىدا پالتا، ياغاچلار ئارىسىدا تۇراتتى، سارالڭ ئىكەنلىكى بىلىنىپ تۇراتتى. ئۇ ئۆز ـ ئۆزىگە غۇدۇڭشىپ، مۇشۇكتەك مىياڭشىيەتتى. ئۇنىڭدىن يىگىرمە يارد يىراقلىقتا شىلەپىسىگە

گۈل قىستۇرۇۋالغان يەنە بىر قارا تەنلىك ئايال تۇراتتى، قارىماققا ئۇمۇ ساراڭدەك قىلاتتى. ئۇ جايىدىن مىدىرلىماي تۇرۇپ كۆز ئالدىدىكى ئۆمۈچۈك توربىنى بۇزماقچى بولغاندەك قولىنى ئۇياق ـ بۇياققا شىلتىيىتتى. قارا تەنلىك ئادەم بىلەن قارا تەنلىك ئايال ئىككىلىسى ئوخشاشلا ياغاچ كەپىگە قاراپ تۇراتتى. جىيەن ئوغۇل قارا تەنلىك قېرىنىڭ قېشىغا بېرىپ، ئۇنىڭ قولىدىكى پالتىنى ئېلىۋالدى. ئاندىن تۆت ئادەم ياغاچ كەپىگە قاراپ يۈرۈپ كەتتى.

ياغاچ كەپىدە ئىككى ئوغۇل بالا بىر قارا تەنلىك ئايالنىڭ ئايىغى ئاستىدا قانغا مىلىنىپ ياتاتتى. ئايال بىر قولى بىلەن قانغا بويالغان ئوغلىنى كۆكسىگە تاڭغان، يەنە بىر قولى بىلەن يەنە بىر بوۋىقىنىڭ پۇتىنى تۇتۇۋالغانىدى. ئايال ئۇلارنى كۆرمىدى. ئۇ پۇتىدىن تۇتقان بوۋاقنى تاماغا قارىتىپ ئاتتى، بوۋاق تامغا تەگمىگەنلىكتىن يەنە بىر قېتىم شۇنداق قىلىشقا تەمشەلدى. كىشىلەر كۆز ئالدىدىكى بۇ غەلىتە قىلمىشقا تىكىلگىنىچە تۇرۇپ قېلىشقانىدى. بۇ چاغدا مۇشۇكتەك مىياڭشىغان قار تەنلىك بوۋاي ياغاچ كەپىگە ئېتىلىپ كىرىپ بوۋاقنى ئايالنىڭ قولىدىن تارتىۋالدى.

ھەممە ئىش ئېنىق بولدى. «مۇئەللىم»گە نىسبەتەن بۇ يەردە ئۇلار قايتۇرۇپ كەتكۈدەك ھېچنېمە يوق بولۇپ چىقتى. ئۇلارنى ئىزدەپ كەلگەنلەر ئەسلىدە ئۇ ئۇچ قارا تەنلىك (ھازىر تۆت بولغان، ئايال قاچقۇن يولدا بىرنى تۇغقان) بالىنىڭ ھايات بولۇشىنى ئۈمىد قىلغان، ئۇلارنى كېنىتاكىغا ئەكېتىپ تەربىيەلەپ، «شېرىن ئۆي»دە دېھقانچىلىق ئىشلىرىغا سېلىشنى ئويلىغانىدى. بىراق، كۆز ئالدىدىكى رېئاللىقتىن ئۇلارنىڭ خىيالىرى سۇغا چىلاشتى. بالىلارنىڭ ئىككىسى كۆزلىرىنى پۇلتايتقىنىچە ھەرە كېپىكى ئۈستىدە ياتاتتى. ئۇچىنچىسىنىڭ بەدىنىدىن ئاققان قان ئۇلار ئىزدەپ كەلگەن ئاساسلىق شەخس ھېسابلانغان، «مۇئەللىم» ھەرجايدا ماختاپ ئۇچۇرغان ئاشۇ

ئايالنىڭ كۆڭلىكىگە سىرغىماقتا. «مۇئەللىم» ئۇ ئايالنىڭ سىياھ ياسىشى، شورپا قاينىتىشى، كىيىملەرگە «مۇئەللىم» ياخشى كۆرىدىغان ھالەتتە دەزمال سېلىشى، تېخى ئۇنىڭ يەنە ئون يىل بالا تۇغالايدىغانلىقى قاتارلىقلارنى تىلغا ئالغانىدى. بىراق، ھازىر ئۇ ئايال سارىڭ بولۇپ قاپتۇ، جىيەن ئوغۇل ئۇنى خورلىغانلىقى، قاتتىق ئۇرغانلىقى ئۈچۈن، ئۇ قېچىپ كەتكەن، مۇشۇ ھالغان چۈشۈپ قالغانىدى. «مۇئەللىم» جىيەن ئوغلىنىڭ بۇ قىلمىشىنى ئەيىبلىدى.

ساقچى ئەمەلدارى بۇرىلىپ، قالغان ئۈچەيلەنگە شۇنداق دېدى:

— سىلەرنىڭ بۇ يەردە باشقا ئىشىڭلار قالمىغانىدەك قىلىدۇ، بالدۇرراق كېتىڭلار. نۆۋەت ماڭا كەلدى.

«مۇئەللىم» شىلەپىسىنى يانپىشىغا كۈچەپ ئۇرۇپ قويۇپ ياغاچ ئۆيدىن چىققاچ يەرگە شالاققىدە تۈكۈردى. جىيەن ئوغۇل بىلەن قۇل ئوۋلىغۇچى ئۇنىڭ كەينىدىن ئەگىشىپ چىقتى. ئۇلار شىلەپىسىگە گۇل تاقىۋالغان ھېلىقى ئايالنى، قۇل ئوۋلىغۇچىنىڭ مىلتىقى ئۆزىگە يېقىنلىشىۋاتقان يەتتە چىرايىنى توسۇپ قالالمايۋاتقانلىقىنى كۆرمىدى. ھەممىسى قارا تەنلىكلەرنىڭ كۆزلىرى ئىدى. قارا تەنلىك ئوغۇل بالا ھەرە كېپىكى ئارىسىدىن نەزەر سالاتتى؛ قارا تەنلىك قىزچاقنىڭ كۆزى قانغا چىلاشقان بارماقلارغا تىكىلگەنىدى. قارا تەنلىك بوۋاقنىڭ يۇمۇلغان كۆزلىرى قارا تەنلىك بوۋاينىڭ قۇچىقىدا مۆلدۈرەك ياش تۆكەتتى. قارا تەنلىك بوۋاينىڭ كۆزى ئىككى تال سىزىقتىن پەرقلەنمەيتتى، ئۇ ئۆزىنىڭ پۇتىغا تىكىلگەنىدى. ھەممىدىن قورقۇنچلۇقى ئاشۇ قارا تەنلىك ئايال، قارىماققا ئۇنىڭ كۆزى يوقتەك تۇراتتى، كۆزىنىڭ ئېقى يوقالغان، كۆز قارىسى تېرىسى بىلەن ماسلىشىپ، ئۇنى قارىغۇدەك كۆرسىتەتتى.

بوۋاينىڭ قۇچىقىدىكى بوۋاق ئىڭراپ يىغلىماقتا. كۆزىنىڭ ئېقى يوقالغان ئايال كۆزلىرىنى ئالدىغا تىكىپ ئولتۇرماقتا. ئۇلار شۇ ھالەتتە تۇرۇشاتتى. بىراق، يەردىكى بالىدىن بىرى

ئىگراپ قالدى. بالىنىڭ ئىگرىشى ساقچى ئەمەلدارىنى خىيالىدىن ئويغىتىپ، ئۇنى ھەرىكەتكە كەلتۈردى.

— سېنى تۇتۇپ كېتىمەن. ئەمدى يەنە ئاۋارىچىلىك تاپما. ھېلىمۇ قىلغانلىرىڭ يېتەر. مەن بىلەن ماڭ!

ئايال ئورنىدىن مىدىرلىمىدى.

— باغلاپ ئېلىپ مېڭىشىمدىن بۇرۇن ياۋاشلىق بىلەن ماڭ. ئاڭلىدىڭمۇ؟

ئايال يەنىلا مىدىرلىمىدى. ساقچى ئايالغا يېقىنلىشىپ، ئامال قىلىپ ئۇنىڭ قان تامچىپ تۇرغان قوللىرىنى باغلاشنى نىيەت قىلدى. بۇ چاغدا ئۇنىڭ كەينىدىكى ئىشىكتىن بىرسىنىڭ سايىسى كۆرۈندى، شىلەپىسىگە گۈل قىستۇرۇۋالغان قارا تەنلىك ئايال كىرىپ كېلىۋاتاتتى

.

بېيىبىي ساگىس كىمنىڭ نەپىسى بار، كىمنىڭ نەپىسى يوقلۇقىغا دىققەت قىلغاچ، ئۇدۇل توپىدا ياتقان بالىلار تەرەپكە ماڭدى. بوۋاي ھېلىقى ئايالغا يېقىنلىشىپ، ئۇنىڭغا تىكىلگىنىچە شۇنداق دېدى:

— سېپس، قۇچىقىمدىكىنى سىز ئېلىڭ، سىزدىكىسىنى ماڭا بېرىڭ.

سېپس بېشىنى بۇراپ، قۇچىقىدىكى بوۋىقىغا قارىدى. بولكىغا تۇز سېلىشىنى ئۇنتۇپ قېلىپ خاتالىق ئۆتكۈزۈپ قويغاندىكىدەك، گېلىدىن غەلىتە ئاۋاز چىقاردى.

— مەن چىقىپ ھارۋا چاقىرىپ كېرەي، — دېدى ساقچى باشلىقى. ئاخىر ئۆيگە قۇياش نۇرى چۈشتى.

بىراق، مەيلى ستەمىپ پېيد بولسۇن ياكى بېيىبىي ساگىس بولسۇن، ئىككىلىسى سېسىنىڭ ئۆمىلىگۈدەك بولغان قىزىنى قولىدىن ئاجرىتالمايتتى. بېيىبىي ساگىس ئوغۇل بالىلارنى ئەكىرىپ، ئۇلارنىڭ قوللىرىنى يۇيۇپ، كۆزلىرىنىڭ قاپاقلىرىنى سۈرتكەچ، پەس ئاۋازدا: «كەچۈرۈڭلار! كەچۈرۈڭلار» دەيتتى.

ئۇ بالىلارنىڭ يارلىرىنى تاڭدى، ئۇلارغا كامفورا سۈمۈرتكۈزدى. ئاندىن سېسقا قارىماقچى بولدى. بېيىبي ساگىس ستەمپ پېيدىنىڭ قولىدىن يىغلاۋاتقان بوۋاقنى ئالدى، بوۋاقنى مۈرىسىگە ئارتىپ توپتوغرا ئىككى مىنۇت تۇردى، ئاندىن بالىنىڭ ئاپىسىنىڭ ئالدىغا باردى.

— بوۋىقىڭىزنى ئېمىتىدىغان ۋاقىت بولدى.

سېس بوۋاقنى قۇچىقىغا ئالدى، لېكىن جان ئۈزۈپ بولغان بوۋاقنى يەنىلا قولىدىن ئاجراتمىدى.

بېيىبي ساگىس بېشىنى چايقىدى.

— بىر قېتىمدا بىرسىنى ئېمىتىسىز، — ئۇ جان ئۈزۈپ بولغان بوۋاقنى ئۇنىڭ قولىدىن ئېلىپ ياتاق ئۆيگە ئەكىرىپ كەتتى. ئۇ قايتىپ چىققاندا، سېس قۇچىقىدىكى بوۋىقىنىڭ ئاغزىغا قانغا مىلەنگەن ئەمچىكىنى سالماقچى بولۇۋاتاتتى. بېيىبي ساگىس قولى بىلەن جوزىغا ئۇرۇپ:

— ئاۋۋال ئەمچىكىڭىزنى پاكىز يۇيۇڭ! پاكىز يۇيۇڭ! — دەپ ۋارقىرىدى.

شۇنىڭ بىلەن، ئۇلار ئۇرۇشۇپ كەتتى. ھەر ئىككىسى سۈت ئېمىشكە تەشنا بولۇپ تۇرغان بوۋاقنى تالىشاتتى. سېسنىڭ پۇتى يەردىكى قانغا تېيىلىپ كەتتى. شۇنىڭ بىلەن، دەنۇبر ھەدىسىنىڭ قېنى بىلەن قوشۇپ ئاپىسىنى ئەمگىلى تۇردى. ئۇلار ساقچى باشلىقى قوشنىسىنىڭ يۈك ھارۋىسىنى ئەكېلىپ، ستەمپ پېيدنى ھارۋا ھەيدەشكە بۇيرۇغۇچە شۇ ھالەتتە تۇرۇشتى.

بۇ چاغدا سىرتتىكى بىر توپ قارا رەڭلىك يۈزلەر كۈسۈرلاشتىن توختىدى. سېس بوۋىقىنى كۆتۈرۈپ ئۇلارنىڭ ئالدىدىن ئۆتتى. ئۇ ھارۋىغا چىقتى. ئۇ ئىشىك ئالدىدا پەيدا بولغان پەيتتە بىلۇستون كوچىسىدا ناخشا ئاۋازى ياڭراپ كەتكەندى. مەلۇم خىل ئاۋازدىن بالقىغان يېپىنچا تېزلىك بىلەن سېسنى ئوراپ، يول بويى ئۇنى يۆلەپ ماڭدى. ھالبۇكى، ئۇلار ھارۋىنىڭ غەربكە بۇرلىپ شەھەر تەرەپكە مېڭىشىنى، شۇ

چاغدىلا ناخشا ئېيتىشنى كۈتۈۋاتاتتى. ئارقىدىن ئۇلار غىژىڭشىغىلى تۇردى، ناخشا تېكىستى يوق، غىژىڭشىلا بار ئىدى.

بېيبىي ساگىس ئەسلى يۈگۈرگەن پېتى كاربىدورنىڭ پەلەمپەيلىرىدىن چۈشۈپ، ئات هارۋىسىدىكىلەرگە ۋاقىراپ: «ياق، ياق. ئۇنىڭ قۇچىقىدىكى ئەڭ كىچىك بوۋاقنى ئەكەتمەڭلار» دېيىشنى ئويلىغانىدى. ئۇ شۇنداق قىلىشى كېرەك ئىدى. ئۇ شۇنداق قىلىش قارارىغا كېلىپ، ئورنىدىن تۇرۇپ هويلىدىن چىققاندا، ئات هارۋىسى ئاللىقاچان يىراققا ئۇزاپ كەتكەن، لېكىن باشقا بىر چوڭ هارۋا گۈلدۈرلەپ كېلىۋاتاتتى. قىزىل چاچلىق بىر ئوغۇل بالا بىلەن سېرىق چاچلىق قىز هارۋىدىن سەكرەپ چۈشۈپ ئادەملەر ئارىسىدىن ئۇنىڭغا قاراپ يۈگۈرۈپ كېلىۋاتاتتى. ئوغۇل بالا بىر قولىدا يېرىمى يېيىلىپ بولغان تاتلىق لازا تۇتقان، يەنە بىر قولىدا بىر جۈپ ئايىغىنى كۆتۈرۈۋالغانىدى.

— ئاپام چارشەنبە كۈنىگىچە ئوڭشاپ بولۇشىڭىزنى تاپىلىدى، — دېدى ئۇ چۈچۈك تىلى بىلەن.

بېيبىي ساگىس ئۇنىڭغا بىر قاراپ قويۇپ، ئارقىدىن چوڭ يولدا ئارغامچىنى سۆرەپ يۈرگەن ئايال كىشىگە قارىدى.

— ئاپام چارشەنبە كۈنىگىچە ئوڭشاپ بەرسۇن دېدى، ئاڭلىدىڭىزمۇ؟ ئاڭلىدىڭىزمۇ، بېيبىي؟

بېيبىي ساگىس بالىنىڭ قولىدىن ئېگىز قونچلۇق، لاي چاپلاشقان ئاياغنى ئېلىپ شۇنداق دېدى:

— ئاھ تەڭرىم، كەچۈرگىن، مېنى كەچۈرگىن.

يۈك توشۇيدىغان ئات هارۋىسى غىچىرلىغىنىچە كېتىپ باردۇ. هارۋىدىكى هېچكىم گەپ ـ سۆز قىلماستىن ئولتۇرىدۇ. هارۋىنىڭ تەۋرىنىشىدىن بوۋاق ئۇيقۇغا كەتكەنىدى. قۇياشنىڭ كۈچلۈك تەپتى سېسىنىڭ كۆڭلىكىنى قۇرۇتۇپ، جەسەتتەك قاتۇرۇۋەتكەنىدى.

ئۇ سېسىنىڭ ئاغزى ئەمەس.

ئەزەلدىن تونۇشمايدىغان ئادەم ياكى ئۇنى ئاشپۇزۇلنىڭ ئىشىكىدىن مۇنداقلا كۆرۈپ قالغان ئادەم بولسا، ئۇنى سېسىنىڭ ئاغزى دەپ قارىشى مۇمكىن. لېكىن، بۇ ئىش پاۋۇل . D غا ھەممىدىن ئايدىڭ. ھە شۇنداق، پېشانىسىدىكى شۇنچىكى خاتىرجەملىك سىزگە سېسىنى ئەسلىتىدۇ، بىراق سىز شۇنىڭغا قاراپلا ئۇنى سېسىنىڭ ئاغزى دېسىڭىز قاملاشمايدۇ. شۇنىڭ بىلەن، ئۇ ئۆزىگە قاراپ تۇرغان ستەمپ پېيدقا ئېغىز ئاچتى:

— بىلەلمىدىم، تاغا. ئىشقىلىپ، سېسىنىڭ ئاغزىغا ئوخشىمايدۇ. سېسىنىڭ ئاغزىنى تونۇيمەن، ھەرگىز بۇنداق ئەمەس ئىدى، — ئۇ بارمىقى بىلەن گېزىتنىڭ قىيۇپىلىنىغان پارچىسىنى تەكشىلەپ، مىدىر ـ مىدىر قىلماستىن تەپسىلىي قاراشقا باشلىدى.

چوشقىلار تۆپىلىكتە چىرقىراشماقتا. پاۋۇل . D، ستەمپ پېيد ۋە باشقا يىگىرمە نەچچە ئادەم پۈتۈن بىر كۈنىنى چوشقىلارنى قوغلاش بىلەن ئۆتكۈزدى. ئۇلار چوشقىلارنى قانالدىن قىرغاققا، ئاندىن تۆپىلىككە، ئاخىرىدا قۇشخانىغا ھەيدەپ ئېلىپ باردى. ئاشلىقلار غەربكە توشۇلۇۋاتقان بولسىمۇ، سېينىت لۇيىس شەھىرى بىلەن چېكاگو بۇ كەملەردە نۇرغۇنلىغان كارخانىلارنى ھالسىرىتىپ قويغانىدى. بىراق، سىنسىناتى ئوخىئولۇقلارنىڭ نەزىرىدە تېخىچە چوشقا توشۇيدىغان پورت ئىدى. بۇ پورتنىڭ

ئاساسلىق رولى شىماللىقلارنىڭ گۆش ئىستېمالىدا كەم بولسا بولمايدىغان چوشقىلارنى ئەكېلىپ ئۆلتۈرۈش ۋە يۇقىرى ئېقىنغا توشۇش ئىدى. شۇڭىمۇ قىشتا بىر ئايغا يېقىن ۋاقىت ئىچىدە چوشقا ئۆلتۈرگەندىكى سېسىق پۇراقتا ۋە ئۇدا يىگىرمە نەچچە سائەت ئۆرە تۇرۇپ ئىشلەشكە چىدىسىلا، سەرگەردانلارغا قىلىدىغانغا ئىش چىقاتتى. پاۋۇل . D بۇ ئىشلارغا بەكلا پىشىق ئىدى.

پاۋۇل . D بەدىنىنىڭ ھەممە يېرىنى پاكىز يۇغان بولسىمۇ، ئۆتۈكىدە ئازراق چوشقا پوقى قېلىپ قالدى. پاۋۇل . D بۇنىڭدىن مەسخىرىلىك كۈلگىنىچە ئاغزىنى پۈرۈشتۈردى. ئۇ ئۆتۈكىنى كەپىگە قويۇپ قويۇپ، بىر بۇلۇڭدا كىيىملىرىنى ئالماشتۇرۇپ ئاندىن ئۆيگە قايتاتتى. پاۋۇل . D ماڭغان يول ئۇنى بىر قەدىمىي قەبرىستانلىققا ئېلىپ باردى. مىئامىلىقلارنىڭ ئەرۋاھلىرىنىڭ پاراكەندىچىلىكى بۇ يولنى بىر ئالغاندى. قارىماققا، ئۇ ئەرۋاھلار قەبرىلىرىدە يېتىۋېرىشكە رازى بولمىغاندەك قىلاتتى. ئەرۋاھلارنىڭ بېشى ئۈستىدە باشقا ئىرقتىكى ناتونۇش كىشىلەر مېڭىپ يۈرمەكتە. بۇ يول ئۇلارنىڭ زېمىنىنى ئوتتۇرىدىن ئىككىگە بۆلۈۋەتكەن، قۇدۇقلار ۋە تۇرالغۇ ئۆيلەر ئۇلارنى مەڭگۈلۈك ئۇيقۇسىدىن ئويغىتىۋەتكەنىدى. ئەرۋاھلار خاتىرجەملىكى بۇزۇلغانلىقى ئۈچۈن ئەمەس، ئۆز زېمىنىنىڭ مۇقەددەسلىكىگە بولغان ساددا ئېتىقادى تۈپەيلى دەرغەزەپكە كەلگەنىدى. شۇڭلاشقا ئەرۋاھلارنىڭ لىكىڭ دەرياسى ساھىلىدا نەرە تارتىشى، كاتېرىن كوچىسىدىكى دەرەخلەر ئۈستىدە ھەسرەت چېكىشى، شامالالارغا مىنگىشىپ چوشقا قوتىنى ئۈستىدە پەرۋاز قىلىشى ئەجەبلىنەرلىك ئەمەس ئىدى. پاۋۇل . D ئەرۋاھلارنىڭ چۈقان ـ سۈرەنلىرىنى ئاڭلىغان بولسىمۇ، يەنىلا تۇرۇپ قالدى. چۈنكى قانداق بولۇشىدىن قەتئىينەزەر، بۇ يەنىلا يامان ئەمەس خىزمەت ئىدى، بولۇپمۇ قىش پەسلىدە سىنسىناتى قۇشخانىچىلىق ۋە سۇ تىرانسپورتى جەھەتتە ئەۋزەل شارائىتقا

ئىگە ئىدى. ئامېرىكىنىڭ ھەربىر شەھىرىدە چوشقا گۆشىگە بولغان ئېھتىياج شىددەت بىلەن ئېشىۋاتاتتى. ئەگەر چوشقا باقارلار يەنمۇ كۆپلەپ چوشقا بېقىپ، چوشقىلارنى تېخىمۇ يىراقلارغا ئېلىپ بېرىپ ساتقان بولسا، يەنمۇ كۆپلەپ كىرىم قىلالىغان بولاتتى. گېرمانلار جەنۇبىي ئوخىئو ئىشتاتىغا چوشقا گۆشىگە تەم كىرگۈزۈش تېخنىكىسىنى ئەكېلىپ، چوشقىنىڭ بازىرىنى تېخىمۇ چىقىرىۋەتتى. چوشقا توشۇيدىغان كېمىلەر ئوخىئو دەرياسىدا ئۆچەتتە تۇرۇپ كېتەتتى. كېمە باشلىقلىرىنىڭ ئۇشقىرتىشلىرى چوشقىلارنىڭ چىرقىراشلىرىنى بېسىپ كېتەتتى. بۇ ھال ھاۋادىن ياۋا غازلار ئۇچۇپ ئۆتۈپ كەتكەندەكلا نورمال ئىش ھېسابلىناتتى. دەريادا يەنە قوي ۋە باشقا ئۆي ھايۋانلىرى، كالا سۈتى قاتارلىقلارمۇ توشۇلاتتى. ئىشلىگۈسى بار قارا تەنلىكلەر بۇ جايدىن چوشقا بوغۇزلاش، گۆشىنى پارچىلاش، تېرىسىنى ئايرىش، چوشقا گۆشىنى يەشىكلەرگە قاچىلاش قاتارلىق خىزمەتلەرگە ئېرىشەلەيتتى.

چىرقىراق چوشقىلاردىن يۈز يارد يىراقلىقتا ــ غەربىي لىنىيە شىركىتىگە تەۋە لاپاسنىڭ ئارقىسىدا ئىككى كىشى تۇرىدۇ. مۇشۇ بىر ھەپتىلىك خىزمەت جەريانىدا ستەمپ پېيدىنىڭ نېمە ئۈچۈن پاۋۇل . D غا تىكلىپ قاراپ قالغانلىقى، نېمە ئۈچۈن كېچىلىك ئىسمېنا نۆۋىتى ئۆزىگە كەلگەندە ئىشىنى توختىتىپ، پاۋۇل . D نىڭ يېتىشۈپلىشىنى ساقلىغانلىقى ئەمدىلىكتە ئايدىڭلاشتى. ستەمپ پېيد گېزىتتىكى ئاغزىدىن باشقا ھەممە يېرى سېسىققىگە قۇيۇپ قويغاندەك ئوخشايدىغان ئايالنىڭ رەسمىنى پاۋۇل . D غا كۆرسىتىش قارارىغا كەلگەنىدى. بىرلا يېرى، رەسمدىكىسى سېسىنىڭ ئاغزى ئەمەس ئىدى.

پاۋۇل . D ستەمپ پېيدىنىڭ قولىدىن كېسۈپلىنىغان گېزىت پارچىسىنى ئالدى. ئۇ گېزىتتىكى قوغۇشۇن باسمىسىدا بېسىلغان

خەتلەرنى تونۇمايدىغانلىقى ئۈچۈن، گېزىتكە قاراپمۇ قويمىدى. ئۇ گېزىت پارچىسىدىكى رەسىمگە قاراپ تۇرۇپ «ئەمەس، بۇ سېسىنىڭ ئاغزى ئەمەس، ئاغزىغا قارىمامسىز» دېدى بېشىنى چايقاپ. گېزىتتە نېمە دېيىلىشىدىن، ستەمپ پېيدنىڭ قانداق چۈشەندۈرۈشىدىن قەتئىينەزەر، پاۋۇل . D رەسىمدىكىسىنىڭ سېس ئەمەسلىكىدە چىڭ تۇردى. بىر قارا تەنلىك تۇرمىگە كىرىپ قالغان تەقدىردىمۇ، سەزگۈزەشتىسىنىڭ قانچىلىك قىزىقارلىق بولۇشىدىن قەتئىينەزەر، رەسىمنىڭ گېزىتكە بېسىلىشى مۇمكىن ئەمەس ئىدى. بايىقى رەسىمدىكى قارا تەنلىكنىڭ شەپقەتسىزلەرچە قامچىلىنىشى يۈرەكنى ئېزەتتى. بىر قارا تەنلىكنىڭ گېزىتكە چىقىشى ھەرگىزمۇ ئۇنىڭ بىر ساغلام بوۋاق ئاپىرىدە قىلغانلىقى ياكى زوراۋانلاردىن قېچىپ قۇتۇلغانلىقى ئۈچۈن ئەمەس. بىر قارا تەنلىكنىڭ ئۆلتۈرۈلگەنلىكى، ئۇرۇپ ئەيىبناق قىلىپ قويۇلغانلىقى، تۇتۇۋېلىنغانلىقى، كۆيدۈرۈۋېتىلگەنلىكى، قاماپ قويۇلغانلىقى، قامچا يېگەنلىكى، پالانغانلىقى، ۋەيران قىلىنغانلىقى، باسقۇنچىلىق قىلىنغانلىقى، ئالدانغانلىقى بۇ دۆلەتتە گېزىتتە خەۋەر قىلغۇدەك ئىش ھېسابلانمايدۇ. قارا تەنلىكلەر ھەقىدە گېزىتكە خەۋەر قىلسا، چوقۇمكى، ئۇ ئاق تەنلىكلەرنى قىزىقتۇرىدىغان، غۇلغۇلا قوزغايدىغان، ئۇلارنى بىر ھازا ئويغا سېلىپ ئۇھ تارتقۇزۇۋېتىدىغان ئىش بولۇشى مۇمكىن. شۇنداقتىمۇ قارا تەنلىكلەر توغرىسىدا سىنسىناتىدىكى ئاق تەنلىك دېھقانلارنى ھەيران قالدۇرۇۋېتىدىغان خەۋەرنى تېپىش بەسىي مۇشكۇل.

ئۇنداقتا، ئاغزى سېسىنىڭكىگە ئوخشىمايدىغان، لېكىن كۆزلىرى سېسىنىڭكىگە ئوخشايدىغان بۇ ئايال زادى كىم؟ رەسىمدىكى ئايالنىڭ بېشى پاۋۇل . D نىڭ مەستلىكىنى كەلتۈرگۈدەك دەرىجىدە بىر ياققا قىيسايغانىدى. پاۋۇل . D كۆزلىرىگە ياش ئالدى.

— بۇ ئۇنىڭ ئاغزى ئەمەس. ئۇنىڭ ئاغزىنىڭ قانداقلىقىنى

ياخشى بىلىمەن، ئۇنىڭ ئاغزى ھەرگىز بۇنداق ئەمەس، ــ دېدى پاۋۇل . D ستەمپ پېيد ئېغىز ئېچىشقا ئۇلگۈرەلمەستىنلا. ھەتتا ستەمپ پېيد رەسمىي سۆزگە ئۆتكەندىمۇ، پاۋۇل . D بايىقى سۆزنى يەنە بىر قېتىم تەكرارلاپ تۇرۇۋالدى. ئۇ ستەمپ پېيدنىڭ گەپلىرىنى تولۇق ئاڭلىدى. بىراق، ئۇنىڭ سۆزىنى قانچە ئاڭلىغانسېرى، رەسمدىكى ئېغىز شۇنچە ناتونۇشلىشىپ كېتىۋاتاتتى.

ستەمپ پېيد بېيبىي ساگىن بەرگەن زىياپەتتىن باشلاپ سۆز قىلدى. ئاندىن سۆزدىن توختاپ، گەپنى باشتىن باشلاپ ، قارا بۆلجۇرگەننى تىلغا ئالدى. ئۇ قارا بۆلجۇرگەنلەر تۇپراقتىكى مەلۇم بىر نەرسىنىڭ كۈچى بىلەن ئاشۇ ھالەتتە ئۆسكەنىدى.

ــ قارا بۆلجۇرگەنلەر كۈنگەي يەرلەردە ئۆسىدۇ، بىراق قۇشلارئۇنىڭ ئاستىدا يىلان بارلىقىنى بىلگەنلىكى ئۈچۈن ئۇلارنى يېيەلمەيدۇ. شۇڭلاشقا، بۆلجۇرگەنلەر ھەم يوغان، ھەم تاتلىق، مەي بولۇپ پىشىدۇ، ــ دەپ گەپ باشلىدى ستەمپ پېيد، ــ قارا بۆلجۇرگەنلەرنى مەندىن باشقا ھېچكىم ئۈزەلمەيتتى، مەندىن باشقا ھېچكىم ئۇ ساھىلغا چۈشەلمەيتتى، شۇنداقلا ھېچكىمۇ ياردىن سىيرىلىپ چۈشۈپ ئۇ بۆلجۇرگەنلەرنى ئۈزۈشنى خالىمايتتى. مەنمۇ ئەسلا خالىمايتتىم. بىراق، ئاشۇ كۈنى قىلىشنى خالىمايدىغان ئاشۇ ئىشنى قىلدىم. نېمىشقىكىن، شۇنداق قىلىشنى خالاپ قالدىم. سىزگە دېسەم، ئۇ بۆلجۇرگەنلەر مېنى ئوبدانلا ھەرەج تارتقۇزدى، بەدەنلىرىمنى تىلىۋەتتى. شۇنداقتىمۇ، مەن يەنىلا لىق ئىككى چېلەك بۆلجۇرگەننى ئۈزۈپ بېيبىي ساگىسنىڭ ئۆيىگە ئېلىپ باردىم. بۆلجۇرگەن ئۈزۈشۇم شۇ چاغدىن باشلاندى. سىز ئۇ خىل مەنزىرىنى ئەمدى ھەرگىز كۆرەلمەيسىز. بىز تەڭرى بىزگە ئاتا قىلغان بۇ تۈپراقتىن چىققان جىمىكى نەرسىنى كاۋاپ قىلدۇق، قورىدۇق، دۈملىدۇق. كۆپچىلىكنىڭ ھەممىسى كەلدى، ھەممەيلەن يەپ تويدى. تاماق بەك كۆپ ئېتىلگەنلىكتىن، ئەتىسى ئوت

قالايدىغان بىر تال ئوتۇنمۇ ئېشىپ قالمىدى. مەن ئوتۇن كېسىپ بېرىش ئۈچۈن ئەتىسى ئەتىگىنى كەلدىم.

— بىراق ئۇنىڭ ئاغزى بۇنداق ئەمەس، ھەرگىز بۇنداق ئەمەس، — دېدى پاۋۇل . D.

ستەمپ پېيىد پاۋۇل . D غا قارىدى. ئۇ شۇ كۈنى ئەتىگىنى بېيىبىي ساگىسىنىڭ ئەنسىزلىك ئىچىدە ئەتراپتىكى ئاۋازغا قانداق قۇلاق سالغىنىنى، قوناقلىقنىڭ نېرىسىدا تۇرۇپ ئېرىققا نەزەر سالغانلىقىنى، ئۆزىنىڭمۇ ئىختىيارسىز ئېرىق تەرەپكە قاراپ سالغانلىقىنى پاۋۇل . D غا ئېيتماقچى ئىدى. شۇ كۈنى ستەمپ پېيىد دەرەخكە پالتا ئۇرغاچ، بېيىبىي ساگىس قارىغان تەرەپكە قارىغانىدى. شۇڭلاشقا، بېيىبىي ساگىسمۇ، ستەمپ پېيىدمۇ خاتا يۆنىلىشكە — ئېرىق تەرەپكە قاراش بىلەن بولۇپ كېتىپ، ئۇلارنىڭ كېلىۋاتقانلىقىدىن خەۋەرسىز قالغانىدى. ئۇلار تۆت ئادەم بولۇپ، كۈتكەن تەرەپتىن ئەمەس، بەلكى چوڭ يول تەرەپتىن كەلدى. تۇرقىدىن شېرىك ئىكەنلىكى، سۈرلۈكلۈكى چىقىپ تۇرىدىغان تۆت مۆتىۋەر ئاتقا مىنىپ تۇراتتى. ستەمپ پېيىد بۇ ئىشنى ناھايىتى مۇھىم بىلگەنلىكى ئۈچۈن، پاۋۇل . D غا ئېيتماقچى ئىدى، ئۆزى ۋە بېيىبىي ساگىسىنىڭ نېمە ئۈچۈن شەپە كېلىۋاتقان تەرەپنى خاتا مۆلچەرلەپ قويغانلىقىنى ئېيتماقچى ئىدى، ئۇ يەنە ئاشۇ كەچلىك زىياپەت ھەققىدە گەپ قىلماقچى. چۈنكى ئاشۇ زىياپەت نېمە ئۈچۈن بىرەر قارا تەنلىكنىڭ ئەھۋالىنى مەلۇم قىلىش ئۈچۈن ئالدىن بېرىپ خەۋەر بەرمىگىنىنى چۈشەندۈرۈپ بېرەلەيتتى. شۇ كۈنى شەھەر تەرەپتىن تۆت ئاتلىق كېلىپ ئاتلىرنى سۈغىرىۋاتقان، باشقىلاردىن گەپ سوراۋاتقان چاغدا، بىرمۇ قارا تەنلىك ئايىغى يېنىك بىرەر بالىسىنى خەۋەر بېرىشكە ئەۋەتمىگەنىدى. ئېللامۇ، جونمۇ ۋە باشقىلارمۇ بىلۈستون كوچىسىنى بويلاپ يۈگۈرۈپ كېلىپ تۆت ئاتلىق ئاق تەنلىك يوچۇن كىشىنىڭ كېلىۋاتقانلىقىنى خەۋەر قىلمىغانىدى. ستەمپ پېيىد مۇشۇ

ئىشلارنى ئېيتماقچى ئىدى. ھېلىقى تۆت ئاتلىق مۆتىۋەر ھەربىر قارا تەنلىككە بەكمۇ تونۇشلۇق ئىدى. ئۇ ئاق تەنلىكلەر ھەربىرىكەتكە ئۆتۈشتىن بۇرۇنلا ئېگىز كۆتۈرۈلگەن چىۋىقلىرى، قامچىسى، مۇشتى ۋە يالغان ـ ياۋداق گەپلىرى ئارقىلىق ئۆزىنى ئاشكارىلاپ قويغانىدى. ئاتلىقلارنىڭ يېتىپ كەلگەنلىكىنى ھېچكىم ئۇلارغا ـــ 124 ـ نومۇرلۇق ئۆيدىكىلەرگە خەۋەر قىلمىدى. ئۇلار ئۆزلىرىمۇ ـــ 124 ـ نومۇرلۇق ئۆيدىكىلەرمۇ پۈتۈن بىر كۈن قورسىقى ئېتىلىپ كەتكۈچە يېيىشنىڭ باشقا قارا تەنلىكلەرنى گالۋاڭلاشتۇرۇپ قويغانلىقىغا ياكى باشقا بىر سەۋەبنىڭ (مەسىلەن، پەسكەشلىكنىڭ) ئۇلارنى بىر چەتتە قول قوۋۇشتۇرۇپ قاراپ تۇرۇشقا مەجبۇر قىلغانلىقىغا ئىشەنمەيتتى. شۇنداقلا، باشقا قارا تەنلىكلەرنىڭ بولۇۋاتقان ئىشلارنى ئاڭلىماسقا سېلىپ تۇگۈلۈپ تۇرۇۋېلىشىغا ياكى كېلىۋاتقان ئاق تەنلىكلەرنىڭ خەۋىرىنى قارا تەنلىكلەردىن بىرىگە ئېيتمىغان تەقدىردىمۇ، قارا تەنلىكلەردىن بىرىنىڭ بۇ خەۋەرنى چىرايلىق بىر ئايال تۇرۇۋاتقانلىقىغا بىر ئايدىن ئاشقان بىلۇستون كوچىسىدىكى ئاشۇ ئۆيگە يەتكۈزۈپ قويىدىغانلىقىغا ھەرگىز ئىشەنمەيتتى. ياش، قابىل بۇ ئايالنىڭ تۆت بالىسى بار ئىدى. بالىلاردىن بىرى 124 ـ نومۇرلۇق ئۆيگە كېلىشىدىن بىر كۈن بۇرۇن تۇغۇلغان. بۇ دەملەردە ئۇ بېيىپ ساگىسىنىڭ پەزىلىتى، سېخىيلىقى ۋە مېھرىبانلىقىنىڭ ھۇزۇرىنى سۈرۈۋاتاتتى. بەلكىم قارا تەنلىكلەر بېيىپ ساگىسىنىڭ راستلا باشقىلاردىن پەرقلىق ياكى ئەمەسلىكىنى، ئۇنىڭ قايسى جەھەتتە ئۆزلىرىدىن تەلەيلىك ئىكەنلىكىنى بىلىپ بېقىش غەرىزىدە بولغىيتتى. ستەمپ پېيىد بۇلارنى پاۋۇل . D غا دېمەكچى ئىدى. بىراق، پاۋۇل . D قاقاھلاپ كۈلگىنىچە «ياق، بۇ مۇمكىن ئەمەس، چىرايى ئوخشىغاندەك قىلسىمۇ، بۇ ئۇنىڭ ئاغزى ئەمەس» دېدى.

شۇنداق بولغانلىقى ئۈچۈن، ستەمپ پېيىد ئۇ چىرايلىق

ئايالىنىڭ كۆكتە پەرۋاز قىلىۋاتقان بۇركۇتتەك چاققانلىق بىلەن بالىلىرىنى چەتكە ئالغانلىقىنى، ئۇنىڭغا تۇمشۇق پەيدا بولغانلىقىنى، قوللىرىنىڭ بۇركۇت پەنجىسىگە ئوخشاش ھەربىكەتكە ئۆتۈپ، بالىلىرىنىڭ بىرىنى مۇرىسىدىن، بىرىنى قولتۇقىدىن كۆتۈرۈپ، بىرىنى قولىدىن يېتىلەپ، يەنە بىرىنى قىرقىراتقىنىچە سۆرەپ، قۇياش نۇر چېچىپ تۇرغان ـــ ياغاچ بىلەن ئەمەس، ياغاچ قىرىندىلىرى بىلەن تولغان ياغاچ كەپىگە قانداق ئەكەلگىنىنى پاۋۇل . D غا ئېيتمىدى. ئوتۇن ـ ياغاچلار ئالدىنقى كۇنىدىكى زىياپەتتە قالاپ تۇگىتىلگەنلىكتىن، ستەمپ پېيىد بۇ چاغدا ئوتۇن يېرىۋاتاتتى. ستەمپ پېيىد شۇ كۇنى ئەتىگىنى ياغاچ كەپىگە كىرگەنلىكى ئۈچۈن، ئۇ يەردە نېمىلەر بارلىقىنى بىلەتتى. ياغاچ كەپىدە كۇن نۇرى، ھەرە كېپىكى ۋە بىر دانە تۆمۇر گۇرجەكتىن بۆلەك ھېچنېمە يوق ئىدى. پالتىنى ستەمپ پېيىد ئۆزى ئەكەلگەنىدى. توغرا، ياغاچ كەپىدە يەنە ھەرە بار ئىدى.

ـــ ئۇنى بۇرۇندىلا تونۇيدىغانلىقىم ئېسىڭىزدىن كۆتۈرۈلۈپ قاپتۇ، ـــ دېدى پاۋۇل . D، ـــ ئۇ كېنىتاكىدىكى چېغىدا بىر گۆدەك قىز ئىدى. ئۇنى تونۇغىنىمغا بىرنەچچە ئايلا بولغىنى يوق، ئۇنى ئۇزاقتىن بېرى تونۇيمەن. جەزمەلەشتۇرىمەنكى، بۇ ئۇنىڭ ئاغزى ئەمەس، قارىماققا ئوخشايدىغاندەك تۇرغىنى بىلەن، ئەمەلىيەتتە ئەمەس.

شۇ سەۋەبلىك، ستەمپ پېيىد دېمەكچى بولغانلىرىنىڭ كۆپىنچىسىنى پاۋۇل . D غا ئېيتمىدى. ستەمپ پېيىد ئۇلۇغ كىچىك تىنغىنىچە، پاۋۇل . D «ئۇنىڭ ئاغزى ئەمەس» دەۋاتقان ئېغىزغا يېقىنلىشىپ، رەسىم ئاستىدىكى پاۋۇل . D تونۇمايدىغان خەتلەرنى ئاستا ئوقۇدى. ستەمپ پېيىد ئوقۇپ بولغاندىن كېيىن، پاۋۇل . D دەسلەپكى قېتىمدىكىدىنمۇ بەكرەك سادىدىلىق بىلەن:

ـــ كەچۇرۈڭ، ستەمپ پېيىد، بۇ يەردە خاتالىق كۆرۈلۈپتۇ، چۈنكى رەسىمدىكى ئۇنىڭ ئاغزى ئەمەس، ـــ دېدى.

ستەمپ پېيد پاۋۇل . D نىڭ كۆزىگە قارىدى. پاۋۇل . D نىڭ كۆزلىرىدىن بالقۇاتقان قەتئىي ئىشەنچ ئون سەككىز يىل ئىلگىرى بېيبىي ساگىس بىلەن ئۆزى يۆنىلىشىنى خاتا پەرق ئېتىپ قاراپ تۇرغىنىدا، بىر چىرايلىق قۇل ئايالنىڭ ئاق تەنلىك مويسىپىتلاردىن بىرىنىڭ شىلەپىسىنى تونۇپ قېلىپ، شۇ ھامان ياغاچ كەپىگە ئۇچقاندەك كىرىپ بالىلىرىنى ئۆلتۈرگەنلىكىنىڭ راستلىقىدىن ستەمپ پېيدنى گۇمانلاندۇرۇپ قويدى.

— مەن بۇ يەرگە كەلگەندە ئۇ ئۆملىيەلىگۈدەك بولغانكەن. ئۇنى هارۋىغا سالغىنىمدا، ئۇ ئولتۇرۇش ۋە ئۇياق - بۇياققا ئۆرۈلۈشتىن باشقىسىنى قىلالمايتتى. ئۇنى بىر هەپتە كۆرمىسەملا ئۇ ئۆملەشنى ئۆگىنىپتۇ، ئۇستۇنكى قەۋەتكە چىقىشتا بېيىنى ئاۋارە قىلمايدىغان بوپتۇ. بۇگۈنكى دەۋرنىڭ بالىلىرى يەرگە دەسسەش بىلەنلا ئۆرە تۇرالايدۇ، ماڭالايدۇ. بىراق، يىگىرمە يىل ئىلگىرى مەن تېخى قىز چېغىمدا، بالىلار خېلى ئۇزاققىچە مېڭىشنى بىلمەيتتى. خوۋارد تۇغۇلۇپ توققۇز ئاي بولغۇچە بېشىنىمۇ كۆتۈرەلمىدى. سىز بىلىسىز، بۇنى بېيىبي ساگىس يېمەكلىكتىكى مەسىلە دېگەنىدى. ئەگەر سىز بولسىڭىز ئۇلارغا بېرىدىغانغا سۈتىڭىزدىن بۆلەك هېچ نەرسە تاپالمايسىز. بۇنداق بولغاندا ئۇلار ئۇزاققىچە ئىشقا يارىغۇدەك بولالمايتتى. مېنىڭ ئەزەلدىنلا سۈتۈمدىن باشقا نەرسەم يوق ئىدى. مەن ئۇلارغا چىش چىقسا يېمەكلىكلەرنى چاينىيالايدىغان بولىدۇ، دەپ ئويلاپتىمەن. بۇ هەقتە تەلىم سورىغۇدەك ئادىمىم يوق ئىدى. گارنېر خانىم تۇغماس ئايال ئىدى، ئۇ يەردە ئۇنىڭ بىلەن مەندىن باشقا ئايال زاتى يوق ئىدى.

سېپس ئۆي ئىچىنى ئايلانماقتا. ئۇ مۇرابىا ئىشكاپىنى، دەهلىزلەرنى، ئالدى ئىشىكنى، يەنە بىر دەهلىزنى، چىنە - قاچا ئىشكاپىنى، ياتاق ئۆي ئىشىكىنى، قۇرۇق كۆلچەكنى، مەشنى ئايلىنىپ ئۆتۈپ مۇرابىا ئىشكاپىغا كەلدى. پاۋۇل . D

شىرە ئالدىدا سېسىنىڭ ئەتراپىدا ئايلىنىپ، ئاستا سۈرئەت بىلەن بىر ئىزدا ھەرىكەتلىنىۋاتقان ھارۋا چاقىدەك پىرقىرىشىغا قاراپ ئولتۇراتتى. سېس پىرقىراۋېتىپ بەزىدە قولىنى ئارقىسىغا قىلىۋالاتتى، بەزىدە قۇلىقىنى تۇتۇپ قويىاتتى، يەنە بەزىدە ئاغزىنى ئېتىۋالاتتى ياكى بولمىسا بىلەكلىرىنى كىرىشتۈرۈپ كۆكرىكىنى توسۇۋالاتتى، پىرقىرىغاچ ساغرىسىنى ئۇۋۇلايتتى، لېكىن پىرقىراشتىن ھەرگىز توختاپ قالمايتتى.

ــ مىنۇڭ كەنتىدىن كەلگەن فىللىس ھامما ئېسىڭىزدىمۇ؟ ھەر قېتىم تۇغىدىغان چېغىمدا گارنېر ئەپەندى ئۇنى چاقىرىپ كېلىش ئۈچۈن سىزنى ئەۋەتەتتى. مەن پەقەت ئاشۇ قېتىملا ئۇنى كۆرەلىگەنىدىم. مەن دائىملا ئۇنىڭ يېنىغا بېرىپ كېلىشنى ئويلايتتىم. مەن ئەسلىدە گارنېر خانىم ئىبادەت قىلىشقا ماڭغان ۋاقىتتا، ئۇنىڭدىن مېنى مىنۇڭ كەنتىگە قويۇپ قويۇشنى، ئىبادەتنى تۈگىتىپ قايتاشىدا مېنى ئېلىۋېلىشنى ئىلتىجا قىلىشنى كۆڭلۈمگە پۈكەنىدىم. ئۇنىڭدىن ئۆتۈنسەم، ئۇنىڭ ماڭا رۇخسەت بېرىدىغانلىقىغا ئىشىنەتتىم. بىراق، خالىلى ئىككىمىز پەقەت يەكشەنبە كۈنىلا قۇياش نۇرى ئاستىدا بىر ـ بىرىمىزنى كۆرەلەيدىغانلىقىمىز ئۈچۈن، گارنېر خانىمدىن ھېچقاچان رۇخسەت سوراپ باقمىغانىدىم. شۇڭلاشقا، مېنىڭ ھېچكىمىم يوق ئىدى. دېمەكچىمەنكى، مەن قاچاندىن باشلاپ بالىلارغا يېمەكلىك چاينىاپ بەرسەم بولىدىغانلىقىنى دەپ بېرىدىغان ئادەمگە موھتاج ئىدىم. تاماق چاينىاپ بېرىش ئارقىلىق بالىسىغا چىش چىقامدۇ ياكى چىش چىققاندىن كېيىن تاماق چاينىاپ بېرىش كېرەكمۇ؟ شۇنداق، ئەمدى بىلدىم، چۈنكى بېيىبي ساگىس ئۇنى ناھايىتى ياخشى باققانلىقتىن، ئۇ بىر ھەپتىدىن كېيىن، يەنى مەن بۇ يەرگە يېتىپ كەلگەندە ئۆمىلەشكە چۈشكەن، توسۇۋالسىمۇ ئۇنماستىن ئۆمىلەيدىغان بولغانكەن. ئۇ پەشتاقنى بەكلا ياخشى كۆرەتتى. شۇنىڭ بىلەن بىز پەشتاقنى سىرلىۋەتتۇق. بۇنداق بولغاندا، ئۇ ئەڭ ئۈستۈنكى پەشتاقىا

چىقىپ بولغۇچە پەشتاقتا تايىنىپ ماڭالايتتى.

سېس شۇ ئىشلارنى ئەسلەپ كۈلۈمسىرىدى. ئاندىن كۈلكىدىن توختاپ، ھەسرەت بىلەن ئۇھ تارتتى. بىراق، ئۇ تىترەپمۇ قويمىدى، كۆزىنىمۇ يۇمۇۋالمىدى. سېس يەنىلا شۇ ھالەتتە پىرقىرىماقتا.

ــ مەن كۆپرەك نەرسىلەرنى بىلىشكە ئېھتىياجلىق ئىدىم. بىراق، بايا ئېيتقاندەك، «شېرىن ئۆي» دە بۇ ئىشلارنى بىلىدىغان بىرمۇ ئايال يوق ئىدى. شۇنىڭ بىلەن «شېرىن ئۆي» گە كېلىشتىن ئىلگىرى كۆرگەنلىرىمنى ئەسلەشكە باشلىدىم. ئۇ يەردىكى ئاياللارنىڭ قانداق قىلغانلىقىنى كۆز ئالدىمغا كەلتۈرۈشكە تىرىشتىم. ئۇلار ھەممە ئىشنى بىلەتتى، بالىلارنى دەرەخكە ئېسىپ قويىدىغان ئاشۇ نەرسىنى قانداق ياساشنىمۇ بىلەتتى. بۇ ئارقىلىق ئېتىزدا ئىشلەۋاتقان چاغلىرىدىمۇ ئۆز بالىلىرىغا بىرەر پېشكەللىك كەلگەن ـ كەلمىگەنلىكىنى كۆرۈپ تۇرالايتتى. ئۇلار يەنە بالىلىرىغا مەلۇم بىرخىل دەرەخنىڭ يوپۇرمىقىنى چايناش ئۈچۈن بېرەتتى. مېنىڭچە، بالىلارنىڭ چاينىغىنى بىر بولسا يالپۇز ياكى بولمىسا سېرىق كامفور. بەلكىم بەلىز گۈلى بولۇشمۇ مۇمكىن. ھازىرغىچە ئۇلارنىڭ ئاشۇ سېۋەتنى قانداق توقۇغانلىقىنى بىلمەيمەن. تەلىيىمگە، مېنىڭ قىلىدىغان ئىشلىرىمنىڭ ھەممىسى ئاشخانىدا ياكى قازناق ئۆيدە بولغانلىقى ئۈچۈن، مېنىڭ ئۇ سېۋەتلەرگە ھاجىتىم چۈشمەيتتى. بىراق، ئاشۇ خىلدىكى ياپراقنىڭ زادى قانداق نەرسە ئىكەنلىكىنى ئۇنتۇپ قاپتىمەن. شۇ چاغلاردا مېنىڭمۇ ئۇنى چاينىشىمغا بولاتتى. چوشقا گۆشى سۈرلەيدىغان چاغدا بۇگلارنى باغلاپ قويىاتتىم. چۈنكى ئۇ گۈركىرەپ كۆيۈۋاتقان ئوتنىڭ يېنىغىمۇ قورقماستىن كېتىۋېرەتتى. نەچچە قېتىم ئۇنىڭدىن ئايرىلىپ قالغىلى تاس قالدىم. بىر قېتىم ئۇ قۇدۇقنىڭ لېۋىگىلا كېلىپ قالدى. مەن ئۇچقاندەك بېرىپ تۇتۇۋالدىم. شۇنداق قىلىپ، مەن چوشقا مېيى قاينىتىۋاتقاندا،

چوشقا گۆشى سۈرلەۋاتقاندا ئۇنى قويۇپ بەرسەم بولمايدىغانلىقىنى بىلىپ، ئۇنىڭ پۇتىنى ئارغامچا بىلەن باغلاپ قويىدىغان بولدۇم. ئارغامچا ئۇ ئاز ـ تولا ھەرىكەتلىنىپ ئوينىيالمىغۇچىلىكلا ئۇزۇنلۇقتا ئىدى، قۇدۇق ۋە ئوچاق بويىغا يەتمەيتتى. ئۇنى مۇنداق قىيناشنى خالىمىسامۇ، شۇنداق قىلماقتىن باشقا ئامالىم يوق ئىدى. بالىنىڭ پۇتىدىن باغلاپ قويۇش ئادەمنى بەك بىئارام قىلىدۇ. سۆزۈمنى چۈشىنىۋاتامسىز؟ ھەممە ئىشنى ئۆزۈم قىلاتتىم، ماڭا ياردەم قىلىدىغان بىرمۇ ئايال يوق ئىدى. خاللىنىڭ ياخشىلىقى ياخشى ئىدى، بىراق ئۇ قەرزىنى قايتۇرۇش ئۈچۈن باشقا جايلارغا بېرىپ ئىشلىمىسە بولمايتتى. ئۇ مىڭ تەسلىكتە ئۇخلايدىغانغا ۋاقىت تاپقاندا، مەن تايىنى يوق ئىشلار بىلەن ئۇنىڭغا دەخلى قىلىشنى خالىمايتتىم. سېكسو ماڭا چوڭ ياردەم قىلغانىدى. مېنىڭچە سىز بۇنى ئەسلىيەلمەيسىز، ئاشۇ قېتىم خوۋارد سۈت ئامبىرىغا كىرگەندە قىزىل كورا ئۇنىڭ قولىغا چىقىۋېلىپ، خوۋاردنىڭ باش بارمىقىنى قايرىۋېتىپتۇ. مەن بارسام قىزىل كورا ھەدەپ ئۇنى چىشلىگىلى تۇرۇپتۇ. شۇ چاغدا ئۇنى قانداق ئاچىققانلىقىمنى تا ھازىرغىچە ئەسلىيەلمەيمەن. سېكسو ئۇنىڭ چىرقىرىغان ئاۋازىنى ئاڭلاپ ئوقتەك يۈگۈرۈپ كەلدى. سېكسونىڭ قانداق قىلغانلىقىنى بىلەمسىز؟ ئۇ ھەش ـ پەش دېگۈچە خوۋاردنىڭ باش بارمىقىنى جايىغا كەلتۈرۈپ، باش بارماقنى ئېھتىيات بىلەن چىمچىلاق بارماقتا قوشۇپ تېڭىپ قويدى. بۇنداق قىلىشنى خىيالىمغۇ كەلتۈرۈپ باقمىغىنىمغا قارىمامدىغان. سېكسو ماڭا كۆپ نەرسىلەرنى ئۆگەتكەن.

پاۋۇل. D نىڭ بېشى قېيىپ، كۆزى قاراڭغۇلىشىپ كەتتى. پاۋۇل. D بۇنى سېزىنىڭ توختىماستىن پىرقىرىشىدىن كۆردى. ئۇ بىراۋ پاراڭ تېمىسىنى چۆرىدەپ پاراڭغا چۈشكەندەك، پاۋۇل . D نى چۆرىدەپ پىرقىرىدى. سېس بىر خىل رېتىمدا توختىماستىن پىرقىرايتتى. ئۇ پىرقىرىمىغان بولسا بەلكىم

پاۋۇل . D نىڭ بېشى ئارام تېپىپ قېلىشى مۇمكىن ئىدى. ئەمدىلىكتە پاۋۇل . D بېشى قېيىشىنى سېسىنىڭ ئۆزى ئەتراپىدا پىرقىرىشىدىن ئەمەس، بەلكى سېسىنىڭ ئاۋازىنىڭ بەك يېقىن يەردىن كېلىۋاتقانلىقىدىن كۆردى. سېس پىرقىراۋاتقان جايلارنىڭ پاۋۇل . D بىلەن بولغان ئارىلىقى كەم دېگەندەمۇ ئۈچ گەز كېلەتتى. سېسىنىڭ ھالىتى بىر كىچىك بالىنىڭ قۇلاق تۈۋىگىزگە كېلىپ بوش ئاۋازدا پىچىرلاۋاتقان ھالىتىگە ئوخشايتتى. بۇ ھالەتتە لەۋلەر قۇلىقىگىزغا بەكلا يېقىن تۇرغانلىقتىن، پەقەتلا لەۋلەرنىڭ مىدىرلىشىنى ھېس قىلىپ، دېيىلۋاتقان گەپلەرنى ئاڭقىرغىلى بولمايتتى. پاۋۇل . D دېيىلگەن گەپلەرنىڭ ئازغىنىسىدىن باشقىسىنى ئاڭقىرالمىدى. بۇنداق بولسىمۇ ھېچ گەپ يوق، چۈنكى سېس تېخى گەپنىڭ ئەڭ مۇھىم يېرىنى تىلغا ئالمىغان — پاۋۇل . D سېس كۆرىدىغان جايغا قويۇپ قويغان، ئۇدۇل سورىماستىن، كۇلۇمسىرەپ قويۇپلا بولدى قىلغان گېزىت توغرىسىدىكى مەسىلىگە تېخى جاۋاب بەرمىگەنىدى. چۈنكى، پاۋۇل . D كۇلۇمسىرىگىنىچە رەسمىنى سېسىنىڭ كۆرۈشى ئۈچۈن ئۇزاتقاندا، سېس بۇ يۈمۇردىن قاقاھلاپ كۇلگەندە — باشقا نېگىر ئايالىنىڭ چىرايىدا ئەكس ئېتىشكە تېگىشلىك تېڭىرقاشنىڭ سېسىنىڭ چىرايىدا ئەكس ئېتىشىگە، شۇ سەۋەبلىك سېس بىلەن بىرلىكتە قاقاھلاپ كۇلۇشكە تەييارلىق كۆرۈپ قويغانىدى. «سىز بۇ ئىشقا ئىشىنەمسىز؟» دەپ سورىدى پاۋۇل . D. «ستەمپ پېيدىنىڭ راستلا كاللىسى جايىدا ئەمەس ئىكەن» دېدى سېس كۇلۇمسىرىگەن ھالدا.

پاۋۇل. D نىڭ كۇلۇمسىرىشى ئۇزاق داۋاملاشمىدى. ئۇنىڭ كۇلۇمسىرىشى سۇس ھەم غېرىب ئىدى. سېس كېسۈپلىنغان گېزىت پارچىسىغا تەپسىلىي كۆز يۈگۈرتۈپ بولۇپ، ئۇنى پاۋۇل. D غا قايتۇرۇپ بەردى.

سېس پاۋۇل . D نىڭ كۆزى ئارقىلىق ھېس قىلغان، ھەر دائىم تەييار ھالەتتە تۇرغان ئەركىن ھەم سەممىي مۇھەببەت

سېسىنىڭ بېيىمى ساگىسقا ئەزەلدىن ئېيتمىغان بىر ئىشنى ئەمدىلىكتە بۇ يەردە ئېيتىشىغا تۇرتكە بولغانىدى. سېس ئىلگىرى بۇ ئىشنى پەقەت بېيىمى ساگىسقىلا چۈشەندۈرۈش مەجبۇرىيىتىم بار، دەپ قارايتتى. بۇنداق بولمىغان بولسا، سېس ئۆزى توغرۇلۇق گېزىتتكە بېسىلغان سۆزىدىن باشقا بىر ئېغىزمۇ ئارتۇق گەپ قىلمىغان بولاتتى. سېس گېزىتكە بېسىلغان يەتمىش بەش سۆزنىلا تونۇيتتى. بىراق، ئۇ ئۆزى تونۇيدىغان شۇ سۆزلەرنىڭ ئۆزى دېمەكچى بولغان گەپلەردەك تەسىرچانلىققا ئىگە ئەمەسلىكىنى بىلەتتى. ئاشۇ جىلمىيىش ۋە سەممىي مۇھەببەت سېسىنىڭ بىر قېتىم سىناپ بېقىشىغا تۇرتكە بولدى.

— «شېرىن ئۆي» نىڭ قانداق جاي ئىكەنلىكىنى سىزگە ئېيتىپ يۈرۈشۈم هاجەتسىز. بىراق، ئۇ يەردىن قانداق هېسسىياتتا قېچىپ چىققانلىقىمنى بىلمەسلىكىڭىز مۇمكىن.

سېس ئالىقىنى بىلەن يۈزىنىڭ ئاستىنقى يېرىمىنى توسقىنىچە بىرئاز جىم تۇرۇپ، ئاشۇ قېتىملىق مۆجىزىنىڭ چوڭ ـ كىچىكلىكىنى ۋە تەمىنى خىيال ئېكرانىدىن ئۆتكۈزدى.

— مەن غەلىبە قىلدىم. خاللىغا تايانماستىن كۆپچىلىكىنىڭ هەممىسىنى ئاچقتىم. ئۆز ئالدىمغا قىلغان بىردىنبىر ئىشىم شۇ بولدى. ئىشلار ئويلىغىنىمدەكلا ئوڭۇشلۇق بولدى. هەممىمىز بۇ يەرگە كەلدۇق. بالىلىرىمىزنىڭ هەممىسى كەلدى، مەنمۇ كەلدىم. بالىلارنى ئۆزۈم تۇغدۇم، ئاندىن ئۇلارنى يەنە ئۆزۈم قۇتقۇزۇپ چىقتىم. بۇنى چوڭ ئىش دەپ كەتكىلى بولمايدۇ. ئۇ ئىشلارنى ئۆز ئالدىمغا قىلدىم. مېنىڭ يارەمچىلىرىم بار ئىدى. ئەلۋەتتە، بىر ئەمەس، نەچچە ئونى بار ئىدى. بىراق، يەنىلا ئۆزۈم قىلدىم. ماڭايلى دېدىم، تېز بولۇڭلار دېدىم. بەك ئېهتىياتچانلىق بىلەن ئىش كۆردۈم. ناھايىتى ئېهتىيات قىلىشىم كېرەك ئىدى. ئەقلىمنى ئىشلەتتىم. قىلغانلىرىم بۇلا ئەمەس. بۇ بىر تۇرلۇك شەخسىيەتچىلىك. ئىلگىرى بۇ جەھەتتە هېچ نەرسە بىلمەيتتىم. كۆڭۈللۈك هېس

قىلدىم. توغرا قىلدىم، دەپ ئويلىدىم. پاۋۇل. D ، مەن ناھايىتى گەۋدىلىك، تەتۇر ئۇستىخان ئىدىم. باغرىمنى ئېچىپ بالىلارنىڭ ھەممىسىنى قوينۇمغا سولىدىم. بۇ يەرگە كەلگەندىن كېيىن ئۇلارنى تېخىمۇ ياخشى كۆرىدىغان بولۇپ كەتكەندەك تۇرىمەن. بەلكىم كېنىتاكىدىكى چېغىمدا ئۇلارنى ھەقىقىي رەۋىشتە سۆيۈشۈمگە يول قويۇلمىغانلىقى ئۈچۈن شۇنداق بولغان بولسام كېرەك، ئۇلار بالىلىرىمنى سۆيۈشۈمگە يول قويمايتتى. بۇ يەرگە كېلىپ ھارۋىدىن سەكرەپ چۈشكىنىمدىن كېيىن، پەقەت مەن خالىسامىلا، دۇنيادا سۆيۈشۈمگە رۇخسەت قىلىنمايدىغان بىرمۇ ئادەم قالمىغاندى. مەقسىتىمنى چۈشىنىۋاتامسىز؟

پاۋۇل . D ئۇندىمىدى. چۈنكى سېس ئۇنىڭدىن جاۋاب كۈتمىگەن، ئۇنىڭ جاۋاب بېرىشىنى تەلەپ قىلمىغانىدى. ئەمەلىيەتتە، پاۋۇل . D سېسىنىڭ مەقسىتىنى تامامەن چۈشەنگەنىدى. جورجىيەنىڭ ئالفېرد رايوندا كەپتەرنىڭ بۇقۇلداشلىرىنى ئاڭلىغىنىدا، پاۋۇل . D بۇنىڭدىن ھۇزۇرلىنىش ھوقۇقى يوق ئىدى. چۈنكى ئۇ يەر تۇمان، قۇياش نۇرى، مىس دېتى، ئاي ـــ ئىشقىلىپ ھەممىلا نەرسىگە مىلتىق كۆتۈرۈۋالغان ئاشۇ كىشىلەر ئىگىدارچىلىق قىلاتتى. ئۇلاردىن بەزىلىرىنىڭ بويى پاكار ئىدى، ئەگەر پاۋۇل . D نىيىتىنى بۇزسىلا، ئۇلارنىڭ ئىگىز ـ پاكار ھەممىسىنى قوشۇپ دەرەخنىڭ شېخىنى يىرغاندەك يىرىپ، يەر چىشلىتىۋېتەلەيتتى. ئۇلار ئۆزلىرىنىڭ ئەرلىك جاسارىتىنىڭ قولىدىكى مىلتىقىدا ئىكەنلىكىنى، مىلتىقىدىن ئايرىلسا ئۆزلىرىنى ھەتتا تۇلكىلەرمۇ مەسخىرە قىلىدىغانلىقىنى بىلەتتى. لېكىن، ئۇلار بۇنىڭدىن قىلچىمۇ نومۇس ھېس قىلمايتتى. ئەگەر سىز چىشى تۇلكىلەرمۇ مازاق قىلىدىغان بۇ «ئەركەك» لەرنىڭ بوزەك قىلىشىغا قاراپ تۇرسىڭىز، ئۇلارنىڭ سىزنى كەپتەرلەرنىڭ بۇقۇلدىشىدىن، ئاي نۇرىنى ياخشى كۆرۈشىڭىزدىن توسۇغىنىنى توسۇغانىدى. شۇ سەۋەبلىك، ئۆزىڭىزنى قوغداش يۇزىسىدىن ناھايىتى ئەرزىمەس

نەرسىلەرنى ياخشى كۆرۈشىڭىزگە توغرا كېلەتتى. ئۆزىڭىز ئۇچۇن ئاسماندىكى يۇلتۇزلارنىڭ ئەڭ كىچىكىنى تاللىۋېلىپ، ئاخشىمى ئۇخلاشتىن ئىلگىرى ئۆزىڭىز ئەڭ ياخشى كۆرىدىغان يۇلتۇزىڭىزغا قاراش ئۇچۇن بېشىڭىزنى بۇرايتتىڭىز. پۇت ـ قولىڭىزغا كىشەنلەر سېلىنغاندا، خىجىلچانلىق بىلەن ئورمان تەرەپكە لەپپىدە نەزەر تاشلاپ، ئوت ـ چۆپ، سەمەندەر، ئۆمۈچۈك، تۆمۈرتۇمشۇق، ماي قوڭغۇزى، چۈمۈلە قاتارلىق كىچىك نەرسىلەرگە ئوغرىلىقچە قارىۋالسىز. بۇلاردىن سەل چوڭراق نەرسىلەردىن ھەرقاندىقىغا قاراپ سېلىشتۇرغا بولمايدۇ. بىر ئايال، بىر بالا، بىر قېرىندىشىڭىز، جۈملىدىن جورجىيەنىڭ ئالفېرد رايوندا شۇ دەرىجىدىكى چوڭقۇر مۇھەببىتىڭىز سىزنى ئىككى پارچە قىلىۋېتىدۇ. پاۋۇل. D سېپسىنىڭ مەقسىتىنى تولۇق چۈشەندى: ياخشى كۆرىدىغان ھەرقانداق نەرسىسىنى ياخشى كۆرۈشكە يول قويىدىغان جايغا ــ ئارزۇ ـ ئىستەكلىرىگە دەخلى ـ تەرۇز قىلمايدىغان جايغا ئەكېتىش كېرەك. يىغىپ ئېيتقاندا، بۇ ھۆرلۈك دېمەكتۇر.

سېپس ئۇنى دەپ، بۇنى دەپ، نەق گەپكە كەلمەستىن، يەنە باشقا گەپلەرگە چۈشۈپ كەتتى.

ــ گارنېر خانىم ماڭا بىر ياخشى نەرسىنى ــ يوللىرىغا گۈل تۇتۇلغان، تەخمىنەن بىر يارد ئۇزۇنلۇقتىكى گۈللۈك رەختنى بەردى. بۇ رەخت پەقەت بىر دانە ياغلىق قىلىشقىلا يېتەتتى. مەن بولسام دائىملا بۇ چىرايلىق رەختتىن قىزىمغا كىيىم قىلىپ بېرىشنى ئويلايتتىم. بۇ رەخت بەك چىرايلىق ئىدى. قىزىل ئەتىرگۈل ئارىسىغا سېرىق رەڭ ئېلىنغان بۇ رەختنىڭ نېمە دەپ ئاتىلىدىغىنىنىمۇ بىلمەيتتىم. مەن بەكمۇ كۆپ ۋاقتىمنى سەرپ قىلىپ ئۇنىڭغا كىيىم ئېتىپ بېرىشكە تەييارلىق قىلدىم. بىراق، سىز بىلمەيسىز، كالۇۋالىق قىلىپ رەختنى شۇ يەرگە تاشلاپ قويدۇم. چۈنكى، ھېرىپ ھېچ ھالىم قالمىغانىدى. شۇڭلاشقا مەن بۇ يەرگە كېلىپ، ئۇلار مېنى كارىۋاتتىن

چۈشۈشكه مەجبۇرلاشتىن ئىلگىرى ئۇنىڭغا بېيىبي ساگىسىنىڭ بىر پارچە رەختىدىن كىيىم تىكىپ بەرگەنىدىم. شۇنداق، بۇ ئىشنى ئىلگىرى ئۆزۈمدە ھېچقاچان بولۇپ باقمىغان شەخسىيەتچىلىك سەۋەبلىك يۈز بەرگەن دېسەممۇ بولىدۇ. ھەممە ئىشلارنىڭ يەنە ئىلگىرىكى ھالىتىگە قايتىپ كېتىشىنى، ئۆمىلىگۈدەك بولغان قىزىمنىڭ ياكى ئوغۇللىرىمنىڭ «مۇئەللىم» نىڭ قول ئاستىدا ياشىشىنى خالىمىدىم. ئۇ ئىشلار ئاللىقاچان كەلمەسكە كەتتى.

سېس ئۆزىنىڭ ئۆيده ئىكەنلىكىنى، پاۋۇل . D ۋە پاراڭ تېمىسىنىڭ داۋاملىشىدىغانلىقىنى بىلىدۇ. ئەگەر ئۇلار دەرھال چۈشەنمىسە، سېسمۇ بۇ توغرۇلۇق مەڭگۈ چۈشەنچە بەرمەيتتى. چۈنكى ئىشنىڭ جەريانى شەكىل ئۆزگەرتىش، دەرەخكە سېۋەت ئېسىش، شەخسىيەتچىلىك، پۈتىنى ئارغامچىدا باغلاش ۋە قۇدۇق قاتارلىق ئىشلاردەك ئايىغى چىقماس بولماستىن، ئەكسىچە ناھايىتى ئاددىي ئىدى. بەكلا ئاددىي: سېس كۆكتاتلىقتا ئولتۇرۇپ ئۇلارنىڭ كېلىۋاتقانلىقىنى كۆرگىنىده، يەنە كېلىپ «مۇئەللىم» نىڭ شىلەپىسىنى تونۇۋالغان ۋاقىتتا، ئۇنىڭ قۇلاقلىرى غوڭۇلداپ كەتتى. ھەرىقۇش تۇمشۇقىنى سېسىنىڭ ياغلىقىدىن ئۆتكۈزۈپ، ئۇنىڭ چېچىنى چوقۇغىنىچە قانات قاقاتتى. ناۋادا سېسنى بىر نەرسە ئويلىدى، دېيىشكە توغرا كەلسە، ياق، ياق، ياق، ئۇ ھېچ نەرسە ئويلىمىدى. ناھايىتى ئاددىي، سېس ئۇچتى، ئۇ ئۆز تېنى ئارقىلىق ۋۇجۇدقا كەلگەن ھەربىر جان ئىگىسىنى، ئۆزىنىڭ سۆيۈملۈك گۆھەرلىرىنى، گۈزەل بۆلەكلىرىنى تارتقۇچلاپ، ئىتتىرىپ چىملدىقتىن ئاچىقىپ، ھېچكىم زىيان يەتكۈزەلمەيدىغان جايغا ئېلىپ باردى. ئۇ جايدىن يىراقلىشىپ، ئاشۇ بىخەتەر جايغا بېرىۋالدى. ھەرىقۇش توختىماستىن قانات قاقاتتى. سېس پىرقىراشتىن توختاپ، دېرىزىدىن سىرتقا قاراپ قويدى. ئەينى چاغدا ھويلىنىڭ دەرۋازا ئورنىتىلغان رېشاتكا بىلەن قورشالغانلىقى سېسنىڭ ئېسىدە ئىدى. كىشىلەر داۋاملىق

ئىشىكتىن كىرىپ چىقىپ يۈرەتتى. ئۇ چاغلاردا 124 ـ نومۇرلۇق ئۆي شەھەر كوچىلىرىدەكلا ئاۋات ئىدى. سېس ئاق تەنلىكلەرنىڭ بالىلىرىنىڭ قاشانى ئۆرۈپ، تۇۋرۇكلىرىنى قومۇرۇپ، ئىشكنى چېقىۋەتكەنلىكىنى، كىشىلەرنىڭ ھەممىسى ئويۇن كۆرگىلى كەلگەندە ئاق تەنلىكلەرنىڭ 124 ـ نومۇرلۇق ئۆينى خارابلىككە ئايلاندۇرۇۋەتكىنىنى كۆرمىگەنىدى. كىشىلەر 124 ـ نومۇرلۇق ئۆيگە كېلىشنى توختاتقاندىن باشلاپ 124 ـ نومۇرلۇق ئۆي چۆلدەرەپ كەتتى. پەقەت بىلۇستون كوچىسىدىكى ياۋا ئوت ـ چۆپلەرلا بۇ ئۆيگە قاراپ سىلجىيتتى.

سېس تۇرمىدىن قايتىپ كەلگەندە، ھويلا رېشاتكىسىنىڭ يوقلۇقىنى كۆرۈپ بەك خۇشال بولدى. ئۇ دەل ئاشۇ ئاق تەنلىك مويسىپىتلار ئاتلىرىنى باغلىغان جاي ئىدى. شۇ چاغدا سېس كۆكتاتلىقتا زوڭزىيىپ ئولتۇرۇپ، ھويلا رېشاتكىسى ئۈستىدىن «مۇئەللىم» نىڭ شىلەپىسىنى كۆرۈپ قالدى. سېس ئۇنىڭغا يۈزلىنىپ، كۆزلىرىگە مىختەك تىكىلگەن چاغدا، سېسنىڭ قۇچىقىدىكى مەلۇم نەرسە ئۇنىڭ ئىز قوغلىشىنى توسۇۋالدى. بوۋاقنىڭ يۈرىكى ھەربىر قېتىم دۈپۈلدىسە، «مۇئەللىم» كەينىگە بىر قەدەم چېكىنەتتى، ئۇ تاكى بوۋاقنىڭ يۈرەك سوقۇشى تامامەن توختىغۇچە شۇنداق قىلدى.

ـــ مەن «مۇئەللىم» نى توسۇۋالدىم، ـــ سېس ئىلگىرى ھويلىنىڭ رېشاتكىسى بار جايغا قاراپ تۇرۇپ شۇنداق دېدى، ـــ بالىلىرىمنى بىخەتەر جايغا ئېلىپ باردىم.

پاۋۇل . D نىڭ ۋۇجۇدىدىكى نەرە تارتىش سېس تەكتىلىگەن ئەڭ ئاخىرقى بىر ئېغىز گەپنى ئاڭلاشتىن ئۇنى توسۇپ قالالمىدى. پاۋۇل. D توساتتىن شۇنى بايقىدىكى، سېس بالىلىرى ئۈچۈن قولغا كەلتۈرگەن نەرسە 124 ـ نومۇرلۇق ئۆيدە بولۇشقا تېگىشلىك بىخەتەرلىك ئىدى. بۇ دەل ئاشۇ كۈنى ئۇ ئىشىكتىن كىرىۋاتقاندا قوبۇل قىلغان تۇنجى قېتىملىق سىگنال ئىدى. پاۋۇل. D 124 ـ نومۇرلۇق ئۆينى بىخەتەرلىككە ئېرىشتۈردۇم،

خەتەرنى يوقاتتىم، ھېلىقى يۈزى قېلىن ئەرۋاھنى قوغلاپ چىقىرىپ، ئۇ ئەرۋاھقا ۋە باشقىلارغا قېچىرىدەك كۈچتۈڭگۈر بىرسى بىلەن بىر نەشپۈتنىڭ پەرقىنى كۆرسىتىپ قويدۇم، دەپ قارايتتى. چۈنكى، پاۋۇل . D كېلىشتىن ئىلگىرى سېس ئەرۋاھقا پاۋۇل . D قوللانغان ۋاستىنى قوللىنىشقا جۈرئەت قىلالمىغانىدى. پاۋۇل . D سېسىنىڭ ئۇنداق قىلمىغانلىقىنى سېسىنىڭ شۇنداق قىلىشقا قادىر بولالمىغانلىقىدىن، دەپ چۈشەنگەنىدى. سېسىنىڭ باشقا تاللىشى بولمىغانلىقتىن، 124 ـ نومۇرلۇق ئۆي ئوڭايسىزلىققا باش ئەگكەنىدى. ئېرىدىن، بالىلىرىدىن، قېيىنئانىسىدىن ئايرىلغان سېس ۋە سېسىنىڭ مىس ـ مىس قىزىغا بۇ غېرىب كۆلبىدە كۈن كەچۈرمەكتىن باشقا ئىلاج يوق ئىدى. «شېرىن ئۆي» دېكى خاللىنىڭ پۈتۈن بەدىنى تىكەنلىك، كۆزلىرى چاقناپ تۇرىدىغان بۇ مەھبۇبىسى ئىلگىرى خاللىغا ئوخشاش رايىش، خاللىغا ئوخشاش خىجىلچان، خاللىغا ئوخشاش ئىش تەلۈسى ئىدى. پاۋۇل . D خاتالاشقانىدى. ئۇنىڭ كۆز ئالدىدىكى سېس پۈتۈنلەي ئۆزگىرىپ كەتكەنىدى. ئۆيدىكى ئەرۋاھ ئۇنى ئاۋارە قىلمىغان؛ يېپىيېڭى ئاياغ كىيگەن، بىكار يەپ، بىكار ياتىدىغان ئايال پېرىخون بۇ ئۆيدە سېسىنىڭ قارشى ئېلىشىغا ئېرىشكەنىدى. كۆز ئالدىمىزدىكى سېسىمۇ باشقا ئاياللاردەك مۇھەببەت توغرۇلۇق، بوۋاقلارنىڭ كېيىم ـ كېچەكى توغرۇلۇق پاراڭ سالىدۇ، بىراق، ئۇنىڭ ئەسلىي مەقسىتى سۆڭەكلەرنى پارچىلىۋېتىدۇ. كۆز ئالدىمىزدىكى سېس ياغاچ كېسىدىغان ھەرە ئەكەلگەن بىخەتەرلىك توغرۇلۇق سۆزلەيدۇ. كۆز ئالدىمىزدىكى بۇ يېپىيېڭى سېس دۇنيانىڭ نەدە توختاپ، نەدىن باشلىنىدىغانلىقىنى بىلمەيدۇ. پاۋۇل . D توساتتىن ستەمپ پېيىد ئۇنىڭغا كۆرسەتكەن نەرسىنى كۆرۈپ قالدى: سېسىنىڭ قىلغان ـ ئەتكەنلىرىدىنمۇ بەكرەك مۇھىم بولغىنى، ئۇنىڭ غەرىزى ئىدى. بۇ ھال پاۋۇل . D نى قورقۇتۇۋەتتى.

— سىزنىڭ مۇھەببىتىڭىز بەك قويۇق ئىكەن، — دېدى پاۋۇل . D. ئۇ كۆڭلىدە ھېلىقى قانجۇق ماڭا قاراۋاتىدۇ، بېشىم ئۇستىدە تۇرۇپ ماڭا نەزەر تاشلاۋاتىدۇ، دەپ ئويلىدى.

— بەك قويۇق ئىكەن؟ — دېدى سېس. ئۇ بېيىبي ساگىسنىڭ «ئورماندىكى بوش يەر» دىكى چاقىرىشىدىن ئېسىكۈلۈس دەرەخلىرىنىڭ قاسراقلىق مېۋىلىرىنىڭ چۈشۈپ كەتكەنلىكىنى ئەسكە ئالدى، — يا مۇھەببەت، يا مۇھەببەت ئەمەس. ئاجىز مۇھەببەت مۇھەببەت ئەمەس.

— شۇنداق، ئۇنىڭ ھېچنېمىگە كېرىكى يوق. ئۇنىڭ كېرىكى بولدىمۇ؟ — سورىدى پاۋۇل . D.

— كېرىكى بولدى.

— قانداق كېرىكى بولدى؟ بالىلىرىڭىز كەتتى، بىراق ئۇلارنىڭ نەگە كەتكەنلىكىنى بىلمەيسىز. قىزىڭىزدىن بىرى ئۆلدى، يەنە بىرى ھويلىنىڭ سىرتىغا بىر قەدەم ئاتلاشنىمۇ خالىمايدۇ. مۇھەببىتىڭىزنىڭ زادى نېمىگە كېرىكى بولدى؟

— ئۇلار «شېرىن ئۆي» گە ئەكېتىلمىدى، «مۇئەللىم» ئۇلارنى تۇتۇپ كېتەلمىدى.

— بەلكىم بۇ تېخىمۇ ناچار ئاقىۋەت ھېسابلىنار.

— ناچار ئاقىۋەت دېگەنلەرنى بىلمەيمەن. مېنىڭ بىلىدىغىنىم پەقەتلا قورقۇنچ، ئاندىن ئۇلارنى يىراقلارغا قاچۇرۇۋەتتىم. مەن شۇنداق قىلالىدىم.

— خاتا قىپسىز، سېس.

— ئەجەبا شۇ يەرگە قايتىپ كېتىشىم كېرەكمىدى؟ بالىلىرىمنى قايتۇرۇپ ئەكېتىشىم كېرەكمىدى؟

— بەلكىم باشقا ئامال تېپىلار بولغىيتتى.

— قانداق ئامال؟

— سىزدە بار بولغىنى ئىككى پۇت، سېس. تۆت پۇت ئەمەس، — پاۋۇل. D شۇنداق دېدى. بۇ چاغدا ئۇلارنىڭ ئارىسىدا يولىنى

تاپقىلى بولمايدىغان جەمجەت بىر ئورمان پەيدا بولدى، ئۇلار سۈكۈتكە چۆمدى.

شۇنىڭدىن كېيىن پاۋۇل . D سېسقا ئۇنداق دېيىشمەدىكى سەۋەب نېمىدۇ، دەپ ئويلاندى. ياشلىق دەۋرىدىكى چىشى موزايمۇ؟ ياكى پاۋۇل . D دىكى تورۇستا بىراۋنىڭ ئۆزىگە تىكىلىپ تۇرغانلىقىغا بولغان شەكسىز ئىشەنچمۇ؟ پاۋۇل . D تېزلىك بىلەن ئۆزىنىڭ شەرمەندىچىلىكىدىن سېسىنىڭ شەرمەندىچىلىكىگە يۆتكەلدى. نېمىدېگەن تېز ـ هە ! ئۇ ئۆزىنىڭ قازناق ئۆيىدىكى خۇپيانە ئىشلىرىدىن سېسىنىڭ قويۇق مۇھەببىتىگە يۆتكەلگەنىدى.

شۇنىڭ بىلەن بىر ۋاقىتتا، ئاشۇ ئورمان ئۇ ئىككىسىنىڭ ئارىلىقىنى توسۇپ قويدى، ئۇ ئارىلىققا مۇناسىۋەتلىك شەكىل ۋە ئېغىرلىق ئاتا قىلدى.

پاۋۇل . D شىلەپىسىنى ھاپىلا ـ شاپىلا كىيىۋالمىدى، ئاۋۋال قوللىرى بىلەن ئىككىسىنىڭ ئارىسىدىكى توسۇقنى ئۇرۇپ باقتى، ئۆزىنىڭ قانداق ھالەتكە كېلىپ قېلىشىنى، قانداق قىلغاندا قېچىپ كەلمىگەن ئاساستا مەيداندىن چېكىنگىلى بولىدىغانلىقىنى دەڭسىدى. تېخىمۇ مۇھىم بولغىنى، بىر قېتىم بولسىمۇ قارىماستىن كېتىپ قېلىشقا بولمايتتى. ئۇ ئورنىدىن تۇردى. ئارقىسىغا بۇرىلىپ ئاق پەلەمپەيگە قارىدى. ئۇ چوقۇم ئاشۇ يەردە. ئۇ پاۋۇل . D غا دۇمبەسىنى قىلىپ تىككىدە تۇرماقتا. پاۋۇل . D ئىشىككە قاراپ يۈگۈرمىدى، ئىشىككە ئاستا ـ ئاستا يېقىنلاشتى. ئاندىن ئىشىكنى ئاچتى، سېسقا كەچلىك تاماقتا ئۆزىنى ساقلىماسلىقنى ئېيتتى. ئۇ مۇشۇ چاغدىلا شىلەپىسىنى كىيىۋالدى.

نېمىدېگەن سۆيۈملۈك، دەپ ئويلىدى سېس. پاۋۇل . D جەزمەن ئۆزىنىڭ دەيدىغانلىرىغا مېنى چىدىيالمايدۇ دەپ ئويلاپ قالدى. ئۇنىڭغا ھەممە ئىشنى ئېيتقىنىمدىن كېيىن، ئۇ ماڭا

مېنىڭ قانچە پۈتۈم بارلىقىنى ئېيتىپ، «خەير - خوش» دېيىش ئارقىلىق مېنى پارچە - پارچە قىلىۋەتمەكچى بولدى. ئۇنىڭ بۇ ئىشى ھەقىقەتەن سۆيۈملۈك ئەمەسمۇ؟

— خەير - خوش، — سېس ئورمانىڭ يىراق بىر چېتىدە شۇنداق دەپ پىچىرلىدى.

ئىككىنچى بۆلۈم

124 ـ نومۇرلۇق ئۆيىنى ۋاراڭ ـ چۈرۈك قاپلىغانىدى. ستەمپ پېيد ئۆيدىكى ۋاراڭ ـ چۈرۈكنى چوڭ يولدا تۇرۇپمۇ ئاڭلىدى. ئۇ مۇمكىنقەدەر بېشىنى تىك تۇتۇپ 124 ـ نومۇرلۇق ئۆيگە قاراپ ماڭدى. ھالبۇكى، ئۇ ئۆزىنى پايلاقچىغا ئوخشاش ھېس قىلىپ قېلىۋاتاتتى. ئۇ يەنىلا پۈتۈن كۈچى بىلەن بېشىنى تىك تۇتۇپ مېڭىشقا تىرىشتى، بۇنداق ماڭسا كىشىلەر ئۇنى ئوغرىلىقچە ئىش قىلىدىغان پايلاقچى دېيەلمەيتتى. ستەمپ پېيد گېزىتنىڭ قىيىلغان پارچىسىنى پاۋۇل . D غا بەرگىنىدىن ۋە پاۋۇل . D نىڭ 124 ـ نومۇرلۇق ئۆيدىن چىقىپ كەتكەنلىكىنى ئاڭلىغىنىدىن كېيىن، ئۆزىنى ئەركىن ـ ئازادە تۇتۇپ يۈرەلمىدى. ستەمپ پېيد ئۆزى ئۆزۈك كۆرىدىغان بىر ئايالنىڭ ئىشلىرىنى باشقا بىر ئەرگە دېيىشكە بولىدىغان ـ بولمايدىغانلىقى توغرۇلۇق ھەر خىل ئويلاردا بولدى. ئاخىرىدا ئۆزىنىڭ شۇنداق قىلىشى كېرەكلىكى توغرۇلۇق بىر قارارغا كەلدى. ئاندىن سېس ئۇچۇن غەم يېيىشكە باشلىدى. ئۇ بىر ياخشى ئەر سېسقا بەخت ئەكېلىدىغان بىردىنبىر پۈرسەتتىن سېسنى مەھرۇم قىلدىمۇ؟ سېس بۇ سەۋەبلىك زىيانغا ئۇچرارمۇ؟ ئۆزىنى دەريادىن ئۆتكۈزۈپ قويغان، ئۆز دوستىنىڭ، شۇنداقلا بېيىبىي ساگىسىنىڭ دوستىنىڭ ئېرىنىڭ ئەپقاچتى گەپىنى بەھۇدىلا يوغىنىتىۋەتكىنىدىن ئازابلىنارمۇ؟

«مەن بەكلا قېرىپ كەتتىم، ـــ دەپ ئويلىدى ستەمپ پېيد،

ـــ بولۇپ ئۆتكەن ئىشلارنىمۇ تولۇق ئەسلىيەلمەس بولۇپ قالدىم. بەكلا قېرىپ كەتتىم. كۆرگەن ـ بىلگەنلىرىمۇ ئاز ئەمەس.» ئۇ قۇشخانىدىكى چاغدا مەخپىيەتلىكنى ئاشكارىلىۋېتىشته چىك تۇرغاندى، ئەمدىلىكته بولسا ئۆزىنىڭ زادى كىمنى قوغداۋاتقانلىقى توغرۇلۇق گاڭگىراش ئىلكىده قالدى. شەھەردىكى كىشلەر ئارىسىدا پەقەت پاۋۇل . D لا بۇ ئىشنى بىلمەيتتى. گېزىتكه بېسىلغان خەۋەر قانداقسىگه قۇشخانىدا مەخپىي كۇسۇرلىشىپ ئېيتىشىدىغان ئىشقا ئايلىنىپ قالىدۇ؟ بۇ ئىشنى زادى كىمدىن مەخپىي تۇتۇش كېرەك؟ مەخپىي تۇتۇشقا توغرا كەلسه سېستىن مەخپىي تۇتۇش كېرەك. ئۇ بىر پايلاقچى كەبى تىمسىقلاپ يۇرۇپ سېسىنىڭ كەينىگه ئۆتتى. ئوغرى مۇشۇكتەك تىمسىقلاپ يۇرۇش ئۇنىڭ خىزمىتى، ئۇنىڭ تۇرمۇشى بولۇپلا قالماي، ئۇنىڭ بۇنداق قىلىشى ئېنىق ۋە مۇقەددەس بىر نىشان ئۈچۈن ئىدى. ئۇرۇشتىن ئىلگىرى ئۇنىڭ ھەممە ئىشى ئوغرى مۇشۇكتەك تىمسىقلاپ يۇرۇش ئىدى: ئۇ قاچقۇنلارنى يوشۇرۇپ قويىاتتى، مەخپىي خەۋەرلەرنى كۆچىلىككه ئاشكارىلىۋېتەتتى، ئۆزىنىڭ قانۇنلۇق كۆكتاتلىقىنىڭ ئاستىغا دەريادىن ئۆتۈپ قېچىپ كەلگەن نېگىرلارنى يوشۇرۇپ قويىاتتى، ھەتتاكى ئۇنىڭ ئەتىيازدا ئۆلتۇرگەن چوشقىسىمۇ ئۆزىنىڭ ھەرخىل مۇددىئالىرى ئۈچۈن خىزمەت قىلاتتى. نۇرغۇن كىشىلەر ئۇ تەمىنلەپ بەرگەن ئۇستىخان ۋە چوشقىنىڭ ئىچ باغرى بىلەن ھاياتىنى قامدايتتى. ئۇ ئۇلار ئۈچۈن خەت يېزىپ بېرەتتى، ئۇلارغا كەلگەن خەۋەرلەرنى ئوقۇپ بېرەتتى. ئۇ كىمنىڭ سۇلۇق ئىشىقا گىرىپتار بولغىنىنى، كىمنىڭ ئوتۇنغا موھتاج ئىكەنلىكىنى؛ قايسى ئائىلىنىڭ بالىسىنىڭ بەخت ـ تەلىيى بارلىقىنى، قايسى بالىنىڭ تەربىيەگه موھتاجلىقىنى؛ ئوخشۇ دەرياسىدىكى ۋە ئۇنىڭ قىرغاقلىرىدىكى مەخپىيەتلىكلەرنى؛ قايسى ئۆيلەرده ئادەم يوق، قايسى ئۆيلەرده ئادەم بارلىقىنى؛ كىمنىڭ ئۇسسۇلنى ياخشى

ئويناپدىغانلىقىنى، كىمنىڭ ئىككى ئېغىز گەپنىمۇ ئوڭشاپ قىلالمايدىغانلىقىنى، كىمنىڭ ئاۋازىنىڭ ھەممىدىن گۈزەللىكىنى، كىمنىڭ ناخشىغا غېڭشىشنىمۇ بىلمەيدىغانلىقىنى بىلەتتى. شۇ ۋەجدىن، ئۇ ئەستايىدىللىق بىلەن ئۈزاق ئويلانغاندىن كېيىن ياغاچ ساندۇقنى ئېچىپ، پاۋۇل . D غا ئىسپات قىلىپ كۆرسىتىش ئۈچۈن ئون سەككىز يىل ئىلگىرىكى كېسىۋېلىنغان ئاشۇ گېزىت پارچىسىنى ئىزدىدى.

شۇ ئىشتىن ئىلگىرى ئەمەس، بەلكى شۇ ئىشتىن كېيىن ستەمپ پېيد ئۆزىنىڭ شۇ قىلمىشىدا سېسىنىڭ ھېسسىيات مەسىلىسى مەۋجۇت ئىكەنلىكىنى ئويلاپ يېتەلىدى. ئۇ بۇلارنى شۇ ئىشتىن كېيىن ئويلاپ يېتەلىگەنلىكى ئۈچۈن بەكلا بىئارام بولدى. ئۇ بۇ مەسىلىنى شۇ ئىشتىن بۇرۇن ئويلاپ يېتەلىگەن بولسا، بەلكىم شۇ ئىشقا ئارىلاشماس بولغىيتتى؛ ياكى سېس ئۇ ئىشنى پاۋۇل. D غا ئېيتمىدىغان ۋاقىت ئەمدى كەلدى، دەپ قاراپ، ئۆزلۈكىدىن ئېيتار بولغىيتتى. ئەمدىلىكتە 124 ـ نومۇرلۇق ئۆي پاۋۇل . D بۇ شەھەرگە كېلىشتىن ئىلگىرىكى ھالىتىگە قايتقانىدى. ستەمپ پېيد چوڭ يولدا تۇرۇپلا بىر توپ ئەرۋاھلارنىڭ سېس ۋە دەنۋېرنى ئارامىدا قويمايۋاتقانلىقىنى بايقىدى. سېسنى ئەرۋاھلارنىڭ ھۇجۇملىرىغا تاقابىل تۇرالايدۇ، دېگەن تەقدىردىمۇ، ستەمپ پېيد سېسنىڭ قىزىنىڭ ئۇنداق قىلالايدىغانلىقىغا ئىشەنمەيتتى. دەنۋېرنىڭ تۇرمۇشى ئۈچۈن بىر نورمال ئادەم بولمىسا بولمايتتى. دەنۋېر تۇغۇلغان چاغدا تەقدىر ستەمپ پېيدنى ئاشۇ يەردە بولۇشقا ئورۇنلاشتۇرغانىدى. دەنۋېر ئۆزىنى ئۆزى تونۇپ يېتىشتىن ئىلگىرىلا ستەمپ پېيد ئۇنى قارىغۇلارچە ياخشى كۆرەتتى. بىلىشىگىز كېرەككى، ستەمپ پېيد تۆت ھەپتىدىن كېيىن ئۇنىڭ ھايات ئىكەنلىكىنى، ئۇنىڭ ئۇستىگە ناھايىتى ساغلام تۇرغانلىقىنى كۆرۈپ قەۋەتلا خۇش بولۇپ كەتكەنىدى. شەھەردىن ئەڭ ياخشى قارا بۆلجۇرگەنلەرنى تېپىپ كېلىپ، تەسلىكتە قولغا كەلتۈرگەن شۇ بۆلجۇرگەنلەرنى

بېيىبىي ساگىسقا كۆرسىتىشكە ئۇلگۈرمەستىنلا، دەنۇپرنىڭ ئاغزىغا ئىككىنى سېلىپ قويغانىدى. ئۇ تا بۇگۈنگىچە ئۆزى ئەكەلگەن بۆلجۇرگەنلەرنى دەنۇپرنىڭ ھاياتىنى داۋاملاشتۇرۇشىدىكى بىردىنبىر ۋاستە، دەپ قارايتتى. ئەگەر ئۇ شۇ يەردە ئوتۇن كېسىۋاتمىغان بولسا، سېس بوۋاق ھالەتتىكى دەنۇپرنىڭ بېشىنى ياغاچقا قويۇپ مېڭىسىنىڭ قېتىقىنى چىقىرىۋەتكەن بولاتتى. ستەمپ پېيد مۇشۇ خەۋەرنى پاۋۇل . D غا ئاشكارىلاپ قويۇپ، ئۇنىڭ ئۆيدىن چىقىپ كېتىشىگە سەۋەب بولۇشتىن ئىلگىرى سېسىنى ئويلاپمۇ قويمىغانىدى. ھېچبولمىغاندىمۇ دەنۇپرنى ئويلاپ قويۇشى كېرەك ئىدى. بېيىبىي ساگىس ئۆلگەندىن كېيىن دەنۇپرنىڭ ھاياتىدىكى بىردىنبىر نورمال ئادەم پاۋۇل . D ئىدى. بىراق، بۇ ئۇنىڭ كۆڭۈل يارىسى ئىدى.

سېس ۋە دەنۇپرنى ئويلاپ قويمىغاندىنمۇ، ساراڭنىڭ يانچۇقىدىكى بىر تەڭگە پۇلغا ئوخشاش ئۇنى ئارامىدا قويمايۋاتقىنى بېيىبىي ساگىسنىڭ يۈكسەك ئەستە تۇتۇۋېلىش قابىلىيىتى ئىدى. ستەمپ پېيد يولدا تۇرۇپلا 124 ـ نومۇرلۇق ئۆيدىكى ئاۋازلارنى ئاڭلاۋاتقان بولسىمۇ، بېيىبىي ساگىسقا بولغان ھۆرمىتى ۋە ئۇنىڭ ئۆز قەلب تۆرىدىكى ئورنى سەۋەبلىك بېشىنى تىك تۇتقىنىچە 124 ـ نومۇرلۇق ئۆينىڭ ھويلىسىغا قەدەم باستى.

«ئاپەت»(ئۇ سېسنىڭ «قاچقۇنلۇق جىنايىتى» ئۈچۈن ئەشەددىي پوزىتسىيە تۇتۇپ قىلغان ئىشىنى ئاپەت دەپ ئاتايتتى) تىن كېيىن ئۇ بۇ ئۆيگە بېيىبىي ساگىسنى كۆتۈرۈپ ئاچىقىش ئۈچۈن پەقەت بىرلا قېتىم كىرگەنىدى. شۇ چاغدا ئۇ بېيىبىي ساگىسنى قۇچىقىغا ئالغىنىدا، بېيىبىي ساگىس ئۇنىڭغا ياش قىزلاردەكلا بىلىنگەنىدى. ستەمپ پېيد بېيىبىي ساگىس ئۈچۈن خۇشال بولغانىدى. چۈنكى، بېيىبىي ساگىس ئۆز جەستىنىڭ خارلىنىپ قالماي، ئاخىر كۆتۈرىدىغانغا ئادەم چىققانلىقىنى

بىلگەنىدى. بېيىبي ساگىس بىرئاز ساقلىغان بولسا، ئۇرۇشنىڭ ياخشى نەتىجە بىلەن ئاخىرلاشقانلىقىنى كۆرەلەيتتى، ئۇلار غەلىبىنى بىرلىكتە تەبرىكلىگەن بولاتتى، شۇ مۇناسىۋەت بىلەن ئۆتكۈزۈلگەن چوڭ كۆلەملىك نۇتۇق سۆزلەش مۇراسىمىغا بارالىغان بولاتتى. شۇ چاغدا پەقەتلا ستەمپ پېيد قاتار سېلىنغان ئۆيلەرگە بىر - بىرلەپ كىرىپ، ئۆي ئىگىسى نېمە بەرسە شۇنى يەپ - ئىچىپ يېنىپ چىققانىدى. بىراق، بېيىبي ساگىس بۇ ئىشلارغا ئۇلىشالمىدى. ستەمپ پېيد چوڭقۇر ئازاب ئىچىدە ئۇنىڭ دەپنە مۇراسىمىغا قاتناشتى. دەپنە مۇراسىمىدا سېس بىلەن دەنۇبرنىڭ كۆزىدىن مىت قىلىپمۇ ياش چىقمىدى. سېس ئۇنى «ئورماندىكى بوش يەر»گە كۆمەيلى، دېيىشتىن باشقا ھېچقانداق يولىورۇق كۆرسەتمىدى. ستەمپ پېيد سېسنىڭ دېگىنىدەك قىلماقچى بولغان بولسىمۇ، ئاق تەنلىكلەر كەشىپ قىلغان، قايسى مېيىت قانداق جايغا كۆمۈلسە ئارام تاپىدىغانلىقى توغرىسىدىكى بەلگىلىمە تۈپەيلىدىن، بېيىبي ساگىسنى ئۇ كۆرسەتكەن جايغا كۆمەلمىدى. بېيىبي ساگىس بوغۇزلىنىۋېتىلگەن بوۋاقنىڭ يېنىغا كۆمۈلدى. ستەمپ پېيد بۇ يېقىن ئارىلىقنىڭ بېيىبي ساگىسنىڭ تەرىپلىشىگە ئېرىشەلەيدىغانلىقىغا ئىشەنچ قىلالمىدى.

ستەمپ پېيدتىن بۆلەك ھېچكىم 124 - نومۇرلۇق ئۆيگە قەدەم باسمايدىغانلىقى ئۈچۈن، دەپنە مۇراسىمى ھويلىدا ئۆتكۈزۈلدى. سېس پوپ پايك رىياسەتچىلىك قىلغان دەپنە مۇراسىمىغا قاتنىشىشنى رەت قىلىش ئارقىلىق، ئۆزلىرى ئۈچرىغان زىيانكەشلىككە ئىنكاس قايتۇردى. شۇنىڭ بىلەن بىر ۋاقىتتا، ئۇ باشقىلار بىلەن بىرلىكتە چىن دىلىدىن ھەمدۇ - سانا ئوقۇماستىن، قەبرىستانلىققا بېرىپ سۈكۈتتە تۇرۇشتا بېيىبي ساگىسنىڭ قەبرىسى بىلەن بەسلەشتى. بۇ خورلۇق يەنىلا تەزىيە بىلدۇرگۈچىلەرنىڭ ئەيىبلىشىگە ئۇچرىدى. تەزىيەچىلەر 124 - نومۇرلۇق ئۆينىڭ ئارقا ھويلىسىدا سېس تەييارلىغان

يېمەكلىكلەرگە قاراپمۇ قويماستىن، پەقەت ئۆزلىرى ئەكەلگەن يېمەكلىكلەرنىلا يېدى. سېسىمۇ ئۇلارنىڭ يېمەكلىكىدىن يېمىدى، دەنۇبرغىمۇ ئۇلارنىڭ يېمەكلىكىنى يېمەسلىكنى تاپىلىدى. شۇنداق قىلىپ، ئازاد بولغان هاياتىنى تەقدىم قىلغان چىقىشقاق بېيبىي ساگىس تەكەببۇرلۇق، قورقۇنچ، تەنە ۋە ئۆچمەنلىك كەيپىياتى ئاستىدا دەپنە قىلىندى. يۇرتتىكى هەممە كىشى دېگۈدەك سېسىنىڭ پېشكەللىككە يولۇقۇشىنى كۈتەتتى. سېسىنىڭ ئوساللىقى ۋە ئۆزىنى چوڭ تۇتۇشى جاۋابقا ئېرىشىشى كېرەك ئىدى. هالبۇكى، ئۆمرىدە ئازراقمۇ ئەسكىلىك قىلىپ باقمىغان ستەمپ پېيد شەهەردىكى بىر ئوچۇم كىشىلەرنىڭ «هالى ئۈستۈن موزاي ئۆزىنى ئازگالدا كۆرەر» دېگەن ئۈمىدىنىڭ ئۆزىگە قانچىلىك يۇقۇپ قالغىنىدىن گۇمانلاندى. شۇڭلاشقا ئۇ پاۋۇل . D غا كېسۈپلىنغان گېزىت پارچىسىنى بېرىۋاتقاندا، سېسىنىڭ هېسسىياتىنى ۋە دەنۇبرنىڭ ئېهتىياجىنى نەزەردە تۇتمىغانىدى.

ناۋادا بىر هازادىن كېيىن سېس ئىشكىنى ئېچىپ ئۇنىڭغا قاراپ قالسا، ئۇ سېسقا نېمە دېيىش، قانداق قىلىش كېرەكلىكىنىمۇ بىلمەيتتى. ئەگەر سېس ئۇنىڭ يارىدىمىگە موهتاج بولسا، ئۇ ئەلۋەتتە سېسقا خۇشاللىق بىلەن يارەدەم بەرگەن بولاتتى. ئەگەر سېس ئۇنىڭغا ئۆچمەنلىك قىلىپ يۈرگەن بولسا، ئۇ ئەلۋەتتە سېسىنىڭ ئۆچمەنلىكىنى قوبۇل قىلىشقا تەييار ئىدى. بۇنىڭدىن باشقا، ستەمپ پېيد ئۆزىنىڭ بېيبىي ساگىسنىڭ يېقىن ئادىمىگە قىلىپ قويۇشى مۇمكىن بولغان خاتا ئىشنى بىۋاستە سېزىمىگە ئاساسەن توغرىلىدى. شۇنداقلا، بىۋاستە سېزىمنىڭ يېتەكلىشى ئاستىدا 124 - نومۇرلۇق ئۆيدىكى ئەرۋاهنىڭ بارغانچە كۈچىيىۋاتقان زىيانكەشلىكىگە يېقىنلاشتى. ستەمپ پېيد ئەرۋاهنىڭ ئاۋازىنى يولدا تۇرۇپمۇ ئاڭلىيالايتتى. يەنە تېخى ستەمپ پېيد خۇدانىڭ قۇدرىتى بىلەن ئۆزىدىنمۇ كونا، بىراق كۈچلۈك بولمىغان ئىشلارغا تاقابىل تۇردى.

ستەمپ پېيد كاربدورغا يېقىنلاشقاندا، ئۆي ئىچىدىن چىقىۋاتقان ئاۋازلارنىڭ نېمە ئاۋاز ئىكەنلىكىنى بىلەلمىدى. ئۇ بىلۇستون كوچىسىدا 124 - نومۇرلۇق ئۆيگە قاراپ كېتىۋاتقاندا ئۆيدىكى قالايمىقان ئاۋازلارنى ئاڭلاپ ئۇلارنىڭ نېمىگە، كىمگە گەپ قىلىۋاتقانلىقىنى بىلەلمىدى. ئۇنىڭ ئۇستىگە، دېيىلىۋاتقان سۆزلەرنىڭ باش - ئايىغىنى بىلگىلى بولمىغانلىقتىن، ئۇ قېرى ئەقىلنىڭ ھەممىسىنى ئىشلىتىپمۇ دېيىلىۋاتقان گەپلەرنىڭ مەنىسىنى ئاڭقىرالمىدى. ئۇ بىلەلىگەن بىردىنبىر گەپ «مېنىڭ» دېگەن سۆز ئىدى، ئۇنىڭدىن باشقا گەپلەر ئۇنىڭ چۈشىنىش دائىرىسىدىن ھالقىپ كەتكەنىدى. شۇنداقتىمۇ، ئۇ يەنىلا 124 - نومۇرلۇق ئۆيگە قاراپ مېڭىشنى داۋاملاشتۇردى. ئۇ پەلەمپەينىڭ ئالدىغا كەلگەندە بايىقى كالدۇر - كۇلدۇر ئاۋازلار بىردىنلا كۈسۈرلىشىشقا ئايلاندى. بۇ ھال ئۇنى مېڭىشتىن توختىتىپ قويدى. ئۆي ئىچىدىن ئەمدىلىكتە بىرە - بىرە غۇدۇڭشىغان ئاۋاز ئاڭلاندى. بۇ ئاۋاز كىشىنى بىزار قىلمايتتى، شۇنداقلا قورقۇتمايتتى. بۇ پەقەتلا ئاياللار بىلەن ئۇلارنىڭ ئىشى ئاربىسىدىكى ئاشۇنداق مەڭگۈلۈك، مەخپىي دىيالوگ ئىدى.

ستەمپ پېيد ئۆزى ئەزەلدىن چېكىپ باقمىغان ئىشكىنى چەكمەكچى بولۇپ (چۈنكى، بۇ ئۆينىڭ ئىشكى ئەزەلدىن ئۇنىڭ ئۇچۇن ئوچۇق ئىدى) قولىنى كۆتۈردى، بىراق ئىشكىنى چېكەلمىدى. ئۇنىڭ ئۇمىدى ئاشۇ قارا تەنلىك قەرزدارلىرىدىن بارلىق جاۋابقا ئېرىشىش ئىدى. ناۋادا ستەمپ پېيد سىزگە بىر چاپان ئالغاچ كەلسە، بىرەر خەۋەرنى سىزگە يەتكۈزسە، ھاياتىڭىزنى قۇتقۇزسا ياكى ياغاچ چېلىكىڭىزنى ئوڭشاپ بەرسە، شۇنىڭدىن كېيىن ئۇ سىزنىڭ ئۆيىڭىزگە ئۆزىنىڭ ئۆيىگە كىرگەندەكلا كىرىۋېرەتتى. ئۇ ھەر كەلسە بىر ياخشىلىق ئەكېلىدىغانلىقى ئۇچۇن، ئۇنىڭ دەرۋازىغا يېقىنلاشقاندىكى قەدەم ئاۋازى ۋە ۋارقىراش - جارقىراشلىرى قىزغىن قارشى ئېلىناتتى. ئۇ ئۆزى ئېرىشكەن بىردىنبىر ئالاھىدە ھوقۇقدىن

ئايرىلىپ قېلىشنى پەقەتلا خالىمىغاچقا، قولىنى چۈشۈرۈپ كارىدوردىن چىقىپ كەتتى.

ستەمپ پېيد قايتا ـ قايتا ئويلاندى. قىيا ـ چىيا ئاۋازلارغا، غەلىتە گەپ ـ سۆزلەرگە ۋە غۇدۇڭشىشلارغا پەرۋا قىلماي سېپىنى يوقلاشنى قارار قىلدى. ئارقىدىن ئىشىك ئالدىغا كەلگەندە قانداق قىلىشنى بىلەلمەي بېشى قاتتى. نەچچە كۈندىن بېرى ئۇ ئۆزى دائىم ماڭىدىغان يولدىن قايرىلىپ 124 ـ نومۇرلۇق ئۆينىڭ ئىشىكىنى ئالىتە قېتىم چەكتى. ئىشىك ئالدىغا كەلگەندە قوللىرىنىڭ مۇزلاپ كېتىشى ئۈنىڭ 124 ـ نومۇرلۇق ئۆي ئۈچۈن بىر يات ئادەم ئىكەنلىكىنى بىلدۈرەتتى. شۇ سەۋەبتىن ئۇ ھەر قېتىم ئىشىكنى چېكىلمەستىن ئۆزىنىڭ قارىدىكى ئىزىنى بويلاپ قايتىپ ماڭغاچ ئۇھ تارتتى. ھەقىقەتەن، ئارمانغا تۈشلۈق دەرمان يوق ئىدى.

ستەمپ پېيد بېيبىي ساگىسىنىڭ ئورنىدا 124 ـ نومۇرلۇق ئۆينى يوقلاش نىيىتىگە كەلگەندە، سېپس بېيبىي ساگىسىنىڭ ئىلگىرى ئۆزىگە «قىلىچ ـ قالقانلىرىڭىزنى تاشلاڭ» دېگەن نەسىھەتىنى قوبۇل قىلىش ئۈچۈن پۈتۈن تىرىشچانلىقىنى ئىشقا سېلىۋاتاتتى. سېپس بېيبىي ساگىسىنىڭ نەسىھەتىگە ساداقەت كۆرسىتىپلا قالماي، راستلا ئۈنىڭ دېگىنىدەك قىلدى. پاۋۇل. D سېپسىنىڭ نەچچە پۈتى بارلىقىنى ئەسكەرتىپ تۆت كۈندىن كېيىن، سېپس بىر توپ ناتونۇش ئاياغلارنىڭ ئارىسىدىن ئۆزىنىڭ كانكى ئايىغىنى نەچچە قېتىملاپ ئاختۇردى. ئۇ كانكى ئايىغىنى مۇشۇ ئاياغ دۆۋىسىنىڭ ئارىسىدا دەپ ئويلىغانىدى. ئۇ بىر تەرەپتىن ئايىغىنى ئىزدىگەچ، بىر تەرەپتىن پاۋۇل. D ئوچاق يېنىدا ئۆزىنىڭ دۇمبىسىگە سۆيگەنده، ئۈنىڭغا ئاسانلا ئىشىنىپ كېتىپ ئۆزىنى تاپشۇرۇۋەتكەنلىكىدىن ئۆزىگە ئۆچلۈكى كېلىۋاتاتتى. ئۇ پاۋۇل . D نىڭ ھەقىقىي ئەھۋالىنى بىلىپلا قالسا، شەھەرىدىكى باشقا كىشىلەرىدەك ئىنكاستا بولىدىغانلىقىنى

تونۇپ يېتىشى كېرەك ئىدى. ئايال ھەمسۆھبەتداشلىرى، قېينىئانىسى ۋە بالىلىرىنىڭ ھەممىسى بىلەن بىرلىكتە ياشىغان يىگىرمە سەككىز كۈن، قوشنىدارچىلىق بىلەن ئۆتكەن يىگىرمە سەككىز كۈن، قوشنىلىرىنى ئۆز ئادەملىرىم دەپ ئۆتكۈزگەن ئاشۇ يىگىرمە سەككىز كۈن ئاللىقاچان كەلمەسكە كەتكەنىدى. «ئورماندىكى بوش يەر»دىكى ناخشا ـ ئۇسسۇل، يىغىلىشلار كەلمەسكە كەتكەنىدى. «قاچقۇن دېلوسى»، «تەڭرى يولى» ۋە نېگىرلارنىڭ چېركاۋدىكى ئورنى توغرىسىدىكى قىزغىن ياكى جىمجىت بەس ـ مۇنازىرىلەر، قۇللۇق تۈزۈمگە قارشى ھەرىكەتلەر، ئاز ادلىق چۇقانلىرى، ئىرقىي سايلام، دېموكراتچىلار، كىتاب ئوقۇش، كۆچمەنلەرنىڭ يوغان چاقلىق ئات ھارۋىسى، ئوخشىمىغان ئىشتاتى، دېلاۋېر ناھىيەسىدىكى نېگىر ئاياللار بىرلەشمىسى ۋە بىرلەشمىنىڭ ئەزالىرىنى مەخلىق ئورۇندۇققا ئولتۇرغۇزۇشلار، كۆڭۈل ئېچىش ئۇچۇن ئۇلارنى ھەر خىل ۋاستىلەر بىلەن قىيناش قاتارلىق چوڭ ـ چوڭ مەسىلىلەر؛ «شىمالىي قۇتۇپ يۇلتۇزى» توغرىسىدىكى غەلىتە خەۋەرلەرنى تەشنالىق بىلەن كۈتۈشلەر، يېڭى خائىنلارنىڭ چىقىشى ياكى كىچىككىنە غەلىبە ئۇچۇن خۇشاللىق بىلەن چاۋاك چېلىشلار كەلمەسكە كەتكەنىدى.

يىگىرمە سەككىز كۈنلۈك بەختلىك كۈنگە ئەگىشىپ كەلگىنى ئون سەككىز يىللىق جاپا ـ مۇشەققەت ۋە غېرىبلىق بولدى. ئاندىن بۇ جاپا ـ مۇشەققەت يولىدا قولتۇقلىشىپ ماڭغان سايە ئۇنىڭغا ۋەدە بەرگەندىن كېيىنكى بىر نەچچە ئايلىق بەختىيار تۇرمۇش؛ پاۋۇل . D بىلەن بىللە بولغاندا باشقا نېگىرلارنىڭ ئەيمىنىش ئىلكىدە ئەھۋال سورىشى؛ سېپسقا تەۋە بولغان كارىۋاتتىكى ھۇزۇر دېگەنلەر باشتىن ئۆتتى. دەنۋېرنىڭ دوستىنى ھېسابقا ئالمىغاندا، بۇ نەرسىلەرنىڭ ھەممىسى غايىب بولدى. بۇ بىر قانۇنىيەتمىدۇ، دەپ ئويلايتتى ئۇ. ئەجەبا قىينىچىلىقتا ئۆتكۈزۈۋاتقان كۈنلىرى ھەر ئون سەككىز يىلدا

بىر قېتىم بىر دەملىك خۇشال - خۇراملىقتىن كېيىن قالايمىقانلىشىپ كېتىش ئۇنىڭ پېشانىسىگە پۈتۈلگەنمۇ؟

ھەي، تۇرمۇش دېگەن مانا مۇشۇنداق بولىدىكەن.

سېس تىزلىنىپ ئولتۇرۇپ پولنى يۇماقتا. دەنۇېر قولىغا قۇرۇق لاتا ئېلىپ ئۇنىڭ كەينىدىن سۈرمەكتە. بۇ چاغدا جان قوزام كېلىپ «نېمە ئىش قىلىۋاتىسىلەر؟» دەپ سورىدى. سېس قولىغا چوتكا ئېلىپ جان قوزامغا ۋە ئۇنىڭ قولىدىكى كانكىغا قارىدى. سېس كانكى تېيىلىشنى ئەسلا بىلمەيتتى. دەل شۇ چاغدا ئۇ بېيىبىي ساگىسنىڭ «ھەممىنى تاشلاڭ» دېگەن نەسىھەتىنى ئاڭلاش قارارىغا كەلدى. سېس چېلەكنى نېرىغا ئىتتىرىپ، دەنۇېرنى يېپىنچىسىنى ئاچقىشقا بۇيرۇدى، ئۆزى بولسا ئاشۇ بىر دۆۋە ئاياغلار ئارىسىدا كانكى ئايىغىنى بار دەپ ئويلاپ، ئاياغلارنى ئوڭتەي - توڭتەي قىلغىلى تۇردى. سېسقا ھېسداشلىق قىلىدىغان كىشىلەر، ئۇنىڭ قانداق ياشاۋاتقانلىقىنى بىلىش ئۈچۈن ئۆي ئىچىگە ماراپ باقىدىغان ھەرقانداق بىرسى 124 - نومۇرلۇق ئۆينىڭ ئالدىدىن ئۆتكەچ (پاۋۇل. D مۇ شۇنىڭ ئىچىدە) سېسنىڭ ئۆز بالىلىرىنى سۆيگەنلىكى ئۈچۈن ئۈچىنچى قېتىم قۇربانلىق بېرىپ، خۇشال ھالدا مۇز تۇتقان ئۆستەڭگە ماڭماقچى بولۇۋاتقانلىقىنى بىلەلەيتتى.

ئۇ ئاياغلارنى ئۆرۈپ - چۆرۈپ قالايمىقانلاشتۇرۇۋەتتى. ئۇ بىر ئەرەنچە كانكىنى تاپتى.

— بىز نۆۋەت بىلەن كېلەيلى، بىرىمىز بىر جۈپ كانكى ئايىغى كىيەيلى، يەنە بىرىمىز بىر پاي كانكى ئايىغى كىيەيلى، ئاياغ يەتمىگەن يەنە بىرەيلەن ئۆزىنىڭ ئايىغى بىلەن تېيىلسۇن، — دېدى سېس.

ئۇلارنىڭ يىقىلىپ چۈشكىنىنى ھېچ كىشى كۆرمىدى.

ئۇلار بىر - بىرىنىڭ قولىنى مەھكەم تۇتۇپ، بىر - بىرىنى يۆلەپ مۇز ئۈستىدە پىرقىرىدى. جان قوزام ئىككىلى پۇتىغا، دەنۇېر بىر پۇتىغا كانكى ئايىغى كىيگەنىدى. ئۇ مۇز ئۈستىدە

تېيىلىشقا ماسلىشالمايۋاتاتتى. سېس ئۆز ئايىغىدا تېيىلماقچى بولغانىدى. ھالبۇكى، ئۇ ئەمدىلا ئۆستەڭگە قەدەم ئېلىپ، بىر - ئىككى قەدەم چامداپ بولغۇچە، تېيىلىپ كېتىپ كاسىچىلاپلا يىقىلدى. قىزلارمۇ قاقاھلاپ كۈلگىنىچە ئۇنىڭ بىلەن بىللە يىقىلدى. ئۇلار مەيلى يۇمىلاق بولۇۋالسۇن ياكى ئۇزۇنسىغا بىر سەپ بولۇپ بىر - بىرىگە تايىنىۋالسۇن، ھامان مۇز ئۈستىدە يىقىلغىنى يىقىلغانىدى. بىراق، ھېچكىم ئۇلارنىڭ يىقىلغىنىنى كۆرمەيتتى.

مۇز ئۈستىدە مۇقىم تۇرغان ئىككىسىگە يەنە بىرى يارەدەم بېرىۋاتقاندەك كۆرۈنەتتى، ھالبۇكى ھەربىر قېتىملىق يىقىلىش ئۇلارنى شادلىققا چۆمدۈرەتتى. ئۇلار بىر - بىرىنىڭ قولىنى تۇتۇۋېلىپ، يەرنىڭ تارتىش كۈچىگە قارشىلىق كۆرسىتىۋاتقاندا، قىرغاقتا مەغرۇر قەد كۆتۈرۈپ تۇرغان دۇب دەرەخلىرى ۋە شىلدىرلاپ تۇرىدىغان قارىغايلار ئۇلارنىڭ ئاۋازىنى بېسىپ كېتەتتى. ئۇلارنىڭ كۆڭلەكلىرى قانىتقا ئوخشاش لەپىلدەيتتى، يۈزلىرى خىرە كۈن نۇرى ۋە جاڭ - جاڭ سوغۇقتا ئاقىرىپ كېتىۋاتاتتى.

ھېچكىم ئۇلارنىڭ يىقىلغىنىنى كۆرمەيتتى.

ئاخىر ئۇلار ھېرىپ ھالىدىن كەتتى، ئۆزىنى مۇز ئۈستىگە ئوڭدىسىغا تاشلاپ، قاتتىق ھاسىراشقا باشلىدى. ئۇلارنىڭ ئۈستىدىكى ئاسمان باشقا بىر ئىقلىم ئىدى. قىش كۈنلىرىدىكى يۇلتۇزلار قۇياش ئولتۇرۇشتىن ئىلگىرى قولىنى سوزسىلا تۇتۇۋالغۇدەك يەردە جىلۋە قىلاتتى. سېس بىر ھازاغىچە يۇلتۇزلار ئاتا قىلغان خاتىرجەملىك ئىلكىدە ئوڭدىسىغا ياتتى. دەۋېر ئورنىدىن تۇرۇپ، ئۆز ئالدىغا تېيىلىش نىيىتىگە كەلدى. ئۇنىڭ پۇتىدىكى كانكى بىر تال مۇز پارچىسىغا سوقۇلدى، ئۇ يىقىلغاندا بىلەكلىرى مۇزغا شۇنچىلىك قاتتىق چۈشتىكى، بۇ ھالىدىن دەۋېر ئۆزى، جان قوزام، سېس ئۇچىلىسى قاقاھلاپ كۈلۈۋېرىپ يۆتىلىپ كەتتى. سېس قولى ۋە تىزىغا تايىنىپ

قەددىنى رۇسلىدى، ئۇ قاتتىق كۈلگىنىدىن كۆكرەكلىرى تىترەپ، كۆزلىرىدىن ياش چىقىپ كەتكەنىدى. ئۇ مۇز ئۈستىدە تۆت پۈتلۈق بولۇپ بىر ھازا تۇردى. بىراق، ئۇنىڭ كۈلكىسى توختىغان بولسىمۇ، كۆز يېشى توختىماستىن سىرغىپ چۈشۈۋاتاتتى. جان قوزام بىلەن دەنۇپر بىر ھازادىن كېيىن بۇنى بايقاپ يەتتى. شۇنىڭ بىلەن ئۇلار سېسىنىڭ مۇرىسىنى يېنىڭ سىلىغىلى تۇردى.

ئورمانىنى بويلاپ ئۆيگە قايتقاندا، سېسىنى ئىككى قىزچاق ئىككى تەرىپىدىن قولتۇقلۇۋالغانىدى. ئۇلار مۇز تۈتۈپ كەتكەن يولدا ئاۋايلاپ ماڭماقتا، ئۇلار تېيىلىپ يىقىلىپ كېتىۋاتقانلىقى ئۈچۈن بىر ـ بىرىگە ئېسىلىۋېلىشقانىدى. بىراق، ئۇلارنىڭ يىقىلغىنىنى ھېچ كىشى كۆرمەيتتى.

ئۇلار ئۆيگە قايتىپ كىرىپلا ئۆزلىرىنىڭ توڭلاپ كەتكەنلىكىنى ھېس قىلدى. ئايىغىنى ۋە ھۆل بولۇپ كەتكەن پايپاقلىرىنى سېلىپ تاشلاپ، قۇرۇق يۇڭ پايپاقلىرىنى كىيىۋالدى. دەنۇپر مەشكە چاپلاشتى. سېس بىر قازان سۇت قاينىتىپ، سۇتكە شېكەر ۋە دورا ـ دەرمەكلەرنى سالدى. ئۇلار مەش ئالدىدا يوتقان ۋە ئەدىياللارغا يۆگىنىپ ئولتۇرۇپ سۇت ئىچتى.

ـــ ئازراق بەرەڭگە پىشۇرساق بولغۇدەك، ـــ دېدى دەنۇپر.

ـــ ئەتە پىشۇرايلى، ھازىر ئۇخلايدىغان ۋاقىت بولدى، ـــ دېدى سېس.

ئۇ قىزلارنىڭ چىنىسىگە قىزىق ھەم تاتلىق سۇتتىن لىقلاپ بەردى. مەشتە گۈركىرەپ ئوت كۆيۈۋاتاتتى.

ـــ مەشكە ئوتۇن لىقلاپ قويدىڭىزمۇ؟ ـــ سورىدى جان قوزام.

ـــ ھەئە، سۇتىنىڭ ھەممىسىنى ئىچىۋېتىڭلار. ئۇخلايدىغان ۋاقىت بولدى، ـــ دېدى سېس.

بىراق، ئۇلار مۇزدەك كارىۋاتنى ئويلاپ، ئىسسىق ئەدىيال ۋە

مەش ئالدىدىن ئايرىلغۇسى كەلمىدى. ئۇلار داۋاملىق سۆت ئىچكەچ مەشكە قاقلىنىپ ئولتۇرۇۋەردى.

تاراق ـ تۇرۇق قىلغان بىر ئاۋاز ئاڭلاندى. سېس دەمالىلىقا بۇنىڭ نېمە ئاۋاز ئىكەنلىكىنى بىلەلمىدى. كېيىن بۇ ئاۋازنىڭ باشتىلا چىققانلىقى ئاپتاپتەك ئايدىڭ بولدى. بۇ ناخشا باشلىنىشتىن ئىلگىرىكى، سېس ئۇچ نوتىنى ئاڭلاشتىن ئىلگىرىكى، ھەتتا ئاساسىي مېلودىيە ئېنىقلىنىشتىن ئىلگىرىكى ئاۋاز ئىدى. جان قوزام ئالدىغا بىرئاز ئېگىلگەن ھالدا بوش ئاۋازدا غىڭشۇاتاتتى. جان قوزام ناخشىنى ئېيتىپ بولۇشىغا، سېس ئاشۇ تاراق ـ تۇرۇق قىلغان ئاۋازنى ـــ خەۋەرلەرنىڭ پارچە ـ پۈرات جايلىرىنى ئەسلىي ھالىتىگە قايتۇرىدىغان ئاشۇ ئاۋازنى ئېسىگە ئالدى. سېس بۇرلىپ جان قوزامنىڭ سايىسىگە نەزەر سالدى. جان قوزامنىڭ ئېڭىكى، ئاغزى، بۇرنى، پېشانىسى قاتارلىقلارنىڭ ھەممىسى مەشنىڭ يورۇقىدا كەينىدىكى تامغا غايەت زور شولا بولۇپ چۈشكەنىدى. جان قوزامنىڭ دەنۇبر يىگىرمە ـــ ئوتتۇز سېكىلەك قىلىپ ئۆرۈپ قويغان چېچى مۇرىسىگە چۈشۈپ تۇراتتى. سېس ھازىرقى ئورنىدا ئولتۇرغاندىن باشلاپ جان قوزامنىڭ تەق ـ تۇرقىنى تەپسىلىي كۆزىتەلمىدى. ئۇنىڭ چېچىنى، قېشىنى، لەۋلىرىنى... ئېنىق كۆرەلمىدى.

ـــ پەقەت شۇنىلا ئەسلىيەلەيمەن، ـــ دەيتتى بېيىبىي ساگىس، ـــ ئۇ بولكىنىڭ كۆيۈكىنى بەكمۇ ياخشى كۆرەتتى. ناۋادا ئۇ ھازىر كىچىككىنە قوللىرى بىلەن مېنى ئۇرغان تەقدىردىمۇ، ئۇنىڭ ھېچنېمىسىنى تونۇيالمايمەن.

... ھامىلە مېڭىنى، ھەتتا چىشلىرىنىڭ رەڭگىنى، قۇلىقىنىڭ شەكلىنى، يەنە...

ـــ بۇ ياققا قاراڭ، مانا بۇ سىزنىڭ ئانىڭىز. ئەگەر مېنىڭ چىرايىمنى تونۇيالمىسىڭىز بۇ يەرگە قاراڭ.

... بارماقلىرىنى، تىرناقلىرىنى، ھەتتا يەنە ...

بىراق، يەنىلا ئۇلگۇرگىلى بولىدۇ. تاراق ـ تۇرۇق قىلغان ئاۋاز توختىدى. ھەممە نەرسە تېگىشلىك ئورنىنى تېپىپ پۈرسەت كۈتمەكتە.

ـــ ئۇ ناخشىنى مەن توقۇغان، ـــ دېدى سېس، ـــ بالىلارنىڭ ئاڭلىشى ئۈچۈن توقۇغان. بالىلىرىم بىلەن مەندىن باشقا ھېچكىم ئۇ ناخشىنى ئېيتىشنى بىلمەيدۇ.

ـــ ئۇ ناخشىنى مەن ئوقۇيالايمەن، ـــ دېدى جان قوزام سېسقا بۇرىلىپ.

ئورماندىن تېپىۋېلىنغان، قالپاقلىق مىخ قېقىلغان بىر ئۇنچە ـ مەرۋايىت قېپى بار. ئۇنى ئېچىشتىن ئاۋۋال ناھايىتى ياخشى ئاسراش كېرەك. ساندۇقنىڭ قۇلۇپى بەلكىم ئاللىبۇرۇن داتلىشىپ كەتكەن بولۇشى ياكى ئىلمىكى سۇنۇپ كەتكەن بولۇشى مۇمكىن. بىراق، سىز چوقۇم مىخنىڭ ئۈچىنى سىلاپ بېقىپ، ئۇنىڭ ۋەزنىنى دەڭسەپ كۆرۈشىڭىز كېرەك. ئۇنى يوشۇرۇنۇپ ياتقىنىغا ئۇزاق بولغان قەبرىسىدىن قېزىپ چىقىرىشتىن ئىلگىرى، پالتا بىلەن چېقىپ تاشلاشتىن ھەزەر ئەيلىشىڭىز كېرەك. كىشىنى ھاڭ ـ تاڭ قالدۇرىدىغان مۆجىزىگە مۇئامىلە قىلغاندا ئالدىراڭغۇلۇق قىلىشقا بولمايدۇ. چۈنكى، مۆجىزە ئەزەلدىنلا ئۇنىڭ باشتىن ـ ئاياغ ئۆزىڭىز ئۈچۈن مەۋجۇت بولۇپ تۇرىدىغانلىقىنى بىلىشىڭىزگە باغلىق.

سېس قازانىنىڭ قىرىغا تۇتۇپ قالغان ئاق داكىغا ئوخشايدىغان سۇتنىڭ يۇقىنى قىرىۋېتىپ، قىزلارغا ياتاق ئۆيدىن ياستۇق ئاچىقىپ بەردى. ئۇنىڭ قىزلارغا مەشنىڭ ئوتىنى ئۆچۈرۈپ قويماسلىقىنى، ئەگەر ئۆچۈرۈپ قويغۇدەك بولسا ئۇستۈنكى قەۋەتكە چىقىپ يېتىشنى تاپىلىغاندىكى ئاۋازى تىترىمەستىن چىقتى.

ئاندىن ئۇ ئەدىيال بىلەن جەينەكلىرىنى چىڭ ئوراپ، ئاپپاق پەلەمپەي بىلەن يېڭى كېلىندەك چىقىپ كەتتى. سىرتتا قارلار چىرايلىق شەكىللەردە قېتىپ كەتكەنىدى. قىش پەسلىدىكى

يۇلتۇزلارنىڭ جەمجەتلىقى قارىماققا مەڭگۈ داۋاملىشىدىغاندەك تۇراتتى. ستېمپ پېيد قولىدا كىچىككىنە يىپەك لېنتىنى ئويۇنغىنىچە 124 ـ نومۇرلۇق ئۆيگە يېقىنلاپ كېلىۋاتاتتى.

«سۆڭەكلىرىمدە ماغدۇر قالمىدى، ـــ دەپ ئويلىدى ستېمپ پېيد، ـــ بىر ئۆمۈر ھېرىپ چارچىدىم، ھەتتا ئۇستىخانلىرىمدىمۇ ماغدۇر قالمىدى. ئەمدىكى نۆۋەت يىلىكمگە كەلدى». ستېمپ پېيد بېيبىي ساگىس ئەينى چاغدا ئورۇن تۇتۇپ يېتىپ قېلىپ، ئاخىرقى ھاياتىنى رەڭلەرنى خىيال قىلىش بىلەن ئۆتكۈزگەن چاغلىرىدا چوقۇم مەندەك ھېسسىياتتا بولغان، دەپ ئويلىدى. بېيبىي ساگىس ئەينى چاغدا ئۆز مەقسىتىنى ئېيتقاندا، ستېمپ پېيد بېيبىي ساگىسنى خىجىل بولۇپ گېپىنى دېيەلمەيۋاتقىدۇ، دەپ ئويلىغانىدى. بېيبىي ساگىسنىڭ مۇنبەردىكى شۆھرىتى، ئورماندىكى ئۇسسۇلى، تەسىرلىك نەسىھەتلىرى (ئۇ كىشىلەرگە دىنىي تەلىمات ياكى ۋەز ـ تەبلىغ سۆزلىگەن ئەمەس، ئۇ ئۆزىنىڭ بۇنداق قىلىشقا لايىق ئەمەسلىكىدە چىڭ تۇرغان. ئۇ چاقىرىق قىلسا كىشىلەر قۇلاق سېلىپ ئاڭلىغان، خالاس) قاتارلىقلارنىڭ ھەممىسى ئارقا ھويلىدىكى قانلىق ۋەقە سەۋەبلىك مەسخىرە ۋە ئەيىبلەشكە ئۇچرىغانىدى. پەرۋەردىگار ئۇنى ئازدۇرۇۋەتتى، بىراق ئۇ پەرۋەردىگار ئۈچۈن نومۇس ھېس قىلدى. شۇنىڭ بىلەن، بېيبىي ساگىس كارىۋاتتا يېتىپ، نەرسىلەرنىڭ رەڭگى توغرۇلۇق ئويلانماقچى ئىكەنلىكىنى ستېمپ پېيدقا ئېيتتى. ستېمپ پېيد ئۇنى بۇنداق قىلىشتىن پۈتۈن كۈچى بىلەن توستى. سېس ستېمپ پېيد قۇتقۇزۇۋالغان ئەمچەكتىكى بوۋىقى بىلەن تۇرمىدە ئىدى. سېسنىڭ ئىككى ئوغلى قورقىنىدىن بىر ـ بىرىنىڭ قولىنى قويۇۋەتمەيتتى. ناتونۇش ياكى تونۇش كىشىلەرنىڭ ھەممىسى بۇ يەردە توختاپ، يۇز بەرگەن ئىشنى زېرىكمەي ـ تېرىكمەي سۇرۇشتە قىلىۋاتاتتى. بىراق، بېيبىي ساگىس توساتتىنلا جەڭنىڭ ئاياغلاشقانلىقىنى ئېلان قىلدى. بېيبىي

ساگىس شۇنى ئېلان قىلىپ بولۇپلا كىرىپ كەتتى. سېس تۇرمىدىن چىققاندا، بېيبىي ساگىس رەڭلەر ئارىسىغا غەرق بولغان بولۇپ، بۇ چاغدا ئۇ سېرىق رەڭدىن ئۆتۈۋاتاتتى.

دەسلىپىدە ستەمپ پېيد بېيبىي ساگىسنى تۇرمىگە تاماق توشۇۋاتقان ھالەتتە ئەمەس، شەھەرگە ئاياغ توشۇۋاتقان ھالەتتە بىرە - بىرە ھويلىدا كۆرۈپ قالاتتى. بېبىي ساگىسنىڭ بۇ ھالىتى كېيىنچە كۆزگە كۆپ چېلىقمىدى. ستەمپ پېيد بېيبىي ساگىسنى كارىۋىتىدا يېتىۋېلىشقا مەجبۇر قىلغان نەرسىنىڭ ئار - نومۇس ئىكەنلىكىگە ئىشىنەتتى. ھالبۇكى، ئۇنىڭ زىددىيەتلىك ھالدا ئاخىرلاشقان دەپنە مۇراسىمىغا سەككىز يىل، «ئاپەت» نىڭ ئۆتۈپ كەتكىنىگە ئون سەككىز يىل بولغاندا ستەمپ پېيد كۆز قارىشىنى ئۆزگەرتتى. بېيبىي ساگىسنىڭ يىلىكى چارچاپ كەتكەن، بۇ يىلىكلەر ئۆز ھالىدىن خەۋەر ئالغان ئاشۇ قەلبكە بېيبىي ساگىسنىڭ سەككىز يىل ۋاقىت سەرپ قىلىپ ئاخىر ئۆزى جاپا - مۇشەققەتلىك ئىزدىگەن رەڭگە يېتىپ كەلگەنلىكىنى ئىسپاتلىغانىدى. بېيبىي ساگىسنىڭ ھارغىنلىقىمۇ ستەمپ پېيدنىڭكىگە ئوخشاش تۇيۇقسىز پەيدا بولغان، ئۇنىڭ ئۈستىگە ئۇزاق يىل داۋاملاشقان ھارغىنلىق ئىدى. بېيبىي ساگىس بالىلىرىدىن ئايرىلغان ئاتمىش يىل جەريانىدا ئۇنىڭ ھاياتىنى نابۇت قىلىپ، ئاندىن ئۇنى خۇددى بېلىق قىلتىرىقىنى تۇكۇرگەندەك تۇكۇرۇۋەتكەن كىشى ئۇلارغا ئېرىشكەنىدى. ئاندىن ئۆز كەلگۈسى بەدىلىگە بېيبىينىڭ ھاياتىنى سېتىۋالغان كىچىك ئوغلى بېيبىي ساگىسقا بەش يىللىق ھۆرلۈك ئاتا قىلدى. بۇنداق بولغاندا، ئۆزىنىڭ ھامان بىر كۈنى خاللىدىنمۇ ئايرىلىپ قالىدىغانلىقى بېيبىي ساگىسقا ئايان ئىدى. كېلىنگە ئېرىشىش ۋە بىر نەچچە نەۋرىلىك بولۇش، ئاندىن كېلىننىڭ ئۆز بالىلىرىغا زىيانكەشلىك قىلغىنىنى كۆرۈش؛ ھۆر نېگىرلار توپىغا قوشۇلۇپ ئۇلارنى سۆيۈش ۋە ئۇلارنىڭ سۆيۈشىگە نائىل بولۇش، تەلىم بېرىش ۋە تەلىم

ئېلىش، قوغداش ۋە قوغدىلىش، بېقىش ۋە بېقىلىش، شۇنىڭدىن كېيىن يەنە ئۆز جامائىتىدىن ئۆزىنى چەتكە ئېلىپ، ئۇلار بىلەن ئارىلىق ساقلاش... ھەي، ھەتتا بېيىبىي ساگىستەك بىر ئايالنىڭمۇ بۇ ئىشلار ئۈچۈن زېھنى خورايتتى.

— ئاڭلاپ تۇرۇڭ، قىزچاق، — دېگەنىدى ستەمپ پېيىد بېيىبىي ساگىسقا، — ۋەز ئېيتىشتىن ۋاز كەچسىڭىز بولمايدۇ. سىزگە شۇنداق ئىقتىدار ئاتا قىلىنغان، ئۇ سىزنى سۆز قىلىشقا ئۇندەيدۇ. بېشىڭىزغا قانداق كۈنلەر كېلىشى بىلەن كارىم يوق، ۋەز ئېيتىشتىن ۋاز كەچسىڭىز بولمايدۇ.

ئۇلار رېچموند كوچىسىدا قېلىن يوپۇرماقلارغا دەسسىگەن ھالدا تۇرماقتا. بۇ يەردىكى كەڭتاشا ئۆيلەرنىڭ ئاستىنقى قەۋىتىنىڭ دېرىزىلىرىدىن كۆرۈنۈپ تۇرغان چىراغ نۇرى كېچىنى ئەمەلىيەتتىكىدىنمۇ قاراڭغۇ كۆرسىتەتتى. غازاڭلارنىڭ كۆيگەن پۇرىقى گۇپۇلدەپ دىماققا ئۇرۇلاتتى. ستەمپ پېيىد بايا مال يەتكۈزگەندىكى پارچە پۇلنى يانچۇقىغا سېلىۋېتىپ، يولنىڭ ئۇ يېقىدا ئىرغاڭلاپ كېتىۋاتقان قەدىناس ئايال دوستىنى كۆرۈپ قالدى. ستەمپ پېيىد نەچچە ھەپتىدىن بېرى ئۇنى ئۇچرىتالمىغانىدى. ئۇ تېزلىك بىلەن يولنى كېسىپ ئۆتتى. يولنىڭ ھەممە يېرى قىزىل رەڭلىك يوپۇرماقلار بىلەن چۈمكەلگەنىدى. ستەمپ پېيىد ئايالدىن ئەھۋال سوراپ ئۇنى مېڭىشتىن توختاتتى. ئايال ئېرەنسىز ھالدا ستەمپ پېيىدكە قارىدى. ئايالنىڭ يۈزىنى بەئەينى بىر تاۋاقنىڭ ئۆزى دېيىشكە بولاتتى. ئايال ئاياغ بىلەن لىق توشقان خالتا كۆتۈرۈۋالغانىدى. ئايال ئۇنىڭ ئۆزىدىن گەپ كوچىلىشىنى ياكى ئۆزى بىلەن پاراڭلىشىشىنى كۈتتى. ئەگەر ئايالنىڭ كۆزىدىن ئازاب ـ ئوقۇبەت ئۇچقۇنداپ تۇرغان بولسا، ئۇ بۇنىڭ سەۋەبىنى چۈشەنگەن بولاتتى. بىراق، ئازاب ـ ئوقۇبەت بولۇشقا تېگىشلىك جاينى سوغۇقلۇق قاپلىغانىدى.

— ئۇچ ھەپتىدىن بېرى «ئورماندىكى بوش يەر»گە

بارمىدىڭىز؟ ــ دېدى ستەمپ پېيد ئايالغا. ئايال بېشىنى بۇراپ، كوچا قاسىنىقىدىكى ئۆيلەرگە نەزەر تاشلىدى.

ــ كىشىلەرنىڭ ھەممىسى كەلگەن.

ــ كىشىلەر كېلىپ ـ كېتىپ تۇرىدۇ.

ــ ئەكېلىڭ، مەن كۆتۈرۈۋالاي، ــ ستەمپ پېيد خالتىنى كۆتۈرۈۋالماقچى بولغان بولسىمۇ، ئايال خالتىنى ئۇنىڭغا تۇتقۇزمىدى.

ــ يېقىن ئەتراپتىن ئىش ئالماقچى ئىدىم، ئۇنىڭ ئىسمى تاكسر، ــ دېدى ئايال.

ــ ئۇنىڭ ئۆيى ئاۋۇ ياقتا، ــ دېدى ستەمپ پېيد، ــ ئىككى تۇپ كاشتان دەرىخى بار ھويلا شۇ، ئۇ دەرەخلەرگە كېسەل تەگكەن.

ئۇلار بىر ئاز بىللە ماڭدى. ستەمپ پېيد ئۇنىڭ ئاقساشلىرىغا ماسلىشىپ قەدىمىنى ئاستىلاتتى.

ــ قانداق قىلىسىز؟

ــ نېمىنى قانداق قىلىمەن؟

ــ شەنبە كۈنى «چاقىرىق» قىلامسىز؟

ــ مەن ئۇلارغا «چاقىرىق» قىلسام، ئۇلارغا دېگۈدەك زادى نېمە گەپ بار؟

ــ ۋەز ئېيتىسىز ! ــ ستەمپ پېيد ئۆزىنىڭ ۋارقىراش ۋاقتىنىڭ بەكلا كېچىككەنلىكىنى ھېس قىلدى. غازاڭ كۆيدۈرۈۋاتقان ئىككى ئاق تەنلىك بۇرىلىپ ئۇنىڭغا قارىدى. ستەمپ پېيد بېلىنى ئېگىپ ئايالنىڭ قۇلىقىغا پىچىرلىدى، ــ ۋەز، ۋەز.

ــ ئۇمۇ ئوخشاشلا مېنىڭدىن بۇلاپ كېتىلگەن نەرسىلەر قاتارىدا، ــ دېدى ئايال. شۇنداق قىلىپ، ستەمپ پېيد ئايالغا نەسىھەت قىلىشقا باشلىدى، قانداقلا بولۇشىدىن قەتئىينەزەر، بەل قويۇۋەتمەسلىكنى ئۆتۈندى. ئۇنىڭغا ۋەز ئېيتىش ئىقتىدارى ئاتا قىلىنغانىكەن، ئۇ چوقۇم ۋەز ئېيتىشى كېرەك ئىدى،

ئېيتمىسا قەتئىي بولمايتتى.

ئۇلار ئىككى تۇپ كاشتان دەرىخىنى ۋە ئۇنىڭ ئارقىسىدىكى ئاق رەڭلىك ئۆينى تاپتى.

— مەقسىتىمنى چۈشەنگەنسىز؟ — دېدى ستېمپ پېيىد، — بۇنىڭدەك يوغان دەرەختىن ئىككىنى بىر قىلسىمۇ كىچىك بىر تۇپ كاشتان دەرىخىنىڭ يوپۇرمىقىغا تەڭ كەلمەيدۇ.

— مەقسىتىڭىزنى چۈشەندىم، — ئايال ئاق رەڭلىك ئۆيدىن كۆزىنى ئۇزمەستىن جاۋاب بەردى.

— چوقۇم شۇنداق قىلىشىڭىز كېرەك، — دېدى ئۇ، — چوقۇم شۇنداق قىلىشىڭىز كېرەك. ھېچكىم سىزچىلىك «چاقىرىق» قىلالمايدۇ. سىز چوقۇم شۇ يەرگە بېرىشىڭىز كېرەك.

— مېنىڭ قىلىشقا تېگىشلىك ئىشىم كارىۋاتتا يېتىپ ئارام ئېلىش. مەن قەلبىمنى بۇ دۇنيادىكى زىينى يوق نەرسىگە قويۇشنى خالايمەن.

— سىزنىڭ دەۋاتقىنىڭىز قايسى دۇنيا؟ جاھاندا زىيانسىز ھېچنېمە يوق.

— بار. كۆك رەڭ. ئۇ ھېچ كىشىنى زىيانغا ئۇچراتمايدۇ، سېرىق رەڭمۇ شۇ.

— كارىۋاتتا يېتىشىڭىز رەڭنى كۆزىتىش ئۈچۈنمۇ؟

— مەن سېرىق رەڭنى ياخشى كۆرىمەن.

— ئاندىن كېيىنچۇ؟ كۆك رەڭ بىلەن سېرىق رەڭدىن بەھرە ئېلىپ بولغاندىن كېيىنچۇ؟

— بىرنېمە دېيەلمەيمەن. بۇ ئىشنى پىلانلىغىلى بولمايدۇ.

— بۇنداق قىلىشىڭىز تەڭرىگە دوق قىلغىنىڭىز، — دېدى ستېمپ پېيىد، — قىلىۋاتقىنىڭىز مۇشۇنىڭدىنلا ئىبارەت.

— ياق، ستېمپ. ئۇنداق قىلمىدىم.

— ئاق تەنلىكلەر غەلىبە قازىنىدۇ، دېدىڭىزمۇ؟ مەقسىتىڭىز شۇمۇ؟

— ئۇلارنى ھويلىمىزغا كىردى دەۋاتىمەن.
— سىز مۇھىم ھېسابلىغۇدەك ھېچ ئىش يوق، دەۋاتىسىز.
— ئۇلارنى ھويلىمىزغا كىردى دەۋاتىمەن.
— ئۇنى سېس قىلغان.
— ئەگەر ئۇ قىلمىغان بولسىچۇ؟
— تەكشۈرۈنى خالىمىدى دېمەكچىمۇ سىز؟ بىزنىڭ قان ئېقىتىشىمىزدىن باشقا، بىز ئۇچۇن ھېچ نەرسىنى قالدۇرمىدىمۇ؟
— ئۇلارنى ھويلىمىزغا كىردى دەۋاتىمەن.
— سىز خۇدا ئالدىدا گۇناھ ئۆتكۈزدىڭىز، شۇنداقمۇ؟
— ئۇنىڭ ماڭا قىلغانلىرى ئالدىدا مېنىڭ قىلغىنىم ھېچ گەپ ئەمەس.
— ئۇنداق قىلسىڭىز بولمايدۇ، بېيىبي. ئۇنداق قىلىشىڭىز توغرا ئەمەس.
— مەن ئۆتمۈشتە نېمىنىڭ توغرا، نېمىنىڭ خاتالىقىنى بىلىدىغاندەك قىلاتتىم.
— ھازىرمۇ بىلىسىز.
— مەن پەقەت كۆرگىنىمنى بىلىمەن: بىر نېگىر ئايالنىڭ بىر خالتا ئاياغنى سۆرىۋالغىنىنى بىلىمەن.
— ئاھ، بېيىبي، — ستەمپ پېيد لەۋلىرىنى يالاپ، دېيىش ئۇچۇن سۆز ئىزدىدى. ستەمپ پېيد شۇ سۆزلىرى ئارقىلىق بېيىبيي ساگسنى نېيىتىدىن ياندۇرۇپ، غەم ـ ئەندىشىسىدىن خالاس قىلماقچى ئىدى، — بىز مۇستەھكەم تۇرۇشىمىز كېرەك. بۇ كۇنلەرمۇ ئۆتۈپ كېتىدۇ. نېمىنى ئىزدەۋاتىسىز؟ مۆجىزىنىمۇ؟
— ياق، — دېدى بېيىبي ساگىس، — كىرىشىم كېرەك بولغان ئارقا ئىشىكنى (ئەينى چاغدا ئاق تەنلىكلەر قارا تەنلىكلەرنى ئۆينىڭ ئالدى ئىشىكىدىن كىرگۈزمەيتتى) ئىزدەۋاتىمەن، — ئۇ شۇنداق دېگىنىچە ئاقسىغان ھالدا ئارقا

ئىشىككە قاراپ ماڭدى. ئۇلار بېيىبىينى ئىشىكتىن كىرگۈزمىدى. بېيىبىي پەلەمپەيدە تۇردى، ئۇلار ئاياغنى ئالدى. بېيىبىي ساگىس يانپىشىنى پەلەمپەينىڭ تۆتقۇچىغا يۆلىگىنىچە ئاق تەنلىك ئايالنىڭ بىر سېنىت ئاچقىپ بېرىشىنى ساقلىدى.

ستەمپ پېيد قارىشىنى ئۆزگەرتتى. ئۇ ئۆيىگە بېيىبىي بىلەن بىللە قايتالمايدىغانلىقى، ئۇنىڭ سۆزلىرىنى كۆپرەك ئاڭلىيالمايدىغانلىقى ئۈچۈن غەزەپتىن بوغۇلدى. ستەمپ پېيد بېيىبىي ساگىسقا تىكىلىپ بىر ھازا تۇرغاندىن كېيىن، ياندىكى دېرىزىدىكى سەزگۈر ئاق چىرايغا كۆرۈنمەستىنلا كەينىگە بۇرىلىپ كېتىپ قالدى.

ستەمپ پېيد ئەمدىلىكتە 124 ـ نومۇرلۇق ئۆينى ئىككىنچى قېتىم زىيارەت قىلماقچى بولۇۋاتاتتى. شۇ قېتىملىق سۆھبەتتىن ئۇنىڭ قەلبىنى قاتتىق پۇشايمان قاپلىدى. ئۇ يۇقىرى ئاۋازلىق بىر ناخشىغا غىڭشىدى. ستەمپ پېيد ئۆز قەلبىدىكى تاغدەك ئوبرازغا ئىگە ئايالنىڭ يىلىكلىرىدىكى چارچاشنى تەن ئالغۇسى كەلمەيتتى. ئۇ بېيىبىي ساگىسنى چۈشەنگەن بولسىمۇ، لېكىن بەكلا كېچىككەن. قىزغىن مۇھەببەتلىك قەلب، ۋەز ئېيتىدىغان ئېغىز دېگەنلەر ھېچنېمىگە ھېساب بولمىدى. قانداق بولۇشىدىن قەتئىينەزەر، ئاق تەنلىكلەر ئۇنىڭ ھويلىسىغا كىردى. بېيىبىي ساگىس سېسىنىڭ ئاجايىپ تاللىشىنى يا ماختاشقا، يا تەنقىدلەشكە ئامالسىز قالدى. بەلكىم مەلۇم بىر ئىشنى تاللاش ئۇنى قۇتقۇزۇپ قېلىشى مۇمكىن ئىدى، بىراق، ئۇ ئىككى خىل ئېھتىياجنىڭ قوشلاپ زەربىسى ئاستىدا كارىۋاتتا يېتىۋالدى. ئاق تەنلىكلەر ئاخىر ئۇنى روھىي ۋە جىسمانىي جەھەتتىن ئۆزۈل ـ كېسىل تۇگەشتۇردى.

ستەمپ پېيدمۇ شۇنداق. 1874 ـ يىلى ئاق تەنلىكلەر بۇرۇنقىدەكلا چېكىدىن ئاشقان غالجىرلىق بىلەن دۆلەتنىڭ ھەممە يېرىدىكى نېگىرلارنى پۈتۈن شەھەر بويىچە يوقاتتى. بىر يىلنىڭ ئىچىدە پەقەت كېنتاكىدىلا يەتمىش ئالتە نېگىرغا ئۆلۈم

جازاسى بېرىلدى، تۆت نېگىر مەكتىپىگە ئوت قويۇۋېتىلدى. چوڭلار كىچىك بالىدەك دۇمبالىنىپ، بالىلار چوڭلارغا ئوخشاش تاياق يېدى؛ قارا تەنلىك ئاياللارغا نۆۋەت بىلەن باسقۇنچىلىق قىلىندى، مال ـ مۈلۈكلەر بۇلاندى، باشلار تەنلەردىن جۇدا قىلىندى. ستەمپ پېيد ئادەم تېرىسىنىڭ ۋە ئىسسىق قانىنىڭ پۇرىقىنى پۇرىدى. ئادەم تېرىسى باشقا مەسىلە، ئادەم قېنىنىڭ ئوت ئىچىدە ئازاب چېكىشى يەنە باشقا مەسىلە ئىدى. سېسىق پۇراق جاھاننى بىر ئالغاندى. بۇ ھەقتىكى خەۋەرلەر «شىمالىي قۇتۇپ يۇلتۇزى» نىڭ بەتلىرىدە، گۇۋاھچىلارنىڭ ئېغىزلىرىدا تولۇپ يۇرەتتى. قولدا يېزىلغان قىتئەر ـ سىتئەر پوچېركىلاردا بۇ ئىشلار خاتىرىلەگەنىدى. ھالبۇكى، بۇ ئىشلارنىڭ ھېچقايسىسى ئۇنىڭ يىلنامىلىرىنى ئاجىزلىتىۋەتكەن ئەمەس، ھەرگىز ئۇنداق ئەمەس. ئۇنى ئۇپراتقىنى ئاشۇ يىپەك لېنتا. شۇ چاغدا ستەمپ پېيد قولۇقىنى لىكىڭ دەرياسىنىڭ قىرغىقىغا چىقاردى. قولۇاقنى قىرغاققا مەھكەمر باغلاپ قويۇش ئۇچۇن ھەپىلىشىۋاتقاندا، قولۇاق ئاستىدىن بىر قىزىل رەڭلىك نەرسە ئۇنىڭ كۆزىگە چېلىقتى. ستەمپ پېيد ئۇنى قولۇاققا چاپلىشىپ قالغان بىر قىزىل رەڭلىك پەي، دەپ ئويلاپ، ئۇنىڭغا قولىنى سوزدى. ستەمپ پېيد ئۇ نەرسىنى قولىغا ئالدى، ئۇنىڭ قولىغا چىققىنى ھۆل، بۇدۇر چاچلار يېپىشىپ كەتكەن قىزىل رەڭلىك شايى لېنتا بولدى. شايى لېنتىغا يەنە باشنىڭ تېرىسىمۇ چاپلىشىپ قالغاندى. ئۇ لېنتا ئۇستىدىكى چاچلارنى چىملىققا تاشلۇۋېتىپ، لېنتىنى يانچۇقىغا سالدى. ئۆيگە قايتىۋاتقىنىدا ئۇنىڭ نەپىسى قىسىلىپ، بېشى قېيىشقا باشلىدى. ستەمپ پېيد قەدىمىنى توختاتتى. نەپىسى سىقىلىش بېسىققاندىلا مېڭىشنى داۋاملاشتۇردى. بىرئازدىن كېيىن ئۇنىڭ نەپىسى يېتىشمەي يەنە ھاسىراشقا باشلىدى. بۇ قېتىم ئۇ بىر چىتلاققا يۆلىنىپ ئولتۇرۇپ قالدى. ئۇ شۇ ھالەتتە بىر ئاز ئارام ئېلىۋالغاندىن كېيىن ئورنىدىن تۇردى. مېڭىشنى داۋاملاشتۇرۇشتىن ئىلگىرى

ئۇ قەدىمى ئاستىدىكى توك تۇتقان پاتقاق يولغا ۋە يىراقتىكى دەريا سۈيىگە قاراپ «بۇلار قانچىلىك كىشىلەر زادى؟ ئاھ تەڭرىم، بۇلار نېمىگە ھېساب» دېدى.

ستەمپ پېيىد ئۆيىگە يېتىپ بارغاندا بەكلا ھېرىپ كەتكەنلىكتىن سىڭلىسى ۋە كۈيۈئوغلى تەيىارلىغان كەچلىك تاماقنى يېيىشكىمۇ ماجالى قالمىغانىدى. ئۇ قاراڭغۇ چۈشۈپ خېلى ئۇزاقىچە سوغۇق كارىدوردا ئولتۇردى. ستەمپ پېيىد سىڭلىسىنىڭ ئەنسىزلىك بىلەن چاقىرغان ئاۋازىدىن جىددىيلىشىپ كېتىپ، كارىۋىتىغا چىقىپ يېتىۋالدى. ئۇ شايى لېنتىنى قويۇپ قويدى. ئادەم تېرىسىنىڭ پۇرىقى ئۇنى بىئارام قىلماقتا ئىدى. ئۇنىڭ ئاجىزلىشىپ كەتكەن يىلىكى ئۇنىڭغا بېيبىي ساگىسىنىڭ «دۇنيادا زىينى يوق نەرسىنىڭ نېمە ئىكەنلىكىنى ئويلاپ بېقىڭ» دېگەن گېپىنى ئەسلەتتى. ستەمپ پېيىد بېيبىي ساگىسىنىڭ سېرىق، كۆك ياكى يېشىل رەڭلەرگىلا ئېتىبار بېرىپ، قىزىل رەڭگە قاراپ قالماسلىقىنى ئۇمىد قىلاتتى.

ستەمپ پېيىد بېيبىي ساگىسىنى خاتا چۈشەنگەن، ئۇنى ئەيىبلىگەن، ئۇنى شىكايەت قىلغانىدى. ئەمدىلىكتە ئۇ بېبىي ساگىسقا ئۆزىنىڭ ھەممىنى چۈشەنگەنلىكىنى بىلدۈرۈپ قويۇشنى، بېيبىي ساگىس ۋە ئۇنىڭ ئائىلە تاۋابىئاتلىرىغا ئادىل مۇئامىلە قىلىشنى ئارزۇ قىلدى. شۇڭلاشقا، ئۇ ئۆزىنىڭ يىلىكلىرىگە ھاردۇق يېتىشىگە قارىماستىن، 124 ـ نومۇرلۇق ئۆيدىن چىقىۋاتقان ئاۋازلارنى بۆسۈپ ئۆتۈپ، 124 ـ نومۇرلۇق ئۆينىڭ ئىشىكىنى چېكىش ئۈچۈن يەنە بىر قېتىم تەرەددۇت قىلدى. بۇ قېتىم گەرچە ئۇ پەقەت بىرلا سۆزنى ئاڭقىرالىغان بولسىمۇ، بىراق ئۇ بۇ سۆزنى كىمنىڭ دېگەنلىكىنى بىلمىغانلىقىغا قەتئىي ئىشىنەتتى. بويىنى ئۇزۇلگەن كىشىلەر، قىپقىزىل قانلىرى قاينىۋاتقان كىشىلەر، يىپەك لېنتىسىنى يوقتىپ قويغان قارا تەنلىك قىزلار...

قانداق بىر نەرە تارتىش ـ ھە !

سېپس كۈلۈمسىرىگىنىچە ئۇيقۇغا كەتكەنىدى. ئۇ ئۆزىنىڭ ئالدىراقسانلىق بىلەن چىقارغان قارارىغا پاكىت كەلتۈرۈش ئۈچۈن، جان قوزام پەيدا بولغان كۈنى ۋە «ئورماندىكى بوش يەر»دىكى ئاشۇ سۆيۈلۈشنى مەززە قىلىش ئۈچۈن ئالدىراپلا يېتىۋالغانىدى. كۈتۈلمىگەندە ئۇ ئۇخلاپ قالدى. سېپس ئەتىسى ئاغزىدىن چىققان ھورنى كۆرگىلى بولمىدىغان سوغۇق سەھەردىمۇ كۈلۈمسىرىگەن ھالدا ئويغانىدى. ئۇ بىردەم ئېغىناپ يېتىۋەتكىنىدىن كېيىن جاسارىتىنى يىغىپ، ئۈستىدىكى ئەدىيالىنى چۆرۈپ تاشلاپ، ئورنىدىن تۇرۇپ مۇزدەك پولغا دەسسىدى. ئۇ ھاياتىدا تۇنجى قېتىم ئىشقا كېچىكىش ئالدىدا تۇراتتى.

سېپس ئىشقا مېڭىش ئۈچۈن ئاستىنقى قەۋەتكە چۈشكەنىدە دەنۇبر بىلەن جان قوزام ئاخشام ئۇخلاپ قالغان جايدا بىر ـ بىرىگە دۈمبىسىنى قىلىپ، ئەدىيالغا مەھكەم يۆگەنگىنىچە ياستۇققا يۈزىنى پاتۇرۇپ ئۇخلاپ ياتاتتى. بىر جۈپ كانكى ئايىغى ئالدى ئىشىك يېنىدا تۇراتتى. مەشىنىڭ كەينىدىكى مىخقا ئىلىپ قويۇلغان بىرنەچچە جۈپ پايپاق تېخىچە قۇرۇپ بولالمىغانىدى.

سېپس جان قوزامنىڭ چىرايىغا قاراپ كۈلۈمسىرىدى.

سېپس تۈنۈش چىقارماستىن، بەكمۇ ئېھتىيات بىلەن جان قوزامدىن ئايلىنىپ ئۆتۈپ مەشكە ئوت قالىدى. ئاۋۇال بىر ۋاراق قەغەزگە ئوت تۇتاشتۇرۇپ، ئاندىن قەغەزدىكى ئوتنى بىرنەچچە تال تەمەچكە تۇتاشتۇردى. تەمەچكە ئوت تۇتىشىپ چاراسلاپ كۆيۈشكە باشلىغاندىلا ئوتۇنلارنى لىقلاپ سالدى. سېپس مەش بىلەن ھەپىلەشمەكتە، مەشتىكى ئوت بارغانچە جانلىنىپ ئۇسسۇل ئويناماقتا. ئۇ ئوتۇن ئەكىرىش ئۈچۈن كەپىگە ماڭغاندا، ئۇ يەردىكى توڭلاپ قالغان ئەرەنچە ئاياغ ئىزلىرىغا دىققەت قىلمىدى. ئۇ غاچ ـ غۇچ دەسسىگىنىچە ئۆينىڭ كەينىگە

ئايلىنىپ ئۆتتى. ئوتۇنلار قېلىن قار بىلەن چۈمكىلىپ كەتكەنىدى. ئۇ ئوتۇنلار ئۈستىدىكى قارلارنى چۈشۈرۈۋەتكەندىن كېيىن قۇچىقىغا قۇرۇق ئوتۇندىن بولۇشىغا ئالدى. سېس ھەتتا كەپىگە قاراپ كۈلۈمسىرىدى. ئۇ كۆڭلىدە: «قىزىم مېنىڭ قىلغىنىمدىن ھەرگىز ئاغرىنمايدۇ. ئازراقمۇ رەنجىمەيدۇ» دەپ ئويلىدى.

ناھايىتى ئېنىقكى، ئەينى چاغدا يول ئۈستىدە قول تۇتۇشقان سايىلەر پاۋۇل . D مۇ ئەمەس، دەنۇېر بىلەن ئۆزىمۇ ئەمەس، بەلكى «ئۇلار ئۇچى» — ئالدىنقى كۈنى كەچتە قوللىرىنى تۇتۇشۇپ مۇز تېيىلغان ئۇچى ئىدى، تەملىك كالا سۈتىنى ھۇزۇرلىنىپ ئىچىشكەن ئۇچى ئىدى. شۇنداق بولغانىكەن، ئەگەر سېسىنىڭ قىزى ۋاقتى يوق جايدىن ئۆيگە قايتىپ كېلەلىسە، ئۇنىڭ ئوغۇللىرىمۇ ئەلۋەتتە شۇنداق قىلالايتتى، ئۆزلىرى بارغان ھەرقانداق بىر جايدىن قايتىپ كېلەلەيتتى.

سېس تىلى بىلەن چىشلىرىنى تۇسۇپ سوغۇقتىن دالدىلاندى. ئۇ قۇچىقىدا ئوتۇن، بەللىرى مۇكچەيگەن ھالدا ئۆينى ئايلىنىپ ئۆتۈپ كارىدورغا كىردى. ئۇ سىرتتىكى توڭلاپ قالغان قەدەم ئىزلىرىنى دەسسەپ ئۆتكەن بولسىمۇ، ئۇلارغا قىلچە دىققەت قىلمىدى.

قىزلار تېخىچە ئۇخلاۋاتاتتى. بىراق، سېس سىرتقا چىقىپ كەتكەندە ئۇلار ئورۇنلىرىنى يۆتكەپ مەشىنىڭ يېنىغا يېقىن كېلىۋالغانىدى. قىزلار بىر قۇچاق ئوتۇننى ياغاچ ساندۇقا تۆككەن ئاۋازدىن ئۆرۈلۈپ قويغان بولسىمۇ، ئويغانمىدى. سېس ئامال بار تىۋىش چىقارماسلىققا تىرىشىپ، مەشكە ئوتۇن لىقلىدى. تاماققا تەييارلىق قىلىۋاتقاندىمۇ ئاچا ـ سىڭىل ئىككىسىنى ئويغىتىۋەتمەسلىككە تىرىشتى. سېس تاماق ئېتىۋاتقاندا قىزلارنىڭ ئۆز يېنىدا ئۇخلىشىنى ياخشى كۆرەتتى. ھەممىدىن چاتاق يېرى، ئۇ ئىشقا كېچىكىدىغان بولدى. بەك چاتاق بولدى. ئون ئالتە يىلدىن بېرى تۇنجى قېتىم ئىشقا

كېچىكىدىغان بولدى. بەكمۇ چاتاق بولدى.

ئۇ تۇنۇگۈن كەچتە ئېشىپ قالغان قوناق هور نېنىنىڭ ئارىسىغا ئىككى تۇخۇم ئارىلاشتۇرۇپ، ئازراق چوشقا گۆشى بىلەن بىللە دۇملىدى. بۇ چاغدا دەنۇېر ئويغىنىپ، ئاھ ـ ئۇھ دەپ كېرىلدى.

ـــ دۇمبىلىرىڭىز ئۇيۇشۇپ كەتكەندۇ؟

ـــ ھەئە.

ـــ ئەمەلىيەتتە، پولدا ئۇخلىسىڭىز پايدىلىق.

ـــ دۇمبەم بەك ئاغرىپ كەتتى.

ـــ تۇنۇگۈن مۇزغا يىقىلغاچقا ئاغرىۋاتقان گەپ.

ـــ بەك كۆڭۈللۈك بولمىدىكەن، ـــ دېدى دەنۇېر كۇلگىنىچە، ئاندىن يېنىك پۇشۇلداپ ئۇخلاۋاتقان جان قوزامغا قارىدى، ـــ ئۇنى ئويغىتايمۇ؟

ـــ ياق، ئۇخلاۋەرسۇن.

ـــ ئۇ ئەتىگىنى ئىشكىتىن چىققىنىڭىزنى كۆرۈشكە ئامراق.

ـــ مەن چوقۇم ئۇنىڭغا كۆرسىتىپ قويىمەن، ـــ دېدى سىپس. ئاندىن ئۆز ـ ئۆزىگە شۇنداق دېدى: «باشتا ياخشى ئويلىناي، ئاندىن ئۇنىڭغا ئۇنىڭ كىملىكىنى بىلگىنىمنى ئېيتاي. ئاۋۋال ئەسلەش زۆرۈرىيىتى بولمىغان ئاشۇ ئىش توغرۇلۇق ئويلىناي، بېيىبي ساگىسنىڭ دېگىنىدەك قىلاي. باشتا ياخشى ئويلىنىپ، ئاندىن ھەممىنى تاشلاي. پاۋۇل . D سىرتتا باشقا بىر دۇنيانىڭ بارلىقىغا، شۇ يەردە ياشىيالايدىغانلىقىمغا مېنى ئىشەندۈرگەن. ئەسلىدە بۇنى چۈشىنىشىم كېرەك ئىدى. ئىلگىرى ياخشى چۈشىنەتتىم. ئىشكىمنىڭ سىرتىدا نېمە ئىشلار يۈز بەرسۇن، ھەممىسى مەن بىلەن مۇناسىۋەتسىز. دۇنيانىڭ ھەممىسى مۇشۇ ئۆينىڭ ئىچىدە. بۇ يەردە ھەممە نەرسە بار، ھېچنېمىگە موھتاج ئەمەسمەن.»

ئۇلار پۈتۈن ئەس ـ يادى بىلەن ئەرلەردەك يەپ ـ ئىچەتتى،

ئاچ قالغان چىلبۆرىلەردەك يالماپ ـ يۇتاتتى. ئۇلار ئۆزلىرىگە يەنە بىر مېھمان ھەمراھ بولغانلىقى، ئۇنىڭغا تىكىلىپ قاراش پۇرسىتىگە ئېرىشەلمەنلىكى ئۈچۈن خۇشاللىناتتى، ناھايىتى ئاز گەپ قىلىشاتتى.

سېس باش ـ كۆزىنى ئوراپ، قېلىن كىيىنىپ شەھەرگە كىرگەندە چۈشتىن بۇرۇنقى ھايات ئاللىقاچان باشلىنىپ كەتكەنىدى. ئۇ ئۆيىدىن ئايرىلغاندا ئۆيى ئالدىدىكى توڭلاپ قالغان قەدەم ئىزلىرىنى بايقىمىغان، 124 ـ نومۇرلۇق ئۆيدىن چىقىۋاتقان خىرقىراق ئاۋازنى ئاڭلىمىغانىدى.

تېخى بايىلا چۈشكەن ھارۋا چاقىنىڭ ئىزىنى بويلاپ ماڭغان سېس ئويلاشقا تېگىشلىك بولمىغان ئاشۇ ئىشنى ئويلاپ قېلىپ، بېشى قېيىپ، كۆزلىرى قاراڭغۇلىشىپ كەتتى.

مەن ھېچنېمىنى ئەسلىمەسلىكىم كېرەك، ھەتتا چۈشەندۈرۈپمۇ يۈرمەيمەن. قىزىم ھەممىنى چۈشىنىدۇ. بېيىپ ساگىسىنىڭ يۈرىكىنىڭ قانداق كېرەكتىن چىققانلىقىنى، ئۇنىڭ ئازراقمۇ ئىزنا قالدۇرماستىن ھاياتىدا قانچىلىك ئېزىلگەنلىكىنى ئۇنتۇپ كەتكىنىم ياخشى. ئۇنىڭ ماڭا تاماق ئاپىرىپ بەرگەن چاغدىكى كۆز ئىپادىسىنى، ماڭا خوڭارد بىلەن بۇگلارنىڭ ياخشى تۇرۇڭاتقانلىقىنى، بىر ـ بىرىنىڭ قولىنى قويۇڭېتىشكە ئۇنىمايڭاتقانلىقىنى، ئويىنىغاندىمۇ، ئۇخلىغاندىمۇ بىر ـ بىرىنىڭ قولىنى مەھكەم تۇتۇڭالىدىغانلىقىنى سۆزلەپ بەرگەنلىكىنى ئۇنتۇپ كەتسەم بولىدۇ. ئۇ يېمەكلىكلەرنى سېڭەتتىن ئېلىپ، بىر پارچە لاتىغا ئوراپ تۆمۈر رېشاتكىدىن ماڭا ئۇزاتقاچ: «بودۇن ئەپەندى سوتچى بىلەن كۆرۈشكىلى كەتتى، ئۇ ھازىر سوتچىنىڭ ئىشخانىسىدا» دېدى، خۇددى بۇ گەپلەرنى ئۇ ياكى مەن چۈشىنىدىغاندەك. ئوخشۇ ئىشتاتى دېلاڭېير ناھىيەلىك نېگىر ئاياللار بىرلەشمىسى ماڭا بېرىلگەن دارىغا ئېسىش جازاسىنى كەچۈرۈم قىلىش توغرۇلۇق يۇقىرىغا بىر پارچە ئىلتىماس يازغانىكەن. ئىككى ئاق تەنلىك پوپ ماڭا كۆڭۈل بۆلۈپ، مەن

بىلەن پاراڭلىشىشقا قوشۇلۇپتۇ، يەنە تېخى مەن ئۇچۇن ئىلتىجا قىلماقچى بوپتۇ. ئاڭلىشىمچە، بىر ئايال مۇخبىرمۇ كەپتۇ. ئۇ بۇ خەۋەرلەرنى ماڭا ئۇقتۇرغاندا، ئۆزۈم ياتقان كامېردىكى چاشقانلارغا تاقابىل تۇرىدىغان ئادەمگە موھتاج ئىكەنلىكىمنى ئۇنتۇغا ئېيتتىم. ئۇنىڭ دەنۇېرنى ئاچقىپ كەتكۈسى بار ئىكەن. مەن قوشۇلمىدىم. ئۇ جىددىيلىشىپ قوللىرىنى شاپىلاقلاپ كەتتى. «ھالقىنىز قېنى، سىزگە ساقلاپ بېرەي» دېدى ئۇ. مەن ئۇنۇتۇغا تۇرمىدىكى گۇندىپايىنىڭ مېنى قوغداش يۇزىسىدىن ھالقامنى ئاچقىپ كەتكەنلىكىنى ئېيتتىم. بېيىبىي ساگىس ئاغزىنى توسۇپ تۇرۇپ شۇنداق دېدى: «مۇئەللىم، شەھەردىن چىقىپ، بىر پارچە ئىلتىماسنى تاپشۇرۇپ بېرىپ، ئېتىنى مىنگىنىچە كېتىپ قالدى. ئۇلار سىزنى دەپنە مۇراسىمىغا قاتنىشىشىڭىز ئۈچۇن ئەمەس، مېيىتنى يەرلىككە قويۇۋېتىشىڭىز ئۈچۇن قويۇۋەتمەكچى.» ئۇلار شۇنداق قىلدى. ساقچى ئەمەلدارى مەن بىلەن بىللە ماڭدى. ھارۋىدا دەنۇېرنى ئېمىتىدىغان چاغدا ئۇ مەندىن يۇزىنى ئۆرۈۋالدى. ھېچكىم خوۋارد بىلەن بۇگلار ئىككىسىگە يېقىن كېلىشىمگە يول قويمىدى، ھەتتا ئۇلارنىڭ بېشىنى سىلىشىمغىمۇ رۇخسەت قىلمىدى. مەن بۇ يەردە نۇرغۇن ئادەم بار، دەپ ئويلىغانىدىم، بىراق مېنىڭ كۆرگىنىم پەقەتلا مېيىت ساندۇقى بولدى. پوپ پايكىنىڭ سۆز قىلغاندىكى ئاۋازى خېلىلا يۇقىرى بولسىمۇ، مەن پەقەت ئۇنىڭ «سۆيۈملۈك جان قوزام...» دەپ باشلىغان سۆزىدىن باشقىسىنى ئاڭلىمىدىم. ئۇچ ئايدىن كېيىن دەنۇېر يېمەكلىكلەرنى چاينىيالىغۇدەك بولدى، ئۇلارمۇ مېنى ئۆزۈل – كېسىل قويۇۋەتتى. مەن سىز ئۈچۇن بىر قەبرە تېشى ياساتماقچى بولدۇم. بىراق، قەبرە تېشىنى ياسىتىش ئۈچۇن يېتەرلىك پۇلۇم يوق ئىدى، شۇنىڭ بىلەن ئۆزۈمدە بار بولغان نەرسىگە قەبرە تېشىنى تېگىشتىم (سىزمۇ ئۇنى سودا دەپ ئويلىشىڭىز ئېنىق). مەن ھازىرغىچە ئۇنۇتۇغا خەتنىڭ ھەممىسىنى ئويۇۋېتىشى

توغروٰلوٰق يالۇۋروٰپ باقمىغىنىمدىن پوٰشايمەن قىلىمەن. مەن پايىك پوپنىڭ دېگەنلىرىنىڭ ھەممىسىنى ئاڭلىدىم. قەدىرلىك جان قوزام، ماڭا نىسبەتەن ئوٰ دەل سىز ئىدىڭىز. ھازىر مەن پەقەت بىرلا سوٖز ئويدوٰرالمىغانلىقىم ئوٰچوٰن پوٰشايمان قىلمىدىم، شوٰنداقلا قوٰشخانىدا ۋە قوٰشخانىنىڭ ھويلىسىدا ئىش قىلىدىغان «شەنبىلىك ئايال» نى ئەسلىشىم بىھاجەت. مەن قىلغان ئاشوٰ ئىشىنىڭ بېيىبي ساگىسىنىڭ ھاياتىنى ئوٖزگەرتىۋەتكەنلىنى ئوٰنتوٰپ كېتىشىم كېرەك. ئەمدىلىكتە «ئورماندىكى بوش يەر»مۇ يوق، دوستلىرىممۇ يوق. مەن پەقەت يوٰيىدىغان كىيىم ـ كېچەك ۋە ئاياغلارغا موھتاج. ھازىر مەن بوٰ ئىشلارنى تامامەن ئوٰنتوٰپ كەتسەم بولىدوٰ. چوٰنكى، قەبرە تېشىنى ئەمدىلا ئورنىتىپ تۇرۇشوٰمغا، سىز ئوٖيىمىزدە مەۋجوٰت ئىكەنلىكىڭىزدىن بىزنى خەۋەردار قىلىپ، بىزنىڭ جىمجىتلىقىمىزنى بوٰزغانىدىڭىز. ئوٰ چاغدا مەن چوٰشەنمىگەنىكەنمەن. مەن سىزنى مەندىن خاپا دەپ ئويلىغانىكەنمەن. ھازىر بىلدىم. سىز ئىلگىرى ئاچچىقلىنىپ باققان بولسىڭىزمۇ، ھازىر ئوٰنداق قىلمىدىڭىز، ئەمدى مېنىڭ يېنىمغا قايتىپ كەلدىڭىز. دېمەك، مەن باشتىن ـ ئاخىر خاتالاشمىدىم. ئىككىمىزنىڭ سىرتىدا باشقا دوٰنيا يوق. مېنىڭ پەقەت بىر ئىشنى بىلگوٰم بار ــ جاراھەتنىڭ قانچىلىك دەرىجىدە ئىكەنلىكىنى بىلگوٰم بار.

سېپس ئىشقا كېتىۋاتىدوٰ. بوٰ ئوٰنىڭ ئون ئالتە يىلدىن بېرى توٰنجى قېتىم ئىشقا كېچىكىشى ئىدى. ئوٰ ئىشقا كېتىۋاتقان موٰشوٰ چاغدا ستەمپ پېيىد ھارغىنلىق ۋە ئوٖمۇرلوٰك ياشاش ئادىتى بىلەن كوٰرەش قىلىۋاتاتتى. بېيىبي ساگىس نېگىرلارنى غەلىبىگە ئېرىشتى دەپ ئويلىغانلىقتىن، «ئورماندىكى بوش يەر»گە بارمىدى. ستەمپ پېيىد بوٰ خىل ئاتالمىش غەلىبىنى ئىنكار قىلغانىدى. بېيىبي ساگىسىنىڭ ئوٖيىنىڭ ئارقا ئىشكى يوق ئىدى. شوٰڭلاشقا، ستەمپ پېيىد سوغوٰققا چىداشلىق بېرىپ، ئاۋاز تېمىنى كېسىپ ئوٖتوٰپ، 124 ـ نومۇرلوٰق ئوٖيىنىڭ

بىردىنبىر ئىشكىنى چەكتى. ئۇ يانچۇقىدىكى يىپەك لېنتىنى سىقىمدىدى، ئاۋۇال بوش، كېيىن چىك سىقىمدىدى. ئاخىرىدا غەلىتىلىك ھېس قىلىپ، ئىشكىنى گومۇلدىتىپ ئەسەبىيلەرچە مۇشتىلىدى. قارا تەنلىكلەرنىڭ تۇرالغۇسى بولغان بۇ ئۆينىڭ ئىشكى تېخىچە ئۇنىڭغا ئېچىلمىدى. ئۇ دېرىزىنىڭ يېنىغا كېلىپ يىغلاپ تاشلاشنى ئويلىدى. ئۇلارنىڭ ئۆي ئىچىدە ئىكەنلىكى ئېنىق ئىدى، لېكىن بىرەرسىمۇ ئىشكىنى ئاچمىدى. ستەمپ پېيد بوۋاي قولىدىكى يىپەك لېنتىنى مىجۇۋىرىپ يوق قىلىۋېتىشتىن ئەنسىرەپ، كەينىگە بۇرىلىپ پەلەمپەيدىن چۈشۈپ كەتتى. ئەمدىلىكتە ئۇنىڭدا ئۆزى ئۇچرىغان بۇ خورلۇق ۋە بىئارامىلىقلا نىسبەتەن بىر خىل قىزىقىش پەيدا بولدى. ئۇ دېرىزىدىن ئۆي ئىچىگە قاراپ ئىككى سايىنىڭ يالت قىلىپ ئۆتۈپ كەتكىنىنى كۆردى. سايىلەردىن بىرسىنىڭ بېشى ئۇنىڭغا تونۇش ئىدى، يەنە بىر سايە ئۇنى بىئارام قىلدى. ئۇ بۇ سايىنى تونۇمايتتى. 124 ـ نومۇرلۇق ئۆينى زىيارەت قىلىدىغان ھېچكىم بولمىغانلىقى ئۈچۈن، ستەمپ پېيد بۇ سايىنىڭ كىملىكىنى ئويلاپ يېتەلمىدى.

ستەمپ پېيد بىسەرەمجان ھالدا ناشتا قىلىپ بولۇپ، جون بىلەن ئېللانىڭ ئاغزىدىن گەپ ئېلىش ئۈچۈن ئۇلارنىڭ قېشىغا ماڭدى. ئۇ ئۇلارنىڭ ئاغزىدىن بەلكىم ئۆز چۈشەنمەسلىكلىرىنى ھەل قىلالىشى مۇمكىن ئىدى. ستەمپ پېيد بىر ئۆمۇر چېچەن ۋە چەبدەسلىك بىلەن ياشىغان بولسىمۇ، ئۇنىڭ ئىسمى خاتا قويۇلغانىدى (ستەمپ پېيد دېگەن ئىسىمنىڭ مەنىسى «قەرزى تۆلەندى» دېگەنلىك بولاتتى). ھالبۇكى، ئۇ بىر مۇنچە قەرزگە بوغۇلۇپ قالغانىدى. ئۇ خوتۇننىنى غوجايىنىنىڭ ئوغلىغا ئۆتۈنۈپ بەرگەندە، بورن جوشۇئا دېگەن ئىسمى ستەمپ پېيدقا ئۆزگەرتىلدى. ئۇ خوتۇننىنى شۇ يەرگە ئەۋەتىش ئارقىلىقلا بىرەرسىنى ئۆلتۈرۈپ قويۇشتىن ياكى ئۆزىنى ئۆلتۈرۈۋېلىشتىن ساقلىنالايتتى. چۈنكى، خوتۇنى ئۇنىڭغا ھايات قېلىشنى

تاپىلىغانىدى. ئەگەر ستەمپ پېيد ئۆلۈۋالسا ياكى باشقىلارنى ئۆلتۈرۈۋەتكەنلىكى ئۈچۈن ئۆلۈمگە ھۆكۈم قىلىنسا، ھېلىقى ئەبلەخ ئۇنىڭ خوتۇنىدىن كۆڭلىنى ئېچىپ بولۇپ ئۆيىدىن قوغلاپ چىقارسا، خوتۇنىغا كىم قارايدۇ؟ خوتۇنىنى براۋغا سوۋغا قىلغاندىن كېيىن، ئۇ ھېچكىمدە ھېچقانداق قەرزى قالمىغانلىقىغا جەزم قىلدى. ئۇ شۇ چاغدا ھېچقانداق قەرزى قالمىغانلىقتىن، ئاخىرىدا خالىغان ئىشنى قىلىدىغان، ھەتتا ھاراقكەش بولۇپ كېتىدىغانلىقىنى ئويلىغانىدى. ئەمەلىيەتتە، راستلا شۇنداق بولدى. بىراق، ئۇنىڭغا شۇنداق قىلىشتىن باشقا يول يوق ئىدى. بېرىلىپ ئىشلەش، خۇشياقماسلىق بىلەن ئىشلەش؛ ئاز ـ تولا ئىشلەپ قويۇش، قىلچە ئىشلىمەسلىك؛ يولىدا سۆزلەش، يولىدا سۆزلىمەسلىك؛ ئۇخلاش، ئويغىنىش؛ مەلۇم ئادەمنى ياخشى كۆرۈش، ھېچكىمنى ياخشى كۆرمەسلىك ـــ قارىماققا بۇلار تۇرمۇشقا ئوخشىمايدۇ، ئۇنىڭ ئۇستىگە بۇنداق ھايات كەچۈرۈشتىن ئۇ ئۆزىمۇ رازى ئەمەس. شۇڭلاشقا، ئۇ نامرات كىشىلەرنىڭ قەرزدىن قۇتۇلۇشىغا يارىدەم بېرىپ، پۇتكۈل قەرزىدىن خالاس بولىدىغان بۇ خىل ئۇسۇلنى باشقىلارغا ئۆگىتىشكە باشلىدى. ئۇ قاچقۇن نېگىرلارنى دەريادىن ئۆتكۈزۈپ قويغانلىقىغا ھەق ئالمىدى، ئۇلارنىڭ ھېساباتىنى ئۆزلىرىگە تۇتقۇزدى، «قەرزدىن قۇتۇلدىڭىز، تۇرمۇش سىلەرگە قەرز.» ئەمما، تالونچۇ. ئەمەلىيەتتە، ئۇ ئەزەلدىن چەكمەيدىغان، ھەرقاچان ئۇنى قارشى ئالىدىغان ئىشىك ئېللا بىلەن جوننىڭ ئىشىكى ئىدى. ئۇ ئېللا بىلەن جوننىڭ ئىشىكى ئالدىغا بېرىپ «ئۆيدە ئادەم بارمۇ؟» دەپ بىرلا قېتىم چاقىرىشىغا، ئېللا مىلەڭزىنى ئاچتى.

ـــ بۇ كۈنلەردە بەكلا ئالدىراش بولۇپ كەتتىڭىزمۇ قانداق؟ مەن جونغا ئەگەر ستەمپ پېيدىمۇ ئۆيگە سولىنىۋالىدىغان بولسا، بۇ ھاۋانىڭ تولىمۇ سوغۇق ئىكەنلىكىنى بىلدۈرىدۇ، دېدىم.

ـــ ھە، مەن سىرتلاردا بولۇپ قالدىم، ـــ ستەمپ پېيد

شىلەپىسىنى ئېلىپ، بېشىنى قاشلاپ قويدى.
— نەنىڭ سىرتلىرىدا، بۇ ياقلاردا ئەمەسمۇ؟ — ئېللا ئىچ كىيىمىنى مەشىنىڭ كەينىدىكى تانىغا يايدى.
— بۇگۈن ئەتىگەن بېيىبىي ساگىسىنىڭ ئۆيىگە باردىم.
— ئۇ يەرگە بېرىپ نېمە قىلىسىز، بىرەرسى سىزنى تەكلىپ قىلغانمىدى؟
— ئۇلار بېيىبىينىڭ ئائىلە تاۋابىئاتلىرى. ئۇلارنى يوقلاش ئۈچۈن تەكلىپ قىلىنىشىم بىھاجەت.
— ھى، — ئېللا جىمىدى. ئۇ بېيىبىي ساگىسىنىڭ دوستى ئىدى. ھېلىقى ۋەھشىيلىكتىن ئىلگىرى سېسىنىڭمۇ دوستى ئىدى. ئۇ كارىنۋال بايرىمىدا سېسقا بېشىنى لىڭشىتىپ قويغاندىن باشقا، ئۇنىڭ بىلەن بىر ئېغىزمۇ پاراڭلىشىپ باقمىدى.
— ئۇ يەردە يېڭى پەيدا بولغان بىر قىز بار. سىز ئوبدان ئويلانسىڭىز، ئۇنىڭ كىملىكىنى بىلەلەيسىز.
— بۇ شەھەرگە يېڭى كەلگەن نېگىرلاردىن مەن تونۇمايدىغىنى يوق، — دېدى ئېللا، — ئۇنىڭ تەق ـ تۇرقى قانداقراقكەن؟ سىز ئۇنىڭ دەۋېر ئەمەسلىكىگە جەزم قىلالامسىز؟
— مەن دەۋېرنى تونۇيمەن. ئۇ بەك ئورۇق.
— دەۋېردىن باشقا قىزنى كۆرگەنلىكىڭىزگە جەزم قىلالامسىز؟
— مەن ئۆزۈمنىڭ كىمنى كۆرگەنلىكىنى بىلىمەن.
— 124 ـ نومۇرلۇق ئۆيدە ھەرقانداق نەرسىنى كۆرگىلى بولۇشى مۇمكىن.
— بەرھەق.
— ئەڭ ياخشىسى پاۋۇل . D دىن سوراپ باققان تۈزۈك، — دېدى ئېللا.
— ئۇنى تاپقىلى بولمايدۇ، — دېدى ستەمپ پېيىد، ئۇنىڭ

پاۋۇل . D نى ئىزدىگۈدەك مادارى بولمىسىمۇ، ئېيىتقىنى توغرا ئىدى. ستەمپ پېيىد ئۆزىنىڭ مەخپىي خەۋەرلىرى سەۋەبلىك ھاياتى ئۆزگىرىپ كەتكەن پاۋۇل. D غا يۈزلىنىشكە تەييارلىق قىلىپ بولالمىغانىدى.

— ئۇ چېركاۋدا ئۇخلايدۇ، — دېدى ئېللا.

— چېركاۋ ! — ستەمپ پېيىد قاتتىق چۆچۈپ كەتتى، يۈرىكى پىچاق تىققاندەك ئېچىشىپ كەتتى.

— شۇنداق، ئۇ پايىك پوپتىن چېركاۋنىڭ يەر ئاستى ئۆيىدە تۇرۇشنى ئۆتۈنۈپتۇ.

— ئۇ يەر بەك سوغۇق تۇرسا !

— مېنىڭچە، شۇنداقلىقىنى ئۇ بىلىدۇ.

— ئۇ نېمىشقا ئۇنداق قىلىدۇ؟

— ئۇ سەل ھاكاۋۇر. قارىماققا شۇنداق كۆرۈنىدۇ.

— ئۇنداق ئەمەس ! ھەرقانداق ئائىلە ئۇنى قوبۇل قىلىدۇ.

ئېللا بۇرلىپ ستەمپ پېيىدقا قارىدى.

— ھېچكىم بىراۋنىڭ تۇرقىغا قاراپ ئۇنىڭ ئىچىدىكىنى بىلەلمەيدۇ. ئۇنىڭ قىلغانلىرىنىڭ ھەممىسى باشقىلاردىن سوراش بولدى.

— نېمىشقا؟ ئۇ نېمىشقا سورايدۇ؟ ھېچكىم ئۇنىڭغا يارەم قولىنى سۇنالماپتىغۇ؟ شەھەرگە كىرگەن بىر نېگىرنىڭ لالما ئىتتەك يەر ئاستى ئۆيىدە ئۇخلىشى قاچاندىن باشلانغان؟

— ئاچچىقىڭىزنى بېسىۋېلىڭ، ستەمپ.

— ياق. ئۆزىنىڭ خىرىستىيان مۇرتى ئىكەنلىكىنى ئەمەلىيەتتە كۆرسىتەلەيدىغان، ئەقلى ـ ھوشى جايىدا بىرسى ئوتتۇرىغا چىقمىغۇچە، ھەرگىزمۇ ئاچچىقىمنى بېسىۋالالمايمەن.

— ئۇنىڭ ئۇ يەردە تۇرۇۋاتقىنىغا تېخى نەچچە كۈنلا بولدى.

— ئۇ ئۇ يەردە بىر كۈنمۇ تۇرماسلىقى كېرەك. سىز ھەممە ئىشنى بىلىپ تۇرۇپ، ئۇنىڭغا نېمىشقا يارەم قىلمىدىڭىز؟ بۇ سىز دەيدىغان گەپ ئەمەس، ئېللا. ئىككىمىز بىرلىكتە قارا

تەنلىكلەرنى سۇ ئاستىدىن تارتىپ چىقارغىنىمىزغا يىگىرمە نەچچە يىل بولدى. ئەمدىلىكتە سىز بىر قارا تەنلىك ئەرگە، ئۆزىنىڭ جېنىنى ئۆزى قامدىيالمايدىغان ئەرگە بىر كارىۋاتنىمۇ بەرمەسلىك كېرەك دەۋاتىسىز.

— ئەگەر ئۇ ئېغىز ئاچسىلا، نېمە دېسە بېرىمەن.

— ئۇ نېمە سەۋەبتىن شۇنداق قىلىشقا مەجبۇر بولۇپ قالدى؟

— مەن ئۇنىڭ بىلەن ياخشى تونۇشمايمەن.

— سىز ئۇنىڭ قارا تەنلىك ئىكەنلىكىنى بىلمىسىز!

— ستەمپ پېيىد ! قاق سەھەردە مېنى چېچىلدۇرماڭ. مەن ئۇنداق قىلىشنى خالىمايمەن.

— ئاشۇ ئايال ئۇچۇن، شۇنداقمۇ؟

— قايسى ئايال؟

— سېسچۇ. ئۇ ئۇنىڭ بىلەن يېقىن ئارىلاشقان، سېسىنىڭ ئۆيىدە تۇرغان، لېكىن سىز خالىمايسىز...

— بولدى قىلىڭ. ئىشىنىڭ تېگى ـ تەكتىنى بىلمەي تۇرۇپ سۆزلىمەڭ.

— خانىم، بولدى قىلىڭ. بىز ئۇزاق يىللىق دوستلارمىز. ئۆزىڭىزنى بېسىۋېلىڭ.

— ئۇنداقتا ياخشى، ئۇ يەردە نېمە ئىشلارنىڭ يۈز بەرگىنىنى كىم بىلىدۇ؟ ئاڭلاپ تۇرۇڭ. مەن سېسىنى تونۇمايمەن. ئۇنىڭ ئائىلە تاۋابىئاتلىرىنىمۇ تونۇمايمەن.

— نېمە؟

— مەن پەقەت ئۇنىڭ بېيىبىي ساگىسىنىڭ ئوغلىغا تەگكەنلىكىنىلا بىلىمەن. يەنە دېسەم، ئۆزۈمنىڭ بىلىدىغان ـ بىلمەيدىغانلىقىمغا جەزم قىلالمايمەن. ئۇ قەيەردە، ھە؟ جون سېسنى مەن ئالدىغا تېڭىپ قويغان بالىسى بىلەن قوشۇپ سېسىنىڭ ئىشكى ئالدىغا ئاپىرىپ قويۇشتىن ئىلگىرى بېيىبىي ئۇنى كۆرۈپمۇ باقمىغان.

— ئۇنىڭ بالىسىنى مەن تېڭىپ قويغان. سىز ھارۋىدا ئولتۇرغان، شۇڭا ئۇنىڭغا يېراق ئىدىڭىز. سىز ئۇنىڭ كىملىكىنى بىلمىگىنىڭىز بىلەن، بالىلىرى ئۇنىڭ كىملىكىنى بىلىدۇ.

— ئۇنداق بولسا نېمە بوپتۇ؟ سېسىنى ئۇلارنىڭ ئاپىسى ئەمەس، دېگىنىم يوق. لېكىن، ئۇلارنىڭ بېيىبي ساگىسىنىڭ نەۋرىلىرى ئىكەنلىكىگە كىممۇ ھۆددە قىلالايدۇ؟ سېس نېمىشقا قېچىپ قۇتۇلدى. نېمىشقا ئۇنىڭ ئېرىنىڭ ئىز ـ دېرىكى يوق؟ ماڭا جاۋاب بېرىڭ ! ئۇ بالىسىنى دەرەخلىكتە قانداق قىلىپ يالغۇز تۇرغۇزالىدى؟ بىر ئاق تەنلىك قىز ئورماندا پەيدا بولۇپ ئۇنىڭغا ياردەم بەردى، دېگەن قانداق گەپ. ھېم، سىز شۇ گەپلەرگە ئىشىنىپ يۈردىڭىزمۇ؟ ئاق تەنلىك ئايال؟ ھېم، بۇنىڭ ئۆزىنى ئاقلاش ئۈچۈن توقۇپ چىقىرىلغان گەپلىكىنى بىلمەمدىم؟

— ئۇف. ئۇنداق ئەمەس، ئېللا.

— ئورماندا مېڭىپ يۈرگەن ھەرقانداق ئاق نەرسىنى كۆرسەم، ئۇنىڭ قولىدا قورال بولمىسىلا، مەن ئۇلارغا يېقىنلاشمايمەن.

— سىلەر ئىككىڭلار دوست.

— شۇنداق، ئۇ ئۆزىنىڭ ئەپت ـ بەشىرىسىنى ئاشكارىلاشتىن ئىلگىرى مەن ئۇنىڭ بىلەن دوست ئىدىم.

— ئېللا!

— مېنىڭ ئۆزىنىڭ بالىسىنى ھەرىدەيدىغان ئۇنداق دوستۇم يوق.

— سىز سۇغا بەك چوڭقۇر چۆكۈپ كېتىپسىز، خانىم.

— بولدى، بولدى. مەن قۇرغاق جايدا تۇرۇۋاتىمەن، يەنە داۋاملىق تۇرىمەن. سىز نەملىشىپ قاپسىز.

— دېگەنلىرىڭىزنىڭ پاۋۇل . D بىلەن مۇناسىۋىتى بارمۇ؟

— ئۇ نېمىشقا كەتتى؟ دەپ بېقىڭە.

— ئۇنى مەن كەتكۈزۈۋەتكەن.
— سىز؟
— مەن ئۇنىڭغا گېزىتتىكى خەۋەرنى كۆرسەتكەن. سېسىنىڭ قىلغان ئىشلىرىنى ئوقۇپ بەرگەن. پاۋۇل . D شۇ كۈنىلا كېتىپ قالدى.
— سىز بۇ ئىشنى ماڭا دېمىگەن. مەن بۇ ئىشنى پاۋۇل . D بىلىدۇ، دەپ ئويلاپتىمەن.
— ئۇ ھېچنېمىنى بىلمەيتتى، پەقەت سېسىنىلا بىلەتتى. ئۇلار ئىلگىرى بېيىبي ساگىس تۇرغان يەردىكى چاغدىلا بىر ـ بىرى بىلەن تونۇشاتتىكەن.
— پاۋۇل . D بېيىبي ساگىسنى تونۇيتتىمىكەن؟
— ئەلۋەتتە، خاللىنىمۇ تونۇيتتىكەن.
— ئۇ زادى سېسىنىڭ قايسى ئىشى سەۋەبلىك كېتىپ قالدى؟
— ئۇنىڭغا تۇرىدىغان باشقا جاي چىقىپ قالغان بولسا كېرەك.
— گېپىڭىزگە قارىغاندا، بۇ ئىشنىڭ باشقا سەۋەبلىرى بار ئىكەن
ستەمپ پېيد ئۇنىڭ نېمە ئويلاۋاتقىنىنى بىلەتتى.
— سىز بۇ يەرگە پاۋۇل . D نىڭ دېرىكىنى قىلغىلى ئەمەس، يېڭى كەلگەن قىزچاق ئۇچۇن كەپسىز ـ دە؟
— شۇنداق.
— ئۇنداقتا، پاۋۇل . D ئۇنىڭ كىملىكىنى ياكى نېمىلىكىنى بىلىدۇ.
— پۈتۈن ئەس ـ يادىڭىز جىن ـ ئەرۋاھ بىلەن قاپتۇ. قاياقتىلا قارىسىڭىز جىنلاردىن بىرسىنى ئۇچرىتىسىز.
— سىزگىمۇ ئايان. ئېچىنىشلىق ئۆلۈپ كەتكەنلەر گۆرىدە جىم ياتمايدۇ.
ئېللا ستەمپ پېيدنىڭ دېگەنلىرىنى ئىنكار قىلىشقا ئامالسىز قالدى. شۇنداق قىلىپ، ستەمپ پېيد ئېللانىڭ

پىشلىقىدىن بىرنى يېيىش ئارقىلىق، ئېللادىن خاپا بولمىغىنىنى ئىپادىلىدى، ئاندىن ئىشكىتىن چىقىپ پاۋۇل . D نى ئىزدەش ئۈچۈن ماڭدى. ئۇ پاۋۇل . D نى چېركاۋنىڭ پەلەمپىيىدىن تاپتى. ئۇنىڭ كۆزلىرى قىزىرىپ كەتكەن، ئىككى قولىنى تىزلىرى ئارىسىغا تىقىپ ئولتۇراتتى.

سېس ئاشخانىغا كىرگەندە سەۋىبىر ئۇنىڭغا ۋارقىراپ كەتتى. سېس پەرۋا قىلماستىن كەينىگە بۇرىلىپ، پەشتاما تەرەپكە قاراپ ماڭدى. ھازىر كىرىش ئېغىزى يوق ئىدى. تامدا يېرىقمۇ، دەزمۇ يوق ئىدى. سېسنى يەنە خىيال بېسىۋالدى. ئۇلارغا مۇناسىۋەتلىك خەۋەرلەرنىڭ ھەممىسى قورقۇنچلۇق خەۋەرلەر ئىدى. ئۇلار خاللىنىڭ يۈزىگە قايماق سۈركەپ، پاۋۇل . D نىڭ ئاغزىغا ئېغىزدۇرۇق ساپتۇ، سېكسونى كاۋاپ قىپتۇ، ئانىسىنى دارغا ئېسىپتۇ. سېس ئاق تەنلىكلەرگە ئائىت ھەرقانداق خەۋەرنى ئاڭلاشنى خالىمايتتى. ئېللا، جون ياكى ستەمپ پېيدلار بىلىدىغان ئىشلارنى بىلىشنى، ئاق تەنلىكلەرنىڭ خاھىشى ئۈچۈن بېزەلگەن دۇنيانى چۈشىنىشنى خالىمايتتى. ئۇنىڭچە بولغاندا، ئاق تەنلىكلەرگە مۇناسىۋەتلىك بارچە خەۋەرلەر ئۇنىڭ چېچى ئارىسىدىكى قۇش بالىسىدەك جىمقىشى كېرەك ئىدى.

نۇرغۇن يىللار ئىلگىرى ئۇ ئاجىز ھەم ساددا ئىدى. گارنېر خانىمغا ۋە ئۇنىڭ ئېرىگە ئىشىنەتتى. ئۇ ئۆزىگە سوۋغا قىلىنغان ھالقىنى تاقىماستىن، خاتىرە سۈپىتىدە يوپكىسىنىڭ ئىچىگە تۈگۈپ ساقلاپ يۈردى. ھالقا ئۇنى ئۇلارنى پەرقلەندۈرەلەيدىغانلىقىغا ئىشەندۈرەتتى. «مۇئەللىم» بارلا يەردە ئەيمىيمۇ بولاتتى؛ ئوقۇغۇچى بارلا يەردە گارنېر ياكى بودۇېن بار بولاتتى. ھەتتا ساقچى باشلىقى سېسنىڭ جەينىكىنى سىپايىلىك بىلەن تۇتاتتى. سېس بالىسىنى ئېمىتىدىغان چاغدا يۈزىنى باشقا ياققا بۇرىۋالاتتى. سېس ئاستا ـ ئاستا بېيىپ ساگىسىنىڭ ھەربىر ئېغىز سۆزىگە ئىشىنىشكە باشلىدى. سېس ئاق تەنلىكلەرگە، بەخت ـ تەـ

لەيگە مۇناسىۋەتلىك ھەرقانداق ئۇچۇرنى يەرلىكىگە قويۇۋەتكەندى. پاۋۇل . D شۇ ئۇچۇلارنى قېنىپ چىقىرىپ، سېسىنىڭ جىسمىنى ئۆزىگە قايتۇرۇپ بەردى. ئۇنىڭ يېرىلىپ كەتكەن دۇمبىسىنى سۆيۈپ، خاتىرىسىنى قالايمىقانلاشتۇرۇۋەتتى، يەنە تېخى كۆپلىگەن يېڭى خەۋەرلەرنى ئەكەلدى: قۇرت توغرىسىدىكى، ئېغىزدۇرۇق توغرىسىدىكى، خورازنىڭ كۇلۇمسىرىشى توغرىسىدىكى خەۋەرلەرنى ئەكەلدى. بىراق، ئۇ سېس توغرىسىدىكى خەۋەرلەرنى ئاڭلاپ، سېسىنىڭ پۇتلىرىنى ساناپ بېقىپ، ئاخىرىدا ئىز ـ دېرەكسىز يوقالدى.

ـــ ماڭا گەپ قىلماڭ، سەۋىبىر ئەپەندى.

ـــ نېمە؟ نېمە؟ نېمە؟ ماڭا گەپ ياندۇرۇۋاتامسىز؟

ـــ ماڭا گەپ قىلماڭ دەۋاتىمەن.

ـــ سەھەردىلا خۇرۇچلارنى تەييار قىلىۋېتىڭ.

سېس مېۋىلەرنى سىلاپ قويۇپ، مېۋە ئاقلاش پىچىقىنى قولىغا ئالدى.

مېۋە شەربىتى كاۋاپدانغا تېمىپ پىژىلداشقا باشلىغاندا، سېس بەرەڭگە سالاتى تەييارلاۋاتقانىدى. سەۋىبىر سېسىنىڭ يېنىغا كەلدى:

ـــ بەك تاتلىق قىلىۋەتمەڭ. سىز دائىم تاتلىق قىلىۋېتىدىكەنسىز. ئۇنداق قىلسىڭىز خېرىدارلار يېمەيدۇ.

ـــ مەن ئەزەلدىن شۇنداق قىلىمەن.

ـــ ئۇنداق قىلسىڭىز بەك تاتلىق بولۇپ كېتىدىكەن.

كولباسالار ئازراقمۇ ئېشىپ قالمايدۇ. ئاشپەز ئۇستامنىڭ قولى ناھايىتى تەملىك، شۇڭلاشقا سەۋىبىر ئاشپۇزۇلنىڭ كولباسالىرى ھەرگىزمۇ ئېشىپ قالمايدۇ. سېس كولباسا يېمەكچى بولسا، چوقۇم كولباسا پىشقان ھامان ئازراق ئايرىۋېلىشى كېرەك. پەقەت گۈرۈچ ئېتىلدۇرمىسى ۋە كۆيۈپ كەتكەن قاتلىملارلا ئېشىپ قالىدۇ. سېس قاق سەھەردە ئۇخلىماي چۈش كۆرۈشنى قويۇپ، ئىشىغا ئەستايىدىللىق

مۇئامىله قىلغان بولسا، كەچ بولغاندا قىسقۇچپاقىدەك ھەر تەرەپتىن تاماق ئىزدەپ يۈرمىگەن بولاتتى. سېپىس ۋاقىتىنى بىلىشتە سائەت كېرەك قىلمايتتى. سائەتنىڭ ئىككى تىلى سائەت يۈزىنىڭ ئوستى تەرىپىگە ئوستمۇئوست چۈشكەندە، ئۇ بىر كۈنلۈك خىزمىتىنىڭ ئاياغلاشقانلىقىنى بىلەتتى. سېپىس ماي قەغەزگە ئورالغان قاتلىملارنى كۆڭلىكىنىڭ يانچۇقىغا سالدى. ئاندىن چىنە - قاچىلارنى يۇيۇشقا چۈشتى. ئۇنىڭ ئېلىۋالغانلىرىنى ئاشپەز ئۇستامنىڭ ۋە ئىككى كۈتكۈچىنىڭ ئېلىۋالغانلىرى بىلەن سېلىشتۇرۇشقا بولمايتتى. سەۋىپىر ئەپەندى چۈشلۈك تاماقنى ماڭاشقا قوشۇپ ھېسابلايتتى. سېپىس دەسلەپتە ئىشلەشكە چۈشكەندىلا، ئۆزىنىڭ كەچلىك تامىقىنى ئاشخانىدىن ئېلىۋېلىش توغرۇلۇق سەۋىپىر ئەپەندى بىلەن كېلىشىم ھاسىل قىلىۋالغانىدى. ئۇ بىرە - بىرە سەرەڭگە، كىرسىن، تۇز، قايماق قاتارلىق نەرسىلەرنى ئېلىۋالاتتى. بۇنداق ئۇشتاق - چۈشىكە نەرسىلەرنى سېتىۋېلىشقا قۇربى يېتىدىغانلىقى ئۈچۈن، ئۆزىنىڭ بۇ خىل قىلمىشىدىن خىجىل بولۇپ قالاتتى. ئۇ پەقەت باشقىلار بىلەن بىرلىكتە فىلىپىس ماگىزىنىنىڭ مېلىنى ساقلاپ دۇكان ئالدىدا ئۆچەرەتتە تۇرۇشنى خالىمىغانلىقى ئۈچۈن شۇنداق قىلاتتى. دۇكان غوجايىنى ئاق تەنلىكلەرنىڭ ھەممىسى ئۆزىگە كېرەكلىك نەرسىلەرنى سېتىۋېلىپ بولغاندىلا ئاندىن ئارقا ئىشىكتە ئۆزىگە تەلمۇرۇپ تۇرغان بىر توپ قارا چىرايلارغا مال سېتىپ بېرىشكە چۈشەتتى.

— چوشقا كۈچۈكىنى سەن ئوغرىلىدىڭ، شۇنداقمۇ؟ چوشقا كۈچۈكىنى سەن ئوغرىلاپسەن، — «مۇئەللىم» سوغۇققان، ئەمما قەتئىيلىك بىلەن شۇنداق دەيتتى. ھۆكۈمەت ئىشىنى بېجىرىۋاتقان كىشىدەك، ئۇنىڭدىن بىرەر ئېغىزمۇ جاۋاب كۈتمەيتتى. سېكسو ئۆز جايىدا قىمىرلىماستىن ئولتۇراتتى، يا ئورنىدىن تۇرۇپ قېچىپ كەتمەيتتى، يا ئۇنىڭ دېگەنلىرىنى ئىنكار قىلمايتتى. ئۇ قولىدا ئورۇق گۆشنى تۇتقىنىچە جايىدا

مىدىر ـ سىدىر قىلماي ئولتۇراتتى.
— چوشقا كۆچۈكىنى سەن ئوغرىلىدىڭ، شۇنداقمۇ؟
سېكسو قولىدىكى گۆشكە تىكىلگەن هالدا:
— ئۇنداق ئەمەس، ئەپەندى، — دېدى.
— سېنىڭ ئوغرىلىغىنىڭنى ئېنىق كۆرگەن تۇرسام، سەن تېخى مەن ئوغرىلىمىدىم دەيسىنا؟
— شۇنداق، ئەپەندى، ئۇنى مەن ئوغرىلىمىدىم.
«مۇئەللىم» كۇلۇمسىرىدى:
— ئۇنى سەن ئۆلتۈردۈڭمۇ؟
— هەئە، مەن ئۆلتۈردۈم، ئەپەندى.
— ئۇنى سەن بوغۇزلىدىڭمۇ؟
— شۇنداق، ئەپەندى.
— سەن پىشۇردۇڭمۇ؟
— شۇنداق، ئەپەندى.
— ياخشى. ئۇنىڭ گۆشىدىن يېدىڭمۇ؟
— شۇنداق، ئەپەندى. ئەلۋەتتە يېدىم.
— ئەمدى دېگىنە، قىلغانلىرىڭ ئوغرىلىق ئەمەسمۇ؟
— شۇنداق، ئەپەندى، ئوغرىلىق ئەمەس.
— ئۇنداقتا، سېنىڭ قىلغىنىڭنى نېمە دەيمىز؟
— مېلىڭنى كۆپەيتىپ قويدۇم، ئەپەندى.
— نېمە دېدىڭ؟
— سېكسو قارا بۇغداي تېرىپ تۇرمۇشىڭنى پاراۋانلاشتۇردى. سېكسو كۈچ سەرپ قىلىپ يېرىڭنى پەرۋىش قىلىپ، سىزگە تېخىمۇ كۆپ مول هوسۇل يىغىپ بەردى. سېكسو ئۆزىنىڭ قورسىقىنى ئۆزى باقسا، سىز ئۇچۇن تېخىمۇ كۆپ ئىش قىلىپ بېرىدۇ.
سېكسو ناهايىتى توغرا گەپ قىلغان بولسىمۇ، «مۇئەللىم» هۆكۈمىنىڭ هۆكۈمگە بويسۇنغۇچى تەرىپىدىن ئەمەس، هۆكۈم چىقارغۇچى تەرىپىدىن چىقىرىلغانلىقىنى بىلدۈرۈپ قويۇش

ئۇچۇن سېكسونى ئۇردى. گارنېر ئەپەندى ئۆلگەن چاغدا ئۇنىڭ قۇلىقىدا تۆشۈك بار ئىدى. گارنېر خانىم بۇنى شامال دارىش سەۋەبىدىن ئۇنىڭ قۇلاق پەردىسى يىرتىلىپ كەتكەن، دەپ چۈشەندى. سېكسو بولسا، ئوق ـ دورا سەۋەبىدىن بولغان، دېدى. شۇ قېتىمقى سېكسونى ئۇرۇش ئىشىدىن كېيىن، ئۆيدىكى قۇللار ھەرقانداق نەرسىگە ئۆز مەيلىچە چېقىلسا، بۇنىڭغا ئوغرىلىق دەپ ھۆكۈم چىقىرىلمىدىغان بولدى. بىر نەچچە باش قوناق ئۇچۇنلا ئەمەس، مېكىيانلار تۈغۇپ قويۇپ ئۆزىمۇ ئۇنتۇلۇپ كەتكەن بىر نەچچە تال تۇخۇم ئۇچۇنلا ئەمەس، ھەرقانداق ئىش ئۇچۇن شۇنداق ھۆكۈم چىقىرىلمىدىغان بولدى. «مۇئەللىم» «شېرىن ئۆي»دىكى قۇللارنىڭ قوللىرىدىكى قورالنى يىغىۋالدى. چوشقىغا ئىگىدارچىلىق قىلىش ھوقۇقىمۇ تارتىۋېلىنغاندىن كېيىن قۇللارغا بولكا، بەرەڭگە، ئۇماچ، كۆكتات قاتارلىق يېمەكلىكلەردىن باشقا نەرسىلەر بېرىلمەيدىغان بولدى. شۇندىلا ئۇلار ئوغرىلىق قىلىشقا چۈشتى. ئوغرىلىق قىلىش بۇ چاغدا ئۇلارنىڭ ھوقۇقى بولۇپلا قالماي، مەجبۇرىيىتىگە ئايلىنىپ قالغانىدى.

شۇ چاغدا سېس چۈشىنەتتى. بىراق، ھازىر ئۇنىڭ قولى پۈل كۆرىدىغان خىزمىتى ۋە ئىلگىرى جىنايەت ئۆتكۈزگەن بىرىنى ئىشلىتىشنى خالايدىغان ئاق كۆڭۈل غوجايىنى بولغانلىقتىن، مال سېتىۋېلىش ئۇچۇن مىلىچمال شىركىتى ئالدىدا ئۆچىرەتتە تۇرۇشتىن بىزار بولۇپ، ئاشپۇزۇلدىكى نەرسىلەرنى ئوغرىلاشقا سەۋەبچى بولۇۋاتقان كۆرەڭلىكىگە ئۆچلۈكى كېلىۋاتاتتى. ئۇ مال سېتىۋېلىش ئۇچۇن ئۇلارنىڭ ئارىسىدا قىستىشىپ يۇرۇشنى خالىمايتتى، ھازىر تېخىمۇ خالىمايدۇ. ئۇلارنىڭ گەپ ـ سۆزلىرىنى، ئاغرىنىشلىرىنى ئاڭلاشنى خالىمايدۇ. ئۇ قولىنىڭ دۇمبىسى بىلەن پېشانىسىدىكى تەرلەرنى سۈرتتى. بىر كۇنلۇك خىزمىتى ئاياغلىشا ـ ئاياغلاشمايلا ھاياجانلىنىپ كەتتى. ئاشۇ قېتىملىق قېچىشتىن كېيىن، ئۇنىڭ كەيپىياتى بۇ قېتىمقىدەك

ئۇچۇن سېكسونى ئۇردى. گارنېر ئەپەندى ئۆلگەن چاغدا ئۇنىڭ قۇلىقىدا تۆشۈك بار ئىدى. گارنېر خانىم بۇنى شامال دارىش سەۋەبىدىن ئۇنىڭ قۇلاق پەردىسى يىرتىلىپ كەتكەن، دەپ چۈشەندى. سېكسو بولسا، ئوق ـ دورا سەۋەبىدىن بولغان، دېدى. شۇ قېتىمقى سېكسونى ئۇرۇش ئىشىدىن كېيىن، ئۆيدىكى قۇللار ھەرقانداق نەرسىگە ئۆز مەيلىچە چېقىلسا، بۇنىڭغا ئوغرىلىق دەپ ھۆكۈم چىقىرىلمىدىغان بولدى. بىر نەچچە باش قوناق ئۇچۇنلا ئەمەس، مېكىيانلار تۇغۇپ قويۇپ ئۆزىمۇ ئۇنتۇلۇپ كەتكەن بىر نەچچە تال تۇخۇم ئۇچۇنلا ئەمەس، ھەرقانداق ئىش ئۇچۇن شۇنداق ھۆكۈم چىقىرىلمىدىغان بولدى. «مۇئەللىم» «شېرىن ئۆي»دىكى قۇللارنىڭ قوللىرىدىكى قورالنى يىغىۋالدى. چوشقىغا ئىگىدارچىلىق قىلىش ھوقۇقىمۇ تارتىۋېلىنغاندىن كېيىن قۇللارغا بولكا، بەرەڭگە، ئۇماچ، كۆكتات قاتارلىق يېمەكلىكلەردىن باشقا نەرسىلەر بېرىلمەيدىغان بولدى. شۇندىلا ئۇلار ئوغرىلىق قىلىشقا چۈشتى. ئوغرىلىق قىلىش بۇ چاغدا ئۇلارنىڭ ھوقۇقى بولۇپلا قالماي، مەجبۇرىيىتىگە ئايلىنىپ قالغانىدى.

شۇ چاغدا سىس چۈشىنەتتى. بىراق، ھازىر ئۇنىڭ قولى پۈل كۆرىدىغان خىزمىتى ۋە ئىلگىرى جىنايەت ئۆتكۈزگەن بىرىنى ئىشلىتىشنى خالايدىغان ئاق كۆڭۈل غوجايىنى بولغانلىقتىن، مال سېتىۋېلىش ئۇچۇن مىلىچمال شىركىتى ئالدىدا ئۆچرەتتە تۇرۇشتىن بىزار بولۇپ، ئاشپۇزۇلدىكى نەرسىلەرنى ئوغرىلاشقا سەۋەبچى بولۇۋاتقان كۆرەڭلىكىگە ئۆچلۈكى كېلىۋاتاتتى. ئۇ مال سېتىۋېلىش ئۇچۇن ئۇلارنىڭ ئارىسىدا قىستىشىپ يۇرۇشنى خالىمايتتى، ھازىر تېخىمۇ خالىمايدۇ. ئۇلارنىڭ گەپ ـ سۆزلىرىنى، ئاغرىنىشلىرىنى ئاڭلاشنى خالىمايدۇ. ئۇ قولىنىڭ دۇمبىسى بىلەن پېشانىسىدىكى تەرلەرنى سۈرتتى. بىر كۇنلۇك خىزمىتى ئاياغلىشا ـ ئاياغلاشمايلا ھاياجانلىنىپ كەتتى. ئاشۇ قېتىملىق قېچىشتىن كېيىن، ئۇنىڭ كەيپىياتى بۇ قېتىمقىدەك

كۆتۈرەڭگۈ بولۇپ باقمىغانىدى. ئۇ ئاشپۇزۇل جايلاشقان كوچىدىكى ئىتلارغا يەيدىغان نەرسە تۆكۈپ بېرىپ، لېۋىنى چىشلىگىنىچە ئۇلارنىڭ قىزغانغان ھالىتىگە قاراپ تۇردى. بۈگۈن ھارۋىدىكىلەر ئۇنىڭ چىقىشىغا رۇخسەت قىلسىلا، ئۆيگە ھارۋا كىرا قىلىپ قايتىشنى ئويلىدى. لېكىن، ھارۋىدىكىلەردىن ھېچكىمۇ ئۇنىڭ چىقىشىغا يول قويمايتتى. ئون ئالتە يىلدىن بېرى ئۇنىڭ مەغرۇرلۇقى ئۇنى ئۇلارغا ئېغىز ئېچىپ يالۋۇرۇشتىن توسۇپ كەلدى. بىراق، بۈگۈن. ھەئە، بۈگۈن. ھازىر ئۇنىڭغا سۈرئەت كېرەك، دەرھال ئۆيگە قايتىدىغان يول بىلەن ئۆيگە بېرىۋېلىشى كېرەك.

سەۋىپىر ئۇنى يەنە بىر قېتىم كېچىكىپ قالغانلىقى ئۈچۈن ئاگاھلاندۇرغاندا، سېس بۇنى ئاڭلىماي قالدى. سەۋىپىر خۇشخۇي كىشى ئىدى، قول ئاستىدىكىلەرگە ئىش تاپشۇرغاندا ناھايىتى تەمكىنلىك ۋە خۇشخۇيلۇق بىلەن مۇئامىلە قىلاتتى. بىراق، ئوغلى ئىچكى ئۇرۇشتا ئۆلگەندىن باشلاپ، ئۇنىڭ مىجەزى يىلدىن ـ يىلغا چۈسلىشىپ كەتتى. ئۇ سېسنىڭ قارا يۈزلىرىدىنمۇ ئاغرىنىۋاتقاندەك قىلاتتى.

ـــ ماقۇل، ـــ دېدى سېس. ئۇ كۆڭلىدە ۋاقىتنى تېزرەك توشقۇزۇپ، ئۆزىنى ساقلاپ تۇرغان، ۋاقىت مەۋجۇت بولمىغان مەڭگۈلۈك ئارىسىغا يېتىپ بېرىۋېلىشنى ئارزۇ قىلىۋاتاتتى.

غەم قىلماسلىق كېرەك. سېس قەددىنى ئېگىپ ئۆيگە قاراپ ماڭدى. ئۇنىڭ پۇتۇن ئەس ـ يادى ئۇنتۇپ كېتىشكە تېگىشلىك ئىشلارنى تامامەن ئۇنتۇپ كېتىشتە ئىدى.

خۇداغا شۈكۈر، سىز ھەممىنى بىلىدىغانلىقىڭىز ئۈچۈن، بىرەر ئىشنى ئەسلىشىمىنىڭ ۋە شۇ ئىشلارنى سۆزلەپ يۈرۈشۈمنىڭ ھاجىتى يوق. سىزدىن پەقەت ئايرىلغۇم يوقلۇقىنى ئوبدان بىلىسىز. ئەينى ۋاقىتتا مەن پەقەت مۇشۇنىلا ئويلىغان. ھارۋا ئەترىتى كېلىشى بىلەنلا ھەرىكەتنى باشلىدىم. «مۇئەللىم» بىزگە بىز بىلمەيدىغان بەزى نەرسىلەرنى ئۆگىتىۋاتاتتى. مەن

ئۆلچەش تانسى دېگەندەك نەرسىلەرنى پەقەتلا ياراتمايتتىم، سېكسودىن باشقا ھەممىز ئۇنى مەسخىرە قىلاتتۇق. ئۇ ھېچنېمىنى زاڭلىق قىلمايتتى. بىراق، مەن ئۇ نەرسىلەرنى ياراتمايتتىم. «مۇئەللىم» قولىدىكى ئۆلچەش تانسىنى بېشىمدا ئۇ ياقتىن بۇ ياققا ئايلاندۇردى. بۇرنۇم ۋە كاسامنى ئۆلچىدى، چىشلىرىمنى سانىدى. مەن ئۇنى ئەخمەق دەپ ئويلايتتىم. ئۇنىڭ سورىغان سوئاللىرى ماڭا تولىمۇ ئەخمىقانە بىلىنەتتى.

شۇ كۈنى ئاكىلىرىڭىز بىلەن ئىككىنچى ئېتىزدىن كەلدۇق. پۇرچاق، سامساقلار تېرىلغان بىرىنچى ئېتىز ئۆيگە بەكلا يېقىن ئىدى، ئىككىنچى ئېتىز يىراقراق بولۇپ، ئۇنىڭغا بەرەڭگە، كاۋا قاتارلىقلار كۆكتاتلار تېرىلاتتى. ئۇ چاغدا ئېتىزلاردا تېخى ھېچ نەرسە ئۇنمىگەنىدى، ئۇنۇشكە تېخى بالدۇر ئىدى. بىرئاز يۇمران كۆكتاتلار ئۇنۇپ چىقىۋاتقان بولۇشى مۇمكىن، ئۇنىڭدىن باشقا ھېچ نەرسە ئۇنۇپ چىقمىغانىدى. بىز ئوت ـ چۆپلەرنى يۇلۇپ، ھەر ئىشنى ياخشى باشلىدۇق. ئىشمىزنى تۈگىتىپ، ئۆي تەرەپكە قاراپ يۈگۈردۇق. يەر يۈزى ئىككىنچى پارچە ئېتىزلىقتىن باشلاپ پەسلەپ ماڭاتتى. بىر ئېگىزلىكنى شەكىللەندۈرەتتى، دېمىگەن تەقدىردىمۇ، شۇنىڭغا ئوخشاپ راق كېتەتتى. خوۋارد بىلەن بۇگلار ئىككىسى قايتىقۇچە يۈگۈرۈپ بىرده ئېگىزگە چىقسا بىرده پەسكە چۈشەتتى. ئىلگىرى مەۋن چۈشۈمده ئۇلارنىڭ كىچىك، بۇدۇرۇق پۇتلىرى بىلەن تۆپلىككە چىقىۋاتقانلىقىنى چۈشەيتتىم، ھازىر بولسا ئۇلارنىڭ تۆمۈرىولنى بويلاپ ماڭغىنىچە مەندىن يىراقلاپ كېتىۋاتقانلىقىنىلا كۆرەلەيمەن. ئۇلار مەندىن داۋاملىق يىراقلاشماقتا. بىراق، ئاشۇ كۈنى ئۇلار تۆپلىككە چىقىپ ـ چۈشۈپ بەكلا خۇشال ئويناتتى. كۆك پۇرچاقلارنىڭ كىچىكلەپ كەتكەنلىكى ھازىرمۇ يادىمدا. ئوت ـ چۆپلەر ئېگىز ئۆسۈپ كەتكەن، ھەممە يەرنى ئاپپاق چېچەكلەر ۋە ئۇزۇن غوللۇق قىزىلگۈل قاپلاپ كەتكەنىدى، يەنە مەن ئىسمىنى بىلمەيدىغان، قوناق پۆپۈكىگە ئوخشايدىغان، رەڭگى كۆك، تۈتۈق،

ئاق رەڭلىك ئۆسۈملۈكمۇ بار ئىدى. بەلكىم تېزرەك مېڭىش كېرەكتۇ، چۈنكى سىزنى ئۆيگە، هويلىدىكى سېۋەتكە قويۇپ قويغان. توخۇلار دەخلى قىلمايدىغان جايغا قويۇپ قويغان. ئەلۋەتتە، بۇنى سىز بىلمەيسىز. قايتىپ كېتىشكە ئالدىرىمىدىم، هەر ئىككى ـ ئۈچ قەدەمدە بىر قېتىم گۈللەرنى، ئاسمانىنى تاماشا قىلىپ ماڭدىم. بىراق، ئاكىلىرىڭىز ئۆيگە تېزرەك بېرىۋېلىشنىڭ كويىدا ئىدى. ئۇلار ئۆي تەرەپكە قاراپ يۈگۈرۈيتتى. مېنىڭمۇ ئۇلار بىلەن كارىم بولمىدى. هەر يىلى شۇنداق ۋاقىتتا هاۋادا بىر خىل تاتلىق نەرسە ئېقىپ يۈرەتتى. شامال نورمال چىققان تەقدىردە، كىممۇ ئۆيىدە ئولتۇرۇۋېلىشنى خالايدۇ دەيسىز. مەن ئۆيگە يېتىپ كېلىپ، خوۋارد بىلەن بۇگىلار ئىككىسىنىڭ تامنىڭ يېنىدا قىيا ـ چىيا قىلىشىۋاتقانلىقىنى ئاڭلىدىم. قولۇمدىكى ئوتىغۇچنى تاشلاپ، هويلىنى كېسىپ ئۆتۈپ، سىزنى قولۇمغا ئالدىم. دەرەخنىڭ سايىسى يۆتكىلىپ كەتكەنلىكتىن، مەن يېنىڭىزغا كەلگەندە قۇياش سىزگە نۇر سەپكىلى تۇرۇپتۇ. بۇ چاغدا سىز مىدىر ـ سىدىر قىلماي ياتقان ئىكەنسىز. مەن بىر تۇرۇپ سىزنى قۇچىقىمغا ئېلىشنى ئويلىدىم، بىر تۇرۇپ سىزنىڭ ئۇخلاۋاتقان هالىتىڭىزنى ئۇزاقراق كۆرۈۋېلىشنى خالىدىم. قانداق قىلىشنى بىلەلمىدىم. يۈزىڭىز بەك ئوماق ئىدى. يېقىنلا يەردە گارنېر ئەپەندى ياسىغان ئۇزۇم بارىڭى بار ئىدى. ئۇنىڭ نۇرغۇنلىغان بۇيۇك پىلانلىرى بار ئىدى. ئۆزى هاراق ئېچىتىپ، ئۆزى ياسىغان هاراقنى ئىچىپ مەست بولماقچى ئىدى. بىراق، ئۇ يەر هەم سايە، هەم سالقىن بولغانلىقتىن، باراڭغا بىر چەينەك مېۋە شەربىتى چىققۇدەك ئۇزۇم چۈشمىدى. مەن سىزنى ئۇستەلنىڭ ئۈستىگە قويدۇم. بىر پارچە داكا بولغان بولسا، قۇرت ـ پۇرت دېگەنلەرنىڭ سىزگە چېقىلالمايدىغانلىقىنى ئويلىدىم. ئەگەر گارنېر خانىم مېنى باشتىن ـ ئاياغ ئاشخانىدا تۇرۇشقا بۇيرۇمىغان بولسا، ئورۇندۇقنى تېشىغا ئاچىقىپ كۆكتات ئۈزگەن بولاتتىم. بۇنداق

بولغاندا ئىككىمىز بىر يەردە تۇرالايتتۇق. ئاشخانا جاھازىسىدىكى داكىنى ئېلىش ئۈچۈن ئارقا ئىشىككە قاراپ ماڭدىم. ئوت - چۆپلەرگە دەسسەپ ماڭغان پۇتۇم باشقىچە راھەتلىنىپ كەتتى. ئارقا ئىشىككە يېتىپ بارغاندا، «مۇئەللىم»نىڭ ھەر كۈنى چۈشتىن كېيىن ئولتۇرۇپ بىرئاز كىتاب ئوقۇشىنى ئوقۇغۇچىلىرىغا تاپىلاۋاتقان ئاۋازىنى ئاڭلىدىم. ھاۋا ياخشى بولغان بولسا، ئۇلار پېشايۋان ئاستىدا دەرس ئوقۇغان بولاتتى. «مۇئەللىم» يېزىشنى بۈيرۇسا ئۇلار يازاتتى. ئەگەر «مۇئەللىم» كىتابقا قاراپ ئوقۇسا، ئۇلار ئاڭلاپ يازاتتى. بۇ ئىشنى مەن باشقىلارغا ئەزەلدىن دەپ باقمىدىم. گارنېر خانىمغا دەي دېگەنىدىم، بىراق ئۇ چاغدا ئۇ بارغانچە ئاجىزلاپ كېتىۋاتاتتى. بۇ ئىشنى بىرىنچى بولۇپ سىزگە دەۋاتىمەن. بۇنداق بولغاندا، مېنىڭ چۈشەندۈرۈپ يۈرۈشۈمگە ھاجىتىڭىز قالمايدۇ. ئاڭلىغۇڭىز كەلمىسە ئاڭلىمىسىڭىز بولىۋېرىدۇ. بىراق، شۇ كۈنى مەن ئاڭلىماسلىققا تاقەت قىلىپ تۇرالمىدىم. «مۇئەللىم» ئوقۇغۇچىلارغا گەپ قىلىۋاتاتتى. مەن ئۇنىڭ گەپلىرىنى ئاڭلىدىم: «سىلەر نېمە يېزىۋاتىسىلەر؟» ئوقۇغۇچىلاردىن بىرسى «سىپس دېگەن خەتنى» دەپ جاۋاب بەردى. شۇ چاغدا مەن مېڭىشتىن توختىدىم. چۈنكى مەن ئۆزۈمنىڭ ئىسمىنى ئاڭلاۋاتاتتىم. ئاندىن مەن بىرنەچچە قەدەم ماڭدىم. بۇ چاغدا ئۇلارنىڭ نېمە ئىش قىلىۋاتقىنىنى ئېنىق كۆرەلىدىم. «مۇئەللىم» بىر قولىنى كەينىگە تۇتۇپ، ئوقۇغۇچىلارغا قاراپ تۇراتتى. ئۇ بارماقلىرىنى بىرنەچچە قېتىم نەمدەپ، كىتابنىڭ ۋاراقلىرىنى ئۆرىدى. ئۇنىڭ ھەربىرىنى ناھايىتى ئاستا ئىدى. مەن كەينىمگە بۇرىلىپ، داكىنى ئېلىشقا تەمشىلىپ تۇرۇشۇمغا، ئۇنىڭ شۇنداق دېگەنلىكىنى ئاڭلىدىم: «توغرا ئەمەس. خاتا يېزىپسەن. مەن ساڭا دەپ بەرگەنىدىم. ئايالچە ئىسىملارنى سول تەرەپكە، چىشى ھايۋانلارنىڭ ئىسمىنى ئوڭ تەرەپكە يازىسەن. مۇشۇ شەكىلدە تىزىشنى ئۇنتۇپ قالما.» مەن كەينىچىلەپ

مېڭىشقا باشلىدىم، كەينىمگە قاراپمۇ باقمىدىم. پەقەتلا پۇتۇمنى يۆتكەپ كەينىچىلەپ ماڭدىم. شۇ ئاندا بىر تۇپ دەرەخكە سوقۇلدۇم. بېشىم يېڭنە سانجىغاندەك قاتتىق ئاغرىپ كەتتى. بىر ئىت ھويلىدا قازانلىڭ تېگىنى شالاپشتىپ يالاۋاتاتتى. ئۇزۇم بارىڭنىڭ ئاستىغا بىرىدەمدىلا قايتىپ كەلدىم. بىراق، داكىنى ئەكېلەلمىدىم. يۇز ـ كۆزلىرىڭىزگە چۈشۈن ئولىشىپ كېتىپتۇ. بېشىم بىرسى يېڭنە سانجىۋاتقاندەكلا چىدىغۇسىز ئېچىشىپ ئاغرىيتتى. مەن بۇنى خاللىغا ياكى باشقا بىرسىگە ئېيتىپ باقمىدىم. بىراق، شۇ كۈنى مەن گارنېر خانىمدىن سورىدىم. ئۇ چاغدا ئۇ ئاجىزلاپ كەتكەنىدى، ماڭالمىغۇدەك دەرىجىدە ئاجىزلاپ كەتمىگەن بولسىمۇ، ئاللىبۇرۇن ماڭماس بولۇپ قالغانىدى. ئۇنىڭ ئېڭكى ئاستىدا يوغان بىر ئىششىق پەيدا بولغانىدى. گەرچە ئاغرىمايدىغاندەك قىلسىمۇ، ئۇنى ئاجىزلىتىۋەتكەنىدى. دەسلىپىدە ئۇ ئەتىگەنلىرى تولىمۇ روھلۇق ئويغىناتتى. بىراق، ئىككىنچى قېتىملىق سۈت سېغىشتىن كېيىن تۇرالماس بولۇپ قالدى. شۇنىڭدىن باشلاپ تولا ئۇخلايدىغان بولۇپ كەتتى. مەن ئۇنىڭ يېنىغا چىققان شۇ كۈنى، ئۇ پۈتۈن بىر كۈن كارىۋاتتا ياتتى. ئۇنىڭغا پۇرچاق شورپىسى قاينىتتىم. ياتاق ئۆينىڭ ئىشىكىنى ئاچتىم. ئۇ ماڭا پوسمىسىنىڭ ئاستىدىن قارىدى. ئۇنىڭ كۆزىدە نۇر دىدارى قالمىغانىدى. ئۇنىڭ پايپىقى يەردە ياتاتتى. بۇنىڭدىن مەن ئۇنىڭ كىيىملىرىنى كىيىشكە ئۇرۇنغانلىقىنى بىلدىم.

ـــ سىزگە ئازراق پۇرچاق شورپىسى قاينىتقانىدىم، ـــ دېدىم ئۇنىڭغا.

ـــ ئىچەلمەيدىغاندەك تۇرىمەن.

ـــ ئازراق بولسىمۇ ئىچىڭ.

ـــ بەك قويۇق بولۇپ كەتتى. قويۇق بولۇپ كەتكىنىنى جەزم قىلالايمەن.

ـــ ئەمىسە ئازراق سۇ ئارىلاشتۇرۇپ سۈيۇلدۇرايمۇ؟

— ياق. ئاچىقىپ كەتكەن. ماڭا ئازراق مۇزدەك سۇ بەر. باشقىسى كېرەك ئەمەس.
— بولىدۇ، خانىم. خانىم، سىزدىن بىر سوئال سورىماقچى ئىدىم.
— نېمە سوئال، سېپس؟
— خاسلىق دېگەن گەپنىڭ مەنىسى نېمە؟
— نېمە؟
— ئۇ بىرلا سۆز. خاسلىق.
— ھە، — گارنېر خانىمنىڭ بېشى ياستۇق ئۈستىدە ئۆيلىق ـ بۇيلىقا تەۋرەندى، — ئالاھىدىلىك دېگەن گەپ. بۇنى ماڭا كىم ئۆگەتتى؟
— «مۇئەللىم»نىڭ شۇنداق دېگىنىنى ئاڭلىغانىدىم.
— بۇ سۇنى ئالماشتۇرۇپ بەر، سېپس، ئىسسىپ قاپتۇ.
— بولىدۇ، خانىم. ئالاھىدىلىك؟
— سۇ ! سېپس. مۇزدەك سۇ !
مەن ئىستاكان بىلەن پۈرچاق شورپىسىنى پەتنۇسقا سېلىپ ئۇستۇنكى قەۋەتتىن چۈشتۈم. سوغۇق سۇ ئېلىپ ئۈستۈنكى قەۋەتكە يەنە چىقتىم. ئۇ سۇنى ئىچكەندە بېشىنى يۆلەپ تۇردۇم. ئۇ ئېڭىكى ئاستىدىكى ئىششىق تۈپەيلى سۇنى بەك تەستە ئىچىپ تۇگەتتى. ئۇ سۇنى ئىچىپ بەك راھەتلەنگەندەك تۇراتتى. بىراق، قوشۇمىسىنى تۇرۇپ ماڭا شۇنداق دېدى:
— ئېسىمگە كېلەلمەيدىغان ئوخشايمەن، سېپس. ئۇخلىغۇملا كېلىپ تۇرىدۇ.
— ئۇنداقتا ئۇخلاۋېرىڭ. ھالىڭىزدىن مەن خەۋەر ئالىمەن.
ئاندىن ئۇ «ئۇ قانداق؟ بۇ قانداق؟» دەپ كوتۇلداشقا چۈشتى. خاللىغا ھېچ ئىش بولمىغانلىقىنى بىلدىغانلىقىنى، بىراق «مۇئەللىم»نىڭ پاۋۇل ئاكا ـ ئىنىلەر بىلەن سېكسوغا قانداق مۇئامىلە قىلىۋاتقىنىنى بىلگۈسى بارلىقىنى ئېيتتى.
— خانىم، ياخشى مۇئامىلە قىلىۋاتقاندەك تۇرىدۇ، — دېدىم

ئۇنىڭغا.

— ئۇلار ئۇنىڭ بۇيرۇقىغا بويسۇنامدۇ؟

— ئۇلارغا بۇيرۇق قىلىشنىڭ ھاجىتى يوق.

— ناھايىتى ياخشى. خەيرلىك ئىش بوپتۇ. بىر - ئىككى كۈنگۈچە پەسكە چۈشۈشۈم كېرەك. مەن پەقەت ياخشىراق ئارام ئېلىشقا موھتاج. دوختۇرنىڭ كېلىدىغان ۋاقتى بولۇپ قالدى. ئەتە كېلىدۇ، شۇنداقمۇ؟

— ئالاھىدىلىك دېدىڭىزما، خانىم؟

— نېمە؟

— ئالاھىدىلىك.

— شۇنداق. يازنىڭ ئالاھىدىلىكىنىڭ بىرى ئۇنىڭ ئىسسىقلىقىدا. خاسلىقلاردىن بىرى دەل ئالاھىدىلىكلەردىن بىرى ھېسابلىنىدۇ. بىر نەرسىنىڭ ئەسلىي ماھىيىتى ئالاھىدىلىك ھېسابلىنىدۇ.

— ئۇنىڭدىن باشقىسىنى دەپ بېرەمسىز؟

— خاسلىقلارنى سەنمۇ كۆرۈپ تۇرىسەن. سەن بىلىسەن. بوۋاقنىڭ باش بارمىقىنى شۇمشى ئۇنىڭ خاسلىقلىرىدىن بىرى ھېسابلىنىدۇ. لېكىن، بوۋاقنىڭ بۇنىڭدىن باشقىمۇ خاسلىقلىرى بار. بۇقىنى ئىنەككە يېقىنلاشتۇرما. گارنېر ئەپەندى ئۇنىڭ يىلدا بىرنى موزايلىشىنى خالىمايتتى. ئاڭلىدىڭمۇ، سېس؟ دېرىزىنىڭ تۈۋىدە تۇرىۋېلىپ گەپ تىڭشىما.

— بىلدىم، خانىم.

— سىڭلىمنىڭ ئېرىگە كەچلىك تاماقتىن كېيىن يېنىمغا چىقىشنى تاپىلاپ قوي.

— بىلدىم، خانىم.

— بېشىڭنى يۇساڭ، بېشىڭدىكى پىتىلار يوقىلىدۇ.

— بېشىمدا پىت يوق، خانىم.

— بولۇش - بولماسلىقىدىن قەتئىينەزەر، چوقۇم يۇيۇشۇڭ كېرەك. ماڭا سوپۇن تۇگەپتۇ دېگۈچى بولما.

— بولىدۇ، خانىم. بولدى. ماڭا ھېچ ئىش بولمىدى، گەپ قىلىۋېرىپ چارچاپ كەتتىم.
— ماقۇل، خانىم.
— رەھمەت ساڭا، سېس.
— بىلدىم، خانىم.
سىز ئۇ چاغدا بەكلا كىچىك ئىدىڭىز. ئاشۇ تۇرالغۇنى ئەسلىيەلمەيسىز. ئىككى ئاكىڭىز دېرىزىنىڭ ئاستىدا ئۇخلايتتى. مەن، سىز، دادىڭىز ئۇچىمىز تامنىڭ يېنىدا ئۇخلايتاتۇق. «مۇئەللىم»نىڭ مېنى نېمە ئۈچۈن ئۆلۈچەيدىغانلىقىنى ئاڭلىغان ئاشۇ ئاخشىمى پەقەتلا ئۇخلىيالمىدىم. خاللى قايتىپ كەلگەندىن كېيىن ئۇنىڭدىن «مۇئەللىم» توغرۇلۇق قانداق ئويلايدىغانلىقىنى سورىدىم. ئۇ ئويلىغۇدەك ھېچ ئىش يوقلىقىنى ئېيتتى.
— ئۇ ئاق تەنلىك، شۇنداقمۇ؟ — دېدى دادىڭىز.
— ئۇمۇ گارنېر ئەپەندىگە ئوخشاشمۇ؟ — دەپ سورىدىم.
— نېمىنى بىلگۈڭىز بار، سېس؟
— گارنېر ئەر ـ خوتۇن ئىلگىرى مەن كۆرگەن ئاق تەنلىكلەرگە ئوخشىمايدىكەن. مەن بۇ يەرگە كېلىشتىن ئىلگىرى تۇرغان جايدىكىلەرگە ئوخشىمايدىكەن، — دېدىم مەن.
— ئۇلار بىلەن بۇلارنىڭ ئوخشىمايدىغان نەرى بار؟
— ھىم، ئەڭ ئاددىيسى، بۇلارنىڭ گەپ قىلغاندىكى مۇئامىلىسى بەك سىپايە ئىكەن.
— ئۇنداق قىلىشى بەربىر، سېس. مەيلى ژارقىراپ ـ جارقىراپ تۇرۇپ گەپ قىلسۇن ياكى سىلىق ـ سىپايىلىك بىلەن گەپ قىلسۇن، ئۇلارنىڭ دەيدىغىنى ئوخشاشلا بىر گەپ.
— گارنېر ئەپەندى ئاپىڭىزنى ئازاد قىلىشىڭىزغا قوشۇلۇپتۇ.
— شۇنداق، ئۇ قوشۇلدى.
— ئۇنداقتا؟

— ئەگەر ئۇ قوشۇلمىغان بولسا، ئاپامۇ ئۇنىڭ ئوچىقىغا كىرىپ كەتكەن بولاتتى.
— نېمىلا دېگەنبىلەن ئۇ ئاپىكىزنى ئازاد قىلىشىڭىزغا رۇخسەت قىپتۇ.
— ھا ـ ھا ـ ھا...
— ئۇيقۇڭىزنى ئېچىڭ، خاللى.
— مەن ھا ـ ھا... دېدىم.
— ئۇ ياق دېسىمۇ دەيتتى. سىزگە ياق دېمەپتۇ ياخشى.
— شۇنداق، ئۇ مېنى رەت قىلمىدى. ئاپام بۇ يەردە ئون يىل ئىشلىدى. يەنە ئون يىل ئىشلەيدىغان بولسا، سىزنىڭچە ئاپام نېمە بولۇپ كېتەر؟ مەن ئۇنىڭغا ئاپامنىڭ كەلگۈسى ئون يىللىق پۇلىنى تۆلەۋەتتىم. ئەكسىچە، ئۇ سىزگە، ماڭا ۋە چوڭ بولۇۋاتقان ئوچ بالىمىزغا ئېرىشتى. يەنە بىر يىل ئىشلىسەم قەرزىم تۈگەيدۇ. بىر يىل. «مۇئەللىم» مېنى بۇنىڭدىن ۋاز كەچتۈردى. ئۇنىڭ دېيىشىچە، بۇنداق قىلىشىمنىڭ ھاجىتى قالماپتۇ. مەن يەنە نۇرغۇن ئىشلارنى قىلىشىم كېرەك ئىكەن، بىراق «شېرىن ئۆي»دە قىلسام بولمايدىكەن.
— ئوشۇق ئىشلىگىنىڭىز ئۈچۈن ئۇ سىزگە پۇل بېرەمدىكەن؟
— ياق.
— ئۇنداقتا، سىز قەرزىڭىزنى قاندىق تۆلەپ بولىسىز؟ قانچىلىك قەرزىڭىز بار؟
— بىر يۈز يىگىرمە ئوچ دوللار يەتمىش سېنىت.
— ئەجەبا، ئۇ قايتىپ كېتىشىنى ئويلىمامدىكەن؟
— ئۇنىڭغا لازىمى باشقا.
— نېمە؟
— مەنمۇ بىلمەيمەن. ئىشقىلىپ باشقا نەرسە. ئۇنىڭ مېنى «شېرىن ئۆي»دىن كەتكۈزگۈسى يوق. باشقا يەردە ئىشلىگەن تەقدىردىمۇ، ئوغۇللار كىچىك ۋاقتىدا ئىشلىسە پۇل بەرمەيدۇ.

— سىزنىڭ قەرزىڭىزنى قانداق قىلىدىغان گەپكەن؟
— ئۇ بۇنى باشقا يول ئارقىلىق تىرىلدۈرۈۋالىدۇ.
— قانداق يول بىلەن؟
— بىلمەيمەن، سېپس.
— ئۇنداقتا، ئاساسلىق مەسىلە قېلىپ قالغان قەرزدىمۇ؟ ئۇ ئاشۇ پۇلغا قانداق ئېرىشەلەيدۇ؟
— توغرا ئەمەس. بۇ مەسىلىلەر ئىچىدىكى بىر مەسىلە. يەنە بىر مەسىلە بار تېخى.
— قايسى مەسىلە؟
خاللى ئۆرۈلۈپ ئوڭدىسىغا ياتتى، بارماقلىرى بىلەن يۈزۈمنى سىلىدى.
— ھازىرقى مەسىلە سىزنى ئازاد قىلىش، ئاندىن ئۆزۈمنى، ئاندىن ئۇنى، — ئۇ سىز ياتقان جايغا ئىشارە قىلدى.
— نېمە؟
— ئەگەر مېنىڭ ئەمگىكىمنىڭ ھەممىسى «شېرىن ئۆي»گە مەنسۇپ بولسا، ئارتۇق ئىشلىگىنىم ئۈچۈن ماڭا نېمە قالىدۇ؟
ئۇ ئۇيقۇغا چۈشتى. مەن ئۇخلىيالماسمەنمىكىن دەپ ئويلىغانىدىم، لېكىن ھەرھالدا بىردەم ئۇخلىيالىدىم. بەلكىم ئۇ ئېيتقان بىرەر ئېغىز سۆز ياكى ئۇ دېمىگەن بىرەر ئېغىز سۆز مېنى چۆچۈتۈپ ئويغىتىۋەتكەن بولۇشى مۇمكىن. مەن بىرەرسى مېنى ئۇرغاندەكلا چاچراپ تۇرۇپ ئورنۇمدا ئولتۇردۇم. سىزمۇ ئويغىنىپ كېتىپ يىغلاشقا باشلىدىڭىز. سىزنى بىرئاز پەپىلىدىم. ئۆي ئىچىدە ئۇياق ـ بۇياققا ماڭغۇدەك بوشلۇق بولمىغانلىقتىن، سىزنى سىرتقا ئاچىقىپ ئايلاندۇرماقچى بولدۇم. مەن ئۇياقتىن ـ بۇياققا توختىماي ماڭاتتىم. ھەممە يەر قاپقاراڭغۇ، پەقەتلا ئۆينىڭ ئۈستىدىكى دېرىزىلەرنىڭ بىرىدىن چىراغ يورۇقى كۆرۈنۈپ تۇراتتى. ئۇ چوقۇم تېخىچە ئويغاق.
شۇنىڭدىن باشلاپ بىز پىلان تۈزۈشكە چۈشۈشىمىز كېرەك ئىدى. بىراق، بىز ئۇنداق قىلمىدۇق. مەن بىزنىڭ نېمە

ئويلاۋاتقانلىقىمىزنى بىلمەيتتىم. لېكىن، بىزگە نىسبەتەن چىقىپ كېتىش پۇلغا باغلىق ئىدى. پۇل بىلەن ئۆزىمىزنى ئازاد قىلالايتىتۇق. قېچىپ كېتىشنى ئەزەلدىن ئويلاپ باقمىدۇق. ھەممىمىز قاچامدۇق ياكى بىر نەچچىمىزمۇ؟ نەگە بارىمىز؟ قانداق ماڭىمىز؟ پاۋۇل . F سېتىۋېتىلگەندىن كېيىن، شۇنداق قىلىشنى ئاخىر سېكسو ئوتتۇرىغا قويدى. تۇرمۇشنى قامداش ئۈچۈن گارنېر خانىم ئۇنى سېتىۋەتكەنىدى. ئۇنى سېتىۋەتكەن پۇلنى گارنېر خانىم ئىككى يىل خىراجەت قىلدى. بىلىشىمچە، ئۇ پۇللارنى خەجلەپ بولغاندىلا، ئاندىن ئىشلارنى باشقۇرۇپ بېرىشكە «مۇئەللىم»نى تەكلىپ قىلدى. گارنېر خانىمنىڭ باشقۇرۇشىدا «شېرىن ئۆي»نىڭ ئەرلىرىدىن تۆتى بار ئىدى. كىشىلەر گارنېر خانىمغا پۇتۇنلەي نېگىرلارنىڭ ئارىسىدا يالغۇز ياشىماسلىق كېرەكلىكىنى تاپىلىغانلىقى ئۈچۈن، ئۇ «مۇئەللىم» ۋە ھېلىقى ئىككى ئوغۇل بالىنى كېلىشكە تەكلىپ قىلدى. «مۇئەللىم» كەلدى. ئۇ يوغان شىلەپە كىيگەن، كۆزئەينەك تاقىغان، يەنە تېخى لىق بىر ھارۋا قەغەز ئەكەلگەنىدى. ئۇ ناھايىتى تۆۋەن ئاۋازدا گەپ قىلاتتى، چىرايىدىن ياۋۇزلۇق چىقىپ تۇراتتى. مەن ئىككىنچى قېتىم ئۇنى كۆرگىنىمدە، ئۇ دۇنيادىكى ئەڭ گۈزەل ئورمانىنىڭ ھەممىلىقىدا تۇرغانىدى. سېكسو ئاسمانغا نەزەر سېلىشقا باشلىدى. پەقەت سېكسولا كېچىلىرى سىرتقا چىقىپ كېتىشنى ياخشى كۆرەتتى. خاللىنىڭ دېيىشىچە، ھارۋا ئەترىتىنىڭ خەۋىرىنى سېكسو ئەكەلگەنمىكەن.

— ئاشۇ يول، — دېدى خاللى ئات ئېغىلىنىڭ كەينىنى كۆرسىتىپ تۇرۇپ، — ئۇ ئاپامنى ئاشۇ يول بىلەن ئۇزىتىپ قويغان. سېكسو ئاشۇ يولنى ئەركىنلىك دېدى. بىر چوڭ ھارۋا ئەترىتى ئاشۇ يولدىن يولغا چىقىدىكەن. ئەگەر بىز ئاشۇ ھارۋا ئەترىتىگە ئولگۈرەلىسەك، كۈچمىزنى داۋاملىق سېتىشنىڭ ھاجىتى قالمايدىكەن.

— هارۋا ئەترىتى؟ ئۇ قانداق نەرسە؟ — سورىدىم مەن.

شۇنىڭ بىلەن، ئۇلار مەن بار يەردە گەپلەشمەس بولدى. ھەتتا خاللىمۇ شۇنداق قىلاتتى. بىراق، ئۇلار ھەرقاچان بىر - بىرى بىلەن كۈسۈرلىشاتتى. سېكسو ئاسمانغا قارايتتى، ئاسماننىڭ قەرىگە ئەمەس، دەرەخنىڭ ئۇچىغىچە بولغان ئېگىزلىكىكە قارايتتى. ئۇنىڭ يۈرىكىنىڭ ئاللىقاچان «شېرىن ئۆي»دىن ئايرىلىپ كەتكىنىنى بىر قاراپلا بىلۈالالايتتىڭىز.

بۇ بىر ياخشى پىلان ئىدى. پۇرسەت پىشىپ يېتىلگەندە مەن دەنۋېرغا ھامىلدار بولدۇم، شۇنىڭ بىلەن پىلانغا ئازراق ئۆزگەرتىش كىرگۈزدۇق، ئازراقلا ئۆزگەرتىش كىرگۈزدۇق. خاللىنىڭ يۈزىگە قايماق سۈركەلگەنىدى (پاۋۇل . D ماڭا شۇنداق دەپ بەرگەن). سېكسو ئۇنىڭ بۇ ھالىتىدىن قاقاھلاپ كۈلۈپ كەتتى.

بىراق، مەن سىزنى ئايرىۋالدىم، قوزىچىقىم. ئىككى ئاكىڭىزنىمۇ ئايرىدىم. ھارۋا ئەترىتىنىڭ خەۋىرى كەلگەندە پەقەت سىلەرنىڭلا تەييارلىقىڭلار پۈتۈپ بولغانىدى. مەن خاللى ۋە باشقا كىشىلەرنى ئىزدەپ تاپالمىدىم. سېكسونىڭ كۆيدۈرۈپ ئۆلتۈرۈلگىنىنى، پاۋۇل . D نىڭ كىشى ئىشەنمىگۈدەك دەرىجىدە يۈگەنلەنگىنىنى بىلمەيتتىم. بۇ ئىشلاردىن كېيىن خەۋەر تاپتىم. شۇنىڭ بىلەن، ھەممىڭلارنى قوناقلىقتىكى ئاشۇ ئايالىنىڭ ھارۋىسىغا سېلىپ بەردىم. ھا - ھا - ھا... قوزىچاقلىرىم ئىككىنچىلەپ خاتىرە دەپتەر ۋە ئۆلچەش تانىلىرىنى كۆرمەيدىغان بولدى. كېيىن سىلەرنى دەپ چوقۇم بەرداشلىق بېرىش كېرەك بولغان ئىشلارنىڭ ھەممىسىگە بەرداشلىق بەردىم. كېتىۋېتىپ دەرەخكە ئېسىلغان يىگىتلەرنى كۆردۇم. ئۇلارنىڭ بىرى پاۋۇل . A نىڭ كۆڭلىكىنى كىيگەن، بېشى بىلەن پۇتى يوق ھالەتتە ئىدى. مەن ئۇدۇللاپ مېڭىۋەردىم. چۈنكى مەن بولسامىلا، سىزنى ئېمىتكۈدەك سۈتىمۇ بولاتتى.

پەرۋەردىگارىم چەكسىز قۇدرەتلىكتۇر. مەن بېرىپ سىلەرنى ئىزدىشىم كېرەك ئىدى. مەن قىلغان ئاشۇ ئىشلار ئېسىڭىزدە، شۇنداقمۇ؟ بۇ يەرنى تېپىپ كەلگەندىن كېيىن سۈتۈم ھەممىڭلارغا يەتكىنى ئېسىڭىزدە، شۇنداقمۇ؟

سېپس يەنە ئەگىلمىدىن ئۆتسىلا، ئۆز ئۆيىنىڭ تۇرخۇنىنى كۆرەلەيدۇ. ئۇنىڭ تېپىچەكلەپ تۇرغان يۇرىكى ئۇنىڭ قولىدا سوقۇشتىن توختاپ باقمىغاندەك ھېس قىلاتتى.
سېپس ئۆيگە كىردى، ئىشىكنى ئىچىدىن مەھكەم تاقىدى.

شۇ كۈنى ستەمپ پېيىد دېرىزىنىڭ سىرتىدا تۇرۇپ ئىككى سايىنىڭ پەلەمپەيدىن چۈشكىنىنى كۆرگەن، ئۆينىڭ ئەتراپىدا ئايلىنىپ يۈرگەن، يوچۇن، ئېنىقسىز ئاۋازنى غەزەپلەنگەن نېگىرنىڭ ئەرۋاھىنىڭ ئاۋازى، دەپ چۈشەنگەنىدى. بېيبىي ساگىسقا ئوخشاش كارىۋىتىدا يېتىپ ئۆلىدىغان كىشىلەر ناھايىتى ئاز. ئۇ تونۇيدىغان، بېيبىي ساگىسنى ئۆز ئىچىگە ئالغان كىشىلەردىن بىرەرسىنىڭ ھاياتىمۇ كۈلپەتسىز، رىيازەتسىز ئۆتمىگەن. ھەتتا مائارىپ تەربىيەسى ئالغان ئاشۇ نېگىرلار ئارىسىدىكى دوختۇر، ئوقۇتقۇچى، يازغۇچى، سودىگەر قاتارلىقلارنىڭ ھەممىسىنىڭ ھاياتى شۇنداق ئۆتكەن. ئۇلارغا كاللىسىغا تايىنىپ ھاياتىنى قامداشتىن سىرت، ئۆز ئىرقىغا ئائىت ئىشلارنى ئورۇنلاش مەجبۇرىيىتى يۈكلەنگەنىدى. بۇنىڭ ئۈچۈن ئىككى كاللا بولغاندىلا ئاندىن يېتەرلىك بولاتتى.
ستەمپ پېيىد 124 ـ نومۇرلۇق ئۆينىڭ ئىشىكنى چېكىپ، كىرىش رۇخسىتىگە ئېرىشەلمىگەندىن كېيىن، سېپسنى يوقلاش نىيىتىدىن يالتىيىپ قالدى. بۇنداق قىلغاندا 124 ـ نومۇرلۇق ئۆي ئىچىدىكىلەرگە ئوڭچە قالاتتى. سېپس ئىشىكنى تاقىغاندىن كېيىن 124 ـ نومۇرلۇق ئۆيدىكى ئايالار ئاخىر ئۆزى ئارزۇ

قىلغان ئەركىنلىككە ئېرىشتى. نېمىگە يولۇقسا شۇنىڭغا زەن سالدى، كاللىسىغا نېمە ئوي كەلسە، شۇ ئوي بىلەن بەند بولدى.

ئاساسەن شۇنداق بولدى. 124 - نومۇرلۇق ئۆينىڭ ئەتراپىدىكى ئاۋازدىن ستەمپ پېيد پەرقلەندۈرەلەيدىغان، ئەمما تېگىگە يېتەلمەيدىغىنى 124 - نومۇرلۇق ئۆيدىكى ئايالالارنىڭ ئۈن - تىنسىز سۆزىدىغان خىيالى ئىدى.

جان قوزام. ئۇ مېنىڭ قىزىم. مانا، ئۇ ئۆزى خالاپ يېنىمغا قايتىپ كەلدى. شۇنداق بولغانكەن، مېنىڭ يەنە چۈشەندۈرۈپ يۈرۈشۈمنىڭ ھاجىتى يوق. ئىلگىرى چۈشەندۈرىدىغانغا ۋاقتىم يوق ئىدى. چۈنكى، ئۇ ئىشنى نەق مەيداننىڭ ئۆزىدە بىر تەرەپ قىلىش، تېزلىك بىلەن ھەل قىلىش كېرەك ئىدى. مەن ئۇنى بىخەتەرلىككە ئېرىشتۈردۈم. بىراق، ئۇنىڭغا بولغان مۇھەببىتىم بەك چوڭقۇر ئىدى. ئەمدىلىكتە ئۇ قايتىپ كەلدى، ئۇنىڭ قايتىپ كېلىدىغىنىنى بىلەتتىم. پاۋۇل . D ئۇنى قوغلىۋەتكەندىن كېيىن، ئۇنىڭ ئۈچۈن نورمال ئادەمگە ئايلىنىپ يېنىمغا قايتىپ كېلىشتىن باشقا تاللاش يوق ئىدى. مەن ئۇ تەرەپتە ئۇنىڭغا بېيىبي ساگىسنىڭ ياردەم بەرگەنلىكىگە جەزم قىلالايمەن. ئەمدى ھەرگىزمۇ ئۇنىڭ قايتىپ كېتىشىگە يول قويمايمەن. چۈشەندۈرۈپ يۈرۈشۈمنىڭ ھېچبىر زۆرۈرىيىتى بولمىسمۇ، ئۇنىڭغا چوقۇم چۈشەنچە بەرمىسەم بولمايدۇ. ئەينى چاغدا نېمىشقا شۇنداق قىلغانلىقىمنى چۈشەندۈرۈشۈم كېرەك. ئۇنى مەن ئۆلتۈرۈۋەتمىگەن تەقدىردىمۇ، ئۇ ھامىنى ئۆلۈپ كېتەتتى. بىراق، مەن ئۇنىڭ ئۇنداق ئىشقا دۇچار بولۇشىنى خالىمىدىم. ئۇنىڭغا چۈشەندۈرمەكچى بولغان چېغىمدىلا ئۇ چۈشىنىپ بولىدۇ. چۈنكى ئۇ ھەممىنى چۈشىنىكلىك. مەن ئۇنى زارىقىپ كۈتتۈم. باشقا ئانىلار ھەرگىزمۇ بىر بالىسىنى — بىر قىزىنى مەن كۈتكەندەك كۈتمەيدۇ. مېنىڭ بالىلىرىمدىن باشقا ھېچكىم

ئىككىنچىلەپ مېنىڭ سۈتۈمگە ئېرىشەلمەيدۇ. مېنىڭمۇ سۈتۈمنى ئاللىكىملەرگە بېرىش مەجبۇرىيىتىم يوق. شۇ چاغدا ئۇلار مېنى بېسىپ تۇرۇپ سۈتۈمنى بۇلاپ قاچقان، مېنىڭ جان قوزامغا مەنسۇپ سۈتۈمنى بۇلاپ قاچقان. ئاپام شال ئېتىزىدا بولغانلىقتىن، نەن ئاق تەنلىك بالىلارنى ۋە مېنى بېقىش ئۈچۈن مەن ئىچىدىغان سۈتنى بۇلىغان. نەن سۈتنى باشتا ئاق تەنلىك بوۋاقلارغا بەردى، ئېشىپ قالغىنىنى مەن ئىچتىم. بەزىدە ماڭا سۈت يەتمەيتتى. ئۇنى مېنىڭ ئىچىشىم ئۈچۈن تەييارلانغان سۈت، دېيىشكە بولمايتتى. بىراق، مەن ئۆزىگە مەنسۇپ بولمىغان سۈتنىڭ قانداق تەمدە بولىدىغانلىقىنى بىلەتتىم. سۈت ئىچىش ئۈچۈن بېرىپ بۇلىشىڭىز، ۋارقىراپ ـ جارقىرىشىڭىز كېرەك. شۇنداق قىلغاندىلا، ئاندىن ئازراق سۈتكە ئېرىشەلەيسىز. مەن ئۇ ئىشنى جان قوزامغا ئېيتىمەن. ئۇ چوقۇم چۈشىنىدۇ. ئۇ مېنىڭ قىزىم. مەن ئامال قىلىپ سۈتۈمنى ئۇنىڭغا ئېمىتتىم، ھەتتا ئۇلار سۈتۈمنى بۇلاپ كەتكەندىن كېيىنمۇ شۇنداق قىلدىم. ئۇلار ماڭا بىر ئىنەككە مۇئامىلە قىلغانىدەك، ياق، بىر ئۆچكىگە مۇئامىلە قىلغانىدەك مۇئامىلە قىلىشتى. ئۇلار مەندىن يىرگەنگەنلىكتىن، مېنى ئاتىنىڭ يېنىدىمۇ تۇرغۇزماي، ئات ئېغىلىنىڭ كەينىگە ئاپىرىشتى. بىراق، مەن ئۇلارغا تاماق ئېتىپ بەرسەم، گارنېر خانىمنىڭ ھالىدىن خەۋەر ئالسام، ئۇلار بۇنىڭدىن يىرگەنمەيتتى. مەن قىزىمنى كۆتتۈم. ئاپام مېنى قانچە كۆتكەن بولسا، مەن قىزىمنى ئاپام مېنى كۆتكەنىدەك كۆتتۈم. ئاپام مېنى تاشلىۋەتمىگەنىدى. گارنېر خانىمغا قىلغانلىرىمنى ئاپامغا قىلغان بولسام، ئاپام ئاغرىپ قېلىپ ماڭا موھتاج بولغان بولسا، گەرچە ئۇنى گارنېر خانىمنى كۆتكەنىدەك ياخشى كۆتمىگەن تەقدىردىمۇ، ئاپام ئۆلگۈچە ياكى ساقايغۇچە ئۇنىڭ ھالىدىن خەۋەر ئالغان بولاتتىم. نەن مېنى تارتقۇچلىمىغان بولسا، شۇ ئىشتىن كېيىنمۇ ئۇ يەردە قېلىپ گارنېر خانىمنىڭ ھالىدىن خەۋەر ئالغان بولاتتىم. مەن ئاشۇ

بەلگىنى كۆزىتىشكىمۇ ئۇلگۇرەلمىدىم. مەن گارنىر خانىمنىڭ مۇلكى ئىدىم. لېكىن، ئۇزاققىچە بۇنىڭغا ئىشىنەلمەي يۈردۇم. ئاشۇ شىلەپىنى ھەر تەرەپتىن ئىزدىدىم. كېيىن تىلىمنى چاينەپ گەپ قىلىدىغان بولۇپ قالدىم. خاللىنى ئۇچراتقۇچە شۇنداق بولدۇم. ئۇھ، ھەر نېمە بولسا ئۇ ئىشلار ئۆتۈپ كەتتى. مەن ھازىر بۇ يەردە. مەن بەرداشلىق بېرەلمىدىم، قىزىمۇ قايتىپ كەلدى. ھازىر قايتىدىن بىر نەرسىلەرنى كۆرەلەيدىغان بولدۇم. چۈنكى، قىزىمۇ مەن كۆرگەننى كۆرۈپ تۇرماقتا. ياغاچ كەپىدىكى ھادىسىدىن كېيىن ھېچنېمىگە قارىماس بولدۇم. ھازىر بولسا، ئەتىگىنى مەشكە ئوت قالايدىغان چاغدا دېرىزىنىڭ يېنىغا بېرىپ قۇياشنىڭ نېمە ئىش قىلىۋاتقىنىغا قاراپ باقىمەن. قۇياش ئاۋۋال تۇرۇبىغا تىكىلدىمۇ ياكى جۇمەككىمۇ، بۇنى كۆزىتىمەن. ئوت ـ چۆپلەر كۈل رەڭدىمۇ ياكى قوڭۇر رەڭدىمۇ، زادى قايسى رەڭدە ئىكەنلىكىگە زەن سالىمەن. بېيبىي ساگىسىنىڭ ھاياتىنىڭ ئاخىرىدىكى بىر نەچچە يىلدا نېمە ئۈچۈن رەڭلەرنى كۆزىتىدىغان بولۇپ قالغىنىنى ئەمدى چۈشەندىم. ئىلگىرى ئۇنىڭ رەڭلەردىن ھۇزۇرلانماق تۈگۈل، ئۇنىڭغا قارايدىغانغىمۇ چولىسى يوق ئىدى. ئۇ ناھايىتى ئۇزاق ۋاقىت سەرپ قىلىپ باشتا كۆك رەڭنى، ئاندىن سېرىق رەڭنى، ئاندىن يېشىل رەڭنى كۆزىتىپ تۈگەتتى. ئۇ ئۆلىدىغان چاغدا نۆۋەت بىنەپشە رەڭگە كەلگەنىدى. ئۇنىڭ قىزىل رەڭنى كۆزىتىشكە تاۋى يوق ئىدى. بۇنىڭ سەۋەبىنى بىلەتتىم. چۈنكى جان قوزام ئىككىمىز قىزىل رەڭدە بويىلىپ تۇرۇپ نومۇر ئورۇنلىغانىدۇق. ئەمەلىيەتتە، ئاشۇ قىزىل رەڭ بىلەن ئۇنىڭ قەبرە تېشىنىڭ بىنەپشە رەڭگى مېنىڭ ئېسىمدە قالغان ئەڭ ئاخىرقى رەڭ ئىدى. ئەمدىلىكتە يىراقلارغا نەزەر تاشلىشىم كېرەك. ئەتىياز پەسلىنىڭ ماڭا نىسبەتەن نېمىدىن دېرەك بېرىدىغانلىقىنى ئويلاپ بېقىڭ. ئۇ چاغدا مەن سەۋزە تېرىيمەن. بۇنى ئۇ كۆرەلەيدۇ. يەنە تۇرۇپ تېرىيمەن. ئىلگىرى ئۇلارنى كۆرۈپ باققانمىدىڭىز، قوزىچىقىم؟

پەرۋەردىگار مۇشۇنىڭدەك چىرايلىق نەرسىلەرنى يارىتىدۇ. ئاق ھەم قوڭۇر. قۇيرۇقلىرى يۇمشاق، شاكىلى قاتتىق. قولىڭىزغا ئالسىڭىز شۇنچىلىك راھەت بىلىنىدۇ، پۇرسىڭىز لاتقىدەك ئاچچىق پۇرايدۇ، لېكىن تولىمۇ كۆڭۈللۈك. بىز ئۇلارنى بىللە پۇرايمىز، جان قوزام، جان قوزام. چۇنكى سىز مېنىڭ. مەن چوقۇم بۇ نەرسىلەرنى سىزگە كۆرسىتىشىم كېرەك، ئانا ئۆز بالىسىغا ئۆگىتىشكە تېگىشلىك بولغان نەرسىلەرنى ئۆگىتىشىم كېرەك. بەزى ئىشلارنى ئۇنتۇپ، باشقا ئىشلارنى ئېسىڭىزدە تۇتۇۋالغىنىڭىز تولىمۇ قىزىق ئىش بوپتۇ. مەن ئاق تەنلىك قىزچاق ئەيمىنىڭ ئاشۇ بىر جۈپ قولىنى ھەرگىزمۇ ئۇنتۇپ قالمايمەن. كۆزلىرىنىڭ كۈل رەڭ ئىكەنلىكى ئېسىمدە. قارىغاندا مۇشۇنى بولسىمۇ ئېسىمدە تۇتۇۋاپتىمەن. گارنېر خانىم ساغلام ۋاقتىدا كۆزى سۇس قەھۋە رەڭدە ئىدى، كېسەل بولغاندا كۆزىنىڭ رەڭگى قېنىقلاشتى. ئىلگىرى ئۇ تىمەن ئايال ئىدى. يېشى توغرۇلۇق گەپ قىلغاندا «ئىلگىرى مەن قېچىردەك تىمەن ئىدىم، جېنىنى» دەپ قويايتتى. ئۇ كوتۇلداشقا باشلىسىلا، مېنى «جېنىنى» دەپ چاقىراتتى. ئۇنىڭ ھەم ئېگىز، ھەم تەمبەللىكىگە گۇۋاھ بولالايمەن. ئىككىمىز بىللە ياغاچ كۆتۈرسەك، ئەرلەردەكلا كۆتۈرەتتۇق. كېيىن ئۇ ياستۇقىدىن بېشىنى كۆتۈرەلمەس بولۇپ قالدى. بۇ ئىش ئۇنىڭ جېنىنى ئالدى. بىراق، مەن ئۇنىڭ نېمە سەۋەبتىن «مۇئەللىم»گە موھتاج بولۇپ قالغىنىنى ھازىرغىچە چۈشەنمەيمەن. ئۇنىڭ ماڭا ئوخشاش تىك تۇرالىغان ـ تۇرالمىغانلىقىنى بىلمەيمەن. ئۇنى ئەڭ ئاخىرقى قېتىم كۆرگىنىمدە ئۇ يىغلاشتىن باشقا ھېچ ئىش قىلالمىدى. مەن بولسام بىر تەرەپتىن ئۇنىڭ كۆز ياشلىرىنى سۈرتكەچ، بىر تەرەپتىن ئۇلارنىڭ ماڭا قىلغان ئىشىنى ئۇنىڭغا ئېيتتىم. بۇ ئىشنى بىرەرسى بىلىپ قالمىسا بولمايتتى. سۆزۈمنى ئاڭلاڭ! بىرەرسى بىلىپ قالمىسا بولمايتتى. بەلكىم ئۇ ئورنىدىن تۇرالمىغان بولۇشى مۇمكىن. «مۇئەللىم» ئۇنىڭغا ماڭا مۇئامىلە

قىلغاندەك مۇئامىلە قىلمايتتى. تۇنجى قېتىم يېگەن تايىقىم ئەڭ ئاخىرقى تاياق يېيىشىم بولۇپ قالدى. ھېچكىمنىڭ مېنى باللىرىمدىن ئايرىۋەتمەسلىكى كېرەك. ئەگەر، ئۇنىڭ ھالىدىن خەۋەر ئېلىش بىلەنلا بولۇپ كەتمىگەن بولسام، نېمە ئىشلار بولۇۋاتقىنىنى بىلگەن بولار ئىدىم. بەلكىم خاللى مېنى ئىزدەپ يۈرىدىغاندۇ. مەن گارنېر خانىمنىڭ كارىۋىتى يېنىدا ئۇنىڭ سۈيدۈك تۇڭنى ئىشلىتىپ بولۇشنى كۈتۈپ تۇردۇم. ئۇنى كارىۋىتىغا يۆلەپ چىقارغىنىمدا، ئۇ توڭلاپ كەتكەنلىكىنى ئېيتتى. ھاۋا بەكلا ئىسسىق بولسىمۇ، ئۇ يەنلا يوتقان ئۈستىگە يوتقان يېپىشىمنى، دېرىزىنى يېپىۋېتىشىمنى تەلەپ قىلاتتى. مەن ئۇنىڭغا بۇنداق قىلسام بولمايدىغانلىقىنى ئېيتتىم. ئۇ ئىسسىقلىقتا موھتاج ئىدى، مەن بولسام سالقىنلىقتا موھتاج ئىدىم. مەن ئۇچۇن پەقەت ئاشۇ سېرىق رەڭلىك دېرىزە پەردىلىرى يەلپۈنۈپ تۇرسىلا بولاتتى. ئەسلىدە ئۇنىڭ گېپىنى ئاڭلىشىم كېرەك ئىدى. بەلكىم مىلتىق ئاۋازىغا ئوخشاش ئاڭلانغان ئاۋاز راستلا مىلتىق ئاۋازى بولغىيتتى. بەلكىم مەن مەلۇم ئىشنى ياكى مەلۇم كىشىنى كۆرۈشۈم مۇمكىن بولغىيتتى. بەلكىم شۇنداق بولۇر بولغىيتتى. ئىشقىلىپ، مەيلى خاللى بار بولسۇن ياكى يوق بولسۇن، باللىرىمنىڭ ھەممىسىنى قوناقلىققا ئېلىپ باراتتىم. ئۇ ئايالىنىڭ كۈسۈرلىغان ئاۋازىنى ئاڭلىدىم. ئۇ: «يەنە باشقىلار بارمۇ؟» دېدى. «بىلمەيمەن» دېدىم ئۇنىڭغا. ئۇ بۇ يەردە بىر كېچە ساقلىغانلىقىنى، ئەمدى ساقلاشقا تاقىتى قالمىغانلىقىنى ئېيتتى. مېنىڭ ئۇنى ساقلىغۇم بار ئىدى. ئۇ: «ئەمدى ساقلاشقا بولمايدۇ، يۈرۈڭ، ماڭايلى» دېدى. ئەتراپتا باشقا ئەر كىشى يوق. باللار قورقۇپ كەتتى. سىز مېنىڭ دۈمبەمدە ئۇخلاپ قالدىڭىز. دەنۋېر بالىياتقۇمدا ئۇخلاۋاتاتتى. مەن ئۆزۈمنى ئىككىگە بۆلۈۋېتىلگەندەك ھېس قىلدىم. ئۇ ئايالغا ھەمىكىلارنى ئېلىپ كېتىشنى تاپىلىدىم. مەن قايتىپ كەتمىسەم بولمايتتى. ئۇ ئايال ماڭا شۇنداق دېدى: قىزچاق، سىز؟ ئۇلار دۈمبەمنى

يېرىۋاتقاندا تىلىمنى چىشلىۋالدىم. تىلىمنىڭ گۆشىنى تېرىسى ئازراقلا تۇتۇپ قالغانىدى. مەن ئۇنداق قىلىشنى ئويلىمىغانىدىم. تىلىمنى شۇنچىكىلا چىشلىسەم ئۇزۇلۇپ كەتتى. شۇ چاغدا مەن «ئاھ، خۇدا ! مەن ئۆزۈمنى يەۋېتىدىغان بولدۇم» دەپ ئويلىغانىدىم. بالىنى زەخىملەندۈرۈپ قويماسلىق ئۈچۈن، قورسىقىمغا لايىق بىر ئورەك كولاپ بەردى. دەنۋېر بۇ ئىشنى سۆزلىشىمنى ياقتۇرمايتتى. ئۇ «شېرىن ئۆي»گە مۇناسىۋەتلىك ھەرقانداق ئىشتىن بىزار، پەقەتلا ئۆزىنىڭ تۇغۇلۇشىغا مۇناسىۋەتلىك ئىشلارنى ياخشى كۆرىدۇ. ئۇ چاغدا سىز بەك كىچىك بولغانلىقىڭىز ئۈچۈن ئۇ ئىشلارنى ئەسلىيەلمەيسىز. شۇنداقتىمۇ، سىز نەق مەيداندا بولغانلىقىڭىز ئۈچۈن، بۇلارنى سىزگە دەۋاتىمەن. ئاشۇ ئۇزۇم بارىڭى ئېسىڭىزدە بارمۇ؟ مەن شۇنچىلىك تېز يۇگۈردۈم. چۈنىلەر مەندىن بىر قەدەم ئالدىدا كېلىپ سىزگە ئېتىلدى. شۇ كۈنى ئەسلىدە ئاۋۋال سىزنى تونۇۋېلىشىم كېرەك ئىدى. چۈنكى، سىزنى ئۇزۇم بارىڭىنىڭ ئاستىغا ئېلىپ كەلگەندە قۇياش نۇرى يۇزىڭىزنى خىرەلەشتۈرىۋەتكەنىدى. ئەسلىدە بىلىشىم كېرەك ئىدى، بىراق پاۋۇل . D دىققىتىمنى بۆلۈۋەتتى. مەن سىزنىڭ پېشانىڭىزدىكى پۈتۈن دۇنيا كۆرۈپ تۇرغان تىرناق يارىسىنى كۆردۈم. بۇ كەپىدە سىزنىڭ بېشىڭىزنى يۆلىگەن چاغدا چۈشكەن يارا ئىدى. كېيىن سىزنىڭ ئوينىشىڭىز ئۈچۈن ئاشۇ بىر جۈپ ھالقامنى پۈلاڭلاتقىنىمدا، ئەگەر پاۋۇل . D بولمىغان بولسا، سىزنى شۇ ھامان تونۇۋالغان بولاتتىم. مېنىڭچە، پاۋۇل . D باشتىلا سىزنى قوغلاپ چىقىرىۋەتمەكچى بولغان، مەن بۇنىڭغا يول قويمىدىم. سىز قانداق ئويلىدىڭىزكىن؟ قارىمامسىز، ئۇ مېنىڭ كەپە ئۆيىدە سىزگە قىلغان ئىشمنى بىلگەندىن كېيىن ئالدى ـ كەينىگە قارىماستىن قېچىپ كەتتى. ئۇنىڭغا بۇ ئىش بەك قاباھەتلىك ئاڭلانغانىدى. مۇھەببىتىڭىز بەك كۈچلۈك ئىكەن، دېگەنىدى ئۇ. مېنىڭ مۇھەببىتىم بەك كۈچلۈك ئىمىش. ئۇ نېمىنى بىلەتتى؟

بۇگۈندىن باشلاپ مەيلى ئادەم بولسۇن ياكى جىن بولسۇن، ھېچكىم سىزگە چېقىلىشنى ئويلىمىسۇن. سىز ھېچ يەرگە بارمايسىز، بالىلىرىمىزنىڭ ھېچقايسىسى بارمايدۇ. سىزگە سىز مېنىڭ، دېگەنىدىم. بۇ گەپتىن مېنىڭمۇ سىزگە مەنسۇپ ئىكەنلىكىمنى بىلگىلى بولىدۇ. بالىلىرىم بولمىسا نەپەسمۇ ئالالمايمەن. بېيىبي ساگىسقا ئېيتقىنىمدا، ئۇ تىزلىنىپ ئولتۇرۇپ، تەڭرىدىن مېنى كەچۈرۈم قىلىشنى تىلىگەنىدى. بىراق، رېئاللىق شۇنداق تۇرسا. مېنىڭ پىلانىم ھەممىڭلارنى ئېلىپ ئاپام تۇرغان جايدا ياشاش ئىدى. ئۇلار بىزنىڭ يولىمىزنى توسۇپ قويغان بولسىمۇ، لېكىن سىزنىڭ ئۇ يەرگە بېرىشىڭىزنى توسۇۋالالمىغانىدى. ھا ـ ھا ـ ھا... سىز ناھايىتى ياخشى قىز بولۇپ، يېنىمغا تېزلا قايتىپ كەلدىڭىز.

بىراق، سىز ھەممە ئىشنى بىلدىڭىز. كىشىلەرنىڭ ھەممىسى سىزنى ئەقىللىك دېيىشەتتى. مەن بۇ يەرگە كەلگەندە سىز ئۆمىلىگۈدەك بوپتىكەنسىز، پەلەمپەيدىن چىقىشنى ئۆگىنىۋېتىپتىكەنسىز. بېيىبي ساگىس پەلەمپەينى ئاق سىردا سىرلىۋېتىپتۇ. بۇنداق بولغاندا، چىراغ يېقىلمىغان چاغلاردىمۇ پەلەمپەي ئارقىلىق ئۈستۈنكى قەۋەتكە چىقىۋېرىدىكەنسىز. ئاھ، خۇدا، سىز پەلەمپەينى بەكلا ياخشى كۆرەتتىڭىز.

مەن «شەنبىلىك خېنىم»لارنىڭ سېپىگە قوشۇلۇپ كېتىشكە تاسلا قالغانىدىم. خەت ئويۇش ئۈستىسىنىڭ دۇكىنىدا ئىشلەۋاتاتتىم. ئۇ يەر قۇشخانىنىڭ يېنىدىلا ئىدى. قەبرە تېشىنى تىكلەۋاتقان ۋاقتىمدا، قەبرىگە سىز بىلەن بىللە كىرىپ، بېشىڭىزنى مۇرەمگە قويۇپ يېتىشنى ئارزۇ قىلىپ كەتتىم. شۇ چاغدا مەن ئۆيسىز، سەرسان ھالەتتە ئىدىم. ئەگەر بۇگىلار، خوۋارد ۋە دەنۋېرلار ماڭا موھتاج بولمىغان بولسا، مەن راستلا قەبرىگە كىرىپ سىز بىلەن بىللە ياتقان بولاتتىم. سىز بىلەن بىللە گۆرده يېتىشنى قانچىلىك ئارزۇ قىلغان بولساممۇ، لېكىن يەنىلا ئۇنداق قىلالمىدىم. ئۇ چاغلاردا مېنىڭ ھەرقانداق جايغا

بىر نېپ خاتىرجەم ياشىشىم مۇمكىن ئەمەس ئىدى. ھازىر مۇمكىن بولىدى. ئاھ، خۇدا، سۇدا تۇنجۇقۇپ ئۆلگەن ئۆلۈكتەك ئۇخلىيالايدىغان بولدۇم. ئۇ مېنىڭ يېنىمغا قايتىپ كەلدى. مېنىڭ قىزىم قايتىپ كەلدى. ئۇ مېنىڭكى.

جان قوزام مېنىڭ ئاچام. مەن ئاپامنىڭ سۈتىنى ئۇنىڭ قېنى بىلەن بىللە قوشۇپ ئىچىپ كەتكەن. قۇلىقىم پاك بولۇپ قالغاندىن كېيىن تۇنجى قېتىم ئاڭلىغان ئاۋاز ئۇنىڭ پەلەمپەيگە چىقىۋاتقاندىكى ئاۋازى بولدى. پاۋۇل . D كېلىشتىن ئىلگىرى ئۇ ئىزچىل مېنىڭ مەخپىي ھەمراھىم ئىدى. پاۋۇل . D ئاچامنى قوغلاپ چىقىرىۋەتتى. كىچىكىمدىن باشلاپلا ئۇ مېنىڭ ھەمراھىم ئىدى. ئىككىمىز بىرلىكتە دادامنى ساقلايتتۇق. مەن ئاپامنى ياخشى كۆرىمەن. ئۇ ئۆزىنىڭ قىزىنى — ئاچامنى ئۆلتۈرۈۋەتكەندىن كېيىن گەرچە ماڭا بەكلا كۆيۈنگەن بولسىمۇ، ئۇنىڭدىن قورقىدىغان بولۇپ قالدىم. ئۇ ئىككى ئاكامنىمۇ ئۆلتۈرۈۋەتكىلى تاسلا قالدى. بۇنى ئۇلارمۇ بىلىدۇ. ئۇلار ماڭا ئايال پېرىخوننى ئۆلتۈرۈش ھېكايىسىنى سۆزلەپ بەرگەنىدى. ئەگەر مەن تەلەپ قىلغان بولسام، ئۇلار ئايال پېرىخوننى قانداق ئۆلتۈرۈشنى ماڭا ئۆگىتىپ قويغان بولاتتى. ئۇلار ئۆلتۈرۈلۈشكە تاس قالغاندىن كېيىنلا، ئاندىن بېرىپ ئىچكى ئۇرۇشقا قاتنىشىشنى ئويلاپ قالغان بولۇشى مۇمكىن. ئۇلار ماڭا جەڭگە قاتناشقىلى بارىدىغانلىقىنى ئېيتقانىدى. شۇ چاغدا مەن ئۇلار ئەتراپىدىكى ئەرلەرنى قانچىلىك ئۆلتۈرسىمۇ، ئاياللارنى ئۆلتۈرۈشنى خالىمايدۇ، دەپ ئويلىدىم. ئاپامنىڭ ئۆز قىزىنى ئۆلتۈرۈشىدە جەزمەن موھىم سەۋەب بولۇشى كېرەك. مەن ئۇزاق

يللاردىن بېرى ئاپامنىڭ ئۆز قىزىنى ئۆلتۈرۈشىگە يەنە بىر قېتىم شەرت ـ شارائىت پىشىپ يېتىلەرمۇ، دەپ قورقۇپلا يۈردۈم. كىملەرنىڭ بېشىغا قانداق كۈنلەر كېلىشىنى بىلمىسەممۇ، بىراق ئاپامنىڭ ئىلگىرىكى ۋەھشىيلىكىنى قايتا سادىر قىلماسلىقىغا جەزم قىلالمايتتىم. ئۇ ئىشنىڭ نېمە ئىش ئىكەنلىكىنى بىلىشىم كېرەك بولسىمۇ، لېكىن بىلىشنى خالىمايتتىم. ئۇ نېمىلا بولۇشىدىن قەتئىينەزەر، كەلسە بىز تۇرۇۋاتقان ئۆينىڭ تېشىدىن، ھويلىنىڭ سىرتىدىن كېلەتتى، ھەتتا خالىسا ئۇدۇل ھويلىمىزغا كىرەتتى. شۇڭا، مەن ئۆيدىن ئايرىلمايتتىم. ھويلىنى دائىم كۆزىتىپ تۇراتتىم. بۇنداق بولغاندا ئۇ ئىش قايتا يۈز بەرمەيتتى. ئاپامۇ مېنى ئۆلتۈرۈۋېتىشكە مەجبۇر بولمايتتى. جونېس خانىمنىڭ ئۆيىگە بارغاندىن كېيىن 124 ـ نومۇرلۇق ئۆيدىن ئۆزۈم يالغۇز ئايرىلىپ باقمىدىم. بەزى چاغلار بۇنىڭ سىرتىدا ئىدى. ئىككى قېتىم ئاپام بىلەن بىللە باردىم. بىر قېتىم بېيبىي موماي جان قوزامنىڭ يېنىغا كۆمۈلگەندە باردىم. جان قوزام مېنىڭ ئاچام. يەنە بىر قېتىم ئاپام ئىككىمىز بىلەن بىللە پاۋۇل . D مۇ بار ئىدى. قايتىپ كېلەشمىزدە (پاۋۇل . D كېلىپلا ئۇنى ئۆيىمىزدىن قوغلاپ چىقارغانلىقى ئۈچۈن) ئۆيىمىزدە باشقا بىرى يوق، دەپ ئويلىغانىدىم. لېكىن، ئۇنداق بولمىدى. ئۆيگە قايتىپ كەلسەم، ئۇ ئاشۇ يەردە ئىكەن، جان قوزام مېنى ساقلاۋاتقانىكەن. قايتىش سەپىرى ئۇنى ھېرىپ ھالىدىن كەتكۈزۈېتىپتۇ. مىنۇت ـ سېكۇنت نېرى كەتمەي ئۇنىڭ ھالىدىن خەۋەر ئېلىش، كېچە ـ كۈندۈز ئۇنى قوغداش كېرەك ئىدى. بۇ قېتىم مەن ئاپامنى ئۇنىڭدىن يىراقراق قىلالىدىم. بۇنداق قىلىش بەكلا مۇشكۈل بولسىمۇ، مەن شۇنداق قىلالىدىم. پۈتۈنلەي ئۆزۈمگە تايانىدىم. قاپقاراڭغۇ بىر جايدا تۇرغانىدىم. ئۇ جايدىن غەلىتە ئاۋاز چىقاتتى. ئۇنىڭ كىيىمىدىن غەلىتە بىر خىل پۇراق كېلەتتى. مەن ئۇنىڭ بىلەن بىللە ئىدىم. بىر قىسىم ئۇششاق ـ چۈششەك

نەرسىلەر بۇلۇڭدا بىزگە قاراپ تۇراتتى، يەنە تېخى بىزگە چېقىلاتتى. خېلىغىچە ئۇ نەرسىلەرنى ئېسىمگە ئالالمىدىم. نېلسون لورد سەۋەبلىك ئۇلارنى ئەسلىيەلمىدىم. ئۇنىڭ دېگەنلىرىنىڭ راست يالغانلىقىنى ئاپامدىن سوريدىم، لېكىن ئاپامنىڭ گەپلىرىنى ئاڭلىيالمىدىم. ئەگەر باشقىلارنىڭ گېپىنى ئاڭلىيالمىسىڭىز، جونېس خانىمنىڭ يېنىغا بېرىشنىڭ ھاجىتى قالمايتتى. تولىمۇ جىمجىت. بەكلا تاقەتسىزلەنگىنىمدىن، كىشىلەرنىڭ چىراي ئىپادىسىگە زەن سېلىشىمغا توغرا كەلدى، ئۇلارنىڭ چىرايىغا قاراپ كۆڭلىدە نېمە ئويلاۋاتقانلىقىنى بىلىشكە تىرىشتىم. بۇنداق بولغاندا ئۇلارنىڭ نېمە دەۋاتقانلىقىنى ئاڭلاشنىڭ ھاجىتى قالمايتتى. مۇشۇ ئالاھىدىلىكىم تۈپەيلى جان قوزام بىلەن بىللە ئويۇنيالايتتىم. كارىدوردا، ئېرىق بويلىرىدا، مەخپىي ئالچۇقتا گەپ ـ سۆز قىلىشمايتتۇق. ھازىر ھەممە ئىش ماڭا باغلىنىشلىق بولۇپ قالدى. شۇنداقتىمۇ، ئۇ ماڭا ئىشىنىشى كېرەك. مەن ھېلىقى كۈنى «ئورماندىكى بوش يەر»دە جان قوزام ئاپامنى ئۆلتۈرمەكچى بولدى، دەپ ئويلىغانىدىم. بىراق، شۇنىڭدىن كېيىن ئۇ ئاپامنىڭ بويىنىغا سۆيۈۋاتقىنىدا، ئۇنىڭغا ئاپامنى بەك ياخشى كۆرۈپ كەتمەسلىك توغرۇلۇق ئاگاھلاندۇرۇش بېرىپ قويماقچى بولدۇم. ئاپام ئۈچۈن يەنە بىر قېتىم ئۆز بالىسىنى ئۆلتۈرۈشكە سەۋەب تېپىلىشى مۇمكىن ئىدى. شۇڭا، ئۇنى بۇنىڭدىن ئاگاھلاندۇرۇشۇم، قوغدىشىم كېرەك ئىدى.

سېس ھەر ئاخشىمى مېنىڭ بېشىمنى ئۇزەتتى. (تۆۋەندىكىلىرى دەنۋېرنىڭ خىيالى.) خوۋارد بىلەن بۇگلار ماڭا ئۇنىڭ چوقۇم شۇنداق قىلىدىغانلىقىنى ئېيتتى. ئۇنىڭ چىرايلىق كۆزلىرى ماڭا يات ئادەمگە تىكىلگەندەك تىكىلەتتى. كۆزلىرىدە يامان غەرەز يوق ئىدى. ھېچقانداق ئىپادە يوق ئىدى. قارىماققا ئۇنىڭ كۆزلىرى ئۆزى ئىزدەۋاتقان ئادەمنى تاپقان، لېكىن ئۇنىڭغا زىيانكەشلىك قىلىشقا چىدىمايۋاتقاندەك قىلاتتى.

قارىماققا قول سېلىشقا چىدىمايۋاتقاندەك، لېكىن قول سالمىسا بولمايدىغاندەك، قول سالغاندا قىينىۋەتمەيدىغاندەك تۇراتتى. بۇ پەقەتلا قولىغا كىرىپ كەتكەن تىكەننى ئېلىۋېتىشكە، كۆزىگە كىرىپ كەتكەن تىكەننى لۆڭگە ئارقىلىق چىقىرىۋېتىشكە ئوخشاش چوڭلارلا قىلالايدىغان ئىش ئىدى. ئاپام بۇگلار بىلەن خوۋاردىنىڭ ياخشى تۇرغان ـ تۇرمىغانلىقىنى كۆزەتتى، ئاندىن مېنىڭ يېنىمغا كەلدى. مەن ئۇنىڭ ناھايىتى ئېھتىياتچانلىق بىلەن ياخشى قىلالايدىغانلىقىغا ئىشىنەتتىم. ئۇ بوينۇمنى ھەرىدىگەندە ناھايىتى چەبدەسلىك بىلەن ھەرىدىدى، ئاغرىتمىدى. ھەرىدەپ بولغاندىن كېيىن بېشىم چۈشكەن جايىدا بىرئاز ياتتى، ئاندىن ئۇ بېشىمنى پەسكە ئېلىپ چۈشۈپ چېچىمنى تارىدى. مەن يىغلاپ تاشلىماسلىققا شۇنچىلىك تىرىشقان بولساممۇ، بىراق ئۇ چېچىمنى تارىغاندا بەك ئاغرىتمۇەتتى. ئۇ چېچىمنى تاراپ بولۇپ ئۆرۈشكە باشلىدى. بۇ چاغدا ئۇيقۇم كېلىپ كەتتى. ئۇيقۇم شۇنداق كەلگەن بولسىمۇ، بىرلا ئۇخلاپ قالسام ئويغىنالمايدىغانلىقىم ماڭا ئايان ئىدى، شۇنىڭ ئۈچۈن ئۇ چېچىمنى ئۆرۈۋاتقاندا ئويغاق تۇرۇشۇم كېرەك ئىدى. شۇنداق قىلغاندىلا ئۇخلىيالايتتىم. ئەڭ قورقۇنچلۇقى، ئۇنىڭ كىرىپ مېنى بوغۇزلىشىنى كۈتۈش بولدى. بۇ ئۆي ئاق تەنلىكلەرنىڭ ئىلكىدىكى ۋاقتىدا ئۇستىدىكى بىز ئۇخلايدىغان ھۇجرا ئۇلارنىڭ خىزمەتكارىنىڭ ھۇجرىسى ئىكەنتۇق. خىزمەتكارنىڭ ئۆيىنىڭ سىرتىدا يەنە بىر ئاشخانىسى بار ئىكەن. بېيىبىي مومام كۆچۈپ كېلىپ خىزمەتكارنىڭ ئاشخانىسىنى ئەسۋابلارنى ساقلايدىغان ياغاچ ئۆي قىلىپ ئۆزگەرتىپتۇ. بېيىبىي مومام ئارقا ئىشىكتىن كىرىشكە خاتىمە بېرىش ئۈچۈن، ئۆيىنىڭ ئارقا ئىشىكىنى ئېتىۋېتىپتۇ. بېيىبىي مومام يەنە ئۆزى ياغاچ ئۆي قىلىپ ئۆزگەرتىۋەتكەن ئۆيىنىڭ يېنىغا ئامباردىن بىرنى ساپتۇ. بۇنداق بولغاندا 124 ـ نومۇرلۇق ئۆيگە كىرمەكچى بولسىڭىز، ئاشۇ ئامبارنىڭ يېنىدىن ئۆتۈشىڭىزگە توغرا

كېلىدىكەن. ئاپامنىڭ دېيىشىچە، مومام كىشىلەرنىڭ ئۇ ئىككى قەۋەتلىك تۇرالغۇنى تاماق ئېتىدىغان لاپاسقا ئۆزگەرتىۋالدى، دېيىشىگە پەرۋا قىلمىغانىكەن. كىشىلەر مومامغا «پۇزۇر كىيىنگەن خېرىدارلىرىڭىز ئەتراپى ئوچۇق قويۇلغان، مېۋە شۆپۈكلىرى، ماي دېغى ۋە ئىسقا تولغان بۇنداق كەپىدە ئولتۇرۇشنى خالىمايدۇ» دېگەنىكەن. مومام بۇ گەپكىمۇ ئېرەن قىلماپتۇ. كېچىلىرى مومام ئىككىمىز ئۇ يەردە ناھايىتى بىخەتەر ياتاتتۇق. مەن پەقەت ئۆزۈمنىڭ پۇشۇلداپ نەپەسلەنگەن ئاۋازىنىلا ئاڭلايتتىم. بىراق، بەزى كۈندۈزلىرى ئۆزۈمنىڭ نەپەسلىنىۋاتقان ئاۋازىمۇ ياكى يېنىمدا بىرەرسى بارمۇ، بۇنى بىلەلمەيتتىم. ئۆيىمىزدىكى ئىتىمىزنىڭ بىر كۆتۈرۈلۈپ، بىر پەسىيىۋاتقان قورسىقىغا قاراپ، ئۇنىڭ نەپەسلىنىشتە مەن بىلەن بەسلىشىۋاتقان ـ بەسلەشمەيۋاتقانلىقىنى كۆزىتەتتىم. مەن نەپەسلەنمەي تۇرىۋالدىم، ئاندىن ئۆزۈمنى قويۇۋېتىپ، ئۇنىڭ نەپەسلىنىشىگە يېتىشىۋالدىم. نەپەسنىڭ زادى كىمدىن ياكى نەدىن چىقىۋاتقانلىقىنى بىلىش ئۈچۈن شۇنداق قىلدىم. مەن ئاڭلاۋاتقان ئۇ ئاۋاز بوتۇلكا ئىچىگە رېتىملىق پۈۋەۋاتقاندا چىقىدىغان ئاۋازغا ئوخشايتتى. ئۇ ئاۋاز مەندىن چىقىۋاتامدىغاندۇ ياكى خوۋاردىتىنمۇ؟ بۇ ئاۋاز زادى كىمدىن چىقىۋاتىدۇ؟ ئۇ چاغدا ئۇلارنىڭ ھەممىسى تېپىنچ ئىدى. ئۇلارنىڭ گەپ قىلغان ئاۋازىنى ئاڭلىيالمايتتىم. ئاڭلىيالماسلىقىم بىلەن پەرۋايىم پەلەك ئىدى. چۈنكى تىنچلىق ئىچىدە دادامنى تېخىمۇ ياخشى ئەسلىيەلەيتتىم. مەن بۇرۇندىن تارتىپلا ئۇنىڭ يېنىمىزغا كېلىدىغانلىقىغا ئىشىنەتتىم. ئۇنىڭ نىمە سەۋەبتىن كېلەلمەيۋاتقانلىقىنى بىلەتتىم. ئۇنىڭ ئېتى بىرەر پېشكەللىككە يولۇقتى. دەريا سۈيى تېشىپ كەتتى. كېمە چۆكۈپ كەتتى. ئۇ قايتىدىن كېمە ياسىشى كېرەك. ئىشقىلىپ، ئۇ كېلىدىغان بولدى. بۇ بىر مەخپىيەتلىك. ئاپامنى ناھايىتى ياخشى كۆرىدىغان قىياپەتكە كىرىۋالسامىلا، ئۇ مېنى ئۆلتۈرمەيدۇ، ھەتتا ئۇ

بېشىمنى ئۇزۇپ، چېچىمنى ئۆرۈۋاتقان ئاخشىمىمۇ مەن يەنىلا ئۇنى ياخشى كۆرەتتىم. دادامنىڭ بۇ يەرگە مېنى دەپ كېلىدىغانلىقىنى ئاپامغا بىلدۈرمىدىم. بېيىپ مومامۇ دادامنىڭ پات ئارىدا يېتىپ كېلىدىغانلىقىنى ھېس قىلغانىدى. ئۇ خېلى ئۇزاققىچە شۇنداق ھېس قىلغان بولسىمۇ، كېيىنىچە بۇ ئويىدىن ۋاز كەچتى. ئەمما، مەن ۋاز كەچمىدىم. ھەتتا بۇگلار ۋە خوۋارد ئىككىسى قېچىپ كەتكەن چاغدىمۇ دادامنىڭ كېلىشىدىن ۋاز كەچمىدىم. ئاندىن پاۋۇل . D پەيدا بولدى. مەن ئاستىنقى قەۋەتتە ئاۋاز چىقىۋاتقانلىقىنى ئاڭلىدىم. ئاپامنىڭ كۈلگەن ئاۋازىنى ئاڭلىدىم. شۇنىڭ بىلەن دادام قايتىپ كەپتۇ، دەپ ئويلىدىم. ئۆيىمىزگە بىرەرسىنىڭ كېلىپ باقمىغىنىغا بەك ئۇزاق بولغانىدى. ئاستىنقى قەۋەتكە چۈشۈپ قارىدىم. كەلگىنى پاۋۇل . D ئىكەن. دېمەك، مېنى دەپ ئەمەس، ئاپام ئۈچۈن كەلگەنىدى. شۇنداقلىقى ئىسپاتلىنىشقا باشلىدى. كېيىن ئۇ يەنە ئاچامغا ئېرىشمەكچى بولدى. ئاچام ئۇنى بۇ يەردىن قوغلىۋەتتى. بۇنىڭدىن بەكلا خۇشال بولدۇم. ھازىر بۇ يەردە بىزلا قالدۇق. دادام كېلىپ مېنى ئاپامدىن ۋە بىزنىڭ ھويلىمىزغا كىرىدىغان ھەرقانداق نەرسىدىن قوغدىغۇچە، مەن ئاچامنى قوغدايمەن.

دادام شورپىلىرى ئېقىپ تۇرغان، دۇملەنگەن توخۇ تۇخۇمى ئۈچۈن ھەرقانداق ئىشنى قىلىشقا رازى ئىكەن. بولكىنى تۇخۇم پوشكىلىنىڭ ئارىسىغا يۆگەپ يېيىشنى ياخشى كۆرىدىكەن. مومام ماڭا دادام توغرىسىدىكى ھېكايىلەرنى سۆزلەپ بەرگەن. مومامنىڭ دېيىشىچە، دادام پەقەت مىلاد بايرىمىدىلا مومامغا بىر تەخسە تۇخۇم پوشكىلى پىشۇرۇپ بېرەلەيدىكەن. دادام ئۆزىنىڭ بۇ ئىشىدىن بەكلا خۇش بولغانىكەن. مومام ھەر دائىم دادامدىن تەپ تارتىپ تۇراتتىكەن. دادام بەك ئېسىل كىشى ئىكەن، دادامنىڭ ئېسىللىقى مومامنىڭ ئۇنىڭدىن تەپ تارتىشىدىكى سەۋەبلەردىن بىرى ئىكەن. مومام دادامنى ھېچقانداق ئىشنى ۋۇجۇدقا چىقىرالمايدۇ، دەپ ئويلايتىتىكەن. مومام بىلەن دادام

ئەزەلدىن بىر - بىرىدىن ئايرىلىپ باقمىغانلىقى ئۈچۈن، ئاق تەنلىكلەرمۇ دادامنى ھېچ ئىشنى ۋۇجۇدقا چىقىرالمايدۇ، دەپ ئويلىغانىكەن. مومام دادامنى چۈشىنىش پۈرسىتىگە ئېرىشىپتۇ. دادامنىڭ ھالىدىن خەۋەر ئاپتۇ. ھايۋانلار، سايمانلار، زىرائەتلەر، ئېلىپبە جەدۋىلى قاتارلىق دادام ياخشى كۆرىدىغان نەرسىلەر سەۋەبلىك مومام ئۇنىڭدىن تەپ تارتىدىغان بوپتۇ. دادام ھېسابات قىلىشنى ئۆگىنىۋاپتۇ. بۇنى ئۇنىڭغا غوجايىنى ئۆگەتكەن ئىكەن. غوجايىنىڭ باشقا يىگىتلەرگىمۇ ئۆگەتكۈسى بار ئىكەنتۇق، بىراق دادامدىن باشقا ھېچكىم ئۆگەنمەپتۇ. باشقا يىگىتلەر «ئۆگەنمەيمىز» دېيىشىپتۇ. سېكسو ھېساب ئۆگەنسە ئىدىيە ئۆزگىرىپ كېتىدۇ، ئۇنتۇپ كېتىشكە تېگىشلىك ئىشلارنى ئۇنتۇپ كېتەلمەيدۇ، ئەسلەشكە تېگىشلىك ئىشلارنى ئېسىدە تۇتۇۋالالمايدىغان بولۇپ قالىدۇ، دەپتۇ. دادام بولسا ئەگەر ساناق بىلمىسەك، ئۇلار سېنى ئالداپ كېتىدۇ، خەت بىلمىسەك بوزەك قىلىدۇ، دەپتۇ. ئۇلارغا بۇ ئىشلار بەكلا كۆلكىلىك تۇيۇلۇپتۇ. مومام ھېسابات قىلىشنى ۋە خەت يېزىشنى بىلمەيدىكەن. بىراق، دادام شۇلارنى ئۆگەنگەنلىكى ئۈچۈن مومامنى ئۇلارنىڭ ئىلكىدىن قۇتقۇزۇشنىڭ چارىسىنى تېپىپ چىققانىكەن. مومام كىتابنى پوپلارغا ئوخشاشلا ئوقۇيالايدىغان بولۇشنى ئارزۇ قىلىدىكەن. بۇنىڭدىن كىتاب ئوقۇيالايدىغان بولۇشنىڭ ئۆزۈم ئۈچۈن پايدىلىق ئىكەنلىكىنى ئۆگىنىۋالدىم. مەن ئاڭلاش سېزىمىمنى يوقاتقۇچە ئىزچىل ئۆگەندىم. ئۆزۈمنىڭ نەپەسلەنگەن ئاۋازىم بىلەن بىراۋ ئۈستەل ئۈستىدىكى سۈت ئىستاكانىنى ئۆرۈۋەتكەندە چىقىدىغان ئاۋازنىلا ئاڭلىيالىدىم. بۇ چاغدا ئۈستەل يېنىدا ھېچكىم يوق ئىدى. ئاپام بۇگلارنىڭ ئەدىپىنى بەردى. ئاندىن ھېلىقى نەرسە دەزمال سېلىنىپ قاتلانغان بارلىق كىيىم - كېچەكلەرنى مالىماتاڭ قىلىۋەتتى، ئىككى قولىنى تورتقا تىقىۋەتتى. قارىغاندا مەنلا ئۇ نەرسىنىڭ كىملىكىنى دەرھاللا بىلىۋالغان بىردىنبىر ئۆي ئىگىسى

ئىكەنمەن. ئۇ قايتىپ كەلگەندىمۇ ئۇنىڭ كىملىكىنى بىلمۇالدىم، دەرھاللا بىلمۇالالمىسامۇ، ئۇ ئۆزىنىڭ ئىسمىنى ئېيتىپ بەرگەندە، بۇ ئىسمىنىڭ ئاپام ئويمىچىغا تېنىنى سېتىش بەدىلىگە قەبىرە تېشىغا ئويدۇرغان ئاشۇ ئىسىم بىلەن ئوخشاشلىقىنى بايقاپلا، ئۇنىڭ كىملىكىنى بىلمۇالدىم. ئۇ ئاپامدىن ئاپامنىڭ ھالقىسىنى ــ مەن بىلمەيدىغان نەرسىنى سۇرۇشتۇرگەن چاغدا بەك خۇش بولدۇم: ئاچام ئىككىمىز دادامنى ساقلاۋاتقانىدۇق.

دادام بەك خىسلەتلىك كىشى ئىكەن. ئۇ سىزنى بىر كۆرۈپلا نەرىگىزنىڭ ئاغرىۋاتقانلىقىنى دەپ بېرەلەيدىكەن، ئاغرىقىگىزنى ساقايتىپ قويالايدىكەن. ئۇ بېيىپ مومامغا بىر ئېسىلغۇ ياساپ بېرىپتۇ. مومام ئەتىگىنى ئويغانغاندا ئۇنىڭغا ئېسىلىپلا ئورنىدىن تۇرالايدىكەن. مومام دائىملا ئاق تەنلىكلەرنىڭ بىرەرسىنىڭ ئۆزىنى باللىرىنىڭ ئالدىدا ئوسال قىلىشىدىن ئەنسىرەپ يۇرەتتىكەن. مومام باللىرىنىڭ ئالدىدا يۇرۇش ـ تۇرۇشقا، ئىش ـ ھەرىكەتكە ناھايىتى دىققەت قىلىدىكەن. دادامغا ئۆزىنىڭ ئەيىبىنى كۆرسەتمەسلىك ئۈچۈن ھەربىر ئىشنى بەك مۇكەممەل قىلىدىكەن. مومام «ئوساللاشقىنىمنى باللىرىم كۆرسە ئاچچىقى كېلىپ كېتىدۇ» دېگەنىدى. «شېرىن ئۆي»دە ھېچكىمۇ بېيىپ مومامنى ئوسال قىلغۇدەك گەپنى ياكى ئىشنى قىلمىغانىكەن، شۇڭلاشقا دادامۇ ئۇنداق ئىشلارنى كۆرمىگەن ھەم ئاچچىقلىنىپ باقمىغانىكەن. مانا ھازىر مەن باغلىشمەنكى، دادام بۇ يەرگە كېلىۋاتىدۇ. پاۋۇل . D كېلەلىگەن يەردە، دادامۇ كېلەلەيدۇ. چۈنكى ئۇ خىسلەتلىك كىشى ئەمەسمۇ. ھەممىز بىللە ياشىشىمىز كېرەك: مەن، دادام يەنە جان قوزام. ئاپام بىز بىلەن قالسىمۇ مەيلى، دادام ئاپامنىڭ قېلىشىنى خالىمىسا، ئۇ ھالدا ئاپام پاۋۇل . D نىڭ كەينىدىن كەتسىمۇ بولىۋېرىدۇ. مېنىڭچە، ئاپامنىڭ ئۆزى بىلەن بىللە قېلىشىنى دادامنىڭ كۆڭلى كۆتۈرمەيدۇ. چۈنكى ئاپام پاۋۇل . D نى كارىۋىتىغا

چىقاردى. مومامنىڭ دېيىشىچە، ئاپام باشقا - باشقا ئەردىن سەككىز بالا تۇغقانلىقى ئۈچۈن، خەقلەر ئۇنى پەس كۆرىدىكەن. ئاق تەنلىكلەرمۇ، قارا تەنلىكلەرمۇ ئۇنىڭ مۇشۇ ئىشى ئۈچۈن ئۇنى پەس كۆرىدىكەن. قۇل دېگەن ئۆزى خالىغانچە ھۇزۇر سۈرمەسلىكى كېرەك. لېكىن، ئۇلار غوجايىنىنى خۇش قىلىش ئۈچۈن كۆپرەك بالا تۇغۇشى كېرەك ئىكەن. شۇنداق بولغانلىقتىن، ئۇلارنىڭ قەلبىنىڭ چوڭقۇر قاتلاملىرىدا خۇشاللىق بولۇشىغمۇ يول قويۇلمايدىكەن. مومام بۇنداق گەپلەرنى ئاڭلىماسلىقىم كېرەكلىكىنى، مەڭگۈ ئۆزۈمنى ئاسرىشىم ۋە جىسمىمنى سۆيۈشۈم كېرەكلىكىنى ئېيتقانىدى.

مومام ئۆلگەندىن كېيىن مەن ئاشۇ مەخپىي ئالچۇقتا باردىم. ئانام مېنى باشقىلارنىڭ ھويلىلىرىغا كىرىشتىن، باشقىلار بىلەن بىرلىكتە تاماق يېيىشتىن چەكلەيتتى. بىز ئۆيدىلا ئولتۇراتتۇق. بۇنداق ياشاش بەكلا مەنىسىز ئىدى. مومام باشتىن - ئاياغ ھېچكىم بىلەن كۆرۈشمەي، ھېچ يەرگە بارماي، كەيپىياتى بەكلا تۆۋەن ھالەتتە ئۆز ھۇجرىسىدا رەڭلەرنى كۆزىتىپ، ئۆزىنىڭ قانداق خاتالاشقىنىنى ئويلاپ ھەسرەتلىنىپ ياتاتتى. شۇڭلاشقا، مەن بېيىبىي مومامنى ئاشۇ قېتىملىق بەزمىدىن ۋە كەلگەن مېھمانلاردىن ناھايىتى خۇش بولدۇ، دەپ ئويلىدىم. مۇنداقچە ئېيتقاندا، مومامنىڭ ئىچكى ھېسسىياتى ۋە ئۆزىنىڭ يەنە قانداق ئىشلارنى قىلالايدىغانلىقى توغرۇلۇق ئويلىنىشى ئەخمىقانىلىك ئىدى. ئاق تەنلىكلەرمۇ كەلدى. ھويلىمىزغا كىردى. مومام ھەممە ئىشنى توغرا قىلغانىدى. بىراق، ئۇلار يەنىلا ھويلىمىزغا كىردى. مومام نېمە ئويلىشى كېرەكلىكىنى بىلمەي قالدى. مومامنىڭ پەقەت سوقۇپ تۇرغان يۈرىكىلا قالغانىدى. ئۇلار مومامنىڭ يۈرىكىنى پارە - پارە قىلىۋەتتى. ھەتتا ئىچكى ئۇرۇشمۇ مومامنى چۆچۈتۈپ ئويغىتالمىدى.

مومام ماڭا دادام توغرىسىدىكى ھېكايىلەرنىڭ بىرىنمۇ قالدۇرماي سۆزلەپ بەرگەنىدى. مومامنى ئازادلىققا چىقىرىش

ئۇچۇن دادام كېچە ـ كۈندۈز دېگۈدەك كۈچىنى ساتقانىكەن. تورت بۇزغۇنچىلىقىغا ئۇچراپ، دەزمالانغان كىيىملەر قالايمىقانلاشتۇرۇۋېتىلگەندىن كېيىن، ئاچامنىڭ پەلەمپەيدىن چىقىۋاتقان تۈتۈشىنى ئاڭلىغىنىمدىن كېيىن، شۇنداقلا مومام ئۆزۈم كارىۋىتىغا قايتىپ كەلگەندىن كېيىن، مومام ئۆزۈم توغرىسىدىكى ھېكايىلەرنى ماڭا سۆزلەپ بەردى. مەن سېھرىي كۈچ ئارقىلىق قوغدالغانىكەنمەن. تۇغۇلغىنىمدىن تارتىپ كېيىنكى ۋاقىتلارغىچە مەن ھەر دائىم قۇتقۇزۇۋېلىنىشقا نائىل بولۇپ تۇرۇپتىمەن. ئۆيىمىزدىكى ئەرۋاھتىن قورقۇشۇمنىڭ ھاجىتى يوق. ئۇ ماڭا زىيانكەشلىك قىلمايدۇ. چۈنكى ئاپام مېنى ئېمىتكەن چاغدا مەن ئۇنىڭ قېنىنى تېتىپ باققان. مومامنىڭ دېيىشىچە، ئاپام نىيىتىدىن يانمىغاچقا، ئۇ ئەرۋاھ ئاپام بىلەنلا ئېيتىشىپتۇ. بىراق، ئەرۋاھ ماڭا مەڭگۈ زىيانكەشلىك قىلمايدۇ. مەن پەقەت ئۇنىڭدىن ئېھتىيات قىلسىملا بولىدۇ. چۈنكى ئۇ زىيادە مۇھەببەتكە ئېھتىياجلىق ياۋۇز ئالۋاستى. ئويلاپ باقسىڭىز، ئەرۋاھنىڭ قىلغانلىرىنىڭ بەكلا تەبىئىي ئىشلار ئىكەنلىكىنى بايقايسىز. مەن ئۇنى بەكلا ياخشى كۆرىمەن. ئىككىمىز بىللە ئويناپمىز. مەن قاچانكى ئۇنىڭغا ئېھتىياجلىق بولسام، ئۇ شۇ ھامان يېنىمدا پەيدا بولىدۇ. ئۇ مېنىڭ جان قوزام. ئۇ مېنىڭكى.

مەن جان قوزام، ئۇ مېنىڭكى. بۇ باب جان قوزامنىڭ دىل بايانى. گۈل ئۈزۈش توغرىسىدىكى بايانلار قارا تەنلىك قۇللارنىڭ ئافرىقىدىكى تۇرمۇشىنى تەسۋىرلەيدۇ؛ دوزاخقا مۇناسىۋەتلىك بايانلار قۇللارنى ئامېرىكا قىتئەسىگە توشۇش جەريانىدا ئۇلارنىڭ پاراخوتتا ئۇچرىغان ئېچىنىشلىق كەچۈرمىشلىرىنى تەسۋىرلەيدۇ. مەن ئۇنىڭ يوپۇرماقلار ئارىسىدىن گۈل ئۈزۈۋاتقانلىقىنى كۆردۈم ئۇ ئۈزگەن گۈللىرىنى يۇمىلاق سېۋەتكە سالاتتى يوپۇرماقلار ئۇنىڭغا بېرىلمەيتتى ئۇ سېۋەتنى لىق توشقۇزدى ئوتلارنى يۇلدى مەن ئۇنىڭغا يارەم بەرمەكچى بولدۇم بىراق ھەسەن ـ ھۈسەن توسۇۋالدى ئۆزۈم كۆرگەن رەسىمنى قانداقمۇ دەپ بېرەلەيمەن مەن ئۇنىڭدىن ئايرىلمىدىم ھېچقانداق جايدا توختىمىدىم ئۇنىڭ يۈزىنىڭ ھەرقانداق يېرىدىن كىرىش ئۈچۈن ئۇنىڭغا سەپسالاتتىم بەك ئىسسىق ئىكەن

ھەممە نەرسە مۇشۇ دەقىقىدە مەڭگۈلۈك مۇشۇ دەقىقىدە تۈگۈلۈۋالمايدىغان ۋاقتىم يوق تۈگۈلۈۋالغان كىشىلەرنى كۆزىتىمەن ھەر دائىم تۈگۈلۈۋالمەن مېنىڭ يۈزۈمدىكى ئۇ ئەر ئۆلدى ئۇنىڭ يۈزى مېنىڭ يۈزۈم ئەمەس ئۇنىڭ ئاغزى خۇش پۇراق ئەما كۆزى مەھكەم يۇمۇلغان بەزى كىشىلەر مەينەت ئۆزىنى يېيىشىدۇ مەن يېمەيمەن تېرىسى يوق ئەرلەر (ئاق تەنلىكلەر) سەھەرلىك سۈيدۈكىنى ئىچىشىمىز ئۈچۈن ئېلىپ

كېلىدۇ بىزنىڭ ھېچنېمىمىز يوق ئاخشىمى يۇزۈمدىكى ئاشۇ ئۆلگەن ئەرنى كۆرەلمەيمەن مەن چوڭ ئەمەس چاشقانچاقلار بىزنىڭ ئۇخلىشىمىزنى ساقلاپ تاقەت قىلىپ تۇرالمىدى بىرى ئۆرۈلمەكچى بولدى بىراق ئۆرۈلگۈدەكمۇ بوشلۇق يوق ئىدى ئىچىشكە سۇ بار دېيىلسە بىزنىڭ كۆز ياشلىرىمىز بار بىز ياشمۇ تۆكەلمىدۇق ئەتىگەنلىك سۈيدۈكمۇ چىقارمىدۇق شۇنىڭ بىلەن تېرىسى يوق ئەرلەر ئۆزلىرىنىڭكىنى ئېلىپ بىزنىڭ ئىچىشىمىزگە بەردى بىر قېتىم ئۇلار شۇمشىمىز ئۇچۇن تاتلىق تاشلارنى ئەكېلىپ بەردى

ھەممىمىز بەدىنىمىزنى كەينىگە تاشلۇۋېتىشكە تىرىشاتتۇق مېنىڭ يۇزۈمدىكى ئەر شۇنداق قىلدى ئۆزىڭىزنى مەڭگۈلۈك ئۆلۈمگە گىرىپتار قىلمىقىڭىز بەكمۇ قىيىن سىز ئازغىنا ئۇخلۇۋېلىپلا قايتىپ كەلدىڭىز دەسلىپىدە بىز قۇسالايتتۇق ھازىر قۇسمايمىز ھازىر قۇسالمايمىز سىزنىڭ چىشىڭىز چىقرايلىقلىقىدىن سەۋەبتىك پارقىرايتتى بىرى تىترەۋاتىدۇ مەن شۇ يەردە تۇرۇپلا ھېس قىلۋاتىمەن ئۇ تىترەۋاتقان كىچىك قۇشچىلىك بەدىنىدىن قۇتۇلۇشقا تىرىشماقتا ئۇ تىترەش ئۇچۇن بوش يەر بولمىغانلىقتىن ئۆلەلمىدى يۇزۈمدە ئۆلگەن ئەر كىشىنى بىراۋ سۆرەپ كەتتى ئۇنىڭ چىرايلىق ئاقباش چېكىتلىرىنى ئەسلەيمەن

بىز ھازىر تۇگۈلۇۋالماس بولدۇق بىز ئۆرە تۇرۇقلۇق بىراق مېنىڭ پۇتۇم ئۆلگەن كىشىنىڭ كۆزىدە تۇرغاندەك قىلىدۇ بوش يەر بولمىغانلىقتىن يىقىلاي دەپمۇ يىقىلىپ چۈشەلمەيمەن تېرىسى يوق ئەرلەر يۇقىرى ئاۋازدا سۈرەن سالدى مەن ئۆلمىدىم بولكا دېڭىز سۈيىنىڭ رەڭگىدە ئېچىرقاپ كەتكەنلىكىم ئۇچۇن ئۇنى يېگۈدەكمۇ ماغدۇرۇم يوق قۇياش كۆزلىرىمنى يۇمدۇرۇۋەتتى ئۆلۈشكە قۇربى يېتىدىغانلار بىر يەرگە غۇژمەكلىشىۋالدى مەن ئەر كىشىمنى تاپالماي قالدىم

چىشلىرىنى ياخشى كۆرۈپ قالغان ئاشۇ ئەر بەك ئىسسىق ئۆلۈكلەر دۆۋىسى بەك ئىسسىق تېرىسى يوق ئەرلەر ئۇلارنى كالتەك بىلەن ئۆرۈپ - چۆرۈيدۇ ماڭا كېرەكلىك يۈزدەك يۈزى بار ئايال بار

ئۇ مېنىڭ يۈزۈم ئۇلار بولكا رەڭلىك دېڭىزغا تاشلاندى ئۇ قۇلىقىغا ھېچنېمە تاقىمىغان ئەگەر ئۆلگەن ئەرنىڭ چىشى مەندە بولغان بولسا ئۇنىڭ بويىندىكى زەنجىرنى چىشلەپ ئۈزۈۋالاتتىم چىشلەپ ئۈزۈۋالاتتىم مەن ئۇ ئايالىنىڭ بويىندىكى زەنجىرنى ياخشى كۆرمەيدىغانلىقىنى بىلىمەن ھازىر تۇگۈلىدىغانغا ۋە تۇگۈلۈۋالغان باشقا كىشىلەرنى كۆزىتىدىغانغا جاي چىقتى ھازىرقى تۇگۈلۈش مەڭگۈلۈك

مېنىڭ يۈزۈمدەك يۈزى بار ئايال ھازىر دېڭىزنىڭ ئىچىدە بەك ئىسسىق

دەسلىپىدە ئۇ ئايالنى كۆرەلەيتتىم بۇلۇتلار يولۇمنى توسۇۋالغانلىقى ئۈچۈن ئۇنىڭغا يارەم بېرەلمىدىم دەسلىپىدە ئۇنى كۆرەلەيتتىم ئۇنىڭ قۇلىقىنىڭ چاقناۋاتقانلىقىنى كۆرەلەيتتىم ئۇ بويىندىكى زەنجىرنى ياخشى كۆرمەيتتى بۇنى بىلەتتىم

مەن ئۇنىڭغا قارىغىنىمدىلا ئۇ يولىنى بۇلۇتلارنىڭ توسۇۋالغانلىقىنى بىلەتتى ئۇنىڭ مېنى كۆرەلىگەنلىكىگە جەزم قىلالايمەن ئۇنىڭ ماڭا قاراپ تۇرغانلىقىغا دىققەت قىلدىم ئۇ كۆزلىرىنى بىكارلىدى ئۇنىڭ يۈزلىرىدىكى ھەربىر جايىدىن كىرىپ ئۇنىڭغا ۋاراڭ - چۈرۈڭلۇق بۇلۇتلارنىڭ مېنىڭ بىلىشىمنى توسۇۋالغىنىنى ئېيتتىم ئۇنىڭغا ھالقىسى كېرەك ئۇنىڭغا يۇمىلاق سېۋىتى كېرەك ماڭا ئۇنىڭ يۈزى كېرەك بەك ئىسسىق دەسلەپتە ئەرلەر ئاياللاردىن ئاياللار ئەرلەردىن يىراق تۇردى كۇچلۇك بوران بىزنى ئۇياقتىن - بۇياقتا سۈرۈپ ئەرلەر بىلەن ئاياللار ئارىلىشىپ كەتتى شۇنىڭدىن باشلاپ مەن ئۇ ئەر

كىشىنىڭ دۇمبىسىدە تۇردۇم بىراق ئۇزاقتىچە ئۇنىڭ ئۈستى تەرىپىمدىكى بوينىنى ۋە كەڭرى مۇرىسىنى كۆرەلمىدىم مەن بەك كىچىك ئۇنىڭ بىر ناخشىسى ئۇچۇن مەن ئۇنى سۆيىمەن ئۇ بەدىنىنى ئۆرۈپ ئۆلگەندە مەن ئۇنىڭ ناخشا ئېيتىۋاتقان چىشلىرىنى كۆردۇم ئۇنىڭ ئاۋازى يېقىملىق ئىدى ئۇ بىر ئايالنىڭ يوپۇرماقلار ئارىسىدىن گۇللەرنى ئۈزۈپ يۇمىلاق سېۋەتكە لىق توشقۇزغانلىقىنى ناخشا قىلىپ ئېيتاتتى بۇلۇتلار يېتىپ كېلىشتىن ئىلگىرى ئۇ ئايال بىزگە يېقىن يەردە تۇگۇلۇۋالغانىدى بىراق ئۇ ئەر كۆزلىرىنى يۇمۇپ يۈزۈم ئۈستىدە ئۆلگەندىلا ئاندىن ئۇ ئايالنى كۆرەلىدىم بىز ئاشۇنداق ئىدۇق ئۇنىڭ ئاغزىدىن نەپەس چىقمايتتى نەپەس چىقىشقا تېگىشلىك يەرلىرىدىن خۇش پۇراق كېلەتتى باشقىلار ئۇنىڭ ئۆلگىنىنى بىلمىدى مەن بىلدىم ئۇنىڭ ناخشىلىرى كېتىپ قالدى ھازىر مەن پەقەت ئۇنىڭ چىرايلىق چىشلىرىنىلا قىزغىن سۆيەلەيمەن

بىراق ئۇ ئايالدىن يەنە ئايرىلىپ قالسام بولمايدۇ مېنىڭ ئۆلۈپ كەتكەن ئەر كىشىم باشتىن - ئاياغ شاۋقۇنلۇق بۇلۇتلارغا ئوخشاش توسۇلۇپ قالغاندەك قىلاتتى ئۇ مېنىڭ يۈزۈمدە ئۆلگەندىلا ئاندىن ئۇ ئايالنىڭ يۈزىنى كۆرەلىدىم ئۇ ماڭا كۇلۇمسىرەيتتى شۇنداق قىلاتتى ئۇنىڭ چاقناق ھالقىسى يوقىلىپ كەتتى تېرىسى يوق ئەرلەر يۇقىرى ئاۋازدا ۋاراڭ - چۇرۇڭ قىلماقتا ئۇ مېنىڭ ئەر كىشىمنى دۆۋىگە قوشمىدى مېنىڭ يۈزۈمدەك يۈزى بار ئايالنى دۆۋىگە قوشمىدى بەلكى ئۇ دۆۋىگە ئۆزى قوشۇلدى دۆۋە يوق بولدى ئۇ ماڭا كۇلۇمسىرەيتتى شۇنداق قىلاتتى بەك ئىسسىق

ئۇلار ئەمدى تۇگۇلمىدى بىز تېخىچە تۇگۇلۇگلۇك ئىدۇق ئۇلار سۇ ئۈستىدە لەيلەپ يۈرۈشىدۇ ئۇلار دۆۋىنى پارچىلاپ ئىتتىرىشتى مەن چىرايلىق چىشلىرىمنى تاپالمىدىم مەن ماڭا

كۈلمەكچى بولغان قارا رەڭلىك يۈزلەرنى كۆردۈم مېنىڭ قارا يۈزۈم ماڭا كۈلۈمسىرىمەكچى بولدى بوينىمنى تۆمۈر زەنجىرلەر سېلىنغانىدى ئۇ ئايالنىڭ قۇلىقىدىكى ھالقىسىمۇ يۇمىلاق سېۋىتىمۇ يوق بولدى مېنىڭ يۈزۈمنى ئېلىپ سۈغا كىرىپ كەتتى

شارقىراپ يېغىۋاتقان يامغۇردا تۇرماقتىمەن باشقىلار ئېلىپ كېتىلدى مەن ئېلىپ كېتىلمىدىم يامغۇردەك لەيلەپ چۈشمەكتىمەن ئۇ ئەرنىڭ يېيىشلىرىگە قارىدىم يامغۇر بىلەن بىللە چۈشۈشنى خالىماي تۇگۈلمەكتىمەن

پارە - پارە بولۇپ كېتىدىغان بولدۇم ئۇ ئەر مېنىڭ ئۇخلايدىغان جايىمنى تۈگەشتۈردى ئۇ قولىنى شۇ يەرگە قويياتتى مەن يېمەكلىكلەرنى يوقىتىپ پارە - پارە بولدۇم ئۇلار يۈزۈمنى ئېلىپ كېتىشتى ھېچكىم مېنى كېرەك قىلمىدى ئىسمىمنى ماڭا جاكارلاشتى ئۇ ئايال كۆۋرۈكنىڭ ئاستىدا بولغانلىقتىن مەن كۆۋرۈكنىڭ ئۈستىدە ساقلىدىم قاراڭغۇ كېچە ئۆتۈپ كېتىپ يەنە كۈندۈز كەلدى كۈندۈز يەنە بىر كۈندۈز كېچە - كۈندۈز مەن كۈتتۈم بويۇمغا تۆمۈر زەنجىر سېلىنمىدى بۇ دەريادا كېمە مېڭىپ باقمىغان تېرىسى يوق ئەرلەر ھېچ يەردە كۆرۈنمەيدۇ مېنىڭ ئۆلۈپ كەتكەن ئەركىشىم بۇ دەريادا لەيلەپ يۈرمەيدۇ ئۇنىڭ چىشى كۆك رەڭلىك دېڭىزدا ۋە يۇمران ئوت - چۆپلەردە ماڭا كېرەك يۈزمۇ شۇ يەردە ئۇ يۈز ماڭا كۈلۈمسىرەيتتى شۇنداق قىلاتتى كۈندۈزدە مەرۋايىتلار ئۇ ئايال ۋە تاشپاقىلار سۈدا پەيدا بولاتتى كېچىدە مەن ۋارقىراپ - جارقىراشقان ۋە قاقاھلاپ كۈلۈشكەن ئاۋازلارنى ئاڭلىدىم ئۇ ماڭا تەۋە

ئۇنىڭ قاقاھلاپ كۈلۈشى مېنىڭ كۈلكەم مەن ئۇنىڭ يۈزىنى يەنى ئۆزۈمنىڭ يۈزىنى كۆردۈم دەل مۇشۇ يۈز بىز تۇگۈلۈپ تۇرغان يەردە بىزگە كۈلۈمسىرەيتتى ھازىرمۇ شۇنداق قىلىدۇ ئۇنىڭ يۈزى سۇ يۈزىدە لەيلەپ قالغان بەك ئىسسىق ئۇنىڭ يۈزى

مېنىڭكى ئۇ كۈلۈمسىرىمىدى ئۇ ھازىر چاينىماقتا يۈتماقتا

مەن چوقۇم يۈزۈمگە ئېرىشىشىم كېرەك مەن كىردىم ئوتلار يۇلۇندى ئۇ يۇلغانىدى مەن سۇنىڭ ئىچىدە ئۇ كېلىدىغان بولدى كۆك سېۋەت يوق ئىدى تۆمۈر ھالقىلار بويۇنلارغا سېلىنمىغانىدى ئۇ ئالماس بار تەرەپكە ئۈزۈپ باردى مەن ئۇنىڭغا ئەگەشتىم بىز ھازىر ئۇنىڭ ھالقىسىدىكى ئالماسنىڭ ئىچىدە يۈزۈم كېلىدىغان بولدى چوقۇم ئۇنىڭغا ئېرىشىشىم كېرەك مەن بۇ قېتىم بىرىكمەپ كېتىش پەيتىنى ئىزدەۋاتىمەن مەن يۈزۈمنى مۇشۇنداق ياخشى كۆرىمەن قارا يۈزۈم ماڭا بەكلا يېقىن يەردە بىرىكمەپ كەتمەكچىمەن ئۇ ئايال قۇلىقىمغا پىچىرلىدى بوش ئاۋازدا پىچىرلىدى قولۇمنى سوزۇپ ئۇنى تۇتتۇم ئۇ بىر تەرەپتىن چاياپ بىر تەرەپتىن يۇتۇنغاچ مېنى سىلىدى ئۇ مېنىڭ قوشۇلماقچى بولغىنىمنى بىلدى ئۇ مېنى چاياپ يۇتتى يوق بولدۇم مەن ھازىر ئۇنىڭ يۈزى ئۆزۈمنىڭ يۈزى مەندىن ئايرىلدى ئۆزۈمنىڭ سۇدا ئۈزۈپ كېتىۋاتقانلىقىمنى كۆردۇم بەك ئىسسىق تاپىنىمنى كۆردۇم مەن ئۆزۈم تەنھا مېنىڭ ئىككىمىزگە ئايلانغۇم بار مېنىڭ قوشۇلۇپ كەتكۇم بار كۆك رەڭلىك سۇنىڭ يۈزىگە چىقتىم

تاپىنىم مەندىن ئايرىلىپ ئۈزۈپ كەتكەندىن كېيىن سۇ ئۇستىدە لەيلىدىم پۇت تىققۇدەك بىر جايغا موھتاجمەن ئۆلمىدىم ئولتۇردۇم قۇياش كۆزۈمنى يۇمدۇردى كۆزلىرىمنى ئاچقاندا يوقىتىپ قويغان يۈزۈمنى كۆردۇم سېسىنىڭ يۈزى مەندىن ئايرىلىپ كەتكەن ئاشۇ يۈز ئىدى سېس مېنىڭ ئۆزىگە قاراۋاتقانلىقىمنى كۆردى مەن بولسام كۈلۈمسىرەشنى كۆردۇم ئۇنىڭ تەبەسسۇملۇق يۈزى دەل مېنىڭ قايتىدىغان جايىم ئاخىر كۈلدى بەك ئىسسىق ئەمدى بىرلىشىپ كېتەلەيدىغان بولدۇم

مەن جان قوزام، ئۇ مېنىڭكى. سېس بىز تۇغۇلۇۋېلىشتىن ئىلگىرى كۆپكۆك يوپۇرماقلار ئارىسىدىن سېرىق گۈللەرنى ئۈزگەن ئايال شۇ. گۈللەر ھازىر بىز يېپىنىدىغان يوتقانلىق ئۈستىدە. ئەسلىدە ئۇ ماڭا كۈلۈمسىرىمەكچى ئىدى، شۇ چاغدا تېرىسى يوق ئەرلەر كېلىپ قالدى. ئۇلار بىزنى ئۆلۈكلەر بىلەن قوشۇپ قۇياش نۇرى ئاستىغا ئېلىپ باردى، ئاندىن قوپاللىق بىلەن ئۆلۈكلەرنى دېڭىزغا تاشلىدى. سېس دېڭىزغا چۈشتى. ئۇ ئېرىپ كەتتى. ئۇلار ئۇنى ئىتتەرمىگەنىدى. ئۇ ئۆزلۈكىدىن چۈشتى. ئۇ ماڭا كۈلۈمسىرەشكە تەييارلىق قىلىپ قويغانىدى، بۇ چاغدا ئۇ ئۆلۈكلەرنىڭ دېڭىزغا ئىتتىرىلىۋاتقىنىنى كۆرۈپ، مېنى شۇ يەردە قالدۇرۇپ قويۇپ، ئۆزىمۇ دېڭىزغا بىللە چۈشتى. ئۆزۈمنىڭ يۈزىمۇ، ئۇنىڭ يۈزىمۇ يوق بولدى. سېس مەن كۆۋرۈك ئاستىدىكى ئېقىن سۇدىن تېپىۋالغان، ئاندىن يوقىتىپ قويغان ھېلىقى يۈز شۇ. كىرگىنىمدە ئۇنىڭ يۈزىنىڭ مەن تەرەپكە لەيلەپ كېلىۋاتقانلىقىنى كۆردۈم. ئۇمۇ مېنىڭ يۈزۈم ئىدى. مەن بىرلىشىپ كەتمەكچى. بىرلىشىپ كېتىشكە تىرىشتىم، ئۇ سۇ ئۈستىدىكى نۇر ھالقىلىرى بار جايغا لەيلەپ بېرىپ قالدى. ئۇنىڭدىن يەنە ئايرىلىپ قالدىم. بىراق، ئۇ ماڭا پەس ئاۋازدا ئېيتىپ بەرگەن ئاشۇ ئۆينى تېپىپ بارغىنىمدا، ئۇ شۇ ئۆينىڭ ئىچىدە ئىكەن. ئۇ ئاخىر ماڭا كۈلۈمسىرىيەلىدى. بەك ياخشى بولدى، ئەمدى ئۇنىڭدىن ئايرىلىپ قالماسلىقىم كېرەك. مەن

پەقەتلا ئۇنىڭ نېمە ئۈچۈن بىز تۇغۇلگەن جايدىن سۈغا كىرىپ كەتكىنىنى بىلگۈم بار. ئۇ شۇ چاغدا ماڭا كۈلۈمسىرەي دەپ تۇرغانىدى، يەنە نېمە ئۈچۈن سۈغا كىرىپ كېتىدۇ؟ دېڭىزغا چۈشۈپ ئۇنىڭغا قوشۇلۇۋالاي دەپ ئويلىغانىدىم، بىراق جايىمدىن مىدىر ـ سىدىر قىلالمىدىم. ئۇ گۈل ئۈزۈۋاتقاندا ئۇنىڭغا يارەمىم بەرگۈم بار ئىدى، قويۇق تۇمان كۆز ئالدىمنى توسۇۋالغاچقا، ئۇنى يوقىتىپ قويدۇم. ئۇنى ئۈچ قېتىم يوقىتىپ قويدۇم. بىرىنچى قېتىمدا، ئۇ گۈل ئۈزۈۋاتقاندا شاۋقۇنلۇق بۇلۇتلار سەۋەبىدىن ئۇنى يوقىتىپ قويدۇم؛ يەنە بىر قېتىم ئۇ ماڭا كۈلۈمسىرىمەستىن دېڭىزغا سەكرىگەنلىكى ئۈچۈن؛ يەنە بىر قېتىم كۆۋرۈك ئاستىدا مەن ئۇنىڭغا قوشۇلۇش ئۈچۈن ماڭغاندا، ئۇ مەن تەرەپكە لەيلەپ كەلگەن بولسىمۇ، بىراق كۈلۈمسىرىمگەنلىكى ئۈچۈن يوقىتىپ قويدۇم. ئۇ ماڭا كۈسۈرلىغىنىچە مېنى چاينىدى، ئاندىن مەن ئۈزۈپ كەتتىم. ھازىر مەن بۇ ئۆيدىن ئۇنى تاپتىم. ئۇ ماڭا قاراپ كۈلدى. كۈلگىنى ئۆزۈمنىڭ يۈزى ئىدى. ئەمدى ئۇنىڭدىن ئايرىلىپ قالسام بولمايدۇ. ئۇ مېنىڭ.

ماڭا راست گەپ قىلىڭ. سىز زادى باشقا جايدىن كەلدىڭىزمۇ يوق؟

شۇنداق. مەن باشقا جايدا تۇراتتىم.

سىز مېنى دەپ كەلدىڭىزمۇ؟

ھەئە.

مېنى ئۇنتۇپ كەتمەپسىز ـ دە؟

شۇنداق. ئۇنتۇمىدىم.

مېنى ئەزەلدىن ئۇنتۇمىغانمىدىڭىز؟

سىزنىڭ يۈزىڭىز مېنىڭكى.

مېنى كەچۈرەلەمسىز؟ بۇ يەردە تۇرۇپ قالامسىز؟ ئەمدى بۇ يەردە خاتىرجەم تۇرالايسىز.

تېرىسى يوق ئەرلەر قەيەردە؟

سىرتتا. يىراق جايدا.
ئۇلار كىرەلەمدۇ؟
بىر قېتىم كىرمەكچى بولغاندا ئۇلارنى توسۇۋالدىم. ئۇلار ئەمدى ھەرگىز كەلمەيدۇ.
مەن تۇرۇۋاتقان ئۆيدە ئۇلارنىڭ بىرسى بار ئىدى، ئۇ ماڭا زىيانكەشلىك قىلدى.
ئۇلار ئەمدى ھەرگىز بىزگە زىيانكەشلىك قىلالمايدۇ.
ھالقىڭىزچۇ؟
ئۇلار ئېلىپ كەتتى.
تېرىسى يوق ئەرلەر ئېلىپ كەتتىمۇ؟
شۇنداق.
ئەسلى سىزگە يارەم قىلماقچى ئىدىم. بۇلۇتلار يولۇمنى توسۇۋالدى.
بۇ يەردە بۇلۇت يوق.
ئەگەر ئۇلار بوينىڭىزغا تۆمۈر زەنجىر سالغان بولسا، مەن ئۇنى چىشلەپ ئۈزۈۋېتەتتىم.
جان قوزام.
مەن سىزگە بىر يۇمىلاق سېۋەت توقۇپ بېرىمەن.
قايتىم كەلدىڭىز. قايتىپ كەلدىڭىز.
بىز ماڭا كۇلەمدۇق؟
كۇلۇۋاتقىنىمنى كۆرمىدىڭىزمۇ؟
يۈزىڭىزنى ياخشى كۆرىمەن.

بىز ئىلگىرى ئېرىق بويىدا ئويناغان.
مەن سۇنىڭ ئىچىدە ئىدىم.
ئاشۇ تىمتاس كۇنلەردە بىز بىللە ئويناغان.
بۇلۇتلار ژاراڭ ـ چۇرۇڭ قىلىپ يولۇمنى توستى.
مەن سىزگە موھتاج بولغاندا، سىز كېلىپ ماڭا ھەمراھ بولدىڭىز.
مەن ئۇنىڭ يۈزىنىڭ كۇلۇمسىرىشىگە موھتاج.
مەن پەقەت نەپەس ئاۋازىنىلا ئاڭلىيالايمەن.
نەپەسلەر يوقالدى. چىشلارلا قېپقالدى.

ئۇنىڭ دېيىشىچە، سىز ماڭا زىيانكەشلىك قىلمايدىكەنسىز.
ئۇ ماڭا زىيانكەشلىك قىلدى.
مەن سىزنى قوغدايمەن.
ماڭا ئۇنىڭ يۈزى كېرەك.
ئۇنى بەك ياخشى كۆرۈپ كەتمەك.
ئۇنى بەك ياخشى كۆرىمەن.
ئۇنىڭدىن ھەزەر ئەيلەك. ئۇ سىزگە چۈش كۆرسىتىدۇ.
ئۇ چاينىپ يۈتىدۇ.
ئۇ چېچىڭىزنى ئۆرۈپ قويۇۋاتقاندا ھەرگىز ئۇخلاپ قالماڭ.
ئۇ كۈلكە؛ مەن كۈلگۈچى.
مەن ئۆينى كۆزىتىمەن. ھويلىنى كۆزىتىمەن.
ئۇ مەندىن ئايرىلىپ كەتتى.
دادام بىزنى دەپ بۇ يەرگە كېلىدۇ.
بەك ئىسسىق.

جان قوزام
سىز مېنىڭ ئاچام
سىز مېنىڭ قىزىم
سىز مېنىڭ يۈزۈم؛ سىز مەن
سىزنى قايتا تېپىۋالدىم؛ سىز يېنىمغا قايتىپ كەلدىڭىز
سىز مېنىڭ جان قوزام
سىز مېنىڭ
سىز مېنىڭ
سىز مېنىڭ

مەندە سىزنىڭ سۈتىڭىز بار
مەندە سىزنىڭ كۈلۈمسىرىشىڭىز بار
مەن سىزنىڭ ھالىڭىزدىن خەۋەر ئالىمەن

سىز مېنىڭ يۈزۈم؛ مەن سىزنىڭ. نېمىشقا ئەسلىدە سىزنىڭ بولغان مەندىن ئايرىلىپ كېتىسىز
ئەمدى ھەرگىز سىزدىن ئايرىلمايمەن
مەندىن ھەرگىز ئايرىلىپ كەتمەك

مەندىن ھەرگىز ئايرىلىپ كەتمەيسىز
سۇغا كىرىپ كەتتىڭىز
مەن سىزنىڭ قېنىڭىزنى ئىچتىم
مەن سىزنىڭ سۈتىڭىزنى ئېلىپ كەلدىم
سىز كۈلۈشنى ئۇنتۇدىڭىز
سىزنى سۆيمەن
سىز ماڭا زىيانكەشلىك قىلدىڭىز
يېنىمغا قايتىپ كەلدىڭىز
مەندىن ئايرىلىپ كەتتىڭىز

ئىزچىل سىزنى كۈتتۈم
سىز مېنىڭ
سىز مېنىڭ
سىز مېنىڭ

بۇ كىچىك چېركاۋنىڭ چوڭلۇقى بايلارنىڭ مېھمانخانا ئۆيىچىلىك چىقمايدۇ، ئۇزۇن ئورۇندۇقلىرىنىڭ يۆلەنچۈكى يوق. كىشىلەر بىللە مۇناجات ئېيتىدىغان بولغاچقا، قەسىدىچىلەرگە ئايرىم ئورۇندۇق سەپلەنمىگەن. چېركاۋنىڭ بىر بۆلەك ئەزالىرى پوپنىڭ ئۆزلىرىدىن بىر نەچچە گەز ئېگىز جايدا تۇرۇشى ئۈچۈن پەشتاق ياساشقا ئورۇنلاشتۇرۇلغان. بىراق، بۇ دەرھال قىلمىسا بولمايدىغان جىددىي ئىش ئەمەس. چۈنكى، ئاساسلىق قۇرۇلۇش ھېسابلىنىدىغان، دۇپ ياغىچىدىن ياسالغان ئاق رەڭلىك، بەھەيۋەت كىرىست جاھازىسى تىكلىنىپ بولغان. بۇ جاي «مۇقەددەس قۇتقۇزغۇچى چېركاۋى» بولۇشتىن ئىلگىرى، يان جاھازىلىرى قۇرۇق قالغان، پەقەت ئالدى جاھازىسىغىلا ئۆرنەك تاۋارلار تىزىپ قويۇلغان، دېرىزىلىرىگە قەغەز چاپلانغان مىلىچمالىلار دۇكىنى ئىدى. چېركاۋ ئەزالىرى دېرىزىلەرنى سىرلىۋېتىش كېرەكمۇ ياكى پەردە تارتىش كېرەكمۇ، دېگەن مەسىلە ئۇستىدە ئويلاندى. مەقسەت قانداق قىلغاندا چېركاۋنىڭ تىنچلىقىنى ساقلاش بىلەن بىللە، چېركاۋنى قۇياش نۇرىنىڭ يورۇتۇپ تۇرۇشىغا كاپالەتلىك قىلىش ئىدى. ياز كۈنلىرى ئىشىك ئېچىپ قويۇلسا ھاۋا ئالمىشىۋېرىدۇ، قىش كۈنلىرى كارىدورنى ئىسسىتىش چېركاۋدىكى تۆمۈر مەشكىلا قاراشلىق. چېركاۋنىڭ ئالدىدا سوغۇقتىن دالدا قىلىنغان كارىدور بار. كىشىلەر دائىم شۇ يەرگە كېلىپ ئولتۇرۇشىدۇ، بالىلارمۇ بۇ

يەرگە كېلىپ، بېشى شادىغا قىسىلىپ قالغان بالىنى مەسخىرە قىلىشىدۇ. 1 ـ ئاينىڭ شامالسىز، ھاۋا ئوچۇق كۈنلەرنىڭ بىرى، ئەگەر مەشكە ئوت يېقىلمىسا، سىرتنىڭ چېركاۋدىن ئىسسىق بولۇشى ئېنىق. بىراق، نەم يەر ئاستى ئۆيىنى نىسبەتەن ئىسسىق دېيىشكە بولىدۇ. پەقەت يەر ئاستى ئۆينىڭ پولىغا، يۈز يۈيۈش دېسىغا ۋە ئەرلەر كىيىمىنى ئىلىپ قويىدىغان مىخقا كۈن نۇرى چۈشمەيدۇ. ئۇنىڭ ئۇستىگە، كىرسىن چىرىغى يەر ئاستى ئۆيىگە نىسبەتەن يوقىنىڭ ھېسابىدىكى نەرسە. شۇنداق بولغانلىقتىن، پاۋۇل . D كاربىدور پەلەمپىيىدە ئولتۇرۇپ، چاپىنىنىڭ يانچۇقىغا سېلىۋالغان بىر بوتۇلكا ھاراق بىلەن ئۆزىنى ئىسسىتماقتا. ئۇ ھاراقنى ئىچىپ ئىسسىدى، كۆزلىرى قىزاردى، قوللىرىنى ئىككى تىزىنىڭ ئارىسىغا تىقىۋالدى. بۇنداق قىلىش قوللىرىنىڭ تىترەپ كەتمەسلىكى ئۈچۈن ئەمەس، بەلكى تۇتۇۋېلىشقا باشقا نەرسە بولمىغانلىقى ئۈچۈن ئىدى. ئۇنىڭ ئاغزى ئېچىلىپ كەتكەن تاماكا قۇتىسىدىكى تاماكا تۆكۈلۈپ بولغانىدى.

پاۋۇل . D ھەرقانچە ئويلىنىپمۇ، ئۆزىنىڭ نېمە ئۈچۈن بۇنچە ئۇزاق ۋاقىت سەرپ قىلىدىغانلىقىنىڭ تېگىگە يېتەلمىدى. ئۇ سېكسو بىلەن بىللە ئوتقا سەكرىگەن بولسىمۇ، ئۇلار شۇ ھالەتتە تۇرۇپ قاقاھلاپ كۈلۈشكەن بولاتتى. ئىشقىلىپ، بويسۇندۇرۇلۇش ھامىنى ئۆز بېشىغا كېلىدۇ. شۇنداق بولغانكەن، ئۇنى خۇشال كۈلكىسى بىلەن كۈتۈۋېلىش كېرەك ئەمەسمۇ؟! نېمىشقا بولمىغۇدەك؟ نېمىشقا ئارقىغا سۇرىدۇ؟ ئۇ ئاكىسىنى يانچۇقىغا توخۇ كاۋىپى سېلىۋالغان، كۆزلىرى ياشلانغان، ھارۋىدا خوش دەپ قول پۇلاڭلاتقان ھالەتتە كۆرگەن. دادىسى، ئاپىسى، يەنە بىرسى... ئۇنىڭ كىملىكى ئېسىدە يوق، يەنە بىرسىنى ئۇ ئەزەلدىن كۆرۈپ باقمىغان. پاۋۇل . D ئانا بىر ئاتا باشقا بولغان ئۇچ ئاكا ـ ئىنىنىڭ ئەڭ كىچىكى. ئۇلار گارنېرنىڭ «شېرىن ئۆي»گە سېتىلىپ، ئۇ يەردىن يىگىرمە

يىلغىچە بىر قەدەمۇ ئايرىلمىپ باقمىغان. بىر قېتىم ئۇ ماڕلەندتە بىر ـ بىرى بىلەن بىللە ياشاۋاتقىنىغا يۈز يىل بولغان تۆت ئائىلىلىك نېگىر قۇللارنى ئۈچراتقان، ئۇلۇغ بوۋىسى، تاغىسى، نەۋرە ئىنىسى، نەۋرە سىڭلىسى، بالىسى قاتارلىقلار بىللە ياشايدىكەن. ئۇلاردىن ئاق تەنلىكلىشىپ كەتكەنلەر، ئارغۇنلار، پۈتۈنلەي قارا تەنلىك هالىتىدىكىلەر، ئىندىيانلار بىلەن نەسەبى ئارىلىشىپ كەتكەنلەر بار ئىكەن. پاۋۇل . D ئۇلارغا هۆرمەت ئىلكىدە ۋە هەسىتى كەلگەن هالدا قاراپ كەتكەنىدى. ئۇلار هەربىر قېتىم قارا تەنلىكلەرنىڭ تۇرالغۇلىرىنى ئۈچراتقاندا، هەر قېتىم ئۇلارنى ئۆزلىرىنى بىر ـ بىرلەپ تونۇشتۇرۇشقا، ئۆزئارا قانداق مۇناسىۋىتى بارلىقىنى ئېيتىشقا، كىم كىمنىڭ نېمىسى ئىكەنلىكىنى چۈشەندۈرۈشكە مەجبۇرلىغانىدى.

ـــ ئاۋۇ ياقتىكىسى مېنىڭ هامماملا. ماۋۇ ئۇنىڭ ئوغلى. ئاۋۇ تەرەپتىكىسى دادامنىڭ نەۋرە ئىنىسى. ئاپام ئىككى قېتىم توي قىلغان، بۇ مېنىڭ ئانا بىر ئاتا باشقا ئاچام، ئاۋۇ ئىككىسى ئۇنىڭ بالىلىرى. ئەمدى، خوتۇنۇمغا كەلدى...

بۇنىڭدەك ئائىلىلەر ئەزەلدىن ئۇنىڭغا تەۋە بولۇپ باقمىغان. ئۇ «شېرىن ئۆي»گە كەلگەندىن كېيىن ئۇلارنى ئەسلەپمۇ باقمىدى. پاۋۇل . D نىڭ ئىككى ئاكىسى، ئىككى دوستى بار. دوستلىرىنىڭ بىرى ئاشخانىدا ئىشلەيدىغان بېيبىي ساگىس، يەنە بىرى ئۇلارغا مىلتىق ئېتىشنى ئۆگىتىدىغان، ئۇلارنىڭ سۆزلىرىگە قۇلاق سالمىغان غوجايىن. يىگىرمە يىلدىن بېرى ئۇلار بېيبىي ساگىس بۇ يەردىن كەتكۈچە، سېپىس بۇ يەردە پەيدا بولۇپ، خاللى سېپسقا ئېرىشكۈچە ئىزچىل هالدا ئاشۇ بۆشۈكتە ياشىدى. خاللى سېپسقا ئۆيلەندى. سېكسومۇ پۈتۈن تىرىشچانلىقىنى كۆرسىتىپ، «ئوتتۇز چاقىرىملىق قىز» بىلەن توي قىلىشنىڭ كويىدا ئىدى. پاۋۇل . D ئاكىسى بىلەن قول پۇلاڭلىتىپ خوشلاشقاندا، غوجايىن ئاللىقاچان ئۆلگەنىدى، ئايال

غوجايىنىڭمۇ ئىككى پۈتى گۆرگە ساڭگىلىغان، بۆشۈك ئاللىقاچان ۋەيران بولغانىدى. سېكسونىڭ دېيىشىچە، گارنېر خانىمنى دوختۇر كېسەل قىلىپ قويغانمىش. دوختۇر پۈتى سۇنۇپ كەتسىمۇ، بىر پاي ئوق بىلەن ئۇ دۇنياغا كېتىشنى خالىمىغان ئاتلارغا ئەملىگەن نەرسىنى گارنېر خانىمغا ئەملىگەنمىش. ئەگەر «مۇئەللىم»نىڭ يېڭى بەلگىلىمىسى بولمىغان بولسا، سېكسو بۇ ئىشنى گارنېر خانىمغا ئېيتاتتىكەن. كۆپچىلىك سېكسونى بىر هازا مازاق قىلىشتى. سېكسونىڭ هەربىر ئىش توغرۇلۇق چۈشەنچە ۋە هېكايىلىرى بار. ئۇ گارنېر ئەپەندىنىڭ شامال دارىپ قېلىش سەۋەبىدىنمۇ خەۋەردار. ئۇنىڭ دېيىشىچە، گارنېر ئەپەندىنىڭ كېسىلى هەسەتخور قوشنىسىنىڭ تاپانچا بىلەن ئۇنىڭ قۇلىقىغا ئۇرغانلىق سەۋەبىدىن بولغانمىش.

— قان نەدە؟ — دەپ سورىدى ئۇ ئۇنىڭدىن.

قان يوق. گارنېر ئەپەندى ئۆيگە قايتقاندا چىلىقلاپ تەرلىگىنىچە ئېتىنىڭ بوينىغا ئېسىلىپ قالغان، چىرايى تاتىرىپ كەتكەنىدى، بىر تېمىمۇ قان يوق ئىدى. سېكسو غودۇڭشىدى. سېكسو گارنېر ئەپەندىنىڭ ئۆلۈمىدىن ئانچە ئازابلىنىپ كەتمىگەن بىردىنبىر شەخس ئىدى. بىراق، ئۇ ئۇزاق ئۆتمەي ئازابنى تېتىشقا باشلىدى. هەممىسى شۇنداق بولدى.

— گارنېر خانىم نېمە ئۈچۈن ئۇنى چاقىرىپ ئەكېلىدۇ؟ ئۇ نېمە ئۈچۈن «مۇئەللىم»گە ئېهتىياجلىق بولۇپ قالىدۇ؟ — دەپ سورىدى پاۋۇل . D.

— ئۇنىڭغا هېسابات قىلىشنى بىلدۈرگان بىرسى كېرەك، — دېدى خاللى.

— سەن هېساباتنى بىلمىسەڭغۇ؟

— بۇ ئوخشىمايدۇ.

— ئۇنداق ئەمەس، بۇرادەر، — دېدى سېكسو، — گارنېر خانىم يېنىدا يەنە بىر ئاق تەنلىكىنىڭ بولۇشىغا موهتاج.

— نېمە ئۇچۇن؟
— سەنچىچۇ؟ سەنچە نېمە ئۇچۇن؟
ئىشقىلىپ شۇنداق. ھېچكىمنىڭ گارنېر ئەپەندىنىڭ ئۆلۈشىنى ئويلاپ باقمىغان، ھېچكىمنىڭ شۇنداق مۇمكىنچىلىكىنىڭ بولۇشىنى تەسەۋۋۇر قىلىپ باقمىغان. بۇ زادى قانداق ئىش؟ ھەممە ئىش گارنېر ھايات ۋاقتىدىكى ئىشلار ئاساسىغا قۇرۇلدى. گارنېر بولمىسا ئۇلارنىڭ تۇغقىشكىنى شۇ. بۇ قۇلدارلىق تۈزۈمى بولمىسا، ئۇنداقتا نېمە؟ پاۋۇل . D ئۇلارنىڭ ئارىسىدا ئەڭ كۆچتۇڭگۇر، ئەڭ ئېگىز، ئەڭ قاۋۇل ۋاقتىدا ئۇلار ئۇنىڭ ھەممە نېمىسىنى — بارلىقىنى تارتىۋالدى. ئاۋۋال قولىدىكى مىلتىقىنى، ئاندىن ئىدىيەسىنى تارتىۋالدى. چۈنكى، «مۇئەللىم» قارا تەنلىكلەرنىڭ خاھىشىنى ئېتىبارغا ئالمايتتى. «مۇئەللىم» ئۇلار ئوتتۇرىغا قويغان پىكىرلەرنى «ئېغىز غېرىچلاش» دەپ ئاتايتتى. ئاجايىپ ـ غارايىپ جازا قانۇنلىرىنى تۈزۈپ (بۇ خاتىرىلەر ئۇنىڭ خاتىرىسىگىمۇ خاتىرىلەنگەنىدى)، ئۇلارغا قايتا تەربىيە ئېلىپ باراتتى. «مۇئەللىم» ئۇلارنىڭ كۆپ يەپ، كۆپ دەم ئېلىپ، كۆپ گەپ قىلىشىنى ئەيىبلەيتتى. «مۇئەللىم» بىلەن سېلىشتۇرغاندا ئۇلار ھەقىقەتەنمۇ شۇنداق ئىدى. «مۇئەللىم» ئاز تاماق يەيتتى، ئاز گەپ قىلاتتى، ئۇنىڭ ئۇستىگە پەقەتلا ئارام ئالمايتتى. بىر كۈنى ئۇلار قارغا ئېلىش ئويۇنى ئويناۋاتاتتى. «مۇئەللىم» بۇنى كۆرۈپ چىرايىدا شۇنداق غەزەپلىك ھالەت پەيدا بولدىكى، بۇنىڭدىن پاۋۇل . D كۆزلىرىنى چىمچىقلىتىپ كەتتى. «مۇئەللىم» ئوقۇغۇچىلىرىغىمۇ قاتتىق قول ئىدى. ئوخشىمايدىغان يېرى، ئۇ ئوقۇغۇچىلىرىغا جازا قانۇنى يۈرگۈزمەيتتى، خالاس.
كۆپ يىللاردىن بېرى پاۋۇل . D شۇنىڭغا ئىشىنەتتىكى، «مۇئەللىم» گارنېر ئەپەندى تەربىيەلەپ يېتىشتۇرگەن ئەركەكلەرنى ئۇلارنىڭ بالىلىق ھالىتىگە قايتۇرۇۋەتتى. ئۇلار دەل مۇشۇ ئىش ئۈچۈن بىر ـ بىرلەپ تەرەپ ـ تەرەپكە قېچىشىپ

كېتىشتى. ئەمدىلىكتە پاۋۇل . D نى تاماكا قۇتىسىنىڭ ئىچىدىكى نەرسە قىينىماقتا. ئۇ «مۇئەللىم» كېلىشتىن ئىلگىرىكى كۈنلەر بىلەن كەلگەندىن كېيىنكى كۈنلەر ئارىسىدا زادى قانچىلىك پەرق بارلىقى توغرىسىدا ئويلىنىشقا باشلىدى. گارنېر ئەپەندى ئۇلارنى ئەركەكلەر دەپ ئېلان قىلغان ۋە شۇنداق ئاتىغانىدى. لېكىن، ئۇلار «شېرىن ئۆي»دىلا ۋە گارنېر ئەپەندىنىڭ ھايات ۋاقتىدىلا ئەركەك ئاتالدى. گارنېر ئەپەندى ئۆزى كۆرگەن رېئاللىق سەۋەبلىك ئۇلارنى شۇنداق ئاتىغان بولغىيمىدى ياكى شۇنداق ئاتاشنى يالغاندىن توقۇپ چىققان بولغىيمىدى؟ مانا بۇ سېكسو بىلەن خاللىنىڭ گۇمانى ئىدى. گارنېر ئەركەكلەر دېسۇن ـ دېمىسۇن، ئۇ ئىككىيلەننىڭ ھەقىقىي ئەركەك ئىكەنلىكى پاۋۇل . D غا بەكمۇ ئايان ئىدى. بىراق، ئۇنى بىئارام قىلىدىغىنى، ئۇ ئۆزىنىڭ ئەركەكلىكى توغرۇلۇق ئويلىغىنىدا، ئۆزىدىن پەقەتلا رازى بولمايتتى. ھە، توغرا، ئۇ ئەركەكلەرچە ئىش قىلىپ باققان. ئۇنىڭ شۇ ئەركەكلىكى گارنېرنىڭ ئىلتىپاتى سەۋەبىدىن بولغانمىدۇ ياكى ئۆز خاھىشى بويىچىمۇ؟ ئۇ «شېرىن ئۆي»گە كېلىشتىن ئىلگىرى ئەگەر گارنېر ئەپەندى بولمىغان بولسا نېمە كۈنلەرنى كۆرەر بولغىيتتى؟ ئەگەر سېكسونىڭ يۈرتىدا ياشىغان بولسا ياكى ئاپىسىنىڭ يېنىدا تۇرۇۋەرگەن بولسا قانداق بولار بولغىيتتى؟ ياكى بولمىسا كېمىگە چىققان بولسىچۇ؟ بىر ئاق تەنلىكنىڭ سۆزى سەۋەبلىك تەقدىرى پۈتۈلۈپتەرمىدى؟ ياكى گارنېر بىر كۈنى ئەتىگىنى ئويغىنىپ، ئۇنىڭ تۇتقان يولىنى ئۆزگەرتكەن بولسىچۇ؟ ئىلگىرىكى گېپىدىن يېنىۋالسا، ئۇلار يەنە قېچىپ كېتەرمىدى؟ ئەگەر سۆزىدىن يېنىۋالمىسا، پاۋۇل . D لار شۇ يەردە بىر ئۆمۈر ياشارمىدى؟ ئاكا ـ ئىنى نېمە ئۈچۈن سېكسو بىلەن بىللە قېچىش ـ قاچماسلىق توغرۇلۇق پۈتۈن بىر كېچە قارار چىقىرىشقا مەجبۇر بولدۇ؟

بۇلارنىڭ ھەممىسى ئۇلارنىڭ بىر چىرايلىق يالغان گەپكە

ئەسىر بولۇپ ياشىغانلىقىدىن بولدى. بېيىجىڭ ساگىسىنىڭ «شېرىن ئۆي»گە كېلىشتىن ئىلگىرىكى تۇرمۇشىنى ئۇلارنىڭ كاج تەلىيى سەۋەبىدىن كۆرۈپ، ھازىرقى ھاياتىنى شۇ ھاياتىدىن مىڭ ئەۋزەل كۆرگەنلىكىدىن، سېكسونىڭ ئەخمەقلەرچە ھېكايىلىرى سەۋەبلىك ئېلىشىپ كەتكەنلىكىدىن، قوغدىلىش ئاستىدا ئۆزىنى ئالاھىدە ئىمتىيازغا ئىگە دەپ قارىغانلىقىدىن بولدى. جورجىيەنىڭ ئالفېرد رايوندىكى ھاياتى توغرۇلۇق ئۇنىڭدا يۇقىرىقىدەك سوئاللار تۇغۇلۇپ باقمىغانىدى.

جورجىيەنىڭ ئالفېرد رايوندا بىر تۇپ ئاق تېرەك بار. ئۇنىڭ كىچىكلىكىدىن ئۇنى دەرەخ دەپ ئاتىغىلىمۇ بولمايدۇ. بۇ ئاق تېرەكنىڭ ئۇنىڭ بېلىگىمۇ كەلمەيدىغان بىرلا يۇمران شېخى بار. بۇ شاخنى كىشىلەر سۇندۇرۇپ ئېتىنى قامچىلاشقا ئىشلىتىدۇ. قاتىللىق ناخشىسى ۋە ئاق تېرەك. پاۋۇل . D قاتىللىق ناخشىسىنى ئېيتىپ، بىر تۇپ ئاق تېرەكنىڭ گۈزەللىكى بولۇشى ئۈچۈن ياشىماقتا. تاكى يامغۇر ياغقۇچە شۇنداق بولدى. كېيىن چېركىيلا ئۇنىڭغا يولنى دەپ بەردى، ئۇنى گۈللەر پورەكلەپ ئېچىلىپ كەتكەن گۈلزارلىققىچە ئۇزىتىپ قويدى. ئۇمۇ يولىنى ئاۋۇتۇشنىلا ئويلاپ، توختىماستىن ماڭاتتى. ئەتىسى يەنە باشقا بىر جايغا بېرىپ قالاتتى. ئاندىن ئۆزىنى ئۇرۇق ـ تۇغقانسىز تۇرمۇشقا بەخشەندە قىلاتتى. ئۇ تاكى سېسىنى تاپقۇچە شۇنداق قىلدى.

كېيىن ھېلىقى ئايال ئۇنى قوغلۇۋەتتى. ئەندىشە، ئۆچمەنلىك ۋە جاۋابى تېپىلمايدىغان سوئاللار توزغاقتەك توزىغان، ئۆزىنىڭ ياشاپ كېتىدىغانلىقىغا قەلبىدە تولۇق ئىشەنچ پەيدا بولغان بىر دەقىقىدە، قېپقالغۇسى بار جايدىن پاۋۇل . D نى قوغلۇۋەتتى. ئۇنى لاتا قونچاقنى سۇر ـ توقاي قىلغاندەك ئۆيدىن ـ ئۆيگە قوغلىدى.

چېركاۋ كارىدورىنىڭ پەشتىقىدا ھاراق ئىچىپ ئولتۇرغان پاۋۇل . D يۇقىرىقىدەك خىياللارنى قىلىپ چىقتى. كېيىن

«ئۇنداق بولغان بولسا، بۇنداق بولغان بولسا» دېگەن خىياللارغا غەرق بولدى. ئۇنىڭ خىياللىرى ساپلا ئەر كىشىگە خاس بولمىغان بولار ـ بولماس خىياللار ئىدى. شۇنىڭ بىلەن، ئۇ ئىككى تىزى ئارىسىدىكى بېغىشلىرىنى مەھكەم قىستى. پاۋۇل . D ھېلىقى ئايالنىڭ تۇرمۇشىدا پەيدا بولۇپ، ئۇنىڭ تۇرمۇشىنىڭ بىر قىسمىغا ئايلىنىپ كېتىشتىن ۋە ئۇنىڭمۇ ئۆز تۇرمۇشىنىڭ بىر قىسمىغا ئايلىنىپ كېتىشىدىن ساقلىنىپ قالالمىغانىدى. پۈتۈن ـــ سۇرۇك بىر ئايال بىلەن كېيىنكى ئۆمرىنى بىللە ئۆتكۈزمەكچى بولۇش ھەقىقەتەن بىر يېڭىلىق ئىش. بۇ خىل ھېسسىياتتىن مەھرۇم قېلىش ئۇنىڭغا يېغا ئۇلاشتۇرىۋەتتى، ئۇنىڭ كاللىسىغا تايىنى يوق، ئەخمىقانە خىياللارنى كەلتۈردى. ئۇ ھەر جايدا سەرگەردان بولۇپ، بىر ۋاق غىزاغا ۋە بىردەملىك ئۇيقۇغا زار بولۇپ يۈرگەندە، بارلىقىنى مەيدىسىگە تۇگۇپ يۈرگىنىدە ئۆزىنىڭ مەغلۇبىيەتچى ئىكەنلىكىنى ئەسلا ھېس قىلمىغان، ئىشلىرىنىڭ يۈرۈشمەيۋاتقىنىنى تونۇپ يەتمىگەنىدى. ئىشلىرىدا ئازراقلا ئۆزگىرىشنى سەزسە شۇنى غەلىبە ھېسابلايتتى. ئەمدىلىكتە ئۇ زادى قايسى ئەزاسىدىن مەسىلە چىقىۋاتقانلىقى توغرۇلۇق ئويلانمىدى. ئاشۇ پىلان باشلانغاندا ھەممە ئىش غەلىبە بىلىنەتتى. بۇمۇ بىر ياخشى پىلان ئىدى. ئەمدىلىكتە پاۋۇل . D ھەربىر قەدەمنى توغرا بېسىشقا تىرىشتى. خاتالىق چىقىش مۇمكىنچىلىكى بولغان ھەرقانداق ئىشتا ھوشيار تۇردى.

سېكسو ئاتنى باغلاپ قويۇپ يەنە ئىنگىلىزچە سۆزلەشكە چۈشتى. ئۇ «ئوتتۇز چاقىرىملىق قىز» ئۆزىگە سۆزلەپ بەرگەن ئىشلارنىڭ ھەممىسىنى خاللىغا سۆزلەپ بەردى. ئۇ قىز تۇرغان جايدىكى يەتتە قارا تەنلىك باشقا ئىككى كىشىگە ئەگىشىپ شىمالغا بارماقچى ئىكەن. قوناقلار ئېگىز ئۆسكەن چاغدا قوناقلىقتا ئۇلارنى ساقلايدىكەن. بىر كېچە بىر كۈندۈز ساقلاپ، ئۇلار كەلگەندە ھارۋا ئەتىرىتىدىكىلەرگە ئۇچراشتۇرۇپ قويىدىكەن. سېكسو ۋە ئۇنىڭ لايىقى، خاللى ۋە ئۇنىڭ

ئائىلىسىدىكى بارلىق كىشىلەر شۇ يەرگە بېرىشقا پۇتۇشتى. ئىككى پاۋۇل قانداق قىلىش كېرەكلىكى توغرۇلۇق ئويلىنىۋېلىشقا ۋاقىت بېرىشنى ئېيتتى. نەگە بارىدۇ؛ قانداق كۇن ئالىدۇ؛ قايسى ئائىلە ئۇلارنى ئېلىپ قالىدۇ؛ ئۇلار بېرىپ پاۋۇل . F نى ئىزدىشى كېرەكمۇ؟ بۇلارنى ئويلىشىۋالمىسا بولمايتتى. ئۇلارنىڭ ئېسىدە قېلىشچە، پاۋۇل . D نىڭ غوجايىنى «ئىز» دەپ ئاتىلىدىغان بىر جايدا تۇراتتى. ئۇلار ساق بىر كېچە مەسلىھەتلىشىپ ئاندىن قارار چىقاردى.

ئۇلار باھار چىقىپ كەتكۇچە ساقلىشى، قوناقلارنىڭ ئېگىز ئۆسۇشىنى ۋە ئايىنىڭ تولۇشىنى كۇتۇشى كېرەك ئىدى.

يەنە بىر پىلان بار. ئىشنى ياخشى باشلاش ئۇچۇن كېچىسى يولغا چىقىش كېرەكمۇ ياكى يولنى پەرق ئېتىپ مېڭىش ئۇچۇن تاڭ يورۇغاندا يولغا چىقىش كېرەكمۇ؟ سېكسو كېيىنكى پىلاندىن ۋاز كەچتى. كېچىدە ماڭسا تېخىمۇ بىخەتەر بولىدۇ. سېكسو ئۇلارنىڭ قورقۇقان ـ قورقمىغانلىقىنى سورىمىدى. سېكسو كېچىدە قوناقلىققا بېرىپ بىرنەچچە قېتىم بېرىپ كۆرۇپ باقتى، بىرنەچچە ئەدىيال بىلەن ئىككى پىچاقنى ئۆستەڭ بويىغا يوشۇرۇپ قويىدى. «سېس ئۆستەڭدىن ئۇزۇپ ئۆتەلەرمۇ؟» دەپ سورىدى ئۇلار ئۇنىڭدىن. «قوناق ئېگىزلەپ كەتكەندە ئۆستەڭ قۇرۇپ كېتىدۇ» دېدى ئۇ. سېس مېڭىشتىن ئىلگىرى بىر قۇتا ھەسەل ياكى شېكەر قىيامەتكە بىر نەرسە تەييارلىۋالماقچى بولدى. يەنە بىرئاز بولكىمۇ بار ئىدى.

ئۇلار «مۇئەللىم»نى ۋە ئۇنىڭ ئوقۇغۇچىلىرىنىڭ ئىش ـ ھەرىكىتىنى كۆزەتتى. ئۇلارنىڭ قانداق چاغدا قانداق ئىشلارنى قىلىدىغانلىقى، گارنېر خانىمنىڭ كېچىدە ئۇيقۇسى قېچىپ ئويغىنىپ كېتىدىغان ـ كەتمەيدىغانلىقى قاتارلىقلارنى كۆزەتتى. بەزى كۇنلىرى ئوقۇغۇچىلار ۋە «مۇئەللىم» ناشتىغىچە ئۆگىنىش قىلىدۇ. ھەر ھەپتىدە بىر كۇن ناشتىمۇ قىلماستىن، ئون ئىنگلىز مىل يولنى بېسىپ چېركاۋغا بارىدۇ. قايتىشىدا ئۇلارنى

ئېسىل تاماق كۆتۈپ تۇرغان بولىدۇ. «مۇئەللىم» ھەر ئاخشىمى خاتىرىسىگە بىر نېمىلەرنى يازىدۇ، ئوقۇغۇچىلار كىر يۇيۇش، رېمونتچىلىق قىلىش ياكى ئۆسكۈنىلەر بىلەن مەشغۇل بولۇش دېگەندەك ئىشلارنى قىلىدۇ. سېپىنىڭ قىلىدىغان ئىشى بەكلا تۇراقسىز. گارنېر خانىم كېچىنىڭ ھەرقانداق ۋاقتىدا، ئاغرىقى بەك كۆچىيىپ كەتكەندە، ئاجىزلىشىپ كەتكەندە ياكى يېتىمسىرىغاندا ئۇنى چاقىرىدۇ. شۇڭلاشقا، سېكسو ۋە ئاكا ـ ئۇكا پاۋۇللار كەچلىك تاماقتىن كېيىن ئۆستەڭ بويىغا بېرىپ «ئوتتۇز چاقىرىملىق قىز»نى ساقلىماقچى بولۇشتى. خاللى تاڭ سەھەردە سېپىس ۋە ئۇچ بالىسىنى ئېلىپ كۇن چىقىشتىن، موريدىن ئىس كۆتۈرۈلۈشتىن ئىلگىرى ئۆستەڭ بويىدا ياكى شۇنىڭغا يېقىن يەردە ئۇلار بىلەن كۆرۈشمەكچى بولدى. مۇشۇنداق ئورۇنلاشتۇرغاندىلا، گارنېر خانىم سېپىنى كېچىدە چاقىرىپ قالسا، سېپىس ئۇنىڭغا جاۋاب قايتۇرالايتتى.

سېپىس كۆتۈلمىگەندە ئېغىر ئاياغ بولۇپ قالدى. 8 ـ ئايغىچە قورساقتىكى بالا يوغىناپ، ئۇنىڭ بەدىنى كېلەڭسىزلىشىپ كېتىدۇ، ئۇ چاغدا ئۇ ئەرلەرگە يېتىشىپ ماڭالمايدىغانلىقى ئېنىق. ئۇلار بالىلارنى يۇدۇۋالغان بىلەن، سېپىنى يۇدۇۋالالمايدۇ ـ دە.

بىراق، گارنېر ھايات ۋاقتىدا ئۇنىڭدىن ئازار يېگەن قوشنىلارنىڭ يۇرىكى يوغىناپ، شېرىن ئۆيىنى زىيارەت قىلىش ئۈچۈن كېلىپ قالسا، بۇ سەۋەبلىك ئۇلارنىڭ پىلانى دەخلىگە ئۇچرىشى مۇمكىن.

سېپىنىڭ بالىلىرى ئاز ـ تولا چوڭ بولۇۋالسا، سېپىنىڭ يېنىدا ـــ ئاشخانىدا ئوينىمايدۇ. بۇ ھالدا سېپىس ئاشخانا بىلەن بالىلىرى ئويناۋاتقان جاينىڭ ئارىسىدا تولا قاتراپ، ھارغىن ۋە قايغۇلۇق ھالدا بالىلىرىغا نەزەر تاشلىشى مۇمكىن. ئۇلار بەكلا كىچىك، ئەرلەر قىلىدىغان ئىشلارنى قىلالمايدۇ. كىچىك قىزى تېخى ئەمدى توققۇز ئايلىق بولدى. گارنېر خانىم يارەم

قىلمىسا، «مۇئەللىم» ئۇنىڭغا يەنە ئىش يۈكلەپ، خىزمەت بېسىمىنى ئاشۇرۇۋېتىشى مۇمكىن.

ئاشۇ قېتىمقى چوشقا كۈچۈكى ۋەقەسىدىن كېيىن سېكسو كېچىلىرى ئات ئېغىلىنىڭ بادرىسىغا باغلاپ قويۇلىدىغان بولدى. شۇنىڭ بىلەن بىللە، ئەخلەت ساندۇقى، ئېغىل، ياغاچ كەپە، توخۇ كاتىكى، يېمەكلىك جاھازىسى ۋە ئاشلىق ئامبىرىنىڭ ئىشىكلىرىگىمۇ قۇلۇپ سېلىنىدىغان بولدى. پاناھلىنىدىغان، يىغىلىدىغان جايلار قالمىدى. سېكسو ئاغزىغا تۆمۈر سېلىۋېلىپ، پەيتى كەلگەندە ئۇ ئارقىلىق ئۆزى باغلانغان ئارغامچىنى كەسمەكچى بولدى.

بىراق، خاللى «شېرىن ئۆي»دە نورمىدىن ئارتۇق ئىشلىمەكچى بولسا، ئۇنىڭ «مۇئەللىم» كۆرسىتىپ بەرگەن يەرلەردىن باشقا ھەرقانداق يەردە ئىشلىشىگە يول قويۇلمايدىغان بولدى. ھەر كېچىسى چىقىپ كېتىپ لايىقى بىلەن كۆرۈشىدىغان سېكسو، كۆپ يىللاردىن بېرى سىرتتا يالىلىنىپ ئىشلەۋاتقان خاللى «شېرىن ئۆي»نىڭ سىرتىدا نېمىلەرنىڭ بارلىقىنى، «شېرىن ئۆي» دىن قانداق چىقىپ كەتكىلى بولىدىغانلىقىنى ئەمدىلەتىن بىلىشكە باشلىغانىدى.

بۇ بىر ياخشى پىلان. بۇ پىلان سەزگۈر ئوقۇغۇچىلار ۋە ئۇلارنىڭ ئوقۇتقۇچىسىنىڭ كۆز ئالدىدا ئىشقا ئاشىدۇ.

بىراق، ئۇلار پىلانغا ئازراق ئۆزگەرتىش كىرگۈزمىسە بولمايتتى. ئۇلار ئاۋۋال يولغا چىقىش پىلانىنى ئۆزگەرتتى. ئۇلار خاللىنىڭ ئۆزىگە يول باشلايدىغانلىقىنى بىلىدۇ. سېكسو بىرئاز ۋاقىت سەرپ قىلىپ، ئاتلارنى چۆچۈتۈۋەتمەستىن ئىشىكنى ئېچىشنى، كېيىنرەك يولغا چىقىپ، «ئوتتۇز چاقىرىملىق قىز» بىلەن كۆرۈشۈپ، ئۇنى ئېلىپ ئېرىق بويىدا كۆپچىلىك بىلەن ئۇچرىشىشنى پىلانلىدى. تۆتەيلەننىڭ ھەممىسى ئۇدۇل قوناقلىق تەرەپكە يۈگۈرەيتتى. سېپىس بىلەن خاللى كۆپرەك ۋاقىتقا ئېھتىياجلىق بولغانلىقى ئۈچۈن، تاڭ يورۇشىنى كۈتمەستىنلا

بالىلىرىنى ئېلىپ يولغا چىقىشنى، ئۇدۇل ئۆستەڭ بويىغا ئەمەس، قوناقلىققا يۈگۈرەشنى قارار قىلدى. قوناقلار ئۇلارنىڭ مۇرىسىنىڭ ئېگىزلىكىدە ئۆسكەن، ئاي تولغانىدى. ئۇلار دەككە ـ دۈككە ئىچىدە ئورما ئوراتتى، ئوتۇن ياراتتى، يەر تېرىيتتى، گۈل ئۈزەتتى، يۈك كۆتۈرەتتى. قۇلاقلىرىنى سوزۇشۇپ قۇشتىنمۇ، يىلاندىنمۇ چىقمايدىغان «غارت ـ غارت» قىلغان ئاۋازنى كۈتەتتى. ئاقىۋەتتە، ئۇلار كۈنلەرنىڭ بىرىدە ئاخىر ئۇ ئاۋازنى ئاڭلىدى. خاللى بۇنى ئاڭلاپ باشقىلارغا يەتكۈزدى: «ھۇش...ھۇش... بىرسى مېنىڭ ئىسمىمنى چاقىرىۋاتىدۇ. ئاھ، خۇدا، چاتاق بولدى، ئەمدى قانداق قىلغۇلۇق؟!»

خاللى چۈشلۈك ئارام ئېلىش ۋاقتىدا ئېتىزلىقتىن ئايرىلدى. ئۇ سېسىقا چوقۇم مەخپىي بەلگىنى ئاڭلىغانلىقىنى يەتكۈزۈشى كېرەك. سېس ئۇدا ئىككى كېچە گارنېر خانىمغا ھەمراھ بولدى. ئۇ ئەمدىكى كېچىدە ئۇنىڭغا ھەمراھ بولالمايدىغانلىقىنى بىلمەيدۇ. خاللى بۇ ئىشنى سېسىقا بىلدۈرۈپ، خەتەرنىڭ ئالدىنى ئېلىشى كېرەك. پاۋۇل ئاكا ـ ئۆكىلار خاللىنىڭ كەينىدىن قاراپ قالدى. ئۇلار «قېرىنداش دەرەخ» نىڭ سايىسىدە قوناق بولكىسى يېگەچ، خاللىنىڭ ئۆزى يالغۇز مېڭىشىغا قاراپ تۇردى. بولكا بەك تەمسىز ئىدى. ئۇلار لەۋلىرىگە سىرغىپ چۈشكەن تەرلىرىنى يالاپ، بولكىنىڭ تۇزىنى ئازراق بولسىمۇ تەڭشەشكە تىرىشتى. «مۇئەللىم» ئوقۇغۇچىلار بىلەن بىللە ئۆيىدە چۈشلۈك تاماق يەۋاتاتتى. خاللى ئۆزى يالغۇز ماڭماقتا. ئۇ بۇ نۆۋەت ناخشا ئېيتمىدى.

نېمە ئىش بولغانلىقىنى ئىنىس ـ جىن بىلمەيدۇ. ئۇلار پەقەت سۈت قوچۇش ماشىنىسى توغرىسىدىكى ئىشتىنلا خەۋەردار. ئۇ باشقىلارنىڭ خاللىنى ئەڭ ئاخىرقى قېتىم كۆرۈشى ئىدى. پاۋۇل. D پەقەت خاللىنىڭ يوقلىپ كەتكىنىنلا بىلىدۇ. ئۇ بۇ توغرۇلۇق سېسقا بىرەر ئېغىز گەپ قىلمىدى. ئارقىدىنلا ئۇ خاللىنىڭ قايماقلار ئارىسىدا تىزلىنىپ ئولتۇرغىنىنى كۆردى.

بەلكىم خاللى دەرۋازا ئالدىغا بېرىپ سېسىنى كۆرۈشنى تەلەپ قىلغاندا، «مۇئەللىم» ئۇنىڭ ئاۋازىدىكى جىددىيلىكىنى نورمالسىز ھېس قىلىپ، ھەر زامان بەتلەكلىك تۇرغان مىلىتسىنى قولىغا ئالغان بولۇشى ياكى ئۇنىڭ سېسىنى «خوتۇنۇم» دېيىشى «مۇئەللىم»نىڭ كۆزىنى چاقنىتىۋەتكەن بولۇشى مۇمكىن. سېس تاپانچا ئاۋازىنى ئاڭلىغانلىقىنى ئېيتتى، بىراق ئۇ كۈنى خاللى ئۆلتۈرۈلمىدى، زەخمگىمۇ ئۇچرىمىدى. چۈنكى پاۋۇل . D سېس ئۆزى يالغۇز قېچىشقا مەجبۇر بولۇپ، قېچىپ كەتكىنىدىن كېيىن خاللىنى كۆرگەنىدى. ئۇنىڭ پۈتۈن بەدىنىگە قايماق سۈركەلگەن، ھاڭۋېقىپ تۇراتتى. بەلكىم «مۇئەللىم» ئۇنىڭ پۈتىغا ئوق چىقىرىپ، ئۇنىڭ قائىدىگە خىلاپ ئىش قىلىۋاتقانلىقىنى ئەسكەرتكەن بولۇشى مۇمكىن. بەلكىم خاللى ئېغىلغا كىرىپ مۆكۈۋاتقان، كېيىن ئېغىلدىكى ھايۋانلار بىلەن بىر قاتاردا سولىنىپ قالغان بولۇشى مۇمكىن. ئىشقىلىپ، ھەرقانداق بىر ئىش يۈز بەرگەن بولۇشى مۇمكىن. خاللى يوقىلىپ كەتتى. شۇنىڭ بىلەن ھەربىر ئادەم ئۆزىگە تايىنىدىغان بولدى.

پاۋۇل . A چۈشلۈك تاماقتىن ياغاچ يۆتكىدى. ئۇلار ئەسلىدە كەچلىك تاماق ۋاقتىدا تۇرالغۇدا كۆرۈشمەكچى بولغانىدى. لېكىن، ئۇ غايىب بولدى. پاۋۇل . D تۇرالغۇدىن دەل ۋاقتىدا ئايرىلىپ، پاۋۇل . A نىڭ ئۆستەڭ بويىغا بېرىپ بولغانلىقىغا ئىشەنگەن ۋە شۇنداق بولۇشنى ئارزۇ قىلغان ھالدا ئۆستەڭ بويىغا يۈگۈردى. «مۇئەللىم» نىڭ بىرنېمىنى بايقاپ قالغان بولۇشى چوقۇم. پاۋۇل . D ئۆستەڭ بويىغا يېتىپ بارغاندا، سېكسو ئىلگىرى ئېيتقاندەك، ئۆستەڭدە سۇ يوق ئىدى. پاۋۇل. D شۇ جايدا «ئوتتۇز چاقىرىملىق قىز» بىلەن بىللە سېكسو ۋە پاۋۇل . A نىڭ كېلىشىنى ساقلىدى. پاۋۇل . A كېلەلمىدى. سېكسو بېغىشلىرىدىن قان ئاققان، لەۋلىرىنى يالىغان ھالدا كەلگەنىدى.

— پاۋۇل . A نى كۆردۈڭمۇ؟
— ياق.
— خاللىنىچۇ؟
— ياق.
— ئۇلاردىن بىرەر شەپە بارمۇ؟
— يوق. تۇرالغۇدا بالىلاردىن باشقا ھېچكىم يوق.
— سېسىچۇ؟
— ئۇنىڭ بالىلىرى ئۇخلاۋاتقان. ئۇ چوقۇم ئاشۇ يەردە.
— پاۋۇل . A بولمىسا مەن ماڭالمايمەن.
— مەن ساڭا يارەمم قىلالمايمەن.
— قايتىپ بېرىپ ئۇلارنى ئىزدىشىم كېرەكمۇ؟
— ساڭا يارەمم بېرەلمەيمەن.
— سېنىڭچىچۇ؟
— مېنىڭچە، ئۇلار ئۇدۇل قوناقلىققا كەتتى.

سېكسو شۇ گەپلەردىن كېيىن «ئوتتۇز چاقىرىملىق قىز» تەرەپكە بۇرالدى. سېكسو قىز بىلەن قۇچاقلاشتى، كۆسۈرلىشىپ بىر نېمىلەرنى دېيىشتى. قىزنىڭ ۋۇجۇدىدىن چىقىۋاتقان يالقۇن تەپتىدىن سېكسوغا ئوت تۇتىشىشقا باشلىدى. بايا ئۇ پاۋۇل . D بىلەن بىللە ئۆستەڭدىكى شېغىلغا تىزلانغاندا، ئۇ قاراڭغۇلۇقتا ھاسىراپ نەپەس ئېلىۋاتقان تەندىن باشقا نەرسە ئەمەس ئىدى.

سېكسو ئۆمىلىگىنىچە بېرىپ ئۆزى كۆمۈپ قويغان پىچاقنى ئىزدەي دەپ تۇرۇشىغا، بىر ئاۋازنى ئاڭلىغاندەك بولدى. ئۇ قۇلاق سېلىپ تۇرۇۋىدى، ھېچ ئاۋاز ئاڭلانمىدى. ئۇ پىچاق بىلەن كارى بولماستىن دەرھال ماڭدى. ئۇلار ئۆستەڭنىڭ قىرىغا يامىشىپ چىقىپ، «مۇئەللىم»، ئۇنىڭ ئوقۇغۇچىلىرى ۋە باشقا تۆت ئاق تەنلىكنىڭ ئۆزلىرى تەرەپكە كېلىۋاتقانلىقىنى كۆردى. ئۇلار قوللىرىدا پانۇس كۆتۈرۈۋالغانىدى. سېكسو «ئوتتۇز چاقىرىملىق قىز» نى كەينىگە ئىتتەردى. قىز قۇرۇق ئۆستەڭدە يۇگۇرگىنىچە يىراقلاپ كەتتى. پاۋۇل . D بىلەن سېكسو كەينىگە

بۇرىلىپ ئورمان تەرەپكە قاچتى. لېكىن، ئىككىلىسى قولغان چۈشۈپ چەمبەرچاس باغلاندى.

بۇ چاغدا ھاۋا تاتلىقلىشىپ كەتتى. ھەرىلەر ياخشى كۆرىدىغان ئۇ نەرسىلەر تاتلىقلىشىپ كەتتى. قېچىرغا ئوخشاش باغلانغان پاۋۇل . D يۇمران ئوت ـ چۆپلەرنىڭ كىشىگە بەكمۇ ئارامبەخش تۇيغۇ بېرىدىغانلىقىنى ھېس قىلدى. سېكسو شاققىدە بۇرىلىپ ئۆزىگە تەڭلىنىپ تۇرغان مىلتىق ئىستۇۋۇلىنى تۇتۇۋالغاندا، پاۋۇل. D پاۋۇل . A نىڭ نەدىلىكى توغرۇلۇق ئويلىنىۋاتاتتى. ئۇ ناخشا ئېيتىشقا باشلىدى. باشقا ئىككىسى پاۋۇل. D نى ئاپىرىپ دەرەخكە باغلىۋەتتى. «مۇئەللىم»: «ئۆلتۈرمەڭلار، ئۆلتۈرمەڭلار، ماڭا ئۇنىڭ تىرىكى كېرەك» دېدى. سېكسو مىلتىقنى قالايمىقان شىلتىپ يۇرۇپ بىرىنىڭ قوۋۇرغىسىنى سۇندۇرۇۋەتتى، بىراق قالغان ئىككىسى ئۇنىڭغا ئېتىلدى. سېكسو مىلتىقىنىڭ بېشىنى بۇرىيالماي، مىلتىقنى باشقا ئۇسۇلدا ئىشلەتتى. ئاق تەنلىكلەرنىڭ كۈتۈشىگە توغرا كەلدى. ئۇ ناخشىسىنى ئوقۇپ بولغۇچە كۈتەرمۇ؟ ئۇلار ناخشا تىڭشىدى. بەش مىلتىق بىرلا ۋاقىتتا ئۇنىڭغا توغرىلاندى. ئاخىرىدا ئاق تەنلىكلەردىن بىرى مىلتىق بىلەن سېكسونىڭ بېشىغا ئۇردى. سېكسو ھوشىغا كەلگەندە، كۆز ئالدىدا لاۋۇلداپ ئوت كۆيۈۋاتاتتى، ئۆزى بولسا دەرەخكە باغلانغانىدى. «مۇئەللىم» كۆز قارىشىنى ئۆزگەرتىپ: «بۇ ھەرگىزمۇ ماس كەلمىگۈدەك» دېدى. بەلكىم ئاشۇ ناخشا ئۇنى قايىل قىلغان بولۇشى مۇمكىن.

ئوت ئۆچۈپ قالغاندا، ئاق تەنلىكلەر بۇنداق كۈتۈلمىگەن ۋەقەلەر ئۈچۈن ئالدىن تەييارلىق قىلىۋالمىغانلىقىدىن ئاغرىنىپ، ئاچچىقتىن يېرىلغۇدەك بولۇپ كەتتى. ئۇلار ئادەم ئۆلتۈرگىلى ئەمەس، ئادەم تۇتقىلى كەلگەنىدى. ئۇلار تېرىپ كەلگەن ئوتۇنلار قوناق پىشۇرۇشقا ئاران يەتتى. يۇمران ئوت ـ چۆپلەرمۇ شەبنەمدە ھۆل بولۇپ كەتكەن يەردە قۇرۇق ئوتۇنلارنى تاپماق قىيىن ئىدى، ئەلۋەتتە.

قوناق پىشۇرۇلۇۋاتقان ئوتنىڭ شولىسىدا سېكسو قەددىنى رۇسلىدى. ئۇنىڭ ناخشىسى توگىگەنىدى. ئۇ قاقاھلاپ كۈلۈپ كەتتى. بۇ چاغدا سۇ دولقۇنىنىڭ ئاۋازىغا ئوخشاش بىر ئاۋاز ئاڭلاندى. بۇ ئاۋاز سېسىنىڭ بالىلىرىنىڭ قۇرۇق ئوت ـ چۆپلەر ئۈستىدە يۇمىلاۋاتقان ياكى يامغۇر سۈيىگە كېچىۋاتقان ئاۋازىدەك قىلاتتى. ئۇنىڭ پۇتى كاۋاپ بولۇشقا، ئىشتىنىدىن ئىس چىقىشقا باشلىدى. ئۇ قاقاھلاپ كۈلەتتى. قارىماققا، چوقۇم ناھايىتى كۈلكىلىك بىر نەرسە بارەك قىلىدۇ. پاۋۇل . D ئۇ كۈلكىلىك نەرسىنىڭ زادى نېمىلىكى توغرۇلۇق ئويلاندى. سېكسو كۈلكىسىنى توختىتىپ، يۇقىرى ئاۋازدا توۋلىدى: «ياشىسۇن! ياشىسۇن!»

ئوت گۈركىرەپ كۆيۈشكە باشلىدى. ئۇلار «ۋاك» قىلىپ مىلتىق ئېتىپ سېكسونىڭ ئاغزىنى يۇمدۇردى. ئۇنىڭ ئۈنى بېسىقتى. بولار ئىش بولدى.

پاۋۇل . D ئۆزىگە سېلىنغان ئىشكەلنى سۆرىگىنىچە، ھەسەل ھەرىلىرى ياخشى كۆرىدىغان ئاشۇ تاتلىق نەرسىلەرنىڭ ئارىسىدىن ئۆتۈۋېتىپ، ئەرلەرنىڭ گەپ قىلىشقان ئاۋازىنى ئاڭلىدى. بۇ چاغدا ئۇ ئۆزىنىڭ باھاسىنى تۈنجى قېتىم بىلدى. ئۆز كۈچى ئارقىلىق دېھقانچىلىق مەيدانىغا پۇل تېپىپ بېرىدىغان بىر ئەمگەك كۈچى بولۇش سۈپىتى بىلەن، ئۇنىڭغا ئۆزىنىڭ باھاسى ئەزەلدىن ئېنىق ئەمەس ئىدى. ئەمدىلىكتە ئۇ ئۆز باھاسىنى بىلدى، يەنى ئۆز قىممىتىنى، ئېغىرلىقىنى، يۇرىكىنى، مېڭىسىنى، جىنسىي ئەزاسىنى ۋە كەلگۈسىدە پۇلغا سۈندۈرۈلۈپ ھېسابلىنىدىغان باھاسىنى بىلىۋالدى.

ئاق تەنلىكلەر ئاتلىرىنى باغلىغان جايغا بېرىپ ئېتىغا مىنىشتى. بىرئاز جىمجىتلىقتىن كېيىن ئۆزلىرى دۇچ كېلىدىغان قىيىنچىلىقلار توغرۇلۇق پاراڭلاشقا چۈشتى. مەسىلەر كۆپىيىپ كەتتى. ئۇلارنىڭ پارتىيە «مۇئەللىم»گە بۇ ئالاھىدە قۇللارنىڭ گارنىزىنىڭ قولىدا خورلۇق يوغىناپ كەتكەنلىكىنى

ئەسلەتتى. گارنېرنىڭ قارا تەنلىك قۇللارنىڭ ئۆزىگە تەئەللۇق ۋاقىتتىنى ئىجارىگە بېرىپ، بۇ ئارقىلىق ئۇلارنىڭ ئازادلىقىغا شەرت قويۇشى قانۇنغا خىلاپ ئىدى. گارنېر ھەتتا ئۇلارغا قورال بەردى. سىز گارنېر ئەپەندى بۇ قارا ئالۋاستىلارنى جۇپلەشتۇرۇپ ئۆزى ئۇچۇن تېخىمۇ كۆپ نېگىر كۇچۇكلىرىنى ئاۋۇتماقچى، دەپ ئويلامسىز؟ نەدە شۇنداق ئىش بولسۇن. نېمىدېگەن ھاماقەتلىك ! «مۇئەللىم» بىر ئۇھ تارتىپ شۇنداق دېدى: ئەجەبا ئۇ بۇلارنى چۇشەنمەمدۇ؟ ئۇ بۇ يەرنى گۇللەندۇرگەنىدى. ئىككى قۇلدىن، ئەڭ ئاز دېگەندىمۇ ئىككى قۇلدىن ئايرىلغىنىمىز ئۇچۇن ھازىر دېھقانچىلىق مەيدانى گارنېر ئۆلگەن چاغدىكىدىنمۇ بەك ناچار ئەھۋالغا چۇشۇپ قالدى. ئۇچىدىن ئايرىلغان بولۇشىمىزمۇ مۇمكىن. چۇنكى، خاللى دېگەننى تاپالمىشمىغا ئىشەنچ قىلالمايمەن. يەڭگەم بەك ئاجىزلاپ كەتتى، ھېچ ئىشقا ئەسقاتمايدۇ. ئەگەر مۇمكىن بولسا، ئۇ كۆز ئالدىدىكى بۇ قۇلنى توققۇز يۇز دوللارغا ساتىدۇ. ئاندىن ئۆيگە بېرىپ ھېلىقى توختىماي تۇغدىغان قۇل بىلەن ئۇنىڭ بالىلىرىنى مەھكەم مۇھاپىزەت قىلىدۇ. ئەگەر تاپالىسا، يەنە بىرسىنىمۇ ياخشى مۇھاپىزەت قىلىدۇ. ئۇنى ساتقان پۇلغا ئون بەش ياش ياكى يىگىرمە ياشلىق قۇلدىن ئىككىنىسىنى سېتىۋالالايدۇ. يەنە ھېلىقى تۇغۇمچان قارا قۇلنى ۋە ئۇنىڭ ئۇچ بالىسىنى قوشقاندا، يەنە ئۇنىڭ قورسىقىدىكى بالىنىڭ قىز ياكى ئوغۇل بولۇشىدىن قەتئىينەزەر، «مۇئەللىم» ۋە ئۇنىڭ ئىككى جىيەنىنىڭ يەتتە قۇلى بار بولىدۇ، دېگەن گەپ. «شېرىن ئۆي» نىڭ ئۇنىڭغا بۇنچىۋالا ئاۋارىچىلىك تېپىپ بەرگىنى ئەمدى يېتەر.

— ئۇنىڭ قېيىنسىڭلىسىنى ئالدىڭىز، شۇنداقمۇ؟

— شۇنداق.

— ئۇمۇ بەك ئاجىزمۇ؟

— ئازراق. ئۇ قىزىتمىدا ئۆلۇپ كەتكەن.

— ھە، سەن بۇنداق بويتاق يۇرىۋەرسەڭ بولمايدۇ.

— مېنىڭ ئويلىشىۋاتقىنىم «شېرىن ئۆي.»
— ئۇ يەرنىڭ ياخشى جاي ئىكەنلىكىگە گەپ كەتمەيدۇ.
ئۇلار پاۋۇل . D غا ئوچ قات بويۇنتۇرۇق سالدى. شۇڭلاشقا ئۇ ياتالمايتتى. يەنە ئۇنىڭ ئىككى پۇتىنى بىر ـ بىرىگە چاتتى. ئۇنىڭ قۇلىقىغا ئاڭلانغان سان شۇ هامان مېڭىسىگە مەھكەم ئورنىدى. ئىككى. ئىككى؟ ئىككى زەڭگى يوق بولدى؟ پاۋۇل. D يۇرىكىنىڭ دەھشەتلىك دۈپۈلدەۋاتقانلىقىنى سەزدى. ئۇ پاۋۇل. A نى ئەمەس، خاللىنى ئىزدىگىلى بارماقچى ئىدى. ئۇلار چوقۇم پاۋۇل . A نى تېپىۋالىدۇ. ئاق تەنلىكىتىن بىرەرسى سىزنى ئىزدىسە، بۇ سىزنىڭ تۇغقىشكەنلىكىڭىزدىن دېرەك بېرىدۇ.
«مۇئەللىم» بالىخانىنىڭ ئىشىكىنى ئېتىشتىن ئىلگىرى پاۋۇل . D غا بىر هازا تىكىلىپ تۇردى، بەكمۇ سەپسېلىپ قارىدى. پاۋۇل . D ئۇنىڭغا قارىمىدى. بۇ چاغدا يامغۇر تامچىلاشقا باشلىدى. ئاۋغۇست ئېيىدىكى بۇ مەسخىرىلىك يامغۇر نۇرغۇنلىغان ئەمەلگە ئاشماس ئارزۇلارنى ئاپىرىدە قىلاتتى. پاۋۇل . D بايا بىللە ناخشا ئېيتقان بولسا ياخشى بولىدىغانلىقىنى هېس قىلدى. بايا سېكسونىڭ ناخشىسىغا مەلۇم بىر مۇڭلۇق رىتىم جور بولغانىدى. بىراق، ئۇ ناخشا تېكىستىنى چۈشەنمەيتتى. ئەمەلىيەتتە، چۈشىنىشىنىڭمۇ هاجىتى يوق ئىدى.
ئىللىق سىم ـ سىم يامغۇر بىردەم يېغىپ، بىردەم توختايتتى. پاۋۇل . D گارنېر خانىمنىڭ پەرياد ئۇرغان ئاۋازىنى ئاڭلىغاندەك قىلدى. بەلكىم ئۇ باشقا نەرسىدۇر ياكى باشقا بىرىدۇر ۋە ياكى چىشى مۇشۇكنىڭ هېسسىياتى قوزغالغاندىكى ئاۋازىدۇر. پاۋۇل . D نىڭ بوينى تېلىپ كەتتى. ئۇ ئېڭىكىنى بويۇنتۇرۇقىغا قويۇپ ئارام ئالدۇرغاچ، ئوچاقنىڭ يېنىغا پۇتىنى سۆرەپ قانداق بېرىشنى، قانداق قىلىپ ئازراق سۇ قايىنىتىپ، ئۇنىڭغا ئازراق يەيدىغان نەرسە سېلىشنى ئويلىدى. سېس كىرگەندە ئۇ مۇشۇ كويدا ئىدى. سېسنىڭ ئۇستىبېشى چىلىق ـ چىلىق هۆل بولۇپ كەتكەنىدى. سېس يوغان قورسىقىنى

پۈسكايتىپ، قېچىپ كەتمەكچى ئىكەنلىكىنى ئۇنىڭغا ئېيتتى. سېس تېخى بايىلا بالىلىرىنى قوناقلىققا يوشۇرۇپ قويۇپ قايتىپ كەلگەنىدى. ئەتراپتا ئاق تەنلىكلەر يوق ئىدى. سېس خاللىنى تاپالمىدى. كىملەر تۇتۇلۇپ قالدى؟ سېكسو قېچىپ كېتەلمىدىمۇ؟ پاۋۇل . A چۈ؟

پاۋۇل . D ئۆزىنىڭ بىلمىدىغانلىرىنى سېسقا ئېيتىپ بەردى: سېكسو ئۆلدى؛ «ئوتتۇز چاقىرىملىق قىز» قېچىپ كەتتى. ئۇ پاۋۇل . A بىلەن خاللىغا نېمە ئىش بولغانلىقىنى بىلمەيتتى.

— ئۇ نەدە بولۇشى مۇمكىن؟ — دەپ سورىدى سېس. پاۋۇل. D غا بېشىنى چايقاش ئىمكانىيىتى بولمىغاچقا، مۇرىسىنى قىسىپ قويۇپ، ئۆزىنىڭ بىلمەيدىغانلىقىنى ئىپادىلىدى.

— سېكسونىڭ ئۆلگىنىنى كۆردىڭىزمۇ؟ ئۇنىڭ ئۆلگىنىگە جەزم قىلالامسىز؟

— ھەئە.

— ئۇ ئىش يۈز بەرگەندە سېكسو ئويغاقمىدى؟ ئۆلۈمنىڭ ئۆزىگە كېلىۋاتقىنىنى كۆرۈپ تۇرغانمىتى؟

— ئۇ ئويغاق ئىدى. تېخى قاقاھلاپ كۈلۈپ تۇردى.

— سېكسو قاقاھلاپ كۈلدى؟

— ئۇنىڭ كۈلكىسىنى ئاڭلىشىڭىز كېرەك ئىدى، سېس.

پاۋۇل . D سۇ قاينىتىش ئۈچۈن ياققان ئوتنىڭ تەپتىدە سېسنىڭ كۆڭلىكىدىن ھور ئۆرلەشكە باشلىدى. پاۋۇل . D نىڭ پۇتلىرى كىشەنلەنگەنلىكتىن تەسلىكتە مىدىرلايتتى. ئۇنىڭ بوينىدىكى «زىننەت بۇيۇمى» سېسنىڭ ئالدىدا ئۇنى خىجالەتچىلىكتە قويدى. ئۇ خىجالەت ئىلكىدە سېسقا قاراشتىن ئۆزىنى تارتقان بولسىمۇ، سېسنىڭ ئېقى يوقلىپ كەتكەن كۆز قارىچۇقىنى كۆردى. سېس ئۆزىنىڭ كېتىدىغانلىقىنى ئېيتقاندا، پاۋۇل. D ئۇنىڭ چوڭ دەرۋازىنىڭ نېرىسىغىمۇ ئۆتەلمەيدىغانلىقىنى ھېس قىلغان بولسىمۇ، لېكىن ئۇنى توسمىدى. پاۋۇل. D ئۆزىنىڭ سېسنى ئىككىنچىلەپ

كۆرەلمەيدىغانلىقىنى بىلدى. شۇ دەقىقىدە، دەل شۇ جايدا پاۋۇل . D نىڭ يۈرىكى سوقۇشتىن توختاپ قالدى.

شۇنىڭدىن كېيىن ئوقۇغۇچىلار سېنى ئېغىلىنىڭ يېنىغا ئېلىپ بېرىپ، خەۋەر يەتكۈزگىلى كەتكەن بولۇشى چوقۇم. سېس ھەقىقىي ئەھۋالنى گارنېر خانىمغا يەتكۈزگەن چاغدا، ئۇلار كالا تېرىسىدىن ئېشىلگەن قامچىسىنى قولىغا ئالغاندى. ئۇنىڭ قېچىپ كېتەلەيدىغانلىقىغا كىم ئىشەنگەن دەيسىز؟ ئۇلار سېسنىڭ ئاشۇ يوغان قورسىقىلا بولىدىكەن، ئۇنىڭ ھېچ يەرگە قېچىپ كېتەلمەيدىغانلىقىغا ئىشىنەتتى. پاۋۇل . D نىڭ ئاڭلىشىچە، ئۇلار سېسقا ئەگىشىپ سىنسىناتىغىچە بارغانكەن. پاۋۇل. D نىڭ ئويىچە، سېس ھەقسىز يېڭى قۇللارنى ئىشلەپچىقىرالايدىغان بولغاچقا، ئۇنىڭ باھاسى پاۋۇل . D دىن يۇقىرى ئىكەن.

«مۇئەللىم» ئۇنى ساتماقچى بولغاندا، پاۋۇل . D ئۆز باھاسىنى ھېسابلاپ كۆرۈپ، سېسنىڭ باھاسىنىڭ قانچىلىك ئىكەنلىكى توغرۇلۇق ئويلىنىپ قالدى. بېيىبىي ساگىسنىڭ باھاسىچۇ؟ خاللى سىرتتا ئىشلەپ تاپقان پۇلنى چىقىرىۋەتكەندە ئۇنىڭ يەنە قانچىلىك قەرزى بار؟ گارنېر خانىم پاۋۇل . F نى قانچە پۇلغا ساتتى؟ ئون دوللار؟ يىگىرمە دوللار؟ «مۇئەللىم» بۇنى چوقۇم بىلىدۇ. ئۇ ھەرقانداق نەرسىنىڭ باھاسىنى بىلىدۇ. ئۇ سېكسونى ئەمدى ئىشقا يارىمايدۇ، دەپ جار سالغاندا، ئۇنىڭ ئاۋازى بەكلا ئەلەملىك چىققاندى. كىممۇ ئەمدى ھەم ناخشا ئېيتالايدىغان، ھەم قورال بۇلىيالايدىغان قارا تەنلىك قۇلنى سېتىۋالسۇن؟ «ئوتتۇز چاقىرىملىق قىز» سېكسونىڭ تېرىغان ئۇرۇقىنى ئېلىپ قېچىپ كەتتى. سېكسو ئۆزىنىڭ ئاشۇ ئۇرۇقى ئۈچۈن «ياشىسۇن ! ياشىسۇن !» دەپ توۋلىغان، شۇ ھالەتتە قاقاھلاپ كۈلگەن. سېكسو ئۆزىنى شۇنچىلىك يېنىك ھېس قىلىپ، شاد ـ خۇراملىق بىلەن كۈلىدى، ئاشۇ كۈلكە ئوتنى ئۆچۈردى. ئۇلار پاۋۇل . D نى ئات ھارۋىسىغا سالغان چاغدا، ئۇ

ئۆز ئاغزىدىكى ئېغىزدۇرۇقنى ئەمەس، سېكسونىڭ كۈلكىسىنى ئەسلەۋاتاتتى. ئاندىن ئۇ خاللىنى كۆردى، خورازنىمۇ كۆردى. خوراز كۈلۈمسىرەپ تۇراتتى، قارىماقتا ئۇ خوراز «سەن ھېچنېمىنى كۆرۈپ باقمىغانكەنسەن. بىر خوراز جورجىيەنىڭ ئالفېرد رايونىنى قانداق بىلسۇن؟» دەۋاتقاندەك قىلاتتى.

ـــ ياخشىمۇسەن؟

ستەمپ پىيد ھېلىقى يىپەك لېنتا بىلەن تېخىچە ھەپىلىشۋاتاتتى. بۇ چاغدا ئۇنىڭ ئىشتان يانچۇقى بىلىنەر ـ بىلىنمەس مىدىرلاپ كەتتى.

پاۋۇل . D بېشىنى كۆتۈرۈپ، ستەمپ پىيدنىڭ يان يانچۇقىنىڭ غەلىتە تۇرقىغا قاراپ غودۇڭشىدى:

ـــ مەن خەت تونۇمايمەن. ماڭا يەنە قانچىلىك گېزىت بەرسەڭمۇ بىكار.

ستەمپ پىيد يىپەك لېنتىنى يانچۇقىدىن ئېلىپ، پەشتاقا كېلىپ ئولتۇردى.

ـــ ياق. بۇ باشقا نەرسە، ـــ ئۇ يىپەك شايىنى كۆرسەتكۈچ بارمىقى بىلەن باش بارمىقىنىڭ ئارىسىغا ئېلىپ سىلىدى، ـــ بۇ باشقا نەرسە.

پاۋۇل . D ھېچنېمە دېمىدى. ئىككى ئەر كىشى گەپ ـ سۆز قىلماستىن بىر ھازا ئولتۇردى.

ـــ بۇ ئىش مېنى بەك ھالسىراتتى، ـــ دېدى ستەمپ پىيد، ـــ بىراق مەن پۈتكۈزمىگۈچە بولدى قىلمايمەن. ماڭا ئىككى ئىشنى دېمەكچىمەن. ئاۋۋال ئاسانراقىنى دەي.

پاۋۇل . D قاھاقلاپ كۈلدى:

ـــ ماڭا تەس بىلىنگەن ئىش، مېنىڭ جېنىمنى ئالمىدىغان ئىش بولۇشى مۇمكىن.

— ياق. ياق. ئۇنداق ئىش يوق. سېنى ئىزدەپ كېلىشىمنىڭ سەۋەبى سەندىن كەچۈرۈم سوراش.

— نېمە ئۈچۈن؟ — پاۋۇل . D چاپىنىنىڭ يانچۇقىدىكى هاراق شېشىسىنى ئىزدىدى.

— سەن ئۆزۈڭ خالىغان ئۆيدىن بىرنى تاللىغىن، قارا تەنلىكلەر تۇرۇۋاتقان ئۆيلەردىن قايسىبىرىدە تۇرۇشنى خالىساڭ شۇ يەردە تۇرساڭ بولىدۇ. خالىغىنىڭچە تاللىغىن، ئۇ ئۆيلەرنىڭ هەممىسى سېنىڭ كېلىشىڭنى قارشى ئالىدۇ. ئۇلارنىڭ سېنى ئۆز ئۆيىگە كېلىپ تۇرۇشقا تەشەببۇسكارلىق بىلەن تەكلىپ قىلمىغانلىقى ئۈچۈن سەندىن كەچۈرۈم سورىماقچىمەن. سەن كىمنىڭلا ئۆيىگە بارغىن، هەرقاچان قارشى ئېلىنمىسەن. مېنىڭ ئۆيۈم سېنىڭ ئۆيۈڭ. جون ۋە ئېلىلانىڭ، خانىمزىنىڭ، ئەيمىل ۋۇدرافنىڭ، ۋىللى پايكنىڭ ئۆيلىرىدىن قايسىبىرىنى خالىساڭ، شۇ يەردە تۇرساڭ بولىدۇ. يەر ئاستى ئۆيىدە تۇرساڭ بولمايدۇ. يەر ئاستى ئۆيىدە تۇرغان هەربىر كىچىڭ ئۈچۈن سەندىن كەچۈرۈم سورايمەن. پوپنىڭ قانداق بولۇپ سېنىڭ بۇ يەردە تۇرۇشۇڭغا رۇخسەت قىلىپ قالغىنىنى بىلمىدىم. ئۇنى بالا ۋاقتىدىن باشلاپلا تونۇيمەن.

— ۋوي ستەمپ، ئۇ ئۆزى مېنى بۇ يەردە تۇرۇشقا تەكلىپ قىلغان.

— هە؟ شۇنداقمۇ؟

— هەئە. ئولتۇرسام ـ قوپسام ئۆزۈمگە تەئەللۇق بىر تۇرالغۇنىڭ بولۇشىنىلا ئويلايمەن. پوپ مېنى تەكلىپ قىلغان. هەر قېتىم ئۇنى كۆرسەم ئۇ يەنە قايتىدىن تەكلىپ قىلىدۇ.

— ئۇنداقتا ياخشى بوپتۇغۇ. هەممە خەقنى نېرۋىسىدىن ئادىشىپ قالدىمىكىن، دەپ يۈرگەنىدىم تېخى.

پاۋۇل . D بېشىنى چايقىدى:

— ئۇنداق بولغان كىشى دەل مەن.

— سەن بىرەر پىلان تۇزۇۋاتامسەن؟

— ئەلۋەتتە. مېنىڭ چوڭ پىلانلىرىم بار، — ئۇ ھاراق شىشىسىنى كۆتۈرۈپ ھاراقتىن ئىككى يۇتۇم ئىچتى.

ھاراق شىشىسىدىكى ھەرقانداق پىلانلار ئەمەلگە ئاشمايدۇ، دەپ ئويلىدى ستەمپ پېيد. بىراق، ستەمپ پېيدنىڭ تەجرىبىسىگە ئاساسەن، ھاراقكەشكە ھاراق ئىچمەسلىك توغرۇلۇق نەسىھەت قىلىشنىڭ قىلچە ئەھمىيىتى يوق. ستەمپ پېيد بۇرنىنى كوچىلىغاچ، پاۋۇل . D غا ئىككىنچى ئىشنى قانداق دېيىش توغرۇلۇق ئويلاندى. بۇگۈن سىرتتا ئادەم بەكلا ئاز ئىدى. قانالنى مۇز تۇتۇپ كەتكەنلىكتىن، قاتناشمۇ توختاپ قالغانىدى. ئۇلار بىر ئاتنىڭ «تاق ـ تاق ـ تاق» ئاۋاز چىقىرىپ ئۆزلىرى تەرەپكە كېلىۋاتقىنىنى سەزدى. ئاتقا مىنگەن كىشى شەرقىي قىسمىدا ئىشلىتىلىدىغان ناھايىتى ئېگىز ئېگەرگە مىنگەن بولسىمۇ، ئۇنىڭ كىيىنىشى ئوخشاش ئىدى. ئاتلىق كىشى پاۋۇل . D بىلەن ستەمپ پېيدكە قارىدى، ئاندىن ئېتىنىي قامچىلاپ چېركاۋنىڭ كىچىك يولى تەرەپكە قايرىلدى. ئۇ قەددىنى ئالدىغا ئېگىۋالغانىدى.

— ھەي، — دەپ چاقىردى ھېلىقى ئاتلىق كىشى.

ستەمپ پېيد يېپەك لېنتىنى يانچۇقىغا سالدى.

— نېمە ئىش، ئەپەندى؟

— مەن قۇشخانىدا ئىشلەيدىغان جۇدى ئىسىملىك بىر قىزنى ئىزدەيتتىم.

— ئۇنداق بىرىنى ئاڭلاپ باقمىغان، تونۇمايدىكەنمەن، ئەپەندى.

— ئاڭلاشلارغا قارىغاندا ئۇ پلەنىك كوچىسىدا تۇرىدىكەن.

— ھە، پلەنىك كوچىسى، ئۇ تەرەپ شىمالدىراق، ئەپەندى. تەخمىنەن بىر ئىنگلىز مىل يىراقلىقتا.

— سەن ئۇنى تونۇمامسەن؟ قۇشخانىدا ئىشلەيدۇ، ئىسمى جۇدى.

— ياق، تونۇمايدىكەنمەن، ئەپەندى، بىراق مەن پلەنىك يولىنى

بىلىمەن، شىمال تەرەپتە، تەخمىنەن بىر ئىنگلىز مىل يىراقلىقتا.

پاۋۇل . D ھاراقنى غورتۇلدىتىپ ئىچتى. ئاتلىق كىشى ئاۋۋال پاۋۇل . D غا، ئاندىن ستەمپ پېيدقا قارىدى، ئۇ ئاتنىڭ تىزگىنىنى ئوڭ تەرەپكە تارتىپ، چوڭ يول تەرەپكە قاراپ ماڭدى، ئاندىن خىيالىنى ئۆزگەرتىپ يەنە قايتىپ كەلدى.

ــ گېپىمگە قۇلاق سال، ــ دېدى ئۇ پاۋۇل . D غا، ــ ئۇستى تەرەپتە كىرپىست بەلگىسى بار ئىكەن. شۇڭا مەن بۇ يەرنى چېركاۋمىكىن، دەپ پەرەز قىلدىم. ئىلگىرى چېركاۋ بولغان بولۇشمۇ مۇمكىن. بۇ جايىنىڭ ھۆرمىتىنى ساقلىغىنىڭ ياخشى. گېپىمنى چۈشەندىڭمۇ؟

ــ چۈشەندىم، ئەپەندى، ــ دېدى ستەمپ پېيد ئۇنىڭغا، ــ ناھايىتى توغرا دېدىڭىز. مەنمۇ ئۇنىڭغا دەل مۇشۇ ئىشنى دېگىلى كەلگەن.

ئاتلىق كىشى ئاغزىنى چاكىلدىتىپ قويۇپ، ئېتىغا قامچا ئۇرغان پېتى كېتىپ قالدى. ستەمپ پېيد ئوڭ قولىنىڭ ئىككى بارمىقى بىلەن سول قولىنىڭ ئالقىنىغا ئىككى يۇمىلاق چەمبىرەك سىزدى.

ــ تاللاش ساڭا قالدى، ــ دېدى ستەمپ پېيد، ــ خالىغىنىڭچە تاللىغىن، مەيلى كىمنىڭكىگە بار، ئۇلار ئوخشاشلا سېنى قارشى ئالىدۇ. مېنىڭ، ئېللانىڭ، ژىللى پايكىنىڭ ... ھەممە ئۆيلەر قارشى ئالىدۇ. ئۆي جايلىرىمىز ئانچە كەڭرى بولمىغىنى بىلەن، قانچىلىك ئادەم كىرسىمۇ سىغىۋېرىدۇ. ئەگەر، چىقىنالمىسام ئازراق بىر نەرسە بېرىپ قويساڭ بولىدۇ، چىقىنالمىسام ھېچقىسى يوق. ئويلىشىپ باققىن، سەن بىر قۇرامىغا يەتكەن ئەر. ئەلۋەتتە، سېنى سەن خالىمايدىغان ئىشقا زورلىمايمەن. شۇنداقتىمۇ ئويلىشىپ باققىن.

پاۋۇل . D ھېچنېمە دېمىدى.

ــ ئەگەر ساڭا زىيانكەشلىك قىلغان بولسام، شۇ قېتىمقى

خاتالىقىمنى تۇزەتكىلى كەلدىم.

— ھاجىتى يوق، قىلچە ھاجىتى يوق.

بىر ئايال تۆت بالىنى ئەگەشتۇرۇپ كوچىنىڭ ئۇ يېقىدا كېتىۋاتىدۇ. ئۇ كۈلۈمسىرىگىنىچە قولىنى پۇلاڭشىتتى.

— ھەي، ئالدىراپ قالدىم. مەجلىستە كۆرۈشەيلى.

— شۇنداق بولسۇن، — دېدى ستەمپ پېيد ئۇنىڭ سالىمىغا جاۋابەن، — يەنە بىر ئادەم، — ئۇ بەدىنىنى بۇراپ پاۋۇل . D غا شۇنداق دېدى، — سىكرىپۇر ۋۇدراف، ئېيلىبىنىڭ سىڭلىسى، چوتكا زاۋۇتىدا، يەنە ماي زاۋۇتىدا ئىشلەيدۇ. سەن ئۇلارنى تونۇيسەن. بۇ ئەتراپتا ياشاۋاتقىنىغا ئۇزاق زامان بولدى. بۇ كىشىلەر بۇ يەردىكى نېگىرلار ئارىسىدىكى ئەڭ دوستانە كىشىلەردۇر. مەغرۇرلۇق ئۇلارنى بىئارام قىلىدۇ. ئۇلار بىرەرسىنىڭ مەغرۇرلۇق قىلغىنىنى ھېس قىلسا، يۈزلىرى پۇرۇشۇپ كېتىدۇ. گەپنىڭ قىسقىسى، ئۇلار ياخشى كىشىلەر. ئۇلارنىڭ ھەر ئىككىسى سېنى ئېلىپ قېلىشقا رازى.

— جۇدىچۇ؟ ئۇمۇ مېنى قارشى ئالامدۇ؟

— بۇنىڭغا بىر نېمە دېمەك تەس. نېمە ئويلاۋاتىسەن؟

— جۇدىنى تونۇمسەن؟

— جۇدى. مەن ھەممە كىشىلەرنى تونۇيمەن.

— پلەنك كوچىسىدا تۇرامدۇ؟

— مەن ھەممىسىنى تونۇيمەن.

— شۇنداقمۇ؟ ئۇ مېنى قارشى ئالامدۇ؟

ستەمپ بېلىنى ئېگىپ ئايىغىنى يەشتى. ئاياغنىڭ چەمىدە ئون ئىككى مونەكچە، ئاياغ ئۇستىدە تۆت جۈپ كۆز بار ئىدى. ستەمپ ئاياغ بوغقۇچىنى سۇغۇرۇۋېلىپ، ئاياغنىڭ تىلىنى ئوڭشىدى، ئاندىن بوغقۇچىنى قايتا كىرگۈزدى. ئۇ بوغقۇچىنى ئاياغنىڭ كۆزىگە كىرگۈزۈشتىن ئاۋۋال، بوغقۇچنىڭ ئۇچىنى تىلى بىلەن نەمدەپ قويدى.

— ئىسمىمنىڭ قانداق قويۇلغانلىقىنى ساڭا ئېيتىپ بېرەي، —

دېدى ستەمپ پېيد ئاياغ بوغقۇچىنى مەھكەم چىگگەچ، ــ ئۇلار مېنى جوشۇئا دەپ ئاتىشاتتى. مەن ئۆزۈمگە يېڭىدىن بىر ئىسىم قويدۇم، ساڭا نېمە ئۈچۈن شۇنداق قىلغانلىقىمنى سۆزلەپ بېرەي، ــ شۇنداق قىلىپ ئۇ ۋاشتى توغرۇلۇق سۆزلەشكە چۈشتى، ــ ئۇ چاغلاردا مەن ئۇ ئايالغا ئەزەلدىن چېقىلىپ باقمىغانىدىم، بىر قېتىمۇ چېقىلىپ باقمىغان. بىر يىل شۇنداق ئۆتتى. ئۇ ئىش باشلانغاندا بىز ئۇرۇق تېرىۋاتاتتۇق. ئىش ئاخىرلاشقاندا زىرائەتلەرنى ئاللىقاچان ئورۇپ بولغانىدىم. ۋاقىتنىڭ ئاستىراق ئۆتۈشىنى خالايتۇق. ئەسلىدە ئۇ ئەرنى ئۆلتۈرۈۋېتىشىم كېرەك ئىدى. ئۇ ئايال ئۇنداق قىلماسلىقىمنى ئۆتۈندى. بىراق، ئۇ ئەرنى ئۆلتۈرۈۋېتىشىم كېرەك ئىدى. ئۇ چاغدا مەن ھازىرقىدەك سەۋرچان ئەمەس ئىدىم. ئۇ چاغدا باشقىلارنىمۇ، ئۇ ئەرنىڭ خوتۇنىنىمۇ شۇنداق سەۋرسىز تەسەۋۋۇر قىلاتتىم. مەن ئۇنىڭ مەندىنمۇ بەك سەۋرچان ياكى ئەمەسلىكىنى سىنىدىم. ۋاشتى كۈندۈزلىرى ئېتىزدا مەن بىلەن بىللە ئىشلەيتتى. ئۇ بەزى ـ بەزىدە پۈتۈن بىر كېچە يوقلىپ كېتەتتى. مەن ئەزەلدىن ئۇنىڭغا چېقىلمىدىم. بىر كۈن ئىچىدە ئۇنىڭغا قىلغان گېپىم ئۈچ ئېغىزدىن ئاشمايتتى. مەن چوڭ تۇرالغۇغا يېقىنلىشىدىغان پۇرسەت تاپسامىلا، كىچىك غوجايىنىڭ خوتۇنىنى كۆرگىلى باراتتىم. كىچىك غوجايىن ياش ئىدى. بەلكىم ئون يەتتە ياكى يىگىرمە ياشلاردا بولسا كېرەك. مەن ئاخىر ئۇ ئايال بىلەن كۆرۈشتۈم. ئارقا ھويلىدىكى چىتلاقنىڭ ئاستىدا ئۇنىڭغا بىر ئىستاكان سۇ بەردىم. ئۇ سۇنى ئىچكەچ ھويلىنىڭ سىرتىغا قارايتتى. مەن ئۇنىڭ بىلەن ئازراق ئارىلىق ساقلاپ شىلەپەمنى ئالدىم، ئاندىن ئۇنىڭغا شۇنداق دېدىم: «كەچۈرۈڭ، خانقىز، كەچۈرۈڭ، ــ ئۇ ماڭا بۇرىلىپ قارىدى، مەن كۇلدۇم، ــ كەچۈرۈڭ، ۋاشتىنى كۆردىڭىزمۇ؟ مېنىڭ خوتۇنۇم ۋاشتىنى؟» ئۇنىڭ جۇغى كىچىك ئىدى. چاچلىرى قارا، يۈزى مېنىڭ يوغان ئالمىنىمچىلىكمۇ كەلمەيتتى. ئۇ: «نېمە؟

ۋاشتى؟» دېدى. مەن: «شۇنداق، خانىم، ۋاشتى. ئۇ مېنىڭ خوتۇنۇم بولىدۇ. ئۇ سىلەرگە ئازراق تۇخۇم قەرز بولۇپ قالغىنىنى ئېيتقان. ئۇ تۇخۇملارنى ئەكېلىپ بەردىمۇ؟ سىز ئۇنى كۆرسىتمىزلا تونۇۋالمىسىز. ئۇنىڭ بوينىغا قارا رەڭلىك يىپەك لېنتا چىگىلگەن، ــ شۇ گەپنى ئېيتقىنىمدا ئۇنىڭ يۈزى شەلپەردەك قىزىرىپ كەتتى. شۇنىڭ بىلەن ئۇنىڭ گېپىمنىڭ تېگىگە يەتكەنلىكىنى بىلدىم. ئۇ لېنتىنى ھېلىقى ئەر ۋاشتىغا بەرگەنىدى. لېنتىغا قۇلۇله قېپى چىگىلگەنىدى. ۋاشتى ھەر قېتىم ئۇنىڭ يېنىغا بارغاندا ئاشۇ يىپەك لېنتىنى بوينىغا تاقىۋالاتتى. مەن شىلەپەمنى كىيدىم، ــ ئۇنى كۆرسىتىز مېنىڭ ئۇنىڭغا موھتاج ئىكەنلىكىمنى ئېيتىپ قويۇڭ. رەھمەت سىزگە، رەھمەت سىزگە، خانىم، ــ مەن شۇنداق دەپ، ئۇ ئېغىز ئېچىشتىن بۇرۇن كەينىمگە بۇرلىپ ماڭدىم. بىرنەچچە تۇپ دەرەخنىڭ يېنىغا بارغۇچە كەينىمگە قارىمىدىم. دەرەخلەرنىڭ يېنىغا كېلىپ كەينىمگە قارىغىنىمدا، ئۇ مەن ئۇنىڭدىن ئايرىلىپ ماڭغان چاغدىكىدەكلا قولىدىكى ئىستاكانغا تىكىلىپ تۇراتتى. مەن بۇ ھالدىن تەسەۋۋۇرۇمدىكىدىنمۇ بەك رازى بولدۇم. مەن ۋاشتىنى توختاپ قالمىدۇ، دەپ ئويلىغانىدىم. بىراق، ئۇنداق بولمىدى. بىر كۈنى ئەتىگىنى ئۇ كىرىپ دېرىزە ئالدىدا ئولتۇردى. ئۇ بىر يەكشەنبە كۈنى ئىدى. يەكشەنبە كۈنى ئۆز ھويلىمىزدا ئىشلەيتتۇق. ئۇ دېرىزە ئالدىدا ئولتۇرۇپ سىرتقا قارىدى، «مەن قايتىپ كەلدىم، ــ دېدى ئۇ، ــ مەن قايتىپ كەلدىم، جوش.» مەن ئۇنىڭغا قارىدىم. ئۇنىڭ بوينى بەك ئىنچىكە ئىدى. ئۇنىڭ بوينىنى سۈندۇرۇۋېتىشنى قارار قىلدىم. سەن بۇنى بىلمىسەن، دەرەخ شېخىنى سۇندۇرغانىدەكلا قاراس قىلىپ سۈندۇراتتىم. بىراق، بۇنداق قىلىشقا ئىزچىل تاۋۇم يوق ئىدى. ئاشۇ قېتىم تېخىمۇ شۇنداق بولدۇم.

ــ راست شۇنداق قىلدىڭمۇ؟ قاراس قىلىپ سۈندۇردۇڭمۇ؟

ــ ياق، ئىسىمىنى ئۆزگەرتتىم.

— سەن ئۇ يەردىن قانداق چىقتىڭ؟ بۇ يەرگە قانداق كەلدىڭ؟

— كېمە بىلەن كەلدىم. مىسسىسىپى دەرياسىدا تەتۈر يۆنىلىشتە مېڭىپ مېمفىسقا كەلدىم. مېمفىستىن كامىبېرلەندگە پىيادە كەلدىم.

— ۋاشىنگتونمۇ كەلدىمۇ؟

— ياق. ئۇ ئۆلدى.

— ئوھوي، بۇرادەر، يەنە بىر ئايىغىڭنىڭ بوغقۇچىنى چەگكىن.

— نېمە؟

— يەنە بىر ئۆلگۈر ئايىغىڭنىڭ بوغقۇچىنى چىگىۋالغىن! ئۇ ئالدىڭدىلا تۇرىدۇ! چىگىۋالغىن!

— شۇ چاغدا خېلى ياخشى ھېس قىلغان بولغىيتتىڭ؟

— ياق، — پاۋۇل . D قولىدىكى شېشىنى يەرگە تاشلىدى. شېشىگە چاپلانغان ماركىدىكى ئالتۇن رەڭلىك ئۇرۇش ھارۋىسىنىڭ رەسىمگە تىكىلىپ ئولتۇردى. ھارۋا ئاتقا قېتىلمىغانىدى. ئۇ پەقەتلا كۆك رەڭلىك بايراق قادالغان ئالتۇن رەڭلىك ئۇرۇش ھارۋىسى ئىدى.

— ساڭا ئىككى ئىشنى دېمەكچى بولغانلىقىمنى ئېيتقانىدىم. بايا بىرىنى ئېيتتىم. ئەمدى ساڭا يەنە بىرىنى ئېيتىشىم كېرەك.

— ئاڭلىغۇم يوق. ھېچنېمىنى ئاڭلىغۇم يوق. ماڭا جۇدۇنىڭ زادى مېنى قوبۇل قىلىدىغان ياكى قىلمايدىغانلىقىنى ئېيتقىن.

— مەن شۇ يەردە ئىدىم، پاۋۇل . D.

— قەيەردە؟

— ئاشۇ ھويلىدا. ئۇ قول سالغان چاغدا.

— جۇدۇنى دەمسەن؟

— سېپسىنى دەۋاتىمەن.

— ئاھ، خۇدا.

— ئىش سەن ئويلىغاندەك ئەمەس.
— مېنىڭ قانداق ئويلىغىنىمنى بىلمەيسەن.
— ئۇ سارىڭ بولۇپ قالمىغان. ئۇ بالىلىرىنى سۆيىدۇ. ئاشۇ زالىم ئەبلەخلەردىن ھەسسىلەپ تۆلىتىۋالماقچى بولغان.
— قالايمىقان سۆزلىمە.
— ئۇنىڭ ئۈستىگە، كۆپچىلىكنىڭ ھەممىسىنىڭ ئېسىدە.
— ستەمپ، مېنى كەچۈرگىن. ئۇنى كىچىك قىز چېغىدىن باشلاپ تونۇيمەن. ئۇ مېنى قورقۇتۇپ قويدى. ئۇنى قىز چېغىدىن باشلاپلا تونۇيمەن.
— سەن سېپىتىن قورقمايسەن. بۇ گېپىڭگە ئىشەنمەيمەن.
— سېپس مېنى قورقۇتتى. مېنى قورقۇتتى. ئۇنىڭ ئۈستىگە، ئۇنىڭ ئۆيىدىكى ئاشۇ قىز مېنى قورقۇتتى.
— ئۇ قىز كىم؟ ئۇ نەدىن كەلگەن؟
— بىلمەيمەن. بىر كۈنى دەرەخ ئاستىدا تۇيۇقسىزلا پەيدا بولدى.
— ھە، قارىغاندا ئىككىمىز ئۇنى 124 ـ نومۇرلۇق ئۆينىڭ سىرتىدا كۆرگەنىكەنمىز.
— ئۇ ھېچ يەرگە بارمايتتى. سەن ئۇنى نەدە كۆرگەن؟
— ئۇ ئاشخانا ئۆينىڭ دېرىزىسى تۈۋىدە ئۇخلاۋاتقاندا مەن دېرىزىدىن ئوغرىلىقچە مارىلىغانىدىم.
— مەن ئۇنى تۇنجى قېتىم كۆرۈپلا ئۇنىڭغا يېقىنلاشقۇم كەلمىگەن. ئۇنىڭ گەپ ـ سۆزلىرى، ئىش ـ ھەرىكەتلىرى غەلىتىلا.
پاۋۇل . D بارماقلىرىنى پوسمىسىنىڭ ئىچىگە تىقىپ چېكىسىنى قاشلىدى.
— ئۇ ماڭا بىر نەرسىنى ئەسلەتكەن. مەن ئۇنتۇپ قالغان بىر نەرسىنى ئەسلەتكەن.
— ئۇ ئۆزىنىڭ نەدىن كەلگىنىنى، ئۆيىنىڭ نەدىلىكىنى ئەزەلدىن دەپ باقمىدىمۇ؟

— ئۇ بىلمەيمەن دېگەن، بىلمەيدىغانلىقىنى ئېيتقان. مەن پەقەت ئۇنىڭدىن ئۆزىنىڭ كىيىم ئوغرىلىغىنىنى ۋە بىر كۆۋرۈك ئۇستىدە تۇرغانلىقىنى ئېيتقىنىنى ئاڭلىغان.

— قانداق كۆۋرۈك ئىكەن؟

— كىمدىن سوراۋاتسەن؟

— بۇ ئەتراپتىكى كۆرۈكلەردىن مېنىڭ بىلمەيدىغىنىم يوق. بىراق، كۆۋرۈك ئۇستىدە ياشايدىغان بىرەرسىمۇ يوق. كۆۋرۈك ئاستىدىمۇ شۇنداق. ئۇنىڭ سېس بىلەن بىللە تۇرۇۋاتقىنىغا قانچىلىك بولدى؟

— ئۇ بۇلتۇر ئاۋغۇستتا، كارىۋال بايرىمى مەزگىلىدە پەيدا بولغان.

— بۇ ياخشىلىقتىن دېرەك بەرمەيدۇ. ئۇمۇ كارىۋال بايرىمىغا قاتنىشىپتىكەنمۇ؟

— ياق. بىز قايتىپ كەلگەندە ئۇ بىر تۇپ دەرەخ ئاستىدا ئۇخلاۋاتقانىكەن. ئۇچىسىدا شايى كۆڭلەك، پۇتىدا يېڭى قارا ئاياغ بار ئىكەن.

— بۇرۇنراق دېسەڭ بولماسمىدى؟ ھەي. ئۇ دىر ئېرىقى بويىدا ياشايدىغان بىر ئاق تەنلىك ئەر تەرىپىدىن ئۆيگە سولاپ قويۇلغان قىز. بۇلتۇر بىرەيلەن ئۇ ئاق تەنلىكىنىڭ ئۆلگىنىنى، قىزنىڭ غايىب بولغانلىقىنى ئېيتقان. ئۇ دەل ئاشۇ قىز بولۇشى مۇمكىن. كىشىلەرنىڭ ھەممىسى ئۇ قىزچاقنىڭ بوۋاق ۋاقتىدىن باشلاپلا ئاشۇ ئۆيگە سولانغانلىقىنى دېيىشىپ يۈرەتتى.

— ھە، ھازىر ئۇ بىر قانجۇق ئىتقا ئايلىنىپ بولدى.

— ئاشۇ قىز سېنى قوغلىۋەتتىمۇ؟ سېنى ئۇ يەردىن كەتكۈزۈۋەتكىنى سېسىنىڭ ئىشىنى ساڭا ئېيتقىنىم، شۇنداقمۇ؟

پاۋۇل . D نىڭ تېنى جۇغۇلداپ كەتتى. ئۇ سۆڭەكتىن ئۆتۈپ كېتىدىغان ئاچچىق شامال دەستىدىن تىزلىرىنى قۇچاقلىۋالدى. ئۇ بۇنداق بولۇشى تەمى سېسىق ۋىسكى، يەر ئاستى ئۆيىدە ياشاش، چوشقا قىزىتمىسى، ئېغىزدۇرۇق، كۈلۈمسىرىگەن

خوراز، ئوتتەك قىزىپ كەتكەن بىر جۈپ پۇت، قاقاھلاپ كۈلگىنىچە ئۆلگەن ئادەم، شالدۇر ـ شۇلدۇر ئاۋاز چىقىرىدىغان چۆپلۈك، يامغۇر سۈيى، ئالما چېچىكى، مارجان، قۇشخانىدىكى جۇدى، پۇتۇن بەدىنى قايماقتا بويالغان خالىلى، ئالۋاستىدەك ئاقىرىپ كەتكەن ئاق رەڭلىك پەلەمپەي، قۇرۇپ قالغان شاپتۇل دەرىخى، قۇلۇلە قېپى ئىلغۇچى، ئاق تېرەك، پاۋۇل . A نىڭ يۈزى، كولباسا قاتارلىقلار سەۋەبىدىن ياكى بىر پارچە قىپقىزىل يۈرىكىدىن ئايرىلىپ قالغانلىقى سەۋەبىدىن بولۇۋاتقانلىقىنى بىلەلمىدى.

ـــ ئېيتقىنە، ستەمپ، ـــ پاۋۇل . D نىڭ كۆز چاناقلىرى نەملەشتى، ـــ مۇشۇ بىر ئىشنىلا ماڭا دەپ بەرگىن. بىر قارا تەنلىك زادى قانچىلىك خورلۇق تارتىشى كېرەك؟ ماڭا ئېيتىپ بەر، زادى قانچىلىك؟

ـــ قانچىلىك خورلۇق تارتالىسا شۇنچىلىك تارتىدۇ، ـــ دېدى ستەمپ، ـــ قانچىلىك خورلۇق تارتالىسا شۇنچىلىك تارتىدۇ.

ـــ نېمىگە ئاساسەن؟ نېمىگە ئاساسەن؟ نېمىگە ئاساسەن؟ نېمىگە ئاساسەن؟ نېمىگە ئاساسەن؟

ئۇچىنچى بۆلۈم

124 ـ نومۇرلۇق ئۆي تىمتاسلىقىغا چۆمگەنىدى. دەنۇپۇر گەرچە ئۆزىنى ھەرقانداق شەكىلدىكى جىمجىتلىق بىلەن تونۇش دەپ ئويلىسىمۇ، بىراق ئۇ ئاچلىقنىڭ كىشىنى جىمىتىپ، ماغدۇرسىزلاندۇرۇۋېتىدىغانلىقىنى ھەيرانلىق ئىلكىدە تونۇپ يەتتى. مەيلى سېس بولسۇن ياكى جان قوزام بولسۇن، ئىشنى قانداق بىر تەرەپ قىلىش كېرەكلىكىنى بىلمەيتتى، شۇنداقلا بۇنىڭغا قىلچە پىسەنت قىلمايتتى. ئۇلار ۋاقتىنى ئۆزئارا ئۇرۇشۇشقا سەرپ قىلىش بىلەن ئالدىراش ئىدى. شۇنداق بولغانلىقتىن، ھەممە ئىش دەنۇپرنىڭ زىممىسىگە يۈكلەندى. دەنۇپر چوقۇم دۇنيانىڭ بىر بۇرجىكىگە بېرىپ ئۆلۈشى كېرەك ئىدى. ئۇنداق بولمايدىكەن، ئۇچەيلەن بىللە تۇغىشىدۇ. دەنۇپرنىڭ ئاپىسىنىڭ باش بارمىقى بىلەن كۆرسەتكۈچ بارمىقىنىڭ ئارىسىدىكى تېرىسى جۇڭگو يېپىكىدەكلا نېپىز بولغاچقا، ئۆيدىكى كىيىملەرنىڭ ھەرقاندىقى ئۇنىڭغا كىچىك كەلمەيتتى. جان قوزام بېشىنى ئالىقىنى ئارىسىغا ئېلىۋېلىپ، نەگە بارسا شۇ يەردە ئۇخلاپ قالاتتى. ئۇ كۇندىن ـ كۈنگە تولۇپ، ۋايىغا يېتىۋاتتى، يېمەكلىك تەلەپ قىلىپ ئىڭرايتتى. تۇخۇم كاكىلايدىغان ئىككى مېكىيانىدىن باشقا ھېچنېمە قالمىغانلىقتىن، بىر تال تۇخۇم پىشۇرۇش ياخشىمۇ ياكى توخۇنىڭ ئىككىلىسىنى كاۋاپ قىلىش كېرەكمۇ، دېگەن مەسىلىدە قارار قىلىش ئۇلار ئۈچۈن زۆرۈر بولۇپ قالدى. ئۇلار

قانچه ئېچىرقىغانسېرى شۇنچه ئاجىزلىشىپ كېتىۋاتاتتى؛ قانچه ئاجىزلىغانسېرى شۇنچه جىمىپ كېتىۋاتاتتى. غەزەپتىن يېرىلغۇدەك بولۇپ تالاش ـ تارتىش قىلىشلارغا، تامغا ئېتىلغان لاخشىگىرگه، ئۇچى بىللە خۇشال ـ خۇرام ئويىنىغان بىرىنچى ئايدىن كېيىنكى قېتىا ـ چېيالار ۋه يىغا ئاۋازلىرىغا سېلىشتۇرغاندا، ئۇلارنىڭ جىمجىتلىقى كۇچەيگەندى. دەنۋېرمۇ ئويۇنغا قاتناشقاندى. گەرچه شۇ چاغلار ئۇنىڭ ئەڭ خۇشال ۋاقىتلىرى بولسىمۇ، ئۇ يەنىلا كۆڭگەن خۇيى سەۋەبلىك ئۇلاردىن مۇئەييەن ئارىلىق ساقلىغاندى. ناۋادا سېس تاتۇق ئىزىنى — جان قوزام ھەر قېتىم كىيىمىنى سالغاندا دەنۋېر ئۇنىڭ ئېڭىكى ئاستىدا كۆرۈندىغان، كۇلۇمسىرەۋاتقان كۆلەڭگىدەك كۆرۈندىغان تاتۇقنى كۆرگەن ھامان تاتۇق ئىزىنى سىلاپ بېقىپ، ئاندىن بىر ھازا كۆزىنى يۇمۇپ تۇرغاندىن كېيىن، سېس ۋه جان قوزام ئىككىسى دەنۋېرنى ئويۇندىن قوغلاپ چىقىراتتى. تاماق ئېتىش ئويۇنى، كىيىم تىكىش ئويۇنى، چاچ تاراش ۋه ياسىنىش ئويۇنى. ئاپىسى بۇ ئويۇنلارنى بەكلا ياخشى كۆرۈپ قېلىۋاتقانلىقتىن، كۇندىن ـ كۇنگەن ئىشقا كېچىكىپ باردىغان بولۇۋالدى. ئاقىۋەتتە، پەرەز قىلغان ئىش يۇز بەردى: سەۋىپىر ئۇنىڭغا ئەمدى ئىشقا كەلمەسلىكنى ئېيتتى. سېس باشقا خىزمەت ئىزدىمىدى. ئەكسىچه، جان قوزام بىلەن تېخىمۇ بەك بېرىلىپ ئويناىدىغان بولۇپ كەتتى. جان قوزام بولسا ھەممە نەرسىگە — ئەللەي ناخشىسىغا، يىڭنە سانجىشقا، تورتىنىڭ تېگىگە، سۇتنىڭ قايمىقىغا قانمايتتى. ناۋادا مېكىيان ئىككى تۇخۇم تۇغسا، تۇخۇمنىڭ ئىككىلىسى ئۇنىڭ بولاتتى. ئاپىسى ئەقلىدىن ئادىشىپ قالغان ئادەمدەك، بېيىبي مومىسىغا ئوخشاش ھېچ ئىش قىلماستىن شاپتۇل چېچىكى رەڭگىگه قاراش بىلەن بەند بولاتتى. بىراق، ئاپىسىنىڭ بېيىبي مومىسىغا ئوخشىمايدىغان تەرەپلىرىمۇ بار ئىدى. ئۇ دەنۋېرنى پۇتۇنلەي ئۇنتۇغانىدى. ھەتتا ئىلگىرى دەنۋېرغىلا ئېيتىپ بېرىدىغان ناخشىنى ئەمدىلىكتە

يالغۇز جان قوزامغىلا ئېيتىپ بېرەتتى؛ «ئۇزۇنتۇرا جونىي، گەۋدىلىك جونىي، يېنىمدىن بىر قەدەمۇ ئايرىلمىغىن، جونىي.»

ئۇلار دەسلەپتە ساق بىر ئاي بىللە ئويۇن ئوينىدى. يۇلتۇزلار ئاستىدا مۇز تېيىلىپ قايتىپ كېلىپ، ئوچاق يېنىدا سۇت ئىچكەن ئاشۇ ئاخشامدىن باشلاپ، سېس كۈن نۇرى ئاستىدا ئۇلارغا ئارغامچا تاقلاش ئويۇنىنى ئۆگىتىپ قويغاندىن باشلاپ، گۈگۈم چۈشكەن مەزگىلدىكى غۇۋا كۆرۈنىدىغان مەنزىرىدىن باشلاپ سېس ھەممە نەرسىنى چەكسىز ياخشى كۆرىدىغان بولۇپ قالغانىدى. ئۇ قىشنىڭ جاق ـ جاق سوغۇقىدا ھېچ ئىش بىلەن كارى بولماستىن، كۆزىدىن نۇر چاچقان ھالدا بىر ئېتىز كۆكتات ۋە گۈلنى تەسەۋۋۇر قىلىپ، قانداق قىلغاندا ھويلىنى رەڭگارەڭ قىلىۋەتكىلى بولىدىغانلىقى توغرۇلۇق توختىماستىن سۆزلەيتتى. سېس جان قوزامنىڭ چېچىنى تاراپ، سېكىلەك ئايرىپ ئۆرۈيتتى، ئاندىن ئۇنىڭ چېچىنى مايلايتتى. بۇنىڭدىن دەنۋېرنىڭ قۇيقا چېچى تىك تۇرۇپ كېتەتتى. ئۇلار بەزىدە ياتىدىغان جايلىرىنى ئالماشتۇرۇپ ياتسا، بەزىدە بىر ـ بىرىنىڭ كىيىملىرىنى ئالماشتۇرۇپ كىيەتتى، ماڭسا بىر ـ بىرىنىڭ قولىنى تۇتۇپ ماڭاتتى. ھەرقاچان بىر ـ بىرىگە قاراپ كۈلۈمسىرىشەتتى. ھاۋا ئوچۇق كۈنلىرى ئۇلار ئارقا ھويلىسىدا يۇكۇنۇپ ئولتۇرۇپ، ھويلىسىنى قانداق ئورۇنلاشتۇرۇشنى پىلانلايتتى. سېس بىر ئۆمۈر يىغقان ئوتتۇز يەتتە دوللار پۇلىنى ئالىي دەرىجىلىك يېمەكلىك ئېلىپ يېيىش ۋە تاۋار رەختلەرنى ئېلىپ ئۆزىنى ياساشقا سەرپ قىلدى. سېس سىرتقا چىقىدىغان جىددىي ئىشى بارەك، رەختلەرنى ئالدىراپ كېسىپ، ئالدىراشلىق بىلەن كىيىم تىكەتتى، نەتىجىدە كۆك رەڭلىك زىغىر توتۇلغان رەڭگارەڭ مودا كىيىملەر پۈتۈپ چىقاتتى. سېس تۆت ئىنگلىز مىل يول يۈرۈپ، جون شىلتوننىڭ دۇكىنىدىن سېرىق رەڭلىك يىپەك لېنتا، پارقىراق تۇگمە ۋە كىچىك بىر پارچە قارا رەڭلىك

گۈللۈك رەخت سېتىۋالدى. مارت ئېيىنىڭ ئاخىرىغا كەلگەندە، ئۇلار بارغانچە بىكار تەلەپ كارنىۋال بايرىمى خېنىملىرىغا ئوخشاپ قالغىلى تۇردى. سېس ۋە جان قوزام بىر ـ بىرىگە بەكلا ئېچەكىشىپ، ئاپاق ـ چاپاق بولۇپ كەتكەندە، دەنۇبر ئويۇنلاردىن سۇغۇرۇلۇپ چىقىپ، جان قوزامغا زىيان يەتكۈزۈش خەۋپى بولغان ھەرقانداق خېيىم خەتەرنىڭ ئالدىنى ئېلىش ئۈچۈن، بىر ياقتا سەزگۈرلۈك بىلەن ئۇلارنى كۆزىتىپ تۇردى. دەنۇبر ئاخىر ھېچقانداق خەتەر ـ چىقمايدىغانلىقىغا قەتئىي ئىشىنىپ، ئاپىسىنىڭ شادىمانلىق بىلەن كۈلۈپ، قاش ـ قاپاقلىرىنىڭ ئېچىلىپ كەتكىنىنى كۆرگەندىلا، بىرەر ئىش چىقىشىنىڭ مۇمكىن ئەمەسلىكىگە ئىشىنىپ، ھوشيارلىقىنى بوشاشتۇردى. دەل شۇ چاغدا ئىش چىقتى. دەنۇبر بىرىنچى بولۇپ دۇچ كەلگەن مەسىلە، گۈناھىنى كىمگە قويۇش مەسىلىسى بولدى. ئۇ ئاپىسىدىن بىر دەقىقىمۇ كۆزىنى ئۈزمەيتتى. شۇ ھالەتتە ئاپىسىنىڭ جىسمىدىكى ئاشۇ نەرسىنىڭ بەلگە بېرىشىنى، ئاپىسىنىڭ قايتىدىن قاتتىللىق قىلىش پۈرسىتىگە ئېرىشىشىنى كۈتەتتى. ھالبۇكى، جان قوزامنىڭ ھەرقانداق تەلىپى بەجا كەلتۈرۈلەتتى. نېمىگە ئېھتىياجى چۈشسە شۇنىڭغا ئېرىشەتتى. سېس ئۇنىڭغا ھېچقانداق نەرسىنى بېرەلمەيدىغان ھالغا چۈشۈپ قالغاندىلا، جان قوزامنىڭ ئارزۇ ـ ھەۋەسلىرى يېڭىچە تۈس ئالدى. جان قوزام سېستىن ئۆزىگە ھەمراھ بولۇپ ئاشۇ قوڭۇر رەڭ يوپۇرماقلارنىڭ ئۆستەڭ ئاستىدىن ئۆزلىرىگە قول سۇنۇشىغا قاراپ تۇرۇشنى تەلەپ قىلدى. دەل شۇ جايدا دەنۇبر جان قوزام بىلەن بىللە ئوينىغاندى. ھالا بۈگۈنگە كەلگەندە ئويۇن ئوينايدىغان ئادەم ئالماشقاندى. ئۆستەڭ تامامەن مۇز تۇتقاندا جان قوزام ئۇ يەرگە بېرىپ ئۆزىنىڭ يۈزىگە سىنچىلاپ قارىدى. يۈزىنىڭ دولقۇنلاشلىرىنى، پۈرلىشىش ۋە كېڭىيىشلىرىنى، ئۆستەڭ تېگىدىكى يوپۇرماقلار ئارىسىدا يوقىلىشلىرىنى كۆزەتتى. ئۇ يەردە دۇم يېتىپ، ئۆز يۈزىنى سۇ

ئىچىده دولقۇنلاپ تۇرغان يۇزى بىلەن ئۇچراشتۇرماقچى بولدى، كىيىملىرى مەينەت بولۇپ كەتتى. ئۇ سېسىنىڭ كۆڭلىكىنى كىيدى، ئالىقىنى بىلەن بەدىنىنى سىلىدى. ئۇ ھەرقاچان سېسىنى تەقلىد قىلاتتى ــ سېسقا ئوخشاش گەپ قىلاتتى، سېستەك كۈلەتتى، ھەتتا يول مېڭىش، قول ئىشارىسى، نەپەسلىنىش، باشلىرىنى تىك تۇتۇشلىرىدىن تارتىپ، ھەممە ئىشىغىچە سېسقا ئوخشاش ئىدى. دەنۇبر بەزىدە ئۇلارنىڭ ئەر ـ ئاياللارنىڭ شەكلىدە پەيدا بولۇشىدىن ئۇچراتسا ياكى توم يېڭنە بىلەن بېيىبي مومىسىنىڭ يوتقىنىغا ياماق سېلىۋاتقىنىنى كۆرسە، ئۇلارنىڭ قايسىسىنىڭ سېس، قايسىسىنىڭ جان قوزام ئىكەنلىكىنى ئايرىيالماي قالاتتى.

شۇ مەزگىلدىن كېيىن كەيپىياتلار ئۆزگىرىپ، ئارقىدىن جاڭجال باشلاندى. جاڭجال باشلىنىشىدا ناھايىتى ئاستا ئىدى، جان قوزام بىر ئېغىز ئاغرىنسا، سېس بىر ئېغىز كەچۈرۈم سورايتتى. يېشى چوڭايغان بۇ ئايالنىڭ ئاجايىپ تىرىشچانلىقى بىلەن قولغا كەلگەن خۇشاللىقلار بارا ـ بارا ئازىيىشقا باشلىدى. سىرتتا تۇرسا توڭلاپ كەتمەمدۇ؟ جان قوزام يۇزىنى چىمدىپ قويدى، بۇنىڭ مەنىسى «ئۇنداق بولسا نېمە بوپتۇ؟ يورۇقلۇق بەك ئاجىز، يېڭنە ئىشى قىلىش تەس، ئۇخلايدىغان ۋاقىت ئۆتۈپ كەتتىمۇ؟» دېگەنلىك ئىدى. جان قوزام مىدىر ـ سىدىر قىلماستىن: «ئۆز ئىشىڭىز بىلەن بولۇڭ» دېدى. سېس جىمىپ قالدى. جان قوزام ھەرقانداق ياخشى نەرسىگە ئاۋۇال ئىگە بولاتتى ــ ئەڭ چىرايلىق ئورۇندۇققا، يېمەكلىكنىڭ ئەڭ جىقىغا، ئەڭ چىرايلىق تەخسىگە، ئەڭ چىرايلىق چاچ لېنتىسىغا ئېرىشەتتى. جان قوزامنىڭ تەلىپى كۆپەيگەنسېرى، سېسمۇ بارغانچە بالىلىرى ئۈچۈن كۆپلىگەن جاپا ـ مۇشەقەتلەرنى بېشىدىن كەچۈرگەنلىكى، ئۇزۇم بارىڭى ئاستىدا بوۋىقىنى چۈنىدىن قوغدىغانلىقى، ئۆمىلىگىنىچە تاشلاندۇق كەپىگە قاراپ ئىلگىرىلىگەنلىكى قاتارلىق ئىشلارنى جان قوزامغا چۈشەندۈرۈشكە تىرىشاتتى.

ھالبۇكى، بۇ گەپلەر ھېچكىمگە تەسىر قىلمايتتى. جان قوزام سېسىنىڭ ئۆزىگە قارىمىغانلىقىدىن، ياخشى مۇئامىلە قىلمىغانلىقىدىن، ئۆزىگە كۇلۇمسىرىمىگەنلىكىدىن ئاغرىندى. سېس ئۆزى بىلەن جان قوزامنىڭ ئوخشاشلىقىنى، يۈزىنىڭمۇ ئوخشاشلىقىنى، شۇنداق بولغانىكەن، قانداقسىغا جان قوزامغا ياخشى قارىماسلىقنىڭ مۇمكىن بولىدىغانلىقىنى ئېيتتى. ئاندىن يىغلىدى، سېس جان قوزامغا ياخشى قارىماي باقمىغانلىقىنى، شۇنداق ئىشنىڭ خىيالىغا كىرىپمۇ باقمىغىنىنى چۈشەندۈردى. ئۇ يەنە ئۆزىنىڭ چوقۇم ئۇ ئىككىسىنى ئاچىقىپ كېتىشكە تىرىشقانلىقىنى، بالىلىرى ئۈچۈن ھەرقاچان سۈتى تەييار ئىكەنلىكىنى، ئىزچىل ھالدا ئۇلارنى ئېلىپ باشقا جايغا كېتىپ، مەڭگۈ بىللە ياشاشنى كۆڭلىگە پۈككەنلىكىنى ئېيتتى. جان قوزام بۇلارغا كۆڭۈلشىمىدى. ئۇ ئۆزى يىغلىغان چاغدا ئۇ جايدا ئادەم يوقلۇقىنى، ئۆلگەن ئەرلەر ئۇنىڭ ئۈستىدە ياتقانلىقىنى، يەيدىغانغا ھېچ نەرسە يوقلۇقىنى، تېرىسى يوق ئەرلەر بارماقلىرىنى ئۇنىڭ بەدىنىگە تىقىپ، قاراڭغۇدا ئۇنى جان قوزام دەپ، يورۇقلۇقتا بولسا قانجۇق ئىت، دەپ ئاتىغانلىقىنى ئېيتتى. سېس ئۇنىڭدىن كەچۈرۈم سوراپ يەنە چۈشەندۈرۈشكە باشلىدى: ئۆزىگە نىسبەتەن جان قوزامنىڭ ھەممىدىن مۇھىملىقىنى، جان قوزامنىڭ ئۆزىنىڭ جېنىدىنمۇ ئەزىزلىكىنى، ھەرقانداق ۋاقىتتا ئورنىنى ئالماشتۇرۇشنى خالايدىغانلىقىنى، ئۆز ھاياتى بەدىلىگە، ھاياتىدىكى ھەربىر سائەت، ھەربىر دەقىقىنى جان قوزامنىڭ يىغىسىنى توختىتىشقا سەرپ قىلغانلىقىنى ئېيتتى. جان قوزام بوۋاق ۋاقتىدا پاشا چاققاندا، بۇنىڭدىن سېسنىڭ قانچىلىك بىئارام بولغانلىقىنى ئۇ بىلەمدۇ؟ جان قوزامنى يەرگە قويۇپ ئۆيگە كىرىپ ـ چىقىشتا سېسنىڭ جان قوزامنىڭ يېنىغا تېزرەك قايتىپ كېلىش ئۈچۈن قانچىلىك ئالدىرىغانلىقىنى ئۇ بىلەمدۇ؟ ئۇ «شېرىن ئۆي»دە ئاخشاملىرى سېسنىڭ مەيدىسىگە چاپلىشىپ ئەمەس، دۇمبىسىگە

يېپىشىپ ئۇخلايدىغانلىقىنى بىلەمدۇ؟ جان قوزام بۇلارنىڭ ھەممىسىنى ئىنكار قىلدى. ئۇنىڭچە، سېس ئەزەلدىن ئۇنىڭغا يېقىن كەلمىگەن، ئەزەلدىن ئۇنىڭغا بىرەر ئېغىز سۆز قىلىپ باقمىغان، ئەزەلدىن كۆلۈپ باقمىغانىكەن. ئەڭ غەزەپلىنەرلىكى، سېس ئۇنى تاشلاپ قېچىپ كەتكەندە، ئۇنىڭغا خوش دەپ قولىنى پۇلاڭلاتمىغان، ھەتتا جان قوزام تەرەپكە قاراپمۇ قويمىغانىكەن.

سېس ئانا بولۇش سۈپىتى بىلەن دېگەن گەپلىرىنىڭ قانۇن ئىكەنلىكى، قايسى ئىشنىڭ ياخشىلىقىنى بىلىدىغانلىقى توغرۇلۇق چىڭ تۇرۇشقا تىرىشتى. جان قوزام بولسا نەرسە ـ كېرەكلەرنى ئۈرۈپ ـ چېقىپ، ئۈستەل ئۈستىدىكى تەخسىلەرنىڭ ھەممىسىنى سىيرىپ سۈپۈرۈۋەتتى، تۇزنى پولغا تۆكۈپ، يەنە تېخى دېرىزە كۆزنىكىدىن بىرنى چېقىۋەتتى.

ئۇ ئۇلارغا ئوخشىمايدۇ. ئۇ بەكلا ئۆز بېشىمچى. بىراق، ھېچكىمۇ بۇ يەردىن يوقىلىڭ، قىزچاق، كاللىڭىز سەگىگەندە ئاندىن قايتىپ كېلىڭ، دېمىدى. ھېچكىمۇ سىز ماڭا قول سېلىشقا پېتىنىدىڭىز، سىزنى كېلەر ھەپتىگىچە دۇمبالايمەن. دەرەخنىڭ غولىنى كېسىۋەتسە، شاخلىرىمۇ ھاياتىي كۈچىدىن مەھرۇم قالىدۇ، سىزنى ئىشكىنىڭ تۈتقۇچىغا باغلايمەن، ھالىڭىزدىن ھېچكىم خەۋەر ئالمايدۇ. زورلۇق ـ زومبۇلۇقنى خۇدامۇ ياقتۇرمايدۇ، دېمىدى.

ياق، ياق. ئۇلار چېقىلغان تەخسىلەرنى يەملەپ، چېچىلىپ ياتقان تۇزلارنى سۈپۈردى. دەۋېرغا بارغانچە شۇنىسى ئايان بولدىكى، سېس بىر ئەتىگىنى ئويغىنىپلا قولىغا پىچاقنى ئالسا، جان قوزامۇ شۇنداق قىلاتتى. دەۋېر ئىلگىرى ئاپىسىنىڭ بەدىنىدىن ئاشۇ نەرسىنىڭ چىقىپ قېلىشىدىن قورقۇپ جان ـ ئىمانى قالمىغانغا ئوخشاش، ئەمدىلىكتە ئاپىسىنىڭ ئۆزى بىلەن تەڭدېمەتلىك بىر قىزنىڭ ھالىدىن خەۋەر ئالغىنىدىن نومۇس ھېس قىلماقتا. دەۋېر جان قوزامنىڭ كېچىلىك سۈيدۈك قاچىسىنى ئاپىسىنىڭ كۆتۈرۈۋالغىنىنى كۆرسە، بېرىپ ئۇنىڭغا

يارەملىشەتتى. بىراق، ئۇلارنىڭ ئۆيىدە ئاچارچىلىق يۈز بەرگەن مەزگىللەردە، دەنۇبر ئاپىسىنىڭ يېمەي ـ ئىچمەي يۈرگىنىنى كۆرۈپ، يۈرەكلىرى ئېچىشىپ كېتەتتى. بۇ چاغلاردا ئۇ ئۇستەلنىڭ گىرۋەكلىرىدىكى ۋە مەشنىڭ ئۈستىدىكى پارچە ـ پۈرات نەرسىلەرنى تېرىپ يەيتتى. قازاندا قېپقالغان ئۇماچنىڭ قالدۇقىنى، بولكا ئۇۋۇنقىنى، مېۋە شۆپۈكى ۋە باشقا نەرسىلەرنىڭ ئۇۋاقلىرىنى يەيتتى. بىر قېتىم ئۇ ئاپىسىنىڭ ئوتتۇرا بارمىقىنى قۇرۇق مۇرابا قۇتىسىنىڭ ئىچىگە تىقىپ، بارمىقىنى قۇتىنىڭ ئىچكى گىرۋەكلىرىگە بىر نەچچە رەت سۈركەپ، ئاندىن قۇتىنى يۇيۇشقا كىرىشكەنلىكىنى كۆرگەنىدى.

ئۇلارنى هارغىنلىق چىرمىۋالدى. هەتتا بارغانسېرى يوغىناپ كېتىۋاتقان جان قوزامنىڭمۇ قارىماققا ئۇلارغا ئوخشاشلا ماجالى قالمىغانىدى. 124 ـ نومۇرلۇق ئۆي جىمىپ كەتتى. دەنۇبر بىر ياقتىن ئۇيقۇسى كەلگەن، بىر ياقتىن قورسىقى ئېچىپ روهسىزلانغان هالدا ئاپىسىنىڭ باش بارمىقى بىلەن كۆرسەتكۈچ بارمىقى ئارىسىدىكى رەڭگى ئۆڭۈپ كېتىۋاتقان تېرىسىگە قارىدى. ئاپىسىنىڭ پارقىراپ، بىراق ئۆلۈك؛ سەزگۈر، بىراق قۇرۇق كۆزلىرىگە، جان قوزامغا ئائىت هەرقانداق نەرسىگە ــ ئۇنىڭ سىيدام ئالىقانلىرىغا، پېشانىسىگە، ئېڭىكى ئاستىدىكى هەم ئەگرى ـ بۈگرى، هەم ئۇزۇن كۈلۈمسىرىشىگە، ئۇنىڭ يۇمىلاق قورسىقىدىن باشقا هەممە نەرسىگە دىققەت بىلەن قارايدىغان كۆزلىرىگە نەزەر سالدى. دەنۇبر يەنە كارنىۋال بايرىمىلىق كۆڭلىكىنىڭ يېڭىنىڭ بارماقلىرىنى توسۇپ تۇرغىنىنى، ئىلگىرى تاپىنىغا كېلىدىغان پەشلىرىنىڭ هازىر يەردە سۆرىلىپ يۈرگىنىنى كۆردى. ئىلگىرى ئۇنىڭ ئۇچىسىغا چىقسا ئوشۇقىغچە كېلىدىغان كۆڭلەك ئەمدى يەرگە سۆرىلىپ تۇراتتى. دەنۇبرنىڭ جان قوزامنى ئاپىسىنىڭ زىيانكەشلىكىدىن ساقلاشتەك ئەمدىلەتىن باشلانغان قوغدىغۇچىلىق خىزمىتى ئەمدىلىكتە ئاپىسىنى جان قوزامنىڭ زىيانكەشلىكىدىن قوغداشقا

ئۆزگەرگەنىدى. ھازىر ناھايىتى ئېنىقكى، ئاپىسى مۇشۇنداق كېتىۋەرسە چوقۇم ئۆلۈپ كېتىدۇ. ئۇ ئىككىسى ئۇنىڭدىن ئايرىلىپ قالىدۇ. شۇ چاغدا جان قوزام قانداق قىلىدۇ؟ نېمە ئىش يۈز بېرىشىدىن قەتئىينەزەر، پەقەت ئۇچىلا بىللە ياشىشى كېرەك. ئۇلاردىن بىرى يوق بولسا بولمايدۇ. سېس بىلەن جان قوزام ئىككىسى ئەتە نېمە ئىش يۈز بېرىشىگە پەرۋايى پەلەك بولغانلىقتىن (جان قوزام خۇشال بولسا، سېسمۇ خۇشال بولىدۇ؛ جان قوزام ماچىلدىتىپ قايماق يېگەندەك، ئۇنىڭ قۇربان بېرىشىگە ئېرىشكەن)، دەنۇېر بارلىق مەجبۇرىيەتنىڭ ئۆز زىممىسىدە ئىكەنلىكىنى بىلەتتى. ئۇ بۇ ھويلىدىن چىقىپ دۇنيانىڭ باشقا يېقىغا كېتىشى، ئۇ ئىككىسىنى قالدۇرۇپ قويۇپ باشقىلاردىن يارەدەم سورىشى كېرەك ئىدى.

ئۇ كىم بولۇشى مۇمكىن؟ دەنۇېر مومىسىدىن ۋە ئاپىسىدىن ئاڭلىغان بىرنەچچە ئادەمنى بىلەتتى. ئۇ يەنە ئۆزى تونۇشقان ئەككى كىشىنى بىلەتتى. ئۇلاردىن بىرى ئاق چاچلىق ستەمپ پېيد بوۋاي، يەنە بىرى جونېس خانىم ئىدى. ھە راست، يەنە پاۋۇل . D مۇ بار. يەنە ئۆزىگە سېسىنىڭ ئىشىنى سۆزلەپ بەرگەن ھېلىقى ئوغۇل بالىمۇ بار. بىراق، بۇ ئىككىسى ھېچنېمىگە يارىمايدۇ. دەنۇېرنىڭ يۇرىكى دۇپۇلدەپ سوقۇپ كەتتى. گېلى قىچىشىپ كەتكەنلىكتىن غۇرت قىلىپ يۇتۇندى. ئۇ ھەتتا قايسى يولدىن مېڭىشى كېرەكلىكىنىمۇ بىلمەيتتى. ئەينى چاغدا سېس ئاشپۇزۇلدا چىنە يۇيىدىغان چاغدا، ئۇنىڭ نەرسە ـ كېرەك سېتىۋېلىش ئۈچۈن پۇلى بار ۋاقىتتا، ئۇ ئوڭغا بۇرىلىپ ماڭاتتى. ئۇنىڭدىنمۇ ئىلگىرى، دەنۇېر جونېس خانىمنىڭ مەكتىپىدە ئوقۇۋاتقان ۋاقىتلىرىدا، دەنۇېر سول تەرەپكە ماڭاتتى.

ھاۋا ئوچۇق، ناھايىتى ياخشى كۈن بولدى. ئاپىرېل كىرىپ، بارچە مەۋجۇدات قىشلىق ئۇيقۇدىن ئويغاندى. دەنۇېر چېچى ۋە مۇرىلىرىنى ئورۇالغاندى. ئۇ كارنۋال بايرىمىدا كىيگەن

چىرايلىق كۆڭلەكنى ۋە بىر جۈپ ناتونۇش ئاياغنى كىيىۋالغاندى. ئۇ ئىشىك سىرتىدىكى دۇنياغا قوشۇلۇپ كېتىش ئۈچۈن، 124 ـ نومۇرلۇق ئۆينىڭ كاربىدورىدا تۇراتتى. سىرتتا كىچىك بىر نەرسە تۆشۈك تېشىۋاتاتتى. ئۇ بەزىدە سىزگە چېقىلىشى مۇمكىن. سىرتتا بىرسىنىڭ گەپ قىلغان ئاۋازىدىنلا قۇلىقىڭىز ئېتىلىپ قالىدۇ. سىرت گۈناھ بىلەن تولغان جاي. سىز ئۇ يەرگە يېقىنلاشقىنىڭىزدا بارلىق رەزىللىكلەر قايتىدىن باش كۆتۈرىدۇ. «شېرىن ئۆي»نى مىسالغا ئالساق، ئۇ يەردە ۋاقىت توختاپ قالغان، سىس ئېيتقىنىدەك، بەختسىزلىك ئۈنى ساقلاپ تۇرىدۇ. ئۇ يەرلەرنى دەنۇپۇر قانداق بىلسۇن؟ سىرتتىكى نەرسىلەر شۇلار بىلەنلا چەكلىنىپ قالمايدۇ. سىرتتا يەنە ئاق تەنلىكلەر بار. سىز ئۇلارنىڭ قانداق ئادەملەر ئىكەنلىكىنى قانداق بىلىسىز؟ سېسىنىڭ دېيىشىچە، ئۇلارنى بىلىشتە ئۇلارنىڭ ئاغزىغا قاراش بىلەن بىللە، بەزى چاغدا قولىغىمۇ قاراش كېرەك ئىكەن.

— ئۇلار مېنى تۇرمىدىن ئاچىقتى، — دېگەنىدى سېس بىر كۈنى بېيىبىي ساگىسقا.

— سىزنى تۇرمىگە سولىغانلارمۇ شۇلار، — دېدى بېيىبىي ساگىس.

— ئۇلار سىزنى دەريادىن ئۆتكۈزۈپ قويدى.

— ئوغلۇمنىڭ دۇمبىسىدە.

— ئۇلار سىزگە بۇ ئۆينى بەردى.

— ھېچكىم ماڭا بىر نەرسە بېرىپ باقمىدى.

— مەن ئۇلار تەرەپتىن بىر خىزمەتكە ئېرىشتىم.

— ئۇ ئۇلارنىڭ يېنىدىن بىر مۇلازىم قىزچاققا ئېرىشتى.

— ھە، ئۇلاردىن بەزىلىرى بىز بىلەن ياخشى ئۆتىدۇ.

— بىراق، ھەر قېتىم سىزنى قورقۇتۇۋېتىدۇ. شۇنداق ئەمەسمۇ؟

— سىز ئىلگىرى بۇنداق گەپ قىلمايتتىڭىز.

ـــ مەن بىلەن ئۇرۇشمەن دېمەك. ئۇلار بىزنىڭ ئادەملىرىمىزدىن بىرمۇنچىسىنى تۇنجۇقتۇرۇپ ئۆلتۈردى. قىلىچىڭىزنى تاشلاڭ. بۇ جەڭ ئەمەس، بەلكى مەغلۇبىيەت.

دەنۇبر شۇ گەپلەرنى ئەسلەش بىلەن بىللە، مومىسىنىڭ ھاياتىنىڭ ئاخىرىدىكى نەسىھەتىنى ئەسلەپ قالدى. دەنۇبر كۆن نۇرى چۈشۈپ تۇرغان كارىدوردىن چىقىپ كېتەلمىدى. ئۇنىڭ بوغۇزى ئېچىشىپ، يۇرىكى تېپچەكلىدى. ئاندىن بېيبى ساگىس تولىمۇ زىل ئاۋازدا كۆلدى.

ـــ كارولىن توغرۇلۇق ماڭا ھېچنېمە سۆزلەپ بەرمىدىڭىز دەمسەن؟ داداڭغىمۇ سۆزلەپ بەرمىدىممۇ؟ پۈتۈمنىڭ قانداق بولۇپ ھازىرقىدەك بولۇپ قالغانلىقى ئازراقمۇ ئېسىڭدە يوقمۇ؟ ئاپاڭنىڭ دۇمبىسىنى دېمەي تۇرايلى، ئۇنىڭ پۈتىنىڭ قانداق بولغىنىمۇ ئېسىڭدە يوقمۇ؟ مۇشۇنىڭ ئۈچۈن پەشتاقتىن چۈشەلمەي قېلىۋاتامسەن؟ ئاھ، خۇدا.

بىراق، سىز ساقلىنىش تەس، دېگەنىدىڭىز.

ـــ ئەلۋەتتە.

ئۇنداقتا قانداق قىلىش كېرەك؟

ـــ ئۇنى ئېسىڭدە تۇت، ئاندىن ھويلىدىن چىقىپ كەتكىن.

قايتىپ كەلدى. يىگىرمە يىلدىن كېيىن ئۇ يول يەنە قايتىپ كەلدى. ئوڭ تەرەپكە بىر ـ بىرىگە يانداش قىلىپ قاتارلاشقا تۆت ئېغىز ئۆي سېلىنغانىدى. بىرىنچى ئۆينىڭ ئىشىكى ئالدىدا ئىككى پەشتاق بار، پېشايۋان ئاستىغا بىرنەچچە ئورۇندۇق قويۇلغان؛ ئىككىنچى ئۆينىڭ ئالدىدا ئۈچ باسقۇچلۇق پەلەمپەي بار، پېشايۋاننىڭ تۆۋرۈكىگە بىر سۈپۈرگە ئېسىلغان. تۆۋرۈك يېنىدا ئىككى كونا ئورۇندۇق ۋە بىر باغلام قاردان بار. ئۇدۇل تامدا دېرىزە يوق، بىر ئوغۇل بالا يەردە ئولتۇرۇۋېلىپ بىر تال تاياقنى غاجىلىماقتا. ئۈچىنچى ئۆينىڭ ئىككى دېرىزىسىنىڭ كۆزنىكى سېرىق رەڭلىك، ئىشىك ئالدىغا گۈل ـ گىياھلار ئۆستۈرۈلگەن تەشتەكلەر قويۇلغانىدى. دەنۇبر توخۇنىڭ

چىللىغان ئاۋازىنى ئاڭلىدى. بىرسىنىڭ كونا ئىشىكنى چېكىۋاتقان ئاۋازىنى ئاڭلىدى. تۆتىنچى ئۆيىنىڭ ئۆگزىسىدىن بىر تۇپ چىنار دەرىخىنىڭ گۈللىرى ساڭگىلاپ كەتكەن بولۇپ، پۈتۈن هويلىنى يېشىلزارلىققا چۈمكىگەنىدى. بىر ئايال ئىشىك ئالدىدا تۇرۇپ، سالاملىشىش ئۈچۈن قولىنى پۇلاڭلاتتى. دەنۇبىر تېزدىن بېشىنى تۆۋەن قىلىۋالدى، جىددىيلەشكىنىدىن ياغلىق ئىچىدىكى بېشىدىن تەر ئېقىشقا باشلىدى. يىراقتىن بىر ئەر كىشىنىڭ ئاۋازى ئاڭلانماقتا. دەنۇبىر هەربىر قەدەم ئالسا، ئاۋاز چىققان جايغا بىر قەدەم يېقىنلاشماقتا. دەنۇبىر ئۈلارنىڭ ئاق تەنلىك بولۇپ قېلىشىدىن، ئۈلارنىڭ ئۆزىدىن بىرەر گەپ سوراپ قېلىشىدىن ئەنسىرەپ پۈتىنىڭ ئۈچىغا قاراپ ماڭماقتا. ئەگەر ئۈلار ئۈنى تۈتۈۋالسا قانداق قىلغۇلۇق. ئاۋاز يېقىنلىدى. بەلكىم ئۇ دەرهال بۇ تاشيولنى كېسىپ ئۆتۈشى كېرەكتۇ. ئۈنىڭغا بىر هازاغىچە قول پۇلاڭلاتقان هېلىقى ئايال تېخىچە ئىشىك ئالدىدىمۇ؟ ئۇ دەنۇبىرنى قۈتقۇزغىلى كېلەرمۇ؟ ياكى ئۇ دەنۇبىرنىڭ سالام قايتۇرمىغانلىقىدىن ئاچچىقلاپ قالغانمىدۇ. ئۇ كۆرگەنلا ئادەمگە قول پۇلاڭلىتىۋېرەمدىغاندۇ؟ بەلكىم كەينىگە بۇرلىپ، قولىنى پۇلاڭلاتقان ئايالنىڭ هويلىسىغا يېقىنراق بېرىۋېلىش دەنۇبىر ئۈچۈن پايدىلىقتۇر. دەنۇبىر قانداق قىلىشنى بىلەلمەي تەمتىرىمەكتە. ئۈنىڭ ئۇستىگە، بەكلا كەچ بولۇپ كەتكەنىدى. ئۇ ئەر كىشىلەر ئۈنىڭ ئالدىدا تۇراتتى. ئۈلارنىڭ ئىككىسى ئاق تەنلىك، ئىككىسى قارا تەنلىك ئىدى. دەنۇبىر خاتىرجەم بولۇپ پۈششىدە تىندى. ئىككى كىشى شىلەپىسىنى كۆتۈرۈپ «خەيرلىك سەهەر» دەپ سالام بەردى. دەنۇبىر كۆزلىرى ئارقىلىق سالامنى ئىلىك ئالغاندەك قىلىسىمۇ، لېكىن سالامغا ئاغزاكى جاۋاب قايتۇرمىدى. ئۈلار ئۈنىڭ سول تەرىپىدىن ئۆتۈپ كەتتى.

بۇ قېتىملىق ئازادە ئۇچرىشىشتىن دەنۇبىرنىڭ روهى كۆتۈرۈلۈپ، جاسارىتى ئاشتى، سۈرئىتى تېزلەشتى. ئۇ ئەتراپىدىكى مەنزىرىلەرگە نەزەر سېلىشقا باشلىدى، شۇنچىۋالا

يوغان دەپ ئويلىغان نەرسىلەرنىڭ تولىمۇ كىچىك ئىكەنلىكىنى بايقاپ ھاڭ ـ تاڭ قالدى: ئۇ ئىلگىرى كەينى تەرىپىنى كۆرەلمەيدىغان يول بويىدىكى يوغان قورام تاش ئەمەلىيەتتە پۈتىنى قويۇپ ئارام ئالىدىغان بىر پارچە كىچىك تاش ئىدى؛ ئۆي تەرەپكە سۈرۈلىدىغان چىغىر يولنىڭ ئۇزۇنلۇقى پەقەتلا بىرنەچچە چاقىرىم كېلەتتى؛ ئىتتىلارنىڭ ئېگىزلىكى ئۇنىڭ تىزىغىمۇ يەتمەيتتى؛ بەھەيۋەت كىشىلەر تەرىپىدىن بوك دەرىخى ۋە كاۋچۇك دەرىخىگە ئويۇلغان خەتلەر ئۇنىڭ كۆزىنىڭ ئېگىزلىكىدە ئىدى.

ئۇ بارغان جايلىرىنىڭ ھەممىسىنى تونۇيالىدى. تۈۋرۈك ۋە پارچە ـ پۈرات تاختايلاردىن ياسالغان قورشاۋ تام ھازىر ئاق ئەمەس، كۈل رەڭ بولسىمۇ، ئۇ بارغانلىكى جايلىرىنىڭ ھەممىسىنى تونۇيالىدى. ھەر دائىم ياپيېشىل ئوت ـ چۆپلەر بىلەن قورشىلىپ تۇرىدىغان تاش پېشايۋان، رەڭگى ئۆڭۈپ كەتكەن سېرىق رەڭلىك پەردە؛ ياغاچ ئۆينىڭ ئارقا دېرىزىلىرىدىن ئىلگىرى ئۇ ئوغرىلىقچە مارىلىغانىدى. دەنۋېر بۇ قېتىم يەنە شۇنداق قىلىشنى ئويلىدى. بىراق، دەرھاللا ئۆزىنىڭ جونېس خانىمنىڭ دېرىزىسىدىن مارىغانلىقى يەنە سېزىلىپ قالسا، بۇنىڭ نەقەدەر كۈلكىلىك ئىش بولىدىغانلىقىنى خىيالىدىن ئۆتكۈزدى. شۇنداق قىلىپ، ئۇنىڭ بۇ ئۆينى ئۇچرىتىپ قالغان چاغدىكى خۇشاللىقى ناھايىتى تېزلا غايىب بولدى. ئەگەر جونېس خانىم ھازىر بۇ ئۆيدە تۇرمايدىغان بولسا ياكى ئارىدىن ناھايىتى ئۇزاق ۋاقىت ئۆتكەنلىكتىن ئۆزىنىڭ ئىلگىرىكى ئوقۇغۇچىسىنى تونۇمايدىغان بولسا، ئۇ ھالدا ئۇنىڭغا نېمە دېيىش كېرەك؟ دەنۋېرنىڭ يۈرىكى ئۈيدى، پېشانىسىدىكى تەرلىرىنى سۈرتكەچ ئىشكىنى چەكتى.

جونېس خانىم ئىشكىنى ئېچىپ، كىشمىش ئۇزۇمنى ئېلىش ئۈچۈن ماڭدى. ئىشكىنىڭ يېنىك چېكىلگەن ئاۋازى ئۇنىڭغا بىر كىچىك بالا ئاپىسى ئەۋەتكەن كىشمىش ئۇزۇمنى ئەكەلگەندەك

بىلىنگەنىدى. بالىنىڭ ئاپىسىنىڭ بىر ۋاقلىق ئوپچە تاماق ئۇچۇن بۇنچىلىك ئاۋارە بولۇشى ئەرزىيدىغاندەك تۇراتتى. تاماقتا ئادەتتە تورت ۋە بەرەڭگى پۆرىسى بولاتتى. ئۇ تاماقنا ئۇستىلىقىنى بىر كۆرسىتىپ قويۇشقا مەجبۇر بولۇپ، كىشمىش ئۇزۇم يوقلۇقىنى ئېسىگە ئالدى. شۇنىڭ بىلەن، رەئىس كىشمىش ئۇزۇمنى براۋنىڭ ۋاقتىدا يەتكۈزۈپ بېرىدىغانلىقىنى ئېيتتى. شۇ سەۋەبتىن ئۇنىڭ باھانىسى ئاقمىدى. جونېس خانىم ھۇرۇنلۇق قىلىپ تۇخۇمدا ئۇماچ ئەتتى. ئۇ ئىزچىل بۇ ئىشنى ئۇنتۇپ كېتىشىنى ئۇمىد قىلدى. ئۇنىڭ دۇخوپكىسى پۇتۇن بىر ھەپتە مۇزدەك تۇردى. دۇخوپكىنىڭ نورمال تېمپېراتۇرىغا كېلىشى ئۇچۇن ئۇزاق ۋاقىت كېتەتتى. جونېس خانىمنىڭ ئېرى ئۆلۇپ كەتكەندىن كېيىن كۆرۇش قۇۋۋىتى ئاجىزلاپ كەتتى. ئۆينىڭ غوجىلىق ئىشلىرى بىلەن جونېس خانىمنىڭ كارى بولمىدى. ئۇ ئىشىك چېكىلگەن ئاۋازنى ئاڭلاپ، ئەكېلىنگەن كىشمىش ئۇزۇمنىڭ يۇيۇۋېتىلگەن بولۇشىنى ئۇمىد قىلدى.

دەنۋېر چوپچوڭلا بولۇپ قالغان، يەنە كېلىپ كوچا قىزلىرىدەك كىينىۋالغان بولسىمۇ، بىراق جونېس خانىم ئۇنى دەرھاللا تونۇۋالدى. ئۇنىڭ يۈزى تېپىك ئالاھىدىلىككە ئىگە ئىدى: بەش سېنتىلىق تەڭگە پۇل چوڭلۇقىدىكى كۆزلىرى قورقماس، ئەمما گۇمانخور؛ يوغان، بېجىرىم چىشلىرى ئۇستىدىكى قارا لەۋلىرى چىشلىرىنى يېپىپ تۇرالمايتتى؛ قاڭشىرى ۋە مەڭزلىرىدىن ئاجىزلىق بىلىنىپ تۇراتتى؛ ئۇستىخانلىرى ئۇستىگە دەللا كەلگەن تېرىلىرى بەكلا گۈزەل ئىدى. دەنۋېر ھازىر ئون سەككىز ـ ئون توققۇز ياشلاردا بولۇشى مۇمكىن. جونېس خانىم ئۇنىڭ يۈزىنىڭ قارىماققا ئون ئىككى ياشلىق قىزچاقلارنىڭ يۈزىدەك كۆرۈنىدىغانلىقىنى كۆڭلىدىن ئۆتكۈزدى. قويۇق قاشلىرى، ئۇزۇن كىرپىكلىرى ئۇنىڭغا خويمۇ ياراشقان، ئەمما چىرايىدىكى بالىلارچە سەبىيلىك ئاز ـ تولا ئىش ئۇققاندىن كېيىن تەبىئىيلا يوق بولغانىدى.

ـــ ۋاي خۇدايىمەي، ئۆزىڭىزگە بىر قارىڭە، دەنۋېر، ـــ دېدى جونېس خانىم.

جونېس خانىم دەنۋېرگە ئوچۇق چىراي ئېچىپ، ئۇنىڭ قولىدىن يېتىلىگىنىچە ئۆيگە باشلاپ كىردى. باشقىلار دەنۋېرنى بەكلا ئادەتتىكى قىزچاق دەپ قارىسىمۇ، جونېس خانىم ئۇنداق قارىمايتتى. جونېس خانىم ئۇنى تەربىيەلىگەنىدى. ئۇنىڭ كىتابتىن بىرەر بەت ۋاراقلىغىنىدىن تارتىپ بىرەر ھەرپ، بىرەر تەڭلىمىنى يېزىشىغىچە قاراپ تۇراتتى. شۇ ۋەجدىن جونېس خانىم دەنۋېرنى ياخشى چۈشىنەتتى. دەنۋېرنىڭ تۇيۇقسىزلا ئوقۇشتىن توختاپ قېلىشىنى جونېس خانىم ئاشۇ بەش سىنتنى تۆلىيەلمىگەنلىكتىن دەپ چۈشىنەتتى. بىر كۈنى جونېس خانىم ئاتايىتەن دەنۋېرنىڭ ئاياغ يامايدىغان، ئورمىاندا ۋەز ئېيتىدىغان ساۋاتسىز پوپ مومىسىنىڭ يېنىغا بېرىپ، دەنۋېرنىڭ پۇل قەرز ئېلىپ بولسىمۇ ئوقۇشىنى داۋاملاشتۇرۇۋېرىشىنى ئېيتتى. مومای ئۇنىڭغا مەسلىنىڭ پۇلدا ئەمەس، ئۇنىڭ گاس بولۇپ قالغانلىقىدا ئىكەنلىكىنى ئېيتتى. شۇڭلاشقا، جونېس خانىم دەنۋېرنى ھازىرمۇ گاس دەپ ئويلايتتى. ئۇ دەنۋېرنى ئولتۇرۇشقا تەكلىپ قىلغاندا، دەنۋېر ئۇنىڭ سۆزىنى ئاڭلىدى.

ـــ مېنى يوقلاپ كېلىپ بەك ياخشى قىپسىز، سىزنى بۇ يەرگە قانداق شامال ئۇچۇرۇپ كەلدى؟

دەنۋېر جاۋاب قايتۇرمىدى.

ـــ بوپتۇ. ئۆيۈمگە كەلگەنلىكى ئادەملەرنىڭ مەلۇم سەۋەب بىلەن كەلگەن بولۇشى ناتايىن. ئىككىمىزگە چاي دەملەي.

جونېس خانىم ئارغۇن ئايال. ئۇنىڭ كۆزلىرى كۈل رەڭ، چېچى سېرىق. ئۇ كىشىلەر ئىچىدىكى ئەڭ قارا بىرىگە ياتلىق بولۇپ، ئۇنىڭدىن ھەرخىل رەڭلىك بەش بالا تۇغقانىدى. ئۇ ئۆزى بىلىدىغان نەرسىلەرنىڭ ھەممىسىنى بەش بالىسىغا ۋە بالىلىرىنىڭ ياتاق ئۆيىدە تۇرىدىغان باشقا بالىلارغا ئۆگىتىپ بولغاندىن كېيىن، بالىلىرىنى ۋىلىبىلفورسقا ئەۋەتىۋەتكەنىدى.

ئۇنىڭ پارقىراق تېرىسى ئۇنى پېنسىلوۋانىيەدىكى بىر نېگىر قىزلار مەكتىپىگە قوبۇل قىلدۇرغان. شۇنىڭ بىلەن، ئۇ ئۇ مەكتەپكە قوبۇل قىلىنالماي قالغان ئوقۇغۇچىلارغا جاۋاب قايتۇرۇش نىيىتىدە ئۇلارغا دەرس ئوتكەن. ئۇنىڭ ئوقۇغۇچىلىرىنىڭ ھەممىسى توپىدا ئۆمىلەپ چوڭ بولغان، ئازراق چوڭ بولغاندىن كېيىنلا ئۆي ئىشلىرىغا يارەملىشىشكە چۈشۈپ كەتكەن بالىلار ئىدى. سېنسىننىاتىدىكى قارا تەنلىكلەرنىڭ ئومۇمىي نوپۇسى ئىككى زاراتگاھلىق ۋە ئالتە چېركاۋدىن تەركىب تاپقان. بىراق، مەكتەپ بىلەن دوختۇرخانىنىڭ ئۇلار ئۈچۈن مۇلازىمەت قىلىش مەجبۇرىيىتى بولمىغانلىقتىن، ئۇلار ئۆيلىرىدە ئۆگىنىپ، يەنە شۇ ئۆيلىرىدە ئۆلۈشكە مەجبۇر ئىدى. ئۇ ئېرىدىن باشقا بارلىق كىشى ۋە مەۋجۇداتلارنىڭ ئۆزىنىڭ چېچىنى مازاق قىلىدىغانلىقىغا چىن قەلبىدىن ئىشىنەتتى. جونېس خانىم بالا ۋاقتىدىن باشلاپلا بىر توپ نېگىر بالىلار بىلەن بىللە تۇرىدىغان چاغدا باشقىلارنىڭ ھەمىشە «ئاشۇ سېرىق چاچلار زايە كەتتى ـ دە» دېيىشكىنىنى ياكى باشقىلارنىڭ ئۆزىنى «ئاق نېگىر» دەپ ئاتىۋالىشقىنىنى ئاڭلايتتى. جونېس ئۆز چېچىنى ئۆچ كۆرگەندەك، ئۇلارمۇ جونېسنىڭ چېچىنى ئۆچ كۆرگەچكە، جونېسنىڭ ئۇلار بىلەن ئانچە خۇشى يوق ئىدى. ئۇ مائارىپ تەربىيەسى ئالغاندىن كېيىن بارلىق ئۆچمەنلىكلىرى بېسىقىپ، سىلىق ـ سىپايىلىشىپ كەتتى. ئۇ مۇھەببىتىنى سېنسىننىاتىدىكى ئاشۇ ئوقۇشسىز قالغان بالىلارغا بېغىشلىدى. شۇ بالىلارنىڭ ئىچىدىكى بىرسى ھازىر جونېس خانىمنىڭ ئالدىدا ئولتۇرىدۇ. جونېس خانىمنىڭ بۇ سابىق ئوقۇغۇچىسىنىڭ كىيىملىرى ئالدىدا ئۆزى ئولتۇرغان يۇمشاق ئورۇندۇقنىڭ چۆرىسىگە تۇتۇلغان زىغىرنىقمۇ شۇنچىلىك رەڭسىز كۆرىنىدۇ.

ـــ شېكەر سالىمەنمۇ؟

ـــ ھەئە، رەھمەت، ـــ دەنۇېر چايىنى بىر كۆتۈرۈپلا

ئىچىۋەتتى.
— يەنە قۇيۇپ بېرەيمۇ؟
— بولدى، خانىم.
— يەنە ئازراق ئىچىڭ.
— بولىدۇ، خانىم.
— ئۆيىڭىزدىكىلەر قانداقراق، قەدىرلىكىم؟
دەنۇپر چايىنى ئىچىۋاتقان ھالەتتە توختاپ قالدى. ئۇ ئائىلىسىدىكىلەرنىڭ ئەھۋالىنى ئۇنىڭغا ئېيتىپ بېرىشكە ئاجىز ئىدى. شۇڭا، كاللىسىدىكى ئويىنى ئۇدۇللا ئېيتتى.
— مېنىڭ ئىشلىگۈم بار، خانىم.
— ئىشلەيمەن؟
— شۇنداق، خانىم. قانداق ئىش بولسا بولىۋېرىدۇ.
جونېس خانىم كۈلدى.
— سىز نېمە ئىش قىلالايسىز؟
— ھېچ ئىشنى قىلالمايمەن. بىراق، سىزدە ئازراق ئارتۇق نەرسە بولسا، بىرەر ئىش قىلىشنى ئۆگىنىۋالايمەن.
— ئارتۇق نەرسە؟
— يەيدىغان نەرسە. ئاپامغا لازىم ئىدى. ئۇنىڭ مىجەزى يوق.
— ۋاي، قوزام، — جونېس خانىم شۇنداق دەپ كەتتى، — ۋاي قوزام.
دەنۇپر جونېس خانىمغا قارىدى. دەنۇپر بۇ چاغدا ھېس قىلالمىدى، بىراق سىپايىلىك ۋە مېھرىبانلىق بىلەن ئېيتىلغان «قوزام» دېگەن بىر ئېغىز سۆز دەنۇپرنىڭ دۇنيادا ئايالچە ياشىشىنىڭ مۇشۇنىڭدىن باشلانغانلىقىنى ئۇنىڭغا ئۇقتۇرغانىدى. ئاشۇ شېرىن، ئەمما تىكەنلىك جاي (بۇ دەنۇپرنىڭ زۇمرەت ئالچۇقىنى كۆرسىتىدۇ) غا باشقىلارنىڭ ئىسمى يېزىلغان قەغەزلەرنى يانقۇزۇش ئارقىلىق يول ھاسىل قىلىنغانىدى. جونېس خانىم دەنۇپرگە ئازراق گۈرۈچ، تۆت تال تۇخۇم ۋە بىر ئاز چاي دېگەندەك نەرسىلەرنى بەردى. دەنۇپر ئاپىسىنىڭ ئەھۋالى

ناچار بولغانلىقتىن، ئۆزىنىڭ ئۆيدىن ئۇزاق ۋاقىت ئايرىلسا بولمايدىغانلىقىنى، شۇڭا ئەتىگەنلىرى ئۆي ئىشلىرىغا قارىشىپ بەرسە بولىدىغان ـ بولمايدىغانلىقىنى سوريدى. جونېس خانىم ئۇنىڭغا ئۆزىنىڭ ۋە باشقا كىشىلەرنىڭ، ئۆزى تونۇيدىغان بارلىق كىشىلەرنىڭ ئۆزلىرى ئۈچۈن ئۆي ئىشى قىلىپ بەرگەن ھېچكىمگە ھەق بەرمەيدىغانلىقىنى ئېيتتى. ئۇ يەنە شۇنىمۇ ئەسكەرتىپ قويدى:

ـــ مەن بارىدىغان چېركاۋدا بىر كومىتېت بار، ئۇ يەردىكىلەر مەخسۇس باشقىلارنىڭ ئاچ قالماسلىقىغا مەسئۇل.

بۇ گەپ جونېس خانىمنىڭ مېھمانىنى بەكلا بىئارام قىلىۋەتتى. دەنۇبر ئالدىراپ ـ سالدىراپ «ياق، ياق، ياق» دەپ كەتتى. ناتونۇش كىشىلەردىن ياردەم كۈتۈش ئاچلىقتىنمۇ يامان ئىش ئىدى. جونېس خانىم دەنۇبر بىلەن خوشلىشۇېتىپ، ئۇنىڭغا «قاچانلا كەلسىڭىز ئىشكىم ئوچۇق» دېدى.

ئىككى كۈندىن كېيىن دەنۇبر ئۆز ئۆيىنىڭ پېشايۋانىنى ئاستىدا تۇرۇپ، ھويلىنىڭ يېنىدىكى دەرەخكە بىر نەرسە ئېسىپ قويۇلغانلىقىنى بايقىدى. ئۇ دەرەخنىڭ يېنىغا باردى. دەرەخكە ئېسىپ قويۇلغىنى بىر خالتا ئاق پۇرچاق ئىدى. يەنە بىر قېتىم دەرەخكە ئېسىپ قويۇلغان نەرسە خام توشقان گۆشىگە ئالماشتى. باشقا بىر كۈنى ئەتىگىنى دەرەخكە بىر سېۋەت تۈخۈم ئېسىپ قويۇلدى. ئۇ سېۋەتنى ئېلىشىغا، بىر ۋاراق قەغەز يەرگە چۈشتى. ئۇ قەغەزنى قولىغا ئېلىپ قارىدى. قەغەزگە «م . لۇسسېر ۋىللىيامىس» دېگەن خەت يېزىلغان، قەغەز ئۈندا ياسالغان شىلىم بىلەن چاپلانغانىدى. شۇنىڭدىن باشلاپ دەنۇبر ئىككىنچى قېتىم كاربىدورنىڭ سىرتىدىكى دۇنياغا قەدەم باسقاندا، مەيلى دەرەخكە ئىلىنغان سېۋەتنى ئالغاندا بولسۇن ياكى ئۇنى جايىغا ئىلغاندا بولسۇن، «رەھمەت» دەيدىغان بولدى.

«تۇزۇت قىلماڭ» دېدى م . لۇسسېر ۋىليامىس.

پۈتۈن بىر باھاردا ئۇلارغا يەتكۈزۈپ بېرىلگەن

يېمەكلىكلەرگە يېقىن يەردە ياكى يېمەكلىكلەر قاچىلانغان نەرسىلەردە ھەر دائىم بىراۋنىڭ ئىسمى يېزىلغان بولاتتى. بۇنداق قىلىشتىن مەقسەت ساپلىق قازان، تەخسە ياكى سېۋەتلەرنىڭ ئېگىسىگە قايتۇرۇلۇشى، شۇنداقلا كىمنىڭ يېمەكلىك ئىشانە قىلغانلىقىنى دەۋېرغا بىلدۇرۇپ قويۇش ئۈچۈن ئىدى. بەزى يېمەكلىكلەر قەغەز قاپلارغا سېلىنغانىدى. گەرچە ئۇ قەغەز قاپلار ئېگىسىگە قايتۇرۇلمايدىغان بولسىمۇ، يەنىلا ئىسىم يېزىپ قويۇلغانىدى. بۇ خەتلەرنىڭ كۆپىنچىسىدە « X » ھەرپى بار بولاتتى. جونېس خانىم تەخسە، قازان ياكى ئۈستىگە لۆڭگە يېپىلغان يېمەكلىكلەرنى كىملەرنىڭ ئەۋەتكەنلىكىنى تېپىشقا تىرىشاتتى. ئۇ بەزىدە قالايمىقان پەرەز قىلاتتى، دەۋېر بولسا ئۇنىڭ كۆرسەتمىسى بويىچە ئۇ پەرەز قىلغان كىشىلەرگە مەيلى ئۇلار رەھمەت ئېيتىشقا تېگىشلىك كىشى بولسۇن ياكى بولمىسۇن، رەھمەت ئېيتىشقا باراتتى. بەزىدە ئۇ رەھمەت ئېيتىشقا تېگىشلىك ئادەمنى خاتا تېپىپ قالغاندا، خاتا تونۇلغۇچى ئۇنىڭغا «ياق، قەدىرلىكىم. بۇ چىنە مېنىڭ ئەمەس. مېنىڭ چىنەمنىڭ چۆرىسىدە كۆك گۈلى بار» دەيتتى. بۇنىڭ بىلەن بىرەدەملىك پاراڭلىشىشلار بولۇپ قالاتتى. ئۇلارنىڭ ھەممىسى دەۋېرنىڭ مومىسىنى تونۇيتتى، ھەتتا بەزىلىرى ئۇنىڭ مومىسىغا ئەگىشىپ «ئورماندىكى بوش يەر»دە ئۇسسۇل ئوينىغانىدى. كىشىلەر 124 ـ نومۇرلۇق ئۆينىڭ ئەينى چاغدا خەۋەر بازىسى ئىكەنلىكىنى، ئۆزلىرىنىڭ بۇ يەرگە يىغىلىپ خەۋەر ئاڭلاپ، كالا قۇيرۇقى شورپىسى ئىچىدىغانلىقىنى، بالىلىرىنى كۆڭلەك تىكتۇرۇش ئۈچۈن ئەۋەتىدىغانلىقىنى ئەسلەيتتى. يەنە بىرسىنىڭ تۇغقىنىنىڭ شۇ يەردە دورا ئىچىپ ساقايغانلىقى ئېسىدە ئىدى. يەنە بىرەيلەن دەۋېرغا كۆك رەڭلىك، زىغىر تونۇلغان بىر ياستۇق قېپىنى كۆرسەتتى. بۇ ياستۇق قېپى بېيبىي ساگىسىنىڭ ئاشخانىسىدىكى كىرسىن چىرىغى ئاستىدا بىر تەرەپتىن كېلىشىم پۇلى توغرۇلۇق

مۇنازىرىلەشكەچ، بىر تەرەپتىن فىرانسىيە يىپىدا كەشتىلىنىپ پۈتۈپ چىققانىدى. ئۇن ئىككى توخۇ ۋە بىر داس بۆلجۇرگەن قىيامى تەييار قىلىنغان ئاشۇ قېتىملىق زىياپەت ئۇلارنىڭ ئېسىدە ئىدى. ئۇلاردىن بىرسى دەنۇبىرنى ئۇ تۇغۇلۇپ بىر كۈن بولغاندا قۇچىقىغا ئالغانلىقىنى ئېيتتى. بەلكىم ئۇلار ئۆزلىرىنى دەنۇبىرغا ۋە سىپسقا يۈز كېلەلمەيدىغاندەك ھېس قىلغاندۇ ۋە ياكى نۇرغۇن يىللاردىن بېرى ئۇلارنى پەس كۆرۈپ، ئەيىبلەپ كەلگەنلىكى ئۈچۈن خىجىل بولۇۋاتقاندۇ.

دەنۇبىر ئاز دېگەندىمۇ جونېس خانىمنىڭ ئۆيىگە ھەپتىدە بىر قېتىم باردىغان بولدى. جونېس خانىم تاتلىق ـ تۇرۇملارغا بەك ئامراق بولغانلىقتىن، ئەمدىلىكتە خېلىلا قىزغىنلىق بىلەن دەنۇبىرغا كىشمىش ئۇزۇم بولكىسى ئېتىپ بېرىدىغان بولدى. جونېس خانىم دەنۇبىرگە «مۇناجاتلار توپلىمى» دىن بىرنى بېرىپ، دەنۇبىرنىڭ كىتابتىكى مۇناجاتلارنى پىچىرلاپ ئوقۇشىغا ۋە يۇقىرى ئاۋازدا ئوقۇشىغا قۇلاق سالدى. 6 ـ ئايغا كەلگەندە دەنۇبىر توپلامدىن ئەللىك ئىككى بەت يادلاپ بولدى. ئۇ يادلىغان ھەربىر بەت بىر يىل ئىچىدىكى بىر ھەپتىگە ۋەكىللىك قىلاتتى.

دەنۇبىرنىڭ سىرتتىكى كۇنلىرى كۆڭۈللۈك ئۆتۈۋاتقان بولسىمۇ، ئۆز ئۆيىدىكى تۇرمۇشى يامانلىشىپ كەتتى. ئەگەر سىنسىناتىدىكى ئاق تەنلىكلەر بۇ يەردىكى قارا تەنلىكلەرنىڭ نېرۋا كېسەللىكلىرى دوختۇرخانىسىدا داۋالىنىشقا يول قويغان بولسا، ئۇ ھالدا ئۇلار جەزمەن 124 ـ نومۇرلۇق ئۆيدىن داۋالىنىشقا تېگىشلىك بىمارنى تاپقان بولاتتى. سېس بىلەن جان قوزام ئىئانە قىلىغان يېمەكلىكلەرنى ئىستېمال قىلىش ئارقىلىق ماغدۇرىغا كەلدى. بىراق، ئۇلارنىڭ ھېچقايسىسى يېمەكلىكلەرنىڭ كېلىش مەنبەسىنى سورىمايتتى. جان قوزام دائىملا بىكار ئولتۇراتتى، بىر كارىۋاتتىن يەنە بىر كارىۋاتقا يۆتكىلەتتى، توختىماستىن بىر نەرسە يەيتتى. بەزىدە ئۇ «يامغۇر! يامغۇر !» دەپ چىرقىرايتتى. ئارقىدىن جان ـ جەھلى بىلەن

ئۆزىنىڭ گېلىنى سىقاتتى ــ قان ئېتىلىپ چىققۇچە، كېچىدەك قاپقارا تېرىلىرى تېخىمۇ جۇلالانغۇچە سىقاتتى. بۇ چاغدا سېس «ياق !» دەپ ۋارقىراپ ئورۇندۇقلارنى قالايمىقان ئاتقىنىچە جان قوزامغا تاشلىنىپ، قانلارنى سۈرتەتتى. جان قوزام بەزى چاغلاردا قوللىرىنى تىزىنىڭ ئارىسىغا تىقىپ دۇپدۇگىلەك تۇگۇلىۋېلىپ، سائەت ـ سائەتلەپ ياتاتتى ياكى بولمىسا ئۆستەڭگە بېرىپ سۇ يوتىسىغا كەلگۈچە سۇغا كېچەتتى. ئاندىن سېسنى ئىزدەپ تاپاتتى، ئۇ ئايالىنىڭ چىشلىرىنى بارماقلىرى بىلەن سىلىغىنىچە، يوغان ۋە قارا كۆزلىرىدىن شۇرقىراپ ياش تۆكەتتى. بۇ چاغدا دەنۋېر ئىشلارنى ئاخىرلاشتى دەپ قارايتتى: جان قوزام خۇددى ئانىلارغا ئوخشاش سېسقا ئېگىلەتتى، سېس بولسا ئەمدىلا چىشى چىققان بوۋاقتەك، جان قوزامنىڭ ئۇنىڭغا ھاجىتى چۈشمىسىلا، ئۆينىڭ بىر بۇلۇڭىدىكى ئورۇندۇقتا تۇگۈلۈپ ياتقىنى ياتقاندى. جان قوزام چوڭايغانسېرى، سېس تۇگۈلگەن ھالدا تېخىمۇ كىچىكلەيتتى. جان قوزامنىڭ كۆزلىرى قانچە نۇرلانغانسېرى، ئەزەلدىن يانچە قارىمايدىغان ئاشۇ كۆزلەر ئۇيقۇسىزلىقتىن قىسىلىپ، ئىككى سىزىقتەك بولۇپ قالاتتى. سېس چېچىنى تارىماس، يۈزلىرىنى يۇماس بولۇۋالدى. ئۇ تاياق يېگەن كىچىك بالىدەك لەۋلىرىنى يالىغىنىچە ئورۇندۇقتا ئولتۇراتتى. شۇنىڭ بىلەن بىر ۋاقىتتا، جان قوزام بولسا سېسنىڭ ھاياتىنى يالماپ يۇتماقتا ئىدى. ئۇنىڭ ھاياتى بەدىلىگە ئۆزىنى تېخىمۇ چوڭايتىپ، تېخىمۇ ئېگىزلىتىۋاتاتتى. يېشى چوڭىيىپ قالغان سېس غىڭ قىلماستىن ئۆز ھاياتىنى تاپشۇرماقتا ئىدى.

دەنۋېر ھەر ئىككىسىنىڭ ھالىدىن خەۋەر ئالدى. ئۇ كىر يۇيۇپ، تاماق ئېتەتتى، دائىم دېگۈدەك ئاپىسىغا تاماق يېگۈزۈپ قويىاتتى، كۈچىنىڭ يېتىشىچە تاتلىق ـ تۇرۇملار ئارقىلىق جان قوزامنى تىنچلاندۇراتتى. جان قوزامنىڭ شۇ دەقىقىنىڭ ئۆزىدە ۋە ئۇنىڭدىن كېيىنكى دەقىقىدە نېمە ئىش قىلىدىغانلىقىنى

بىلىش دەۋىر ئۇچۇن بەسىي مۇشكۈل ئىدى. جان قوزام مەش قىزىغاندا يالىڭاچ بولۇپ ياكى كىرلىك بىلەن ئۆزىنى ئوراپ، قورسىقىنى ھەددىدىن زىيادە يوغىناپ كەتكەن تاۋۇزدەك پۇسكايتىپ، ئۇ ياقتىن بۇ ياققا مېڭىپ يۈرۈشى مۇمكىن ئىدى.

دەۋىر ئاپىسى بىلەن جان قوزام ئوتتۇرىسىدىكى مۇناسىۋەتنى چۈشىنىمەن، دەپ ئويلايتتى. سېس ئاشۇ قول ھەرىسىگە چېتىشلىق گۇناھىنى يۇيۇش نىيىتىدە ئىدى؛ جان قوزام سېسنى تۆلەپ بېرىشكە قىستايتتى. بىراق، بۇ ئىشنىڭ ئايىغى چىقمايتتى. دەۋىر ئاپىسىنىڭ تۇغۇلگەنسېرى كىچىكلەپ كېتىۋاتقانلىقىنى كۆرۈپ، بۇنىڭدىن ھەم نومۇس قىلاتتى ۋە ئاچچىقلىناتتى. دەۋىر ئاپىسىنىڭ ئەڭ چوڭ ئەندىشىسى جان قوزامنىڭ كېتىپ قېلىشى ئىكەنلىكىنى بىلەتتى. سېس جان قوزامغا ئۇنىڭ بېشىنى ئېڭىكىنىڭ ئاستىدىنلا ھەرىدىگەنلىكىنى، بوۋاقنىڭ قىپقىزىل قېنى قوللىرى ئارىسىدىن سىرغىپ چىققانلىقىنى؛ بوۋاقنىڭ بېشىنىڭ مۇقىم تۇرۇشى ئۇچۇن ئۇنىڭ يۈزىنى مەھكەم تۇتۇپ تۇرغانلىقىنى، ئۇنى مەھكەم قۇچاقلىغان ھالدا، بۇدرۇق، تاتلىق، ھاياتىي كۈچى ئۇرغۇپ تۇرغان ئۆلۈم ئالدىدىكى بالىسىنى نەقەدەر ياخشى كۆرىدىغانلىقىنى ئېتىراپ قىلغانلىقىنى ئۇنىڭغا ئېيتىشتىن ئىلگىرى جان قوزام كېتىپ قېلىشى مۇمكىن ئىدى. جان قوزام سېسنىڭ بۇنىڭدىنمۇ ناچار، بۇنىڭدىنمۇ ئېچىنىشلىق ھېسابلىنىدىغان ــ بېيىبي ساگىسنىڭ ئۆلۈمى ئالدىدىكى، ئېللا بىلىدىغان، ستەمپ پېيىد كۆرگەن، پاۋۇل . D نى تىترىتىۋەتكەن ئىشنى ئۆزىگە چۈشەندۈرۈپ قويۇشىنى كۈتمەستىنلا كېتىپ قېلىشى مۇمكىن ئىدى. مۇنداقچە ئېيتقاندا، ھەرقانداق بىر ئاق تەنلىك كاللىسىدا يالت قىلىپ چاقنىغان مەلۇم ئوي ـ خىيال سەۋەبلىك، ئۆزلۈكىڭىزنى تارتىۋالالايدۇ، سىزنى قۇل قىلىش بىلەنلا چەكلىنىپ قالماي، سىزنى ئۆلتۈرۈپ ياكى مېيىپ قىلىپ تاشلايدۇ. يەنە تېخى

سىزنى بۇلغايدۇ، سىزنى شۇنداق بۇلغۇپتىدۇكى، ئۆزىڭىزنى ئۆزىڭىزگە ئىككىنچىلەپ ياخشى كۆرگۈزمەس قىلىۋېتىدۇ؛ شۇنچىلىك بۇلغۇپتىدۇكى، سىزگە ئۆزىڭىزنىڭ كىملىكىنى ئۇنتۇلدۇرۇپ، كىملىكىڭىزنى ئىككىنچىلەپ ئەسلىيەلمەس قىلىۋېتىدۇ. گەرچە سىپس ۋە باشقا بىر تۈركۈم كىشىلەر بۇلغىنىشنى يېڭىپ مۇشۇ كۈنگە ئۇلىشالىغان بولسىمۇ، بىراق ئۇ شۇ بۇلغىنىشىڭ ئۆز بالىلىرى ئۈستىدە يۈز بېرىشىگە هەرگىز يول قويمايدۇ. ئۇنىڭ ئۈچۈن ئەڭ قىممەتلىك نەرسە دەل ئۇنىڭ بالىلىرى. ئاق تەنلىكلەر ئۇنى بۇلغۇۋتكىنى بىلەن، ئۇنىڭ ئەڭ قىممەتلىك، ئەڭ گۈزەل ۋە ئەڭ خىسلەتلىك، ئەڭ پاك نەرسىسى بولغان بالىلىرىنى بۇلغاشنى خام خىيال قىلمىسۇن. دەرەخكە ئېسىلغان، پۈتمۇ، بېشىمۇ يوق ئاشۇ جەسەت ئۇنىڭ ئېرىمۇ ياكى پاۋۇل . A مۇ؛ ۋەتەنپەرۋەرلەر قارا تەنلىكلەر مەكتىپىگە ئوت قويۇۋەتكەندە كۆيۈپ يارىلانغان قىزلار ئىچىدە ئۇنىڭ قىزى بارمۇ، يوق؛ بىر ئوچۇم ئاق تەنلىكلەر ئۇنىڭ قىزىنىڭ نومۇسلۇق جايىغا تاجاۋۇز قىلىپ، ئاندىن ئۇنى هارۋىدىن تاشلىۋەتتىمۇ، يوق. بۇنداق چىدىغۇسىز قاباهەتلىك چۈشلەرگە ئۇ ئەمدى يول قويمايدۇ. سىپس قۇشخانا قورۇسىدا مەجبۇرلانسا هېچ گەپ يوق، بىراق ئۇنىڭ قىزلىرى بۇنداق كۈنگە قالماسلىقى كېرەك.

شۇنداقلا هېچكىم، دۇنيادىكى هەرقانداق بىر ئادەم سىپسىنىڭ قىزلىرىنىڭ تەبىقىسىنى قەغەزدىكى هايۋانلار تەبىقىسى تەرەپكە تىزىشقا ئىككىنچىلەپ پېتىنالمايدۇ. ياق. هېچكىم ئۇنداق قىلالمايدۇ. بەلكىم بېيىبي ساگىس بۇنىڭدىن ئەنسىرەۋاتقان بولۇشى مۇمكىن. هالبۇكى، سىپس بۇ خىل مۇمكىنچىلىكنى تا بۇگۈنگىچە ئۇزۇل ـ كېسىل رەت قىلىپ كەلدى.

دەنۇېر سىپسىنىڭ جان قوزامغا بۇ ئىشنى چۈشەندۇرۇش ئۇچۇن ئۆينىڭ بۇلۇڭىدىكى ئورۇندۇقتا ئولتۇرۇپ، بۇ توغرۇلۇق نۇرغۇن قېتىم سۆزلىگىنىنى ئاڭلىغانىدى، سىپس جان قوزامنى قايىل

قىلالايدىغان بىردىنبىر ئادەم، دەپ تونۇيتتى. سىيسىنىڭ ئىلگىرىكى قىلمىشى توغرا ئىدى، چۈنكى ئۇ چىن مۇھەببىتى سەۋەبلىك شۇنداق قىلغانىدى.

جان قوزام بۇدرۇق ۋە يۇمران پۇتلىرىنى ئورۇندۇق ئۇستىدە تىكلەپ، ئالدىنىدا سىزىقى يوق بىر جۈپ قولىنى قورسىقىغا قويغان ھالدا سىيسقا قارىدى. ئۇ ھېچنېمىنى چۈشەنمەيتتى، پەقەتلا سىيسىنىڭ ئۆزىنىڭ يۈزىنى ئېلىۋالغان، ئۇنى قاپقاراڭغۇ جايغا تاشلاپ قويۇپ ئۆزى تۈگۈلۈۋالغان، كۈلۈمسىرەشنى ئۇنتۇغان ئاشۇ ئايال ئىكەنلىكىنى بىلەتتى.

دەنۇبر ھامان دادىسىنىڭ قىزى. ئۇ قىلىش زۆرۈر بولغان ئاشۇ ئىشلارنى قىلىشقا، كىشىلەرنىڭ نەرسىلەرنى دەرەخ شېخىغا ئېسىپ قويىدىغان ياخشى كۆڭۈلگە تايىنىۋالماسلىقا بەل باغلىدى. ئۇ ئۆزىنى يالالايدىغان جاي تېپىشى كېرەك ئىدى. ئۇ سىيس بىلەن جان قوزامنى ئۆيدە قالدۇرۇپ قويسا، ئۇلاردىن بىرەرسىنىڭ ئىش تېرىپ قويۇشىدىن ئەنسىرىسىمۇ، بىراق ئۆزىنىڭ ئۇلار بىلەن بىللە تۇرۇش ـ تۇرماسلىقىنىڭ ئۇلار قىلىدىغان ھەرقانداق بىر ئىشقا تەسىر كۆرسىتەلمەيدىغانلىقىنى ئاستا ـ ئاستا تونۇپ يېتىشكە باشلىدى. ئۇلار نەرە تارتقۇسى كەلسە نەرە تارتاتتى، ئاچچىقلىناتتى، خىلمۇخىل تەلەپلەرنى قوياتتى، تەكەببۇرلۇق قىلاتتى، قورقۇنچىدىن تۈگۈلۈۋالاتتى، ھۆكۈرەپ يىغلايتتى. دەنۇبر جان قوزام جىمىقىپ، ئۆز ھالى بىلەن قالغانىدا، سىيسىنىڭ ھەربىرىتكە كېلىدىغانلىقىغا، پەس ئاۋازدا ئۇنىڭغا بىرنېمىلەرنى چۈشەندۈرىدىغانلىقىغا، نېمە ئۈچۈن شۇنداق قىلغانلىقى ۋە قانداق قىلىپ ئاشۇ ئىشنى قىلغانلىقىنى ئۇنىڭغا بىلدۈرمەكچى بولۇۋاتقانلىقىغا دىققەت قىلىشقا باشلىدى. قارىماققا سىيس كەچۈرۈمگە ئېرىشىشنى ئويلىماستىن، رەت قىلىنىشقا ئېرىشكۈسى بارەدەك قىلاتتى. ئەلۋەتتە، جان قوزامۇ قىلچە يۇز ـ خاتىر قىلىپ ئولتۇرمايتتى.

چوقۇم بىرەر كىمنى قۇتقۇزۇش كېرەك ئىدى. بىراق،

دەنۇبربىرەر ئىش تاپمىغۇچە ھېچكىمنى قۇتقۇزۇشى مۇمكىن بولمايتتى. ئۇلاردىن ھېچقايسىسى بىراۋنىڭ ئۆز ھالىدىن خەۋەر ئېلىشىغا موھتاج بولمىغىنىدا، دەنۇبرمۇ مەۋجۇت بولمايتتى. ئۇنىڭ كۆتۈشكە، ساقلىۋېلىشىغا تېگىشلىك ئۆزلۈكى بار ئىدى. بۇ بىر يېڭى پىكىر ئىدى. ئۇنىڭ ئۇستىگە، ئەگەر دەنۇبر يېرىم تال قاتلىما ئۇچۇن رەھمەت ئېيتىشقا بارغان چاغدا، مومىسىنىڭ ئۆيىدىن چىقىۋاتقان نېلسون لوردقا ئۇچراپ قالمىغان بولسا، ئۇنىڭدا بۇنداق يېڭى ئوي پەيدا بولمىغان بولاتتى. نېلسون لورد ئۇنىڭغا كۇلۇمسىرىگەن ھالدا «ئۆزىڭىزنى ئاسراڭ، دەنۇبر» دېگەندە، ئۇنىڭ ھېس قىلغىنى بۇ بىر ئېغىز گەپىنىڭ يۈزەكى مەنىسىدىنلا ئىبارەت ئىدى. نېلسون لورد ئالدىنقى قېتىم دەنۇبرغا گەپ قىلغاندا دەنۇبرنىڭ قۇلىقى پاك بولۇپ قالغانىدى. ئۇ بۇ قېتىم دەنۇبرنىڭ كاللىسىنى ئاچتى. دەنۇبر بىر تەرەپتىن ھويلىدىكى ئوتلارنى ئوتاپ، كۆكتات ئۈزۈپ، تاماق ئېتىپ، كىر يۇسا، يەنە بىر تەرەپتىن نېمە قىلىش ۋە قانداق قىلىش توغرۇلۇق پىلان تۈزدى. بودۇېن جەمەتىدىكىلەرنىڭ ياردەم بېرىش ئېھتىمالىلىقى ھەممىدىن يۇقىرى ئىدى. چۇنكى، ئۇلار ئىلگىرىمۇ ئىككى قېتىم ياردەم قولىنى سۇنغانىدى. بىر قېتىم بېيىبي ساگىس ئۇچۇن، بىر قېتىم سېس ئۇچۇن ياردەم قولىنى سۇنغان ئۇ كىشىلەر قانداقسىگە ئۇچىنچى قېتىملىق ياردىمىنى ئايىسۇن؟

دەنۇبر كۇن چىقىشتىن ئىلگىرى يولغا چىققىنىغا قارىماي، سىنسىناتى كوچىلىرىدا قايتا ـ قايتا ئېزىپ يۈرگەنلىكى ئۇچۇن، مەنزىلگە يېتىپ بارغان ۋاقتىدا چۈشچۇش بولۇپ كەتتى. پىيادىلەر يولىنىڭ بويىغا جايلاشقان بۇ ئۆيىنىڭ يوغان دېرىزىسى ۋاراڭ ـ چۇرۇڭلۇق ئاۋات كوچىغا قارايتتى. ئىشىك ئېچىش ئۇچۇن چىققان قارا تەنلىك ئايال ئۇنىڭغا ئېغىز ئاچتى:

ـــ ئىشىڭىز بارمىدى؟

ـــ كىرسەم بولامدۇ؟

— سىزگە نېمە لازىم؟
— بودۇڭىن ئەپەندى ۋە بودۇڭىن خانىم بىلەن كۆرۈشمەكچى ئىدىم.
— بودۇڭىن خانقىز دەڭ. ئۇلار ئاكا ـ سىڭىل.
— ھە.
— ئۇلار بىلەن كۆرۈشىدىغان نېمە ئىشىڭىز بار؟
— ئىش ئىزدەۋاتقانىدىم. ئۇلارنى بۇ توغرىسىدىكى ئۇچۇرلارنى بىلىدۇ دەپ ئويلايمەن.
— سىز بېيىبىي ساگىسىنىڭ تۇغقىنى، شۇنداقمۇ؟
— شۇنداق، خانىم.
— ئۇنداقتا ئۆيگە كىرىڭ. چۈشەنمىسىڭىز ئۆيگە توشقۇزۇۋەتتىڭىز، — ئۇ دەڭۇبرنى ئاشخانا ئۆيگە باشلاپ كىرىپ شۇنداق دېدى، — سىز ئالدى بىلەن قايسى ئىشىكنى چېكىش كېرەكلىكىنى بىلىشىڭىز كېرەك، — دەڭۇبر ھەم يۇمشاق، ھەم كۆڭ بىر نەرسىگە دەسسىۋالغانلىقى ئۈچۈن، ئۇنىڭ گەپلىرىنىڭ يېرىمىنىلا ئاڭلىيالىدى. ئۇنىڭ ئەتراپى ھەم كۆك، ھەم يۇمشاق ئىدى. ئەينەك قۇتا ئىچىگە يالتىراپ نۇر چېچىپ تۇرغان بىر نەرسە قاچىلانغان ئۇستەل ۋە جاھازىلار كىتاب بىلەن تولغانىدى. مەرۋايت ئۇستەل چىرىغى ئالتۇن تەگلىكنى بېسىپ تۇراتتى. بۇ يەردىن ئۇ ئىلگىرى زۇمرەت ئالچۇققا چاچقان ئەتىرنىڭ غەلىتە پۇرىقى كېلەتتى. بۇ ئەتىرنىڭ پۇرىقى ئۇ ئىلگىرى ئىشلەتكەن ئەتىرنىڭكىدىن ياخشىراقتەك قىلاتتى.
— ئولتۇرۇڭ، — دېدى ئايال ئۇنىڭغا، — مېنىڭ ئىسمىمنى بىلەمسىز؟
— بىلمەيمەن، خانىم.
— جېننى ۋاگون.
— ياخشى تۇرۇۋاتقانسىز؟
— قەدىر ئەھۋال. ئاڭلىسام ئاپىڭىز ئاغرىپ قاپتۇ، بۇ راستمۇ؟

ـــ راست، خانىم.
ـــ ئۇنىڭ ھالىدىن كىم خەۋەر ئېلىۋاتىدۇ.
ـــ مەن. مەن ئىش تېپىشىم كېرەك.
جېننى قاقاھلاپ كۈلۈپ كەتتى:
ـــ بىلەمسىز، مەن ئون تۆت ياش ۋاقتىمدىلا بۇ يەرگە كەلگەن، ئەينى چاغدا بېيىبي ساگىس بۇ يەرگە كەلگەندە دەل سىز ئولتۇرغان ئورۇندا ئولتۇرغانىدى. ئۇ ئىش تۇنۇگۈنكىدەكلا يادىمدا. ئۇنى بىر ئاق تەنلىك كىشى ئەكىرگەن، شۇنداق قىلىپ ئۇ سىلەر تۇرۇۋاتقان ئۆيگە ۋە ئۇنىڭدىن باشقا نەرسىلەرگە ئېرىشكەن.
ـــ شۇنداق، خانىم.
ـــ سېسىقا نېمە بولدى؟ ـــ ئۇ چىنە ـ قاچا يۇيۇش كۆلچىكىگە يۆلەنگىنىچە بىلەكلىرىنى بىر ـ بىرىگە كىرىشتۇردى.
ئازراقلا بەدەل تۆلەشكە تېگىشلىك بۇ ئىش دەنۇبر ئۇچۇن ناھايىتى چوڭ ئىشتەك تۇيۇلۇپ كەتتى. ئەگەر ئۇ بولغان ئىشلارنى سۆزلىمىسە، ھېچكىم ئۇنىڭغا ياردەم بەرمەيتتى. ئۇ ھالدا جېننى ئېنىقلا ئۇنىڭغا ياردەم بەرمەيتتى، ئۇنى بودۇبن ئاكا ـ سىڭىللار بىلەنمۇ كۆرۈشتۇرمەيتتى. شۇنداق قىلىپ، دەنۇبر بۇ ناتونۇش ئايالغا جونېس خانىمغا ئېيتىپ بەرمىگەن ئىشلارنى ئېيتىپ بەردى. چۇنكى ئۇ بودۇبن ئاكا ـ سىڭىللارنى ياردەمچىگە موھتاج دەپ ئويلايتتى. ھالبۇكى، ئۇلار ئۆزلىرىنى ياردەمچىگە موھتاج دەپ قارىمايتتى. ھازىر بۇ يەردە ئۇلارنىڭ خىزمىتىنى قىلىدىغانغا جېنىنلا بار ئىدى. جېنىنىڭ غوجايىنلىرى قېرىپ قالغانلىقتىن، ئۇنىڭ ئىشى ئېغىرلاپ كەتكەنىدى. ئۇلار ئەمدىلىكتە جېننىدىن كېچىلىرى ئۆزلىرىنىڭ يېنىدا يېتىشنى تەلەپ قىلماقتا. جېننى دەنۇبرنىڭ كېچىدە ئۇلارنىڭ ھالىدىن خەۋەر ئېلىشى توغرۇلۇق بودۇبن ئاكا ـ سىڭىللارنى قايىل قىلالمىشى مۇمكىن. بۇنداق بولغاندا، دەنۇبر

كۈندۈزلىرى سېسىنىڭ ھالىدىن خەۋەر ئالسا، كەچلىرى ئىشلەپ ئاز ـ تولا پۇل تاپالايدۇ.

دەنۇبرنىڭ جېننىغا ئېيتىشچە، ئۇلارنىڭ ئۆيىگە كېلىپ ئاپىسىنى قىيناۋاتقان ئۇنىڭ نەۋرە ئاچىسىمۇ كېسەل بولۇپ يېتىپ قېلىپ، دەنۇبر بىلەن ئاپىسى ئىككىسىنى بەكلا ئەنسىرەتكىلى تۇرۇپتۇ. قارىماققا جېننى سېسىنىڭ ئەھۋالىغا بەك قىزىقىۋاتقاندەك قىلاتتى. جېننى دەنۇبرنىڭ سېس توغرىسىدىكى گەپلىرىنى ئاڭلىغاندىن كېيىن، سېسىنىڭ ئەقلىدىن كەتكەنلىكىگە جەزم قىلدى. بۇ ھالەتتىكى سېس ھەرگىزمۇ جېننىنىڭ ئەسلىمىسىدىكى سېس ئەمەس ئىدى. سېس كاللىسىدىن كېتىپتۇ. جېننى بۇنداق بولۇشىنى بۇرۇنلا تونۇپ يەتكەن ــ كىم ئۇنى ھالىنى ئۇستۇن قىلىپ، ئۆزى يالغۇز ياشىسۇن دەپتۇ. دەنۇبر تەشۋىشلەنگىنىدىن تولا قىمىرلاپ ئورۇندۇقتا ئولتۇرالمايۋاتاتتى. ئۇ ئاپىسىنىڭ ئەيىبلىنىشىدىن بىئارام بولغان ھالدا چىنە ـ قاچا يۇيۇش كۆلچىكىگە تىكىلىپ ئولتۇردى. جېننى تەكەببۇرانە ھالەتتە سۆزلەيتتى. ئۇ بېيىبىي ساگىس توغرۇلۇق گەپ قىلغاندىلا، ئاندىن ئۇنى ماختاپ مۇنداق دېدى:

ــ مەن ئەزەلدىن ئۇنىڭ ئورمىاندا ئۆتكۈزگەن مۇناجات مۇراسىمىغا قاتنىشىپ باقمىغان. بىراق، ئۇ ماڭا باشتىن ـ ئاخىر ياخشى مۇئامىلە قىلغانىدى. ھازىر ئۇنىڭدەك ساپ دىل بىرىنى ھېچ يەردىن تاپقىلى بولمايدۇ.

ــ مەنمۇ ئۇنى سېغىندىم، ــ دېدى دەنۇبر.

ــ شۇنداق، ھەممە ئادەم ئۇنى سېغىنىدۇ. ئۇ بەكلا ياخشى ئايال ئىدى.

دەنۇبر باشقا گەپ ـ سۆز قىلمىدى. جېننى ئۇنىڭ چىرايىغا بىر ھازا تىكىلىپ قارىۋېتىپ شۇنداق دېدى:

ــ ئىككى ئاكىڭىز چىقىپ كەتكەن پېتى بىرەرسىمۇ قايتىپ كەلمىدىمۇ؟

— كەلمىدى، خانىم.
— ئۇلاردىن خەت كەلدىمۇ؟
— ياق، خانىم، ھېچنېمە كەلمىدى.
— ئۇلارنىڭ ئۇ ئۆيدە كۆپ جاپا تارتقانلىقى ئېنىق. ئۆيىڭىزدىكى ئاچىڭىز توغرۇلۇق سۆزلەپ بېرىڭ. ئۇنىڭ ئالىقىنىدا سىزنىڭچىلار بارمۇ؟
— يوق.
— ياخشى، — دېدى جېننى، — مەن ھەممە ئىشقا تەڭرى بار دەپ ئويلايمەن.

يۈزتۇرا ئىمتىھان ئاياغلاشتى. جېننى دەنۇبرغا بىرنەچچە كۈندىن كېيىن كېلىشنى ئېيتتى. ئەمدى جېننى ئۆز غوجايىنلىرىغا ئۇلارنىڭ نېمىگە موھتاج ئىكەنلىكى، جېنىنىڭ ئۆزىمۇ كەچلىك يارەمچىگە موھتاج بولغانلىقى ئۈچۈن، ئۇلارغا كەچتە قارايدىغان ئادەم كېرەكلىكى توغرۇلۇق چۈشەندۈرۈشى كېرەك. «بۇ ئىككىيلەننى تاشلۇەتسەم بولمايدۇ. بىراق ئۇلار مېنىڭ ھەم كۈندۈزلۈك، ھەم كېچىلىك ۋاقتىمنى ئىگىلىۋالسا بولمايدۇ ـ دە.»

دەنۇبر كەچلىرى نېمە ئىشلارنى قىلىشى كېرەك؟

«مۇشۇ يەردە تۇرىدۇ. ناۋادا...»

نېمە ناۋادا؟

جېننى دولىسىنى چىقىرىپ قويدى. «تاسادىپىي ئۆيگە ئوت كېتىپ قالسا، — ئۇ بىردىنلا قاقاھلاپ كۈلۈپ كەتتى، — ياكى يول پاتقاق بولۇپ كېتىپ، بۇ يەرگە ۋاقتىدا كېلىشىمگە توسقۇنلۇق قىلسا. تاسادىپىي كەچ قايتقان مېھمان خىزمەتكارغا ئېھتىياجلىق بولۇپ قالسا، ئاندىن ئۆيلەرنى تازىلاشقا توغرا كەلسە. ئىشقىلىپ، ھەرقانداق ئىش يۈز بېرىشى مۇمكىن. ئاق تەنلىكلەرنىڭ كېچىلىرى نېمىلەرگە ئېھتىياجلىق بولىدىغانلىقىنى مەندىن سورىماڭ.»

«ئۇلار ئەسلىدە ناھايىتى ياخشى ئاق تەنلىكلەردىن ئىدى.»

«شۇنداق. ئۇلار ياخشى كىشىلەر. ئۇلارنى ناچار دېيىشكە بولمايدۇ. سىزگە دېسەم، مەن ئۇلارنى باشقا ئىككى ئاق تەنلىككە ھەرگىز تېگۈشكۈم يوق.»

دەنۇبۇر ئاشۇ ۋەدىلەرنى ئالغاندىن كېيىن مېڭىش ئۈچۈن تەمشەلدى. بىراق، دەنۇبۇر قايتىشىدا ئارقا ئىشىكنىڭ يېنىدىكى جاھازىغا تىزىلغان ئاغزىغا لىققىدە پۇل قىستۇرۇلغان بىر قارا تەنلىك بالىنى كۆرۈپ قالدى. ئۇ بېشى ئارقىسىغا قايرىلغان، قوللىرى يانچۇقىغا سېلىنغان ھالەتتە ئىدى. يوغان ئېچىلغان قىپقىزىل ئاغزىدىن سىرت، يۈزىدە پۇلتىيىپ چىققان ئىككى كۆزىدىن بۆلەك نەرسە يوق ئىدى، چېچى شالاڭ قېقىلغان مىخقا ئوخشاش تىك تۇراتتى. ئۇ شۇ ھالەتتە تىزلاندۇرۇلغانىدى. ئۇنىڭ ئاغزى بىر قېتىملىق مال يەتكۈزۈپ بېرىش پۇلى ياكى باشقا مۇلازىمەت پۇلى پاتقۇدەك ھالدا يوغان ئېچىلغانىدى. ئۇنىڭ ئاغزىغا يەنە تۇگمە، ئىلغۇچ ياكى مۇرابا دېگەندەك نەرسىلەرمۇ پاتاتتى. ئۇ بىر سېلىنچىغا ئولتۇرغۇزۇلغان، سېلىنچىغا «بۇيرۇقىڭىزغا تەييارمەن» دېگەن خەت يېزىلغانىدى.

جېننى دەنۇبۇردىن ئاڭلىغانلىرىنى باشقا قارا تەنلىك ئاياللارغا يېيىۋەتتى. سېسىنىڭ ئۆلگەن قىزى ــ سېس ئۆز قولى بىلەن گېلىدىن بوغۇزلىۋەتكەن قىزى ئۇنىڭ ئەدىپىنى بېرىش ئۈچۈن قايتىپ كەپتۇ؛ سېس ھالىدىن كېتىپ ئۆلۈك بىلەن تىرىكنىڭ ئارىلىقىدا يېرىم جان بولۇپ قاپتۇ، كاللىسىدىن كېتىپ، مەجنۇنلىشىپ، ئىلگىرىكى ئۆزىگە ئوخشىمايدىغان بولۇپ قاپتۇ؛ ئۇنىڭ تىرىلىپ قوپقان قىزى ئۇنى ئۇرۇپتۇ، كارىۋاتقا باغلاپ قويۇپ، چاچلىرىنى پاك ـ پاكىز يۇلۇپ تۇگىتىپتۇ، دېگەندەك گەپ ـ سۆزلەر تارقالدى. ئۇلار بىرنەچچە كۈن سەرپ قىلىپ، سېس توغرىسىدىكى ھېكايىنى تازا كۆپتۇردى. ئۇلار ئۆزلىرى تارقاتقان خەۋەردىن ئۆزلىرى راسا غەزەپلىنىپ، ئاندىن بېسىقتى، ئىشنىڭ تەرەققىياتىنى پەرەز قىلىشتى. ئۇلار ئۇچكە بۆلۈندى. بىر تۈركۈمى شۇ توغرىسىدىكى ئەڭ يامان خەۋەرلەرگە

ئىشەندى. يەنە بىر تۇركۈمى بۇ خەۋەرلەرنىڭ ھېچقايسىسىغا ئىشەنمىدى. يەنە بەزىلەر، مەسىلەن، ئېللا قاتارلىقلار ئىككىلىنىپ قېلىشتى.

— ئېللا، مەن سىس توغرۇلۇق ئاڭلىغان خەۋەرلەر زادى قانداق ئىش؟

— ئاڭلىشىمچە، ئۇ ئۇنىڭ بىلەن بىللە تۇرىۋېتىپتۇ. بىلىدىغىنىم مۇشۇلا، خالاس.

— ئاشۇ قىز بىلەنمۇ؟ ئۆزى ئۆلتۈرۈۋەتكەن ئاشۇ قىزى بىلەنمۇ؟

— ئۇلار ماڭا شۇنداق دېگەن.

— ئۇلار ئۇنىڭ ئۆلتۈرۈلگەن ئاشۇ بوۋاق ئىكەنلىكىنى قانداق بىلىپتۇ؟

— ئۇ سىسنىڭ ئۆيىدە ئىكەن، ئۇخلايدىكەن، تاماق يەيدىكەن، ئالەمنى مالەم قىلىدىكەن. ھەر كۈنى سىسنى ئۇرىدىكەن.

— ئاھ، خۇدا. بىر بوۋاق شۇنداق قىلامدىكەن؟

— ياق. ئۇ چوڭ بوپتۇ. تىرىك بولۇپ قانچە ياشقا كىرگەن بولسا، ھازىرمۇ شۇنچە ياشقا كىرىپتۇ.

— دېمەكچى بولغىنىڭىز، ئۇ بىزگە ئوخشاش ئادەمىكەن؟

— مەن شۇنداق دەۋاتمايمەنمۇ.

— ئۇنى ئۇرامدىكەن؟

— ئۇنىڭغا سالجىدەكلا چاپلىشىۋالىدىكەن.

— بەلكىم، ئۇنى سىس ئۆزى تەكلىپ قىلىپ ئەكەلگەن گەپ.

— ئۇنى كىممۇ تەكلىپ قىلىدۇ دەيسىز.

— بىراق، ئېللا...

— نېمىگە بىراق دەيسىز. ئادالەتلىك دەپ قارالغان ئىشلارنىڭ ھەممىسى توپتوغرا بولۇپ كېتىشى ناتايىن.

— بالىڭىزنى ئۆلتۈرىمەن دەپلا ئۆلتۈرەلىشىڭىز مۇمكىن ئەمەس.

— راست دەپسىز. بىراق، بالىمۇ ئاپىسىنى ئۆلتۈرىمەن دەپلا

ئۆلتۈرەلمەيدۇ.

كۆپچىلىكنى قايىل قىلىشقا ئىللا ھەممىدىن بەك كۈچىدى: ئادەم قۇتقۇزۇش ھەممىدىن مۇھىم ئىدى. ئىللا بىر ئەمەلىيەتچىل ئايال. ئۇ ھەرقانداق كىسەلنىڭ شىپاسى بارلىقىغا ئىشىنىدۇ. خىيالغا پىتىپ ئولتۈرماي، كىسەلدىن قۇتۇلۇشنىڭ يولىنى قىلىش كېرەك. ھېچكىمۇ ئىللانى سۆيۈپ باقمىغان، سۆيگەن تەقدىردىمۇ ئىللانىڭ خۇشال بولۇشى ناتايىن ئىدى. چۈنكى، ئىللا سۆيگۈنى ئەڭ چوڭ ئىقتىدارسىزلىق، دەپ قارايدۇ. ئۇنىڭ ياشلىق باھارى بىر ئاتا ۋە ئۇنىڭ بالىسىنىڭ بۆلۈشۈۋېلىشى ئاستىدا تۈگىگەن. ئۇ ئاتا ـ بالىلارنى «ئەڭ پېسەندى مەخلۇقلار» دەپ ئاتايتتى. «ئەڭ پېسەندى مەخلۇقلار» ئىللا ئارقىلىق شەھۋىتىنى قاندۇرۇپ، ئۇنى بۇنداق ئىشتىن بەكلا يىرگىنىدىغان قىلىۋەتكەنىدى. ئىللا ھەرقانداق رەزىل قىلمىشلارنى ئاشۇ «ئەڭ پېسەندى مەخلۇقلار» ئارقىلىق دەڭسەيتتى. قاتىللىق، تۈتقۇن قىلىش، باسقۇنچىلىق قىلىشتەك رەزىل ئىشلار بولسۇن ياكى باشقا رەزىللىكلەر بولسۇن، ئۇ بۇنداق ئىشلارنى ئاڭلىسا پەقەت بېشىنى لىڭشىتىپلا قويۇاتتى. «ئەڭ پېسەندى مەخلۇقلار»نىڭ رەزىللىكى ھەرقانداق رەزىللىكنى بېسىپ چۈشەتتى. ئىللا سېسىنىڭ كەپە ئۆيدىكى يىگىرمە يىل بۇرۇنقى غەزىپىنى چۈشەنسىمۇ، بىراق ئۇنىڭ شۇ سەۋەبلىك قىلىپ سالغان ئىشىنى پەقەتلا چۈشەنمەيتتى. ئىللا ئۇنىڭ شۇ قىلمىشىنى تەكەببۇرلۇق، خاتالىق، دەپ چۈشىنەتتى. ئۇنىڭ ئۇستىگە، سېس بەكلا مۇرەككەپ ئايال ئىدى. سېس تۈرمىگە كىرىپ چىققاندىن كېيىن، ھېچكىم بىلەن سالام ـ سەھەت قىلماستىن، ئۆز ئالدىغا يالغۇز ياشىدى. شۇنداق قىلىپ، ئىللا ئۇنىڭغا پىسەنت قىلماس، ھەتتا سائەتنىڭ نەچچە بولغىنىنىمۇ ئۇنىڭغا ئېيتماس بولغانىدى.

شۇنداق بولۇشىغا قارىماي، دەنۇبر ئىشنىڭ يولىنى بىلىدىغان قىزدەك تۇراتتى. ئۇ ئۆينىڭ بوسۇغىسىدىن ئاتلاپ چىقىپلا

ئۇنىڭدىن ئۆزىگە كېرەكلىك يارەمنى سورىدى، قىلىدىغان ئىش ئىزدىدى. ئېللانىڭ ئاڭلىشىچە، 124 ـ نومۇرلۇق ئۆيدە سېسىق ئۇرۇندىغان بىر نەرسە پەيدا بوپتۇ. بۇ ئىش ئېللانى غەزەپلەندۈرگەن، شۇنداقلا ئۇنىڭغا كىمنىڭ «ئەڭ پېسەندى مەخلۇقلار» بىلەن بىر قاتاردا ئىكەنلىكىنى دىتلايدىغانغا پۈرسەت يارىتىپ بەرگەنىدى. ئۇنىڭ غەزەپلىنىشىدە يەنە چەكتىن ئاشقان شەخسىي ئامىل مەۋجۇت ئىدى. سېس ئىلگىرى نېمە قىلغان بولۇشىدىن قەتئىينەزەر، ئېللا «ئىلگىرىكى خاتالىق مەڭگۈ تەسىرىنى يوقاتمايدۇ» دېگەن كۆز قاراشتىن يىرگىنەتتى. سېسنىڭ گۇناھى ھەقىقەتەن كىشىنى چۆچۈتەتتى. ئۇنىڭ تەكەببۇرلۇقى ھەتتا ئۇنىڭ گۇناھلىرىنى بېسىپ چۈشەتتى. بىراق، ئۇ ئەمدىلىكتە ئۇنداق گۇناھلارنىڭ ئۇ ئۆيدە داۋاملىق ھەددىدىن ئېشىپ، ھە دېسىلا خىرىس قىلىپ تۇرۇشىغا يول قويسا بولمايدۇ. كۇندىلىك تۇرمۇش ئۇنىڭ بارلىقىنى ئىگىلىگەنىدى. كەلگۈسى دېمەك گۈگۈم پەيتىدىن ئىبارەت. ئۆتمۈشنى كەينىگە تاشلاش كېرەك. ئەگەر ئۆتمۈش كەينىگە تاشلىنىشقا ئۇنىمىسا، ئۇ ھالدا ئۇنى مەجبۇرىي تېپىپ چىقىرىش كېرەك. قۇللارنىڭ ھەربىر كۇنى سىناقتىن، ھەربىر دەقىقىسى ئىمتىھاندىن ئىبارەت. دۇنيادا قىيىن سوئاللارنىڭ جاۋابى تەل، ئەمما يەنىلا تېپىشماقلار ئۇزۇلمەيدۇ. مەسىلىلەر ئىلگىرىكىدەكلا تۇرلۇك ـ تۇمەن، شۇڭلاشقا ھېچ نەرسىگە ئۇمىد باغلىماڭ. «بۇگۇنكى ئازاب ـ ئوقۇبەتنى بۇگۇنگە ئاساسەن ھەل قىلىش ئۇسۇلى بار.» ھېچكىممۇ تېخىمۇ كۆپ ئاۋارىچىلىكلەرگە تاقابىل تۇرۇشقا موھتاج ئەمەس، ھېچكىمنىڭمۇ چوڭ بولۇپ قالغان بىر شەيتاننىڭ غەزەپ ـ نەپرەت بىلەن ئۇستەل يېنىدا ئولتۇرۇشىنى كۆرگۈسى يوق. ئەگەر ئۇ شەيتان پەقەت ئۆز ئۇۋۇسىدىلا تىقىلىپ قالايمىقانچىلىق تېرىسا ـــ نەرسىلەرنى تەۋرەتسە، يىغلىسا ۋە ئۇرۇشسا، ئۇ ھالدا ئېللا ئۇنىڭ ھۆرمىتىنى قىلىدۇ. بىراق، ئۇ شەيتان سەمرىپ، ئەت ئالغان ھالدا ئۇنىڭ دۇنياسىدا پەيدا بولسا

بۇ باشقا گەپ. ئۇ ئىككى خىل دۇنيانىڭ ئاز - تولا ئالاقە باغلىشىغا قارشى ئەمەس. بىراق، بۇ قېتىمقىسى ئېنىقلا تاجاۋۇزچىلىق.

— بىز چوقۇم دۇئا - تىلاۋەت قىلىشىمىز كېرەكمۇ؟ — دەپ سوراشتى ئاياللار.

— ھىم، دەسلەپتە شۇنداق قىلىپ، ئاندىن ھەربىكتىمىزنى باشلايمىز، — دېدى ئېللا.

دەنۇھر بىرىنچى قېتىم بودۇھىن ئائىلىسىدە كېچىنى ئۆتكۈزمەكچى بولغان ئاشۇ كۈنى بودۇھىن ئەپەندىنىڭ شەھەردە قىلىدىغان ئىشى چىقىپ قالغاچقا، جېنىنىغا يېڭى كەلمەكچى بولغان قىزنى كەچلىك تاماقتىن ئىلگىرى ئەكېتىدىغانلىقىنى ئېيتتى. دەنۇھر بوغچىسىنى تىزىغا قويۇپ پەلەمپەيدە ئولتۇراتتى. ئۇنىڭ ئۇچىسىدىكى كارنۋال بايرىمىلىق كۆڭلىكىنىڭ رەڭگى ئۆڭۈپ، تېخىمۇ ئىللىق رەڭدىكى ھەسەن - ھۈسەن رەڭگىگە كىرگەنىدى. ئۇ ئوڭ تەرەپكە — بودۇھىن ئەپەندى كېلىدىغان تەرەپكە قاراپ ئولتۇرغانلىقتىن، ئاياللارنىڭ ئۇچتىن - تۆتتىن بولۇپ سول تەرەپتىن ئۆزى تەرەپكە بارغانچە يېقىنلاپ كېلىۋاتقانلىقىنى كۆرمەي قالدى. دەنۇھر ئوڭ تەرەپكە قاراپ ئولتۇرماقتا. ئۇ بودۇھىن ئاكا - سىڭىللارنىڭ دېگەن يېرىدىن چىقىش - چىقالماسلىقىنى، ئۇلارنى رازى قىلىش - قىلالماسلىقىنى بىلمىگەنلىكتىن، كۆڭلى بىرئاز دەككە - دۈككىدە ئىدى. يەنە كېلىپ، ئۇ تېخى بايىلا يۈگۈرۈش ئايىغى توغرىسىدىكى چۈشتىن يىغلاپ ئويغانغانلىقى ئۈچۈن، ئانچە ئەركىن ئەمەس ئىدى، چۈشىنىڭ بىئارامچىلىقىدىن قۇتۇلۇپ بولالمىغانىدى. ئۇنىڭ ئۈستىگە، ئۆي ئىشلىرىنى ئالدىراش قىلغانلىقى ئۈچۈن، ئىسسىپ كەتكىنىدىن نەپىسى يېتىشمەي قالغانىدى. ھەقىقەتەن بەكلا سەھەر ئىدى، دەنۇھر بىر قۇر كېچىلىك كىيىمى ۋە بىر تارغاقنى بوغچىغا سالدى. ئۇ بوغچىسىنىڭ تۈگۈچى بىلەن ھەپىلەشكەچ، ھە دەپ ئوڭ يانغا

قارايتتى.

بەزى ئاياللار ئەكپىلەلىگۈدەكلا نەرسىلىرىنى، كېرەك بولۇپ قالىدۇ، دەپ قارىغان نەرسىلەرنى كۆڭلىكىنىڭ يانچۇقىغا سالغان، بوينىغا ئارتقان هالدا ئەكەلدى. يەنە بەزىلەر دىندارلارغا خاس سەممىيەتنى قىلىچ بىلەن قالقان هېسابلاپ ئەكەلگەن، كۆپ ساندىكىلەر بۇ ئىككى خىل نەرسىنى بىللە ئەكەلگەنىدى. ئۇلار ئۇ يەرگە بارغاندىن كېيىن نېمە قىلىش كېرەكلىكىنى ئەسلا بىلمەيتتى. ئۇلار پەقەت ئۆيلىرىدىن چىقىپ، بىلۈستون كوچىسىدا كېلىشىپ قويغان ۋاقىتتا يىغىلدى. چوقۇم كېلىشى كېرەك بولغان بىرنەچچە ئايال قاتتىق ئىسسىق سەۋەبلىك ئۆيلىرىدىن چىقالماي قالدى. سۆز ـ چۆچەكلەرگە ئىشەنگەن يەنە بەزى كىشىلەر قارشى تۇرۇش هەرىكىتىدە هەرقانداق رول ئېلىشنى خالىمىغانلىقتىن، هاۋانىڭ قانداق بولۇشىدىن قەتئىينەزەر، هەرگىز كەلمەيتتى. جونېس خانىمغا ئوخشاش يەنە بەزى كىشىلەر سۆز ـ چۆچەكلەرگە ئىشىنىش ئۈيىاقتا تۇرسۇن، سۆز ـ چۆچەكلەرگە ئىشەنگەنلەرنىڭ نادانلىقىغا قاتتىق ئۆچمەنلىك قىلاتتى. شۇنداق قىلىپ، ئوتتۇز ئايال بىر توپ بولۇپ، 124 ـ نومۇرلۇق ئۆيگە ئاستا ـ ئاستا يېقىنلاشتى.

بۇ بىر جۈمە كۈنى چۈشتىن كېيىن سائەت ئۈچ بولغان مەزگىل ئىدى، هاۋا نەم هەم ئىسسىق ئىدى. سىنسىناتىدىن تارقالغان سېسىق پۇراق سەهرالارنىمۇ بىر ئالغانىدى: بۇ سېسىق پۇراق قاناللاردىن، ئېسىپ قويۇلغان چوشقا گۆشىدىن ۋە مۇرابا قۇتىلىرىدا ئېچىپ كەتكەن نەرسىلەردىن؛ ئېتىزلاردا، يەر ئاستى ئەۋرەز يوللىرىدا ۋە زاۋۇتلاردا ئۆلگەن كىچىك هايۋانلاردىن كېلەتتى. سېسىقچىلىق، قاتتىق ئىسسىق ۋە نەمىلىك... جەزمەن ئەرۋاھ هەرىكەتكە ئۆتتى. ئۇنداق بولمىسا، بۈگۈنمۇ باشقا كۈنلەرگە ئوخشاش بولغان بولاتتى. ئۇلار ئەسلىدە دارىلئېتامدا ياكى ساراڭلار دوختۇرخانىسىدا كىيىم يۇيۇشى، تۇگمەنده شال ئاقلىشى، بېلىقلارنى بىر تەرەپ قىلىشى، هايۋانلارنىڭ ئىچ ـ

باغرلىرىنى تازىلىشى، ئاق تەنلىكلەرنىڭ بالىلىرىنى ئۇخلىتىشى ياكى قاۋاقخانىنىڭ ئاشخانىسىغا سولاپ قويۇلۇشى كېرەك ئىدى. بۇنداق بولغاندا، ئاق تەنلىكلەر ئۇلارنىڭ يېمەكلىكلەرنى قانداق بىر تەرەپ قىلغانلىقىغا قاراپ تۇرۇشقا ھاجىتى قالمايتتى.

بىراق بۇگۈن ئوخشىمايدۇ.

ئوتتۇز ئايال 124 ـ نومۇرلۇق ئۆينىڭ ئالدىغا كېلىپ، تۇنجى بولۇپ كۆرگىنى پەلەمپەيدە ئولتۇرغان دەنۇبر بولماستىن، ئۇلارنىڭ ئۆزى بولدى. ئۆزلىرىنى تېخىمۇ ياش، تېخىمۇ قاۋۇل، ھەتتا ئوتلاق ئۇستىدە ئۇخلايدىغان ياش قىزلارغا ئوخشايدىغان ھالەتتە كۆردى. سوم بېلىقلىرى قازاندىكى مايدا ۋاراقلاپ قاينىۋاتاتتى. ئۇلار ئۆزلىرىنى تەخسىلەرگە نېمىسچە سالات تەييارلاۋاتقان ھالەتتە كۆردى. مېۋە سالاتتىن ئېقىپ چىققان بىنەپشە رەڭ شىرنە ئۇلارنىڭ چىشلىرىنىڭ رەڭگىنى ئۆزگەرتىۋەتتى. ئۇلار پېشايۋاندا ئولتۇردى، ئېرىققا چۈشۈۋېلىپ ئەرلەرنى ئۆزىگە جەلپ قىلدى، كاسىلىرىنى لىغىلدىتىپ بالىلىرىنى كۆتۈرۈۋالدى. ياكى ئۇلار كىچىك بالىدەك قېرىلارنىڭ بوينىغا مىنىۋالاتتى، قېرىلار بولسا ئۇلارنىڭ قوللىرىدىن تۇتقىنىچە ئاتقا مىنگۈزەتتى. بېيىبي ساگىس ئۇلارنىڭ ئارىسىدا قاقاھلاپ كۈلگەن، ئاقسىغان ھالدا ئۇياققا ـ بۇياققا مېڭىپ، ئۇلارنى يۇقىرىقىدەك ئويۇنلارنى يەنە بىر قېتىم بىللە ئويناشقا سەپەرۋەر قىلاتتى. ئاللىقاچان دۇنيادىن كېتىپ بولغان ئانىلار ئېغىز گارمونىدىن چىقىۋاتقان ساداالارغا ماسلاشتۇرۇپ مۇرىلىرىنى تەۋرىتەتتى. ئىلگىرى ئۇلار يۆلىنىدىغان، ئۇستىدىن ئارتىلىدىغان چىتلاقلار ئاللىقاچان يوق بولغانىدى. ئاشۇ كۈل رەڭ ياڭاق دەرىخىنىڭ شاخلىرىغا يەلپۈگۈچكە ئوخشاش چاك كەتكەنىدى. بىراق، بۇ دەل ئاشۇ ئاياللار. ئۇلار ياشارغان ھالدا بېيىبي ساگىسنىڭ ھويلىسىدا شادىمانلىق بىلەن ئويناتتى. ئەتە يامرايدىغان ھەسەت ئوتىنى ھېس قىلالمىدى.

دەنۇبر گۈدۈكشىغان ئاۋازلارنى ئاڭلاپ سول تەرەپكە قاريدى. ئايالالارنى كۆرۈپ ئورنىدىن تۇرۇپ كەتتى. ئايالالار بىرنەچچە بۆلەككە بۆلۈنۈپ ئۆزئارا كۈسۈرلىشىۋاتاتتى، بىراق ھويلىغا قەدەم باسمىغانىدى. دەنۇبر ئۈلارغا قولىنى پۇلاڭشىتتى. ئۈلاردىن بىرنەچچىسى دەنۇبرگە قاراپ قوللىرىنى پۇلاڭشىتقان بولسىمۇ، بىراق يەنىلا ھويلىغا كىرمىدى. دەنۇبر ئورنىدا قايتا ئولتۇرۇپ، بۇنىڭ زادى نېمە ئىش ئىكەنلىكى توغرۇلۇق ئويلاندى. ئايالالاردىن بىرسى تىزلانغانىدى، قالغانلارنىڭ يېرىمى دېگۈدەك ئۇنىڭغا ئەگىشىپ تىزلاندى. ئۈلار باشلىرىنى تۆۋەن سالدى. بىراق، ئۇ ئۈلارنىڭ باشلامچىسىنىڭ نېمىدەپ مۇناجات قىلىۋاتقانلىقىنى ئاڭلىيالماستىن، پەقەت ئەگەشكۈچى ئايالالارنىڭ «شۇنداق، شۇنداق، شۇنداق، ھەئە، شۇنداق. تىلىكىمنى ئاڭلىغىن، تىلىكىمنى ئاڭلىغىن. قول سالغىن. ئەي پەرۋەردىگار، قول سالغىن. شۇنداق» دەۋاتقىنىنلا ئاڭلىدى. تىزلانمىغان ئايالالار 124 ـ نومۇرلۇق ئۆيگە تىكىلىپ قاراپ تۇراتتى. ئۈلارنىڭ ئارىسىدا تۇرغان ئېلىلا كۆرۈش قۇۋۇتىنىڭ قورغان تامدىن ھالقىپ ئۆتۈپ، ئىشىكنىڭ ئىچىدە نېمە ئىشلارنىڭ يۈز بېرىۋاتقىنىنى بىلىش ھەلەكچىلىكىدە ئىدى. ئۆلۈپ كەتكەن قىزچاق راستلا قايتىپ كەلدىمۇ ياكى بۇ بىر ئالدامچىلىقمۇ؟ ئۇ يەنە تېخى سېسىنى ئۇرامدۇ؟ ئېلىلا ھەرخىل ئۇرۇش ئۇسۇللىرىنى ئىگىلىگەن، بىراق تاياقتىن يىقىلىپ قېلىپ باقمىغانىدى. ھارۋىغا ئۇرۇلۇپ چۈشۈپ چىشلىرى بېلىدىكى ھارۋا قوڭغۇرىقىدىن قالغان ئارغامچا تومۇقىدىكى جاراھەت ئىزى ھېلىمۇ ئۇنىڭ ئېسىدە. ئۇ سېرىق تۈك بىرنېمىنى تۇغقان، بىراق ئۇنىڭ ئۆزىنى ئېمىشىنى رەت قىلغانىدى. بالىنىڭ دادىسى «ئەڭ پېسەندى مەخلۇق» ئىدى. سېرىق تۈك بەش كۈن ئۆمۈر كۆرگەن، بىر قېتىممۇ ئىگىلەپ باقمىغانىدى. ئۇ سېسىنىڭ ئىلگىرى ئۆلۈپ كەتكەن كىچىك شۇمتىكىنىڭ جىنغا ئۆزگىرىپ سېسىنى ئۇرىدىغانلىقىنى ئويلاپ، ئېچىكىلىرى جاقىلداپ كەتتى،

شۇنىڭ بىلەن قاتتىق ۋارقىرىدى.

ئۇنىڭغا ئەگىشىپ ئۆرە تۇرغان ۋە تىزلىنىقلىق ئاياللارمۇ بىللە ۋارقىرىدى. ئۇلار مۇناجاتلىرىنى توختىتىپ، كەينىگە بىر قەدەم چېكىنىپ، باشلىنىشقا قايتتى. دەسلىپىدە تىل ئىشلىتىلمىگەنىدى. دەسلىپىدە پەقەت ئاۋازلا بار ئىدى. ئۇلارنىڭ ھەممىسى بۇنداق ئاۋازنى ئاڭلاپ باققانىدى.

ئېدۋارد بودۋېن بىر يوغان ئات ھارۋىسىنى ھەيدەپ بىلۇستون كوچىسىدا پەيدا بولدى. گەۋدىسى يادەك ئېگىلگەن، ئىككى قولى بىلەن بوجىنى مەھكەم تۇتۇپ ھارۋىدا ئولتۇرغان بودۋېن ئەپەندىنىڭ بۇ ھالىتى ئۆزىنىڭ ھەقىقىي يېشىغا ماس كەلگەنىدى. ئۇ سىڭلىسىنىڭ تەلىپى بويىچە يېڭى كەلمەكچى بولغان بىر قىزچاقنى ئالغىلى كېتىۋاتىدۇ. ئۇ كىندىك قېنى تۆكۈلگەن ئاشۇ ئۆيگە كېتىۋاتقان بولغاچقا، يولنى پىششىق بىلەتتى. ئۇ ئۇچقۇر يىللارنىڭ تولىمۇ تېز ئۆتۈپ كەتكەنلىكىنى ئويلاپ قالدى. ئۇنىڭ ئۇ ئۆيىنى كۆرمىگىنىگە ئوتتۇز يىل بوپتۇ. مانا شۇنىڭدىن كېيىن ئۆيىنىڭ ئالدىدىكى كۈل رەڭ ياڭاق دەرىخىنى، ئۆيىنىڭ كەينىدىكى ئۆستەڭنى، ئۆي بىلەن ئۆستەڭ ئارىلىقىدىكى ئېتىزلىقنى كۆرۈپ باقمىدى، ھەتتا يولنىڭ ئۇ تەرىپىدىكى چىملىقنىمۇ كۆرۈپ باقمىدى. ئۇ ئۇچ يېشىدا شەھەرگە كۆچۈپ كىرگەنلىكى ئۈچۈن، ئۇ ئۆيىنىڭ مەنزىرىسىنى پەقەتلا ئەسلىيەلمەيتتى. ئۇ پەقەت تاماقنىڭ ئۆيىنىڭ كەينىدە ئېتىلىدىغانلىقى، قۇدۇق يېنىدا ئويناشقا بولمايدىغانلىقى، نورغۇنلىغان ئاياللار ــ ئاپىسى، مومىسى، ھاممىسى ۋە ئۆزى تۇغۇلۇشتىن ئىلگىرى كىچىك چېغىدىلا ئۆلۈپ كەتكەن بىر ئاچىسىنىڭ شۇ ئۆيدە ئۆلۈپ كەتكەنلىكىنى ئەسلىيەلەيتتى. ئەرلەر (دادىسى بىلەن بوۋىسى) ئۇنىڭ بىلەن ئۇنىڭ كىچىك سىڭلىسىنى ئېلىپ، ئاتمىش يەتتە يىل ئىلگىرى كورت كوچىسىغا كۆچۈپ كەتكەنىدى. ئەلۋەتتە، يولنىڭ ئىككى يېقىدا سەكسەن مو ئېتىز بولسىمۇ، بىراق ئۇنىڭ بۇ ئۆيگە بولغان

ھېسسىياتى تېخىمۇ تاتلىق، تېخىمۇ چوڭقۇر ئىدى. شۇڭلاشقا، ئۇ بۇ ئۆيىنى ئىجارىگە بېرىۋەتتى. بۇنداق بولغاندا، ئازراق كىرىمگە ئېرىشكىلى بولاتتى. كىرىمنى ئويلىمىغاندىمۇ، ئۆيدە ئادەم تۇرسا ئۆي بۇزۇلۇپ كەتمەيتتى.

ئات سوكۇلداپ چاپماقتا. ئېدۋارد بودۇېن ئۆزىنىڭ يارىشىملىق بۇرۇتىنى پۇۋلەپ قويدى. بۇ ئەتراپتىكى ئايالالار شۇنداق بىر ئورتاق تونۇشقا كەلگەنىدىكى، قولى ۋە بۇرتى ئېدۋاردنىڭ جەلپكارلىق دەسمايىسى ئىدى. قاپقارا، قويۇق بۇرتىغا خۇيمۇ ماس كەلگەن سىيدام ئېچەكلىرى ئۇنى تېخىمۇ سالاپەتلىك كۆرسىتەتتى. بىراق، ئۇنىڭ چېچى ئاپپاق، سىڭلىسىنىڭمۇ شۇنداق. ياش ۋاقتىلىرىدىلا ئۇلارنىڭ چاچلىرى ئاق ئىدى. بۇ ھال ئۇنى ئۆزى قاتناشقان ھەرقانداق زىياپەتتە ناھايىتى كۆزگە چېلىقىشلىق، ئەڭ ئاسان ئېسىدە تۇتۇۋېلىنىدىغان كىشىگە ئايلاندۇرۇپ قويغانىدى. ھەجۋي رەسىم سىزغۇچىلار شۇ دەۋردىكى سىياسىي توقۇنۇشنى تەسۋىرلىمەكچى بولغانلىرىدا ھەمىشە ئۇنىڭ چېچىغا ۋە قويۇق بۇرۇتىغا تىكىلىپ قاراشنى ياخشى كۆرەتتى. يىگىرمە يىل ئىلگىرى بۇ جەمئىيەتتە قۇللۇق تۈزۈمگە قارشىلىق كۆرسىتىش ھەرىكەتلىرى ئەۋج ئالغان بولۇپ، ئۇنىڭ چېچىنىڭ رەڭگى تەبىئىيلا ھەرىكەتنىڭ قاينام ـ تاشقىنلىقىنى ئەكس ئەتكۈزۈپ بېرەتتى. دۇشمەنلەر ئۇنى «ئاقارتىلغان نېگىر» دەپ ئاتىۋېلىشتى. ئاركانساس ئىشتاتىغا قىلغان بىر قېتىملىق سەپىرىدە، قارا تەنلىكلەرنىڭ كېمىلىرىگە ئەشەددىي ئۆچمەنلىك قىلىدىغان بىر قىسىم مىسسىسىپى سۇ ئىشچىلىرى ئۇنى تۇتۇۋېلىپ، ئاياغ مېيىنى ئۇنىڭ يۈزى ۋە چاچلىرىغا سۈركىۋەتكەنىدى. ئەمدىلىكتە ئۇنداق قىيىن كۈنلەر كەلمەسكە كەتتى، قېلىپ قالغىنى يامان غەرەزلەر، بەربات بولغان ئارزۇ ـ ئۈمىدلەر ۋە قارشى تۇرغىلى بولمايدىغان قىيىنچىلىقلار بولدى. بۇنى قانداقسىغا تىنچ، خاتىرجەم جۇمھۇرىيەت دېگىلى بولسۇن؟ ھىم، ئۇنىڭ بۇ ئۆمرىدە

ئارزۇ ـ ئارمانلىرى ئەمەلگە ئاشمىدى.

ئۇنىڭ ئۇچۇن ھەتتا ھاۋا رايىمۇ بەكلا ھەددىدىن ئېشىپ كەتتى. ئۇ بىر بولسا ئوتتەك قىزىپ، بىر بولسا مۇزلاپ ـ قېتىپ قالغۇدەك بولاتتى. بۇگۇن ھەقىقەتەن بەكمۇ ئىسسىق بولدى. ئۇ بوينىنىڭ كۇچلۇك ئاپتاپتا كۆيۈپ كەتمەسلىكى ئۇچۇن شىلەپىسىنى چۆكۈرۈپ كىيدى. راست، ئادەمنىڭ بوينى ئاپتاپتا ئاسان قارىداپ كېتىدۇ. ئۇ دائىم چۇشىگە كىرىدىغان ئىلگىرىكى ئۆيىگە يېقىنلاشقانسېرى، ۋاقىتنىڭ قانداق تەرزدە ئۆتۇۋاتقانلىقىنى شۇنچە روشەن ھېس قىلدى. ئۇ بېشىدىن كەچۇرگەن، بىراق ئۆزى قاتناشمىغان جەڭلەرگە (مىئامىلىقلار بىلەن بولغان جەڭ، ئىسپانىيەلىكلەر بىلەن بولغان جەڭ، بۆلۇنۇپ چىقىش تەرەپدارلىرى بىلەن بولغان جەڭ قاتارلىقلار) نەزەر سالغىنىدا، ۋاقىتنىڭ بەكلا ئاستا ئۆتكىنىنى ھېس قىلىدۇ. بىراق، ئاشۇ نەرسە ـ كېرەكلەرنى كۆمۈپ قويغان ئاشۇ نەرسە كېرەكلەرنى كۆمۈپ قويغان چاغدىن باشلاپ ئەسلىگىنىدە، ھەممە ئىش كۆزنى يۇمۇپ ئاچقۇچلىك بولغان ۋاقىتتا يۈز بەرگەندەك بىلىنىدۇ. ئېدۋارد بودۋېن دادىسىنى كۆپ جەھەتلەردە بەكلا غەلىتە ئادەم دەپ ھېس قىلاتتى. ئۇنىڭ دادىسىنىڭ ناھايىتى روشەن بىر ھايات مىزانى بار بولۇپ، ئۇ «كىشىلەرنىڭ ھاياتى مۇقەددەس يارىتىلغان، ھەممە ھاياتلىق مۇقەددەس» دەپ قارايتتى. گەرچە بۇ خىل كۆز قاراشنىڭ پاكىتلىرى يېتەرسىز بولسىمۇ، ئۇنىڭ ئوغلى دادىسىنىڭ بۇ كۆز قارىشىغا قىلچە شەك كەلتۈرمەستىن ۋارىسلىق قىلىپ كەلمەكتە. ئىلگىرىكى كۇنلەردىكى خەت ـ ئالاقىلىرى، ئارزۇ ـ ئىستەكلەر، مەجلىسلەر، مۇنازىرىلەر، يېغىلىقلار، تالاش ـ تارتىش، قۇتقۇزۇش قاتارلىق كىشى قەلبىنى ھاياجانلاندۇرىدىغان ئىشلاردىن ئەمدىلىكتە قىلچىمۇ ئەسەر قالمىدى. شۇنداق بولۇشىغا قارىماي، ئۇنىڭ دادىسىنىڭ مىزانى ئازدۇر ـ كۆپتۇر ئۆز رولىنى كۆرسەتتى. بۇ مىزان ئاقماي قالغاندا، ئۇ سىكلىسى

بىلەن مەيدانغا چىقىپ، پېشكەلچىلىكلەرنى سۈپۈرۈپ تاشلايتتى. مەسىلەن، بىر قېتىم قېيىنئانىسى بىلەن بىللە تۇرىدىغان بىر قۇل قېچىپ كېتىپ ئىش تېرىغاندا، ئۇلار يارەمگە ئاتلاندى. شۇنىڭ بىلەن، ھەممە ئادەم دىققىتىنى بوۋىقىنى ئۆلتۈرۈش دېلوسى ۋە ياۋايىلارنىڭ قالايمىقان ۋارقىراشلىرىدىن باشقا ياققا ئاغدۇردى.

يول جەينەك شەكلىدە بۇرۇلىش ياسىدى. بودۇېن ئۆيگە يېقىنلاشقاندا ئاۋۇال ناخشا ئاۋازىنى ئاڭلىدى، ئاندىن ئاياللارنى كۆردى. ئاياللار ھويلىنىڭ ئالدىدا تۇرغان، سېپىس پېشايۋان ئالدىدا بىر پارچە مۇزنى چېقىۋاتاتتى. ئۇ مۇز چوقۇغۇچنى يانچۇقىغا، مۇز ئۇۋاقلىرىنى داستىكى سۇغا سالدى. ناخشا ئاۋازى دېرىزىلەردىن كىرىۋاتقاندا، ئۇ نەمدەلگەن لۆڭگىنى جان قوزامنىڭ پېشانىسىگە قويدى. شۇرقىراپ تەرلەۋاتقان جان قوزام قولىدا بىر كاللەك تاشتۇز، ھۇجرا ئۆيده ئوڭدىسىغا ياتاتتى. جان قوزام بىلەن سېپىس ناخشا ئاۋازىنى ئاڭلاپ باشلىرىنى كۆتۈرۈشتى. ناخشا ئاۋازى كۈچەيدى. جان قوزام ئورنىدىن تۇرۇپ، قولىدىكى تۇزنى يالىغىنىچە چوڭ ھۇجرىغا كىردى. سېپىس بىلەن جان قوزام بىر - بىرىگە قارىشىپ قويۇپ، دېرىزە كۆزىنىكىگە يېقىنلاشتى. ئۇلار پەشتاقتا ئولتۇرغان دەنۇېرنى، ھويلا بىلەن چوڭ يول قوشۇلغان جايدا قاراپ تۇرغان ئوتتۇز ئايال قوشنىسىنى كۆردى. ئۇلارنىڭ بەزىلىرى كۆزلىرىنى يۇمۇۋالغان، بەزىلىرى بۇلۇتسىز، ئىسسىق ئاسمانغا قاراپ تۇرۇشقاندى. سېپىس ئىشىكنى ئاچتى، ئاندىن جان قوزامنىڭ قولىدىن تۇتتى. ئىككىسى بىللە ئىشىك ئالدىغا چىقتى. سېپىسقا «ئورماندىكى بوش يەر» ئۆزىنىڭ ھەممە ئىسسىقىنى ۋە يەلپۇنۇپ تۇرغان يوپۇرماقلىرىنى ئېلىپ ئۇلارنىڭ يېنىغا كېلىپ قالغاندەك بىلىندى. ئاياللارنىڭ ناخشىسى ئۆزىگە جور بولىدىغان بىر ئاۋازنى ئىزدەيتتى. ئۇلار شۇنچە كۆپ ئاۋازلار ئىچىدىن ئاخىر ماس ئاۋازنى تېپىۋالدى، ئەمما بۇ ئاۋاز شۇنچە كۆتۈرەڭگۇ ۋە

ياڭراق ئىدىكى، ئۇنىڭ تەسىرىدە كاشتان دەرىخىدىكى مېۋىلەرمۇ تۆكۈلۈپ كەتتى. بۇ ھال سېسىنىڭ ۋۇجۇدىنى تىترەتتى.

ناخشا ئېيتقان ئاياللار سېسىنى تونۇدى. ئۇلار ئۆزلىرىنىڭ سېسىنىڭ يېنىدا تۇرغان قىزنى كۆرۈپ قىلچىمۇ قورقۇنچ ھېس قىلمىغانلىقىدىن بەكمۇ ھەيران بولدى. ئۇ ئەرۋاھ قىز بەك ئەقىللىك، شۇنداقلا چىرايلىق ئىكەن، دەپ ئويلىدى ئۇلار. ئۇنىڭ يالىڭاچ بەدىنى چۈشتىن كېيىنكى قۇياشنىڭ ئوتىتەك تەپتى ئاستىدا يالتىرايتتى؛ قاپقارا، جەزبىدار پاچاقلىرى تۈز ۋە ئۇزۇن؛ قورسىقى چوڭ ھەم چىڭ ئىدى. قۇندۇزدەك چاچلىرى نازاكەت بىلەن يەلپۇنۈپ تۇراتتى؛ كۈلۈمسىرىشىدىن ئەتراپ نۇرلىنىپ كېتەتتى.

سېس كۆزلىرىنىڭ قادىلىپ كەتكىنىنى ھېس قىلدى. ئۇ كۆزلىرىنى ئارام ئالدۇرۇشنى ئويلىدىمۇ، ئەيتاۋۇر، بېشىنى كۆتۈرۈپ يىراقلارغا نەزەر سالدى. دەرەخلەرنىڭ كۆپكۆك يوپۇرماقلىرى ئارىسىدا ئۆلۈم كۆلەڭگىسىدىن ئەسەرمۇ يوق. ئۇ نەزىرىنى يەنە يۆتكەپ، بۇ يېڭى چىرايلارغا قايتىدىن كۆز يۈگۈرتتى. توساتتىن، ئۇلارنىڭ ئارىسىدا «ئۇ»نى كۆرۈپ قالدى. ئۇ بىر بايىتالنى يېتىلىگىنىچە ئاستا كېلىۋاتاتتى. قارا شىلەپىسىنىڭ كەڭرى جىيەكلىرى ئۇنىڭ چىرايىنى توسۇۋالغان بولسىمۇ، لېكىن غەرىزىنى يوشۇرالمىغانىدى. ئۇ سېسىنىڭ ھويلىسىغا، سېسىنىڭ ئەڭ قىممەتلىك نەرسىسىگە يېقىنلىشىپ كېلىۋاتاتتى. سېس ھەرىقۇشنىڭ قانات قاقىقان ئاۋازىنى ئاڭلىدى. ھەرىقۇش غوڭۇلدىغىنىچە كېلىپ تۇمشۇقىنى سېسىنىڭ ياغلىقىدىن ئۆتكۈزۈپ بېشىنى چوقۇۋالدى. ئەگەر سېسىنى باشقىچە ئويدا بولدى، دېگەن تەقدىردە، ياق، دېيىش كېرەك. ياق، ياق، ياق. سېس ئۇچۇشقا باشلىدى. مۇز چوقۇغۇچ ئۇنىڭ قولىدا ئەمەس؛ ئۇ ئېنىقلا ئۇنىڭ قولى ئىدى.

جان قوزام كۈلۈمسىرىگەن ھالدا پېشايۋاندا ئۆرە تۇراتتى. بىراق، بۇ چاغدا ئۇنىڭ قولىدا ھېچنېمە يوق ئىدى. سېس ئۇنى

تاشلاپ قېچىشقا باشلىدى. جان قوزام باشتىن ـ ئاياغ سېپىنىڭ قولىنى مەھكەم تۇتۇۋالغان قوللىرىنىڭ بوش قالغىنىنى ھېس قىلدى. ئەمدىلىكتە سېپىس جان قوزامنى يالغۇز قالدۇرۇپ، ئالدىدىكىلەرگە يېتىشىۋېلىش ئۈچۈن يۈگۈردى. يەنە بىر قېتىملىق تەنھالىق. ئارقىدىن دەئۋېرمۇ جان قوزامدىن ئايرىلىپ توپ ئارىسىغا قوشۇلدى. ئۇلار بىر تۆپىلىكنى ـــ ئۆرۈلۈپ چۈشۈۋاتقان قارا تەنلىكلەر تۆپىلىكىنى شەكىللەندۈرگەنىدى. ھەممەيلەننىڭ ئۈستىدە تېرىسى يوق ھېلىقى ئەرلەردىن بىرى قولىدا قامچا، ئولتۇرغان جايىدىن ئۆرە بولۇپ قارىدى. تېرىسى يوق ئەر ئۇنىڭغا قاراۋاتاتتى.

يالىڭاچ پۇت، ئانتېمىس،
ئايىغىمنى سال، شىلەپەمنى سال.
يالىڭاچ پۇت، ئانتېمىس
ئايىغىمنى بەر، شىلەپەمنى بەر.

بېشىمنى بەرەنگى خالتىسىغا قويۇپ ئۇخلايمەن،
ئالۋاستى يامىشىپ چىقتى دۇمبەمگە.
ھور ماشىنىسى تەنھالىقتىن بۇقۇلدار،
تائەبەدكە سۆيۈ ئۇنى، قىلما پۇشايمان.

تائەبەدكە، مەڭگۈگە.
«شېرىن ئۆي»لۈك قىزچاق قەلبىڭنى ئوۋلار.

پاۋۇل . D نىڭ كەلگەن يولى بىلەن چىقىپ كەتكەن يولى قارىمۇقارشى ئىدى. ئۇ كارىۋىتىغا چىقىش ئۈچۈن ئاۋۋال سوغۇق ساقلاش ئۆيىدىن، قازناقتىن، ئاندىن ئاشخانىدىن ئۆتەتتى. ئىت بەكلا ئاجىزلاپ كەتكەن، خۇرۇم چاپاننىڭ ھەممە يېرىگە ياماق چۈشۈپ كەتكەنىدى. بىراق، ئىت سۇ تۇرۇبىسىنىڭ يېنىدا ئۇخلاپ ياتاتتى. پاۋۇل . D بۇنى كۆرۈپ جان قوزامنىڭ راستلا كېتىپ قالغىنىغا جەزم قىلدى. بەزىلەر ئۇنى ئۇلارنىڭ كۆز ئالدىدىلا بىر پارتلا يوقىلىپ كەتتى، دېيىشىدۇ. بىراق، ئېلىلا بۇنداق بولغانلىقىغا جەزم قىلالمايدۇ. «بەلكىم شۇنداقتۇ، بەلكىم

ئورمانغا يوشۇرۇنۇپ پۇرسەت كۈتۈۋاتقاندۇ» دېدى ئېللا. پاۋۇل. D يوق دېگەندەمۇ ئون سەككىز ياشقا كىرگەن قېرى ئىتنى كۆرۈپ، جان قوزامنىڭ ئىككىنچىلەپ 124 ـ نومۇرلۇق ئۆيدە پەيدا بولمايدىغانلىقىغا جەزم قىلدى. بىراق ئۇ جان قوزامنىڭ ئاۋازىنى ئاڭلىيالايمەن، دېگەن مەقسەتتە سوغۇق ساقلاش ئۆيىنىڭ ئىشىكىنى يېرىم ئېچىپ قويدى. «مېنى سىلاڭ، مېنى سىلاڭ، ئىچىمگە كىرىپ سىلاڭ، ئىسسىمنى چاقىرىڭ.»

پاخال سېلىنچىلىق كارىۋات بۇرۇنقى جايىدا، چاشقانلار غاجىلىۋەتكەن گېزىت پارچىلىرى تېخىچە كارىۋات ئۈستىدە. چوشقا گۆشى كونسېرۋاسى، بەرەڭگى خالتىسى قۇرۇقدىلىپ قالغان، بەرەڭگىلەر يەر يۈزىنى بىر ئالغان. پاۋۇل . D كۈن نۇرى ئاستىدا ئاي نۇرىنىڭ قاراڭغۇلۇقتىن بۆسۈپ ئۆتۈپ، ئاراچلاردىن ئۆيگە چۈشۈشىنى تەسەۋۋۇر قىلالمىدى. ھېسسىياتىنىڭ قانچىلىك دەرىجىدە قوزغالغانلىقىنى، ئۇنى ئۆزىنى راھەتلەندۈرۈشكە مەجبۇر قىلغىنىنى، بەئەينى دېڭىز يۈزىدىكى ساپ ھاۋادەك ئۇ قىزنىڭ ئىچىگە كىرىشىنى تەسەۋۋۇر قىلالمىدى. ئۇنىڭ بىلەن بىللە بولۇشنىڭ قىلچە مەنىسى يوق. ھەر قېتىم جان قوزام كېلىپ كۆڭلىكىنى كۆتۈرگەندە، بىر خىل دەھشەتلىك ئېچىرقاش پاۋۇل . D نى تەسلىم قىلاتتى. ئۆپكىنىڭ يىغلىپ ـ كېڭىيىشىنى كونترول قىلغىلى بولمىغىنىدەك، بۇ خىل ئېچىرقاشنى كونترول قىلغىلى بولمايتتى. ئىشتىن كېيىن ئۇ قۇملۇققا ئۇچۇرۇپ ئاپىرىۋېتىلگەنىدەك قاتتىق ھاسىراپ كېتەتتى. ئۇ بىزارلىق ۋە نومۇس ھېس قىلاتتى، بىراق مىننەتدارلىق تۇيغۇسىغىمۇ چۆمۈلەتتى.

تەۋرىنىپ تۇرغان كۈن نۇرى كىشىنىڭ خاتىرىسىنى يالماپ يۇتۇپ، ئۇنى كۈن نۇرىدا لەيلەپ يۈرىدىغان توزانلارغا ئايلاندۇرىدۇ. پاۋۇل . D ئىشىكنى ياپتى، ئاندىن ئۆي ئىچىگە نەزەر تاشلىدى. ئۇ ئۆينىڭ ئۆزى بىلەن قىلچە كارى بولمايۋاتقىنىنى ھەيرانلىق ئىلكىدە بايقىدى. 124 ـ نومۇرلۇق

ئۆي ئېغىر يۈكتىن قۇتۇلغاندىن كېيىن يامغۇر ـ يېشىن زەربىسىدىن رېمونت قىلىشنى كۈتۈپ تۇرغان بىر ئۆيگە، ستەمپ پېيىد ئېيىتقاندەك، جىمجىت، باشقىچە بىر ئۆيگە ئايلىنىپ قالغانىدى.

ـــ ئۇ يەرنىڭ ئەتراپى ئەسلىدە ناھايىتى قاينىاق ئىدى، ئەمدىلىكتە تىمتاسلىققا چۆمۈپ كېتىپتۇ، ـــ دېگەنىدى ستەمپ پېيىد، ـــ بۇ يەردىن نەچچە قېتىم ئۆتتۇم، بىراق ھېچقانداق شەپىنى ئاڭلىمىدىم. قىزىق ئىش. مېنىڭچە، بودۇېن ئەپەندى ئۇ ئۆينى سېتىۋېتىمەن، دېگەن بولسا، شۇنداق بولغان بولۇشى مۇمكىن.

ـــ بودۇېن دېگەن ئۇ پىچاق تىقماقچى بولغان ئاشۇ كىشىنىڭ ئىسمىمۇ؟ ئاشۇ كىشى شۇمۇ؟

ـــ شۇنداق. ئۇنىڭ سىڭلىسى ئۇ ئۆينى كېلىشىمەسلىك بىلەن تولۇپ كەتكەن، دېگەنىدى. ئۇ جېنىغا ئۇ ئۆينى قولدىن چىقىرىۋېتىشنى تاپىلاپتۇ.

ـــ ئاكىسى قوشۇلامدىكەن؟

ـــ جېنىنىڭ دېيىشىچە، ئاكىسى ئۇنىڭ گېپىگە قوشۇلمىغان بولسىمۇ، لېكىن قارشى تۇرماپتۇ.

ـــ ئۇلار شەھەر سىرتىدىكى بۇ ئۆينى كىممۇ لازىم قىلسۇن، دەپ ئويلايدۇ. پۇلى بار ئادەملەرمۇ ئۇ يەردە تۇرۇشنى خالىمايدۇ.

ـــ شۇ ئەمەسمۇ. مېنىڭچە، بۇ ئۆي قولدىن چىقىرىلماي تۇرۇپلا تىلتۇمارغا ئايلىنىدۇ.

ـــ ئاكىسى سېسىق سوتقا تارتىشنى ئويلاشماپتىمۇ؟

ـــ ئۇنداق ئەمەستەك. جېنىنىڭ دېيىشىچە، ئۇ پەقەت پىشايۇان ئاستىدا تۇرغان يالىڭاچ ئايالنىڭ كىملىكىنى بىلىشىلا ئويلىغانىكەن. ئۇ يالىڭاچ ئايالغا قاراش بىلەن بولۇپ كېتىپ، سېسىق نېمە خىيالدا بولۇۋاتقىنىغا دىققەت قىلماپتۇ. ئۇ پەقەت بىرنەچچە قارا تەنلىك ئايالنىڭ ئۇرۇشقىنىلا كۆرۈپتۇ. جېنىنىڭ دېيىشىچە، ئۇ سېسىق ئايالاردىن بىرىنى

قوغلاۋاتىدۇ، دەپ ئويلاپتۇ.

ــ جېننى ئۇنىڭدا بىرەر غەيرىي ئەھۋال بارلىقىنى ئېيتتىمۇ؟

ــ ياق. جېننى غوجايىنىنىڭ ئۆلۈپ كەتمىگىنىدىن بەك خۇش بولغىنىنى، ئەگەر ئېللا تۇتۇۋالمىغان بولسا، سېسىنىڭ قول سالمىغانلىقىنى ئېيتتى. ئۇ ئايالنىڭ ئۆز غوجايىنىنى ئۆلتۈرمەكچى بولغىنىدىن جېننى بەك قورقۇپ كېتىپتۇ. شۇنداق بولۇپ قالسا، جېننى بىلەن دەنۋېر ئىككىسى باشقا ئىش تېپىشى كېرەك ئىكەن.

ــ جېننى ئۇنىڭغا ئۇ يالىڭاچ ئايالنىڭ كىم ئىكەنلىكىنى ئېيتتىمۇ؟

ــ جېننى كۆرمىگەنلىكىنى ئېيتتى.

ــ سەن ئۇلارنى كۆردى دەپ ئويلامسەن؟

ــ ھەئە. ئىشقىلىپ، ئۇلار بىر نەرسىنى كۆردى. مەن ئېللاغا ئىشىنىمەن. ئېللا يالىڭاچ ئايالنىڭ كۆزىگە تىكىلىپ قارىغانلىقىنى ئېيتتى. يالىڭاچ ئايال سېسىنىڭ يېنىدا تۇرۇپتۇ. بىراق، ئۇنىڭ تەسۋىرلىگىنى مېنىڭ كۆرگىنىم بىلەن ئوخشاش چىقمىدى. مەن كۆرگەن ئۇ قىز بەك ئورۇق ئىدى. ئۇ ئۇنى بەك سېمىز ئىكەن، دېدى. ئۇنىڭ دېيىشىچە، سېس بىلەن ئۇ ئىككىسى بىر ـ بىرىنىڭ قولىنى تۇتۇپ تۇرۇپتۇ. سېس ئۇنىڭ يېنىدا قارىماققا قىز بالىدەكلا كۆرۈنۈپتۇ.

ــ قولىدا مۇز چانىغۇچ تۇتقان قىزچاق. ئۇ ئەڭ ئاخىرىدا بودۇنغا قانچىلىك يېقىنلىشىپتۇ؟

ــ ئۇلارنىڭ دېيىشىچە، ئۇ بودۇنغا ئېتىلىپتۇ، دەنۋېر بىلەن باشقا ئايالار ئۇنى تۇتۇۋاپتۇ. يەنە تېخى ئېللا ئۇنى بىر مۇشت ساپتۇ.

ــ بودۇن سېسىنىڭ تاقابىل تۇرماقچى بولغىنى دەل ئۆزى ئىكەنلىكىنى بىلىشى كېرەك ئىدى.

ــ بەلكىم شۇنداقتۇر. بۇنى مەن بىلمەيمەن. بودۇن بۇنى

ئويلاپ يېتەلمىگەن بولسا، مېنىڭچە ئۇ مەقسەتلىك ھالدا مىدىر ـ سىدىر قىلمىغان بولاتتى. ئۇ كۆپچىلىكنى ئۈمىدسىزلەندۈرىدىغان ئادەم ئەمەس، تاغدەك مۇستەھكەم كىشى. ساڭا دېسەم، ئەگەر ئۇ بودۇنغا يېتىشۇالغان بولسا، بۇ ئەڭ ئەجەللىنەرلىك ئىش بولغان بولاتتى. بىلەمسەن، ئەينى چاغدا سېپس ئۇنى دەپ دار ئۈستىگە چىقمىدى.

ـــ شۇنداق. ھۇ ئاناڭنى ! ئۇ ئايال ساراڭ بوپتۇ. راستلا ساراڭ بوپتۇ.

ـــ راست دەيسەن. ھەي، بىز ھەممىمىز شۇنداق ئەمەسمۇ؟

ئۇلار قاقاھلاپ كۈلۈپ كەتتى. دەسلىپىدە پىخىلداپ كۈلدى، بارا ـ بارا يۇقىرى ئاۋازدا كۈلدى. قاتتىق كۈلگىنىدىن ستەمپ پېيد يانچۇقىدىن قول ياغلىقىنى چىقىرىپ چاناقلىرىدىكى يېشىنى سۈرتتى. پاۋۇل . D ئۇنىڭ ئالقىنىنى كۆچەپ سىقىمدىدى. ئۆز كۆزى بىلەن كۆرمىگەن مەنزىرە ئۇلارنىڭ كۆز ئالدىدا نامايان بولغاندا، ئۇلار جىددىيلىك ۋە خىجىللىقتىن بولۇشىغا كۈلدى.

ـــ سېپس ئىشىكى ئالدىغا ئاق تەنلىك كەلسىلا ئۆلتۈرۈۋېرەمدىكەن؟

ـــ ئۇ بودۇننىڭ ئۆي ئىجارىسىنى ئالغىلى كەلگەن بولۇشى مۇمكىنچىلىكىنى بىلىشى كېرەك ئىدى.

ـــ ھېلىمۇ ياخشى، ئۇلار ئاشۇ خىل ئۇسۇلدا پوچتىدىن ئەۋەتمەپتۇ.

ـــ ھەممەيلەن خەت تاپشۇرۇۋېلىشنى ھاجەتسىز دەپ ئويلىغان.

ـــ پوچتىكەشتىن باشقىسىغا.

ـــ ئۇ بەك قىيىن ۋەزىپە.

ـــ ئۇنىڭ ئۈستىگە، ئەڭ ئاخىرقى قېتىمقىسى.

ئۇلار قاقاھلاپ كۈلدى، ھاسىرىنىچە باشلىرىنى چايقىدى.

ـــ بودۇن ئەمدى يەنە دەنۇبرىنىڭ ئۆزىنىڭ ئۆيىدە كېچىنى

ئۆتكۈزۈشىگە يول قويارمۇ ـ ھە؟
ـــ دەنۇبرنى ئېغىزىڭغا ئالمىغىن، پاۋۇل . D. ئۇ مېنىڭ جانجىگىرىم. مەن ئۇ قىزدىن پەخىرلىنىمەن. ئۇ بىرىنچى بولۇپ ئاپىسىنى يىقىتقان قىز. ئۇ چاغدا كۆپچىلىك بۇنىڭ زادى نېمە ئىش ئىكەنلىكىنى تېخى بىلمەيتتى.
ـــ ئۇنداقتا، ئۇنى بودۇبىنىڭ ھاياتىنى قۇتقۇزۇۋالدى دېيىشكە بولىدىكەن ـ دە؟
ـــ شۇنداق. شۇنداق دېيىشكە بولىدۇ، ـــ ستەمپ پېيد توساتتىن ئاشۇ ئېچىنىشلىق ۋەقەنى ئويلاپ قالدى. ستەمپ پېيد سىپسىنى پۈتۈن كۈچى تۇتۇۋالغان، شۇنىڭ بىلەن ئاشۇ سىرىق تۈك بوۋاقنى قۇتقۇزۇۋالغاندى. ستەمپ پېيد سەللا كېچىككەن بولسا، بوۋاقنىڭ بېشى ئىككى پارچە بولۇپ كەتكەن بولاتتى، ـــ مەن ئۇنىڭدىن پەخىرلىنىمەن. ئۇ بەك ياخشى قىپتۇ، راستلا ياخشى قىپتۇ.
بۇ راست گەپ. ئەتىسى ئەتىگىنى پاۋۇل . D ئىشقا كېتىۋېتىپ دەنۇبرنى ئۇچرىتىپ قالدى. دەنۇبر ئەمدىلا ئىشتىن چۈشكەنىدى. دەنۇبر خېلىلا ئورۇقلاپ قالغان، كۆزلىرى تېخىمۇ تىنىقلىشىپ، چىرايى بارغانچە خاللىغا ئوخشاپ قالغانىدى.
دەنۇبر كۈلۈمسىرىگىنىچە ئالدى بىلەن سالام بەردى:
ـــ خەيرلىك سەھەر، ئەپەندى.
ـــ ھە، خەيرلىك سەھەر، ـــ دەنۇبرنىڭ كۈلۈمسىرىشىدىن پاۋۇل . D ئۇنىڭ ئىلگىرىكى مەسخىرىلىك كۈلكىسىنى ئۇچرىتالمىدى. ئۇنىڭ كۈلۈمسىرىشىگە ئاق كۆڭۈللۈك يوشۇرۇنغان، شۇنداقلا سىپسىنىڭ ئاغزىدىكى ئاشۇ قەيسەرلىك قوشۇلغانىدى، ـــ قانداقراق تۇرۇۋاتىسىز؟
ـــ ياماں ئەمەس.
ـــ ئۆيىڭىزگە ماڭدىڭىزمۇ؟
ـــ ياق، ـــ دېدى دەنۇبر.
دەنۇبر كۆڭلىك تىكىش زاۋۇتىدا چۈشتىن كېيىنلىك خىزمەت

بارلىقىنى ئاڭلىغانىدى. ئۇ بودۇپن ئەپەندىنىڭ ئۆيىدىكى خىزمەتتىن سىرت يەنە بىر يېڭى خىزمەت تېپىپ، ئاپىسىغا ياردەم بېرىش ئارزۇسىدا ئىدى. پاۋۇل . D دەنۇپردىن سېپىنىڭ ھالىدىن ياخشى خەۋەر ئېلىۋاتقان ـ ئالالمايۋاتقىنىنى سورىدى. ئۇ ياخشى خەۋەر ئېلىۋاتقىنىنى، بودۇپن خانىمنىڭ ئۇنىڭغا بىر نەرسە ئۆگىتىۋاتقانلىقىنى ئېيتتى. پاۋۇل . D نېمە ئۆگەتكىنىنى سورىغانىدى، ئۇ كۇلۇپ تۇرۇپ، كىتابىي بىلىملەر ئىكەنلىكىنى ئېيتتى:

— بودۇپن خانىمنىڭ مېنىڭ ئوبېرلىن ئىنستىتۇتىغا بارالايدىغانلىقىمنى ئېيتتى. ئۇ ھازىر ماڭا تەجرىبە ئىشلەۋاتىدۇ.

پاۋۇل . D ئۇنىڭغا «دىققەت قىلىڭ، دۇنيادا ئاق تەنلىك ئوقۇتقۇچىدىنمۇ خەتەرلىك نەرسە يوق» دېمەستىن، ئەكسىچە بېشىنى لىڭشىتىپ قويدى. ئاندىن ئۆزى سورىماقچى بولغان سوئالغا ئۆتتى.

— ئاپىڭىز ياخشى تۇرۇۋاتامدۇ؟

— ياق. ياخشى ئەمەس، ئازراقمۇ ياخشى ئەمەس.

— مېنى ئاپىڭىزنى يوقلىشى كېرەك، دەپ قارامسىز؟ ئۇ مېنى قارشى ئالارمۇ؟

— بىلمەيمەن. مەن ئاپامنى چۈشىنىپ بولالمىدىم، پاۋۇل. D.

ئۇلار ئىككىسى بىرپەس سۈكۈتكە چۆمدى. ئاندىن پاۋۇل . D ئېغىز ئاچتى:

— ھە راست، ھېلىقى قىز، سىز ئۇنى بىلمىسىز. جان قوزامچۇ؟

— نېمە؟

— سىز ئۇنى ئاچام دەپ جەزملەشتۇرەمسىز؟

دەنۇپر پۈتىنىڭ ئۇچىغا قارىدى:

— بەزىدە شۇنداق. بەزىدە ئۇنى... ئىشقىلىپ، گەپ جىق، — ئۇ كۆڭلىكىدىكى داغنى ئۇۋۇلىغىنىچە توساتتىن بېشىنى

كۆتۈرۈپ پاۋۇل . D غا تىكىلدى، ــ كىم سىزدىن ياخشىراق بىلىدۇ، پاۋۇل . D غا دېمەكچىمەنكى، سىز ئۇنى چوقۇم چۈشىنىسىز.

پاۋۇل . D لېۋىنى يالاپ قويدى:

ــ شۇنداق، ئەگەر سىزگە مېنىڭ كۆز قارىشىم زۆرۈر بولسا...

ــ كېرەك ئەمەس، ئۆزۈمنىڭ چۈشەنچىسى بار.

ــ سىز چوڭ بوپسىز.

ــ شۇنداق، ئەپەندى.

ــ ئۇنداقتا ياخشى. كۆڭۈلدىكىدەك خىزمەت تېپىشىڭىزغا تىلەكداشمەن.

ــ رەھمەت سىزگە. ھە راست، پاۋۇل . D ، ئۆزىڭىزنى چەتكە ئېلىپ يۈرۈشىڭىزنىڭ ھاجىتى يوق، بىراق ئاپامغا گەپ قىلغاندا ئېھتىيات قىلىڭ، ئاڭلىدىڭىزمۇ؟

ــ خاتىرجەم بولۇڭ، ــ پاۋۇل . D شۇنداق دەپ دەنۋېردىن ئايرىلدى. دەنۋېرنى پاۋۇل . D دىن ئايرىلدى، دېيىشكىمۇ بولاتتى. چۈنكى بۇ چاغدا بىر كىشى دەنۋېر تەرەپكە يۈگۈرۈپ كەلگەچ شۇنداق دېدى:

ــ ھوي، دەنۋېر خانقىز، توختاپ تۇرۇڭ.

دەنۋېر بۇرىلىپ ئۇنىڭغا قاردى. دەنۋېرنىڭ يۈزلىرى بىردىنلا نۇرلىنىپ كەتتى.

پاۋۇل . D دەنۋېردىن قىيماسلىق ئىچىدە ئايرىلدى. چۈنكى، ئۇنىڭ دەنۋېرغا دەيدىغان گەپلىرى تۈگىمىگەنىدى، ئۇنىڭدىن ئۇنى ئىشقا ئېلىپ بېرىش ئۈچۈن كەلگەن ئاق تەنلىكىنى سېپىنىڭ ئۆلتۈرۈشكە ئۇرۇنغان ئىشىنى ئېنىقلىۋالغۇسى بار ئىدى. كىچىك ئەرۋاھ ياۋۇزلىشىپ بۇ دۇنياغا قايتىپ كەلدى، ئاندىن سېپىنى دارغا ئېسىپ ئۆلتۈرۈلۈشتىن قۇتقۇزۇپ قالغان ئاشۇ ئەر كىشىگە سېپىنى تاقابىل تۇرۇشقا ئەۋەتتى. شۇنىسى ئېنىقكى، دەسلەپىدە ئۇلار ئەرۋاھنى كۆرەلەيتتى، كېيىن

كۆرەلمەس بولدى. ئۇلار سېسىق بۇرۇپ، ئۇنىڭ قولىدىكى مۇز چانىغۇچنى تارتىۋالدى. ئاندىن ئۇلار كەينىگە بۇرلىپ ئۆي تەرەپكە قارىغاندا، ئەرۋاھ ھېچ يەردە كۆرۈنمىدى. كېيىن بىر كىچىك بالا 124 ـ نومۇرلۇق ئۆينىڭ كەينىدە بېلىقنىڭ يېمىنى ئىزدەپ يۈرگەندە، چېچى پۈتۈنلەي چۈشۈپ كەتكەن، بېلىقسىمان يالىڭاچ بىر ئايالنىڭ ئورمانىدىن كېسىپ ئۆتكىنىنى كۆرگەنلىكىنى ئېيتتى.

ئەمەلىيەتتە، پاۋۇل . D جان قوزامنىڭ قانداق كەتكەنلىكىگە قىزىقمايدۇ، نېمە ئۈچۈن كەتكەنلىكىگىمۇ قىزىقمايدۇ. ئۇنىڭ كۆڭۈل بۆلىدىغىنى ئۆزىنىڭ ئەينى ۋاقىتتا قانداق كەتكەنلىكى ۋە نېمە ئۈچۈن كەتكەنلىكىدىن باشقان نەرسە ئەمەس. ئۇ ئۆزىنى گارنېرنىڭ كۆزىدە بىر خىل ھالەتتە، سېس بىلەن سېكسونىڭ كۆزىدە يەنە بىر خىل ھالەتتە كۆردى. ئۇ بىر تۇرۇپ ئۆزىنى دۇرۇس ھېس قىلسا، يەنە بىر تۇرۇپ شەرمەندە ھېس قىلدى. مەسىلەن، پاۋۇل . D ئىچكى ئۇرۇش مەزگىلىدە ئۆزىنى ئىككىلى تەرەپكە ساتقانىدى. ئۇ «شىمالىي قۇتۇپ شىركىتى» ۋە تۆمۈرىيول شىركىتىدىن قېچىپ، تېننېسىتىكى قارا تەنلىكلەر 44 ـ پولكىغا كىردى. پاۋۇل . D ئۇ يەردە تۆت ھەپتە تۇردى. بۇ پولكتىكى ئەسكەرلەرگە قورال تارقىتىپ بېرىش كېرەكمۇ، يوق، دېگەن مەسىلە مۇزاكىرە قىلىنىپ بولۇشتىن ئىلگىرىلا پولك تارقىلىپ كەتتى. قورال تارقىتىپ بېرىلمەسلىك قارار قىلىنغانىدى. ئاشۇ ئاق تەنلىك قوماندان ئەسكەرلىرىگە ئاق تەنلىكلەرنى ئۆلتۈرمەسلىك ۋە نېمە قىلىش كېرەكلىكى توغرۇلۇق بۇيرۇق بېرىشنى ئويلىشىۋېلىشى زۆرۈر ئىدى. بىر تۈمەن ئادەمنىڭ بەزلىرى ئۇ يەردە قېلىپ تازىلاش، يۇك توشۇش، ئۆي ياساش قاتارلىق ئىشلارنى قىلدى؛ بەزلىرى باشقا پولكقا كېتىپ قالدى. كۆپچىلىك كىشىلەرنىڭ ئېرىشكىنى پەقەت ئازاب ـ ئوقۇبەت بولغانلىقى ئۈچۈن، ئۆز ئىختىيارى بويىچە بۇ ئىشتىن ۋاز كەچتى. پاۋۇل . D نېمە قىلىش توغرۇلۇق باش

قېتىنچىلىقىدا تۇرغاندا، «شىمالىي قۇتۇپ شىركىتى»نىڭ بىر ۋەكىلى ئۇنى قوغلاپ يېتىشۋېلىپ دىلاۋېيىرغا قايتۇرۇپ ئەكەتتى. شۇنداق قىلىپ، ئۇ دېلاۋېيىردا يەنە بىر يىل قۇل بولدى. ئاندىن «شىمالىي قۇتۇپ شىركىتى» ئۇنى ئۇچ يۈز دوللار پايدىسىغا ئالاباما جېڭىگە سالدى. پاۋۇل . D ئۇ يەردە ساتقۇن جەنۇب ئارمىيەسىگە يالليىپ ئاۋۋال ئۆلۈكلەرنى تۇرگە ئايرىدى، ئاندىن پولات تاۋلاشقا قاتناشتى. پاۋۇل . D بىر توپ كىشىلەر بىلەن جەڭ مەيدانىنى تازىلاۋاتقاندا، يارىلانغان بىرلەشمە ئارمىيە ئەسكەرلىرىنى ئۆلگەنلەر ئىچىدىن ئايرىپ چىقىش ۋەزىپىسىنى تاپشۇرۇۋالدى. ئۇلارنىڭ ھالىدىن ياخشى خەۋەر ئېلىڭلار، دەيتتى ئوفىتسېرلار. بۇ ۋەزىپىنى ئورۇنلىغۇچىلار ئارىسىدا قارا تەنلىكلەرمۇ، ئاق تەنلىكلەرمۇ بار ئىدى. ئۇلار يۈز قىسمىنىڭ كۆزىدىن باشقا يېرىنى ئوراپ، قولىدا پانۇس كۆتۈرۈپ، چىملىق ئۈستىدە ئۆمىلىگىنىچە ئىلگىرىلەيتتى. ئۆلۈكلەرگە قارا سۈركەپ، ئۇلارنىڭ ئارىسىدىن ئۆلىمەي قالغان، ناله ـ پەريياد چېكىۋاتقان يارىدارلارنى ئايرىۋالاتتى. ئۇلارنىڭ كۆپچىلىكى ياش يىگىتلەر، يەنە بىر قىسمى بالىلار بولۇپ چىقاتتى. پاۋۇل . D بالىلارنى جورجىيەنىڭ ئالفېرد رايونىدىكى كۆزەتچىلەرنىڭ بالىلىرى، دەپ تەسەۋۋۇر قىلغاندىن كېيىنلا، ئۇلارغا بىرئاز ھېسداشلىق قىلدى.

پاۋۇل . D بەش قېتىم سىناپ باققان بولسىمۇ، مۇۋەپپەقىيەت قازىنالمىدى. ئۇنىڭ ھەر قېتىملىق قېچىشى مەغلۇبىيەت بىلەن ئاخىرلاشتى. ئۆزى يالغۇز، نىقابسىز، تېرىسى ۋە بېشى كىشىنىڭ دىققىتىنى تارتىدىغان، ئۇنىڭ ئۈستىگە بىرەرسى تەرىپىدىن قوغدىلىپ تۇرمىغان پاۋۇل . D باشتىن ـ ئاياغ تۇتۇلۇپ قېلىشتىن قۇتۇلالمايي كەلدى. قېچىش ۋاقتى ئەڭ ئۇزاق بولغىنى ئۇنىڭ بىر توپ جىنايەتچىلەر بىلەن بىللە قېچىشى بولدى. ئاندىن چېروكىلىقلار بىلەن بىر مەزگىل بىللە ياشىدى. ئۇنىڭدىن كېيىن دېلاۋېيىرنىڭ ۋېلىمىڭتون رايونىدا بىر توقۇمىچى

ئايال بىلەن ساق ئوچ يىل بىللە ياشىدى. ئۇ ھەر قېتىم قاچقاندا، ئۆزىگە تەئەللۇق بولمىغان بۇ زېمىنلارنىڭ تەسۋىرلىگۈسىز گۈزەللىكىنى ھەيرانلىق ئىلكىدە بايقايتتى. گۈزەل زېمىننىڭ باغرىغا يوشۇرۇنۇپ، ئۇنىڭ تۇپرىقى ئارىسىدىن يېمەكلىك ئىزدەيتتى، دەريا قىرغىقىدا زىلال سۇنى دۇم يېتىپ غۇرتۇلدىتىپ ئىچەتتى. پاۋۇل . D شۇنداقتىمۇ شۇ زېمىنلارنى ياخشى كۆرۈپ قېلىشتىن ئۆزىنى تارتاتتى. كېچىلىرى ئاسمان ئۇنىڭغا يالغۇزلا تەئەللۇق بولاتتى. يۇلتۇزلارنىڭ بېسىشى ۋە ئاجىزلىقى سەۋەبلىك، ئۇ يۇلتۇزلارنى ياخشى كۆرۈپ قالماسلىققا تىرىشاتتى. ئۇ زېمىندىكى قەبرىستانلىقلارنى، چوڭقۇرلۇقلاردا ئاقىدىغان دەريالارنى، دۇب دەرىخىنىڭ يېنىغا جايلاشقان تەنھا ئۆينى، نوختا سېلىنغان خېچىرنى، ئۇستىبېشىغا چۈشكەن سۈزۈك نۇرلارنى ياخشى كۆرۈپ قېلىشنى خالىمايتتى. ھەرقانداق بىر ئىش ـ ھادىسە ئۇنىڭ ۋۇجۇدىنى لەززىگە سالاتتى. ھالبۇكى، ئۇ ھەرقانداق نەرسىنى ياخشى كۆرۈپ قېلىشتىن جان ـ جەھلى بىلەن ئۆزىنى تارتاتتى.

پاۋۇل . D ئالاباما ئۇرۇش مەيدانىدا بىرنەچچە ئاي تۇرغاندىن كېيىن باشقا ئوچ يۈز نېگىر بىلەن بىللە سېلىمادىكى قۇيمىچىلىق زاۋۇتىغا يالاپ ئاپىرىلدى. پاۋۇل . D سېلىمادىكى چاغدا ئىچكى ئۇرۇش ئاخىرلاشتى. ئۇنىڭ ھۆرلۈككە ئېرىشكەنلىكى ئۇقتۇرۇلسا، ئۇ ھالدا ئۇنىڭ ئالاباما دىن كېتەلمىشىدە گەپ يوق ئىدى. بۇنىڭ ئوچۇن ئۇ سېلما قۇيمىچىلىق زاۋۇتىدىن چوڭ يولنى بويلاپ مېڭىپ، فىلادېلفىيەگە بارالايدىغان قابىلىيەتكە ئىگە بولۇشى كېرەك ئىدى. پويىزدا بارماقچى بولسا پويىزدا بارسا بولاتتى، كېمىگە چۈشسىمۇ بولاتتى. بىراق، ئىش ئويلىغاندەك بولمىدى. ئۇ ئىككى نېگىر ئەسكەر بىلەن بىللە سېلىمادىن موبىلغا پىيادە باردى. ئۇلار يولنىڭ دەسلەپكى ئون سەككىز ئىنگلىز مىللىق بۆلىكىدە ئون ئىككى قارا تەنلىكنىڭ جەستىنى ئوچراتتى. ئۇلارنىڭ ئارىسىدا ئىككى ئايال، تۆت

ئوغۇل بالا بار ئىدى. پاۋۇل . D بۇ قېتىملىق سەپەرنى ھاياتىدىكى ئەڭ ئۇزۇن ۋە بىنورمال سەپەر دەپ ئويلىدى. ۋەزىيەتنى كونترول قىلىپ تۇرۇۋاتقان شىماللىقلار جەنۇبلۇق ساتقۇن قوشۇننى كونترول قىلىشقا ئامالسىز قالدى. ئۇلار موبىل رايونىغا يېتىپ بارغاندا، ئۇ يەردىكى قارا تەنلىكلەر بىرلەشمە ئارمىيە ئۇچۇن يول ياسىدى. بۇنىڭدىن ئىلگىرى، ئۇ جايدىكى قارا تەنلىكلەر ساتقۇن قوشۇن ئۇچۇن بۇ يولنى بۇزغانىدى. پاۋۇل . D بىلەن بىللە ماڭغان ئىككى ئەسكەردىن بىرسىنىڭ ئىسمى كىن بولۇپ، ئىلگىرى ماسساچۇسىپىتس 54 ـ پولكىدا تۇرغانىكەن. ئۇ پاۋۇل . D غا ئاق تەنلىك ئەسكەرلەرگە قارىغاندا پۇلنى ئاز تاپقانلىقىنى ئېيتتى. ئېغىزىدىن چىقارسا ئۇنىڭغا ئەلەم بولىدۇ: ماسساچۇسىپىتس ئىشتاتى تەمىنات جەھەتتىكى تەڭسىزلىك ئۇچۇن ئاز ـ تولا تولۇقلىما بېرىشكە قوشۇلغانىدى، بىراق ئۇلار بۇنى بىردەك رەت قىلدى. جەڭ قىلىپمۇ پۇل تاپقىلى بولىدىغانلىقىنى ئاڭلىغان پاۋۇل . D بۇ ئەسكەرگە ھەيرانلىق ئىلكىدە قاراپ قالدى.

كىن ۋە ئۇنىڭ دوستى سېرژانت روستېر كاتېردىن بىرنى قولغا كەلتۇردى، ئۇلار ئۇچى بۇ كاتېر بىلەن موبىل قولتۇقىغا كىردى. كىن بۇ يەردە تۇرۇپ بىرلەشمە ئارمىيەنىڭ توپچى پاراخوتىنى يۇقىرى ئاۋازدا چاقىرغانىدى، توپچى پاراخوت ئۇچەيلەننى ئېلىپ كەتتى. كىن بىلەن روستېر ئۆز قوماندانىنى ئىزدەش ئۇچۇن مېمفىس قىرغىقىدا چۇشۇپ قالدى. توپچى پاراخوت باشلىقى پاۋۇل . D نىڭ پاراخوت بىلەن غەربىي ۋىرگىنىيەنىڭ خىلىك رايونىغا بېرىۋېلىشىغا قوشۇلدى. ئاندىن ئۇ ئۆزى يالغۇز يېڭى جېرسېي ئىشتاتىغا باردى.

ئۇ موبىلغا بارغۇچە كۆرگەن جەسەتلەر تىرىكلەردىنمۇ كۆپ ئىدى. بىراق، ئۇ تېرىنتوغا بېرىپلا مىڭ ـ مىڭ ئادەملەر توپىنى ئۇچراتتى. ئۇلار باشقىلارنىڭ ئىزىغا چۇشمەيتتى ھەم قوغلانمايتتى. پاۋۇل . D بۇنىڭدىن ھۆر كىشىلەرنىڭ نەقەدەر

بەختلىك بولىدىغانلىقىنى چوڭقۇر ھېس قىلدى. ئۇ ئاق تەنلىكلەر مىغىلداپ يۇرگەن سودا كوچىسىدىن ئۆتتى. بىراق، بۇ ئاق تەنلىكلەر ئۇنىڭ بۇ يەردە يۇرۇشىدىن، مەينەت كىيىملىرىدىن ۋە كۆڭۈلنى ئىلەشتۇرىدىغان چېچىدىن قىلچە ھەيرانلىق ھېس قىلمىدى، ھېچكىمۇ ئۇنىڭغا ئاگاھلاندۇرۇش بەرمىدى. ئاندىن مۆجىزە يۈز بەردى، ئۇ كېسەك بىلەن سېلىنغان رەت ـ رەت ئۆيلەرنىڭ ئالدىدىن ئۆتۈپ كېتىۋېتىپ، بىر ئاق تەنلىكنىڭ «ھوي ! بۇياقتا كەلگىنە !» دەپ ئۆزىنى چاقىرغانلىقىنى ئاڭلىدى. ئاق تەنلىك ئۇنى ئۆزىگە يارەملىشىپ ئىككى خۇرۇم چامادانىنى كىرا ھارۋىسىدىن چۈشۈرۈپ بېرىشكە بۇيرۇدى. ئىشتىن كېيىن ئاق تەنلىك ئۇنىڭغا بىر تەڭگە بەردى. پاۋۇل. D بۇ پۇلنى قانداق خەجلەشنى بىلەلمەي، بىرھازا ئۇياق ـ بۇياقتا مېڭىپ يۈردى. (بىر قۇر كىيىم ـ كېچەك ئېلىش كېرەكمۇ؟ بىر ۋاق تاماقمۇ ياكى بىر ئاتمۇ؟) ئۇ كىمنىڭ ئۆزىگە نەرسە سېتىپ بېرىدىغانلىقىنى بىلمەيتتى. ئۇ ئات ھارۋىسىدا كۆكتات سېتىۋاتقان بىر تىجارەتچىنى ئۇچراتتى. پاۋۇل . D بىر باغلام تۇرۇپنى كۆرسەتتى. كۆكتاتچى ئۇنىڭغا كۆكتاتنى بېرىپ، ئۇ بەرگەن پۇلنى ئالدى، ئاندىن ئۇنىڭغا يەنە ئازراق پۇل قايتۇرۇپ بەردى. پاۋۇل . D بۇنىڭدىن ھەيران بولۇپ كەينىگە بۇرالدى، ئەتراپقا نەزەر سالدى. ھېچكىمۇ بۇ «خاتالىق»قا ياكى پاۋۇل . D غا قىزىقمىمۇ قويمىدى. شۇنىڭ بىلەن، پاۋۇل . D خۇشال ھالدا تۇرۇپنى كاراسلىتىپ چايىنىغاچ يولىغا راۋان بولدى. ئۇنىڭ بۇ قىلىقىدىن پەقەت يولدىن ئۆتۈپ كېتىۋاتقان بىرنەچچە ئايالا سەل بىزار بولدى. تۇنجى قېتىم تاپقان پۇلىغا سېتىۋالغان تۇرۇپلىرى ئۇنى قەۋەتلا خۇش قىلىۋەتكەنلىكتىن، يەۋاتقىنىنىڭ سولىشىپ كەتكەن تۇرۇپ ئىكەنلىكىگىمۇ دىققەت قىلمىدى. بۇ چاغدا ئۇ ھەر جايدا مۇساپىر بولۇپ، خالىغانچە يەپ ـ ئىچىپ، ئۇيقۇسى كەلسە، ئۇخلاپ ياشاشنىڭلا ھەقىقىي گۈزەل تۇرمۇش ئىكەنلىكىنى جەزملەشتۇردى. پاۋۇل . D مۇشۇ ھالەتتە

ئىلگىرى تونۇيدىغان بىر موماي ۋە بىر قىزچاقنى ئۇچرىتىپ قېلىپ، جەنۇبىي ئوخشۇ ئىشتاتىغا بارغۇچە، شۇ جايدا يەتتە يىل تۇرۇپ قالدى.

پاۋۇل . D شۇ تاپتا كەلگەن ۋە قايتمىدىغان يولىدىن باشقا بىر يول بىلەن ماڭماقتا. ئۇ ئاۋۇال ئۆينىڭ كەينىدە ــ سوغۇق ساقلاش ئۆيىنىڭ يېنىدا تۇردى. ئىلگىرى كەرەپشە تېرىلغان يەردە چىنىگۈل، ھەشقىپىچەك قاتارلىق گۈل ـ گىياھلارنىڭ بۇك ـ باراقسان ئۆسۈپ كەتكەنلىكىنى كۆرۈپ، بۇنىڭدىن ھەيران قالدى. قالايمىقان چېچىلىپ ياتقان قاچا ـ قومۇچلار ۋە سولىشىشقا باشلىغان گۈللەر شۇ يەرگە توپلانغانلىقتىن، گۈل ـ غۇنچىلىرى ئاغرىپ كېتىشتىن قورقۇۋاتقاندەك كۆرۈنەتتى. ئۆلۈپ قالغان پىچەككۈللەر پۇرچاق جاھازلىرى ۋە ئىشىك تۇتقۇچىغىچە چىرمىشىپ كەتكەن، گېزىتلەردىن قىيىۋېلىنغان، رەڭگى ئۆڭۈپ كەتكەن رەسىملەر ھاجەتخانا ۋە دەل ـ دەرەخلەرگە چاپلانغانىدى. ئارغامچا تاقلىغۇچىلىكلا ئۇزۇنلۇقتىكى بىر ئارغامچا چوڭ داسنىڭ يېنىغا تاشلانغان، ئۆلگەن قۇرتلار دۆۋە ـ دۆۋە بولۇپ كەتكەنىدى. ئۆي بىر بالىنىڭ ــ ئېگىز بويلۇق بىر بالىنىڭ ئۆيىدەك تۇراتتى.

پاۋۇل . D بېرىپ ئالدى ئىشىكنى تارتتى. گۆرىستانىدەك جىمجىتلىق. ھەسرەتلىك قىزىل نۇر ئۇنى ئورىۋالغان ئاشۇ جاي ئەمدىلىكتە تىمتاسلىققا غەرق بولغانىدى. ئۇ يەر تاشلىنىپ قالغان مۇز پارچىسىدەك قۇپقۇرۇق ھالەتتە تۇراتتى. بۇ ھال يەنە بىرنەرسىنىڭ ياكى بىركىمنىڭ يوقلۇقىدىن دېرەك بەرسىمۇ، پاۋۇل . D بۇ خىل يوقلۇقنا چىدىيالايتتى. ئۇ ئەينى ۋاقىتتا سېسقا ئىشىنىپ، تەۋرىنىپ تۇرغان قىزىل نۇر ئارىسىدىن ئىشەنچ بىلەن ئۆتكەن چاغدىكىدەك، بۇ خىل يوقلۇقنا بەرداشلىق بېرەلەيتتى. ئۇ نۇر چاقنىتىپ تۇرغان ئاق پەلەمپەيگە لەپپىدە قارىدى. پەلەمپەي تۇتقۇچىنى يىپەك لېنتا، ئۆمۈچۈك تورى ۋە گۈل تىكەنلىرى بىر ئالغانىدى. پاۋۇل . D ياتاق ئۆيگە قاراپ

ماڭدى. ئۇ سىرتتىن ئەكىرگەن مەيىن شامال شايى لېنتىلارنى يەلپۈپ ئۆتتى. ئۇ پەلەمپەيگە ئالدىرىماستىن ئېھتىيات بىلەن قەدەم باستى. پاۋۇل . D سېسىنىڭ ياتاق ئۆيىگە كىردى. سېس ئۆيده يوق ئىدى. ئۆيدىكى كارىۋات بەكلا كىچىك ئىدى. پاۋۇل . D بۇ كىچىك كارىۋاتتا سېس بىللە ياتالىغانلىقىغا ھەيران قالدى. كىرلىكمۇ ھېچ يەرده كۆرۈنمەيتتى. تورۇسىتىكى ھاۋادان ئېتىك بولغانلىقتىن، ئۆي ئىچى بەكلا دىمىقلىشىپ كەتكەنىدى. رەڭگارەڭ كىيىملەر پول ئۈستىده چېچىلىپ ياتاتتى. تامدىكى مىخىتا ئۇ جان قوزامنى تۇنجى قېتىم كۆرگەنده، ئۇچىسىغا كىيىۋالغان كۆڭلەك ئېسىقلىق تۇراتتى. ئۆينىڭ بۇلۇڭىدىكى سېۋەتتە بىر جۈپ كانكى تۇراتتى. پاۋۇل . D نەزىرىنى كارىۋاتقا يۆتكەپ، ئۇزاققىچە قاراپ تۇرۇپ كەتتى. ئۇ ئۆزىنى بۇ يەرده پەقەتلا تۇرۇپ باقمىغاندەك ھېس قىلدى. ئۇ پۈتۈن بەدىنى چېپ ـ چېپ تەرلىگەن، سېسىنىڭ ئۈستىده ياتقاندىكى ھالىتىنى كۆز ئالدىغا كەلتۈرۈپ، بىردىنلا روھى كۆتۈرۈلۈپ كەتتى. پاۋۇل . D باشقا بىر ھۇجرىغا كىردى. دەنۇبر يېتىپ قوپىدىغان بۇ ھۇجرا سېسىنىڭ ياتقىغا سېلىشتۇرغۇسىز دەرىجىده پاكىز ھەم رەتلىك ئىدى. بىراق، ئۇ بۇ ھۇجرىدىنمۇ سېسىنى ئۇچرىتالمىدى. بەلكىم ئۇ دەنۇبر بىلەن يولدا ئۇچرىشىپ قېلىپ پاراڭلاشقان ئاشۇ كۈندىن باشلاپ سېسىنىڭ ئەھۋالى ياخشىلىنىپ قېلىپ، ئىشقا كەتكەن بولۇشى مۇمكىن. پاۋۇل . D پەلەمپەيدىن چۈشتى. ئۆزىنىڭ ئاشۇ تار كارىۋاتتا مەلەخ ـ مەلەخ بولۇپ ياتقان ھالىتىنى ئويلاشتىن دىققىتىنى يۆتكىدى. ئۇ ئاشخانىدىكى ئۈستەلگە كېلىپ ئولتۇردى. 124 ـ نومۇرلۇق ئۆيده ئۆي ئىچىده تۇرغان ئادەمدىنمۇ چوڭ بىرنەرسه كەمدەك تۇراتتى ـــ جان قوزامدىنمۇ، قىزىل نۇردىنمۇ چوڭ بىرنەرسه كەمدەك تۇراتتى. ئۇ زادى نېمىنىڭ كەم ئىكەنلىكىنى بىلەلمىدى.

پاۋۇل . D نىڭ قۇلقىغا ئىشىكى قىيا ئوچۇق ئوڭ تەرەپتىكى ھۇجرا ئۆيدىن غىژىشغان ئاۋاز ئاڭلاندى. بىرسى پەس

ئاۋازدا ئەللەي ناخشىسى ئېيتىۋاتقاندەك قىلاتتى. ئاندىن يەنە بىر ناخشا ئاڭلاندى. «ئېگىز جوننىي، بودەك جوننىي، چىنىگۈل پەسكە ئېگىلدى.» دەل ئۆزى، دەپ ئويلىدى پاۋۇل . D. ئۇ دەل سىپس تۇرغان جاي، سىپس چوقۇم شۇ يەردە رەڭگارەڭ يوتقانغا چۈمكىلىپ ياتماقتا. سىپسنىڭ چېچى قىممەتلىك ئۆسۈملۈكنىڭ نەپىس، قاپقارا يىلتىزىغا ئوخشاش ياستۇق ئۈستىدە بۈدۈر چىقىرىپ تاشلىنىپ ياتاتتى، كۆزى ھېسسىياتسىز ھالدا دېرىزىگە تىكىلگەنىدى.

— قولۇڭنى كۆتۈر، ياۋا ئوت، — سىپس ناخشا ئېيتماقتا، — قوي يۇڭلىرى مۈرەمنى ئورىۋالدى، يۇڭ ۋە ئۈچقۇلاقلار ئۈچماقتا، — ئۇ ناخشا ئېيتقاچ بىر تال ئۇزۇن چاچ بىلەن مەشغۇل بولۇۋاتاتتى.

پاۋۇل . D گېپىنى قىرىپ، ئۇنى ناخشىدىن توختاتتى:

— سىپس؟

سىپس بېشىنى بۇرىدى:

— پاۋۇل . D؟

— بۇ مەن، سىپس.

— ئۇ مەن ياسىغان سىياھ، پاۋۇل . D. ئەگەر سىياھ ياسىمىغان بولسام، «مۇئەللىم» ئۇنداق قىلالمايتتى.

— نېمە سىياھ؟ كىم؟

— ساقلىڭىزنى ئېلىۋېتىپسىزغۇ.

— شۇنداق. بەك غەلىتە بولۇپ قاپتىمەنمۇ؟

— ياق. بىر ئوبدان بولۇپ قاپسىز.

— خويمۇ ئەنسىرەتتىڭىز. سىزنى ئورۇن تۇتۇپ يېتىپ قالدى دەپ ئاڭلىدىم، نېمە بولدىڭىز؟

سىپس كۈلۈپ قويدى. چىرايىدىكى تەبەسسۇم يوقالغاندا ئۇنىڭ نەزىرى يەنە دېرىزىگە يۆتكەلدى.

— سىز بىلەن پاراڭلاشقۇم بار.

سىپستىن سادا چىقمىدى.

— مەن دەنۇبرنى ئۇچراتقانىدىم. ئۇ بۇنى سىزگە دېدىمۇ؟
— دەنۇبر كۇندۇزدە قايتىپ كېلىدۇ. دەنۇبر، ئۇ باشتىن - ئاياغ ماڭا ھەمراھ بولدى. مېنىڭ دەنۇبرىم.
— سىز تۇرۇپ كېتىشىڭىز كېرەك، قىزچاق، — پاۋۇل . D بەكلا جىددىيلىشىپ كەتتى. بۇ ھال بىر ئىشنى ئۇنىڭ ئېسىگە سالدى.
— ھاردىم، بەكلا چارچاپ كەتتىم. ئارام ئېلىشىم كېرەك، پاۋۇل . D.
بۇ چاغدا پاۋۇل . D ئۆزىنىڭ نېمىنى ئېسىگە ئالغىنىنى چۈشەندى، ئاندىن ئۇنىڭغا ۋارقىرىدى:
— ھەرقانچە بولسىمۇ مېنىڭ ئالدىمدا ئۆلمەسسىز! بۇ بېيىبي ساگىسىنىڭ كارىۋىتى ! سىز شۇ قارارغا كەلدىڭىزمۇ؟ — پاۋۇل . D غەزەپتىن يېرىلغۇدەك بولدى، لېكىن دەنۇبرنىڭ ئاگاھلاندۇرۇشىنى ئەسلەپ ئۆزىنى تۇتۇۋالدى. ئاخىردا تۆۋەن ئاۋاز بىلەن شۇنداق دېدى، — سىز قانداق قىلماقچى بولۇۋاتىسىز، سېس؟
— ئۇھ، ھېچنېمە قىلماقچى ئەمەس، ھېچ ئىش قىلىشنى ئويلاشمىدىم.
— ئاڭلاپ تۇرۇڭ، دەنۇبر كۇندۇزى ئۆيدە بولۇپ، كېچىسى ئىشلىسە، مەن كېچىسى كېلىپ ھالىڭىزدىن خەۋەر ئالىمەن، ئاڭلىدىڭىزمۇ؟ ھازىردىن باشلاپ شۇنداق بولىدۇ. ئاجىزلاپ كەتكەندەك تۇرىسىز. جايىڭىزدا جىم يېتىپ تۇرۇڭ، مىدىرلىماڭ. مەن سۇ قاينىتاي، — پاۋۇل . D تۇرۇپ قالدى، — بولامدۇ، سېس، سۇ قاينىتسام بولامدۇ، سېس؟
— پۇتۇمنى سانامسىز؟
پاۋۇل . D بىرنەچچە قەدەم يېقىنلاشتى:
— پۇتىڭىزنى ئۇۋۇلاپ قويىمەن.
سېس كۆزى ۋە لەۋلىرىنى مەھكەم يۇمدى. ئۇ شۇنداق ئويلىماقتا: ياق. ماڭا پەقەت دېرىزە يېنىدىكى مۇشۇ كىچىككىنە

جايلا كېرەك. يەنە تېخى ئارام ئېلىشىم كېرەك. ئەمدىلىكتە ئۇۋۇلىغۇدەك ھېچنېمە يوق. ئۇۋۇلاشنىڭمۇ ھاجىتى يوق. ھەتتا پاۋۇل . D يۈيۈپ قويۇشنى بىلگەن تەقدىردىمۇ، يۇغۇدەك ھېچنېمە يوق. ئۇ بىر ـ بىرلەپ يۇيارمۇ؟ ئاۋۋال ئۇنىڭ يۈزىنى، ئاندىن قولىنى، يوتىسىنى، پۇتىنى، دۇمبىسىنى، ئەڭ ئاخىرىدا چارچاپ كەتكەن كۆكسىنى يۇيارمۇ؟ ئۇ بىر ـ بىرلەپ يۇسا، سېسىنىڭ ئاشۇ ئەزالىرى بۇنىڭغا بەرداشلىق بېرەلەرمۇ؟ سېس پاۋۇل . D غا قاراشنىڭ خەتەرلىك ئىكەنلىكىنى بىلىدۇ. سېس ئاخىر پاۋۇل . D غا قارىدى. تەشنالىقا تولغان كۆزلەر ئارىسىدىكى قورۇق. سېس پاۋۇل . D نىڭ ۋۇجۇدىدىكى مۇقەددەس ھارارەتنى، مېھىرنى ھېس قىلدى. ئاشۇ ھارارەت پاۋۇل . D نى بىرەر ئۆيگە كىرىپلا، ئايالالارنى يىغلىتىۋېتىدىغان ئەرگە ئايلاندۇرغانىدى. چۈنكى، ئايالالار ئۇنىڭ بىلەن بىللە بولۇپ، ئۇنىڭ كۆز ئالدىدىلا يىغلاپ كېتىشەتتى. ئۇلار يىغلىغان چاغلىرىدا پەقەت بىر ـ بىرىگە دەپ بېرىدىغان مەخپىيەتلىكلىرىنى پاۋۇل . D غا ئېيتىپ بېرەتتى: ۋاقىتنىڭ توختىماستىن ئۆتۈۋەرگەنلىكىنى؛ ئۇ شۇنچە چاقىرغان بولسىمۇ، تۆمۈرىيولنى بويلاپ يىراقلاپ كېتىۋاتقان خوۋارد بىلەن بۇگلارنىڭ ئاڭلىمىغانلىقىنى؛ پۈتى بەك سەت، دۇمبىسى كۆرۈمسىز بولغانلىقتىن، ئەيمىي قورقۇپ ئۆزى بىلەن بىللە تۇرمىغانلىقىنى؛ ئاپىسى ئۇنىڭ يۇرىكىگە دەرد ـ ئەلەم سالغانلىقىنى؛ شىلەپىسىنى ھېچ يەردىن تاپالمىغانلىقىنى، يەنە...

ـــ پاۋۇل . D؟

ـــ نېمە ئىش، سۆيۈملۈكۈم؟

ـــ ئۇ مېنى تاشلاپ كەتتى.

ـــ بولدى، يىغلىماڭ.

ـــ ئۇ مېنىڭ يۈرەك پارەم، جان قوزام ئىدى.

پاۋۇل . D تەۋرەنمە ئورۇندۇقتا ئولتۇرۇپ، كارىۋات ئۈستىگە يېيىلغان، ياماق سېلىنغان يوتقانغا سەپسالدى. ئىككى قولىنى

جانسىز ھالدا تىزلىرى ئارىسىغا قىستى. بۇ ئايالنىڭ كىشىلەر ھېس قىلىشقا تېگىشلىك نۇرغۇن تەرىپى بار. پاۋۇل . D نىڭ بېشى چىدىغۇسىز دەرىجىدە ئاغرىپ كەتتى. توساتتىن ئۇ سېكسونىڭ «ئوتتۇز چاقىرىملىق قىز»غا بولغان ھېسسىياتىنى قانداق تەسۋىرلىگەنلىكىنى ئەسلەپ قالدى. «ئۇ مېنىڭ دىلكەش دوستۇم. ئۇ مېنى پۈتۈنلىگەن، بۇرادەر. مەن چېچىلاڭغۇ ھالەتتە ئىدىم. ئۇ مېنى مۇكەممەل ھالدا قۇراشتۇرۇپ، ئاندىن ئۆزۈمنى ئۆزۈمگە قايتۇرۇپ بەردى. بەك ياخشى بولدى. بىلەمسەن، سېنىڭمۇ بىر دىلكەش خوتۇنۇڭ بولسا، سەنمۇ شۇنداق ھېس قىلغان بولاتتىڭ.»

ئۇ يوتقانغا تىكىلىپ، سېسىنىڭ تۆمۈردەك بولۇپ كەتكەن دۇمبىسىنى، چىرايلىق ئېغىزىنى خىيال قىلىپ ئولتۇردى. سېس ئېللادىن ئاغزىغا مۇشت يېگەنلىكى ئۇچۇن، جاۋغايلىرى تېخىچە ئىششىق ئىدى. كىشىنى جەلپ قىلىدىغان بىر جۇپ كۆز. مەشنىڭ ئالدىدىكى ھورى ئۆرلەپ تۇرغان كۆڭلەك !

سېس پاۋۇل . D نىڭ بوينىدىكى مارجانغا قارىمىدى، ئۇ توغرۇلۇقمۇ ھېچنېمە سورىمىدى. شۇ سەۋەبتىن بولسا كېرەك، پاۋۇل . D ھايۋانغا سېلىنىدىغان يۇگەننى ئەسلىدىغان زىننەت بۇيۇمى ئۇچۇن نومۇس قىلىپ ئولتۇرمىدى. ئايالالاردىن پەقەت سېسلا ئۇنىڭ ئەرلىك غۇرۇرىغا تەگمەيتتى. پاۋۇل . D ئۆز ھېكايىلىرىنى سېس بىلەن بىللە ئېيتىشنى ئويلايتتى.

— سېس، ئىككىمىز بىللە ياشىغان چاغلار ھەرقانداق جۇپلەرنىڭكىدىن ئۇزاق. بىز يېڭى بىر كېلەچەككە موھتاج.

پاۋۇل . D ئېگىلىپ تۇرۇپ سېسىنىڭ قولىنى تۇتتى، يەنە بىر قولى بىلەن سېسنىڭ مەڭزىنى سىلىدى:

— قىممەتلىك بولغىنى دەل سىز، سېس، ئۇ دەل سىز، — ئۇ سېسنىڭ قولىنى چىڭ قىستى.

— مەن؟ مەن؟

تەۋرەتكىلى بولمىغان بىر خىل غېرىبلىق. بىلەكلەر چىرمىشىدۇ، تىزلار ئېگىلمەيدۇ؛ مىدىر - سىدىر قىلماستىن قۇچاقلىشىدۇ. بۇ ھەرىكەت يەلكەنلىك كېيىنىكى چايقىلىشىغا ئوخشىمايدۇ. ئۇ كىشىنى تىنچلاندۇرىدۇ، ئۇنىڭ تەۋرەتكۈچىگە ھاجىتى يوق. ئۇ بىر خىل روھىي غېرىبلىق — بىر تېرە ئۇنى مەھكەم قۇچاقلىۋالغانغا ئوخشايدۇ. يەنە بىر خىل غېرىبلىق ھەر جايدا سەرگەردان. ئۇ ھەممە يەرگە يامرىغان قۇرغاق نەرسە. ئۆزىنىڭ ئاياغ تىۋىشمۇ ناھايىتى يىراق جايدىن كېلىۋاتقاندەك ئاڭلىنىدۇ.

بارچە كىشى ئۇنى نېمە دەپ چاقىرىشنى بىلسىمۇ، بىراق ھېچكىم ئۇنىڭ ئىسمىنى بىلمەيدۇ. ئۇ كىشىلەر تەرىپىدىن ئۇنتۇلغان، ئۇنىڭ نەدىن كەلگەنلىكى ئېنىق ئەمەس، بىراق ئۇ مەڭگۈ يوقلىپ كەتمەيدۇ. چۈنكى، ھېچكىم ئۇنى ئىزدىمەيدۇ. بىرەرسى ئۇنى ئىزدىگەن تەقدىردىمۇ، ئۇلار ئۇنىڭ ئىسمىنى بىلمەيدىغان تۇرسا، ئۇنى قانداق چاقىرىدۇ؟ گەرچە ئۇنىڭ ئۆزىگە تۇشلۇق ھاجىتى بولسىمۇ، ھېچكىمنىڭ ئۇنىڭغا ھاجىتى چۈشمەيدۇ. يېشىل ئوت - چۆپلەر بىلەن پۈركەنگەن جايدا، مۇھەببەتنى ۋە بەرگەن قەرزىنى قايتۇرۇۋېلىش پۇرسىتىنى كۈتۈپ تۇرغان ئاشۇ قىز ئۇيەر - بۇيەردىن يېرىلىپ، ئاشۇ ئەسەبىي كۈلكىگە ئاسانلا ئۆزىنى يوتقۇزۇۋېتىدۇ.

ئۇ ھەرگىزمۇ داۋاملىشىدىغان ھېكايە ئەمەس.

ئۇلار بىر قاباھەتلىك چۈشىنى ئۇنتۇپ كەتكەندەك، سېسىنى ئۇنتۇپ كېتىشتى. ئۇنىڭ پېشايۋان ئالدىدا پەيدا بولغىنىنى كۆرگەن كىشىلەر ئاۋۋال ھېكايىنىڭ مەزمۇنىنى بېيتتى، ئاندىن تېزدىنلا سېسىنى قەستەن ئۇنتۇپ كەتتى. ئۇنىڭ بىلەن پاراڭلاشقان، ئۇنىڭ بىلەن بىللە ياشىغان، ئۇنى سۆيگەن كىشىلەر تېخىمۇ كۆپ ۋاقىت سەرپ قىلىپ ئۇنى ئۇنتۇپ كەتتى. ئۇلار سېس دېگەن گەپلەرنىڭ بىرىنمۇ ئەسلىمەسلىك ۋە ئۇنىڭ گەپلىرىنى تەكرارلىماسلىق كېرەكلىكىنى تونۇپ يەتكەندىلا، ئاندىن ئۇنىڭ ئەمەلىيەتتە ھېچنېمە دېمىگەنلىكىگە، ئۆزلىرىنىڭ يوق يەردىن پۇتاق چىقارغانلىقىغا ئىشىنىشكە باشلىدى. نىھايەت، ئۇلار ئۇنى ئۇنتۇپ كەتتى. ئەسلىمىلەر قارىماقتا ئاقىلانە ئەمەستەك تۇرىدۇ. ئۇلار ئۇنىڭ نەدە ئىكەنلىكىنى ياكى نېمە ئۈچۈن تۈگۈلۈۋالىدىغانلىقىنى مەڭگۈ بىلمەيدۇ. شۇنداقلا ئۇنى شۇنچە ئىنتىزار قىلغان سۇنىڭ تېگىدىكى ئاشۇ چىراينىڭ زادى كىملىكىنىمۇ بىلمەيدۇ. ئۇنىڭ ئېڭىكى ئاستىدىكى كۈلۈمسىرەش ھەققىدىكى ئەسلىمە ساقلىنىپ قېلىشى كېرەك ئىدى، لېكىن قىلچە ئىزناسى قالمىغان. ئۇ يەرنىڭ ئىشىك تاقاقلىرى مەھكەم ئېتىلگەن، يېشىل مۇخلار ئالما يېشىلى غۇنچىلىرىنى تۆمۈر كىشەنلەرگە تولدۇرغانىدى. سېس يامغۇردا بەربات بولغان كىشەننى تىرنىقى بىلەن ئاچقىنىنى قانداقمۇ ئۇنتۇيالىسۇن؟

ئۇ ھەرگىزمۇ قايتىلىغىلى بولىدىغان ھېكايە ئەمەس.

شۇنداق قىلىپ، ئۇلار خۇددى بىسەرەمجان ئۇخلىغاندا كۆرىدىغان قاباھەتلىك چۈشىنى ئۇنتۇپ كەتكەندەك، سېسىنى ئۇنتۇپ كېتىشتى. بىراق، ئۇلار ئويغانغىنىدا، بىر كۆڭلەكنىڭ

شلدىرلاپ ئۆتكەن ئاۋازىنى ئاندا - ساندا ئاڭلايدۇ، چۈشىدە مەڭزلىرىنى سىيپاپ ئۆتكەن بارماقلارنىڭ ئەمەلىيەتتە ئۆزلىرىنىڭ بارماقلىرى ئىكەنلىكىنى تونۇپ يېتىدۇ. بەزىدە دىلكەش دوستلارنىڭ سۈرىتىمۇ تازا سەپسېلىپ قارىغاندىن كېيىن ئۆزگىرىدۇ ۋە قارىغان كىشىگە سۈرەتتىكى ئادەمدىنمۇ تونۇش بىرنەرسىنى ھېس قىلدۇرىدۇ. ئۇلار خالىسا ئۇ سۈرەتنى سىلىيالايدۇ. بىراق، ھەرگىز سىلىماسلىق كېرەك. چۈنكى، ئۇ سۈرەتكە تەگسىلا، بارلىق ئىشلار ئوڭتەي - توڭتەي بولۇپ كېتىدۇ.

بۇ تارقىلىپ يۈرسە بولىدىغان ھېكايە ئەمەس.

124 - نومۇرلۇق ئۆينىڭ كەينىدىكى ئېرىق بويىدا جان قوزامنىڭ ئۇياقتىن - بۇياققا ماڭغان قەدەم ئىزى بار. قەدەم ئىزلىرى بەكمۇ تونۇشلۇق. مەيلى بالىلار بولسۇن ياكى چوڭلار بولسۇن، ئېرىق بويىدىكى قەدەم ئىزىغا پۈتىنى قويسا، قەدەم ئىزى شۇ پۈتلارغا ئوخشاشلا ماس كېلىۋېرىدۇ. پۈتىنى تارتقاندا قەدەم ئىزلىرى ئۇ يەردىن ھېچقاچان ئادەم مېڭىپ باقمىغاندەكلا غايىب بولىدۇ.

بارلىق ئىزلار ئاستا - ئاستا يوقالدى. ئۇنتۇلغىنى قەدەم ئىزى بولۇپلا قالماستىن، ئېرىق سۈيى ۋە سۇ ئاستىدىكى نەرسىلەر بولدى. پەقەت ھاۋالا ساقلىنىپ قالدى. ئۇنتۇپ كېتىلگەن، ئارقا كۆرۈنۈشى نائېنىق بىرنىڭ نەپەسلىنىشى ئەمەس، بەلكى لەمپە ئاستىدىكى ئىللىق شامال ياكى باھاردا ئېرىپ تۈگىگەن مۇز پارچىلىرى قېلىپ قالدى. پەقەت ھاۋالا قېلىپ قالدى. ئەمدىلىكتە ھېچكىم بىر قېتىملىق سۆيۈش ئۈچۈن ئىككىنچىلەپ جاڭجال چىقارمايدۇ، ئەلۋەتتە.

جان قوزام.

بۇ كىتاب نەنخەي نەشرىيات شېركىتىنىڭ 2006 ـ يىلى 9 ـ ئاي 1 ـ نەشرى، 2013 ـ يىلى 6 ـ ئاي 4 ـ باسمىسىغا ئاساسەن تەرجىمە ۋە نەشر قىلىندى.

本书根据海南出版公司2006年9月第1版，2013年6月第4次印刷本翻译出版。

جان قوزام

ئاپتورى: تونى موررىسون (ئامېرىكا)
تەرجىمە قىلغۇچى: زۇلپىقار بارات ئۆزباش
مەسئۇل مۇھەررىرى: مۇنارجان توختاخۇن
مەسئۇل كوررېكتورى: ئارزۇگۈل كېرىم
مۇقاۋىسىنى لايىھەلىگۈچى: مەمەت نەۋبەت
نەشر قىلىپ تارقاتقۇچى: شىنجاڭ خەلق نەشرىياتى
تېلېفون: 0991 – 2827472
ئادرېسى: ئۈرۈمچى شەھىرى جەنۇبىي ئازادلىق يولى 348 ـ نومۇر
پوچتا نومۇرى: 830001
باسقۇچى: بېيجىڭ شۇنچېڭ رەڭلىك مەتبەئەچىلىك چەكلىك شېركىتى
ساتقۇچى: شىنجاڭ ئۇيغۇر ئاپتونوم رايونلۇق شىنخۇا كىتابخانىسى
فورماتى: 880×1230 مىللىمېتىر 1/32
باسما تاۋىقى: 14.5
نەشرى: 2014 ـ يىلى 10 ـ ئاي 1 ـ نەشرى
باسمىسى: 2016 ـ يىلى 12 ـ ئاي 2 ـ بېسىلىشى
تىراژى: 3001–6000
كىتاب نومۇرى: ISBN 978 – 7 – 228 – 17834 – 6
باھاسى: 40.00 يۈەن

دۇنياۋى مەشھۇر ئەسەر

جان قوزام

ISBN 978-7-228-17834-6

9 787228 178346

定价：40.00元